روحکزده حیات آلوده یازیکز .

شهرت مسعوده نفرت ایدیکز .

تقلیده نجابت ، تتبعه همت ایدیکز .

تجملکه دکل ، کوزللکه حیران اولیکز .

لسانه سز حاکم ، سز آنجق کلی انقیاد ایله اونک مساعدات لطفکارانه

منتظر اولمیه سکز . بونی هیچ بر زمان اونوتمایکز .

الکزده قلمی آنجق عسکرلک کبی مقدس بر وظیفه در عهده ایتدیککزی

بیلیکز .

تمام

٢٠ مايس ١٣٢٢

لسانڭ تكاملات اخیره‌سی حقنده اوله‌جق واضح
بر فكر حاصل ایتدیكز . لسانه تأثرك فاصل تدقیقه
اولونه بیله‌جگینی گوردیكز . بولونه بر نشئت ادبی
فاصل یا تزبیله یا اشاره بیله اكلادیكز . چوق شوته
اولمه اوزره بو تورنه شونه قیغا نمزده حاصل دولره
افكاره نظراً شو جمعه توجیه‌لرده بولونه‌جغم :
قواعد لسانیه و نظریات ادبیه استقرار دكل
تبجیل ایده‌یكز .

اشلی ، تبلی بو نونه آثار ادبیه مطالعه ایتمكه
جالیشیكز .

آثار ادبیه دائما فكر تنقید ایله اوقویكز ؛
امضالره ، شهرتلره دكل ، اثرلره مفتون اولكز .

ادبیات عربیه و فارسیه‌یی نه قدر تحلیل اولورسه
اوقدر تدقیق ایدیكز .

غربه بر سنكلده اوراقلره دوشكز . ادبیات
غربیه‌نڭ لسانمزه تقلیدا بدرلڭ دكل ، او ادبیاتڭ

عطف نظر اولونورسه بو نظرك بر اثر ادبی وجوده گتیرمك ایچون نه قدر مساعی جدیه و متمادیه ابرازینه‌ـ گلدیکی آکلاشیلیر . آثار ادبیه‌نك تشکلنده روحی فادار اهمیت ویریرلر . اونلره گوره مسئله ادبیا فن بر عملیه بدر انتهاده ؛ بو عملیه‌نك بیله یزلرلی اوچیشه قلالی امواجی اوزرنده سیاحتی آنجق خارق‌العاده بر قدرتك تحقیقی ایله قابل اوله‌جقدر . فقط بر ایده‌لر اوقیامتلرده بوته ایده‌جلك قدرت انسانه حرات ایچون عمرلر صرف ایتمکده چکینمزلر . نظرلرنده هر کلمه بر گوکبه هر جمله بر گوردیجه راد بعضی صوغوقلك بر صنعت پارچه‌سی ایچون گلیرلر اونه تصحیح یا بوتون شعرلرینك مسوده‌لرنده گوروله‌بیلور . خلوبر بر صحیفه یازیسنی بعضاً بر هفته‌ده یازه‌بیلیردی .

اختصار ایله ،

داها زیاده تفصیل پوشه ایچون حیثیاتله امکان بولوندی‌ـ بعضی سنه دیره آرتق نهایت ویرملی . نتیجه اوله

اسپانیول ، اسقاندیناو ادبیاتلرینی تدقیق و تتبع

ایدرلر . حسی معلوماتی تا تجربه تتبعاتی

فلسفه ایله مجهز بوزده قسمانی حضورنده ، فلسفه‌ده

مادوندر . « علم روح » مباحثینه توغل ایتمه‌سه

شاعر بر ادیب بولنامز حکمتی . حسبنکه آثار

تنقیده بر بر خارجی انجه ابلری ، اجزالری واردر .

هر ادیب جدی بر تنقیده مظهریته افتخار ایدر

بونلر ایچون آرالرنده بویوک منقدلر یتیشیر .

اوروپاده اجازتم ادبا و شعرا جماعت و

حقیقتی نشریاتی مجله‌سی حائزدر . اوقادارکه

یازیلر بغیر بر چوجوغک اعراضی بیله تدقیق ایدرلر .

اوروپاده « چوجوغک » نه قدر شیطانلغا

حیل و وسائله مراجعت ایده بیله‌سنه ایده لسنه یلک

آثارنه ایچون نه قدر اولابیلیر ، اوروپاده

مستولیه لازمدر .

غربی ادبیاتنک حیاتی خصوصیه قربته بر دقیقه

دخیلنك تشكل ایتدیكی تشكل اولدیغی كبی، ادبده‌ده

فقط ادیب اولمقده اویله آیری اوزره مقاله بر

آیری حكایه، قصیده یازیور مقاله الده ایدیله‌بیله‌جك

بر موفقیت سهل دگلدر. چالیشمقده دائما چالیشمق

استعداد ادیب اولمق ایچون لازم كلن خصلت.

بو خصلتدن مادرزاد محروم اولانلر بر تورلو ادیب

اولمق شویله دورسون. متوسط بر محرر بیله اوله‌مازلر

اما بونی تقلید ایتمك ایسته‌ینلر اوروپا ادیبلری

فاضل چالیشیورلر بیلیر میسكز؟ بر كلمه ایله سویله‌یه‌لم

بونلر ادبیاته وقف حیات ایدرلر.

فرانسه‌نك صالونلرنده، روستانه قدر بو تورده

بیوك شاعرلری ادیبلری فاضل چالیشمشلر،

نه قدر چالیشیورلر. ترجمهٔ حاللرینی اوقوسه‌كز

حیرت ایدرسكز. بونلر هپ «علمای ادبیات»دن

بودر. كلنه‌ی ادبیاتلرینه قطع نظر لاتینه ورم

ادبیاتلرینی، آلمانجه، ایتالیانجه، انكلیزجه، روسجه

داها زیاده خلقه کلنه بیلیر ، چونکه اساسی شرعیه
بر مشکلدر . آنلری شرفک ازالدنده قطع نظر
ایدرسه‌ک بوکونکی نثر ادبی لساننک شرعی بر شکلک
وغریب بر مشکلک آرامنده بردنیره تکامل تعقیب
ایتمده اولدیغنی تسلیم ایدرلر . ایشته ثروت
فنونه نثر تشکالی دیه‌کلرز نثرده بودر . ثروتک
جریاننک صحیح و معتدل اولارق لسانه کتیردیکی
ساده‌لکله ایله ثروت فنونه نثر تشکالی داها
زیاده رونقه بخشه اولمشدر . ساده‌لک تمایلا
تنده‌ده بوقدریه بالاطراف ایضاح
ایده‌یلمه‌جک کبی اصلا اخطارده‌ده مشوله ملک ژطیله
ماهرانه و صنعتکارانه استفاده‌لر تأمینه اجلی
بوکونه بر نثر ادبی یازیجیه هر معنی ایچونه
وظیفه احتیاجات زمانه ایله جدی ارباب
قلمک قبول ایده‌کلی تقاطی مشترکله دونه‌لجه دنبره
تکامل ادوارنده بورونه تلیه عبارتنده .

اوقومالی ، امثالرده قاپیلیوبرمه ملی ، بالکلیتری
تناقضلری ، اغلاطلری بولوب چیقارمالی ،
دائما غایت طوغری یازمالی . فرانسزجه یازاملی
بو قلمه موده کی چوقدنبری کلیر . «آه ، نه بزنه دیبه
ده یازدنه عزیزم ، سنده بونی سویلیورسکز ،
معناسنی بیلمه سکز ده تکرار سویلر چیقلر . ممالکده
حاصل اولان ملی لسانده جریانی فرانسزجه
ابتلاسنی کیتدکجه تزیید ایده جکدر .
فقط خالده ضیا کلنبه ادبیک فرانسزجه ده بالاستعانه
لسانه نثره اهدا ایتدیکی اشکال جدیده یی لزومنه کوره
قبول ایتملی . بو اشکال افاده ایله لسانه فوق العاده
تکلیفلشدی . شعاسی متانتنی تاسع لحال ، جای
زاده آرم کبی انشا ولرده خرقنده صورت نثر
اولمامه اثرلرده ابحاث کلان اثیمه اولان لسانه
نثرده الانه بولوره غایت مقبول و معتبردر .
هر حالده بو لسانه او برده داها فوق العاده یکلیر

سربده‌کی شاللرده اولدوغی کبی . ایکنجی اوچنجی
درجه یازیلرنده کورورز . شاید تقلید عد ایتدیکلری
آثارده بیله کورسه‌لک بونلر اوقدر نادردرکه
صدده تکلمده خالی ایسه‌ده ادبی خاصه‌سی بو یولده
یازیلمش یازیلرده اطلاق اولونور . بو ییلدز انسانیت
صدرده جیه پایه‌دار . اولدیجه آثار منثوره‌نک دکل ،
کوزلجه بر شعر اوینک قلمه آلنمسی بیله خولیای احراز
اولونور موفقیتلر دکل ده دکلدر . زمانمزده ایسه
بو جمعیتده بر آز اولسون یله دکلر ؛ ایشبا بو شبابه
شیاقت ایچیده حیاتی عادتده اصل اولدوغی نه
احتیاطی ، کلیمه تقلیب ایتملی ، عثمانلی لسانی نصل
یازمالی ، خواننده جدیدنه آلالی ایشته بر سلسله
سؤالدر که تکلمه اولا بیلمه‌کی خارا بر آن اولدوغی جواب بر دلک
اساسنی چیوردرسلر او سؤاللرك جوابلرنده تشکل
ایدییور . شبهه‌ی آرتیه اخطار و مطالعاتمزی
اجمالا ایده‌لم آثار ادبیه‌یی بر فکر تنقید ایله

صناعت ادبیه جمالك هر نثر ادبی بر هیكل بدائع دگلدر . او هیكلك هر خطی قاطع بر دست اقتدار ایله حك ایدیلیرسه او نثرك هر سطرنده ده اویله بر ید قدرتك جنبشی ! صنایع منثوره نفیسه اخلاقه شایان آثار ادبیه هر زمانده افراد عدیده‌ی نادر چقدیده محاوره‌ی بر لسانده الهام ایله یازیلمشدر . اونلرده قواعد صناعیه نه نظریات بلاغتده و ادبیات نقادی نظرنده تصحیح ایدیلمز . اونلرك برگزیده بر حرف قطعه قرلمز یا آكثر درجه قطعاً منثوری ابداع اولونه‌نلری زمانده نظر اعتبارده آلنمش خیلی تصنیع ایدر . ایشته مثلا سناده پاشانك تصرفاتی ، فضولینك تشكیلاتی مشهوری ، سیر و سیرك بعض صحیفه‌لری ، كاتبك بر خاتم تكلفلری ، شناسینك ، فاتحه كمالك برچوق مقاله‌لری ، كمالك جلالی ، رجائی زاده اكرمك نثر ادبی آثاری حصه بویله اثرلردر . بز اعلام ادبانك تقیحه‌لری شاه اثرلرنده دگل ، بوخا

تماشاسنه وضع اولونيور ! نه قدر شايان دقت بر تضاد !

ايشته آنجق شو سويله‌دكلرمز نقطهٔ اساسيه دائره‌سنده لسانجه و ادبيات سائره‌مزجه ليسانده ، بو قوته بر مسئله‌لرك مشابهه و غرامسنه نفوذ ايده‌ده بر متفكر ايچون ده نثر ادبى يازمق صلاحيتى واردر . و آنجق بويله بر متفكرك تتبعاتنه عميقه نتيجه‌سنده حاصل ايتديكى قدرتك تحرير ايله نثر ايده‌جكى بر اثر ادبى حائز قيمت اولا بيلير .

نثرك نظمه نسبةً آسان اولديغنه دائر بر اعتقاد ده موجوددر كه تماماً تأمله دائر ايضاح كوريورز . حقيقت حالده ايكى لسانك ده كندينه مخصوص مشكلاتى بولونديغى انكار ايده‌يلمز . و بعضاً نفيس بر صحيفهٔ منثوره فكره آلمق كوزل بر منظومه يازمقدن ده مشكلدر .

صحائف نفيسهٔ منثوره يازان ادبا اديبانه محلده‌ى ايداع ايدورمز . اعتماد ايدرك ، حلبا ندره ده وجيزا اولمشلردر ، نه قدر مرادلرى افهام ايتمشلر نه ظرفلرده بوزمشلردر .

مبالغه‌لی کارلکک ایسه فرانسز جدیدده قواعد عثمانیه
قالدیرلمش و آخذه اولنمدقلری بابده‌کی غریب وعجیب
مضامینه قاری ترجمه‌لرنده اکلامشجیرلر! مقصد غریب
بر سنلک ایسه اوده تحصیل ، حکمة سنو قندر . غریب
بر سنلک بیلک جفتون بوز . اوده دیر تنده نشر اولنه‌ده
بر کتابی بیلک جفتون بوز . اوده بر ده نشر اولنه
دیگر بر کتابه ترجمه ایتدکده عبارت ایسه یرنی یاپا سابا قیجه
بر جوجوقده تصور اولونه مازیتی [illegible] برده معرف
تیلیلک ، آلیجه یه کتابده دن لک [illegible] ،
سامی نه کبی شاعرلرک آثاری بینه‌ده طوبو یوکلک
[illegible] ، لامارتینک شعرلری اوقونه مامیه جفتی ، بوبله
آثاری ارباب بلاغتک تقدیر ایده جکی ایلری سورلکه
قالقیشیلیر زیرده فرانسزلر اوته‌ده [illegible] ، لامارتینلریمی
[illegible] سیله‌بی کوکلره چیقارمیورلر . حالا ادبیات داغلرن
ملرنده ادبیو بوک شعرالک آثاری تدریس ایدلیور
حالا پاریس تیاترولرنده اوتلرک [illegible]

احتمالکه حتی اغلب احتماللر اوزره اونده بسبب بیلیرکه
سنه صوکره وطنمزده آلمانجه فرانسزجه‌نك
یرینه قائم اولاجقدر . فقط او زمانده بیله فرانسزجه
یی ترك ایده میه جکز . بلکه بو ایکی لسانی ده برابر
تحصیل ایتمکه مجبور اولاجغمز محققدر . هر نه اولورسه
اولسون بر لسان مدنیه‌نك تحصیلی ضروریدر . سابقده
کمال بك ، اسلافمز اولان فضلا ، اولانه قدر سائر مجددین
بو ضرورتی ده کماله جه و احساسله تحمل ایتمشلردی :
شناسی ، ضیا پاشا ، نامق کمال ، اکرم بك اعلا فرانسزجه
بیلیرلردی . بلکه فرانسزجه‌یی بك ای سویله‌یه‌بیلیرلر
ای یازارلردی . کلمه انك یکانه لسانی ، انك بیوك
آثار ادبیه و فلسفه‌یی بحقه آکلایه جق ، اثرلرینی تکمیلا
لسانمزه ترجمه ایده جك قادر فرانسز لسانی ، او
لسانلرك خواصنی ده حقیقی بیلیرلردی . خالد ضیا بك
بر فرانسز قدر فرانسزجه بیلیر ؛ جناب ده بو
لسانده بر بیوك مهارت صاحبیدر .

فارسی بیلیر ! بر ملتک تاریخنی انقطاع ایده مزسه ادبیاتنی
ده آییره مازسکز . چونکه ادبیات ده تاریخه نسبتله بوتون حادثات
اجتماعیه کبی مسلسل و مربوطدر . تطورات ادبیه نک مهد ظهوری
اولان تطورات لسانیه ده ایسه هر شکل نوینده بر شکل قدیمی
قبول ایدر . اشکال قدیمه بیلینمزسه اشکال جدیده نک حال
احداثی اولونه بیله جک ؟ هم نصل تمییز و تقدیر ایدیله جک ؟ ..

رابعاً : ادیب اولمق استعدادی بولونانلرده هر کنجه ایچون
اوروپا لسانلرندن برینی رشدیه لک بالخاصه فرانسزجه نک تکمیل
اولندقده تحصیل ایتمك لازمدر .

بونک ضرورتی اولدیغنی اثباته حاجت یوقدر :

مادام که مدنیت اوروپاده در ، ادبیاتده اوروپاده
در . فرانسزجه نک شیمدیلک ترجیحی جهتنه کلنجه : بوده همده
بر عصردنبری مکتبلرمزده اوزون مسافت ایدن بر غرب لسانك
و حصرده ترکجه قابل اولمایه جغی ایچون ایلرولمش بولونمسی بر مصلحت
در .

ممکن دکلدر . کندیسنده بر اثر ادبی یازمق لیاقتنی تصور ایدن
هر کنجی ایچون ادبیات عثمانیه‌نک مختلف آثارینی اوقویوب بیلمک
هم یازیلری فکرلریله دکل شکللریله بیلمک ضروریدر . بر اثر ادبینک
هانکی دوره عائد اولدیغنی لسانندن اکلایه‌بیله‌جک قدر
تتبعاتدن محروم اولان بر متفکرک ابداع ایده‌جکی اثر ادبیده
مزیت لسانیه‌نک کولکه‌سی بیله کورولمز . هله ادیب اولمق
داعیه‌سیله میدانه چیقانلر ایچون ادبیاتمزک فکراً و شکلاً بوتون
تکاملاتنی احاطه ایتمک اقتضا ایدر . بویله بر مدعی ده سیزه
دیسه که « بن بر پارچه‌یی کمال سهولتله اوقویه‌بیلیرم ، فقط
پسوزم » قصیده‌سنی فکرتک بر شعرینی اکثریسنی اکلایه‌بیلیرم .
بو کونده شهرت سهیله اربابنک نظر استخفافی اولان شناسی ،
ضیا پاشالر ، کماللر ، اکرملر ایشته بویله قدرتی ادیبه صاحب
ایدیلر . فکرت ، جناب ، خالد ضیا نسلیله ده اولیورلر
بجه دییه قدر دکلسه بیله ینه معاصر ادیبلرمزه ، تکاملات لسانیه‌مزه
حقیقه واقف ذواتدر . هیچ بری ساده بر بیانه ، عادتا
اسلوبه حیران اولمیه « محمود عاکف » بر محشولدهلوجه بر سعد کبی

نشئاتمزك اقتحام اولنمیه جق قدر مشكل بر وظیفه اولسه بیله هیچ اولمازسه كندیمزك ایچون كندی یازه جقمزی اوقویه جق بر بولده تتبعات جدیده ده بولونمغه فرصت . كوزل یازماده اول دوغرو یازمغه اجابت ایده لم . دوغرو یازمه لزومنی حس ایتمه مزده بر ملتك شاهراه ترقیده آچیجه قالدار . قدرت بارعهٔ ادبیه یه نظم اعظم مجددینك بیله دائره‌سی قالدیرامایجغی بر قاعده ده برهان دلائل قطعیه‌سیله اثبات ایتدك .

(ثالثاً) اعدادی تحصیلنی اكمال ایتمش اولدقدن ادبیات ایله توغل ایده جكلره ادبیات علیه دیلرلك كرمیلی ، تتبعات لسانیه یه ده اصلا اهمال ایتمه ملی در .

لسان مسلكی ادبیات مسابقه سنده هیچ بر دقیقه آیریلمازلر فضولینك ، باقینك ، نفعینك ، ندیمك شعرلرینی ؛ شناسینك ، كمالك ، حامدك ، اكرمك ، فكرتك ، خالد ضیانك ، جنابك اثرلرینی اوقوسالر ، تتبع ایتسه لر بو مسافه‌یی چوق ادیب اولمقدن ده قالیر ، یازی یازه بیلمك

بو حالده اولسه ده تتبعلره اقتضا ايديور . لسانه كيره جك يكي
كلمه لرك يكي تركيبلرك يكي شكللرك ايیسنى كوتوسنى كوسترمك
اقتضا ايديور ؛ مشوره لك ، علم لسانك نه ديمك اولديغنى
اكلاتمه اقتضا ايديور ؛ شبابه غايت دوغرو يازلمش غايت
كوزل نمونه لر كوسترمك اقتضا ايديور . بونلرك هپسنى طرافيله
الطرافيله دوشونملى ، سنه لرجه تتبع ايتملى . داها طوغروسى بو ايشى
لسانك غوامضنه واقف ارباب علم ووقوف در عهده ايتملى در .
بر جهتله ايسه دخى تدقيقات لسانيه هيئتنك صرف واملا انجمنى
مشغول اولديغنى وسطحى خيلى ايلرولتديكنى تبشير ايدرم .
لكن مكاتب علميه مأذونلرى برقاچيلر آرايه كلمك ايچون چاليشسونلر ،
ميدانه مهم جديت بر اثر چيقاره . بيلمليدر علماى لسانك وغيره
الشحاله ايده ، اونلرك نواقصنى اكمال ايده . خوبلك

الشيخ دان يكون النهى بتجاربه

وشبابه راى القوم عند شبابه

بيتى مذكور ايله افاده اولونمش بر حقيقتدر .

فقط شبابه قيلمه سلطه كاراده قوتيم وكلدر ، بونى ايلمليدر
مكاتب علميه مأذونلرى ايچون ده قواعد ونظريات لسانه جهتيم بويله بر

يدولمقده ده يازمه قابليتنى اعاده ايدهمز . چوقجه او كتابلرك
اكثريسى شهرتسيجه ادبانك اثرلرنده برينه جلب ايلدكلرك
كنديلرينى مال ايتمك ايستدكلرى جهوزلرك نظرياتيله مالامالدر .
بونلرك آره‌سنده رشديه تحصيلنه الويرشلى بر انجمن حروف رخو
رساله‌سى داوردر . هم اولدقجه ايدر . فقط لسانه و كتابته
ديرينه اعتقادمجه اعداديلرده رخو دوام اولونمالدر .
طلبه يه مفيد و مختصر اولورده بلاغت ديرلر ديرلرلى على الخصوص
اعدادى طلبه سنه مستقل يازيلر يازديرلرده تصحيح ايدلملدر .
ايشته بونلرك هپسى اجتهاديانجه نظر اعتباره آلنيور .
اعدادى ايچون بعدما بكك ناصول تحرير و كتابت عنوانلى
رساله‌سى كبى بعضى مفيد اثرلر نشر ايدلمكه باشلاندى . بونلرده
كتب تدريسيه تكثر ايتملى . صوكرا آرالرنده اك مكمل اولانلرى معارف
نظارتجه انتخاب اولونمالدر . لسانمزده بر چوق نقصانلر
احيا ايده جك اولانلر ينه بر مطابعه مسائلمزدر . بوكونه
مكمل بر قواعد عثمانيه يازمق غايت مشكل بر ايشدر . تورك كلملرك
لسانمزده هيچ بر زمانده قطعى بر امرده تابع اولديغى املالرينه نسبى

بلکه هر شعبه‌نك اول شرطی و فائده‌سی تحصیله اعتنا ایتمك بر لزوم
حقیقی اولدیغنی معلملر . مکاتب ملکیه‌ده نشأت ایده‌جك افندیلر
تقدیر ایتملیدرلر . اونلر « مسلك کارلی » مسلکنك شهرت
سهولت اکتسابی اعمالنده منبعث اولدیغنی و بویله بر مسلکده لسانه دقتك
اهمیتلی اولدیغنی لایقیله تقدیر ایدرلرسه اصول تحصیله
کوزه‌ده کوزه اصلاحه موفق اولورلر . اعدادی طلبه‌سی کوزنده‌کونه
داها مکمل برقابلیتله یتیشیرلر .

ثانیاً قواعد عثمانیه تحصیله اعتنا .

بزکونه لسانمزك قواعدینده اکمال ایده‌مدیکمزی اعتراف
ایتمك مجبوریتنده‌یز . جودت پاشانك قواعد عثمانیه‌سی
حقیقه اوکرتمه کنجه‌ده تازه تصادف اولنیور . چونکه
او کتابده تکمیلی ، نقص کورولدی . خصوصیله محافظه‌کار
عد ایدلدی . بونه اوندن بری اونده تکمیل بر اثر قائم اولدیمی؟
ثانیه : یکی صرف و نحو رساله‌لرینك هیچ برنده اوراسی کتابه
قاولـه مکمل دکلدر . برچوق اثرلرده تدریس ایدرکن برکنج لسانمزی

خصوصیله تصرفات لسانیه استعداد طبیعیه‌سنی کاملاً آلدیلر .

اونلر آنجق عربجه فارسی‌یی تحصیل ایله مکلف‌دیلر . قدمادن

یا بعضیلری کبی «بنا» ، «مقصود» «عوامل» ، «اظهار»

رساله‌لرینک ایچنده چیغنه‌رکن «عزی»‌لره ، «کافیه»لره

«مطول»لره صالدیرر ، وقتلریله ایده‌رک «تحفهٔ شاهدی»

«گلستان»لرله اوزنه‌رک عربی و فارسی‌یی تحصیل ایتمک تعذیب

نفسدن باشقه برشی دکلدی ، بو اصول تحصیل نهایتسیزدی .

فقط بو اصولی ترک ایده‌رک هیچ تحصیل ایتمه‌مک دها فنادر .

اعدادیلریمزده ایکی سنه تدریسات عربیه و فارسیه‌یه الویرشلی ،

تخصیصات زائده‌دن عبارتدر ؛ شیمدیکی اصول تحصیله نظراً ،

ایلک اول کتاب یازیلمازدی ؛ فقط اولدقجه ایی کتاب یازلمشدر .

ذهنی افندینک ، سلیم فارسینک ، نعیم بکک ، فیضی افندینک گوزل

گوزل اثرلری واردر ؛ بونلر تدریس اولونورسه عربی ،

فارسی قواعد عمومیه‌یی اوکرنمش اولورلر . معارف نظارتنجه

صوک ترتیب اولونان بسیط پروغراملرده عربجه‌یه ایلک چوقده

زماندن تخصیص اولونمدیغی کمال تشکرله خبر آلیورز .

کیدرسه یرلشمشدر . لغت لسان عربینک تحصیلی دینمیزک
حکمنده اولدیغی بر وظیفۀ مقدسه در . قرآن کریمک
لسانی بیلمزسه‌ک اناسه اوله‌مایز ، املاسنی تحریف ایتمکله
قالقیشیرسه‌ق کتاب اللهی الیمزدن چیقاریرز .

کلمات و تراکیب عربیه‌نک املالریله برابر قاعده‌لرینی
بیلمک بر ضرورتدر . بو ضرورت عربجه‌ده « جاره » اولدیغی
قدر فارسیده ده حکمفرمادر . چونکه عجملرک کلمه
املالرینی کندی قاعده‌لرینه بر تحریف و تعدیل ایدرسه‌ک
عربینک هیچ برشینی تعدیل ایده‌مدیکمز ایچون لسانده درهمه
بر تناقضه کوسترمه اولورز . بر طرفده « لیل »
دکل « لیل » یازدیغمز دیگر جهتدن « شب » یرینه
« شب » « لیل » یازارز ؟ . اوت عربجه و فارسی کلماتک املالرینی ،
قاعده‌لرینی ، هر مملکت لسانده بعضا تحافظ کوسترمه
بر درجه تعدیلاته اوغرامشدر . فقط بونلرک هیچ بری
اصول لسانیه‌یی رخنه‌دار ایده‌جک درجه‌لرده واردیمشدر .

بو سؤاللره المراقبه جواب ويرمك وظيفه مزدر ! لكن اعلاه
بر تبشير ده بولونمالى يغم : معارف نظارت جليله سنجه مكاتب
سلطانيه ده تدريسات ادبيه يى بحوكافل بر مجله ادبيات ويوكا
تتمه اولمق اوزره بر مجموعه منتخبات ترتيبى ايچون ده اجلّه ادبامزدن
وكبار منشئلرمزدن مركب بر ادبيات انجمنى تشكيل اولونمشدر . انجمنك
ثمرهٔ مساعيسى آنجاق بر قاچ سنه صوكره انتظار اولونه بيله جكدر .
لكن بو قاچ سنه مهم بر مسئلهٔ تدريسيه ده بر قاچ سنه لك زمانك
بهاسى اولور ؟ بركره تدريسات اعداديه تنظيم اولونجه سنه لرده
بيك درلو وكوزه‌ل آثار ادبيه يازه جق اقتداره حائز طلبه
يتيشه جكنده اشتباه اولونمامالى . دائماً تدريسات ادبيه مز
ايشته او زمانده دائماً سليمه بر درجه كماله ارتقا ايده جكدر ..
بو تشبثات مبروره نك ثمرهٔ نجحسه اوليانسه انتظاريله برابر سزه
سؤاللريكزى اهمال ايده ميز . ايشته جوابلريمزى يازيپورز :
عربينك ، فارسينك تحصيلنه محكمه اوله بيلديكى قادار
دقت فداكارانه همت صرفيله اعتنا . بر بو ايكى لساندن ده
هيچ بر وقت مستغنى اوله مايز . چونكه لسانمز ايكيسندن ده متشكل ديمه جك

تفصیلات :

بر موج اولورده دستگاه تیغ برکسه سینه بیخود

ایلمسه دریایه غروبنده آفتابه خاورده

بیتی کبی ممتاز بر خیالك الك گزیده بر قسمنده «بیخود» لفظنك ثقلتی احساس ایده‌مه‌یه‌رك بیتك نفاستی قوه‌لعاده‌سنه بر لفظ قصورنده دولایی قبول ایتمکه میل قالقیشیورنه .

افندم !

شعره بر شیئه شرح تدقیقاته دعوتلرك نتیجه‌سنده سزدن بر شویله ایچ سؤال توجه ایدیور .

« سز بو کونده ساحهٔ ادبیاته برنجی کوره‌یککز بسیطنده شو ادیجه « ثروت فنونده نشر ایتدیلر » بو کونك الك مراجعه شایان ادبیاتی اولدیغنی سویلیورسکز ، هر بویله یازملی دیورسکز ؛ بیلمک املی ، فقط شو ثروت فنونده نشر ایتدیکلری سزك تصویر و تقیید ایتدیککز کبی یازمق ایچون نه یاپمالی ؟ نه اوقومالی ؟ نه چالیشمالی ؟ »

نامق كمال :

« سوزنده قادار بلاغت داخلی بر چوق طبیعتده کی بیته الهی

بر قاچ کره تصحیح ایدلدیکی حالده ابن زهیر تعلیق اولنان قصیده

سبعه‌ده هیچ بر بیتك بر بیت بیله تغییر ایدلمشدر ! »

دیبور . ادبا ، معلقاتده بر بیت تغییر ایدلمه مشدر .

چونکه بو سوزلر « جوهر طبیعت » اوله‌رق کلامده

بولونماسی لازمکلن بلاغت بارقه‌سی ایله محفوظدر .

بز بوکونده عربك امرؤ القیس ، کعب بن زهیر ، ابو العلا ،

متنبی ؛ عجمك فردوسی ، حافظ ، سعدی ، جامی ؛ تورکك

باقی ، فضولی ، نفعی ، ندیم کبی شاعرلرینك آثارینی بی نهایه

تقدیرلر ، حیرتلر ایله اوقویوب تقدیر ایدییورسه‌ده او اثرلرده

زمانمزه کوره تصنع وتکلف ایدرده « افکار » دنه‌یده

او اثرلرده مناظره ایدیلمه‌سه ایدرده « اشکال » ه مغلوب اولدیغنی

ایچون ده ابدیورز . اوقدر اوقدرکه زمانه‌حق بوزمانه کوره

بیك عظمت بر فکری محتوی اولدیغی اثرلرده تقلید شکلی کوروبجه

عاری تأثیر اولیوروز .

بوشعورده‌یی كمال ممنونیتله اوقورز . هم حكایه‌نك نفسی هم
اسلوب نقاشیسنده آزاده‌در . شاید طرز اداسی دها زیاده
عیانمودار صنعت قابل اولدیغی و مشعوردن ویعقوبه قیدیلمك
قلمنده حقیقت اولسه‌یدی دها ذی‌حیات دها مؤثر اولوردی
ادعاسی ایدیلیه‌بیلور بر آز « غیر ذی‌حیاتدر » فقط
هرحالده « دولغون و تحریر » بر ترجمه‌دن اك عالی بر مشعوره
ترجیح ایده‌جكمزده سویلمكده حكمیز . آثار ادبیه‌نك ابدیتنی
تامینده فكر ومعنادن زیاده شكل و ادادر .

فرانسه‌نك ایكی بیوك بر ادیبی اولان « شاتوبریانه »
باقیكز نه دییور :

« ادبیاتده هرشی آنجق اسلوب ایله یاشار . الك ایی تعقل
ایدلمش الك بیوك حقیقتلر تزیین اولونمامش بر اسلوبله
نقص ادا ایسه برجنین ساقطدر باشقه بر شی دكیلدر . »

بر مستشار اشكال اولدن تعقیبونك شاتوبریانه لسانندن
صدور ایدن شو دستوری بر كوره برآز مبالغه‌كارانه اولورسه‌ده
بیچم هرحالده اصابت ایدیلیكی عالی بر دستور حكمنده‌در .

دو بيجيمك غيرتى سايه‌سنده هر بر دقيقه‌ده اوزرينه هجومى

صاووره‌جق حالده طوپراغه حكيم ايدن سواريلرك اللرنده اولمقله

ابتداءً متوالى دشمن قاريلرينى بيچمكه باشلادم . بيچه غروبدن

صكره ايلجه بر فرقه ايله بربرينى تعقيب ايدر دشمنه يتشدم ،

داغلرم ايستديكم مسافه‌ده ، ايستديكم نقطه‌سنده بارلايورلردى :

چونكه بركوره اول عسيه‌رده وبر ديكر محاربه بيطارافنده زهلكه

بو بوقده مسافه‌لره از يتشدى .

دشمن تنهزماً چكيلدى . براز اول اودنك كيرى موجودى

هپ هيئته بويولر تميزلنمشدى . شهيد آتيم اوداده مقتول ،

مجروح واسير برسوروه دشمن بقايالرى ايهزاميله مظفر قلجيلرك

حالده يايلايه‌نه معشوده . دسر بند عثمان[*] سواريلريه يانكه‌ازيمه

داعدى .

ع . عاطف

---

[*] نفه بيتوريك . كوكلى چركس ، احتياط كرد سواريلرى .

ایتمکه ، قاچیلر یواش یواش باشلامشلردی .. طوغریجه قومانیه

حایقیردم :

— دشمنه احتیاطنه سریع آتش !...

حقیقةً سواریلرك تقریباً سکز یوز متره داها ایلریسنده ، دشمنك بیك کیشیلك بر قوتی پیدا اولمشدی . او وقته قدر اوراده مستور قالان بو قوت هجوم ایدن سواریلره آتش ایده بیلمك ایچون ایاغه قالقنجه ، کثیف بر سایلوه منظره‌سنی آلمشدی . آتش صوڭ درجه شدتلی ایدی . طوپچیلره دوندم و حایقیردم :

— مسافه درت بیك سکز یوز .. بر طوپ ... بر داها ... بر داها ...

ایکی دقیقه اولمادن درت بیك جبه ایده‌مدی . آتشده سرعتی یاپشدیریوردم ؛ دوربینی سس قوندقلره ، دیکیلده . بیر ده بر ثانیه ایچون فعلی سواریلرك قلبنه برقاچ طوپ طوپره صوصدیردم . کثیف دشمن کتله‌سی آتشه کسلمه قوره قارشیه اولمشدی ؛ دیکیلدی ، دوکولدی قاچیوردی . هیچ تکرار طوپیریه کلمدی . مسافه‌یی آرتدیردم و قاچانلری آتشه آلدم .

بو آتشه قارشیسنده کی ایچمدن آرتیق عاجز قالمشیدم .
طوپیمی بو حالده دوغرودن اوته‌یه چویردم و آتشه آچدم :
بر طوپیه ! ... بر دها ... بر دها ...

کوکسم شیشیه‌یه ، کوزلر دولسه ، منظره‌نک شدتی
قارشیسنده ذهنم دوردیردی . هرکس ، منظره باقمقدن
قورقویوردی . سماء دهشت ، قارشیسنده‌کی حقیقی سینه‌مانک
صوڭ ابتدالرینی بکلیور و آه چیره اوغولیوردی .

الله ، الله ، الله ، الله ......

بر طرفنده بو منظره آتشه قومانده‌سنی ویریوردم :

— بر ثانیه ، اوت تقسیم آتشی ، بر طوپیه ! ....

طوپیمی کوریوردم .. بر قاچ ثانیه صوکره دشمن خطنک تام
اورته‌سنه شرایلر قالدیریلیوردی .

دشمن پاره‌سی بر دفعه آتشه کسیلدی وقاریشدی ؛ صوایجه
بتمشدی . شیمدی یالکز قلیجمک صوکنده پاریلتی آره‌سنده
دوشمن کرمه‌یه دوغرو قاچیشی قرمه ایدیوردی . صوایجه بر
ثانیه‌لك توقفدن صوکره تکرار الیمه آلیوردی . قلیجمی تکرار صوقیه

ایلروده یایلانی تشکیل ایتمک اوزره میدانه آتیلدیلر ؛ اوراده قدم بصدیره‌میه‌جکلر . بو قوت آرقه‌ده یایلانک میداننده تجمع ایدیلمه‌سنه میدان بیراقمیه‌جق ، آتیله‌جقلر ؛ دیمک هجوم یقیندر . رؤیت یایلانک دوزگیدن چیقدیلر . صولده رسانوره ایله برقاچ قوت صف حربه تقدم ایدیلدی ، و ... قاریشدیریلدی . دشمن حالا پیاده ایله مشغول اولیور . اعتماد کوچک برعارضه‌نک یارمیله سواری کوره میوردی .

صف حرب برده بره آچیلدی ؛ حیوانلر برله برلشده . مسافه آزدر ؛ قیلیجلر پارلادی ؛ سرعتلی ... دهشتلی ... آلله بیلیرکه نه قدر ... شیمدی ایشته تام بنم ایستدیکم کبی دشمن صفنه دوغری اوچیورلردی .

سواری ... هجومه ... هجوم ایدیور !

سپاهی برسس بو سوزلرله کلکلرکه فرقه قوماندانی ، سپاهی دعاسی حایقیردی : الله ، الله ، الله ...

— طوغری دشمن پیاده‌سنه آتشه ! ...

دشمنه پیاده که اویالمز قالقمه ، سوارلره شدتله آتشه ایدیورلردی .

— سواليمی حاضرلايوردم ، نه ايدی ؟

آه، بن قالقدم ، درسكوتك سليمه توزبيتمك ياريدمله

اشاغیده‌كی بربيوك بيشيك دره ايچنده‌كی سواريلره باقدم .

اونلر حقيقةً حاضرلانيورلردی ؛ ياتاقلر قالقيوردی ، برلكده

اوتورانلر حيوانلر طوتوليور ، منتظم بر اجتماع قورلق نقطه‌سنده

طوپلانيورلردی . قورمالر اوييده بر يا يايه اولوب قارشيده‌كی

ميسه‌ته طوغریلوب اوزره ايرلرلر دايره‌ده ويرديلر . كرك قالدی بر

حركتله منتظماً آترلنديلر . بر مالزمه‌لی متعاقب دگشمه استقامتده

گورن بربيوك بيشيك دره‌يه قارشيلمه سيلی خط اجتماع دوغريه

قونده‌رديلر ايچنده برسواری بيوروسيله قورلی حركت ايتدی .

طيرمانديلر ؛ طيرمانديلر . پياده خطنك حذاسنه گلدكده

زمانه يتر بر مالزمه ايله مختلف جناحده ايكی قسمه آيرلديلر .

كوچوك قسم اوراده قالدی دوره ايتدی ؛ بويوك قسم بوك

قورلمه نقطه‌سنده ايريلدی ؛ آرتق مشتبه يوقدی كه الحجوم

ايچونده احتياط دريا بيله ترتيباتی اليورلردی ؛ اراضينك

ميلی دگشمه تواضعنه دوغرو تيلمه شمشيلی ؛ ايكی يوز متره

نیجه‌لرجه‌لکی هیچ بر صورتده افاده ایده‌میه‌جکدر . بو پارلاق
ویردیکی جوابده بوغازی جرئتکارانه بوغلمیه . دشمنك
منطقه‌یه تأثیر ایده‌مدیشدر . بوغدن دشمنك ایچنده هجومده ،
ساعت ایکی‌ده ایدی ، هنوز قالمیشدی ، دقیقه حاضرلانمیشدی ، دشمنه
پیاده سنك یانه دکیزلرینه ترجیحی ایجاب ایدر . حالبوکه
دشمنك دفعیته‌ده بوزلاشده هیچ بر سوقیات یوقدی .

قرقه قوماندانلغی زیاده بر جواب ویرمکه بیلمیورم ! بن
المجادده فرقه قوماندانلغی آلیغم ایله ادنوبه بکلیه‌مدیکمده
باشلامیه‌یکوده درحال دشمنك یانه دوشمشدم . دشمنه خطنده
یکی تقویه قطعاتی وار ایدی ! صول جناحده بره دولغید
جبهه‌ده حرکت‌لری ایله باشلاشدیقده ! آرتیق دشمنه تعرضه ایتمه‌لیدی .

طوغریدن حاضرلنه قوماندانی ویردم . فقط دقیقه صوکره
تعرضه ایده‌رك دشمنه پیاده‌سنه آتشه باشلامیدم : صاغده بر غریبه !...
اوکجه جبهانك تشکیلاتی تمامیله اولنشم ایچنده . ایچه‌ری بوراده خصوصده
هیچ بر فرقه‌لك حکمیورم .

صول طرفنده بر ... :

طوتیوردی ، احتمال که اونلر سواری لواسی بجوارنده صولك رفیقه

موافقه تعلیمات آلیورلردی .

فی الحقیقه قرارگاهده ایکی سواری آلاییله دولغونده موجودلی

بر قره سواری بلوکی واردی . بولوقت اورادن ، اشاغیده ،

محاربه خطنك همان ایکی کیلومتره کریسنده کی بویوك یشیل دره‌م

آغاچلری آراسنده صاقلانمقده باشقه برشی یاپمیوردی . کندی کندیمه :

عجبا ، دییوردم ، بوقوه تکمیلی اونلری نه تأثیر یاپمازمی ؟

یاقینده‌کی تپه‌ده یاقلاشدم ؛ فرقه قوماندانی هم سویلیوردی ، هم

اطرافی کوستریوردی :

ـ برآلای پیاده فرقه‌یه ایسه ؛ دیگرلری احتیاطده قالیر .

سواری بلوکلری شونك کریسنده حمایه موضعی آلیرسه موافقدر .

اونلرك موجودلری دولغونجه‌در . پیاده‌نك موضع اصلیه چکیلمسی

حالنده تأمینه ایتملی . بزده دها خصوصیتی ایستمکه شمدیلك

حقمز یوقدر .

ـ ایجاب ایدرسه سواریلر هجومده ده پیاده‌نك اقدامی .

محاربه‌نك هیئتی بوگونکی محاربه‌نك موضع اصلیه چکیلمه

جانمزله تفصیلاته هیچ ده قناعت بولمیوردم ! مطلقا ایلریوردم
جبهه‌دن فنا خبرلر کلیور . بر آلای یاننده ایرلدیغم باجه‌یه
دوربینمك ارکانی تکرار اوقوردم . جبهه‌یه بالذات توجه
ایتمك ایستیوردم .

قارشیده ۰۰۰۰ ازقملی تپه‌نك بریسنده‌كی انجابه
حیرتده . کوزلرده برده دشمن سوره‌سی یاره‌ده ؟ بوکونده
اودنك مثارجی ذ تهدید ... مقاومتنقارشیده بیجلانمسه قلمشدی .
دها ایلرده . یایه‌دنك شمالغربی یاپه‌لرینی اشغال ایدن
دشمنه دها کثیف ودها علاقه‌لی ره‌ان ولدیغی مقاومت
قدرتنه یمنا کرییز کلمه‌سیرك آچی خطه‌ریه متصل تقویه ایلیوردی .
ره مدنك یادنسه مقابل تعرض حاضرلانقدی شبهه‌سزدی .
دوربینمك یاننده قالقدم دقیقه‌لرك ترجمانیتی یره دوغی
بیلیوردم . اوراده وضعیتك مالوتقی ایه لیدیکنی اکلیمك
ایچون صبرسزلانیوردم .

بر سفر نهاده اورایه کلمشدی . نهاری ۰ بزسك
دکلمی ؟ سوارده آلالمیاوردم . . فرقه قومانداننك قارشیسنده

گوروب بیلمك ایچون ده یالكز سواری اولمق لازم گلدیگنی قانعدم . وامینم اوزره بر چوق كی سواره اونیفورمه سی فارقی ایله ده سواری دگلسك » دیركن بر گوره اوكلی هیچ ده تعقله عقلیه ا سفر آچیقده ده كسه نك آلدماشدی .

طبیعی بو علاوه ایله ارقداشمی صوردم :

— دیمك سن گوردك ؛ بیلا اكلامیورمیسك ؟

ارقداشم چاپاری وارد آرقه سنه باغلادیغی قوشه یی چوزدی . صوك قوتیله بر كوبك یورغونلغی قالچه سنه استناد ایتدیردی . دماغ ایله اشاره ایتدیكی طرفه دونرك ، جبهه ده ساكنه ، اكلادیغك باشلادی :

— تام اوراده ، شو بركسك تپه نك جنوبنده كی یایلاده ...

دماغ ایله متصل اورایی گوستریورك — هیچ بیلیم ایشته اوراده اولدی دیدی . و اولیف ایلشدیردی .

— فرقه قرارگاهی بنم ترجمه موضعمك یاقیننده ایدی .

فرقه قوماندانی هیچ هیچ گیتدیلر یانوزلرده ده وضعیتده بر فرمه عماره ملك اولدیغنی اكلادیور . و قوماندا هیتك ایلیشدی

هیچ یاپامیوردم ؛ آرقاداشم هم بکا دوغرو کلیور ، هم
ده یوکسک سسله سویلیوردی :

— ناصل .. هیچ بونی کوردکمی ؟

اوت دوغری ایشیتدم .

— خایر کورمدم ؛ فقط ایشیتدم .

— اویله‌یسه سوارلر دکلسک !..

بر طوبجی ضابطی اولدیغه آرقاداشم سواریلکه نهایتسز بر محبتله مفتوندی . بلکی طوبجیلغک مادی و مثبت قواعدیله تربیه ایتمسه ، فقط روحی سواریلکک سرکری و جاذبه‌لیغنه قاپیلمشدی . ذاتاً بیلکی او زمانکی قاپقاپلیه عائد هیچ اثرده کوردیسه بر حرکتی چوجقده باشقه دیکر اولمقله تکلیف نیلیمیدی ؟.. پیاده طوبجی ، بلکی ذاتاً آتفیدر یورمقصد ، دیکرلری دائما اوزاقده صحابیده بو ایکی صنف اوزک ده حنده حرمایاده خرجیه انتقام احتیاجرینی تطمینه مساعد دکلدی . او، محاربه‌ده بر بیلدیرم سرعتیله آتیلوب ده کندی الیله یننه لدیکی دشمنی اوراجقده ، ایچریدن دیدن سقوطی کوره‌بیلمک

حرب خاطره‌لری :

سوارلر هجومی

— قافقاس دارالحربنده لهستانده‌یه متلقینه

ابتدای صوڭه‌یه خلاصه وحربیه قومانداننه —

ارقداشم قوللریمی چاپرازلارق آرقه‌سنه باغلادیسه « یوقلرك داریمی ؟ » دیمك ایستدیه متبسم باقشیله یادارسه یادارسه بکا دوغری یاقلاشیوردی . بن اونك بو سؤالنه — بیلمم نه دیه — بر کوچك آرکلی حادثه‌یه بلا اختیار علاقه‌دار بولنشدم ! مطلقا یازه‌جغم ، مطلقا یازه‌رکی سوارلر هجومنده بحث ایده‌جك .

فی الحقیقه بر کونه اول جبهه‌مزك تاولك بریرنده یقابل تعرضه کچه‌ن روس پیاده‌سنك علیهنده جبیره‌کی کچاره بر قسمنی یلك جراتکار بر سوارلر هجومیله اصلاح اولنمسه ، روسلرك تعرضی اورایه بر زمانه قدر قطعی صورتده طوردیرلمشدی . کوزلریمك یاشنك سلهم دوقنه‌سنه براید‌ی .

یوقاریده‌ده بالخاصه سویله‌دیکمز کبی نثر ادبی ، لطافته مشابه اولان لسانده‌یسه ایکاده . بونجه مثلك تقدیر ایده‌ده بیلمجکلی بر لساندر . یعقوب قدری بگك مقاله‌سنده‌کی نقصانیده باقدیده اولی مثلا جناب شهاب الدین ، خالد ضیا سلیمان نظیف کبی ادبانك تقدیر ایده‌مزسه کندیسنی سوده‌یه قالیرم کنجلك تقدیر ایتمه‌سنه نه چیقار ؟

بو ضعفالك مصروف اولمالیدن اعتبار تحتنده کوزه‌له بر نثر ادبی انتشار ایدیورلر . بو حالده‌کی ایجوده غایتله بخشنده‌در : کنجلرك یاکلشه ، تمیز یازان یازیلری تقدیر ایتمکده باشلادیغنه دلالتدیدر . ایشته بو رأیه اعتناسی اولمالیدن ~~...~~ مصروف اولمالیدن بو ذاتك نفیس بر مقاله‌سنی درج ایدیورز .

خالده بر اديبك قلمندن چيقماسى جائز اولمايان بو نوعه

شيوه‌لرك عادتا يوقدر : چونكه بو آره‌لقى كيمسه ايله قلمى آلوب ده

هيچ بر نقطه‌سنى بيله تصحيح ايده‌مز ؛ چونكه هم يكيدر ، هم شخصى

بر اسلوب جائزدر ، هم ده تورلجه‌در . واقعا تصويرده تمييز ،

تشخيص و تأثير اعطا ايدر . فاضل احمد بكك اثرنده يعقوب قدرى

بكك خطاسى قادار كوزل دكيلدر ، او خطاسى ايله داها

زياده حيات داها ايدر . سرمايه‌سى بر چوق نشوه‌دلى

اوكا ترجيحده اصلا تردد ايتمه‌يز . زيرا آثار ادبيه‌ده صحت

و سلامت اسلوبه اولدقجه مطلوبيت و لطافت الفاظه ده يارديم ايدرلر .

يارديم اولسه بيله — مطلوبيت و لطافت الفاظ — تغييرات

شخصيه‌يه كوره تغير ايده بيله‌جكلرندن آثار ادبيه‌ده بونلرده افراد

ملتك نقطهٔ اشتراكى و اتحادى اولان لسانه خادم‌دير . يعقوب

قدرى بكك شركوريكز مقاله‌سنى ملتك بر چوغى كنجلرى :

نه هوس ايله اوقوديلر ، تقدير ايتديلر ، قصورلرينى

كورمديلر ! او ده بويله ايمش . فقط فاضل احمد بكك

منظومه‌سنى بر ايكى ذره دكيل ، بو نوعه مخالف ادبيه تكمكه مجبوردر :

دوشونيوردم كه اونلر كبى سوه ده ، حساسيتك ،
دائماً بوتون طغيانيله پرستشده سوه ده ، فقط بركره اوسويله ،
پرستشه ايديسه مخلوقلر غائب ايدنجه اونلرده بر ذره وجود بر
ذره — آه حتى بركوره ، بر خطره بيله ! — قالامايجغنى ،
انسانلرك دائما شوقيبت ايدنلر شوقيبت ، حسن دييى اونلره
اوشومشه بركوره طفيلدرجه باشقه برشى اولامايجغنى بيلمه ،
دنيويلكيله عائد يالكز بعض سسكيله سعادتلرينك ده زهرلندكه
باشقا برشى يايامايامه روحلرده وار .

واديده نظراً اوكيز آدامى ، اوقادار محتار ، جهيم
اولمازسه اوقادار ، آه بدبخت بولسيدم كله !...

— فاضل احمد —

ايشته فاضل احمد بكك شوكوچوك اثرى ثروت فنون
نثر مستقلينك غايت نفيس برنمونه سيدر . دبوكا هيچ ده تيز
اولمه . نامنى ويرر ! هونكه خفه لرده ، نقصانلرده ،
شيوه سنك نكته لرده ، بلاغتنك طرزلرده ، ذاتنه تقليدلرده

بر كتاب اوقويوردم

محيط بر صحنهٔ عقبا كبى نافذ بر بوى عدم مشبوع بولديغم بو تماشاگاه اخروى قارشيسنده بوتون روحم عصيانكار بر تشنج تشنيجه ايتدم . دستورك بر مناره يلك كبى تيتريم قلبم هر طرفنده اكيلرده ، سموات كبى باتى بيليوردم . بيلمم نه بر شكل متصلب آلاماماده معصوم و حسنيه بر فكر ميدانلرنده ديمك ايسته يوردم كه : زواللى آدام ! هيچ شبهه يوقدر كه بو اوقوديغك شيئرله شو طوپراقلر آلتنده كى وجودلر اراده بر هديه‌دن ده ، ايشتمه‌دن بالطبع بر شفقت دوشمه‌ده حق اتحاف ايده بيلديكنى ظن ايديورسن ، و بيلميورسن كه بو ترمه كريه‌لرى ايشيتمه بشريتك ـ كيم بيلير نه قادارلى بالابانه عصرلرده برلده عكسى فضاكنده باشقه بر نداء جواب دويماماده ياشلى ، ماتملى نشيدهٔ آلامى يالكز خسته بر مستغرق عمقده ايده بيله جكسن .

ـ فقط او مجهول آدامه قارشى روحم بوكره نه قادار سكوتده تبريك :

بحث ایتدیکمز ذواتک اثرلرینی آیری آیری تدقیق ایده‌میه‌جکز .
یالکز یاکلیشسز پروسسز یازیلمسه کرچکدن برشیء اوله‌رق ذکا
نمونه‌سی کوستردیکده صوکرا کندیمزجه معیب صدا ایتدیکمز بعضی
افکاره ده مطلقا سویله‌جکز ورنه چاره‌سز نهایت
ویره‌جکز . . .

زهر قطره‌لری

مزارلرده ، سیره‌لرده قبرلرده دیکنک طاشلرک
سینه‌سنده یا غالبا کوکلرله متعفندر .
موجودیت آفاقلرینه شاهد اولمقدن وجودلرک تأثیری ،
خاطره‌لری ، وارلقلری کبی کیمیسی یرلرده سورونه ،
کیمیسی ابدی برسقوط ایله بوترده خلقتک غایه‌ماتمنک
اینله‌مه ، شکاره‌لره اره‌سنده سائر برکوکده برادلویه یکزاده
برطیف ذی‌حیات کوردم !
کیجه برارام ، الحوذ اختیارلامامسه برقبر کنارنده غداییه

عجمی شعرایله مالامالدر . اثرلری هیئت عمومیه سیله یکی ، گوزل
جانلی بر اسلوب ایله یازیلدیغی حتی مثلا محمد رؤفک هیچ بر اثرینی
بویله زنده حیات بر اسلوبده گورمدیکنی قبول ایدرز .
مثلا اوکر « شور » ده اسلوب تخمینک » بوتونده زیاتی .
لسانده خطالری ، لسان نقصانلری ایله فنا صارمیور .

بر بویازیلرده اوقدر چوق اکلایورزکه یعقوب قدری
ایلک فطرة بر ادیبدر . فقط لسانی تعریف ایده ممسه ، حتی
بعضاً لسانده مجرقالیسمه بر ادیبدر . بو اثری بویله‌جه
سویلرسه‌ک یعقوب قدری بکرده رفیقدری ده فلاحت ایتمه
اولورز . ادبیات تدریساتک غایه‌سی شبابه شعشعه‌لی
ارشاددر ، تدقیقات و تعقیداتک آثاریه اقتحامه استعدادلی
اصغونلق ایتمک مبدور ارزنده بر غایه‌لی تخوس درجه‌سنه
گیتمه‌ملی اولور .

(استعانه‌ت ایله تقرب ایتدکده ، شو یازیلری بیتلی
طبع ایدیورمدک ! لسانه‌ت مباحثه خاتمه ویرملک مجبوریتنده‌یز .
نبادا عملیه تردیتنفوده تشرشتلی یازنفده اوقدرنه یوقدیر

بلكه بر آز نفس آلمق ، بلكه بر آز كورنسه كورمك ايچون پنجره يه

ياقلاشيورم ، سمايه باقيورم . »

« دارلغندن » يازدقدن صوكرا « حصت موجود ديمكده »

ديمكه لزوم يوقدر . بر ده بو طرز بيانك خالا فنا مكتب ادبك

آثاری ایدیکنی تکرارلر ، تاکیلرده عندایه درکله افاده یه

قوتدن زياده جانسزلق ويرر . « كنديلكم » عجيب برشى !

« بيلكم ، الوريسو ايسه كبى بر ده كنديلكم يازه جقز ؟

« يمى بو بورك بر صفده اوداسنه كوتورديم . »

« صفده » كلمه عربيه در . املاسى ده يازلديغى كبيدر .

بعضيلر قدرى بك بوكلمه لى توركچه لشمسه عدايدرك املاسنى

تغطيه توفيق ايتمك ايستسه ايسه « صوفه » يازمسه

اولماليدر . كنديلر قبول ايتديكى شكلده تحرير ويا القاى شبهه

ايتمكدن باشقه برايشه يارامز .

تحميلات دوام ايتديكجه خطايه دوكتر قادار ، واسطه سيله

بوريك افاده مقطوعدر ، بلاغت نقصانلر ، ترتيب لغز ،

لسانمزده شعرده نیجه یاکلشلر دها واردرکه ادبانک نظر قبولی اولمامشدر . داها دوزلماز . فقط بونلره معنالی اغلاط ایدوده بریاکلیش بیچیم براوپ قبول ایتمه‌ملیدر .

« بو ترده بوشیر اوقادار خیالی ، اوقادار کوزلکه ، اوقادار رؤیا دیکه کندیمی عالم اویارده ، مقرکوینده‌کی اوپمه ، کلنجنده بر کوشه سنده صایقلایور صانیردم . »

شو سطرلرده تعداد اولنان آره سنده‌کی عدم تناسبک جیزیسیه دکیلمیدر ؟ یا او رؤیالی » آهنک لکنه بر به عجبا ؟ عبارده یلی « بو ترده بو شیر اوقدار خیالی ، اوقدر خلی آلور ، اوقدر مشابه رؤیا ایدیکه » شکلنه افراغ ایتمک افاده‌جه قابل اولماز میدر ؟

« دالغه‌ده صحت بو جبروتیمده امیدلرمه بیوده پیکس طوتوردر ، کوکسمه طوتونوردر ، قلبمی دیکلیوردم ! صوکرا بنده بنده آییده بو ترده بو یابانجیلقده ده قورتولمه ، کشتیلکه عودت ایتمک

کلمه‌سنك « ایسه » یازیلماسی ده بر کوروره صادر

اوله‌بیله‌جك خطالردن دکلدر ، بو بر سهو ترتیب اوله‌جقدر .

« بو اولاد غایت غضبناك ، غایت کورولتولو ، کوزلرنی

قوپاردی ، دماغنی یوره‌دقلرینه برکوره‌کلدی »

شو عباره‌نك ترتیب طبیعیسی « بو اولاد کوزلرنی ،

قوپاردی دماغنی یوروتدقلرینه غایت غضبناك غایت کورولتولو

بر کره‌کلدی » در . چونکه کوزه‌دیکك اسلم مقصدی

« غایت غضبناك ، غایت کورولتولو » سوزلریدر . صفتلك

حائز اهمیت اولدقلری ـ اهمیتسز جمله‌لری ترجیحاً سوق

تقریبیله بیك مستحسن بر طرز بیاندر .

« قادینه بکا ظنه ایده‌ده‌م بر شی ایسته‌یوب ایستمدیکمی صوردی »

ظنه ایده‌ده‌م یا کلمه‌سی بر ادیبك قلمندن چیقمالیمیدر ؟ ظنه

کلمه‌سی بر فعل شرط معادوه‌سی ، ناصل ظنه ایده‌درم که معناسی مفید

اولور ؟ عوامده بعضیلرینك « ظنه ایده‌درم » دیمسی

هیچ ده بونك لسان ادبیاته انتقالنی استلزام ایتمز .

ضحك يرينه خنده دخيلمز ميدر ؟ قهقهه يه « دنه

معكرا ضحك دنلمسنى تجويز ايدلمسه ؟

« آرتق كتيفه بر بولوت حالنه كيرده كتله مبهم بنجم بولوتده

بركفيم « بنجم بولوتده برنبلكم ايدها . »

حالقه نهايت بولدقده غرلطه ، فارسى كلمه‌لرده تورکچه ادات

حرف علاوه‌سى آهنكى بوزمه‌مقلا ايدر . زيرا بوكبي كلمه‌لرى

لسانمزده محدود اولارق تلفظ ايدرز ! اداتك كلجه‌ده

او محدوديتى محافظه قابل اولماز . ايشته بوراده‌كى آهنكسزلك

نره ده دويلاجق « بنجم بحيره ده بولوتده برماهى » شكلنده برجمله

ايله‌ايله اولورمى ؟

« بوحياتك اوزايه رغوتله برابر ايلك كوردكم شى

رابيسه دوسلابك آينه سنده‌كى خيالم اولدى »

« خياتك اوزايه رغوتيله برابر » عادتا رسمى برطرز بياندر ،

برحكايه‌ده ايدى ده بويله برعباره برطوتلمامالى ! « البسه »

« نه ضرر » تعبیرنده « ضرر » کلمه‌سی نه کار کبی مقامنده
یالکز نه مقدار ضرر معناسنه اولارق استعمال ایدیلیرده
قوللانیلیر . « نه قدر » معناسنه ایسه « هله »
« ضرری وار دینیلیر ... « ... » لک عینیدر « ضرر »
یازمق لسانک شیوه‌سنه مغایرت تشکیل ایدرکن صرف و نحو
قاعده‌سنه مغایر و روح لسانه تجاوز تشکیل ایتدیکی ایچون قوللانیلمامق
جائز اولمیه‌جقدر . (دقتی مساعد اولسه‌یدی بن بو
بحثده یاپدیغمز کبی « شیوه » بحثنده ده بو ریسالده تماس
ایدردک . لکن بوکا وقت مساعد اولمدیغی کبی بالاطراف
تدقیق و ایضاحی لازم کلن دیگر اهمیتلی مسائل لسانیه کبی
مباحثات شدیده‌یه سبب قالمسی اولمه « شیوه » بحثنک
تشریح و ایضاحی صرف و نحو بحثنک اهمیتنه دیبا اولمیه .)

« بر ریسه ضحک و مزاح ... » قاراقابا آغزلی
بر سوز ! هله قاباجه‌لی ، نازک و لطیف مقابلی موجود
ایکن هر یرده شویله‌جه یازیورمک ایی بر شیمیدر ؟

« تربیه‌ك صنعتده ده اوقدر شایان ارزودر ، بلكه حتی شایان

خصوصی بولنمایوردلر . . »

بلكه حتی یازیلمیه‌بیلیرمی ، برنده برده كفایت ایتمزمی ؟

« او حالده اخلاقته بطا رجا ایده‌رم »

نه ایچون بو فرانسز افاده‌سنی قبول ایتملی ؟ « او حالده رجا

ایده‌رم بكا اكلاتی » ؛ یازیلسه نه لطف ایدلمسه اولور . .

« اوآتشیه یازگونلرینك بقیه رضاوقایله یورغونده ،

متكاسل قلمارده ، سوزلونغنده اوزانمشده‌در . . »

یشوق یورغونده ، قطاسل « كوزلمیدر » ؟ معناده برپوك

بر فرقده ده یورده‌كه ایكی كلمه آره‌سنده‌كی آهنكلك قبوله

ایدیلمیوریسه .

« سنده‌یك قراكلمه شیدرده ، زوحك كیجه‌لرده ،

زوحك بر قسم اسم ویریلرنخسته لعقدرده بحث ایده‌جكم

فقط نه عزم مادام كه اهدا ایدیورسه‌ك . . . . »

عصمتلی قیز عفیفه ...... »

اثنکره یه یاپشدیردیب سوردکمزک بیلمم محررك مراد ایتدیکی معنایی حقیله افاده ایده بیلیور می ؟

« سنده کی کنجلکه ، طراوته ، ثروته مقابل بو قادینه نه ویررز می ؟ »

شو تعدادده « سنده کی شبابه ، طراوته ، ثروته مقابل » شکلنده اداء ایدیلسه یدی داها موافق اولماز میدی ؟ باشده بر تورکجه کلمه بولوندیرمق اساسی بر احتیاجمیدر ؟

« سنی بر تورله نه دی کلمه ایله اکلاتمسه ن سنه ده بو تکلیفی قبول ایتمشدك » دیرمز دکلمی . حضرتی مفرد مخاطب اولدیغی حالده « ایتمشدك » فعلی صیغه غائب اولدیغی « اکلاتمسه » ماضی نقلیسی دخی ارجاع اولنیور ذکر بوندن ده محررك مقصودی اولدیغی « اکلاتمسه ایدم » معناسی چیقاماز .

البته « اکلاتمسه ایدم سنه ده قبول ایتمسه ایدك » یازلمالیدر بونیه یاکلشه هیچ بر وجهله تأویل قبول ایدیلمز .

تصرف ایده مدیسنده ، نظریاته بالعموم تماماً رعایتله ارلامسنده

دها اسلوبنده ایرا مشخصیت ، اصلنک اوزلادیه التزام

ایدلمسنده منبعث نقیصه‌لر ، تشوشلر ، حتی بعضاً یاکلیشلر

کوریلیور ، بونلری تدقیق ایده‌لم .

« نه یاپایم؟ قیزجغز براز خیرجیه یعصبی در . »

براز خیرجیه ، عصبی در ؟ یاخود براز خیرجیه براز عصبیدر .

یازمق اولملی ایدی . چونکه خیرجیه کلمه‌سی ترکجه ، عصبی

عربجه در . مجبوریت اولمادقجه ده بونلری عطف ایله تجویز

ایتمه‌ملی .

« — قیزجغز ، قیزجغز ! — دییه‌بیلیرده — ونه قیزجغز

یاپارم ؟ نه قدر ده چکیلمجک قیزجغز ! »

« لکن ده نه قیزجغز » دیملی . ونه قیزجغز یازیلمه

بالالزوم ژانرک شیوه‌سنی احتیاء ایتمکده‌در .

« بکی بویله ایکی سوزده برده . ایکی بولوک اوزوده سوزده

برده انکلیزیه یاپیشدیریدیه سوزکلریه شوخیرجیه د

سنده تأسيس ایده‌ندم که دکیل : او قادینک قاریشق قلبنده بنی

بنی برلشمه‌لی فاجعه برمحبت بر تمایل بیله یوقدی . حتی بلکه اونده

نفرت بیله ایدییوردم . چونکه اونک کنجلکمک الهام وصرینی ،

اشتهوریني ، تلذذاتمی حیسقه قوریلنک آثارینی اولمدیغنی کیم

ایتدی ، کوردی . فقط نه یاپایم ؟ اجب بونلره

رغماً آیریلمیورم بو یندنده رها قوتنی .... یالکز

قالمقده‌ده قورقیورم دائما او ! ....

« بر سرانجام » دن

— یعقوب قدری —

بزلوتیوک خطابه لسانک بر چوق قیورالمه ، اوینامه ،

نشوه‌لی کوزلی تصرفات تشکیل ایدر ، بر خیلی ذی حیات و جاذبه

دار تحولاتی اسلوبیدر مرآتالرنده سو شورده بر از اوله

حمبه دیر دیکمز کیبی شاعرانه تنقید ومؤاخذه نقطه‌لر یوقدر

دیرسه‌لک مبالغه‌کارانه بر طرز تمدیحی اختیار ایتمش اولوروز .

شو خطابه‌ده دخی داسغا کم صاحبنک لسانی حقیقه

یاقلاشدم ، بکلمک جبنده ایکی لیرا چیقاردم و قادینه اوزاتدم . پارالری آلیرکن برادای تشکرله آلدی ، الیمی صیقدی .

— آدیو موسیو دیدی و صوکرا کوزلرک عمدا دایتدی : هفته یه بوراده صوکرا اوزکلری غیب ایتمیلک ها !

بو صوکی سوزلری متعاقب قاپیدن دوغرو ایلریلدی .

او دقیقه ده بکا نه اولدی ؟ بیلمیورم . فقط بردن بره روحمک دیلکدن بو کیدن قادینه قارشی غلبه چالیشان آجی و آجی بر احتیاج ، آه ، آجی و شدید بر احتیاج اویاندی . قوللری قاپویه دوغرو اوزاتدم . بویك « ته آترال . » بغیردم ، استرحامکار بر سسله باغیردم :

کیتمه ، قال !

ایشته او کوندن بری بو قادینه همیشه بر آرزو ایله باغلییم . اوندن قابل دکیل ایریلامیورم . هر دفعه سنده هر آیریلمه ایسته دیکجه بکا اوشنوم یالکیز قالمه قورقوسی کلیور . و بر بیکه تشبثده منع ایدیور . ظن ایتمیکز که اوکا سویورم ، خیر !

نظرلرله بکا باقیور بولدم . فقط ، اولورسه اولسون ،
بو قادینه بوتونه بر درلو ، بوتونه معناسزلغی حتی بوتونه
بر درلو ، بوتونه معناسزلغی و حتی بوتونه عادیلکله بر کیجه ده
بنم هر شیئم ، هر شیئم اولمشدی .

یاتاقده ییقدیم . والغیه و بکا بر از محزونه کورونیور
دی . درونه کیجه‌لک نشوه سنده بر بنده قالمامشدی .
والغیه برطورله کیتمکه و تراشنی یاپمغه باشلادی . بن اونی
یاتاغمک ایچنده سیر ایدیوردم . بعضاً بربرمزه معناسز
بر قاچ کلمه سویلیوردق . مثلا قادینه ایپنه دلی باشی
دونه ولسیتکسه بطاره کیجه نه یه اوقلی غیب ایتدیکمی صورویوردی .
بن اوکا ، کوله رك مبهم بر قیم جوابلر ویریوردم .

نهایت شاپقه‌سنی صاچلرینه ایکنه لدیکدن صوکرا صوغوقه
بر طرز ریتمله یاتاغمک کنارینه یاقلاشدی :

— کیدیورم ایشته ، اوروار دیدی .

بو کیدیشده پك طبیعی اولمقله برابر بکا بر آز ماخوسه کورونمشدی
یاتاغمده ییقدم ، کیجه ده قاپانه‌یك برطرفنه آتیلمش سیلره

«ماجد، ماجد!» بر قاچ دفعه بو کلمه‌لری تکرار ایتدی.

صوکرا غریب بر هیجان و تهالکله بوینمه آتیلدی! — ماجدم،

ماجدم دییه باغیریردی و بنی یوزمدن گوزلرمدن و بیقدرسه

اوپمکه باشلادی. بویله عادی بر حالده!... فقط

زهره، بن شفا بولمشدم! بن تکرار حیاته عودت ایتمشدم.

بن یاشامغه، اکلایورمیسکز، تکرار یاشامغه باشلامشدم.

تکرار یاشامغه باشلامق، تکرار حیاته عودت ایتمک!.. بونک

هیچ حس ایتدیکزمی؟ بو ایکی دقیقه‌لی؟ خیالی، دکلمی؟

اوه ایشته، بن بونی بیلیورم. بن بر زماندر ابدی قبرک کنارنده

کورمش، حیات حقیقیه‌نک نه اولدیغنی بیلیورم. و بونی اوقادر

ایستیورم، اوکا تاپیورم.

نه ایسه سزه حکایه‌نک صوکی لازم دکلمی؟ حکایه‌نک

صوکی، اولی سزه اکلاتیرم: کیجه، علی‌العاده کچدی

تا صباحه قادار بن اونک سینه سنده یکی دوغمش بر چوجوقده

حضوریله، سکونت مطلقه ایله اویودم. ساده اوقادار....

صباحلین گوزلریمی آچدیغم وقت آرتق مغلوبک، دوغروسی

یاواشجه یاواشجه دیرکلری چیقدیلر . بر مدت قاراکلقده
قالدیلر . اونلری تنویر ایتمک ایکیمزک ده خاطریمزه کلمه‌مشدی .
بعد آکلادیغیم ، اوده‌کی خفیف خفیف تغنی ایدییور . نظرمه
ایلشدیرسه‌م شابقه‌سنی چیقارمقله مشغول کورونیوردی .
دیشاریده سوقاغک آیدینلغی ایچریده عکس ایدییوردی . دیمین
مسعود بر دوره رقصانک علائم ابتدائیه‌سی واردی .
اوزرنده بر قلوور دیبوردم اولیقو منده‌ن صوکرا یاواشجه یاواشجه
کندینه کلمه‌یه باشلامه بکلهیوردم ؛ آرتیق یالکیز دکیلدم .
قادینه ، شابقه‌سنی چیقاریر چیقارماز یانمه تقرب ایتدی :
— پای اوتلی غیب ایده‌ده‌سیز ! نه‌یه بویله آبدال آبدال
دوروبیور ؟ نه‌یه بویله بایقوش کبی قاراکلقی سوییور ؟
دیدی .

الیمی اکته‌سینه دوکمه‌سنه کوتوردم ، در حال اوراده ظریف
بر جیفا دوکولدی . قادینه تا اوکمده دوروبیور و
دعوتکار ، محرک بر نظرله باقیوردی . بردن «
اسمک نه‌در ؟ » دیه صوردم . « ماجده » دیدیم .

ایت نغمه‌لرینک خدیده‌ی موسیقیسنی دیکلیوردم . بردنه

توقف ایتدک . آرابانک جامندن دیشاریه باقدم :

اوتلک اوکنده ایدک . اینمک حاضرلانیوردم ، قادینه

بنی قولمدن چکدی :

— نه بطا باقیرسک آ ! بوکیجه سنکله برابرم کلمه ؟ دیدی

بوش اوقادار . ارزم اوقادار طبیعی بولیوردم که

همانه :

— تشبهسز . تشبهسز دیه میرلدندم وحتی اوکا آرابادن

اینرکن نزاکةً الیمی بیله اوزاتدم . فقط قادینه بردنه

خاطرینه برشی کلمش کبی دوردی .

— یا قاپیجی ممانعت ایدرسه ؟ دیدی .

بونی هیچ دوشونمه‌مشدم . فی الواقع قاپیجی قادینک اوتله

کیرمسنه مانع اولمق ایسته‌ردی . لکن اوتر کی بو کاره برچاره

بولدی . یاواشجه اغزینی قولاغمه یاقلاشدیره‌رق :

— الله برقاچ فرانق صیقیشدیردی . برچاره دیه توسل ایدهر

ایتمز موفقیت حاصل اولدی . بن اوکنده ، او آرقاده

بر طرزده اونلك اسمنی صوردی . ذاتی اوگره‌نیر اوکنجه

اوڭا برچوق تعجب قویویردی .

— آ . آ ! حقیقة چوق اوزاق . مطلقا بر آز بالازم

دیدی .

صوڭرا برده او ایلك چلپقیه ، لاابالی طوریله عورتده قوطی

چیقدیغنه دی .

— بالله چوق چوق ، ایسترسەڭز سنی ، اونلك قادار گوتوره‌یم

دیدی .

سبه‌ر وحمك بوتقه قوتیله بوڭا موافقت ایتدم .

— ایکی ، ایکی . دیه جواب ویردم وصاحبه‌جیمه برابابیه

آتیلدیم ، تا اوته‌ده آق اولورکه یه قدار یولده ییکیرمه‌ده برکیجه

سویلیدك . اوه ، اینجه ، بویالی زوزاقدی آراسنده

طاری ، چیلیقیه بر هوا صیرلدانیور . ویار اسه یار اسه بطا

صوقولارده قولنی بوینمه آتیوردی . وجودنده غایت

گسکینه ، آجی بر رایحه نشر ایدیوردی . بنه‌ده الغیدیم ! بولوق

ایچنه دکیدیم ! اریالمنلك پارکلر اوستنده قایانه تکرلکلریه

محتاج بر قادینه‌سی تاتوزلاغنك یاننده بطّا :

— موسیو ! دییه سسلنیوردی .

باشمی چویردم . بر ساده چارشافلی ، یوزی بوریالی

ضعیف بر کنج قادیندی . بطا بر ده لاابالی حتی جیمیسی

بر تبسمله :

— نه بکلیورسکز بورازده بویله یالکز ؟ دیدی . سببه جواب

ویره‌جك بر شی بولامیوردم . دیدم که :

— اوتلمی غیب ایتدم ، اونك ایچون ....

قادینجغز بر قهقهه ایله کولدی :

اوتلکزیمی غیب ایتدیکز ؟ نه تحف نه تحف ! دیدی .

صوکرا کوزلرینی ، یشیل کوزلرینی بنمکیلره دیکرك : نه قورسه

ده نه کیلسکز . نه وقت اوتلکزی غیب ایتدیکز موسیو ؟ دییه

صوردی .

بن کولیوردم : — یابانجی یم ده اوندن ، اوتلده

بك اوزاقده بك اوزاقده

کنج قادینه بطا داها زیاده یاقلاشدی ، بوسفر جدی

باشی بوزمش ، یارالی بر حیوان گبی سرسم و سرسری بر چوجوق جاده لره

گیروب چیقیوردم ، و ولوله‌لی کثیفه غایه‌سز و مقصدسز صوقاقلره

نه‌رده ایسه یوریوردم . بعضاً اوگمده مظلم بر صاما قاراکلق

لامعه‌دار و واسع بر میدان آچیلیور ، و او لوحه‌ده گلتبیقدی

ایله » مرمرده ، اهرام قادار یوکسک بنالر بر هیئت

گوزلریمه آوتوریوردی . هر طرفده دائماً آکلایه‌رق

باقیوردم . روحمده درین بر ملال ، سیاه بر گیجه گبی

بیتمز توکنمز بر چولده یولنی غیب ایتمش بدبخت بر سیاح ملالی

واردی . بویله نه قادار زمان دولاشمشم ؟ نه قادار

یر دوردم ، قوشمشم ؟ بیلمیورم . فقط اوقدر

حرکت ایتمک لزومنی حس ایدیجه بونک آرقه قابل اولمایاجغنی

آکلادیم . چونکه اوقادار اوزاقده اوقادار بیلمدیکم

یوللره گلمشدم ...... قالدیرمک کنارنده دوردم ،

دوشونمکه باشلادم ، اطرافمده تک توک گچنلر واردی .

جاده‌ده بر قاچ ارابه قوشیوردی و هواده بر

برودت محسوسدی . ناگهان قرطه خفیف بر شیئك تماسنی دویدم

صادەجە «موسیو!» ..... وبن بو نومروده کندیم
ایچیمده بویوك بر نجابت بولیوردم . یاواشجه ، یاواشجه
دها نه اولدیغنی بیلمیورسکز ؟ یاواشجه یاواشجه بو یالکزلغه
قورقونچ بر ده دلی اولمق اندیشه‌سی انضمام ایتدی . اوت
خسته‌خانه‌ده طوتلیورده اونلك بو تورده عاجز نظرلرله مسافرلرینه
قارشی هرکس شیمدی بکا ده غریب بر نظر تعجبله باقیوردی ،
شایدکه هیچ بندن دورادن قدرتی بر خندهٔ خشیت دولاشیوردی .
بن بورتلرده بوکزده قاچیوردم . اونلاره چکیلیوردم . دیشقلی
شماریا (آتریه) ، (والادریا قاقته) ایچیوردم ،
بوزومی باشمی صوغوق صو ایله ییقایوردم .

ایشته بر یلدزجه اوچگلرده کیجه‌لرك ظلمتك آغیر ادیرویسی آلتنده
بوکالیورده ، گوزلرمی ضیاده راحتسز اولاردە ،
اوچ گونده جرهشی بر عمر یاشادم . برگیجه ینه اوداده اویویا
مادیغم ، ینه یالکزلقده ، بوشلقده ، جنتدن دنیکم برگیجه ،
اوزاقده ، بیلمم هانکی ساعت نصف اللیلی چالدیکه بن کیتدکجه
آرقامده بر جراده عصا بایده چیقیدی ، دیشاری‌یه سوقاغه فرلاشدم .

بالخاصه اونلرده قورقیتیوردم . تا صباحه قادار پنجره‌مك اوكنده اوطوروردم . قلبم پاره پاره ، پنجره‌مك ایچنده بر بوروغو چوره‌یوردك ، شفقلرلم آغارنده تا صباحه قدر سمایه باقدم ؛ بر یورك شهرك كیتدكجه سوننده ولوله‌سنی دیكله‌ردم .

بو مجهول بر ابكم ولوله‌نك یاخود سوقاقلرده اوده‌نك ایچنده بر سس ، « نه دیلیز بر سس اسمی سویلیوردم ، سازه جه ده ماجد ! » دیه باغیرویورسه بر ده كندیلكمه عودت ایده‌جك دوزالغمده ایسه اولاجقدم ، ویرده بو اطرافده‌كی بوشلوغه داغیلاجقدی . حال بوكه بو سسی كلیوردك ، قارا كلمه ساكت ایدی . یالیه ، اوكلرجه بنه كندی كندیمه تكرار باشلایوردم . كندی كندیمه « ماجد ، ماجد ! » دیه سسلنیوردم . دیكنیدن سسم بكا یابانجی ، قورقونج كلیوردی ، بكا هراس آلود رعشه‌لر ویریوردی .

صباحلینه بر كلمه بیله بزلره اوكلرجه اوراده كیرده شیشمانه بر قادینك دوداقلرنه ایلیوردم . حال بوكه قادینه بكا سازه‌جه « مسیو ! » دیه خطاب ایدیوردی.

ایده‌مدیلرم ، تیتره‌ك اللرم .... اونلری ده طانیامایوردم .
دییوردم که : « بو اللر بنم دکیلدر ! » نیچون ده اونلری
ده طانیامایوردم . دییوردم که : « بو اللر بنم
دکیلدر ! » نیچون اونلری ده طانیامایوردم ؟ نیچون ده
بو اللر بنم دکیلدر ! » ~~نیچون ده اونلری ده طانیامایوردم~~ ؟
دییوردم ؟ بیلمم بونی بکا صورمایڭ ! ...

یمکدن صوڭرا بنی اوته‌ده کیتره‌ده اودامده کزمکه چیقدیه .
اقشام قارانلر دولاشدیده ، قارکیجه‌یه قالدیلر . تماشا
قارانجه‌یه قادار .... فقط اوته عودتده یولده
بوکون دیکم شیئلرده بنم دماغمده سیاه جسیاه بر بولوت
کورمی قالمشدی . الرافمده‌کی بو شلوه ساعتده ساعته ،
دقیقه‌دن دقیقه‌یه دکیشه شیدر ، دکیشه شیوردی .

کیجه بر حاله داها جنت آور اولدی . بو بو شلغك وحشتنه
اوظلمتك وحشتی انضمام ایتدی دیه یالکزلغی وجدانه آلود
وحدتی داها اولومه یاقین بر حالده دویدم . اوده‌مده
اوطه‌مك دیوارلرنده ، اشیالرنده قورقیوردم . یالکزده

دییوردم که « ماجنه ، سهبوراده یارمده ، بویوك
شهرك بر اوتلنده ، بر اوطنك بر آینه سنده ده سك ! » د
دوشونیوردم ! صوکرا تولولوشده بر دلیسی بولدیده
کندمده قورقیوردیم . توالیتمی ناصل بتیردم ، ناصل
کیندم بیلمیورم . همان او دارده طیشاری فیرلادم ،
باشقا انسان سسی ایشیتمك ، باشقا انسان یوزی کورمك ،
براز کندمده اوزاقلاشمق ایستیوردم ! یمك دیدم ،
بنی بویوکجه بر صوفرا اوداسنه کوتوردیلر . اوراده
اوزده ، مسترس مساسنك تا اوجه طرفنده ایکی اختیار
قاری قوجه ، اورتاسنده مفروش شیشمان بر آدام ،
شبهه سز بر انکلیز ، اونك قارشیسنده غایت ضعیف صوتالی
بر کنج قیز اوطوروبوردی . هپسی یمکه منتظر کورونیوردی .
هپسی ده بنم اکلادیغم لسانده کوروشیورلردی . وبعه
بوتوده بو سیمالر قارشیسنده بیزابه ! یالکزم ! نه دهشته بر
صوریدبه کندی کندمده قالدرقه خراب اولویوردم . چاتالی
بیچاغی طوتمده ، طاباغمه یمك قویمده ایچمده اوته یه بر حیه حرکت

کندیمی حالا اوراده ، سقفی کوینه وکی ایچنده کتبخانه‌نک
بر کوشه‌سنده صایقلادیور صانیوردم . والحاصل ،
صحت مسجد دیتمدن ایسه اولمدیغمدن باشی طوتیور ، کوکسم
طورقونیور ، قلبمی دیکله‌یوردم ؛ صوکرا بنی برده
ایچیده بوتون بو یابانجیلقده ده قورتولمه ، کندیمی
صورت ایتمک بکله برآز نفس آلمه ، بلکه برآز کونشه کورمک
ایچون پنجره‌یه یاقلاشیور . سمایه باقیوردم .
اوراده نظرمک توقف ایتدیکی هر نقطه‌ده بر بوشلوق
آچیلیور . واشاغیده یرده بویوک شهر اوچوزو ملال=
شیورده ایدی.

غریب بر سودبه طبیعی ایله سیاحت ایله‌رینی چیقاردقده
باشلادم « غریب بر سودبه طبیعی » دیوردم ، چونکه بنده
آرتیق اوضاع وحرکاتمک آرتق ، افعالمک ناظمی دکیلدم .
لاادبویه یاقلاشیدم ، الدیکی دیورزمی بیقامه
ایستیوردم . بزده بره نظرم تا اورکلرکی اینه‌یه
ایلیشیردی . اینه‌ده خیالم بطا باقیوردی دیه بطا

بو اولر ، غایت قالابالقلی ، غایت کورولتولو ،
کوزلری ، قولاقلری دماغمی یورر درجه‌ده برکوردکی .
صوکرا برقاچ برده مهیب برغار ، دها صوکرا محتشم ،
منیه‌یه یوکسك برچوق یاپیلر ؛ کنیشده ، تمیز ، شعشعه‌لی
جاده‌لر ..... اوطورانلر ، قالقانلر ، قوشانلر ،
باغیرانلر برسدر وغلغله .... ایکیم بر انسانده اوغولتوسی ،
درمرمه دیوارلر ، بیاض بر اوتك تمیز بر یاتاقده اوزانمش ....
شوراده برلوادیو ، بوراده بر آغاچده ، کبوترلرده
بر دولاب ، بر یاتاقده شیرنلوتوغ ، برقالایه دها زده برده
برماصا .... دیوتوزده بر اشیا آرمسنده بقاشقچه
برنظره آشنالق ایله باقانده چابالرم .... دائما صوکرا
صوده بر ماصه باشنده مادرکه براتکله اوزرنده رعشه‌لی
الله‌مله آراسنده یازانده بر باسمه‌لمه‌ده ضعیفه ، صولغون
برکنج .....

بونلرك نره‌سیدی ؟ بوکنج کیمدی ؟ بیلمیوردم ،
حالا بیلمیوردم ، بر تورلو بونده اوقادرده رؤیالری که

چیقدم و کندیمی پنجره‌لرینك قانادلری قاپانمش بر نیم ظلمت
براوراقك اسرکنکدرن بولدم . ایچریده شیشمانه
برقادینه خیالی کیردی ، پنجره‌لرك پرده‌لرینی آچدی
داوداده صولغونده برصولك بهارکونشی دوکولدی .
بو خیالك اوداده دخولیله برابر ایلك کوردیکم شی برالبسه
دولابنك اینه‌سنده کی خیالم ایدی . اوندن قورقدم و
باشمی چویردم . بیلمیورم ، قادینه بلا فطنه ایده‌رسم
برشی ایستیورمیا ایسته‌مدیکمی صورویوردی . «خایر»
دیدم ، خایر : بنی یالکز براقك ! »
نه کیمدم ؟ بورایه نه کم ایدی ؟ اوداده یاپه
یالکز بو غریب صحائی مغنویتك تحلیله مشغولدم . بوحوریتم
او زمانه قدر . بنجه کاملا مجهول ، مشکوك بر مافم دارلقده
محافظه ده . رؤیا ایچنده رؤیا کورمیور کیبیدم . بانه
حقیقه رجوع ایچون کوزلك اوکنده صونوك ، سیلیك
بر سینماتوغراف لوحه‌لری کیبی سرعتله کچه بوبیلمم نه قادار
زمانغه مشهودات صباحیه‌لی خیالا تکرار یاشیورم .

افتاده بکرده . هیچ برشی طنینه مالامالدی . هیچ
برشی . . . . بنی طنینه مالدیامه ، بنم موجودیت معنویه‌مک
استیلا ایده‌مه ، باشمی دوندورمه ، کوزلرمی قاراراتامه
برشی واردی : برعدمک ، بربوشلوغه واردی !
اویله بروهم خلاء . بروهم عدم که بنی تا هندوزده جنته
تا اوکیجه‌یه یه سوروکلیوردی . مارسیلیایه وداها
صوکرا پاریسه واصل اولدیغم زمانده بوحس ، بوخسته‌لوغه
بوحما بوجنت - بو دیرسه‌کز دیکیلز - داها قورقونج
داها درینه ، داها مهلک برحال آلدی . بویوک
شهرها اوکده برآچیوردم کبی آچیلدیده . باشم دونیور
دیمه دبنی ، غیب ایدیوردم . برشخص - اوکیمدی
بیلمیوردم اشیالری الده وبرعربه‌یه طیقدی . برچوقه
بویوزدنک برچوقه بریوک جاده‌لر کچدک ؛ اطرافمزده
برچوق خلق ، اوتومبیلد ، الکتریقلی تراموای ،
اوتوبوسلر واردی . برچوقه کورولتولر ایشیدیوردم -
دم . صوکرا بویوک بربنانک براوطلک ررمه دیوقری

آتیده هیچ کوره‌میه‌جکمز حیاتمز برکوشه‌سنه کلیر ؛ اوراکزك
هر زمانده ایچنه کومولدیکمز سیغاره‌لرمزی ایچمك معتادلر
اوراده برقولتوغی ، سودیکمز بریرك برتبسمی ، بركلمه‌سی
مجتمعی ، برنظر مخادنتی ، برکریه‌سنی ، برالم مضمحلاسنی
خاطرلادیکمز ؛ و اغلادیکمز . دیرسکز که :
« اونلره آرتیه هیچ ، هیچ کوره‌میه‌جکم ، اونلر ده بیلك
اوزاقلرم ! » و بونی دوشوندیکجه موجودیتکزك آجی
بر دوالصیله قاپلادیر ؛ بو حقدرك تكرار اوراده دونمك ،
تكرار ماضی‌یه عودت ایتمك احتیاجی ، احتیاج شدیدی
طیرماندر . و سز بوکا نیقنیزده عجزکزی ده ، یأسکزی ده
تیتره‌رك آتیده هر بری سزك ایچکزده آیری بر زهر قطره‌سی اولده
خاطرلاتیرکزله ، سم خاطراتکزله یاشامغه باشلاریکز .
حالبوکه بن بونلرك هیچ برینی دویمادم ؛ نه قلبم
بوروقولدی ، نه کوزلرم یاشاردی ، نه خاطرم ادیم
کتیمی نه ملك قولتوغی ، دوستلرمك سیماسی کلدی . خایر ،
هیچ بری . . . . . روحمی دائم الصیله ، حسرته ،

برماجرانم بنم بوقوتمه برشکلم ایدی ؛ بنم بطالتمده نیچه دارسه
هیس هیس اوراده صوقوبندی . ادیم ، دوشنوردم،
سوه‌جکدم ... هیس ... وبنه اوزاقلاشیوردم .
سزی تأمین ایدرم که اوکونه بطالتمده هیچ کلمدی ، الطافکزده
بربوشلوق آچیلدی : درین وسیاه بربوشلق ... وبنه
بونده تحمل ایده‌مدم . بو بوشلق اوقدر یاره، یاره‌سی
دها زیاده درینلشه‌رك وخیم ومؤلم ، تا اینسته راحت
کلدیکیم کیجه‌یه قادار بنی براقمادی . فقط ظن ایتمیکز که
بوساده‌جه بر غربت وافتراق ملالیدی ... خیر،
امین اولک ؛ اکر بویله اولسیدی اوندن سزه هیچ بحث
ایتمزدم . بنده هرشیده اولدیغی کبی انسانلرك اوجاع
واضطراباتنده ده براصالت، بر نجابت ، بر باشقه‌لق ، بر
ممتازیت آرارم . حالبوکه بوغربت وافتراقده هیچ
بو اوقادار عادی برشی واوقادار عمومیدر که اونی
صاحبنه آیریلان برکوبك بیله دویار . قلب بوقلوبه،
کوزلری یاشاریر ، خاطره‌یه اوکیزك برکوشه‌سی ،

داغیلدی . وشوکت سنک بوتون صفوت و صمیمیتیله : سویله ماجد ، دوام ایت ماجد سنی دیکلیورز دیدی .

و ماجد دوام ایتدی

بنی شو اوروپا سیاحتنه سوق ایدن اسبابک مجموعی ذاتاً سزجه معلومدر . بورالرده ناصل چیقدیغمی ، نه تهلکه‌لر کوزه آلدیغمی ، نه اوچورومل آتلادیغمی ده شبهه سز بیلیرسکز . بیلدیککز وجهله سرسری بر کوپک حیوانی کبی سوروه نک ماتحتلرینی کوردکجه یکانه ایزلر براقارق استانبولدن اوزاقلاشیرکن بهر قاچاییش پنجره سنده اوکده کیتدکجه سیلینن ، کیتدکجه سیلینک بر لوحه حالنی آلان وبعضاً یرلری کوچولرک غیب اولان قبه‌لرله مناره‌لره باقارق شیمدی برچوجوقده ملالیله آغلا = یوردم .

بوتون بونلر بوسیلینن ، بو کیتدکجه سیلینک بر لوحه حالنی آلان وبعضاً یرلری کوچولرده غیب اولان شهر ؛ بو اوکده قاچان ، بر اوکده اوزاقلاشان و بر شبهه روئیته آرتیق کثیف بر بولوت حالنی آلان کتله مبهم بنم بوتون

هر شئده اوراده بعضاً كنجلرى خراب و مضمحل ايدن مضايقه لردن ،
اوراده ماديه دن دائما اوزاقده قالديغمى وذوقمى ، اكلنجه مى ،
هر درلو اسباب استراحتى تأمينه چوجوه اليمده دائما كافى درجه ده
پاره م بولونديغنى سويلرسه م حيرتكز تضاعف ايدر . بو سوزلره
مشاهيريكز و ديرسكزكه دنيجوده بدالله ، نيچون پاره سى
انسانده اليم برخاطره براقسين ؟ . . . ايشته بو مستهزئانه
سؤالى ، بو سؤالى متعجب شيمديدن كوزلركزده اوقويورم ؛
بو سؤالى شيمدى يه دوداقلريكز اوستنده تيتره يور ، فقط
اونى تلفظ ايتميكز ! او سؤالى بكا بويله متبسم و استخفافلى
صورمايكز ، رجا ايدرم . زيرا بو بنم اوزرمكى فقط ابله
برنوع استهزا اولاجق ودبه بوكا تحمل ايده ميه جكم .
چونكه بنم افكارمى ، روحمك حيرتلرينى ، بلكمك يارالرينى
هر نه اولورسه اولسون ، اونلرله اكلنيليه ! ايسته مم كه
اونلر بر وسيله ضحك و مزاح اولسون !

بو سوزلرى اوقادار درين بر حزن و تأثرله سويلميه جككه
ارتق كيدرك دوداقلرنده خنده اولميه ايسته ميه تبسمله بو سوزلرده املبه

— نیچون ؟ نەدن ؟ بو قادینده نه وار ؟

ماجد ، ساعته باقدی : — دها ایکرمی دقیقه وقتم وار ، بو طوغرو سزه آکلاته‌یم دیدی . واقعا سزه یالڭز قاری‌ایکن ایشیتدیڭز ، روحڭ کیجه‌لرینه ، روحڭ بر مقیم اسمی ویریرسیڭز خسته لقدرینه بحث ایده‌جکم . فقط ، سز ، مادام که اصرار ایدیورسکز ؟ مادام بو قادینی تجسس ایدیورسکز ، دیڭلەیڭ !..

داونزه روحڭ غریب ، اسرارآمیز بر پاره‌سنی آچدی :

— بنم حیاتمده ایکی مشئوم کوڭم وار در دییه باشلادی . بری والده‌مڭ اولدیکی ، دیکری ده اوروپایه کیتدیکم کونده .... برنجیسی یالڭز چوجوقلغمه عائد اولدیغی ایچون بنده احتمال بویوك بر نشانه براقمادی ؟ فقط اوروپایه کیتدیکم کونده ! آه بیلسه‌کز ، پاریسڭ بر حیاتی ، و بر دلولی جاده‌لرنده ، پاریسڭ سوزنده ، بیاض الکتریقلی کیجه‌لرنده بنده نه مظلم نه الیم بر خاطره قالدی ! اوروپا حقنده بو صورتله بیان حسیات ایتدیکم شبهه‌سز سزه براز غیر طبیعی کلیر ؟ حالبوکه اوراده

بو معمانک سببی نه دره؟ بونی بکا اکلاتک، بونی بکا
ایضاح ایت! انسانده‌کی عقل، انسانده‌کی منطق نامنه
رجا ایدرم.

شیمدی اوزاره کیدن هیسن ده عینی زاری استماع
ایتمشدی.

حسیه نامی :

- صحیح ماجد - دیدی - بو معمای بو معمانک رموزینی بکا
حل ایت! نیچون بو قادیننده آیریلامیورسک؟ بو قادین
ایچنک آلتونلی ساحلنده، بیاضه، ظریف بر یالینک دکزه
ناظر بر اوطه‌سنده دونکی ایدیلر. اسمه برتولد بروننده
یکنه بر غروبه زمانی ایدی. آشاغیده دکزک موسیقیسی و
تا اوزاقده الوانک رقصی وار ایدی. بونلر شریعه یاقشام
روزکارینه قارشی پنجره‌لری آچمشلر و آقشامه بر یازکونک
بقیه‌ء حرارتیله یورغنده، مشکلاسل قانابه‌لره، شزلونغده
اوزانمشلر ایدی. هیسنک دوداقلری آرزه‌نه عینی سوزلر
دوکولمشدی ایدی:

— یالکز می سویلیورم ؟ — دیدی — سنده کی کنجلکه ،
طراوته ، ثروته مقابل بو قادینه کوکلکزی ویردیکز عجبا ؟
حسنیله ، لطافت و نشوتیله بو قادینده سز نه بولدیکز
عجبا ؟

او تکرار جواب ویرمیوردی . پنجره دن دکیزه باقیوردی
او دوام ایتدی :

— اوروپاده ایلک کلدیککز کون — دیدی — او خیالک
قولکده کوردیکم کون سکا بوتون فکرمی بر کلمه ایله اکلاتمشدم
و سنده بو فکرمی قبول ایتمشدک . سکا بر تجربه‌لی زوجه
بولدیک دیمشدم ! خطرلایورمیسک ؟ او زمانده
سنده عینی کلمه‌لری تکرار ایتمشدک . دیمک سنده اوکی
شایان ارزو و حتی شایان هوس بولمایوردک ، سنده
اونک نه اولدیغنی بیلیوردک ...... او حالده اکلاته
بکا رجا ایدرم ، سنی بو قادینه باغلایان شیلک حیله‌سی ،
هانکی ابدالی ایتلردر ؟ بوتون ازلر ، جفالر بوتون
سفالتلر اوکلکده سنک بویله منظرم ، عجبا ، بویله اکلکه سبب نه‌در ؟

خورشید بر تبسم استهزا ایله بوراده :

— قیزجغز ، قیزجغز ! دیه سویلندی . — دها قیزجغز یاپایم ؟ بر قهرمانه چکیله‌جك قیزجغز ! صوکرا اوته‌کیلره دونه‌رك :

— باری کوره‌سکز شوقاریی — دیدی — بکا بویله ایسه حسن وشبونی ایده‌له آفت جهانی ! بکا بویله ایکی سزده بری ، ایکی بویوك ، اوزونده سزده بری انکلرینی یاپیشدیره‌رق سوروکله‌یه شو خیرجیه . عجبی قیزجغزی ! دورغونه ، بوشونده صوکره بکاویه کوزلری ، بومورتا شعله‌ده‌کی بوروقی ، صوکرا مهیب وثقیل اغزیله .....

ماجده ، براز مغبر براز شاقجه اونك سوزینی کسدی :

— سزده چوق مبالغه .... یتر آرتق دیدی . بو سوز شوکت ایچون یکی بر وسیله انشغال اولدی وهر زمانده بویله عادتی برقادینه مستقر سینده جریحه‌دار اوله‌رق دوشونمك بوشونده عصیانه حیثیتیله ماجده‌یه توجه ایتدی :

نشر ایتدی . «برسرانجام» لک مندرجاتی «ادبیات اعتباریه»
سراپا شایان تدقیقدر . فقط لسان ادبیات «اعتباریه»
برخیلی ده تنقید و مؤاخذه یه مستحقدر . حتی بر یرده
بریکی اوقویالم :

– یالکز قالمق قورقوسی –

دوستلرینک اصرارلرینه ، رجالرینه رغماً ماجد گیتمکده عناد
ایتدی :
– قابل دکل دییورلردی سزکله آنجاق یکرمی دقیقه داها
بولونابیلیرم . فقط بوتون گیجه‌لی برابر گچیرمک .... ایشته
بو یاپامایاجغم برشی . الیمده دکل ! بیلیرسکزکه اوکا ،
ارنستینه باغلی‌یم ، قلبم . غیوبتم اونی چیلدیرتیر دهکورا فردا
بنم ایچون‌ده بر جهنم اولور . عاجز دستیله علاوه ایدیوردی :
نه یاپایم ؟ قیزجغز برا خیریجیه دوشمیور .
ادعاسنه ماجدک اسکی دوستی شوکت دوداقلرینی

در تحقیقی و استقصا اولونماسه » یازمالیدر . ! دیگر جهتدن
مثلا عربجه و تورکجه کلمه‌لری بربرینه عطف ایتمکده‌ده صورت
قطعیه‌ده اجتناب ایده‌رك ایکیسنك ده صوك حرفی مفعول به
اداتی اولدیغی حالده « سنی و قمری کوردم » یازمالی
ویا « سنی و آیی کوردم » یاخود « سنی کوردم و
قمری کوردم » شکلنده بربرینك ترجمه‌سنده اصرار ایتمك
ده فضله بر تعصبدر . .

شو معلومی در میانه ایتدکدن صوکرا تحلیلاته کیریشه
بیلیرز . یعقوب قدری بکدن سوزه باشلایلم .
بوکونکی ادبی کرك استادلرك کرك کنجلك ارقداشلرینك استفاده
ایده‌جکی ثروت افکار و قدرت تصویر خصوصنده کنج نسلنك
ان سویملی ان مقتدر سیماسیدر . بلك کوزل کوچوك
حکایه‌لر ، تصویرلر یازمشدر . بونلری - اوته‌ده
برده قافیه‌ده برعمی قاعده‌یه تبعاً - ایلك حکایه‌نك عنوانی
اولمق اوزره بر سرلوحه « بهار آلتنده » و بر جلده طوپلامیه‌رق

فصل و وصل بحثنده دخی ترده یرستکلرده قورتولامایه‌رق جهت جامعه‌نك التزامنده یز بعض افراطلره دوشمشدر . بونلری تقدیر ایده‌میز ! ثروت فنونه منجه دیکی بالخاصه ثروت فنونده نثر تکاملی یازان کنج نسل ایسه جهت جامعه نظریه‌سنی بوتون بوتون زیروزبر ایتمکه قالقشمشدر . بونکا ده تحسین‌خوان اوله‌مایز !

جهت جامعه‌یه رعایت مسئله‌سنده دخی معقول و معتدل بر حد متوسط اختیاری اك موافق اولوردی . مادام که « توافق فقره » هر زمان ایچون طرز افاده‌یه حاکم اوله‌جقدر . و مادام که « توافق شکلی » « و تنوع » « آهنك کبی قوه‌لره عائده جهازه اهمیت زیاتی اسلوبه تأمین ایدیورلر . کلمه‌لرك ؛ جمله‌لرك فصل و وصلنده کلیشی کوزل بر طرزی قبول ایدیورسه بلاغت نظریاتنه وقوفسزلقده ، اهمال و تسیب‌ده باشقه بر شیئه دلالت ایتمز . مثلا « تحقیق ایدیلمش و اشعار اولونمش » شکلنی قبول ایتمك هر حالده ممکن و تأمینه و تنوع و سلاست نقطهٔ نظرندن مهم اولدیغی حالده «

بوراده تفصیلنه بیانه لزوم کورهمیورز . برقاچ شرائطه داها

رعایت اولونور دها .

وضوح جهتندن صوکره آهنك ، تناسب کبی دها بعض قیم

نقاط نظرك محافظه‌سی ایچون دخی اوستادلر فصل و وصل

مسئله‌سنی اعتنا ایدرلر دها . مثلا عربی ، فارسی و تورکجه

کلمه‌لری ، آرالرنده بر مناسبت فکریه دخی اولماسه ، بربرینه

قاریشدیروب ده ادات عطف ایله حتی ادات عطفسز برسلسله

تعداد ویا برسلسله توصیف تشکیل ایتمزلر دها . « اوکیجه

قمر ، دڭیز ، سما ، یر ، مستتر ، کورونمز ایچنده

پارلایوردی . » دکیل « قمر ، دریا ، سما ،

زمین خنده‌لر ایچنده پارلیوردی » یازمالی ؛ یاخود

« کوزل ، منور ، سویملی ، خنده ایله برسیما » یازمه‌ده

اولمانه ، « لطیف ، منور ، شیرین ، خنده ایله

برسیما » دیملی . دها بوجوق اشکال و امثالنی

کوسترمك قابل اولان بو یولده عطف ده مجانبت دستورلری

اساسا بیلك مستحسن بر قاعده . شیمدی مکتب ادبی

اولدیغی کبی ، بربرینی تعقیب ایتمزده بالعکس بربرندن متباعد
اولورسه صیغهٔ فعلک شکل ایله تکراری بر لزوم مطلق حالنه
کلمزمی ؟ وضوح باشقه تورلو نصل تأمین اولونابیلیر ؟
ایشته شیمدیکی مکتب ادبیک استادلری بونلرله دوشونورلردی .
نثر ونظم لسانمزده انلره کوره « تأمینه وضوح »
الک زیاده شایان اعتنا بر غایه بر مقصد عالی ایدی . . تأمینه
وضوح ایچون ده کلمه‌لرک خفت وثقلتی ده لزومی کوره نظر اعتباره
آلنمق لازم کلیر . مثلا بری خفیف ایکنجیسی ثقیل اولان
ایکی کلمه بر خفیف ویا بر ثقیل فعل ویا ادات ایله بربرینه
ربط اولونامازه . بو کاغدیک اینجه بو قلمیک قالینه . دکل ،
بو کاغد یک اینجه در . بو قلم یک قالیندر یازمالی .
زیرا اینجه کلمه‌سنه داخل اولاجق ادات خبر خفیف ، قالینه
لفظنه کله‌جک اولان « در » ایسه ثقیلدر . کذلک «
بو کون هوا کوزل ، کونش صیجاقدی » یازمالی «
هوا کوزلدی ، کونش صیجاقدی » شکلنی تکرار رغماً
ینه خفت وثقلت دولاییسیله ترجیح ایتملیدر . واضح یازمغه عوده

جهت جامعه‌نك فقدانیله مغایرت وتباینك بو قدر مطلقه
وضوحله بولونمدیغی افاداتده ایكنجی، اوچنجی درجه‌لرده متشابه
اشكال بیانه كلنجه بونلرده دخی شناسی مكتبلرینك اركانی فصل
ووصله پك زیاده عطف اهمیت ایدرلردی. « دیكر »
دخل مخصوصاً یشكلی « اولان تخالفه بیله اوغراق مصدر ایدی.
مثلا ایكی جمله‌دن برنجیسی بر صیغهٔ فعلیه ایله نهایت بولویورسه
ایكنجیسنك دخی بر صیغهٔ فعلیه ایله نهایت بولمسنی قاعدهٔ عمومیه اولارق
قبول ایدرلردی. « او معلم دیمدن پك مداوم ایدلمه
ومعلمه بویله اولمالیدر. » شكلنده بر عطف تجویز ایدیلمزدی.
مؤكداً « فلانه مسئله‌نك تحقیقه ایدلمسی نتیجه‌سنك اشعاردر »
اونلره كوره عادتا یاكلیشدر اولوردی. ایكی
جمله‌نك ده « دیر » صیغه‌ نهایت بولمسی « تراكم
منتهیا » نظریه‌سنی تأمینه كافی كورولمزدی. الك زیاده
شكل افاده ــ « فلانه مسئله‌نك تحقیقه ایدلمسی نتیجه‌سنك
اشعار اولونمامقده » دكلمیدر؟ بو صورتله بیان افكار
ایتمك نصل جائز اولور؟ هله ایكی جمله، مشتركاً دیكرینك

امیه اولدیغینی بیلیرسکز . بوکونده استعمال اولونمغه ایسته‌نیلن بلاغت -
قواعدندن مثلا « جهت جامعه » نظریه‌سی و قبیله دیگر
نظریات بلاغت کبی عرب کتب ادبیه‌سندن نقلاً بزم تدریسات
ادبیه‌مزده داخل اولمش ، و بر شکلده بولونیوردی .
شناسی مکتب ادبینک ارکانی جمله‌لری ، کلمه‌لری بربرینه ربط ایتمک
یاخود بونلری بربرندن ایرمه مسئله‌سنه فوق العاده اهمیت
ویررلردی . بو نظریه حد ذاتنده غایت منطقی و تماماً
سلامت فکره موافقدر . دولوز روشونه ها انسانده
هانکی ملتده اولورسه اولسون هانکی لسانی تکلم ایدرسه ایتسین
بیان ایده‌جکی افکار ارالرنده « مغایرت مطلقه »
بولوندقجه بربرینه قطعیاً ربط و عطف ایدیلمز . مثلا
« بیاضه ویعنی ، یمسه زروجی ، ماهور باغنده انسانده
غافلدر ، حیوانه رینه کلدک ، قادینم آجیقدم ده سنه
بنی سورسک ...) کبی عطف دلیلی بر مغاره‌شن قبول و تجویز
ایده‌مز . (فقط بربرینه مشابه اولدیغی حالده حقیقتده
ارالرنده بر رابطه بولونمایان جمل و کلمات بالطبع متشادر .)

نظریات بلاغت آراسنده‌ده جمله‌لرك « عطف و تفریقی »
مسئله‌سی لزومی قدر اهمیتله تلقی ایدیلمه‌مشدر . عرب بلاغتنده
« فصل و وصل » یعنی « تفریق و عطف » مسئله‌سی فوق‌العاده
بر شمول و قطعیتله ترسیم ایدلمش . کلمات و جمله‌لرك « وصلی »
یعنی بربرینه عطفی ایچون اولان « جهت جامعه » بولونمه‌سی
شرط طوتلمش . جودت پاشانك بلاغت عثمانیه‌سنده جهت
جامعه شویولده ایضاح اولونور : جهت جامعه معطوف ایله
معطوف علیه‌ی ذهنده جمع ایده‌جك بر علاقه و مناسبتدرکه
« تضایف » ، « تماثل » ، « شبه تماثل » ، « تضاد »
« شبه تضاد » و « تقارن فی الخیال » قسملرینه
منقسم اولور . بلاغت عثمانیه‌نك بو بحثنی عیناً بورایه
نقل ایتمکدنسه برابرجه مطالعه و تدقیقه ایده‌رز .

بوگونه مکاتب صنفیه‌ده کلیاً متروك قالان بلاغت
نظریاتنی حقیقه جامع و افکار جدیده‌یه مطابق اولارق بر کتابه
تألیفی انجمنه ادیباجه تقدیر ایتمشدر . بویله بر اثر وجوده
گتیرلمسی لسانمز و ادبیاتمز ایچون مسعود بر حادثه تشکیل ایده‌جکندن

او قدر شایان تدقیق و شرحلری بحثه متحمل دکلدر ؟

بناءً علیه اسلافمزی شو مقدار ایده‌بیلیرز ارباب قلمک اثرلری حقنده مجمل بعض تدقیقات اجرا و شهرتلری حقیقته تأسس ایده‌میه دیکر بعض ارباب قلمک ~~ارباب قلمک~~ آثارنده یالکز بر ایکی نمونه کوسترمکله اکتفا ایده‌جکز .

لکن اول امرده بو کنجی نسلی ثروتلرنده استادلری مرتبه‌سنه اعلا ایده‌میه «نقیصه عمومیه» موضوع بحث ایتمک ایسترز : بو نقیصه مقتدر کنجلریمزک لسانه حقیله اطرافیله واقف اولمامالرندن عبارتدر . ایچلرنده بعضی قدر کیمی داها کنج اولانلرنده لسانه اولان وقوفسزلق داها زیاده تظاهر ایدیور .

بونلرک یازیلرنده عربی ، فارسی کلمه‌لری بربرینه تعلیقه ایده‌رمک ، ترکیب تعلیق و اضافه‌لرده بک دوغرو یازامامق ، عواملک لساننده‌کی یاکلیشلری بلا لزوم قبول ایدیویرمک کبی بعض آثارینه تظاهر ایدن برچوق مسامحات لسانیه‌دن زیاده بالخاصه نظریات بلاغته تعلق ایدن برچوق اکسیکلک فنا مشهوددر .

گنج نسلك آثارنده ثروت فنون نثر متكامللى

ثروت فنونده مكتب ادبينك لسانده نثرينى استادلرك آثارنده اولدقجه تدقيق و تحليل دايما ايتديكده استادلرك اكمل بر نثر متكامل يازمقده اولدقلرينى ده ايضاح ايتدك . شمدى گنج نسلك اقتباس ايتديكى ثروت فنونده نثر متكامللى موضوعى بحث ايده جكز .

«گنج نسل» ده مرادمز انقلابك ظهوريله برابر لسان ادبياتده بر مرحلهٔ مساعده يه داخل اولا بيلمسنه اولانلرده ذ مشهورات تهيه ير مستشارلرينى ، انلاريش طرفدارلرينى كولكه ده براقمق تشكل ايلنوركه آزچوقيله احراز موفقيت ايتمشدر . بو نسلك مهم سيمالرى اولاريله يعقوب قدرى ، عزت مليح ، رفيق خالد ، فاضل احمد ، يحيى كمال ، كوپريلى زاده محمد فؤاد بكلركبى برقاچ ذاتى كوستره بيليرز . بو ذواتدن ماعدا دها ايكى اوچ شخصيت نظر اعتباره آلينه بيليرسه ده بونلرك ماهيت آثارى

ثروت فنونك قديم استادلريده . تكرار ايده‌لم كه
يكى لسانك الك كوزلى جناب شهاب الدينده يازيليور ، خالد ضيا
بك ده بو شرائطى موفقيتله قبول و تطبيق ايديور . يالكز
قديم استادلرده سليمان نظيف بك اساساً ثروت فنونده نثر
شطارتى يازمقله برابر تورككك جريانك تركيب عليهنده لغتده
كوستردكى افراطه و دكله مقابله تشكيلى ايچونده تركيبجه فدا العمر
برابرده كوسترمك ايستيورسه ده بو حال چوق دوام ايده‌ميه‌جك
و سليمان نظيف بكك نثرنده ده يكى جريانك تركيبلرى ابدال
و آثارده ترقى نتيجه‌سى تأميله نظريه‌لرك غلبه‌سى جهتدر .

ییکی جسر یاپشرق تأثیریله یاپلمش بعض پرستلرک دگیل ترکیب
پرستلرک ده برخیلی ترلرلر اوقراسه ده جناب ، خالد ضیا
گیبی استادلریله یازیلرن تراکیب فارسیه نک آثارنده
اجتناب ایتمگه باشلامشدر . بو ایکی عادتلی لسانده شاعرچوده
پک شایانه تقدیر تبجیل بر حرکت کمال عدایدرز .

بز هر شیدن اول تورکز و تورکجه یازمالی یز . شوقدار که
تورکجه [یرینه] تأثیراتنده و تراکیب فارسیه ده کلمات عربی قاطلمسی تمنی
ایدرسک یوقاریده ایراد ایتدیگمز دلائل متعدده ایله ثابتدرکه
لسانمز بیچاره ، ابتدائی بر لسانه تنزل سنه سقوط ایدر .
شو حالده برگون ده الک شکل نثر ایدیسه بر از اول سویلدیکمز
گیبی تأثیرات شرقیه و غربیه ده ، تمایلات عرقیه و دینیه یه ده
نصیبه دار اولورده . بو تأثیرلی دورده قبوله امال سیاسیه
ویا اعتقادات تخصیصیه دگیل تکاملات و احتیاجات لسانیه یه
نظرا اعتبار ده آلنرده انظارده متوقی ، و اعتدال وموازنتی
جامع بر لساندر . ایشته بز بو لسانه « اورته شرقنده نثر
متحاملی » نامنی ویریورز ! بو لسانک استادلرنده ده ینه

بر ادیبك قدرت قلمیه‌سنی تأیید و اثبات ایچون مقالات ادبیه
کافی ایسه ده مقاله لسانی بوترجه بر نثر ادبی لسانی دیمك
دکلدر . بر نثر ادبینك محاسن و نواقصی تبلیغه‌سی ان زیاده
بویوك بر حکایهٔ ادبیه نك صحیفه‌لرنده تجلی ایدر . خالد
ضیا بك « عشق ممنوع » دن صوکرا بویوك بر حکایه یازمادی
و صوك کونلرده کوچوك حکایه‌لربیله یازماز اولدی ؛
کندیسنك طنین‌ده نشر اولونان ادبی مکتوبلری ایسه آثار ادبیه
اولمقدن زیاده تحریرات سعیده عدادینه داخل اولور .

سون ماضی بو یازیلرنده بیله خالد ضیانك غرب پرستلكده
کیتدکجه تباعد ایتدیکنی کورویورز . تورکلك ، ملیت
جریانلری غرب پرستلك مدرسه‌سنه بر ضربه ایندیرمشدر . یوقاریده
باطناً سویلدیکمز کبی شیمدی الافرنغه یازی یازمقدن
افراط ایله اجتناب اولونیور . محیطده شیوع و اسبابی
سیاسیه ایله مؤید تورکلك و ملیت جریانلرینك تأثیراتی او قادر
حائز اهمیتدر که بوکون خالد ضیا بك ده یکی بر رومان
یازسه هر حالده عشق ممنوعك اسلوب غرب پرستانه‌سیله یازماز

صوکرا انکشافه باشلایه‌بیلمسه اولدیسه دینی، فلسفی، فنی، اجتماعی الخ مباحثك لسان ادبیاته اولدیسه انعطافی، بعضه جریانلرك تمایلاتی پیاده‌یازیلرمالی آثار هزلیه‌ده کالدرل قدمالك نثریه و مطرا اسالیبی و آثار عسکریه‌ده آلمانه لسانك تأثیراتی کبی ایکنجی، اوچونجی درجه‌ده عوامل و اسبابه دخی نثر ادبیمزك صفحهٔ اخیره‌سنده روینما اولمقده‌در. شو تعداد ایتدیکمز مؤثرات خارجیه‌ده اولدیغه احوال حاضره‌نك محیطنده‌ده تولید ایتدیکی افکار تبعیه ایده‌ن بعضه اشکال و اسالیب دخی محدود و موقتاً بر زمانه‌ایچونده لسانه نثرده ازجمله تجلیات کوستریور. بونده بو تأثیرات و تمایلاتك آراسنده <u>موازنت و اعتدال</u> درجهٔ علیاسنه ارتقا ایده‌بیلمه صوك نثر ادبیمز هیچ شبهه ایدرمزکه جناب شهاب الدینك یوقاریده الفنس برنجوزیسی کوسترد یکمز صوك یازیلرده. یالکز بو یازیلرده «نثر ادبی» توصیفی معناسی کوسترلیه اضافه ایده‌میز. چونکه جنابك اثرلری مقالات ادبیه عبارتدر.

نثر متكاملى » نامى ويرديكمز صوك نثرلريمزده مسالك
متقدمه نك اشكال واساليب مختلفه سنى لزومنه كوره بشالك
والك يكى جريانلرك تأثيراتنده ده نصيبه دار تفوقه رسانده .
بزده حريت مسلك نظريه سنه استناد ايدن برشاعرك نقادلر عنده
كمالى اوله جغنى اثباته حاجت مس ايتمز ؟ يالكز بو حريتده
هيچ بر حريت كبى مطلق دكيلدر ، على الخصوص » انارشى « يه
منجر اوله بيله جك اشكال واساليبى قبول معناسنه اصلا تفسير اولنه ماز .
شو حالده بوتون مسعود نثرلريمزده طرفدار مسلك دكيل بر مشتاق
حريت اولدقلرى حريتك معناى حقيقيسنى لايقيله ادراك ايدنلر
منثوره لرنده موازنه واعتدال تأمينه موفق اولمالرنده
عبارت قالميور . اوزبانمزك ذكر ده » نفيس وكامل «
اوصافنه لايق عد اوله جق بر صحيفه منثوره سنده شناسى وخالدضيا
مكتبلرينك تأثيراتنى مشاهده ايديورز . بو تأثيرات سوقطلرلر ،
شخصلره كوره متفاوت وترقيات اجنبيه ايله ده متكاملدر .
اشاغيده بر قطعه سنى » خاصه « تدقيق ايده لم ثروت فنونده نثر
متكاملى ايضاح ايده جكز . ثروت فنونجه نثرده خالد افندينك

فلاده مسلکه توافقنی آنجاقده محتوی بولونیلیغی افکارك اکثریت
عظیمه‌سی اعتبارایله قبول و تصدیق ایده‌رز . مثلا ادبیات
تصنیفیه‌ده ادبیات تخیلیه‌نك هیچ بر انعکاسی مشاهده اولونماز
یا خود ادبیات حقیقیه‌ده ادبیات تصنیفیه‌نك تأثیراتی هیچ بر وجهله
کورولمز دیمك طوغرو دکلدر . شوقدار وارکه
مسالك مختلفه طرفدارلری کندی مسلکلری دائره‌سنده تألیفه
دیکر مسلکلرك تأثیراتنه ممکن مرتبه اوزاق قالمغه سعی و تقدیم جهیله
بذل الهمم ایده کلمکده حالده صوك زمانه ادبیاتنده
حریت پرستی داها زیاده انکشاف ایتمسیله مسالك تعصب
خیلیده خیلی دوچار انحطاط اولمشدر . «رومانتیه»
ادبیات آتیه‌ده مسالك مختلفه‌نك کافه‌سنی جامع بر ادبیات »
اولورده تلقی ایدیلیور . بو فکر ادبیات غربیه‌ده مشاهده
اولونمقده بولوندیغی تکاملات اخیره‌یه پك موافقدر .

شیمدی افکار ادبیه‌ده اشکال ادبیه‌یه نقل بحث ایدرك
عینی معنالرده‌یی دره‌میان ایتمك مختلف ادبیات لسانلرینك ترقیات
حاضره‌سنه نظراً پك نصیب اولور ؟ ! ایشته ده ترددمزه

٥ – ثروت فنونده نثر شكللری .

فرانسه ادبيات معلملرندن Roustan روستانك

بك شايان دقت اولان « منظومه ايله ادبيات » عنوانلى

اثرنده ديئيليوركه : « صوك زمانلرده اصول ونظريات ادبيه

بربرينه قاريشديغندن مسالك مخصوصه نك تأثيرات قطعيه سى اثناء

اجراده همان معدوم حكمنه كلمش و « حريت مسلك »

نظريه سى ادعاء سلطنت ايتمكه باشلامشدر . »

شو حالده بوكون آثار ادبيه ده منحصراً بر مسلك مخصوص

تعقيب اولونميور ، بلكه هر مسلك ومكتبك اصول وقواعدى

لزومنه كوره قبول وتطبيق ايدلمكده اولديغنى بزه كوستريور .

تصنيفى ، تخيلى ، حقيقى ، طبيعى ، تمثالى ادبياتلرك برابرجه

اجراى تأثير ايتديكى آثار ادبيه يازيلمقده اولديغنده اشتباه

ايدلمز .

ذاتاً مسالك مختلفهٔ ادبيه نك هيچ برى بر اثر ادبيده مطلقيت

قطعيه ايله حكمفرما اولميور . بر اثر ادبينك فنى يخود

صرف تورکجه کلمه‌لرله یازی یازمه اعتیادینی ایدینمش اولانلر
ذوات ماهیه کمالاتک شوشوره‌سنی دها ایی ترجمه‌یه موفق
اولورلر ! فقط بو اولورسه اولسون عربی ، فارسی
کلمه‌لری ، ترکیبلری آتارق عثمانلی تورکلری ایچون عینی
مانوس کلمه‌لری اختیار ایده‌رك اوقویه‌جق نشرده
بر مجموعه تحریر قابل ، غیر مفید و غیر کافی بر اثر مسلکی اولمقدن
قورتولاماز . چونکه عربجه ، عجمجه بر مدنیت معظمه‌نك
لسانیدر . چونکه بو ایکی لسانده مدنیتك رونقنجه اعطا
اولانده الفاظ و تعبیراتك یرینه شایه موجود ایسه بیله کندی
دائره‌سنده قاله‌رق انسانیتك مدرکات علویه‌سنده ایز بر قماسنه
بر تورلك مدنیتك علم و فنه و ادبیات لسانیه علاقه‌سی غایت
محدود طرز بیانی قائم اولاماز . چونکه عرب و فارسی
کلمات و تراکیبیله عثمانلی تورکجه‌سی فرصه‌عماده آهنکدار
بر لسانده بر لسان موسیقیدر ، صرف مقصود هجلردن مشکل
تورکجه الفاظ و لغاتده ایسه آهنك غایت محدود و عادتا
مفقوددر .

کیفیتلکده قالمزده ، آنلرده دالمیه‌جق برتمدن اولدیغی برایده ده یوقمی
باتیسنه یاقلاشمقده ایکن (اولو سلطنتک) یوزلرجه ییل
مسلمانلرده دنیاسینی دیکلاشلره یرینی بوللنقدرینک ایشیقلرینه
بوغلمه ایلک دیوجرلره آی یلدیزله آسیانک باتیسنده
یوکسکلک ایشیغی صباحیمزه باشلادیلر . »

ممکن مرتبه اصلنده تباعد ایتمزمکه برترجمه مقالینی عقلیه
سویلمکه چالیشاورده خالص تورکجه‌یه نقل و عادتا ترجمه ایتدیکم شو
ایکنجی منثوره ایله برنجینک آراسنده‌کی فرق عظیم اوقدر . ده هر
دیمیشدرکه بو ایکنجی پارچه‌یه برنثر ادبی دکل تورکجه یازیلمش
برصحیفه دیمک جائز اولاماز : لسانه اودرجه صنعی و غیر
طبیعی دها دیلوزنیتی عبارتلردر . بونده برنجی منثوره‌نك
تأمین ایتمکده اولدیغی چابقی ، قوتلی ، لطیف ، علوی طرز بیانی ؛
اولمش ده دوح آنرا آهنك صندستی بوله‌بیلیرمیدیز ؟ نه کزده
نقل و ترجمه‌ده تماماً موفق اولدیغمده احدا ادعا ایده‌مم ؛
حتی ترجمه‌نك پك عجمیجه یاپیلابیله‌جکنه قانعم . احتمالکه

خلافتی ایله دولورسه . ومصرك سوقده سلیم طرفنده اله
گچیرلمیه‌سنه قادار . گنشرده صوکره گلنده خفیف آرمه ویریلگلمه
ایسه‌ده بونلرك هپسی مصر خاقانلرینك برقوف سعملی دیمی
کبی اولدرده یورولك ایشدیگی باشارمه ایشنده هیچ بر
سوزلرده اوطا دیغنده دینه ودنیا اولدیغی طوپلامسنه
اولدده اسلام خلافتی ازبرانقجه والیغی یوقلغی برادوده
قورده آولرده عبارت قالسه دینی احوالك ایسه‌ده که
دائمقده دیرخ کی اولیغونسزلقده دولدی ایلکی برقاچ
میلیونده مسلمانلك اوچ عصر قادار بیلکیسینی ایزلتمك و
ازادلیغنی قوروده چنبرنده دیشارده چیقامامسه اولیغی
کیبی آسیاده تاتارك مسلمانلغی بنجه مسیو برابر حق و دولتلرینی
دونملك یالگیز اینلمه‌یه‌ده اولدرده اولورك قاله دولمکده
آتیلمه دورماسنده ودنیالك اولوصباحنه یك زیاده
آتیلماسنده دولتی دنیانك آتوبه ویرمسنده هو ینلنده‌کی
جنگیزلك یاسکی ایده .

ایشته بوقادار گوسترمه عصرلر آرقاسنده دنیانك بشده بری

او اودلرك ایشیغی یاقار، داغلرك یرك دیبنه کوکلره قدر
ایریشدیرمه آلویله ، او قاتلرك داغلری یل اچیغنده قوریله
آلتنه قادار کجیه نوح طوفانینك داغلریله یاریشیردی .

تورانده ، ایرانده بولونان دولتلرده باشقه بغداددهکی
مسلمانلر خلافتی ده او ظلم اودی آلولری ، وحشتنه دوکولمه
قانه داغلری آراسنده ایریجه کتمسه ؛ دینك اولوسجه‌لری ،
مدنیتك دارالفنونی اولان ایلرده تاتارلك تجه‌دنده یونتولما
یوتدرنجه ، انسانلکده یاپیلما قدرلرنجه باشقه بر شی کورولمز
ایدلمشدی . مصرده مملکه‌لرك قورتولشی ، غربده بجاوقلرك
بیلکیسی دکل ، یدنجی عصرك صوکرنده نوره تبعك اصحاب خیرینه
یتیشیجه الان صدراشتری دسعه یماناثك دوغرولجه بسلیه
ایشیدلی کوجیله تاتارلك مسلمانلغی تجلیه آلمسی بیله اسلامك
ایشیغنی جنکیز و هولاکو بلالریله طوتولیغی باتمه دوکومنده
قورتارمغه الویرمزدی . چونکه عباسیلرك ارده
قالانلرندن (المستنصر بالله ابوالقاسم احمد) مصرده کوله‌منده
دولتنك ال بویوك خاقانی اولان (بیبرس) کوجیله

اوقیانوس ایچنده داغیلمغه و صاقلانمغه یوز طوتان اهل صلیب
فنالقلرك سربستیده یکی قره ایچنده مصر کوزمشینك
یکیجه صادرشده بولنمه بولنمه یا توربه گیتمکده ایدی .

واقعا زاده بالرك عصرلرنده برده اندلسده برطام
اونون دکیله یاقه قتری صالدیرمه اوروپه اوزاینده بولنان
مسلمانلرك برطوتامنی ینه یکی قره یه باشلانغجدن اندلسك
بربوجاغنده میدانه چیقماسیله سرنجه کوسترده (بنی احمد)
دولتی اوصولکاریله یرنده طوتمقه باشلامشدی .

فقط یکی عصر باشلاده باشلامان یاری یه دولوسی
یاپانلرك اولوقلی کیمسه اولانه جنکیزك و اوغوللری و
طوروندلرایله اونلرك ایچنده همانه هیسنك لایق اولدیغی قدر
اوکلی ای اوکه دکیشدیره بیلمجك قادار الحاقنده ایدرکه
وایتفی کوسترده هولاکونك اهریانه داغیتدقلری یوزبیکلرجه
بیلانده برابرکلمه اوردولر اهالی یا داغدرکه بیریا
جیوه یه قونیه اوردولرکه ثانیا دکیزلریه قادار اوله
ظلم اوردولریاقدی ، اوقدر ظلم قاغنی دوکدیرکه

اسپانیانك غربنده پرتوافشانه اعتلا اولمغه باشلادی .

« عثمانلی تاریخی »

— نامق كمال بك —

ایشته كرك بلاغت بیان و تصویر كرك جزالت آهنك اعتباریله محتاج ایضاح اولمایان بر منثورۀ نفیسه . شیمدی بو صحیفۀ ادبیه‌یی تركیبلرندن تجرید ایده‌رك ، مقابلنده‌كی بوسده بیلدیكمز عربی ، فارسی كلمه‌لری آتارق تكرار یازه‌لم :

« اسلامیتك یڭی قرنی اسلامیت ایچون الك قانلی الك قورقونج بر اوغورسزلق دوری اولارق باشلامش ایدی .

واقعا آلتنجی قرنده باشلایان وحوش شغوبه بر زرده‌لك شنلكلری كوكلرده صوركنده دالغه‌لری كبی ابلرایلیغا یرلری سیغیریده دبربرینك آرقه‌سندن كله‌رك شمالده جنوبده وطن دكلیكی حالده سوریه كندلرینی — مسلمانلق دنیاسنك كرچكدن نعمت اولورلرنده صلیبسه قرده‌ش سرحدلرنده — ایوبی صلاح الدینك قایتغنك قوتی دیواره اوده‌رده دالغا

دیریلمک کلمسه ایسه‌ده بونلرڭ جمله‌سی ملوك مصرڭ برر اسیر سلطنتی
حکمنده اولدیغندن امور اداره‌جه قطعیاً حکمسز اوله‌رق دنیه
درنیا ریاستی جمع بولونامه خلافت اسلامیه تأثیرجه وجود
وعدمی مساوی اولدیلر. قوروغوانلرده عبارتدن قالمشده
دینی احوالڭ مسلکنده‌کی وسعتسزلك و موقعنده‌کی مساعده‌سز
لك جهتیله فائده‌سی، برقاچ بیوك مسلمانڭ اوچ عنصر
قادار ترقی معرفت و محافظهٔ حریتی اقتضا ایتمسه اولدیغی کبی
اسپانیاده تاتارڭ اسلامیتی قبول ایتمیله برابر هجره و صدقه قبول
یالکز اعتقادده منحصر قاله‌رق رؤساسنڭ تمایلات خودخواهانه‌سی
واهالیسنڭ عدم دعوت جمودلری جهتیله تصرفات دنیویه‌جه بر
مرعیتی، جنکیزڭ (یاسا) سنه قاطعه ایدی.

ایشته بو عصر مصائبی، آرقه‌سنده دنیانڭ برچمی
بستیده قالدی، آتشده مستغرقه برغروب نالوره‌سی برافاره‌ده
مغرب فنایه تقرب ایتمکده ایکن (سلطنت سنیه) نڭ
یوزلرجه سنه‌لر عالم اسلامیت و بلکه بوتون جهان انسانیتی
شعشعهٔ نورفشانی غرق ایدن نجم وهلال اقبال آسمانی

نفوذلریله طوغانلرك دلالتلریله یاپیشیردی .

تورانده ، ایرانده برلکده دولتلرده باشقه
بغداددهکی خلافت اسلامیهده اوراتنه تعدی علولری
وجودنده نامجه دالغالرداره سنده محو اولمیه کتیمه ، سبب
اقتضای دیانت ، دارالخلوه مدنیت اولنده کسترلرده
تاتارك تحتده بر تورلی حکمرلره ، انسانده کتکلنده یاپیلیا
قتللرنده باشقه برشی کورونمز اولمشدی . مصرده
(مماالکه) نك سلطوئی ، غزنه بخ احمرك معرفتی بر کیتله
عصر سابعك اواخرنده [illegible] بکك مجاهدات مجاهد
مشربانهسی و سلطنهده [illegible] اجراآت حمیهپرورانهسی قرتیله
تاتارك اسلامیتی قبولی باشلاماسی ایله دولت اسلامی جنکیز
و هلاکو بیجلریله دوچار اولدیغی عقده زوالده قورتاریلمه
کافی کلدی . حیزکه عباسیه بقایاسنده (المستنصر بالله
ابوالقاسم احمد) مصرده دولت مماالکهنك الك بیوك پادشاهی
اولان (بیبرس) قرتیله اعلان خلافت ایتمیه و
مصرك سلطان سلیم طرفندن فتحنه قادار اخلافنه خلیفه نامی

ایچنده ممالک مصرك همت شهریارانه‌سیله برقوت بولونه‌جغی اولدوغی کوسترمکده ایدی .

واقعا جبابره‌نك عصرلرده برلر اندلسده برنفش جهانی ایله همه اشغال ایلدکلری آتشه تصدیده اوراده بولونمامه اهل اسلامك برجزئی بیه قرده مسلم اولمدیغی اندلسك برکوشه سنده سعادتنمای ظهور اولمده بنی احمر دولتی کرامت عرفانه ایله محافظه ایتمکه موفق اولمشدی .

فقط قرن سابع ابتدا ایده ایدی یاره جهانه دولوسی وحشیلك ریاستنه کچمش اولمده چنکیزك واعقابیه اولعقابنک ایچنده همه جمله سنه سلاله اولسیمی لعنتی رحمة تحویل ایده بیلدك درجه‌لرده نفوذنمای رواشته اولمده هلاکونك هر طرفده غیته قدری یوز بیکلرجه عسکریته مرکب اردولر هیچ لایا عمرنجه سیبریا چوللرینه ، قرنه صحرالرینه ژاپونیا دریالرینه قدار اوبله ظلم آتشدن یاقدیر ، اوقوولار مظلوم قانندن دوکدیرکه او آتشلرك شعله‌سی یانار هنوز قده . زمینه دوکه رنکیه لیهچه ، اوقانلرك والغه‌سی چوقه اوده زیر زمینه قاره .

بونده ، نه افراطه دوشمامک شرطیله ، بلکه دوغرو بر اساسده ،
الافرانغه‌لقدن مجانبتلری خالده ضیانک شیوه‌سنی تشویق ایتدیکمز
صیره‌ده بو موضوعی بحث ایتمه‌مش ایدک ، اشاغیده بو مسئله‌یه تکرار
تماس ایده‌جکز . مشروطیت لسانده عربی و فارسی کلمه‌لرک
تورکجه مقابللرینی بولمغه چالیشیلرق تجدید و انحصاره طرفدار
اولان معتدل تورکجیلره ویردیکمز جوابلرک اصابتنی
اظهار ایچون بر مثال آلالم :

عثمانیلرک ظهوری

هجرتک قرنلرینی اسلامیت تجربه الک فاتحی ال سلجوقیه
بردن نحوست اولاراق ابتدا ایتمشدی . واقعا قرنلردنبرو
یاشامقده دیرینه خروشانلق امواج جمهوریت براندازانه‌سی
کبی اوغزلریمی یرلریله تخریب دکرلرینی تصفیه ایدرک
شمالدن جنوبه دوغرو آقوب کلدیکی حالده بلاد مصریه‌ده

- عالم اسلامک تجزیه و انحطاطنه سبب اولان منفکات قدیمه -
انحراف و بوزغونلقلرینک اصلیه
صلاح الدین ایوبینک سیاسیه صلابتنه اوراده تصفیه دها اوقرده

مثلا المنه لیلر کبی «طبخاجی طبخا» – پنجره یی قاپا !
«قاقوغاییدی» – قهوه‌ده‌کی یازانلر باغور قسطنطنیولیلر کبی
«بابا آجاغی» – بطابانده «اولور یوکلی» اولویورمیسك
دیه‌لم ؟ لسانمز البته پك ملی پك محلی اولور .

عجبا ملی لسان طرفدارلری بونی نحوده یاپیورلر ؟
نحوده هیچ بر تقلید مطلوب ونهایت برقاچ کلمه‌یی تخصیص اولمازقجه –
بونوده برنشرهٔ ادبیه‌یه مثلا ازمیر ، قونیه ، آنقره ،
بورسه لسانلرنده برشی یازمیورلر ؟ چونکه یازسه‌لر پك
کولونچ اولورلر ، چونکه نشر ادبیه‌نك هر بیتی جوده‌یی تخت
لسانیله یازار . چونکه پای تخت لسانی هر ملتك اك منتخب
اك برنجی لسانیدر . کوروليورکه «ملی لسان» تعبیری
«اخلاقی لهجه» کبی تورلوغه خوشه کیده‌جك ، انسانی دوشوندره‌جك
بر اختراع لطیف اولابیلیرسه ده ماهیت وحدودی غیر معینه
خصوصیله لسانك تورکجه کلمه‌لرایله یازیلماسی معناسنی افاده ایته‌جك
التزامی مذهب وتطبیقی محال براولماده عبارتدر . ملی یازمقده
اولسه اولسه فرانسز شیوه‌سنی تقلید ایتمه‌مك مراد اولونابیلیر .

ایضاح و اثباته بیله لزوم کورمیورز . بوندن باشقه بوقاریده سویلدیکمز کبی عربی و فارسی کلمه لری لزومی اولدقجه یازیجه صاریلمق مقصدیمزه هیچ ده منافی دکلدر ! « ملیت » آمالی تعقیب اولونیورسه کمالك ، حامدك ، جنابك لسانلرینی غیر ملی عد ایتمکه قالقیشمق بو نوع مقاله اشغال شعر و ادبی عصیانه ایتدیره جك بر ادعا اولور . ملیت مسئله سنده لسانه نظم درسلرینه موضوع بحث ایتمش ایدك ، بوراده تکرار ایتمیه لم ؛ یالکز شونی دائما سویله بیلیرز : عربی و فارسی کلمه لرله جامع اولمالری یازیلمش بر شعر ده شاید ملی اولویورسه بو ، انجق پای تخت لسانیله تکلم ایدنلره کوره ملی اولابیلیر ، یا اناطولی خلقی نظر اعتباره آلمایه جقمی یز ؟ مادام که ملیت فکری تعقیب اولونیور . مادام که تورك ملتی اناطولیده مکتدر و خصوصیله مادام که اناطولینك کوزل ، اینجه ، قوتلی بر چوق الفاظی ؛ غایت مضیئ ، مؤثر ، نکته کویانه بر چوق تعبیرلری ، جمله لری ، شیوه لریله واسع بر لسان مخصوصی واردر .

نشر ادبیده بو لسانی دها دوغروسی بو لسانك بو نوع تعبیرلرینی قبول ایتملیم .

بر کلمه یرینه یازیلیورسه زیاده سیله بر اهمال ایله او صحیفه نك
تأثیرینی اماته یه کافیدر . بو حقیقتی تسلیم ایتمیه جك بر منتسب
ادب تصور اولونامز . شمدی تکرار ایده لم : نه غریب
الاطوار بر ملتز که لسانمزك ضبط بخشای قوام اولدیغی سبیل
آتشکده ده بو درجه مهجوریت ماده سنده حائل اولمغه چالیشیورز !
بو حالده بر ساده لك امنیه سنه منبعث ایسه ساده لك تصنعنده
اجتناب ایتمکدر ، عاریلکی ، یاپیلماقلغه اختیار دکیل .
شرقده و غربده مخلد آثار ادبیه نك لسانده ساده لکی حکمفرما
اولیور می ؟

بالعکس ، عوامك اصلا آکلایامیه جغی بر لسان مزینه مجسم
کوریلیور . ساده لك آثار ادبیه ده برنوع مخصوص یاپیشیر ،
بو درجه بر شی الجه ساده اولاماز . چونکه آثار ادبیه نك
یوزده دوقسانی دها ممتاز و مستثنا خیالات و افکار و حسیاتی
بولونور ، بونلری تبلیغ و تصویر ایچون ده منحصراً اسلوب ساده
اصلا کافی دکلدر . بو درجه ادبانك حتی ساده لکی التزام
ایدنلرك تسلیمکرده سی اوله رق بو حقیقتی اوزون اوزادیه

آهنك نقطهٔ نظرندن مثلا فرانسزجه‌یه نسبةً قدیم یونان لسانی ؛ ایسه آناطولی تورکجه‌سی نظراً پایتخت تورکجه‌سی ده اودر .

بر لسانده محدود اهجالی کلمه‌لر بولونماسی ادبیات نقطهٔ نظرندن همان همان ثروت لغات قدر حائز اهمیتدر .

آهنکك تنوع وکمالی قوهٔ سامعه اوزرینه اویله‌ بر تأثیر اجرا ایدرکه قوهٔ مفکره بر نثر ادبینك معناسنی احاطه ایتمزدن اول آهنکه مفتون اولور . واو مفتونیت سائقه‌سیله‌درکه نثرك خفایاسنه حسنا نفوذ ایدر . مزایای نثر اوزرنده جذب لمعات ایتمکه باشلر . آثار ادبیه وشعریه‌ده فعالیت دماغیه‌یی اول امرده ایقاظ ایدن آهنك وفعالیتی ادامه ایدن‌ده ینه آهنکدر . قوهٔ سامعه ادبیاتده هرشیدر . و هرشیئی او تقدیر وتمییز ایدر . بویوك بر صحیفهٔ منثوره‌ده کلمات والفاظك کلیشی کوزل ترتیبی درجسنده بلا قید آهنك دکیل ؛ ایکی اوچ کلمه‌نك آهنك اعتباریله عدم امتزاجی بر قاچ حرفك تنافره اوغرادیلماسی حتی بعضاً بر لفظك باشقه

اقتضا كوسترلمه دلها .

الفاظ مترادفه يالكز لسانمزده دكيل هر لسانده موجوددر ؛ بوتون جهانك ادبياتنده الفاظ مترادفه آره سنده‌كى فرقلرى غايت اهميتسز اولسه بيله نظر اعتباره آليرلر . بوراده اونلرده اوزاديله مثاللر كتيرمكه لزوم كورميورم ؛ چونكه آثار ادبيه مزك هپسنده الفاظ مترادفه‌ده بيلى كورورسكز دكيشديرمكه بالخاصه عربى وفارسى كلمه‌لريله توركجه لغتلر اقامه اقامه ايتمكه چالشسكز ، معنالرده‌كى اختلاف نصل كوزه چارپار كورورسكز . حال بوكه ايكيسى توركجه مقابللرى موجود اولديغى عربى وفارسى كلمه‌لرى يازمامغه قالقشمه غايت زنكين بر لسانى فقر وضرورته محكوم ايتمك دكلده نه‌در ؟

ثانياً عثمانلى توركجه‌سنك پايتخت لهجه‌سى نغمات موسيقى كبى آهنكداردر . بو لطيف ومستثنا آهنك پايتخت لهجه‌سنى اناطولى لهجه‌لرينه قابا الفاظى قوللانمامقده وعربى وفارسى كلمه‌لرك مد و وجلالرينى قبول ايتمه‌مكده نشئت ايديور .

شیلی مکتب ادبی ادبیاتمزك نردبانی خزائن الفاظنده
کورك کورك آلتونده چیقارمغه چالیشیر کبی قدرتیلك تعلیمه
ایده میهجکی برتعب بولنمدی اختیار ایتمکده صرف نظر ایده رك
بلیغ تصنعی اساسنده هدم ایتمسه ده فقط قیمتدار جواهره
افتقار ایتمك کبی برسعی مفید ومعقول ایله چالیشمسه ده ..
شیلی مکتب ادبینك ایکالی کلمات مترادفه نك هیچ برینی
تکرار کوریمه یازمازلردی . مثلا کونشه دیمك اولسه ده
شمس ، مهر ، آفتاب ، خورشید ، هور اسماء کوره
آره لرنده کی اینجه فرقه ایله باشقه باشقه کلمه لر ایدی . معمه
کمالك ، جامدك ، اکرمك ، سزاینك اثرلرنی بو کلمه لرله
دعلی تخمیسه یازیلمسه ، شویله جه قلمك ارجنده ده کورلو ویرسه
کورورسکز . هر برینك محل استعمالی بونده در وقتا ده
اعتبار ایله باشقه در . کونشه قوتلی ، شمس عظمتی ؛
مهر لطیف ؛ آفتاب علوی ؛ خورشید مشعشع ؛
هور اسرار انکیز عد اولنور . لسانه نظم ویله دنده
قافیه نك تضییقی یعنی بو فرقدن محافظه سی ممکن اوله بیلیکجی ادا

ترکیب حقنده‌کی رأیمزی دونه‌دنبری مجمعنده عرضاً
سویلمش اولدیغمز ایچون بوراده اوچنجی تکراره حاجت یوقدر .
عربی و فارسی لغتلری دوشونه‌لم ؛ بونلرک تورکجه مقابللری
بولوندقجه یازلماسه طوغرو براقلمالی دکیلدر . چونکه
اولا عربی و فارسی کلمه‌لرک تورکجه‌ده هر زمان تام مقابللری
بولونه‌ماز ؛ لسان ادبیاتده ایسه بر معنایی افاده ایدن
مختلف کلمه‌لر آراسنده پك اینجه ، پك خفی فرقلر آرانیر ؛
لسانی حقیقیله بر ادیب بو فرقلرده اصلا تغافل ایده‌مز .
متقدمین علماسی ایلرده‌کی اینجه فرقلری گوزتمکسزین یازدیلر ، برینك
یرینه اوبیرینی قوللانمیه‌لیکنی باس گوریندیرمک عجمیلردر .
واقعا قدمای ادبامز لسانمزه عربی‌ده ، عجمیده بیکلرجه لغت
آلمشدر ، بونلری تورکجه کلمه‌لره دائما ترجیح ایتمشدر ، لسانمزك اکثرشیمدی
بر معما حالنه کیرمشدر . لکن بو ترجیحده ده هیچ بر اصول
گوزه‌دیلمه‌مشسه ، عربی فارسی لغتلری شویله‌جه یازیویرمشسه
دکلدر ؛ ترجیحی استلزام ایدن فکرك بیله قصدی رعایت
اولنمدیغنی گوریورز .

جزئیسی ، جدلیسی ، تاریخنی ، مقالاتنی ، جامعی بولنوده اولامیوجق آثارینی ابداع ایتمسه اولسه یدی اولو یازیلری یازمسه اولوردیلر ، مفکرهٔ انام وعوام اوزرنده حکم ایتمسه اولدیغی آدمانی و کعاده تأثیراتک بیلمد برینی ایفا ایدوردیلر ، تکرار ایدهرز : اسلوب موضوعده متناسب اولور ؛ ساده یازی ، آچیق افاده هیچ بر زمانده هیچ بر ملتک عمومی لسانی تشکیل ایدهمز .

اوزاقیدورلره فارسی دها زیاده تطویل مقاله حاجت یوقدر ، معتدلرک مدعیاتنه کلهلم :

عربی عجمی کلملری ، ترکیبلری محکمه ربه تحدید ایتمک اساساً مردود بر ادعادر کلمدی ، شیمدی سویلدیگمز گبی شمسی مکتب ادبیاتک ارکانی بوخصوصده موفقیتله تطبیق ایتمشدر ؛ کلمه تحدیدک شکل وصورتی شایانی تدقیق بر مسئلهٔ مهمه تشکیل ایدر : اعتدالیدورلر تحدیدی شویله آکلایورلر : عربی وفارسی کلملری تورکجه مقابللری بولوندقجه یازماملی ترکیبلرک یالکز اصطلاح حیثیته اولانلرینی قبول ایتمک .

كاغدى قلمى نه قدر سوديكمى بيلكز كورمشكز . فقط تميللى
برشى ايسته‌مه‌لى ويرمه‌يركه قلمزمى كسه‌يم باقه‌يم . سبب
بابام قدر ، دايى بكم قدر . قارنجه بورنجه ياپاماديكم
صانكه اوراده بنم برخانم والده جكمده بركوچوك بيوك
عمجه‌م وار ايمش . انكله‌ى افندمزك ده اياقه‌يكنك اوپرم
البته بنده كزى دلده اونوتمازسكز نعمتمه سببيتكمز افندم .

مينى مينى كوزلكز

احمد سوفيه

ايشته كوزلكيله ، ساده لكيله سزلرى حيران ايده جك بر
نثر انفسى . بو مكتوب مفخر كائنات ، باعث وجود ،
ليلهٔ ولادت كبى ايكى اوچ تركيبى حاوى اولديغى ايچون
غير طبيعى مى عد ايده جكز ؟ بالعكس اوقدار طبيعى
اوله جقدر برا ثركه بوكونه يازيلديغى زمانينى لايقيله سوفيه
ونياز عليمى عد اولونانه نشر ده لر ايچنده شو مكتوب كبى
قالدى . قسبتنى طرفه دره ظوظوبه نفوذ ايده جك تك برنمونه
كوسترمه‌يورز . لكن نامق كمال ، بونك برلسلوب باده‌يه

ای نعمتم سبب حیاتمك سبب حیاتی اولان افندم

دون آقشام اوتده بریده قندیللر یانمغه باشلادی .
یریوزنده كوكك یوزینه بكزه‌دی . مسافر قوشلرمز سنك ده
خلقتكزه سبب اولدیغی مخلوقاتك لیله ولادتلری بو كیجه در .
خالقمه سجده ایله باعث وجودم اولانلره دعایت دیه‌رك یوزمی
یرلره سوردم . هركسدن زیاده سزه دعا ایتدم . چونكه
سبب حیاتم اولانلرك سبب حیاتی ده سزسكز . سز بنی هیچ
كورمدیكز بیلمزسكز اما بن سزی بیلیرم . سزی كوریورم .
سزی كورمسه‌م ده سزده دیلیورم . یاننزه كلمك ایسته‌رم یالكز باجقلرم
یاردیم ایتمیور . فقط یكز هنده اوه شاد اولسه یرده‌ییم ده
یاننزه نصل قوشه قوشه كلیرم . بورادن بنده هركس یوروییور
ده بیلمم نیچون قوشه قوشه یاننزه كلمیورلر . بو آدملر
آغزلرینی ده بر تحفه چیقاریورلرده لعابت حجری
بربرینه قولدلر قولدلری اكلاده بیلیورلر . بن باغیردم
چاغیردم سزی بولدم . اكلاده بیلمم . برقاچ آی صوكره سویلمه
باشلادیم ده . باقك نصل هپسندن زیاده كوزه‌للك ایدرم

اشته بنده زمانجه اکلدم . یا ربنه غوغایه چیقمه ، ایشته هرکسک
اوکنده بولنه‌جقسك ، بن ده البته سنی هرکسده باقیه
اولورم . هر نه قدر الیغی کوزه آلیرم ، بکا سنکله اولوسی
یاپیلمشمیز . نه بیوکلک سنده ، نه قهرمانلق سنده :
سن وطنك ایچون چالیشیورسك ، بن سنك ایچون ؛ سن
کندی سایه‌کده یتیشمسك ، بن ده سایه‌کده یتیشیورم .

بوندن ساده بوندن طبیعی بر لسانده اولاماز .
اساساً بر لسانده نطقلرك باشقه دیلو یازیلمسی آشکار ایسه ده
شناسی مکتبی ادیبلك ظهورندن اول مقالاتك ده لسان تحریره
نه قدار صنعی ، نه قادار ، نه غیدار بر طرزده استعمال ایتدیکنی
امثاله قدیم ده یوزلرجه دلیلی ایله کوره دیورز .
نامق کمالك او زمانده بر چوجوغه یازدیغی بر مکتوبنده حقیقی
موقعه نامنه موفقك جدا عملانه دکشدی یه ریبه یازمسه اولدیغی
شو تعبیرلی مکتوبه باقکز :

شیمدی سنی براقوب ده بو یاره‌لی کوکسیم ایچون بنی تعییب
ایدرمیسک ؟ سن راحتلغی ، عشقمی ، قادینلغمی ،
خانملغمی بنم ایچون ترک ایدرسک ! کونده برقاچ فقیر بسلر
دوردیکه بنم ایچون برکونه برشی آلمغه محتاج اولورسک !
قپوکده برقاچ خدمتجی بولنورکن بنم ایچون برکونه برپاره‌جقله
خدمتجیلکه ایدرسک . یاخود ناصل ایده‌یم ده کندیمی بوقدر
دار ایدن المم ایچون سنی براقمیه‌یم ؟ بیلیرمیسک ؟ بنجه
وطنه ایمان ایله برابردر : وطنی سومین اللهی ده
سومز .

ذکیه

آه ، سن وطنکی دوشوندکجه نه قدر بویویورسک بن ده
سنی دوشوندکجه کوکلمده او قدر بیوکلک کوریورم .
سویله ! بکا بویله لقردیلر سویله ! سسکی ایشتدکجه جانم
آرتیور ، آرتیورده وجودمده شرحه کبی اولیور .
کوکلمده کللر آچیلیور ، فکرمده کونشلر طوغیور .
بو سوزلرکک سایه سنده بن ده ارکک اولدم . هم کوکلم

عقلمك نصل ایكیلشیور ، بن حالا آغلایورم .

(اللرینی طوتارق)

سویله ... سویله ، ای عشق سویله : یاره‌لرمده بایلدیغم زمان سنك قوجاغكده‌می یاتدم ؟ بحرانلریمده ایكی گوزمك اوكنده دولاشان دائما سن می ایدك ؟ سن زكیه‌سنك دكلمی ؟ ای عشق كندیكی صاقلاما ! سن داها زكیه‌سنك ! اگر زكیه دكلسك بن مطلقا شهید اولمشم . الله بكا زكیه قیافتنده بر ملك گوندرمش سویله ، اگر بر سودیگك وارسه آنك باشی ایچون سویله : دنیاده‌می یم ؟ جنتده‌می یم ؟

زكیه

دنیاده بر سودیگم وار . او ده سنسك ، سنك باشك ایچون زكیه‌یم . سنك زكیه‌گم . ماسترده‌ن چیقاركن « بنی سوه ، اردمده ایرلمان » دیدیگكی اونوتدیكمی ؟ سسك حالا قولاغمده ، تأثیری حالا یورگمده دوریور .

اسلام بك !

برابر خدمتكزه تعيين ايتمشدى .

اسلام بك

بو سس .... باقيكز آ . بن قاچ كوندر ياتيورم ؟

ذكيه

(غايت حزين بر طرزده)

بن بيليرمى يم ؟ .... هر كيجه يانكزده ايدم ....

برچوق زماندر اولدى ...

اسلام بك

بورايه كلكز آ ... بورايه ... داها يقينه ...

سز كيمسكز ؟

ذكيه

(دائما كنديسنى ستره چالشەرق)

كيم ؟ ... بن ، بندەكزمى ؟ ميرالاى بك ...

سزك خدمتكزه ....

اسلام بك

آه ! محاكمه دكل ! اى ايكى ذكيه ياراتماز كوزلرمده

مباحث علمیه و ادبیه یی جامع اولمایان بو تورده خصوصی مکتوبلرینی عادیلکدن دوشورمکسزین فوق العاده بر ساده لک اختیار اولنمشدر. اویله بر ساده لک که کاه لطافت و رقت، کاه شدت و علویتیه مفکره لری حیرانده ایدر.

«جلال» ده مادامکه یازدیغی بوتون تیاترولرک طرز بیانی ده پک آچیق تورکجه، غایت ساده در. جلالک اسلوب بیاننده اختیار اولونان زینت و احتشام ایسه بو اثرک صحنه ده دینلمه دکل اوقونمق ایچون یازیلمسنه، عادتا مطالعه طرزنده بر رومان اولماسندن منبعثدر. شو «جلال» دن لاعلی التعیین بر مطالعه آلالم:

اسلام بك

(یاتاغنده طوغرولورده)

کیمدر او؟

ذکیه

(یوزینی کوسترمامکه چالیشیرده)

کیمسه یوق افندم .... بنده کزم ... عبد الله آغا ایله

بو قسم عربی ، فارسی کلمه ، ترکیب قوللانمادن ده یازیله
یازیلابیلیر . حتی بو قسم یازیلر بهر حال بویله یازیلمالیدر ،
لسانک بیگانه جه انواع اشکالندن بریده بودر . انسیاقی
لهجه طرفدارلری لسانی بر نوعه منحصر اولنماسنده ساده لکه
عبارت اولدیغنی البته قانع دکلدرلر . شو حالده لغت
بر سنشطارینک تراکیب یا مقدره / افرادک (کوستردیکی آهنگه) ساده بر اسلوب
ایچونده موافقت اولمادیغی سویلیکه حصر ادعا ایتمکدیدرلر .
بو حقیقتده ایسه چوقدن زماندن اول بیان واثبات اولنمشدر :
شناسی مکتب ادبینک لسانه کتیردیکی تجدد معظم ساده
یازمغه گوستردیکی تمایل اساسنه مبنیدر . شو فرقله که
او مکتب طرفدارلری شمدی انسیاقی لهجه مسلککرلر کبی ساده لکی
لسانی تعمیم یولنده بر سخافت فکریه دکل ، لسانی مختلف صفحات
واشکالیله اختیار اولونان موضوعلرده ، سوز ایدیلن فکرلرده
توضیحه کبی بونوده السنه یه شامل بر قاعده طبیعی یه اتباع ایدیلرلر .
نامق کمالک بو کوده کیمسنک یازه چیقی قدر ساده یازیلرده
واردر .

عثمانلی تورکجه‌سی فارسی، عربی کلمه‌لری، ترکیبلری،
قاعده‌لریله محتاج اولدیغی لساندن مشکل بر لسان مخصوصدر؛
بو لسانده شمدی‌یه قدر اولدیغی کبی لزومنه گوره اجنبی
لسانلرك الفاظ و قواعدی قبول و استعمال ایدیلیر. ایشته لسانمزك
— شاید بو تعبیر بر قیمت علمیه‌یی حائز ایسه — انسیالی لهجه‌سی بودر.
قدمامز اصل انا لسانی استحقار ایتمك، محکمه اولا بیلدیکی
قدار عربجه، عجمجه یازمق کبی بر خطای فاحش اختیار ایتمشلر؛
لکن بر غلط نظرك نتیجه‌سی اولان بو خطا لسانده چوق زمان
تسلطنه ایتمکله برابر ینه لسان بالطبع دورمامش، تکاملات تدریجیه
ایله حال طبیعی‌یه میل ایتمش و نهایت بوگونکی حاله گیرمش؛
شناسی و خالد ضیا مکتبلرینك لسانده گوستردیکی تصرفات
واجرا ایتدیکی ترقیات عثمانلی تورکجه‌سنی جداً غایت ثروتدار،
قوه‌ی تعبیرده لطیف بر مرحله‌یه ایصال ایتمش؛ مع ما فیه لسان
حالا دورمیور، متصل تکمل و ترقی ایدیور؛ فقط لسانی
اصلنه، صرف تورکجه‌یه ارجاع ایتمك ممکن اولماز. ایشته بزم
اثبات و تأیید ایده‌جکمز مدعا بوندن عبارتدر.

قانون تکامله مخالفت تشکیل ایده جکنده حدود کلامه جکنی
داها زیاده ایضاحه احتیاج حس ایتمز .

ذات شاهانه ، باب عالی ، رمضان شریف ، لیلهٔ قدر
کبی لسان عوامه انتقال ایدن برچوق تعبیرلر ؛ بوتون علوم
و فنونه ساحه سنی دولدوران بیکلرجه اصطلاحلر لسانه فارسی
قاعده سیله یاپیلمش ترکیب حالنده موجود اولدقجه بونلری
لساندن چیقاروب آتمق ده ، یکی وزن ملّی وزن عروضی
بحثنده بالاطراف ایضاح ایتدیکمز کبی ، عدیم الامکان اولدیغنده
انسیاقی ترجیح دستور مولدینک ترکیب فارسیه یی تعلیم و تأثیری
ده برائت اول دییه مز کبی سطحی نظر ارباباجیچه کوز قاماشدیره
بیله جک و فقط نظر تدقیقه دکنده اریه جک بر ادعا
و سوزدن عبارت قالیر .

بو بحثده یا کلیسه بر ذهاب حاصل اولماسین : عربی ، فارسی
برچوق الفاظ قوللانمادن ، ترکیب فارسیه یی آلشدیرمه دن
لسانمزی یازمق ممکن دکیلدر دیمک ایستمیورز . بویله
بر ادعا دره میان ایتمکده چوق اوزاغز . بز یالکز دیورزکه

برلسانڭ ترکیبلری ، قاعده‌لری ، جمله‌لری خلاصه
صرف و نحو نظریه‌لری کندی سینه‌سنده دوغار ، منحصراً
کندی سوره طبیعیسیله انکشاف و تکامل ایدر . بو لسانده
بر ادغام دیمیانه اولورسه بر اثرده تأثیرده نظر فریب اوله بیله‌جك
بر مصلحه صحیحی جائز اولور ؛ لکن ، لغتلر ، کلمه‌لر حقنده
بو گونه باغیجیلغی یاپمق ده و هله اولیده به اهمیت حادثاتیه
تضاد تشکیل ایده‌جك ایچونده غیر قابلدر : تلفظده ، تعرافده ،
یاپیلقده ، دقتده . کبی اسماء اجنبیه‌ده آلوب قوللانیلمق بیگانه‌جه
الفاظده انسانی لهجه‌نڭ حکم و تأثیری نه اولسه گرکدر ؟
بو اعتراضه قارشی اوکلمه‌لر لسانه‌مزه قبول اولونجه انسانی
لهجه‌یه ده توافقه ایدیورلر دینیلیرسه ایشته تورکجه‌نڭ ده
حکم مطلقه اولدیغنه آهنك تلفظ بولغتلرده ده محافظه اولونا
میه‌رق نه ذوالی انسانی لهجه صفره ایتمیور . «انسانی
لهجه» کبی علمی و فلسفی عده اولونه بیله‌جك برتعبیر قوللانیلوب
حقیقت احوالی تغییر ایتمك قابل اولمادیغنی و لسانی اصلنه
ارجاع کبی بر امل محالك هر حادثه اجتماعیه‌ده حکمفرما اوله‌مه

(انسیاقی لهجه) طرفدارلرنده ایشیتدك . دیمك اوكیلر دیلكوكی
ادبیات قدیمه ده شایع اولدیغی ایچون حتی ابوگوزده
معناسز اولدیه و لسانمزده مقابلی بولونمایانه
بوتونده مجهول اولمایانه فیلولوژلرمزی آهنك تلفظ اعتباریله
هیچ ثقیل اولمدیغی حالده یالکز عربجه اولدیغی ایچون انسیاقی
لهجه‌یی مغایر عد ایده‌جك ، صوکرا بو قاعده‌یه تعداد
ایده‌مکز قوردساق ، ایکی ، بوصات کبی مستکره کلمه‌لر ،
لسانده مقابلری سه‌مقدیم موجود و مستعمل بولونمقده برابر ،
انسیاقی لهجه‌یه سوقه کوره‌جك ! ایشته افاده‌درلرك
بونده بارز و فاحشه بر شکلی تصور ایده‌مز . بیك ایلبیلیوسم
ده غالبا فرانسزجه Langue instinctive
تعبیرینك مقابلی اولارق قبول ایدلمه اولدیه « انسیاقی
لهجه » ده عجبا نصل بر معنا اکلاشیلیور ؟ برملتك لسانی
سوده طبیعیه‌یه ده عبارتمی ؟ بونك حدود و اشکالی نه‌در ؟
ترکیبه ، جمله موضوع بحث اولور انسیاقی لهجه ده مقصد
نه اولدیغی بلکه دها زیاده تعیین ایده‌بیلیر ! اعتقادمکه
حادثات لسانیه تماماً عکسنی اثباته تمکن اولدیغی حالده بیله —

تاریخنده هیچ بر قوم و لسانی یوقدر ؛ حالبوکه حالاده ، ازلی

اوکا مجهولدر ؛ ملاحظه کلمه‌سی البته بو مسئله‌ده زیاده بیلیر .

تعقیب اولونامه ملاحظه بو نقطه‌ده ترک مستشرقلری ایچونده . عمومی

بر لسانی وجوده کتیرمکده‌در . عجبا ؟ بونک بر خیال محال

اولدیغی لجه اشتباه ایسه‌ده شاید بویله بر غایه معقول و قابل

تحقق ایله اولسه یه دیگر ترک اقوامنک لسانی عثمانلی ترکلرینه

دگیل ، عثمانلی ترکلرینک لسانی سائر ترک اقوامنه

تعمیم ایتمکه چالیشمق اقتضا ایدرکه بو کونده ترکلرک یالکز

نتیجه‌سی عثمانلیلر آره‌سنده موجوددر . ما ذکرکه

ترک لساننک مدونک دیمکدر . بر چوق کلماتی بو کونکی

لسانده یازمقی بر نسبت حتی بر شخصیت ملیه عد ایدنلر عربیده

فارسیده بولنمقده قاریقلده بر آز مدونک بر کلمه

آلیقو یرچه قباحتمه قوریه بیورلر ! جناب شهاب‌الدینک «

فیلولوژیلر » تعبیر ایچونده بر طوفان اعتراضه قوپاده

ایتمشدر . بز بو تعبیر دقتی زمانه دقت شایان بر

مسئله اولدیغی ایچونده تحلیلنی تجزیه ایتمکده فرق ، ...

بو مسبلرك كافه‌سنی برلكده ارجاع ایتمك ممكن اوله‌بیلیر !

عدم لزومی . اوت ، یکی تورکجه کلمه‌لرك هیچ بری بر لزوم

حقیقیه مبنی استعمال ایدیلمیور . بو لسانده یکی کلمه‌لر یکی تعبیرلر

یکی شکلده انجاده احتیاجات فکریه‌نك نتیجه‌سی اولارق ظهور ایتدکجه

تعمیم و تقرر ایده‌بیلیر . بو ، علم لسانك قبول ایتدیکی

اك بسیط بر حقیقتدر . دیلجیلرك مباحثه‌سنده سیزك

لساننك قطاعاتنه دائر اولارق مطالعه‌سنی کوسترمه‌ایدك ،

بونی تحفظ ایله اکتفا ایده‌لم . یوقاریده صایدیغمز کلمه‌لرده

مثلا خاقانه ، قورولتای ، ازکی ، یوسات « ...

لزوم نبار قوللانیلیور ؟ پادشاه ، مجلس ، جیلغی

سلاح لسانده مستقیم مستعمل عوام اراسنده شایع و معنالری

تماماً معلوم ایکن اسکی لسانده عینی معنالری افاده ایدن کلمه‌لر

فقط معنالری هرکسه معلوم اولمایان بو کلمه‌لری نه سببله آلیورده

بولارده یکی لسانه کتیریورلر ؟ مقصد احیاء عنعنات ایله

تورکجه‌ده مثبتینی اوکرتمک اولاجقده ؟ لکن بر عثمانلی تورکجه

پادشاهنی بیلیر ، خاقانه نه درك نبماز ؛ مجلسده معنا کلمه‌دره

ایکی اوچ کلمه ایله انجاق افاده اولونابیلن معنالرك تك
بر لفظده مفید اولمسی اعتباریله اهل لسانه کوره هرزه جاری
ایده‌جك بر لغتدر . « دایانغچ » لفظنك « متحمل » ه
نسبتله نه قدار قوتلی اولدیغنی اثباته ده احتیاج سزیز .

شیمدی عجبا بو الفاظی برمقتدر ادیب ، یاخود ادباء قبیلنده
بر ذره یازسه ، دفعات ایله تکرار ایتسه اولدیگر ادباء قبیله
ثانیاً خلقه قبول ایتدیره رك بونلری لسان ملته یاشاتمغه مقتدر
اولورمی ؟ خایر ، اولاماز . اولامایه جغنه کیم
یازیلمقده اولان برچوق کلمه‌لرك تعمیم ایده‌مسی شاهد
عادلدر . « خافقان ، قوره ، اویماقه ، دونك
قورولتای ، دولیغو ، یورد ، قمیز ، اوتاغ ، دیرلك
اولك ، انکه ، طولغا ، یورساق » کبی برچوق
الفاظ بو کونه یالکز اونلری یازان بر ذره‌نك مالیدر ،
لسان ادبیاته انتقال ایده‌مدیگی کبی لسان خلقده ده انتشار
ایده‌رك تکلم و تحریرلرده ماهیت تعمیم کسب ایده‌مشدر .
بونلرك طرفدارلرینه منحصر قالماسی اسبابی شونلرده منبعث ایسه ده

اولوس   عشیرتك بیوكی . رئیس

دیرنمك   قوتلنمق لغة

سیومك   قوریتولوبه قاتیمه '

دایانغاج   متحمل

كلیجو   قالیسه بالكه قیلیجقی

كورمرده مك   ادستلاده دده كبی بزیوك جواغزلق ایتمك .

بتوك   تكیلده ، كامل ، مكمل .

ایشته بر ججم الفاظ كه لسانمجزده تماماً مقابلری مفقوددر . مقابلری دامسربه بزنجه قادار صفیه ولطیف دكلدر . بو سنز كلمه ده كورمرده مك ، سیومك ، كلیجو كبی لغة ماً تحججه معنالرینی اكلایه مدیكمز لفظلری برادیلم ده برائت تامل ایدرسه ك معنالرینی قولایجه اكلایه جغمز دیكرلرینه باقالم . بونلرده اكلادیغمز معنالر حائز الهمیتدر : البته « اوزاده » دوقزنده ، « ره زه » وكیلده « دها قربیدی ؛ « اولوس » رئیسدن دها مستثنادر . « دیرنمك » كلمه سی ایكی

يوقدر نظیری خاکده دوشمه اوزگه ظل اللهدر .

گوکلکده بویله ایسه اللهک ظل اللهدر .

بیتنده کی « اوزگه » کلمه‌سی بلک محلده مصروف بر

لطیفه‌در ؛ مع مافیه بو لفظ قدیم شعرده بکلک شو بیتنده

خارجه انقطاعسی ایده‌رک قبول عامه‌یه مظهر اولامامسی ،

هرکسی برچوغه اوزگه یازامسه . حالبوکه « اوزگه »

یالکیزجه « باشقه » معناسنده کلیدر ، بام باشقه

دیمکدر . واوقادار ده مجهول بر لغت عد ایدیلرمز

توضیحه لکن تک :

نقط ایراد چوراده یرده آنچه باکیتمشک

مصراعنده قوللانیلمش چوراه کلمه‌سی ده یالکز بو مصراعده

یاشایلر ، لسان نظم ونثره انتقال ایده‌رک تعمیم

ایده‌مدی . توركجه‌مزك کلمات متروکه‌سی آراسنده

نه قادار معناسی نه قادار قوتلی اولانلری واردر . برقاچنی

آکه‌لم :

اوزامه لوفنده ، هنزه دکیل

عثمانلیلرده اولدیغی کبی تورکلرک احوال اجتماعیه‌لرینی بیلمک بزجه
تاریخ و سیاست نقطه نظرندن ملتزمیجه مفید اولسه‌بیله
اونلرک اولسه کلمه‌لرینی بعث بعد الموته مظهر ایتمک مجبو
نه دره‌جه‌لره قدر ممکن اوله‌بیلیر ؟

علم اللسان ایله متوغل اولانلر تسلیم ایدرلرکه بر لسانک
اسکی کلماتنی حضره‌ٔ نسیانندن چیقاره‌رق یکی لسانه تعمیم و تحریره پیشدیرمه
راجع لسانده کلمه‌لر آلمقده جدیده مشکل بر تشبثده
دیوانده‌ده قیساده موفقیت بخش اولماز . هله
مقابللری یکی لسانده موجود اولان اسکی کلمه‌لری ، آره‌لرینه
تعامل فقدان اولسه‌بیله احیا ایده‌رک لسانه حاضرک اشغال
عمومیسنده ادامه ایتمک عدیم الامکاندر . بویله کلمه‌لر
اولسه اولسه لسان حقیقی متصرف اولان مقتدر ادبانک
اثرلرنده کوره‌له‌جک اوازره مخصوص و منحصر اوله‌رق
پایدار اولور . هزل و تنقید وادیسنده قدرتی
خوصه‌لماده ادباندن اولان ازمیرلی علی شفیق بکک
عبد الحمید حقنده یازدیغی :

مفكرلرك مدعياتنى جفنقلم رد ايتمكده اصلا تردد
كوسترميه‌جكز ! دنده‌ملى وزنده عروضى بحثنى تدقيقه
ايتديكمز صيراده عربى وفارسى كلمه‌لر ، تركيبلر حقنده كلى
افكارمزى معلوماتمزى بالاطراف ايضاح ايتمش ايدك ؟
لسان نظم عالمى اولدينى اوزره معلومات لسان نثرك ايچونده بالطبع
داها بك واسع اولارق واردر . برچوق مباحث
دينيه وفلسفيه واجتماعيه‌يه تماس ايدن ! اخلاقياتده ،
روحياتده خاصه مباحث اولدينى نثر ادبيده اصطلاحات علوم
وفنونك نه قادار برطوتيغى دوشونولورسه بالكليه
اصطلاحات قوللانيلمق ايچون عربى وفارسى كلمه‌لرك ،
فارسى تركيبلرك ترك واهمالى دكيل حتى تحديد اولونامايه‌جغى
قطعياً تحقق ايدر .

خواطر ومنقبات قديمه‌لى احيا مقصديله لسان قديمك
تعبيرات وكلمات متروكه‌سنه حتى جغتايى واويغور لساننك
الفاظنه مراجعت بحثنده دخى اختيار اولونامه افكارك ثمره‌لى
اوله‌بيلمسى متصور دكلدر .

ممكن اولدیغی قدر توركجه كلمه‌لری ترجیح ایتمك ، فارسی ویا عربجه قاعده‌سیله یاپیلمش تركیبلر قوللانمامق ، اسكی توركلكی احیا ایده‌جك كلمات وتعبیراتی یازمق .

تورك جریانی تعقیب ایدنلر نثرك طرفدارلری ده ینه بالطبع ایكی زمره‌یه آیریلیورلر : مفرطلر ، معتدللر . افراطجیلرك دستورلری شودر : فارسی قاعده‌سیله تركیبلری اصلا تجویز ایتمه‌مك ؛ برمجبوریت قطعیه اولمادقجه یعنی گرك شیوه‌ده ، لسانده قدیم توركجه حتی بعضاً جغتایجه ویا اویغورجه مقابلی بولنمه قابل اولدقجه عربجه وفارسی كلمه‌لری یازمامق ؛ اسكی توركجه تعبیرات وكلماتی ، خاصة " عنعنات قدیمه وافكار وآمال سیاسیه وملیه‌یه جلوه‌گاه ظهور اولانلری برمسئولیت تامه ایله قبول ایتمك . معتدللر ایسه گرك فارسی تركیبلری گرك عربجه وفارسی كلمه‌لری تحدید ایتمكله برابر لزومی گورلدیكی حالده بونلرك عدم قبولنده اصرار گوسترمه‌مك ، اسكی توركلره عائد تعبیرات وكلماتی ده گاه گاه یازیلمق طرفداری ایدیلر .

باری یازیلری قطعیاً سقوط ایتدی ؛ بو انحطاط و سقوط آثارنده ده آلافرانغه‌لغه توزنده ترقی بر خصوصیت کوستریوردی ، اوقدرکه مقلدلرک برنجی قسمنی اوده ده ایلول محرری رؤفک صوک اثرلرنده بیله بو خصوصیت عمومیله ایزلری کورولور . محمد رؤف نثرلرنده ده آزچوق بر ترقی کوسترمسه ، نثرده او مسلسل زمینده خصولنده ، نقصانلرده بعض اثرلرنده تورکلکه موفق اولمسه ده . اولدقجه تمیز بر نثر عد ایده بیله‌جکمز بو اثرلری برابر مطالعه ایده‌لم :

(٤) تورکلک جریانی قبول ایدنلرک نثرلری .

بو نثرده سنه‌لرده بر مسلک حدیثنده دوام ایدن تورک یوردی رساله‌سیله جریانه تابع اولانلرک یا مقلد اولدقلری بعضی کتابلر ، رساله‌لر مراجعت ظهور اولیور . جرائد یومیه ده بعضاً بونک انعکاساتی کورولیور .

تکمیل نثرلرک خواص فارقه‌سی باشلیجه شونلردر :

موفقیت تحصیل ایدەمز . فنی ، علمی ، رسمی ، سادە حتی بر قسم موضوعلردە کورە ادبی لسانە اولدرجە شمولی کسب ایدنك نثرە برکورە دها بك مرغوب و مستحسن و نثرك دیکر نوعلرندن چوق دها زیادە شایع و مستعمل ایسەدە عمومی بر نثرلی اولدرجە ثروت فنونجە نثر تکاملی البتە شکلی نثرییە متعلقدر .

(٢) خالد ضیا طوریانە ملهم مقلدلر نثری .

یوقسە نثر ایچوندە زوال بولمشدر دیە بیلیرز : ملیتا حسدینك تزاید وانکشافی ، ترکلك جریانك تأثیراتە فرانس ادبیاتنك اشکال بیانی زیر وزبر ایتدی . برکورە آندە فرانسزجە یازی یازیلمایور . فقط اعتراف ایتملیکە آندە فرانسز لغاتە خصوصندە دە بر افراط واردر . خالد ضیا نثرینك لسانە ادبیاتمزە تجسم ایتدیکی یوقاریدە اصولا متعدد وسیلە کوردیکمز خزائنە کمالاتی فدا ایدەمیز . ذاتا بونلر ، جنابك ، سلیمانە نظیفك یازیلرینی کوردیکمز واشاغیدە کنج نسلك اثرلرندە کوردیکمز کبی فدا ایدیلمشدر . یالکز عجمی مقلدلرك

دیلوریزك بادیه‌سنده کوره‌جکمز کبی خالد ضیا نثرنده حادثه‌دن سزاییده چوق زیاده متأثر اولمش اولمقدرلر. اساساً شعر منثور نثریی یازار. بو استادلره پیرو اولانلر برچوق ذواتك یازیلری ده تدقیق اولنورسه شعرا شعر منثور نثریی قبول ایتدیکلری آکلاشیلور. کرك خالدك، سزاییك، اکرمك کرك دیکر ذواتك اثرلرنده بعضی پارچه‌لری برابرجه اوقونورسه شعر منثور اربابك نثری تمام پایدار اولدیغی کوروریز. بو نثر عثمانلی لساننده حکمفرما اولوب دوراجقدر. چونکه اشکال بیانی غایت ضیقدر، خصوصیله غربك محدود اولمقله برابر تأثیرات ناشره‌سی جامع تأثیرات مضره‌سندن برقاچ بولنه آزاده‌در. یالکز بر «نثر ادبی» اولمق اعتباریله برکره شعر منثور لسانه نثرده بر صنعت جامعیتی حائز کورولمیور. یعنی بو نثر هر طرزده تحریره پك موافق دکلدر: مثلا ساده بر حکایه‌یه کافی کلمه شعر منثور ایله عشق ممنوع کبی مکمل بر رومان یازیله‌ماز، خالد ضیانك دیکی کبی غایت دقیق تحلیلات روحیه، اربابه بارعك دماغنده، شوقه دجوال تصویرات ادبیه کیرمیشلك

بونثرك اثناسنده آیریجه موضوع بحث ایدرك اوكلی دیكرلرینده ده
جنابده ، سلیمان نظیفده ، جاهدده ، احمد هاشمده
مثاللر آلارده كوستره‌جكمز اشكال تكاملی بر ده صوڭ كنج نسلك
اثرلرنده بعض مثاللر ایراد ایله تكرار موضوع بحث ایده‌جكز .
شیمدی « شناسی مكتب ادبنك نثری » دینیجه یالكز خالده‌ضیا
نثرنده غایت آز تأثیراتی سزیلسه‌ده كندی صفت ممیزه‌سنی محافظه
ایتمش بر طرز بیانی مراد ایدیورز . بو نثرك ایلك اولدیغی
ادعا ایده‌مزك فكرلرینده‌ده مصیب دكلدر : عبدالحق
حامدك نثر منظومنه دیه‌جكز ؟ سامی پاشازاده سزائی بكك
یازیلری خالده‌ضیا نثری عد ایده‌جكز ؟ حامدك فتنه
عنوانلی تیاتروسنده یكی نشر اولونان مكتوبلرنده اختیار ایتدیكی
لسان نثر شناسی مكتب ادبی نثرنده باشقه برشی عد اولونه‌ماز .
ادیب شهیر بو یازیلری شیمدی یازمامشدر . حتی بر قسمی یا
اسكیدر ؛ فقط صوڭ یازیلری مقاله‌لرده ، مكتوبلرده بیله
شناسی نثرینك بوتون اشكال و صفحاتی كورولور . سزائینك
صوڭ یازیلرنده ده بویله‌در . رجائی زاده اكرمده

بعض ادبامز شیمدی آرتق شماته‌جی کروهندن آیریلدیلر

اتباعی ترک ایتدیلر میدانه چیقدیلر . ایشته بوکونکی لسان نثر

بویله بر دوره‌یه کیرمش بولونیور .

لسان نثرک بو دوره‌سی یعنی دورهٔ حاضره‌سی باشلیجه

ایکی قسمه آیریلیر :

(۱) مشهور سابق ادبانک نثر عجیبی .

الآن اثرلرینی ایجاد ایتمکده بولونان بو نثر حقنده شیمدیلک

سویله‌یه‌جکمز یوق . فقط بر شی سویلمکه احتیاج حس ایدییورز . بونلر

نثر اولارق دکل ، بر لسان اولارق ده کیدییور .

(۲) شناسی مکتبی ادبانک نثری .

خالد ضیا نثرینک شناسی نثرینه بر درجه قدر صلابتینی

یوقاریده کوسترمشدک ، حقا خالد بک ، سیمادن تلطیف کبی

یاشامقده اولان لسان نثرک خالد ضیا نثرینک تأثیرات جدیده‌سیله

انقیادینی ... بر شناسی نثری یاشامقده اولدیغینی ده بیان ایتمشدک

ایدیلمش . " شرح بیت قیزلره نثر کاملی " نامی ویره‌جکمز

یکی داهیانه نه یاپیورلردی عجبا ؟ هر شیئه اول بر یوله
معروف نمونه یا کوسترمک ! او آثار دهانت ده انسانیت قلبیه ،
باریجیلیه ، فکر کلاسه ، بلاد بر دا ، کبی یا کیمسه ترکیب
ایچه مال اولماسی ایدی . تورکجه کلمه لری چپراسلیه تابع اولمادن
یازیمه ، عربی و فارسی کلمه لرک استعمالرینی ده نوبه نوبه
ایدیورلردی حقیقت حالده جمله لری نه بر سرمایه تغذیه حسه
ایدیلمدی . نه ترکیب نه جمله یاپیلدی . نه شیوه ولر نه
نه اسلوب ایجاد اولوندی ! یازیلدی یازیلر تورکجه دکل ،
فرانسزجه دکل ، هیچ برشی دکل ایدی . ایشته کوسترمه تعالی
تجدد ، جولان اثر دهانت ! بو جهه شعر لغته بر ایکی سنه دیبرده
نسبی بر ترقی حاصل اولمسه بر قاچ مشهور تأثیر ایتدیکی
اکثر ده اینجه شاعرانه فرانسزجه ایتسه ، بعضه کتیبده ده
قافیه ده لاقیدیز حقیقی ادبیات دیمکله دیمک ابتدا-
اولنیغنده کنج نسل ولرده یکی مشهوره قاریکی تردد
اویاندیه ده .

دیگر جهتده یاپیلدیلر ، هر بر اره سنده سسلنده دیبرلامه

حقايق ادبيه‌يی استخفاف ، بو توده‌ركلری ادبی تحقير ايچون ده
كنج مقلدلرده بر چيغير آچديلر .

اوروپا قواعد ادبيه ايله اوغراشمق بيلمك بيهوده بر كلفت ؛
عربجه‌يه ، فارسيه‌يه چاليشمق عادتا حماقت ؛ اوروپاده اول يازيلمش
آثار ادبيه‌يی اوقومق هله كمالی كبی ، اكرم كبی قدمايی مطالعه‌يه
شايان كورمك جنت اچنت ! اديب اولمق ايچون نه
لازمدر ؟ فكرلرده مجانيت ، اسلوبلرده شخصيت ؛
صنعت ايچون صنعت ! ايشته بو قادر . برازده فرانسزجه
بيلمك ، دوستلرينه كتابلری ازبرلتمك فنا اولماز . او
دخی بيلمك اوقومق ، هله كلاسيكلری هيچ ده لزوم يوقدر .
ايشته برچوق مقلدلر اوزرلرنده بويله بر عشوه ايله مي ؟
كيديورلردی و بو حالده منتسب اولدقلری بيلك فنا مكتبلری اولديلر .
لسان ادبيات بر بازيچه ذوق و هوس اولمش ايدی !
بر مملكتده كنديسنه داها ديكرينه استناد ظهور ايدنجه بيردولرده
بيلك چوق ادلر ، چونكه امكنز ، همتز ، آثارنی كشف
ايده‌ميه‌جك بر درجه‌يه هركس هركسه شتابانده .

اولوردی . مسلکلری موجب استهزا کورولوردی ؛ حالبوکه

بر قریه ارباب شعوری جمعیتلری کوسترلردی . بو

مهاجرلری ترتیب ایدنلرک یکانه سرمایه‌لری ده جوق یوکسک ایدی .

آرالرنده اعدادی تحصیلی کورمش حالنده الکالی ایدی بیلمسه حتی بعضیلرینده

بر قسمه یورو قاچ کیشینک ، یکی متعلم ، یکی مسلکه تمامیله

قاپیلمشلردی قده کولونی برشی اولمامشدی . بر چوقلری ایله

یازدیلر ، بر قاچ غزته چیقاردیلر . بر مقدار کندی اثرلرینک

باشنه کندی رسملرینی قویدیلر ؛ براز ، بلکه ازبر زمانده بر برلریله

متفقاً حرکت ایتدیلر ، بر مقدار برلرینی تحقیر ایتدیلر و کوری

قاپادیلر ؛ لکن هیچ بر سبب ... ، بوتون بر برلرینی ده بوغمغه

باشلادیلر ؛ اوزرلرنده نه غزته نه رسم نه کتاب نه

برشی قالمادی . مسلک بوندن صوکره اولسه ایدی هیچ حکم و تأثیری

اولمامشدی . بو حالده هر بیچ جوشقون عقده ...

بر حادثه نشریله باقاردی ... فقط چیقارکن بو جوشقون حقه

شطحیات ... تأثیرات ... بر تحصیل ... :

شیمدی ... بر مسلکلرینک بوریا ... بر ...

قیمت و مزیتلریده غایت اهمیتی قالیر . بناءعلیه نثر تنقیحه
ادبیاتمزك اصولیله برابر یری و ادبیات عادتا منقرض اولمش . دیمکده
چکینمیورز .

بونك آجی بر حقیقت اولدیغنی صوك یازیلرده آثارك اکثرینی
تدقیق ایله اثبات ایتمك اساندر . نقطه یه تکرار ایده رز :
بز مسائل لسانیه ایله اوغراشیورز ، مباحث ادبیه یه تماس ایده میز !
صوك یازیلرده لسانمزك اوغرادیغی انحرافات عجیبه یه
مثاللر کوسترمکه بر لزوم حس ایتمیورز : درت بش سنه دنبری
یکی یکی امضالرله یازیلان آثارده اکثرینی تدقیق ایتسه کز
غرائب تحریرك الك بارز نمونه لرینی بوله بیلیرسکز . نشوه
حریتله مست اولان بر طاقم کنجلر میدانه آتیلدیلر ، مملکتده نه قدر
مشهور اقتدار و اهمیتی تزییف ایده رك کندی شهرتلرینی
تأسیس ایتمکه قالقشدیلر . نامق کمال ، حامد ، اکرم
فکرتر ، جناب ، خالد ضیالر تعریضنده باغیردیلر ! بونلره
ده « اسکیمش . قوقمش » دیلمکه ایستدیلر ؛ کاه قدرتی
ادبیه لری ، کاه طرز بیانلری بکنیلمدی ؛ شاعرلکلری انکار

— صوك يازيلر —

« صوك يازيلر » دينيجه اول امرده نظرگاه عرفانده ادبيات نقطهٔ نظرندن شايان ترحم بر ساحهٔ عجز و مسكنت تجسم ايدييور ! واقعا انقلابدن متعاقبا يوزلرجه ، بيكلرجه رومانلر ، تياترولر ، كوجوك حكايه‌لر يازيلدي ؛ واقعا مصور محيط ، خيابان ، ربابه ، يكي نسل ، كنج قلملر ، يكي فكر ، ذكا كبي تورلو تورلو يكي نام آلتنده نشر ايديليه‌ن و عمرلري چوجوقجه / صبيانه قالابيلدي سوره‌ميه‌رك [illegible] سائل سقوطه ده يك چوجوقجه ادبي مقاله‌لر ، مصاحبه‌لر ، مكتوبلر ، ترجمه‌لر نشر ايدلدي ؛ فقط بو آثار قيمتسزدن بر قيمت ادبيه بولونمادیغنی سويلمك مجبوريتنده‌يز . « ادبي » توصيفه شايان برقاچ اثرله برقاچ پارچه شعر كوستره‌بيلمك قابل اولسه بيله ثروت فنون مجموعه‌سنك نشر ايدلسه ايدلسه آثار ادبيه‌يه نسبت اولونورسه بوزمانده يازيلرك

فرانسزجه شیوه‌سنه موافق سوزلر ، ثروت فنونجه ادبیاتده ادبی بیلك آزده دگلدر . بالعکس فرانسز شیوه‌سی سند دلیله قبول اولونمشدر ؛ خالد ضیانك لسانده بیله بو شیوه‌نك مهم بر درجه‌ده [illegible] قبول اولندیغنی گورمشدك .

ثروت فنونجیلرك منثور آثارینی تدقیق ایدرسه‌کز یا کلیسه ، فنا مترجمه ، معلق ، بارد ، جلف ، شیوه‌یه چیرکینیه بر چوق یازیلر ، خصوصیله گوزه گوزه قاتیشدیرلر بوله‌بیلیرز . بوندن گورولورکه برقاچ مثال ایله اکتفا و بر آزده عمومی یازیلری موضوعی بحث ایده‌لم .

فرانسزجه‌ده، تورکجه‌سی شویله یازیلیر :

قالدیرمشم انسانجه . بن بو سوینجك حولك ارکه ابراز

ایتمك اوزره شمدی الالکی اوه‌جکم .

«قمرلی گیجه وارا مشهوری تشبیه‌له سمالرده باقیور ؛ ییلدیزلر ماوی گوزلرینی آچمیه قالقیور ؛ روزگار جاملرك ، چیچکلرك یاپراقلرینی سوره‌گیدرك ایسیور ... دیه حالی قد رشنورد و ده ایدمعلول اولیورده بو سفتی گیجه‌نك مؤثر ، گینه سکوتی دیکیدرك مهتابده ، بن حرصله ، سماده بر جواب بکلیورم . »

— عزت ملیح —

تورکجه‌ده ده دیبه «یازیلماز» . بونی یازانلرده لسانمزه تکلملرینی قورتارامازلر ، شیوه‌مزه اوقدر اجنبی بر طرز یازیلیر ؛ ذاتاً عیناً فرانسزجه‌دن ترجمه ایدلمشدر . بونده «الکنه صیقه‌جغم» دیبه گوریورم . «بچه حرف فرانسزجه اصطلاحاتده قبول ایتدیکمز صورتده بونی ده بوتونله فرانسزجه یازمقده معنی وارمیدر ؟

شو بر قارە سطحندە بچمسی برقمر، یاننده شویله‌جه قونیاپیورز؛

.... فقط سن بونلرك هیچ بری دکلسك؛ سن بنم اوقدر قورقدیغم، اوقدر قورقمقله برابر مشتاقانه کوردیکم کیجه قیزلرندن بریسك. بو قاره کیجه قیزلری سنك عالمکده ده اویله اشقار بر رضای تحکم وارکه ازاده لطفکره مجلوبیت اولدن دها جذب ایدیلیور. احتمال که سن اونلرك هپسندن چوق کوزلسك، فقط هپسندن ازدهاکارسك. قلبمك اوزرنده حاکمیت خشنانه‌کدن نشأت ایدن برابر امور ایله دولاشدیغم بیلیرسن حفظه! مستغنا بر برابر مرجوریتی عشاقه هاسدیکه تاثیرینه بر صدای جاذبه وار. ایله اوقدر دیعك نشیدهٔ تسلیت ده جمعه مقلوبیت تجسم اولیور ....»

بو سویلدیکم صوك تضرعلری اولمق اوزره، عزیزم احسانه باق، شیمدی سنك الکی صیقاجغم.

— جلال ظهر —

عاشقانه‌سنده اوقدر بيلدك بر موقع مخصوص حائز حرمته
بر حسه، حسنه اظهار ايديورلردی . بيچاره راحت حياتنی كيم
بيلير نه دقيقه‌لر، نه بزمده اونلرينی تيتره‌يه سكوناتنك گيجه‌سنده
هفته‌كی هوای عشقك هيچ برنده تأثير ياب اولديغنده اوغير متجانس
طوراده حسنيسنی ايكيلوب ايكيلوب اوكدی قلبمك دردنده
كلمه عشقلری سترايده سندكی ايچوده بو حسه انفعالی كوسترمسده . .

. . . فقط سن بوتون هيچ بر دكلسك سن اوقدر
قورقيتيم . داها قورقمغه شايان اولان كنج قيزلرده بيله
احتمال هيچ بر چاره كوزل . فقط حسيسنه اذ دوقلر اولديغي
بوتون كنج قيزلر كبی سنك حالنده ده اوليه اشتها بر معنا
تحكم وادراك ادراكه لكن محجوب اولان روحمی خبردار ايلير .
قلبمده مالك اولديغك حاكميت معنويه‌ده نشاط ايله
برابر غرور ايله دولاندقجه تبسم ايديشك خنده مستهزی
نيلكمی بر رعشه هاله ايله تيتره‌ديركن خانك بر جذبه جاذبه
اولديغك نشيده تسليت قلبمی اويوشديريور . . . . . »

— جلال ساهر —

شو قدر وار كه بر فكر اساسيى ، متنوع بر چوق فكرلرله
توسيع ايتمك ، يوكسلتمك ، سوسلمك لازم گلنجه اوكا بر
موافق اولورجه بر اسلوب اختيار ايتملى . خصوصيله بر نثرده
بر يازيده تكرار كبى ، حشو قبيلندن مبالغه كبى هيچ بر قصور
بولونمامليدر . بوراده ايسه «يا كزلر ايله» و «لردده»
اداتلرينك اوغراديغى تكرارات نظر اعتباره آلنسه يازينك ناصل
تشويش ايدلديگى اكلاشيلير . بو پارچه‌يى ده شويله
تصحيح ايدرز :

« براز اوته‌ده تقسيم باغچه‌سنك حوض كورليور ،
اوكنده اوطه زمانه اشكالى متبدل فقط وقعه‌سى دائما ثابت
اولان ازلى صحنه عشقك بر پرده‌سى دها گوريلك انتظاره ايدر
كبى زنگين خوطه ، بر دفعه قيمه شاعرانه آلمسه قامار مجلا
سطحنده تحتر از آنه بوسه گوستر مكه باشلايان نيلوفرلر ، يارى
چوريسه يارى قوريسه كبى ياپراقلر آره سنده فروده بر لباس
ايچنده طفرجه ديدار ايده بر گنج قيز لسترده سيله لكه گلنجلن حميت

ازل صحنهٔ عشقك بو پرده‌سنی دها كورمك استدم ، ایدیكی طورده
ینكی صولغونسه قاناپه‌سیله ، نجیب سطحیله ، یاری قوریمسه یاری
چوریمسه كینسه یاپراقلر آره‌سنده فرسوده بر لباس ایچنده
عرصهٔ دیدار ایدن بر كنج قیز عشق وسیله محبتدانه باشه كوسترمكه
باشلادیغنده صاری یپراقلر تقسیم باغچه‌سنك اوراقنك
حیاتلرنا شقانه‌سنده اودفعه بولوك بر موقع مخصوص اشغال ایچه
حرصه كیم بیلیر نه وقتدنبری اونلری تجدیده سكور
اتنا چنك كیم بیلیر هنكی هوای عشقك تأثیریله اكیلوب
اكیلوب اوغیر متحسس طوراق سینه‌سنده اوندقچه قلبنده
طوغدیغی كلمه‌لری عشقلری ستر ایتمه‌سنده متحصص بر چیچه چیچه اظهار
ایدیوردی . "

— صفوت ضیا —

تقسیم باغچه‌سنك حوضی چیچه چیچه اظهار ایدیوردی !

لكن بو نوع اكلاسلر ایچون هنوز بر سلسلهٔ الفاظ ایله مجادله
ایدیورز . فكرلر مدید مسلسل ، مكلف اولوبجه شكلده
اوزاتیلیر ، تسلسل ایدر . ساده لكده چیقار ! بو غایت طبیعی .

تصفیه ایده‌مسه . جمله‌لرك تناسبی حقیقةً محافظه اولونه‌ماسه .
حال بو كه شو بر قاچ سطر فقراً هیچ برینی غائب ایتمه‌مك بلكه ده
قارئنی شرطیله شكلاً نه قدر قولایجه اصلاح اولونیور ، باقكز :

« یاپراقلرده چیچكلرده پك صاحبلرده كتیره‌ن نسیم صباحك
فیصلتیلری . یوسه‌لرله ایله اویانسه‌ن بر تازه قیزك یاناقلرینك
تیكمه آینه‌یور . لكن یینه بولوطلرك آغوشنده حوزولمه !
یشیل یاپراقلرده سنده فیرلاییوب ده . نك دبوك سودا
لمریلاسته ایچونده لیلاقلرك یاسمنلرك اره‌سنه قانادلرینی
اوزاتیر اوزاتیر اوچامه شوقیله وقشلوره یاچی ! مشهقات
هجرانمزده بزه تكرار ایده‌مه مشاهده‌لر امزاجی ! اوزاقلرده ،
كوككرده المالسرك كوزه یاشلری كبی امیدسزلك اوسته دوكولمك
ایسته‌ینه انفعالجلم ! ای نغمه‌لر ، ای رایحه‌لر ... الخ »

« بر آز اوته‌ده اوكنده اوله‌ن وضع رقیقه شمدی ایسه
علمی صحنه‌لك الهام زمانه شخصی كلیشه فقط دائما وقعه‌سی بر اولده

« دیگر کلمه لفظلرك تهذیبیله جسم خیالاتك اوکنده کی پرده
عرفانك پیرانه پرده‌سی چیریجه آچیلیوردی »

یازیلماسیدر ؟

« یاپراقلرك پری ماصاللرینی چکدکده اکلاندیره نسیم صباحك
فیصلتیلری ، محتشم بوسه‌لریله اوپاندیرلمه بر تازه قیزك
یاناقلرینك رنکنه بکزه‌ین تونجه‌سی بولوطلرك ، یشیل
یاپراقلرك آره‌سنده فیرلایه‌رده رنك و بوی سودا
طوپلامه ایچون ییلدیزلرك یاسمنلرك آره‌سنه قانادلرینی
اوزاته اوزاته اوچیان شوخ و نشئه‌لی روزکار ، شفقلی
هوانك بزه تکرار ایدن تماشالی امواج ، ایزلرده ،
کوکلرده ایلاهنك کوزیاشلری کبی امیدلرك اوسته
اوسته دوکولمک ایسته‌ین انفه نجوم ! ای نغمه‌لر ، ای ایچلر !
ای رنکلر ! ای نورلر ! ای ابتسامه‌لر ... »

— احمد حکمت —

ایشته مشوشه ، قاریشیق بر یازی ، چونکه بونده کی فکرلر

محمد رؤفك يازيلرينى آرتق براقالم ، براده خالد ضيا لسانى نثرينك تحت تأثيرنده يازلمش آثار سائره دن پارچه‌لر اوقويالم . بوغراده سنده كوريلدى ، پك كوزل يازلمش اولدقلرى واردر ؛ فقط اك نفيس صحيفه‌لرده بيله مسامحات ونقايص مشاهده اولونور . بو نقيصه‌لر اوليه پك نادرده دگلدر . بو حال ، مسلك لسانيه ايله لايقيله تربطى ايلمه‌مسى ، كيمسه‌يه بكزه‌مه‌مك املى مخترعنك تعقيب ايدلمامسى ، فقط دولدورمه ايچون يازى يازلمسى ، الا قلديه لغتك التزام ايدلمسى كبى اسباب متنوعه دن نشأت ايدر . شو بر نظر ايتسه‌ك بو يولده يازيلمه پك چوق مثال بولورز :

« درين حكمه نغماتك تهذيبه حيثم خيالمك اولكده
پرده فرسوده حياته سابقم قالمقدر . »

— احمد حكمت —

نجيبكيه ترجمانه افاده بونك يرينه :

او زمانه بو قادينك شايان تقديس ذى مستثنى اولدوغنه ايمانه ايتمه‌مك قابل دكلدى !"

— ايكى نثرى بربرينه مقايسه ايدرك نتيجه‌يى اوقويوجيلره براقمق آره‌ده‌كى فرق عظيمى تعيينه ايچون ده كافيدر . محمد رؤفك نثرنده نه قدر اكسيك ؛ ضعف ، ياكلش ، عادى تعبير ، كلمه وارسه دكيشديرلك ؛ جمله‌لرى ترتيب طبيعى ومنطقى‌يه تابع طوتلرق يازلسه ؛ لزومنه كوره عباره‌لرك قيصه اولانلرينى تفصيله ، اوزون اولانلرينى اختصاره اوغراشلسه ؛ نظريات بلاغته اتباع ايدلك ؛ فكرلره براز دها حيات بخش ايده‌بيلمك ايچون بعض علاوات ده بولنسه . حاصلى اوزرينه مركب حقه‌سى دوكولسه برصحيفه‌يه يكيدن بوشوسه يازلسه بو قصه تكرار تحرير ايدلك برصحيفه ادبيه حالنه كتيرلك . شو اثناده سويله‌يلم كه محررك تعقيب ايتديكى ترتيب فكريه آيريجه اتباع ايدلك ؛ يوقسه برصحيفه‌نى البته دها چوق كوزل يازمق قابل اولوردى .

اوقدر شوخ بر ذوق زنگیدر مسنده استدلال اولونیوردی .

نهایت . . . . صاحبلرك احوالی کوردیسی . قورقولی آرقه سنده

بردن بره حوضلغیرده تیره بخورجلرده سیاهه ماتم کستانه زینکی

بیضیه . . . اوعجب بولوتی بولطولی محاسن مستغرقجه باقاردی

بونلره امال ایجابی اوحیدر ناریخنی کیزلمسه زمانه اوناك حکیم

غرامیلر مست اولسه دوسرمه موت صور اوزمانه کورنمسه کبی

آتشده یانار طورردی . بیچاره عشقه نظیریه بولداه

بوایسه ده سوزده یك دوزقره انعطافایه بوجه بوزنك

طونوده آتشی قرلنغیله قیرمزیلیغی یه چهره ده تیتره شدادجهیله

سوزنشده ، اوماننی شوخ وستطارلی اوندشلره اشتیاقه اوخه

نستجیه ایدیبوردی . . دوعندنده قاتلی آتشه دوکیلیوردی ! دوزقره

ج تشکیلیه سیاسه انجعدیه قطعیه دوبره پیشانیم تیزکلی ده بوجبلی

حسته غمجده شیده تیزنوده اوناله مخالف اهلا مستلهاق کی

ماستالکی دیغلرمحیم خفالتنا قده دکلیه دقرلطی ایدیوردی . دکنه لره

قده سر ایچه ایده اینجسیه سطالك دوزج مستجابی تزیدره حسده

اوقده حرقی نیزنسبه طعالر ایدیوردی دکه ایشته اوزماندن .

باقیلیورده حیاته هجوم ایدیوردی . اكر كندینی ضبط ایتمسه‌یدی
بر صیحهٔ اضطراب ایله چاغیره‌جقدی . سعادتك كوزلرینه بر دقیقه
بر ابتدا ایله بكمه‌مشانك وجودینی یاقالادی ، روحنی ادیه‌ده بر
آفت اوله‌جقدی ؟ عجیب بو نه ستره دیور ، نه قدر
شدتلی آرزو ، نه قدر احتیاج نفس ایتسه نه اوزره یاقیلیور ؛
فقط یانه بیلمه‌جك اولان الم‌ده دائما ایشتكمز بو سعادت قالیور . بر
كندیسی ایشته بو سعادتده یاشایوردی . قاشلرده ده
او خفیف اختلال ، او كاه دبیله اوزرینی بیلزده بولماشلرله
كوزلرده كی محلول ونشهٔ معطره‌یه توالی ایدیور . دیوقرمزال
ایچه خطلر یاقمی خفیف صدایله قطعی بر صورتی تنبیه ایدیه‌جك
تهدیدكنده اوزرینی بعضاً معشوقه‌نك نظرلرینی كی متال
ناز ایله اغماض ایلیه‌رك رقت افاده‌لریله تحجیر ایتمك ایستیوردی .
صاچلرینه بوقالری قوپاراق طره آلتنده رنك شفقنی اورتمكه قید
سیورمسه كبی ایكی طره‌یه ایلیور ، قاشلرك اوجلرینه طوغرو
اینیوردی . بو جازمه طره‌لر ، اوچ قالتدیكی التزام اولدیغی
سعادتك آنده عمره الدینكی مهارته اعتباراً دائره‌سی اعتماد ایده‌رك

قره کوزلرك ایچنه باقیوردمکه ! خایر ، باقمق ممکنه
دکلدی ، هر نظرلری تلاقی ایتدکجه ! حالا بوکون زمانه
سعادتده باقه اونك کوزلرینك دهشتنه نصب ایدلدیکنی کوروردیم .
ان واحدده تصادم ایدیورلر نظرلر !... او زمانده بوکوزلر
برسیاه الماس کبی برسیاه آتش کبی پارلدیوردی ، یاقیوردی
باقیوردی ! او زمانده اوزرنده اویله اوده سوزنه برجاذبه !
اویله هم سوزنده هم پرستشده هم ملال هم نشئه افاده ایدن
بر معنا دها طوغوردی . بربرینه ممتزج برقاچ حال بیلیوردم ،
اونلر بو حالاردن تحولاته ایچنده انسانی تیتره تمك ، یاقلاشمه ،
یاقمه ، والحاصلی اویله القا ایدیوردی که بوکوزلرده مغلوب هرنکاه
نجابت ذاتیه ابتدالده ، انجذابده ، مستغرق قالیر ،
حیاتده بر ایکی مبهم خرام ایدیرجه باشقه بر لطیف سعادت اولرمایه جقنه
مطمئنه . فقط بوقدر . جاودانه برلذت روحانیه نائلیتده یله
جابوده پریشان دیشمی ، پرلره دوشیوردی . آه اونه
روحنده زنجیر طنازلر کورکرهیور . اونك قلبنه بو نظرلرك سحری الدی
ظلمت برونك سنجاقیه بورونمسه حزنلی ملالی ایچنده یوکسله

بو وظیفه‌یی تحمله ایده‌مه مؤلفه ده رجاء اولدیغی عقبات فکریه و حیاتیه
شکلیله اقتحام ایده‌بیله‌جك یازلره ادب صاحب اولمالیدر .
بونلر تصویراتی ایچنده خالد ضیانك اثرلری کوزل نمونه‌لر بولونه
بیلیر . محمد رؤفك شو پاره‌یی صحیفه‌لری ایسه بعض یرلرده
تصحیح ایده‌رز ، بوتونه قدر نقصیری ، بر ترده جیر کیتمکلرینی
تمیزلنمکده‌ن چکنمزز : بوقدر تکرارلرده رحمتا جانسز قالده
نقطه‌لرینی افاضهٔ حیات ایدرز ، مثلا ، شوسطرلری
آثاری اوزمامه صحیفه بر صحیفه‌یی ایده اولورز :

« اوفق الله ششه‌ده زیاده اولدیغنده سعادتلك کوزلرده
ایدی . او کوزلر اوفق الله ثانیه بر آز دها اولدیغیوردی ؛
امان یاربی ! اولیم نه قدر ذوقی سعادتمه ! نجیب
سیمدی کندیسنده الك سودیکی بر شئلك سعادتسه ازداقی اولوردی
اولبیوز ملك حسنی محافظه ایتمك ایچونده اولورملك نه قدر ذوقی اولدیغنه
حیرتی ایچنده تصور ایدیوردی . او کوزلر ، آه او جذاب
وشوا کوزلر ! عجبا بونلرك یکی نه‌لری ؟ اونلری تعبیره قادر یونیه

تیتره‌ین مضای سرزنشیله پرنم . او شوق انتظار ایله دیگر
یوزنشدار . اونك نظرینی تسخیر ایدییوردی . دیشر برترلی
سامعه‌لریله تبسم ایتدکجه بوتوقه بر معنالی یوزلرجه چوغالدیده
کوزلره قدر سرایت ایدیه بوتسمه‌ده اونك دیمی برچهره‌ده اوقدر
شوق ویرمشدی کورونمیوردیکه . اوزمانده ، ایشته اوزمانده
سعادتك بوقدر صفری ومشتاقانه پرستش اولدیغی تقدیر
ایدییوردی .

ایشته سطحی نظر اربابنه کوره تکرارلر ، تأکیدلر ایله چیغلی
برصحیفه‌که نظرتدقیقه اولنده هر بری بر معنا بیدر . حتی تحمل
اولنمزمانه بردرجه‌ده یاریار در ؟ چونکه لسانمزك شیوه مرغوبه‌
قواعدنده ، نظریات بلاغتنده ، مزیات اسلوبیه‌یه متصل
تجاهل ایدوب دورمشدر . بو پارچه‌ده محبوبنك شخصیتی
انکار ایتمیور دکل ، فقط نه قدر عاجز ، وجل ، ترکیف برشخصیت !
معشوقه‌نك حیاتنده کوریلمه محاسننك ، عاشقده حصول ایتدیکی
بوتوقه تأثیراتی قارئه تبلیغ ایتمك اوقدر قولای برایش دکلدر ؟

انحنالرینی ساده اوزرلرنده اوچوشان لرزشلرله اونشئه و ملاله
معنالرله تراکم ایدیوردی ؛ دیپلرنده یالکز خفیف صارلی دیبه قطعی برحکم
ویریلمه جک قدار مبهم ده ، بوقورال سببی خطر یقتلرله ،
افاده لرله نظرلرهم معنا اولمشدیر اوله سنه ایدیوردی .
صاچلری قیوراق طره لرله آلنینکشاده برلیه قاشلرینک اوجنه
قدر دوکولیورلردی . بوتونلرک اونقطه ده قابالرینک
جلیلتنم اولدیغی سعادتک آره صره الیلک مهارته دراستیله
ایلرنده شویله بر دونلمه سنده استدلال اولونوردی .
صوکره صاچلرک اصل کوزلی ، بوجوقلرک آرقه سنده بریله
چوغالدقجه تپه سنده طوپلاناله سیاهه مائل کستانه رنکنده ..
... نجیب بوتونده سامعنچه باتردی ، ایشته آمال حیاتك
بوتونده سعادتنک اوراده کیزلنده نه زمانه ارتده بونی مسکرله
سنه اولورسه سوه مسعود اوزمانه کیم عکسه فکرله
یاپاردی .

نجیبك کوزلری هیچ کچیب دوراقده کلیور . بونلر دهکی
قرنفیل قیدرلیفی ، دونوده آتش قرنفل رنکی . ینه بوتونده اوجهره ده

محكمه دكلدى ؛ باخصوص نظرلرى تدقيق ايدرسه م : دونوقلرينه
سعادتله باقسه اونك كوزلرينك ده كندينه انصبابيله كوروردى
بر آنده تصادم ايدوب چاپيشان نظرلر ... اوزمان
بو كوزلر بر سياه الماس كبى بر سياه آتشه كبى ياقدرمه باقيوردى ،
معناسنده اوقدر ارادهسز بر انجذاب اوقدر بر هم سرزنشه
هم پرستشه هم ملال هم نشئه معنالرى محتوى اوليوردى ،
بونى اويله بر توالى شيرمعصيه ايله تيترهمك ، پارلامه ياكمه
وجهى ويريوردى كه اوقدره متعجب نظره بتمدى ، متحجبانه عيارتى
اونده باشقه بر ذوقده اولماديغى حس ايتديكى فقط بودرجه
ذوقده يه سرسم ، بى تاب دوشويوردى . آه ، بو چشم
زيرقطنلر ، بو نظرلك سياه يغور قويو كتابى حزنه معناسى
ايچنده اوقماغه بيليوردى . تهالك ايديوردى . اكر نفسنى
ضبط ايتمسه حاليقرصه لازم كلهجكدى بوكا بر دقيقه بو ابتدا
ايله بكجمله انسانى ياقدى . اديتر حسيه ، ايستره ، جبرنيته
بيله باقيوردى ؛ فقط بوكره اكما ايتيشلمنى بر سعادت قاككره
ياشايوردى . عينى معنا قاشه ده ده ساده

غرابتنده ده قطع نظر ایلکز «ایکیده» لفظنک سکز اوده
کره تکرار ایدیلمسی اوطانمسز باقیجه ! برکلمه‌یی افاده یه
قوت ویرمک ایچون تکرار ایتمک بلاغت نقطهٔ نظرندن ایسه ده
بونی آیری آیری اوچ درت جمله‌ده التزام ایتمک تحمل
دوشنور اولورمی ؟ اونده بلکه هر نقطه‌ده مهم اولان
نقطه‌یه دیکنسکی دیکر بر اوقادر ده اولدیغی کبی حیرتده
قالمازمی ؟

مشهور «روایلو» ده عاشقانه بر تصویر ، شیوالی بر
صحیفه‌یی تمامیله اوقویالم :
«اوت اصل اولنلر سعادتک کوزللری ایدی . بونلر
اوت اولنلر بیورردی . دالک جوره کندنی به هوسنه ذوقه
ایدن شیرلر اولیوردی حسنی حاصل ایتمک ایچون اولومک
تاجی ده تلمه بر شی اولدیغنه تحمیر ایدیوردی . بو کوزلر ،
آه بو کوزلر . بونلره بر زمانک ویرمک قابلمیدی ؟ اوقدر
مدتا باقیور ردمکله یکی تعبیه ایدبیلسونه . باقمه !

نفسنی الک بویوك تهلکه‌لرده الغا ایتمك قابلیتنی کوره‌بیوردی .
دایشه بونلك ایچونده . یالکز دها منجذب و اعجاب عادیتده
کلیاً متجرد اولدیغی ایچون بو آرزوسنی بر خیانت عد ایتمیوردی .
دوشوندیکی سعادت دکل ، اونك روحی ، سعادت روحنی
سودیکنی کوره‌بیوردی . بونی صوکره باشقه بر عشقه یکی بر شئه
ایدی . اولی انده کیه‌جك ، تمکین ایده‌میه‌جك بلاذعر
باشقه هیچ بر قادینده بوله‌میه‌جغی شیئی ایچونده ، ایچرکی ،
نظری ، تبسمی ایچون سویوردی . دیوار ایچه سینه سنك
نفسنی ایمه کبی جاسوز ، نظری اوقدر پاك تبسمی اوقدر
معصوم ایدی که بو سکوت و حرمتله پرستشده . بو قدر
قارشی قلبنده حاصل اولان پرستشده منع نفس ایتمك قابل
اولمیه‌جغنه بر قرار الله کلدی ، اونك ایچونده بو بر نظر ایچون
حیاتنی ویره‌جك پاك و مسعود بر اشتیاقه روح اولمشدی .
اوکا اوقدر جریانه سربست ویرردی ، "

ـ ایلوله ـ دن

بوسکز اونه سطرده باشقه نقص ، ضعیف افاده‌لرده ،

شکلنده تصحیح ایتملك چوق بوینجه ؛ یرینه بو حیاتده یالکزجه
دها زیاده تأمینه وضوح ایدر . « یاغنده گجیه » دیمکده
ایسه « باغنده گجیه دکلدر » یالکزجه « زوج و زوجه دن »
بحث اولونه‌دیغنه کوره مرجحدر . « ایکی اولنجه » دیدکدن
صوکره « زوج و زوجه » دیمکه لزوم یوقدر . « حرارت
و نشئه‌سی » یاکلشدر . زیرا واو عاطفه ایله ایکی کلمه‌یه ربط
اولونجه‌یه اراتبسی اولمه ایجاب ایدر . بو عطفده
« حرارتی ، نشئه‌سی » کبی غریب بر شکل افاده اکثر بیلیر .
« واودر » دینیلمکز « حس اولونوردی » دینیلیرسه
فکر حقیقةً دها سولونه اولور .

محمد رؤفك ایلولنده شو تحلیل ایتدیکمز پارچه بزه بو طرزده
افاده‌نك هیچ بر شیئه بولونمادیغنی کوسترمکه کافیدر . معمافیه
ایکی اوچ پارچه دها اوقویه‌لم :

« بو کوزده ژیالك مدافعه‌نامو سیحوده ، سعادتك عصیتوده کندیسی

يولنده تصحيح ايتدك . اسبابنى اكلادهلم : جملهده ،
ترتيبات ، تداركات ، يازيلمامش ؛ بر سلسلهٔ تعداده
ايلى جمع بر سطر دكلمه بولنديرسه قابل دكلدر . بيلمم بوقدر
بسيط بر دستور فكرى تكرار ايضاحه احتياجى وار ايدى مى ؟
« كونلر ترتيبات و تداركات ايله كچدى » دينجه « او
كونلرده ترتيبات و تداركات ايله اشتغال اولوندى » معناسى
اكلاشيلير ؛ بناءً عليه « كونلر ترتيبات و تداركات ايله
مشغول كچدى » يازمق هم غلط ، ياكلش هم استعماله
مغايردر . « بريرينه بكزهيه كونلر ، اول جريانه طبيعتى
اخذ ايتمش » كبى فرانسزجه دوشونولمش بر عبارهيه دوشوليور :
« مرتب كونلر » يكنسق كونلر مقابلنده قوللانيليور .
بونلرك هيچ برى جائز دكلدر .

« فقط بو صرهده باغده كچن صوك زمانلره نسبةً يكى اولمسه
بر درجه درجه حرارت و نشئهسى واردى .. » جملهسى :

« صوك صافيه بر حياته ديله باغده كچيرديكى صوك زمانلره
نسبةً يكى اولمسه ايكى كنجلك حرارتى ، نشئهلرى حس اولونوردى . »

یوکسلمک لازم کلیر . بونی قبول ایتمه مک ایچونده مفکره نک خاصهٔ منطقی ترجیح ایتملیدر . ایشته بز « سعود اولیوردلر » یرینه منطقه مراعاة « سوینجنده ثریا یرجیقنی شاشیردلر » یازدق . حال یرینه مضارع صیغه سنک اختیاری ده بزه افاده یه برازدها جلا ویرمک ایچوندر .

« ایستیوردی که اول ایچنده هیچ برشی ثریانک موجب شطارتی اولماسین » جمله سی بیت قوقدیغی ایچون :

« ایستیوردی که ثریا اول ایچنده هیچ برشیله شطارت ایدمه سین » شکلنه کیردک .

« ایلک کونلر حاضرلق ، تدارکات ، ترتیباتیله مشغول کچینجه آرتیق بری برینه بکزه ین کونلر اونک جریاننده تشمیش اخذ ایدن مرتب کونلرده توالی ایتمکه باشلادی » فقره سی :

« ایلک کونلر اونک ترتیباتیله ، برچوق حاضرلقله کچمه ایدی ؛ لکن آرتیق بربرینه بکزه ین کونلر توالی ایتمکه اوده جریانده طبیعی حیاتک یکنسق اوقاتی حکم سورمکه باشلادی »

امید اوقراشیرم » یك اعلی شعر ترتیب ایتمك فكرینی اعدام ایدرم .
« مكافاتنی » كلمه سنده اولان « همصدالك » یاپدیغی ،
زیرا بنم مكافاتمی كوردیكی تصریح ایتمك مطلقا لازمدر .
« مشتاق و پریشان » آهنك تحفظ اعتباریله ثقیل ، قوتسز بیاندن
دو مصرا : بونك یرینه « كلدیم مشتاقانه ، نشئه لره مستغرق »
یازیلیرسه هم آهنك تحفظ رعایت ایدلمش هم افاده یه
حقی ویرلمش اولور . « اولدیغمده طوردیغی » مساله
ابیاتده مجبوریت اولدقچه قبول ایدیله جك اشكالدندر
معدوددر . .

هم بوراده مصرالری اعضا ایدن قافیه اولدیغی اكلادیغنده
بحث ایتمك اونك فنی تحلیل ایتمه دها موافق اولور .
افاده یی ساده جه « مسعود اولیورم » ، شكلنده تغییرله
یوقاریده برده تعقیب ایلرساه سلسله تفكره مغایر ترتیب :
ایكی سطر اول بك بیوك سعادتلره یاقلاشدیغمی سویلدم ایكی
سطر صوكره قاطعا یالكز مسعود اولیورم ؟ مادام كه بر كره
اسمی تصریح اولنیور . تدریجاً آلچالمه دكل ، تدریجاً

بر « انتظامی ، گوزللکی » تأمین ایتمك ، مستحصل ایتمك کبی استعمال
افاده‌یی اختیار ایدیورز . بونلرده بعضاً « خیالاتی تنظیم ، گوزلك
یاپمق » کبی بر غرابت باقی اختیارنده ده بر فائده نه ده گوزللك
مشهوددر . جمله فعلیه اولرق « بوبر فائده » ، یا نفعلی افاده‌یه
نه فائده . حالبوکه قدر فوق العاده بعض ابقاسی محتاج اولمه‌سی گرکدر . اوجهتله
فعلده ده صیغهٔ حالیه ایکن مضارع صیغه‌سنه تحویل ایتملی ، جمله‌یی آخرده
نهایت ویرمك لازمدر .

« ملازمده آز اوده بر عمر ترتیب ایتمك ایچون بولندیغم اوغراشدقجه گوره
مطالعاتی گوردیکجه ، ترتیبی بولدیکدن متأثر و پریشان بولندیجه ابداً
نائل اولدیغم قولایلقلر مسعود اولیوردی . » فقره‌سی ؛

« ملازمده آز اوده بر عمر سوریکلمه اوغراشوب طورددقجه
گوردکلرم بنك مطالعاتی گوردکجه ، ترتیبی بولدیکجه ده کندیم -
متأثر ، نشئه‌لر متعدد بولدیغجه ابداً نائل اولمدیغم آکلامه‌یه سو
تجلیده بایلجق تشبث ده . » شکلنده افراغ ایتملی . چونکه
عمر ترتیب ایتمك تورکجه دکل ، فرانسزجه‌در . بوده عیناً قبولنده
تورکجه بارزماصنه المدینه شبهه . فائده آکلاشلمه سیجه ده عمر سورملك

دكلدر . چونكه ادات ظرفيت اولان « ده » زمان ظرفيتنى جمله‌ده
افاده ايده‌ميور . « بو بولوك بر سعادت اوليوردى » يازميه‌رق
« بو بولوك بر سعادته موجب اوليوردى » يازمق لازمدر . چونكه بونده
هم ذهاباً يا ده قوت همده « موجب اولمق » شكلى بحثنده .
تابع اولديغى ايچون ذهاباً باده صحيحت وارددر . بو جمله‌نك
چوقسنده گلن « اوليوردى » فعلى الغا ايتملك . لكن نوعنده
اولان جمله‌نك چوقسنده‌كى « اوليوردى » يرينه « تعقيب دى »
يازمه . ايكى جمله‌ده هيچ بر شيئده مشترك اولمقسزين بر برينه متعاقب
عين صيغه فعل ايله بيتيرمك هيچ بر لسانده هيچ بر صاحب قلمك تجويز
ايده‌مديكى خطالردندر .

« حياتمده منتظم ، گوزل يا عجبا ايچون بيله هيچ ده مالكيتنه وارمامش بولونو
يوردم » عبارەسى :

« او ، حياتمنك انتظامى ، گوزللكى نامنه ايچون بيلكى هيچ ده
ماليكيتنه وارمامش بولونوردى » شكلنده تصحيح ايتمليدر . زيرا جمله‌نك
باشنه بر « او » ضميرى يازلسه دخى ذهاباً انكار اولنور . « حياتمنتظم
گوزل ده باعجبا » تركيبى دگلدر ، ايه بر فرانسزجه بيله دگلدر .

علاوه ایتملی ، چونکه ترپانك سوینجلری قهرمان دکلدر ،

« عادتا » یازدیغه چونکه ترپانك دلیلکه بکزه ر . شیمدی یاپدیغنی سویلمك

دلیلکده یاپدیغنی سویلمکدن داها دوغرو داها کوزه‌ل اولور .

« ولیجی ، سعادتك جهره‌ت قلبك محتاج نوازشه عقباتنده بولونوق

بر سعادتك موجب اولیجی یدی . »

افاده سی :

قوجه سنك بو حالاری ده سعادتجوندر ، جهره‌ت قلبی محتاج نوازشه

عقباتنده طوتولدیغی زمان ، بولیوك بر سعادت اولیوردی . خصلتی

ذراع ایتملیدر زیرا .. بر « ولیجی » یازمقده « بو حالاره » بجود

« قوجه سنك بو حالاری » جمله‌سی وضعاً افاده ایدیلمز ؛ مادامکه

سعادت قوجه‌سنی سویدیدر ، اونك نشه‌لرندن ممنون اولیور . « قوجه

سنك بو حالاری » دیمکده ، سوملبه اسمك تکراری قبول اولنه‌مز

اولمسه تماسی افاده ایدر . « بوجه » توکجه دکلدر ، بو حال

مجبوری دکیلکده ولیجی دکیل . « سعادتك جهره‌ت قلبك » کبی ترکیبلر

تجربه‌سز شخصلر اولدقجه تعبیر ایدلمسلر ، بونده ده بر تجربه

یوقدر . « عقباتنده » یرینه « عقباتنده طوتولدیغی زمانده »

جریان ایدییور دیه ، ایشته اونلاری « بو آدمله کل اوزادن اولوروده

« کوکجکلرینی » هم نادر الاستعمال بر شکل افاده هم ده قوشوردر .

کلجکلری کوننیری ترجیح اولنور . عطف تعدادیده منفکله تناسب

آرار ، جمله مفردلرده عطف اولنورکن بر سلسلهٔ تعداد تشکیل ایدرلر

نباتلر « هپ انشراح ایله ، هپ یکی اشتیاقله » یازیلور « هپ

انشراح ایله هپ یکی اشتیاقلرله » یازیلنده البته داها دوغرو

و داها ایی در .

« ثریانک چوجقجه سوتجلری ، دلیکانلی اولیوردی . »

حیدری : :

و ثریا بعضاً چوجقجه سوتجلر اظهار ایدر . عادتا دلیکانلی یا تمیزقالقمش

دی . » بولنده تصحیح ایتملی « چوجقجه سوتجلری اولمیدی » ، « دلیکانلی

ایدملیدی » دیمانکه فهمی بیانه بیجاندر . بر بشقه کلمه ، سوتجلره

دوشمک دلیکانلی یاپمق دیر . خوانندهلرک سیویزینی قبول

ایتملیده ده تکلفاً شکلاً زیانده کورملیور .

« سوتجلره دوشمک » و ایکنجی « سوتجلری اولمق » یازمقله برقاچ

نازنینجه سوال ایدیورسک هیچ بر جواب آلمازسک « بعضاً » قیدی

جمله سی :

« بربرلرینه ایلک کونلرک شوقیله یکدیگره ارتباطلری واردی. »

شکلنده ایدی. حالبوکه ایکی انسانک بربرینه ارتباطی دیمک دوغرودر.

بربرینه قارشی ارتباطی دیمک یاکلشدر؛ ارتباط کلمه سنده آکله

شیلرده معنی بوک استلزام ایدر. « شوق و انشراح » لفظلری

بر حقیقت تعبیردر، ساده جه شوق دیمک البته برحجدر. ایلک

کونلرک شوقی یرینه ایلک کونلرک شوقلری یازلمالیدر، تا که

تکرارده تناسب اولمسین. « بوطیزیدر » فقط ایدی.

حالبوکه بو سطرلردن اول زمانده زوج و زوجه نک ارتباطلری

کوسترن حالک احواللرندن بحث ایدلیور، بالعکس یاشقه سنک احواللرندن

بحث ایدیلیور؛ بو سطرلر برجمله یاشلاتمیدر.

« بو ارتباط جلدجفنه نیری حیاتلری لطیف انشراحله لطیف یکی اشباهله

کچیوردی. » جمله سی :

« اول ایلک جلدجلری کونلری حیاتلری لطیف انشراحلر، لطیف یکی اشتیاقلر

ایله کچیوردی. » حالک افاده ایتمک. زیرا زوج و زوجه نک

ارتباط اقامت ایتدیکی زماننده تحیق زماننده بو سطرلردن اوچونده که

ایچیورن ، هر تپه‌یی تاجلایان سیغناغنده طوپلاندیغی زمان ، بویوك
بر سعادت اویاندیریردی . او ، حیاتلرینك انتظامنی ، بوزوقلغنی تغییر
ایچون بك چوق چالیشیردی ؛ فقط یورولیوردی . بلاندن آزاده
بر عمر سوره‌ن بیلمك ایسته‌ین بوبك اوغراشوب طورورده چوق کره همشیره‌نی
صفاقاتی گوردکجه ، تریاقی بوبك کیدن کندینه مشتاق ، نشئه‌لرنده
مستغرق بولنجه ایله نائل اولدیغی آگلاردی . سونجنده ، ه باباجغی
شاشیرتیردی . ایستیوردی که تربا اوبك ایچنده هیچ بر شیئه مقاومت
ایده‌مه‌سین . ایسته کوگل اولمه تریاقیله ، بر چوق حیاته قفسلر
کچیره‌ایدی ؛ لکن ایشته بربیرینه سکیزه به کوگل توایل ایتکده ، اوده
جریانی طبیعی حیاتك کلبسه اوقانی حکم سورمکه باشلادی . بیوك
بر حیاتنده بیله باغنده گیجه گلدیکی چوق زیانلره قسمتلی اولمه
اینکی گنجلك حقایقی ، نشئه‌لری حس اولنوردی .»

ایکی نشئه ایده‌سینده کی فرقی قلماغی ؛ فقط بر تو فرقك اسبابنی
تحلیل ایده‌رك گوستره‌لم :

« بربیرینه خارجی ایکی گوگلده شعوری و نشئه‌سینه بکزه‌ده بر بویوك
بر انتباه قیدی وار ایدی .»

ایشته کوچوك بر محیط منثوره : بوراده نه بر جوشیشه حس ، نه بر
الهام شعر ، نه ده بر تخیل روح وار . بوراده فقط هیچ زنگین
عوبقیت نه هیچ بر حسلی رقت نه نشأت ایدر ده قوتلی ، جانلی تشکلر
آراسنده تراجمات سانحات ایله عادتا چیریلیر ده یکی یکی تعبیرلر ،
ترکیبلر بولمغه افاده لرینه قیوب دکلمکه مجبور دکل . بر کوچوك
پارچه ده بر نسبتله ترکیب بعضه ده مذلل بولونور ده تحلیل ایده‌جك
اولیورز : افاده ایدیلمك ایستنیلن اوقدر ساده اوقدر عادی بر شی
حالبوکه ایشته اوراسنده اوکجه ییکزه مذلل نظر ایدیور . عجبا
بوها اسلوب تحفیفی دیه‌جکیز ؟ فقط اسلوب و تحفیف فکرده
نسبت نتیجه مبهم سبب . بو عادتا لسان ایله یازه ماسیده ، یازیده
هیچ بر شی دکل ، اثبات ده غایت قولای ؛ شو بر فاچ سطری تصحیح ایده
رك تکرار یازه جغز :

هر بر لرینه ایلك کونلرك شوقلرینه تکیز ، بر ابتدا لطلری وار دی .
او ایلر کلدکلری کونلری جبانلری کبی انتظار ایله استقبال
ایله کلیورلردی . شیمدی ده غیاً حوصله سوینجلرنی اظهار ایدرلر ، عادتا
مستعجل بر بعید المقتبس دی . فقط بوتون بو حاللرده سعاده

« بربرلرینه قارشی ایلك كوكلرك سوكو و انشراحنه بكزر، بونلرك بر تیا
طلسی واردی. بونلر بر كلهكلرندن بری حیاتلری لعب انشراح ایله
لعب كبی اشباتقرار كچیریردی. تربانك هیچ هیچ سوكلری، دلسیكلری
یوردی. ونیه، سعادت حراره تقبلنی محتاج فوائد مدهغیبانرنه
بونلرك بر سعادت موجب اولیوردی. حیاتلری منتظم، كوزه‌ل بایمه
ایچون بیلك هیچ‌ده حایلبشه رده یوره ولیوردی. ملالدن آزاده
بر عمر تزیب ایتمك ایچون بویله اوغراشوب چوكیره معطفانه كوره كچه
تربانیه بویله بكیدن متناه و بر نشئه بولنمجرامن نائل اولمیغنه نظرولایه
مسعود اولیوردی. البته بویردی كه اولك ایچنده هیچ برتمه تربانده
مشابه موجب اولماسه. ایلك كوكلرنده، تیارتات، ترتیبات
ایله مشغول كچنچه اینچه بری برینه بكزه، به كوكلر اولك جریانی دائمیسی
احذ ایدن ستب كوكلری تواطیه ایتمكه باشلادی. فقط بونده بیله
یاغنده كلیه حول زیاننده نسبۃ كبی اولمسه بر زوج و زوجه حیرتنا
ونشئه‌سی واردی. »

« دیلیر دل » دن

کوزلیله عجائب مجموعه‌لری نشر ایتمشدر . بو مجموعه‌ده خامه‌سنک ادبیاته بولندیغی
موفقیت مشهوددر . دینیله‌بیلیر ، بعض کوزه‌لک یازیلرینه نقصان دخی اولیور
لفظ اسنادی اولنان حالده عبارت سبب اولیورکه . ذوقلک فقدان تأدیبی
ایله سوزلوک حالینده نه ساحه‌ده یازیلی برقاچ پارچه‌یی کوزه‌لک اثرک
کندی مالی اولدیغی ده مشکوکدر . بو عجیب مجموعه‌نک آثاری دیکلرجبرده
آیریجه اورنده اورنادری موضوع بحث ایتملری لازم کلمزسه‌ده مجمد
رؤفک یازیلری . بیله منشور وشباب اوزرنده تأثیرات مضره‌سی گتیرمه
اولدیغی ونتراکی عباشنده تصور اولنور بیله هیچ بولوندن قنالقلرک
کتابی باعثی جامع بولندیغی ایچون رؤفک یازیلیسی بالاطراف
تحلیل ایده‌جکز . بو مجموعه‌ده لسان پک غریبدر : رؤف ادبیاتده
„ مشاهیر „ سلفی الشام ایتدیکی کندیسی سویلر . کلمه‌یه نظر دقته
جلب ایدرم : مشاهیر ! بنی قلمسی هیچ کوریورلرکه ! باکلسهر
اولسون ، افراط اولسون ، مناقصه اولسون ، رشیدی نجده رسبه خره‌ده
سرده ، „ مشاهیر „ اولدی ! بوجه رسمله اختیار ایده‌نه برمجرک
قلمنده نه ایچه زیرچقمازلر ! بویله سوزی شانلری کوره‌جکز :

بکزه‌ده‌مک ، „ خصوصیت ومتانت „ اولمایانلره چوجوق زماندن بو-
مقصدندن غافل قالمش ، مدهاده وخروسی بیلمه‌ین یازی یازمغه باشلیه‌جق
کلری ایچون بوق اسکی نثرلر درجه‌سنه انجق کی برنجی عدایده ایله
طبعی وسطحی اولمدیلر نظریات بلاغتدن تربیه لفظیه قالمشلردر . !
اونلرک اثرلرنده <u>هیچ بر شیء دورمنشد اولمغیه</u> برقاچ تقدیملر ، تأخیرلر ،
حذفلر ، اشتباهلر ، انکارلر ، استفهاملر ، امرلر ، المناسبه ، ایجازلر
حاصلی برچوق نثرلر تصنعات کورولور . بو تصنعاتک اکثریتنه اوقدر
وقوفلقدن تبعاً آلالفاظ لعبه الشده نسبت اولدیغنی کوروجکز
بعضیلرنده مقصودی بسیط اولدیغنی اثبات ایده‌جکز . اوباکلمه یازیلرده
دوغرولتمه یازلیوب تکرده ده کلجکز . ایشته مثال عباء ، حباب ،
سحابدن نظمک کی انشالرک ع . نظم حصیاتده کی مقصد اربابنک قار
شعبه‌ده بولونماسیدر . بونلری تقلید ایده‌دن وسائل لسانیه بیلک آز
وقوفی اولمه‌یه برطاقم محررلرایله اوغراشه‌جغز . ایشته تجربه بوذواتده
کندی مسلکلرینه کوره اقتدارلری ، تناقضلری آرایه‌جق نتیجه‌ده دکلدر ؛
نکته سیلیکی شیلری ، کوره‌دیکی فنالقلری دوغروده‌ده دوغرویه سویلیوردر !
کمده‌ده فرقه باشدیلم : ثروت فنونده برچوق مصاحبه‌لر یازمشدم ، آیریجه برقاچ ده رومان

زاده ضیا مقلدلرینك یازیلرینی کورنجه دها کچن هفته‌دن اول برکره
بیان ایتدکلریمی کوروب دیورم . هر لسانك ادبیاتنده کمال قطعیتله
مرعیسی دیانی تشدید صورتنده تفکره کوره ، بولنوب بونلرك ایچون عمومی
بر طاقم نظریات واردر که بونلره « قواعد بلاغت » دینیر . قواعد
بلاغتی مکتبلرده تدریس ایده‌بیلمك ده ممکن . ایلکن زمانمزده هر
اسکی شیئی استخفاف و تحقیر ایدن اوغراشدیرن بو نظریاتك فوق بر شی اولدیغنی
سزه افشا ایتمه‌لی ایستیورم . شعر وار بلکه ، اسلوبه تخصیص و یا
خیالده مناسبت و یاخود صنعت ایچون صنعتك ادعالری نظریات
بلاغته اخلال اولونمازمی . بوبرده اك بویوك دلیلی ده اعاظم
ادبا و شعرانك لسانلرنده نظریات بلاغتدن آیریلمه نره‌ده قالیر ،
بالعکس بو نظریاتی هر زمان فوق العاده استادانه و ماهرانه بولنقیدلر
قبول و تطبیق ایتمشلردر . کوچوك ادیبلر ، عاجز محررلر نظریات
بلاغتدن کلیاً انحراف ایده‌مزلر . اوت ، بلاغتده ده قطعیاً
ثابت بر شی دکلدر ؛ اوده لسانلر کبی ، شیوه‌لر کبی بر اجزای تعامل
ایدر . فقط هر حالده هر یازیده قواعد لسانیه کبی بر نظریات
بلاغته عایده مجبوریت واردر .. البته خالده ضیا مقلدلری کبی .

بو صفاتده صمیمیتی سبلت قالیردر : خالص خیالجیلك شعوری افاده‌سنده
صمایه‌فن زیاده محاسن تقلید ایدر ؛ فقط صمیمیت یك دوغرودر ؛
خاصة شعرده حسّی قلبی قالان شو سعایلرك ، متعلقلرله الده بولساده
حقیقةً بولوندیغی و صفاتنده بیان ایجیچو . خالص خیالك ردّ ستیلرله تعلیات
لیالئ غیب نگاه دقت ایده‌رك بزه سراتر خطلره‌دن خبرلر ویره‌ن براویب
سرحیم ، خیال خیالك بولوندیغی بیان فکره رجیحی ، وجه حیث اجینه
قدرت حسّاس و ملهم بر شاعردر . اونك فیوضمند شعری الهامی جمالی صاف اسلوبیه
اولیه حوشاته وجد و شان ویکر بولکر دپار ربا ایله طوبولوده نظر تعجید
اونك نقائصی شکلیه تعلیم انجکده‌ن عاده‌تا احتراز ایدر ؛ تعلیم عزیزیه
« اوت ، ایی دکل ، بکه دوغرو ده دکل ؛ لکن نه قدر کوزه‌ل . »
دیمك ستفهمجیدن بر مجبوریت اولور . شیمدی البته بزده ترك ، ادبیاتك
تأثیراتنه قاپیلمایه‌رق خالص خیالك لساده تزیینی تعقیب ایده‌بیلرك .
بیه وانك بانیلری کلنجه بونلری داها زیاده سهولت وانیله تدقیق و تنقید
ایده‌رز . حوزیکه ٤ . ناظمك احساس فکریه غاقنه : خالص خیالسابه
تنزیه اعتبار داها دوغروسی اونی تعقیب ایده‌نلرده سنده خاصه شعرایه
ستایش نظر به درجه‌ده منجلی اولدقلری کوره‌میورز .

فكرلرده واردر . خصوصيله بر بولساده شو تنقيداتى محكم اولديغى قدر
ذوقده مشخص دكل . تلقيات مخصوصه‌مزده تجربه‌يقش ايچكه جاليشيرده
اوبانك كندى سعيات ونقطه باشنه استناد ايده‌رك بوروده تحليل ايتديك،
بورسى هيچ اونوتولمامليدر . شو تنقيداتز وير ديكر تفصيلاته عجبا لزومى
قدر التفاتلى اولمادى؛ فقط بتون بجالرى ، اساسلى نقطه‌لرى كوسترمكده
قصور ايتديك . شونده اشتكادر ساده تنقيد نقطه‌سى حقنده وير ديكر
معلومات بيلك زياده حائز اهميتدر . ونزدك ايچون غايت مغبت اولابيلير .
شجيعى خالد ضيا ، جناب شهاب الدين ، توفيق فكرت كبى استادلرك اثرلرندن
بو ذوقى سيرده اولمامه برچوقلرى ايانه آثارجه كيدرك بوغازك ده ايچنه
محاسنى دكل شونى كوستره‌رك بولونان ودفنده‌لرى ابقا ايچيه اولاجقدر ،
برقاچ مخصوص ده بوتون تنقيداته مصطفى ده علم :
" عشق ممنوع " تنقيدنده ۔ علم شوكى بر لطافت ده بولنور :
" .... بو طورلى اعاده‌جى تقليد ايده‌رك فقط اوخامه‌ئه سعيده دائما
جبريه قالدى بر ابلهجه سمارك ياز دفترى ستايده بركونه آنجق لطافت بيده .
اورسانه طورلى اعاده‌نك بوتون معالى سفيه بركانى تلقيده شاهد مبانه
يتشيور . . "

اظهاردن خالی دکلدر . باقیکز :

« بونلر ایالی کیجه‌لری ، بونلر قیش کیجه‌لری ، نه ساکن ، احمر معکوس برقونشو

ایشته کلدی ، برلره کوکلو ییور . فقط بودر ، ورسه قلبلرنده نه وقار ـ

وعظمت ، نه قدر احتشام وار »

« بونلر ، عالمه بر دوام حیاتیدر .. »

« بونلردن حیوان بولونور ، دنیای دیگر سوزلر برکیرنکی حرمانه قرمود

ایله ... »

« بیشکار ، مناعیده کتابده قالیر .. »

« حتی اولکه خانه مادردن قاچیجه ایشته بو سرسری موریسیده نک قلب

مقرافلی ایله والدهٔ مشفقه‌نک روح رحمت پناهنده منابانه تصویر وتخییل

نعمات حسبه واردر .. »

« حج بولنسه » مکتوبلرنده

خالده خانم کتابلرینک ادبا و وحشی وسه ثروت فنون مکتب ادبیه‌سی کبی بر استاد

ایدی اولدن خالده خانمک لسانی ایشته اینجه محاسن و نفائسیله ، معایب ـ

و نقائصیله نظر تدقیقه کچیرمش اولیورم . تکرار ایدرم که بیان ایتدیکم

مطالعاتده یاکلیسه ، اکسیک سوزلر بولونه بیلیر ؛ فقط هر حالده وجدانی ـ

شمدی کویا بو آغاجك عصاره سندن بر بر قان سنغسغ قباندی -
ایچیجه یشیجه سنه ... »

«ماوی و سیاه» دن

«سنغسغ» نه چیکین بر لفظ دکلمی ؟ .

« بو چهره کویا اوزرنده هر هانکی بر سیما ترسیم اولنجه بر یاپراق
حکمنده ایدی . »

«موسیو فانقوزو» دن

بو ریاضی لسانله «هر هانکی» تعبیری لسان ادبیاته یاقیشه بیلیرمی؟.
«وارثی - نك لمبانده بر کیجه لك نکته نه استفاده ... »

«ماوی و سیاه» دن

شو «استفاده» یکینه میك کلمه سی ؟ بونك یرینه استفاده ایدیل
دیله مز میدی ؟ .

شو بر قاچ مثال ایله اکتفا ایده لم ؛ خالد ضیا بکك اثرلرنده بونلردن
آنلرده بو یولده داها بر خیلیسنی بولورز .

ثروت فنون ادبیاتنك خالد ضیا دن صکره الك مقتدر استادلرندن اولان
- عبارهسنده کمه بر ده بازلرنده ادبیات فارسیه تأثیرات سقطه و غریبه نی

تعداد تقابلنده دوام ایدرك دها بر قاچ مثال كوره‌لم :

« احمد جمیل شعرلرده صاف و سیاه بر لوحهٔ بربیه ونه برینك آغوشنده باغوشنده وصالك اولدیغنی كوردی . »

« صاف و سیاه » ده

انسه بیك عجایب بر افاده . بو بولده لزومسزده فقط شیوهٔ فارسیه بوغولمه افاده لر قرانلقجه شیوه‌لرینك اره‌سنده غریب بر تضاد تشكیل ایدیور . بونلر بیله نادر ده دكلدر . بالعكس استعمال مختلفه‌سیله اولدقجه مهم بر یكونه تشكیل ایدر .

« عطشه سه‌بیهار ایله سوزان حیوان سماسه بكزر . بر استقبالك عمره مداومتی ده نهایتسی »

« موجی قانقوردر » ده

شو شدت خصلته متعلق وسعه بر لحظه بیان .

« نه زمان سیمه لحظه تصادف ایده جك ... »

« صاف و سیاه » ده

« سیمه ده » تركیب فارسیسی بر كوشه‌نك كونده ده بر شیوه‌ده بیك بابانجی قالمازمی ؟ .

بو حیاتده «نجم مظلم» دن اول بر ده «دوشونجه» یازمغه نه لزوم وار ؟

«ایشته حیاتنده البته یالکز بر حقیقت قالمشدی . طب امل ، محروم خولیا عبثلق ، سفیل بر حقیقت»

«ساعد وسیاه» دن

بیلمم دیمه‌لیدر محروم خولیا بر ربعیه نه دیمک اولور حجبه ، سفیل ، حیاتنده حکمه یازیلر بیله حیات حقنده‌کیدر . ؟ ساده جه جی امل ، عبثلق بر حقیقت یازلمه فکر مومولی برشی ضایع ایده‌رمی ؟

« او ، قمر ، شبه ، شفق ، بهیج بر لفظ ، بر دستان ایله بولونده ستو النقاصه شکلنه سماوات رکنه نظاه اتحبه باقیور ... »

«ساعد وسیاه» دن

البته ستو ایکی شالده ده اعتبار اولنوقان تأثیرات بر لنده حقیقی بر شی کوردکمیدر . خالد ضیا بکده آثارنده نصیحت مکس حقیقده ، مکر اسماده ، مکر جملرده الحاصل تأثیرلرم جوق تخفیفه کثرتنه قیاسا دقت اولنمز . بو شکلده شی کوزه‌ل اولدیغنه بو نه جوق ده کتیلدیر

دیمیشدر . دیوانی بوده دیمیشده بو شولوغه دوشمه اولدیغنی ده آنی تقدیر .

بونی بالخاصه توصیفلرده گورویورز . شعرلرده بر حقیقتلی موصوفلری
موجود اولان بیت قدر ده شعرده حقیقتلی موصوفلر واردر . شوکه بارنجه
بر لزوم حقیقتی بیان اولنجه بیت مقبول ایسه ده تأکیدی اکتسابیتک
کیفیتلرینی شبه ده دکلدر . لکن تأکید و تکریر مقصدیله حصولنده
بر بیتک عینی معناده بر قافیه کلماتی تواله اتیلر . بیت فکره هیچ بر قوت
اقامه ایدمز .

مثال آلالم :

« سوبکه بر مدت نه والهی والده قارشیلی نکی باشنده کی خنده ایدره
احمد جمیل قارشیسنده سنده یک کبیریته ادعا ایده رک سوبلکت حباری ،
شترده ک ، حقیقت ضیاسی ادر سنده بکینکبر نکی طوفوحه ، بیم مظلم حیه
لدنه باقیشنه رده طور دیلر . »

« ساقه و سیاه » دن

— قالدضیا —

سوبلکت حباری ، شترده ک ضیاسی قوتلی بر ضیا اوله مازکه اونکا بر ده
« حقیقت » حقیقیله توصیف لزوم اولسون ! سوبلک شترده ک حبالری
ایچینده قالدی « بیم مظلم » جمله لرک یار ایله اوله مایجیغی بیلیمیر .

بوکی تأثیر ایچون ده مؤلفك طبیعتنده افراط بو قدر لزوم اولمق کرکدر . خصوصیله بو افراط ایله ظرافت تفضیلجه تأثیر اولونمقله برابر آنلاشلمقسزین حتی قارشیلمقسزین قبول ایدلمسی اولیور ؛ معاملهده « برنجی دفعه اولهرق تجربه ایدیکز »

« لکن دنیاده الڭ کوزل شیلر چیلغینلقلردن مرکبدر .. »

« باقلمسی استیورسم قیمه ایدرم ، نه دیدیکز ؟ رجا ایدرم ازدواجمی ؟ »

« دلیقانلیده او وطنی حوریتی حقنده غیبی چالیشارق برنفسده قاشیدم .. »

« کوزیکك بالونلرده تحیه‌یه دن خصوصیت ایستیورم ؛ مشرف حالنده ؟ »

« نهایت اکلنجه‌لرك حیاتنده برساعت چالیشارکه ... »

« اوینمقلرك صاف الاریله تسلیم اولندیجه اسلیه ... »

کیم برده ظرافت بیانجه بولنورده بولنور مقابله سوزلردر . او قادینکه بو قدر دوستلقانم ایله باقوللیك بر مادام ایله بر موسیودن باشقه برشی اولهمیورلر .

حالده حیاتی تقلید ادبنك سادهلکنده کثرتله مشهور اولان بر خصوصیت افاده بر صفت قاشقده فکرلرده قوتلی ومؤکد شکللر بیان ایتمکدر . بوغایه ده تأثیر ایچون هرشیدن زیاده تعدد وتکرار اعتبار اولونور .

فقط بو سنه لك تجربه بنى ديگرلرندن او قاشده تفكره يه يارادجغم .

فن دوستى خانم مغلوب اولامق قرار ويرمه گبيدى : — اوت ، فقط گنج قيزلر يالكز بركره تجربه اولنور . واونلرك صافدللرينه تسليم اوله جقلر لزومندن فضله چوق ويرمه ، بيراز تماشا اولمه‌لى مقابل . «

بو معالطه ده طبيعتدن اثر يوقدر . دها مبالغه ايلمه اولماز : بر تورك خانمى ايله بر تورك بكى اره‌لرنده بويله مى قونوشورلر ؟ لسانده معالطه اك زياده طبيعى يا خود طبيعته اك زياده متقارب اولمه‌لى دكلمى ؛ آثار ادبيه ده نه قدر بويوك نه قدر شاعرانه معالطه‌لر يازيلرسه يازيلسه اونلرده طبيعتك حدودندن خارج بر لسان ايله يازماسنه چاليشمه هم لسان طبيعتك افاده‌لرى تحت تأثيرنده اوله‌رق احوالى اكثريه بيلمه بيلمه و متناسب‌لرده و ... بر معالطه دكل بر خطابه يازيلديغى زمان تجويز ايتمك خاله قيافه ده داخل اولديغى حالده بو بتون بو بوله ادبا سنه يالكز نقادده قبول ايتديكلرى بر قاعده در . بونى ده ايسه صحيفه معالطه متعدد اشخاصلرك حيالنده ياخود عبدالحق حامدك اثارنده گورديكمز برچوق پارچه‌لرى بر نثر منثور دگلدركه لسان طبيعتك افاده جوازى ويرلمه اولسون . بو معالطه ده نهايت المنتهاى بر « ظرافت » حكمنده‌در .

بر بنه محتاج اولیورسکز ؛ یاخود استیکزی ده دلرسکز اوده اوده

هپ بر قادینه تسلیم ایتمه لیسکز ! یاخود اکلنجه‌ده بر دفعه دها

بابا اولمغه تحویل ایده‌جکسکز ، سزک کوچوک داماد بابا کبی ...

بو طبیعته توجه ایتسه‌ک اوزرنده قورقوده هرشیئی تماشه لیشنده دوردق

توزیلمیشم . سزه ده توجه ایده‌رم ، آقشاملاره طبیعتک نه‌لرینی

تماشاسی بوشده قالمز برغلاغیلری بوده .

دلسوز بده او . دولمه حیوانجقده دغدغه بابا بر لطفت‌لماشیم . —

حیجانه کلنجه ؛ باشقه‌لرینک چوجقلری ایچون حیله‌یه‌رم . فقط کوچوک

برلمیلرده تحدید فضیلت ایتجه‌رم ، شوحالده ؟!

— ده دینجه بر سبب ده ایما ذاکه اولیورسکز ؛ حیوانلرکله احوال سزک

کبی باشا ساعده ایچون اولمقده‌در . نهایت اولکه‌لرنی حیاتده بر ساعت

بیله‌لکده عمومه اکیلمیا کبی سوزلری بر اثرده سعادت حیاته بر کوچ

تسلیم ایده‌مده آرسه نیاتی اعطا ایده .

البته اولیجق ساعتلر برجمله ! بیلیرسکز ؟ شاعرانه تسلیه کبی

، تکلمده غریب برشیئی دها ده . یاخاصه حیاتکزده ده بیکجه سعادت :

نیچ قبله ! تبجیل لسبیجی بیا بنجاسه طفره قبیر اولیورکنا ؟ اولوزلرده ،

جدیت ! سز هیچ حب ایدر کوردیکز می ؟

— حیاتمده ده برنجی دفعه اوله‌رق عشق ایدییورم . یالکز سزه دیه جکم ایله سویله‌یه‌جکم : بوراده کلوب ده سزی بوله‌مایجه کندی کندیمه دیدیکم بر حقیقتی سویله‌یکنده هاله بر شیده هیچ ایی دکل . بو حیات بر کون اولور اوله بر جنت یاپیه‌ره جق که تصور ممکن اولمیه‌جق . ایضاح ایده‌مه‌دیکم بر شی یاپیه‌رق سه‌که ... آ کلایوریسکز ؟

— آ کلامامق نه قدر مشکل اوله‌رق آ کلایورم ، بکا بر جنت یاپیه‌ر مامقده ایچون یالکز بر شی یاپیه‌رده حقیقت ایدیلمی ؟ لاکن دنیاده ال- کوزل شیلر چیلغینلقلرده مرکبدر . بن اوسزلک ده بن چیلغینلقلرده یاپیه‌ر حمیه‌لیور سرم حیاتمزی تمام فلسفه‌لرله یاقارم . نه بویله بر جنت یاپیلمقده منع ایده بیلمک ایچون نامصل چاره بوله‌بیلرسکز ؟

هر دوستقانم برازده وعده‌له‌رک جواب ویردی : — ازدواج !

بهلول برشوهیه جیب ضبط ایدهمدی : — یا کلمه انتقام ظنه ایده‌رم ، نه دیرسکز چاره ایده‌رم ازدواجمی ؟ لکن البته اصلا تصور قبول ایتمز ... بر جنت ! نیجه ازدواج اوچ سنه یاپیله بیلر ؛ یا ایکیده بر ده شنله‌یه اوغر- سکز ، اعتماد ... تمیزلکی ایچیره حلک ، او قدر کزه قبز غیبه یاموجه موقع جهه

« دست ازدواج » نه ترتیبی نه ده مثلی بر لشیر دیر ؛ « نه ایچون اولکده

تأهلمزه مساعده ایتمیورلر » یاخود « نه ایچون اوقدر بیکا ویرکو آلنه

اولمسینلر » دیه‌جه‌ک یرده کذلک « نه صنایع ایلمسه و یا افاده‌جه تأهل بر

قضوره دوشوطمه اولمورده‌ده اکلایه‌میورز . دست ازدواج تعبیری مجرد

فرانسزجه اولدیغی ایچونمی یا انیدیه بر ملک دوغرو بر تعبیرمی ؟

« عشق ممنوع » دیه بر صحیفه مقاله اوقودیلم . فردوسی خانم بهلول بکله

قونوشیورلر :

— دیمک بزی سزده صولتوقلرز و سز شیلرده بحث ایدییورم . اصل

سزه سویله‌جکم بشقه بر شی وار . کشف ایده‌جک باقیم ؟

بهلول ماضی‌نک اوزرینه اکیلوب باقدیلر : — بک قولای ! دیدی ؛

فردوسی سوپولکز ایچنده ، بک اوغلو اپلای حیقشیریده سزک ایچون اوشده

بر قوطی آلمغه ...

فردوسی خانم دانیلریده — لطیفه‌یه بر آقشام ، جابیه‌ده‌یم دیدی .

سزه دائر بک هیچ بر شیم ، شوده ایکی کوشه بزی توزک ایچون کلیورم .

او وقت جابیه کونلرکزه باقمیکز ، توزیوده تکنزی ماقینکز .

بهلول کوللیور دیدی : — نه کوزل سکه اولماز شیلر تکلیف ایتمیکز ، جابیه‌ده‌یم

تجویز ایدلمیه‌جك صانیرم . حتی واولری بگنمیه‌جك ح. ناظم ده بیت قرانسجه بر ایکی واو بیراقمشدر :

وبر او غنچه‌یه بسمله وقفه سچیکدر

ایر ر ده سر دی حشبه تزه رم هدرم

— ح. ناظم —

جنابك ، فکرانجه یازیلمه‌جه کلماده موفقیتله قوللانلمیه‌جق واولر موجوددر . جناب شهاب الدینك حلوله شعرلرنده واولری اوقوماقدن زیاده شوللانجق یاشلامشدر . هر حالده بر اداق إلقا ایتمك طرفداری دکلم . چونکه قرانسجه اختلاطیله تمایل کوسترلمیه اولدقجه نسبتده قدر نك اولمه اتفاده لسیدر ده رجوع ایدلمه اولور .

« نه ایچیورده او نغمه دست از درّ اجق سنده بر دریغ ایچسونلر دیو ردی »

« صافی و سیاه » دیه

« نیچون اوطه سنك هواسنده دالغه‌لانان مباحثه پارچه‌لری »

« صافی و سیاه » دیه

ایشته سزده ایکی قرانسزجه افاده : کوکلردن ایچمکی بر لطافت فکر ایله تمایل اوله‌بیلمی ایچون نقصد بر ایده بیلسه‌لر بیله یکیجینی ناصل بکنه‌رز ؟

قارئنه ادبیاته واقف اولمیانلره کوره بو بیانلرده بر معنا آکلا
موفقابل دکلدر : « قولاغی قرمزیه باشی باغیرمیه ، سقرده
صبرلیجه ، سنه قوجه » کبی استقبال افاده ایتمه‌ماتیلر تماماً بیگانه‌در .
« سقر ، لکن عزیزم ، بو سنک دیه‌جک اوقدر باباشنده بیلیه‌بیلیر . »
سوزلری ده لغوکی اولمه ایچون شوحالکلیدر : « سقرمی ، اماقه
برادر سنک سقر دیه‌جک اوقدر باشنده ایکن کلیلر . »
« بر دفعه بره » مقامنده ده « بر دفعه یازمه‌جیانه » اولیماز .
قواعدلر لسانمزده « بر دفعه » « تماماً ، دفعةً » معنالرینی مشعردر ؛
« دفعةً » دیمک ایچون « بر دفعه » قوللانیلیر . اوده بویله
بر فقره قولسنجه تعبیردن « بره » قیدینی حذف ایتمک قولاعامه‌یه
مظهر اوله‌بیلیر حتی بر نقص دکلدر .
« واو مفتوحه » تجنیس کلمه : بوتری قارئلرک استعمال لفظاً
مختلف اولنر مقامنده قوللانیلور . اساساً تجویز اولنماز . بتو قاعده
واوکه واو مفتوحه بزه عربیدن انتقال ایتمیشدر ، لسانمزده کثیر
الاستعمال دکلدر ؛ بو حرفک تحصیلاً « معیت » معناسنی قولسندیلیه مقید
عربلرده اولدیغی کبی لاحالیت » معناسنی بخود دیکر معنالرده استعمالی نادردر .

مبالغه‌یه مبالغ اطوار افاده‌یه قائل اولمق قبیلندن تخیلاتده ـ
آثارده کمال ..

— ح. ناظم —

بو مطالعاته اشتراك ایده‌رز . بو افاده‌لر غریب بر ستیکه افراطنده بتون برتی دکلدر . ذاتاً ضیانك البته محررکی کلملرله فرانسزجه یازمق طرفداری اولمامز ؛ مسلکی فرانسز ادبیاتندن ، فرانسز لساننده پك واسع بر صورتده استفاده ایتمك ، غرب پرست اولمق اساسنه مستند ایسه‌ده هرحالده بونك بر حدی واردر ؛ حتی مؤلف فرانسزجه‌دن «حدود استفاده‌سنی» کندی یازیلریله کندی تنبیه ایتمشدر : بز نه عشقمزده نه سائر اثرلرنده بو فارسیدن استاذی بویله فرانسزجه‌لر بولمایورز . بالعکس ضیانك تخیلاتنده پك شرقلی قالدیغنی حتی داها و بعضاً فارسی ادبیاتنه زیاده‌جه تمایل ایتدیکنی کورمکده‌یز . صوکره اشغال افاده‌سی هیئت عمومیه‌سیله پك یکی بولمقله برابر بو هیئت عمومیه‌یی فرانسزجه دیه‌میورز . لاکن البته بعضاً بو استاده ،، «حدود مفهومنده» خارجه فرلایور . ح . ناظمك دیدیکی کبی بزده تورکجه کلملرله عادتا فرانسزجه یازیور . او قدر که فرانسز لساننك ستوده‌سنه

« او بیچاره ده هنوز والده اولمامش جوجوغی مؤبده سی نهالك محبتنك تبسملری فقط اونلر سیلمیور اولسیدی . »

« محاوره اوراده قالامامش اولدی . »

بو سوزده « بیچ » اشارتی فاعل مقامنده قوللانلماز « ده » دیور، بیچاره روحی متمادی اشکنجه‌لر ایچنده ازدی ، دیمك ؛ « او ، بوجه خاتمانه یکجه . بر مرحمت بر تبسم قوللانلمیه سهمه برعجب استهزا ایله - قرهده باشنی باغه برکت دودقلرنده آجی بر تبسم ارتسام ایله دلقیه دلقیه یکرله بیزه باقار » جمله‌سنده اولدیغی کبی « او » ضمیری - بالکز باشنه آشوبره رك قفلی تا اوچ سطر صوکره گتیرمك ، « بو محاوره لردن گوزل رلك » کبی مفعوللرده مبالاتسزلق گوسترمك ، « بر دفعه کلمه‌سنی « بر دنبره » مقامنده استعمال وابتذال ایتمك ، بوزکجه ده هیچ وجودی اوطان مفتوح واولری قالنلرك استعمالاً انطباقاً مختلف اوزنلر مقامنده قوللانمق ، دها صوکره « سنده ! لکن عزیزم ، بو سنلك دیمه کلمه‌سنی اوقوسیدیا تستنده یاك ایبیده . » ؛ « بر نجی سقوطدن صوکره محبتلر ، احتلاط ایله ، بوتون بر قادینك سنده قاچیراغه - اوشبه واردر . » کبی عجیبجه کلمه‌لرله یازلمیه اوطنقده برابر ترکجه

اعانه سنك بوبلوقده بوبلوقده سوء استعمال ایدلمه اولمیدر .

مثال :

« بیلمم بردفعه سنه بوبلوقده صمیمی افاده سنا خصوص رده جواب ویردی . »

« بو اخطار طماشاده سوبخلده ایچنده »

« پهلوانده دمیه اونی مغلوب ایده ده ضحه : ده سقرله بقعه پیتابنسنده
صبرجه ده کیوله‌دی . »

« بوغازه ایچیلك حیات خصوصیه سنه واقف اولماسنلك قبلیه سنه کیزلی
بر پارچه اوده از ره‌ده اوراسنی کوستر بر . »

« اوشیر ، ایکی قیز له آشنه ، ساعتلر مذاکره لر ، مجادله لر ،
یاپایلیر . »

« قز بوروسی خانم حیاتلرنده بر « اوف » له حنالیه بر اوطور
دیدی . »

« اونلك باباسنه بر ابتلاسی بر مفتونی واردی که هیچ بر زمان قطعیه
ایچنه اولمز دیدی . »

« حیوحقلرك ادکوده نماده موازنه‌لی ده وجودلی لتونغر اوزده وقت برسبر اندی
بوقده یالیلیك ایچنده عدنانه بچله عودنه قند سوره ده پر چوقلاری اولوردی .

حالبوکه افاده نك قوتنده ده آز تاثر، ایکنجی افاده ده ازهر جهت برنجیسنه رجحان. بوندن بر بالکز ج. ناظمك شو مقالسنی ده دکل، بالذات حالنه عبارة صیغ احتیاط کتمسه‌مك خصوصنده اجزاسنده‌کی موفقیتنك تدقیقنی آکلایورز: آنجق بر ایکی فعل قوللانمقده شو جمله قوتجه برصحیفه تصویر یازار، اوزنده تحکیلرده حالنی تعلیق بر برینه تردیفاً یاخود بر برنده انعکاساً قوللانه‌جقمی حیواسنجه بر زمانه مراجعت ایده‌جکنی، بو فعلی نقل حذف ایده بیله‌جکی، الحاصل موفقیاتنی تضعیف ایده‌رکن اشکالی، التواعی کوره ... بولنوردی او تصرفاته وقصدیلاته نقل تطبیق ایدرسه کوزه‌ل یازه‌جقمی هرکسده ایله نقد بر اجنبه اولسه‌ده بر استادنه صوکره بزه شوبله بر پارچه یازیجه کندی مسلکنده معلومه بر تنافض دوشمه اولور، بز ده بو مسامحه‌یی بالطبع آلقیشلایه مسز.

— مقاله تنقیدیه دفه —

,, عثمانلینك ... افاده سنده‌کی نقائصك برقسمی ده فعللره دا ... فقط ... حصوصی بر طاقم مقالر اضافه اولنمقده، ادوات سوء استعماله دوستورده ... ، حالبوکه فعل ــ

(بوقا اپاز ینز: شاکه آیرمینه ره دیورمسنه.) مگر داها بارز
مثاللر بولنه بیلیر دی. ... ایضاح مقصدیله بوراده قالی. شمدی
بو مثالده شبقه ... برخانه ده قونمقه ... باللذ جمیع اعتراف ...
ایده جکم:

«بونی دوستلرمکه گنه بر کذبی گوزلدن ایشیدر، شمدی او کیمی
ایکی کمسه ایضاحات ویرر، قدرینی بیلیر. نهایت بولونق اوزره برقدر
قورقونه حبه اولمشدر؟ کذبی هیچ بولنیور، داها چوق قالیور
دکلمدی. هنکرم اونک بیگانه کلرحالی دوستلری. فکن ...
قوقلانی؟ بیله قدر آرایور. حرکره؟ خیاله یاقلوب بیله قرار کلکده،
فضائل ایچنده کذب کمه ایچون تهلکه لر کبی ... گورندی، او ... قدر
منتشر اولور حبه.»

«شو ایکی اماره ... ده ... باکز صحیح افعالات کیتسه حاصل
اولمق فرحه گور ولسیور. بیلکه تشکیلده قوتی افاده ... آریندیجی
قبول ایلسه بیله عجب صبغ نک تزالیسی محذوری قلی حالده برطرف
ایلیمه اولیور.

— ع. ناظم —

گلدیكی دیكیجه ؛ ثانیاً عجبا حال ایچون قادینك گوزی اوكنده عبائده
حیه بر وقعه‌یه عاطفه‌یه شكلنده بر فرده وجه ایدیور ؛ بوكا بر
مثال ایچون آكلاته‌لم : »

ستوستالك‌نك سیالكه قادینی در . بوتون كتابنده فصللر بر للاقیدی
تام ایچنده بر قیلماشدر . هپ عشقه عائد و جمله فصلیه نه قدر استعداد
تصرف ایلدیكنی بر چوق مثاللرله گوردك ؛ فقط بطالك ٢ . ناظمك
آلدیغی مثاله گوره تماماً دوغرودر . بوكا سوجه كیفكره مقاله
تعقیب ایچون نوشته‌سنده دوام ایده‌لم .

:: بوكه شو دوشونه كیجه كندی كندینه گولملی ایستیوردی . شیمدی اوكده
كیلدی . نهایت بو گون اوده بو درجه قورقونج نه اوله‌جقدی؟
كندیسنی چوجوقجه بولیوردی . » هاوده‌ی وابو كلمه‌سه ایدی . اشكلده
اونك چوجقجه كلاحقلی دوشوندی . لاكن دلی كلاحقیدی ؟ بیلمه‌قدر
آرتیق ایچه كلاحقدی . صوكره ؟ خیالده بهمه حالده قواقلرده ، جنتله ایچنده
كندینه كلمه‌لری ایچوقه تهالكه‌لرله‌ده بوك كلمه گورمیوردی . » دقائق قدر
منتظر اوله‌جقدی . »

ستوستالك آرمغنه یه ایلك گوزه دورمقده دوام ایدر . عجبا دها آلیوریم

افاده‌یی اقسام مخصوصه آیری آیری کلمه‌لر حقنده تدقیقات یوروتمگه

احتیاج یوقدر. بو کلمه‌لر تدقیقی «ایجادی» گوسترمک ایچون

احتیار ایتمه ایدک. «فنا لفظلر» ترجمه تاریخ طرزنده بانی سعد الله نعا

ایله جککز. هرکس هانگی تعبیرینک هانگی موقعده مقابل کلدیکنی

تعیین ایتمکه آساندر. یالکز شو لفظلرک انتخابی کیفیتی حقنده‌ده

مقاله‌لری سویله‌یه‌جکز: مطالعه‌مز جمله‌لرک صورت تشکیلنده اختیار

ایدیله‌جک، جمله‌لری موضوع بحث ایده‌رکن بوتون اشکال افاده‌یی

نقطه نظرندن کچیره‌جکز و او تعبیرلرله ادبیاتک فائده‌لری عرض ایله

کوره‌جکز.

خالد ضیا بکک «عشق ممنوع» عنوانلی رومانی حقنده ح. ناظم افندینک

یازمش اولدیغی مقالات نقدیه‌ده یک دوغرو بولدیغم مطالعات

واردر. بونلردن برقسمنی کوره‌لم:

«بونلرده کتابده قلملر بر لاقیدی تام ایچنده یازیلیور. اثرنده

افعالک هپسی استعمالی قوت معنایی قات قات تزیید ایتمیکی، نقل زمانلرک

روح دیمک اولدیغی حالده افعالک تماماً نادره مطابقاً ماضی صیغه‌سنده

قوللانلمه بونک استعمالی اولدیغی صیغه‌سنه نادره وقوعاتی ایله خلعه

احكام ويره‌میورم . « افراطه قاچمه ، سنه قوتمه ، واليوره
آلمه . حیاتی یاشامه » کبی قارشیده‌شتیره‌سز سوزلرده احکام ویرکه
بر خواجه ذاتك نظر دقته طوتولمش اولسه ده عموم ادبا و محرریه حقنده
مخصوص ایدیله‌مز . بونلرده حیاتك زیاده اکرم ، حال بو که اصلا قبول
ایتمه‌جکلری کبی خالد ضیا بکك ادبی آثارنده ده یاشانلردر .
ذکرنك ، سلیمان نظیفك ، ج . ناظمك یازیلرنده بونلری جمعله
بولنمز . ذاتاً خالد ضیا بک ده بونلری کتبلرنده نادر اوله‌رق یازار .
« عمر سورملی » ، « یاشامق » « حیاتی یاشامه » « افراطه وارمه »
سوزلری اکثریا « افراطه قاچمه » یازیلریله بونلری بر آز جوق استعمال
ایتدیکلری قوللانیلمش قبول ایسه بر ده بحث ایدهم .

— جمله‌لر —

جمله‌لری جدیده تشکیلی ترتیبنده خالد ضیا بکك اکثریا اجرا
ایتدیکی سوء تصرفاتی کورمه‌ملی ؛ شیمدی‌ده تجدده نائل اوله‌رق ایلری‌دن
تنقیدده ، مساعده‌ده ، عرب یشتمه قدیم یازی ده یشدیرن
افراطه ده باقدم . ایشته بر ترتیب مخصوص کوزه تکمه . استعماله —

شو جمله لری ترجمه ایتمك شرطیله ، بر فاعلم حب لفظیه مراجعت ایده رك
دها کوزه ل یازییور .

ستمی‌کمه سامی شیطانله بادقارلری ترجمه ایده‌کن فرانسزجه ده
اولدیغی کبی جمله لری متعدی یعنیم ، فاعللری دائما سوکره یازیمه
قابلیتی : « اوته دیبه کوسیجی ، خاب دیبه شیطانله » کوللده
افاده لر اوکنانی دولدورر . بالعکس بوشکل افاده قطعیاً
کیچه‌لرجه‌ده منظور قبول اولنمادی . خالده قیاسنده ئیسه :
« همه‌جینی عهدده ایتدی ، همه تعظیم جواب ویردی » شکلنده
افاده لر دیگر منظور قبول اولنمیشدر . بوشکل افاده ده
سه فاعللر مقدم ، مفعوللری موخردر . یالکز فاعل ایله مفعول اره‌سنده -
بازیلمیه‌سی لفظیم مقاده اولمامه سببیدر . اوندن اوده‌ن عبارهلر
ایلمده جمرکده بیاضلمنده . ایشته مکتبك قبوله وطبعه ایشدیکی غیبت
اسلوبنك بودر . ایکنجی حالده قیاسنه ایله یعنی زیاد ایتدیکی مرکبده
شو ترجمه‌سنده افاده ایدیله‌جکدر ، بوندن ایسه قیاسلری بالعکس
شکلیده [illegible] « عهدده ایتدی » کبی یازیلك
[illegible]

زیرا باشقه باشقه نقاط نظره کوره اختیار اولنور . حتی بعضلرینك

هر تعبیری لسانمزده کی افعال مرکبه دیگر خصوصات لسانیه‌دن زیاده

دلالت ایدر دینیله بیلیر . تورکجه‌ده « حمامه گیرمك » ، « دفته

انجیلك » فرانسزجه‌ده « حمام آلمق » ، « دفته یاپمق » دینیر ؛

تورکلر « واپوره بینمك » ، « ارنبله واپورده اوطورمق »

قوللانیرلر . فارسیده ده « بر دن » مصدری ایله بر چوق فعلی

مرکبه تشکیل ایدیلیرکه تورکجه‌ده معادللری تعیین گوچدر :

« رنج بردن » صیقنتی چکمك ؛ « مال بردن » مال چالمق » کبی .

عجبا بو مختلف استعماللرك اسبابی نه‌در ؟ بونی تتبع و ایضاح ایتمك

دیر ، بزه شو قدری لازم در که بر لسانك فعللری ماهیتجه تشکیل

ایدن قوه العاده جائز اولمیه‌جقدر ، فعللر ثابته ولایتغیردر . تورکجه‌ده

برنجی درجه‌ده شوتنه و انحراره تابع اولان ماهیاتدن اولدیغندن

صوکرا محرربو واد بابك اجتهادینه اتباعاً دگیشه‌مه اصول وقواعده

باشنده فعللری بولیورز . جمع فعلینه ثناسی و خاله‌جبا مکتبلرینجه

لسانمزده اوغرادیغی نظر ملاقه دوشونورسه‌لك آنکادارکه

فعللر اساساً دگیشمیور ، بالکز ادبا و محرربو ، بو فعلده ماهیتینه

تعريب بر سنلايه طرفدار ده اوطلفه بر بير نوحيه وقتاً دلائل ايده بيلك ؛
بعضيلرينى آكلامق مراميله ياخود پاكليه حضورتده تأويل اولنك اليجه
اوله بيليرز ؛ سه‌كسوسيني آكلامق مراميله ، حرفي كنديسى ده دخى وثوقنه
اثر سكي اجوف مكتوبيك تلفظنه تقدم ايدلمه‌يوز . زيرا بز آثارى
ترجمه ايتدكمزده وانلك جمله‌جه يكي تركيبا بيلمكوز ، المانجه الماحى
تحقيرا ديك ، بر مناسبت بولوبيلمه ، نقدير ايتمه‌يز ؛ حتى بو تكرار سليكه
تركيبده اوكنديكمز تركيبلرده قياساً تأثير ذكر ولمورز . اريشه‌او
ادبا وتحريره هيچ بر خطا ايدنلر ، هيچ بر مساعد گوسترلر ؛ اوندن ده
فرده قده مناقضه ، ذره قدر افراط بوقدر ؛ فقط سز مفيد به
مراعات ايتمكله ، تحرير تكلم سنلرك هيچ الده ، ادباى ، تحريرى
كتب ده نظر برينه ، كندى اثرلرنيز اثناده ترجمه وتعقيب ايتديككز زمان
بله بز مطلقا سز باكلبورسكز ديمك بوحقده ابتداء وحقيقت
اوله‌مامه .

— مركب فعللر —

دو سمزلك مبادسنده سويلمدك ، افعال مركبه ذيلجه بز واسع
بر معنا آكلاتمق زمز : تعريفنده افعالك بر قاعم مستقله‌ده —

ایکیسی‌نک آره‌سنده بر معنا فرقی ده یوقدر .

« علمم بر درجه‌یه قدر سکیلنجه شبهه آیریلیرده‌ک »

عجبا نیچون شبهه آیریلدی دیلیورسه ؟ معنا بر فرقی اولیور ؟ یوقسه آیریلیر

لفظاً داها کوزل می ؟ البته بو ایکی سؤاله ایکیسنه ده جواب ویره

میورسه‌کز .

« حصول الحقیقة لطیف بر وضع سر بر نسبه احتشام ترسیم ایدرکن »

بیلمم بو « لطیف بر وضع سر بر نسبه احتشام » سوزلریله حجت بر طرفی

... ؟ بو فقره قارئین بر ادانک قبولنه ذاتاً مستعد « حصول الح

قیقة لطیف بر صورتده اکبر ایله ادعا بر وضع احتشام ترسیم ایدیورکی »

یازلسه‌ماز میدی ؟

« حالت شبهه اضطرابی » .

شبهه اضطرابی ده حالت ناصل اولیور بیلمم ؟

قاله قیا صحیفه‌ده آنلاشیلان انتخاب ایتدیکیکز شو مثاللری داها زیاده

تکثیر ایتمک ده ممکندر ؛ لکن بو قدر ایله اکتفا ایدرم . شو مثاللر ایچونده

بیان ایتدیکیکز مطالعاتده آکلاشیلیورکه سز بو ترکیبلرده داها زیاده لفظه

... بیله بر لفظ قیدیله ... ؛ ... زیاده اهمیت ایله ،

« انجلای فوحهٔ المعتاد نشوه »

« انجلای نشوه » ترکیب فارسیسنك ارده‌سنه برده « فوحهٔ المعتاده »

ترکیب عربیسی صیغه‌سنده کوزه‌لده اوله بیلیر ؛ « فوحهٔ المعتاد انجلای نشوه »

یازلسه مانع میدر ؟.

« فروغ حقیقتسنه سفاوتنه ال سطحده یاره‌لرینه خواهشکار شیوع

بر آغز »

« سطحده یاره‌لر » بو یرده هیچ بر معنا افاده ایده‌میور ؛ « شیوع آغز »

ده فونلی دکل . بونکی صفته بر بزجز ، عفو ، معتقده کتیرلسه ده

« فروغ حقیقته سفاوتنه ال سحب یاره‌لرینه صوصامه عفو آغز »

یازلسه سوزك افاده‌سی اوطاره‌می ؟

« بو موسیقی سطانیك دهاسه مرکب بر اوپیانی ایجاد ایده‌ن قوتقچی

روی باکسیه »

مرکب اوپیانی نه معقد ز اوله کرکدر ؟ صوکره « دهاسه مرکب »

شکل توصفیی نقل ایکز بینه ؟

« صبحهٔ راسه »

سببی ایام صوجود انکوه بو بچرکیمن آراسه لفظی نامنه اضافه اولنه بیلیر ؟

تحت و تشبیهده عجبا نقص اوله بیلیر؟ شاید اوله بیلیرسه تشبیهده ندر
می، جمله‌ده ده صورت تلمیحیه‌سی، صاحبنك ذهن تعلیمی قانع
اوله‌جقمی؟

« غلیانی دردی‌نمی گنابینك گلمه برشراب ستمی »

شراب ستم ده نه؟ نا غلیانك گلمه نسنه‌چیدر؟ غریب بر علم کلوبک دنده
سابقاً انجبار ادر ده اولمشه؛ اوحالده غلیانك گلمسی بر شراب ستم دیلک
لازم کلمیورمی؟

بر ده او غلیانله دردی اولدیغی معلومکنه ده گناهنك کندیسی سوییلیه‌جک
فقط بر انشادم توصیفنا نه اولیورمی؟

« سجای مسخوف »

یا کلمه‌لر: مسخوفك مصدری ندر؟ بو بر اسم مفعول یا بیلمدک.
« سجای حاجر » موجود ایکن هم قاعده‌یه مخالف هم لفظاً ثقیل اولان
« سجای مسخوف » تعبیرینی نه دیمه‌لی.

« بر نظاره اعتنجه خاطره »

بر نظره احاده ایده‌ن نظر دیمک اولیورمی؛ فقط بوسنا قورنجه
آه کلا شویله بیلیورمی!

بونلرک لسانمزده ادبیاتمزده اوله‌جقلرینه بر طرز بیان یوقمی ؟

« کوچوک بر هجوم‌له اتلی تکیه‌سی »

کوچوک هجوملرله ، اتلی برچکیل دمک اوله‌جقدر ؛ فقط « هجوم‌له اتلی »

بزده بو نوعده بیلک بعضاً ؛ بر شکل توصیف دکلمی ؟

« سرسری برطاقم فکرلرک تجربه‌ی تصادف اثنینده مجموعه‌سی ایله

طبقه وقوف »

فکرلر طولوشوبدر ، طبقه وقوف ظهور ایدیور ؛ هانکیسی که موجود شایان

توصیفدر ، اوده فکره دکل ، طبقه متعلقدر . بز اولسه‌جه حیات ملاحظه

بر شکل توصیف .

« بولونان روحمک تمنیات تجنبیه‌سی »

عادتا فرانسزجه بر شکل افاده .

« ان دوانک بو شفقتی اولسون بر وجه رؤیا »

بوده فرانسزجه . « ان دوانک بو شفقتی » تعبیرندن فرانسزجه

بیلمین بر آدم هیچ ده بر شی آکلامیه‌ماز .

« کسنه مشبوله »

ملاحظه و مناسبتسز بوده حتی لسانه نسبت فقط اعتبار ایله آلمغه جائز میدر؟

فقط بزم نقد برابره سلکی غریب بر شکلده ادراك ایدیورلر ، بو افرادلری

ده بزه اصولرده تعباً غریب بر شی ادبا بلکه آتاسنه وکتور دیکیز اعتباریله

فکرلریله مقابله ایده رك تقلید ایده رك تنقیداتمز خارجه اصابت ایلیور .

شبهه یز هر شیئی عشقده ادراك ایدیورلر ؛ مثلا عقلمده ، ساحه لرده مباحثه

حقیقی مثاللر آلەلم :

« سیبونك مضبوط سوداسی »

بو نده مقصد بر سودانك اظهار اولونمسی ایچون عقلیانه مساعده

دیمك اوله بیلیر ؛ فقط « مضبوط » صفتی لسانمزده ضبط اولنمه

معناسنه دکل ، مبارز اولمرده « منتظم » معناسنه مستعملدر ؛ بوکلمه‌دن

ده قطع نظر ، سیبونك بر سوداسی ده مستعملدر ، و ایکی کلمه ده بو مضبوط

لفظ تقبیلی یازمقده ذوق موافقه ایدیور :

« سائقه سنك تحلیلکنده ... »

بر سائقه ده تحلیلك نه‌در عجبا ؟ بزم ذوقده ملحوظه نه توضیح ایده‌دمی ؟

« مطلوب ای . »

ستونده‌جه ایچین نه مسئله ایله بسیط سوقتمیده ؟ ..

« حقیقتا سه هوای شبهه »

بو قافیه‌ده بر خیالی تکمیل ترکیب باری ؟ وجه اکلیمه بیاننده‌کی
فقرده‌یی کوسترمه ایدرک ؛ بلاکس بونلرک ترکیبلرک اکثریسنده ، السنه
عرا صنعتده دیدیکمز وادیسنده ، بر « وجه و مناسبت » واردر .
بولنوب بولنماسی قابل اولمیه‌جق درجه‌لرده مفقود . ترکیبلر اجباری
ایدیلیر . وجه و مناسبتی مفقود کلمه‌لر ؛ کندی ذاتیله تنبیه ایدرسه
فرجه ایدرم که خطا ایده‌جکسکز ! یا ادبیات کنجی یا ؟ افکاری ترکیبلرک
حیثیت مجموعه‌سنده خطا کوسترسه ؟ او زمان تعقیب ایده احتیاج بولنمیه‌جق
ستایش ایدرز . دیمک ایستیورم که بر آثاری تعقیب ایده‌جک ادبا
و ارباب فکرک ترکیبلرنده بوکون ده کمال درجه‌سنده « وجه
مناسبت » « ملایمت و مناسبت » بولنمق غرضیله برده بوکون ده
اونلری بکنمیورلرسه ده کندی رأی و تعقیبنده خطا ایتدکلری دکل ،
ادبا و ارباب قلمک کندی نظرلرینه انحرافاتی کلیرکن ، اعتراف ایتمش
کلیرکن سویلمکده تردد ایتمیز . بر ده « غایت واسع نقطهٔ نظر » دها
سنده غریب بر سقطه‌ده دخی وقتیله تأثیر اولنمشدر . بوکون آثارمز .
تناسبسزلکنی ادبیات شرقیه قالمقده اصرار ایدییورلر ؛ بوکون تکمیل ایدلک ؛
خیالسز ادبیاتک ادبی ده غربیله اولمقده اصرار ایدیورسه بوکون ده کندی .

ایکی اوجی آهنکلی تلفظ اعتباریله لسانمزك سائر کلماتنه موافق اولمادیغی کبی

بر ایکیسی ده معنالری همان بوتون بوتون تیاتروده اولمقده معلومدر .

بو کلمه‌لری یاخود بونلره بکزر بیلمه صنعده نثرده ، نثرده ده اولورسه

اولسون ، باری اشعارکزده نظم لسانیه نا ذخیره ده وتمسره اولسونلر .

غریب کلمه‌لرده نه دیمك استیورسکز ؟ یا کلمه‌جکلرده ده موضوع بحث ایده‌جکیز :

بو کلمه‌لری بازارده دونکه لسان عربیجه لکر زمان قبول ایتمش کلمه‌لری

خواص ممکنا ده قبول ایدیبده دیکر قالقیشمه‌لرده دعوا و برتیبه ؟

— ترکیبلر —

ترکیبلرده نه کبی شروط وشرائط ایله بیانی مسئله‌ده شوطیبر نظمده قبول ایدیلمه

ایسته مسکرده !

معنای وصفی ومعنای اضافیده غالب وقوع لفظ دخی قبولیله

ترکیبلر یاپیلیر .

بو ترکیبده منصف شاعر مکتب ادبنك مشغلان کوزه تمك ایستدیکی —

« مناسبت وملایمت » قیدینك حد اعظمه قدر جیلنمسی عبارتدر .

بر مقالهٔ مخصوصه‌سنده ایضاحه ده ابتدار ایدیور :

«حقیقت ایسه شوکه اقطار ادبیه‌نكده تنوع و توسعی ، افكار ادبیه‌نك تنوع و توسعنه تابعدر . اشتغالات جدیده و یکی اولان کلمات و ترکیباتك تکثر و تنوعی طبیعیدر . بوکا هیچ صاحب نظر قدیمجه انقطاع ادبیه‌ده ترقی تنوع و تشعب ایچون قائم اولمکسزین افقلرك اتساعی ظاهرده‌ده اوله‌رق انقطاع کلمه‌لر و ترکیبلر حالنده بولنمسی ناممکن اولور ؟ بر فکر لزومیله بر لسانك کلماتی موجود اولمیان بر تجربه‌یی تبلیغ ایدرسه افهام و تفهیم ایچون یا لسانك کلمات قدیمهٔ متروکه‌سنه بر یکی رواج ویرمك یا خود او لسانده یکیدن یاپیلمش اولان الفاظده موجود بر کلمه‌یی آشنالاندیرمق و یا خود یکی بر ترکیب یاپمه‌لیدر مجبوردر .»

بو سوزلر پك طوغری سوزلردر . فقط بر سوزده ده دوشونمه‌لیدر که : یالکز دستورلری وضع ایده‌نلر اوله‌رق هر زمانك شاعرلری ادیبلری ایجادلرینی آرارسه قدقلری تصادف ایدرلر . ثروت فنون ادیبلرینك ظهورندن صکره یکی سوزلر ده یکی سوزلرده کورولمش بر قاچ کلمه آلالم : مستغرب ، زیبار ، ژهره‌گین ، مخضب ، تلویح ، ذلفه ، ذوبان ، تلائم ، انتظام کبی .

بو کلمه‌لر پك چوق اولمقله برابر آرا صیره‌ده داها بر چوقلری بولونه‌بیلیر . البته بونلر اجماع العالمه قبول اولونماش نظره بر معنا ویرلمیشدر ؛

آلمقده گورییورز . شو قیصاجق ده اظهار ایده‌بیله‌جکمز حکمی ایچون
خالص فرانسزجه ادبیه عائد لسانده ترك شو مقدمه ، مساعده‌سیله اقتباس
مقترحاً موضوع بحث ایده‌جکز ،

— کلمه‌لر —

ثروت فنون یازیجیلری ذواتک معارضه‌لرینه مثلا (غلبه)
استناد ایدیلیردی ؛ بو استناده قارشیده اوتورمشلردن بولنیورلردی .
نثر ادبی گلنلر موجود مقالات و مصاحبات مقاله‌لرنده بولنیورلر
گورولور . بونلرده یازیلمش اولان مقاله‌لرده کلمه‌لرک غربی بحثنده
ثروت فنونجیلرک ادبیاته گیردکلری شعرده بر دستور اتخاذ ایتدکلری
آکلاریز :

گوزلکلر آهنکک تنقیداتیچون لسانمزده موجود دیگر کلمات ، قلباً مخالف
اولمامه و معنالری بولنوب بولنمامه غیر متقن بولنمامه شرطیله کندوم
مقصودیمی یازمامیدر .

شو دستورده حاکم اصابت اولدیغی آنلاشیلیر دیه ایسته ح . ناظم بر دیوان

خالد ضیا مکتب ادبیه‌سی لسان نثری
حقنده تتبعات و مطالعات

شناسی مکتب ادبینک لسان نثری حقنده یازدیغمز کبی خالد ضیا مکتب ادبینک لسان نثرینه عائد ده اکثرینده اولدیغمز حالده ایشیتدیکمز فکرلری سویلیه‌لم، بعضا بولندیغمز مناقشه‌لرده بیچه بو شکوک حقنده باعث اولدیغی آکلادیغمز تعجب عمومیه‌یی کوستره‌لم!

خالد ضیا مکتب ادبینک لسان نثری شناسی لساننده داها زیاده عجیب و بیکانه‌در. قدیم لغتلر تنشیدن قورتولمش تشویش سیاق و ترکیبنده خصوصی بر سبکدر.

بو لسان نثرک تشعبه ایدن یکونی مهمل اثرلری فقط اعتبار ایله آنلری محجور بیکانه. بو قاعده‌ده ده سویلیه‌یکم کبی لسانک غریب بر شکلده متولد اولمالری ترجمه‌ی اولملرندن و اثرلرک سیمالری ثروت فنون ادبیاتندن اول نظامیه ایضاح ایده. حتی ثروت فنون ادبیاتی بو اثرلرک شدتلی و اصلاح بزجه‌دی: متوجه اولدیغی اوغلی بر شیده بو آثار قدر یازیلان آثارک ...

کریستیلیسنه الك دقیقه مسائلی دائر ملمه عل اوله جقندن امید اوله
بیلیر میکز .

حالبوکه بوکبی تصرفاتی اونلرده فرانسزجه‌دن اقتباس ایده‌رك، لسانمزه
برلشدیره بیلیرلرده؛ بزه افراطلرینه بر التزام عقد ایلر بوتون بونلری شوقی
اتمیشلر.

(٨) فرانسزجه‌نك سنتاقسی، لهجه‌مز بیانه تحویلده التزام اینه‌جك عنعنه‌ده
اساساً غلبه‌جه و مفصل ایسه‌ده بونده‌ده افراط گوسترمشلردر.
ابتدا شناسی عثمانلی ادبیاتی لسانه نزینده‌کی یاکلشلره، مقصا نقصانلره، تناقضلره
قراولرده جمله‌لر گوستردك. هر بحث اجوبه آرایه‌جق مثاللره ادبیه
احتیاج یوقدر: شناسی لسانك نظامسزلغندن بحث ایدرکن یازدیغی
مثاللر ترکیبلرینك کفایت ایدر.
شونی قیصاجه بیلدیرم کسنده ذوقمزك دخل وجهنی موقوفاتمزی اغفال
ایده‌مز، مطالعاتمز بونده‌ده دقائق درجه‌سنده خارجی
باعث ... دکلدر. بر اوادیه کسنده نقاد
نظرنده، کسنده اذواده شخصیتنده گوره دکل، بالعکس اونلره گوره بر
قبول و انشاد ایتمه‌لیدر. نظرمزه باقیلرسه اعتراض ایتمه‌یه‌جکز. اعتراضاتمزه
جواب ویره‌بیلیرلر، او زمانده مسافه اتمك و طرفینه منفعت اولور. بز حقیقت
منفعتنه بر نتیجه استحصال ایتمك ایسترز. هر حالده بو یولده تدقیقاته

تصویب ایدلمکه رجوع اولنور ؟

(٤) جمل معترضه غایت نادر قوللانلمقدهدر ، حالبوکه بونلرڭ استعمالی افادهنڭ اطرادینی قیرمقده ، فکره بردنبره دیگر بر جهت ویرمکده حیات بخش اولدیغی بوتون ادبیات السنه مقتدراتی ... بوسببلکده ده تکثیرینی توصیه ایدرز .

(٥) اصول تقطیع قول ایدلدیکی حالده بوندن پك زیاده اعتبار ایله استفاده ایتملیدر . بو شرط برجاده قالیورز .

(٦) بر تصویر ، بر مطالعه یازیلیرکن دوغریدن دوغری یه مقاله کبی بر تکرار قوللانلمقدهدر . هر مقاله نڭ باشنده ، بر سطر آچیقلقده جولان ایتدیرمه کبی بر تقسیمله ایدرلر . دقت ایدن اوقویانلر اعتدال : خالدضیا بك ایدیکی لسانده مقاله لرڭ مختلف قیمتلرده وتصویرده ترتیبه مهارتده بر سطر باشی اولدیغی کوسترلر .

(٧) روابط وادوات قوللانلمیور . مفصلده بوی هیچ بوجود تقسیم ایتمه کبی ترکیبلرده سوزدن ... احتیاجی واردر . تمامیله ترکیب ایدیکی لسانده خالدضیا بكڭ بو تعبیره کیرمه دیکی بوتون لسانده ... هیچ بر بولونه مایه .

اخبار مظلم ، انحطاط ادبیمز ، ادبیات نجواسی ، سرسری کفتی ،،

یازیلر اوقونورکن هیچ بر شی بکنمزلر توجیهه تابع کورمشلردی .

مخصوصیله ساده یازی خاص اولدیغی مقصدله سعویا ؛ دیلیمزی سعویا

مخصوص مقصدله ساده یازی تشمیلی اصلا تجویز ایده مزلردی .

بو نقطه نظره ذاکی ترکیبلر ایچون الاهم بر نقطه قاعده . ستجه

« عقد نوشتیده » ترکیبی مطلقا تورث قوت ادبیاتنک ظهورندن صکره

یازلمشدر . چونکه تماشای کتب ادبیه عقده قائلمیه لغوی ایلردی .

خالده ضیا بک ، شهاب الدین سلیمان بک ، توفیق فکرت بک یازیلرنده

تماشای کتب ادبیه کوره ایچ بلکه بر حالده ترجمه ملی ترکی بوغازیده

یازیلمش ساکلرده تکرار کوره بیلیرسکز .

(۲) ترتیب جمله ده ، بالاطلاق کوریلدیکی ، قواعد موجبات

اجرا ایتمکده حالده بر نقطه محافظه ایلدیکی دو شمدیده :

ستم تصویرده تکرارده مقدمده ، اذا بر جمله‌ده حذف ایده‌رك یازیمه

نه ایچون تیاترو ده حکایه‌لرده تعدیل تحت اولمشدر ؟

بیکتوریا نجوده برحکایه ده برچیقه تصویر یازیلرکن ایکی دو جمله

متمادی ، اداتی حذف ایله یازیلمش ، بر دقیقه‌ده یکی سیاقی استعمال

بیجاییجه تکرار ایدلدیکی قرابتیجه ده بو مقاله‌لرده موجود اولان
کلمه‌لرله مقابلی اوله‌بیلیر ترجمه نقل کبی شیلر دها ابتدایی کلمات
ساده‌ده ابداع ایتدیکلری حالده کندی زمانلرنده قولانیلان ادبیاتز
دولغونجه ایدی. «اختصاص، فریحه، تفحص، خام، اجتماعی،
وقوف، عفت ...» کبی بعضیلری کلمه‌لر ده یازیلمشدر.

(٧) ترکیبلرده «سلاست و مناسبت» اعتباریله دها زیاده
معظمی محافظه ایدلدیکی کورولمز. تنها بو کتابده ایلک دیباچه
کورسه «جوهر آب، سایه‌گاه، سیف جلادت، آتشپاره محبت،
نغمه الهی، جلوه محبت، نغمه شهادت، خنجر روشن، رؤیای
سعادت، انفعالات وجدانیه، جوهر ذهن، ظهور وقف،
ابتسام لطیف، الله وجاهی، شجاعت بیوه‌سی، ... کفن»
بو لسانده ترکیبلر مقبول ایدی. کوزه‌لجه اولنور ایدی؛ هر کسک بو ترکیبی
استقبال استعداد مواجهه، بعضی ده قابل تأویل و توجیه ایدی.
حالبوکه «جیوه آب، معطرگاه، وجود جلادت، آتشپاره
انفعال، ... ، جلوه کدورت، نغمه خیال، تبسم روشن،
رؤیای وحشت، انفعالات آتیه، غمزه ... ، ظهور نارنج،

بیلیرسکز که حلاوت کلمه سنک عجائب بر طاقم تأثیر و سیلانی دوره دوره دوشونولمکسزین بشقه مهابتلر توفیقی ممکن اوله بیلیر . طاقم تبریلر بیلکه صباحلرده تکمیل ایسه اوروپاده محصوص بر ضبابده . بو شرقلی یم، بو نسبتده بر ملایمت بر مناسبت کوره میورم . »

البته شو برقاچ سطر بنم مکتب ادبی ارکانی لسانلرنده ترقی قالمیه امکانلری اولمامسه نقطه نظری تأصل محافظه ایتدیکنی اثبات ایدیکی کوستریر ؛ بو محافظه کارلقده افراط هم بلکه زیاده افراط واردر ؛ « ملایمت و مناسبت » ایدنبری بو ایکی کلمه بر حاکمیت ، او مقدار اوتمویله کسمز کلمه لری حوتدر زیانی حاجبی برخبر :

تناسب لسانده ترشده کبی کلمه لر کبی ترکیبلر تقدیر ایلمش اولسیلر کورمسه ایدیله ؛ نقطه حالده ضبابشده بو کثرت تصورلرله شوقنه هیچیار . حیوتکه ربحی مکتب ادبیه ارکانی « مناسبت و ملایمت » ایدیشلری ترددسنده نعتده ، جوجوده نقده مقید ایجمشدر . بونلره اولیری مقتبس ایلدکم کوردم :

(١) « [illegible] ، [illegible] ، [illegible] ، اشتباه ، [illegible] ، [illegible] ، [illegible] ، [illegible] ، [illegible] ، [illegible] ، بارع ، انجلا ، لمعان ... کبی

نامق کمال بر « مطبوع کلام » یازدیغی ایچون مترجملرینک

بیک سترلی تقلیدات و تزییناتنه معروض قالمشدر .

« بو آتلر طوپوسی چیچکلر جابلیجه نک . اورمانلرده سمالر صالش نه بیز

کلبه‌یه بهاریه سیبدر . . »

— سامی پاشازاده سزائی —

البته قارئلرمک سوزنده اولر ، شو بلاغتچه کبی اوبوجلی بر کتبه .

اخطار ایده‌جکلر : بونلر برچوقده استطالیه کوره بیلیرز . تعبیرلرده

بولندیغی شعر برشیلکدر . نامق کمال حالنده یازدیغی بر مکتوبده

بو شعره برشیلکی باطل نامعارف ایدیور .

« دون خستنه‌یی کوردم . احتمال که بو مکتوبی سن اوقویونجه اوده

ده بن اوقومغه باشلارم . بر عباره‌سی حقنده آنجق غوررسه‌ده

عباره‌یی مکتوبکزده چ انجشدلی کوستردر : « دیکم شو سهابه

حیاتیم سزه جهالدت اولسه حیثیاتی کبی ولسه ، الوأ سهرکرله تتوج ایدن

طاغ تپه‌لری قدر دلربا سوریکم . . . . » سوزلک ساده اولدیغی ،

طبیعی اولدیغی اعتراف ایدر عجبا زده دکلدر دیور سیکز . حقکز وار ،

نقطه الفاظک بعضه برلری برآز دیکشمش ، منقطع سماعی (آکلادیغیم)

دون دنده بولندیم ..

„بن الشبور دیم که شو سفلی دنیا یوزنده‌کی اولاد آدمه خبر ویره‌جکم
مصائب اولدیغنی کوسترن و شو عمولده ال دلسوز الجا آورـ
دن حیات ترقیسنده بر زمره آلتوب و اوسنده بولوبده بر دنیا
صفا دیتوب سیرینه بر صفحهٔ آلحنه اوزرینه آتشنده حروف ابجد
بازیلمشدر .... ” ده نفخه و نزاد اکرم „ دهر

— حیاتی ذره اکرم —

البته بو مثاللرده جرانشده تکیج ، امثال سیمنه‌کی نقصانلر و نبازلرده
تکتب ادبیات لسانه منشاسنده اصول اولدیغی درجه تمثیل ابجد تا شمدی
کورولمیورت :

بونجلره برجوحه مثال کوستریله بیلیر ، لاکن آرتیق ثنا صنفلری
ایضاحلمه ده باحسنده ، اشکاله کلم .

شیمدی مکتب ادبیات ارکانی عربجه ، فارسیجه غاب الی تحصیل ایتمشدر
لهجه‌یه بالکز مسائل ادبیه‌ده دکل ، مسائل لسانیه‌ده ده بر استناد کامل
ایدر : بونلرک لسانلرنده یازلمشدر ، غلطلریت نادردر .. بوکا قبه
بر ایکی نمونه کوستره بیلیرز :

سوسجعلر بو مقدمه ده سنت تأثراتك كمالنى برادابله افشا ايده

رك هنوز اكمال ايده من غلوبت احاده ر باقيه حميد ستايشدر ؟

عبدالحق حامد نثرنده سجع و قافيه‌يي التزام ايده جك بر زمانده يازمه

باشلامشدر : مقبرك تاريخ نشرى ١٢٩٢ در . بر ده شونلره

سجع يازمغه سوق ايلمش باره بز بو مقدمه نك بر ايكى جمله سنى ايراد ايتمكي

كبى يازمشلردر .

« مقبر بو الهيهك ابديتي فكر انسانيتك حقيقتده لفظيه بر بنت اولمليدر،

مقبر بر بحث اولمليدر . هيهات ! »

بوراده كى سجع بر زينت دگل، بر خارقه سنت دروز كرانز و بيانز

سجعلرينى هيچ ده سوكمز دگلز .

« بر بابانك باوره و سيله تعاليم كرامي مقاصد مرامى انتشارنده

حفظ و نشر .... »

« كنج انجو ن ز سعادت كرعمرك بيلك دركوسون وشاقه مقابل بر بندار

تسلى اولنمه اوزره حسن تربيه و تعليمينه مشغول اولدجغى اورداجيه

بر بابا دره خاطبه اولرك .. »

« ابرش صباح اولقوده دوبانه سعيده اوخلدانى باسه يا حميدينك

« مقدمهٔ مغرب » دن

« مغربکز آثار موجوده سلث الك اعجبیدر ؛ قنا بولمسه بر وجودك
مقیاسی انجق ناپیلیردی »

« اعجوبه » اداتِ تفضیل الحاقنه لزوم وارمیدر ؟

« تأثراتمی یازان کوکلمده صافلامقه ، اخود بازدیغم باغچه‌لرمه
صکوم سلکه‌ده اوط ایکن بوجوده‌ده صباح حقایقه مرتسمی ایده
سوق‌له وارداولدوسه آنك جوابی خضردر . »

« مغربك صادق اولدیغی خبرلری ابدی ابدی بر طاقم خبرلردر .. »

« مغرب کوکلمده دوغمه بر اثر جاری ایکن مسلمه فرنجی هم ده ابنه
ایسوقان شاعرلك بوسوزی اعجبدر .. »

سوال ادالر سزوه یمینی تأثیر صانمیدر ؟

« بن بوکتابی کنم اوقویجم دییه یازدم . زیرا حسیاتمزاشتراك
ایده جکلر نادر . بلکه دخی بر فاقج توابعی اولدقجه بیلیریم »

« معانی ماضی بر دائره اولان مرهونیکز ال عجب بیلری اولدیغی حالده
ال سوکدیکلریدر ، بن شاعر صابانلری کرباته یاخود صابانجیلری
دخی اسیر بیان ایدر .. »

کتابدن منع ایدیلدکده بعضه ژ‌ بر بیان ایده بیلدیکی حادثه
سنه‌لک موقعنی بر عثمانلی تاریخنجه غلط دروغ اولدیغی اولمدیغنی اظهار
ایتمکه باشلادی . حتی اورادن دیگر عثمانلی تاریخلری دستمه‌یانی اولدیغنی کوریجه
مصادره جسارتنده استعمال رجالیه تدارکلیچون عقد اولونان
مشورتده دوستلریله سعادتجه بیانحی امریله خبر ویره‌جك
عسکرلره شرفنه دستوره ملك دره جبلره قدر کوتوردی .
دوغروجه خبر خاصی جریانه ترجیح اولنه‌رق حمیلك انقضا قبلنده
اعدام <u>اولندی</u> . »

— عثمانلی تاریخی —
« نامق کمال »

بو کتابده ده ماضی تاریخی صحیفه‌سی قونلی ایدر دیه کسیبجیدر . نامق کمالك
کندی لساندن تحریرینه کوره بر قتل صحیفه‌سنده بو قتل بر بشنده‌کی بو درجه‌ده
تولیسی غرابتی واردر ؛ بازعلاوه قتل « اعدام اولنمشدر » —
دولتجه‌دی ؛ « اولندی » بازیلمه ؛ بوده بر نسخه دردنجی
سیلندی .

«... لبنانك هر طرفنى اوقاجيه بر طاغ احاطه ايتمه‌ده، اويله
بر طاغ كه متواضع بر صاحب كمال كبى صنين تعالى‌ بر مستغرق حس
ايتدير، ماديكه جاليسى كبى حقيقة شفق يوكسلور..»

بو «صنين» كلمه‌سى ناصل تجويز و قبول اولنه‌بيليرده؟ بو بيلمه‌يجكيمى
بر تكرار ديده‌م: لسان يسميلك غابت جركينه بر تعبيره باقه بيليرمى؟
اشاغيده بر «كبى» باز يرجمى ايچون بو تعبيرده بر «صنين» يازه‌رق
حقيقة بو عباره شويله:

«اويله بر طاغ كه متواضع بر صاحب كمال مترفع آكندريجيدر، تعالى‌ر
بر حس ايتدير، ماديكه جاليسى كبى حقيقة حقيقة يوكسلور..» شيمدى
كوزلجه‌ميدر؟ البته بر آز فضله دها!

«دوندار بك رياسته نائل اولديغى زمانلرى عثمانلى سكليك هر
يشتده اعتماد ايديردى. فقط بونلرنيفيايلرك سياسى بر تأثيرى
اولمديغيندن عثمانلى بك مجروسيله زجر و تأديب لزوم كورمدى! –
نتيجه دوندار بك بيله جنت محافظه جمعاً اتفاق ايديلك. فقط –
اشبو نده اتفاقه مدنيت سبب ايچون ... عثمانلى سكله قاتلمه
اولمغله مستحكم قهولرطاسويجون بردن زياده شى ظاهرده خيانته

نه ایچون قورقولیورسکز ؟ سز قورقولمزسه کز شاکردلرکز
عرفانکزدن ناصل قورقولیور ؟ ساده یازمغی بزه توصیه ایدن
سز دکلمیسکز ؟ همی سزکنکز یازیلریکزی بیز ده دوقیانه [illegible]
ساده یازیور میسکز ؟ خلاف بوز ده اولمق بر مثل لفظ ایله
رنبا ؟ نه قصدکز مقبول اوله بیلیرمی هیچ ؟

مکتوبلک برایکی دفعه استعمال ایتدیکی [illegible]
« دوبالر حقنده سوزلری تکرار ایتمشلك . (دوبا ، یه) زماننده
الی نیابه ده مشهور اولسه وحتی معاصرلرینک حمیدسنه ترجیح اولنسه .
سلطنت قبول اولنمسی سبب ده اوز دلینی ستایش لهم ایلانلی لهم ایرلاحه
اولسه یه برابر سلنك جوجقلرینه و ایجه بره فره لهم معاشقه لهم ذوقی
آکلایه جق بر یوجه ده بولنمسه . »

دیه ذکر اولنیور ایدی ؛ سزلرکنده وضع ایتدیککز اساسلره کوره
یکتوبه لساط عاشه ساده اوله جقده ، حقوقی یکتوبه ده ! حسن
در سیمیته » لسولمشلره جقدده ؛ سز حقوقلرکنه « اوطسه یه برابر » دیجیدر
یازدیرسیکز ؟ البته نه قصد
بر کلالت حامده اولمق بر یکتوب سنه ی ستوقمنده باقینجه

قبول ایتدیکی اثرلری آرامالی‌یز؛ انجق بو شرط ایله اختلافات

و تنقیداتی محض بیان ایده‌بیلیرز.

بیک ایکیوز طقسان سنه‌سندن بیک اوچیوز اون سکز سنه‌سنه قدر بر زمانی

تحدید ایده‌رسه‌ک شناسی مکتب ادبیک دورهٔ کمالنی نظر اعتباره

آلمش اولورز: «حامد»لر، «عونی»لر، «طاهر»لر،

«اکرم»لر، «نامق»لر، «معلم ادبیات»لر ایچیو یکرمی

سنه ایچنده یازیلمه، مکتب ادبیک شاه اثرلری بو یکرمی سنه ایچنده

وجوده کلمشدر. بعده ایکیوز اون بر سنه‌سنده ثروت فنون ادبیاتی

ابتدا ایدر.

نامق کمال، شناسی ادبیاتنک ذروهٔ کماله واصل اولدیغی زمانلرده

اعتبارات فنیه‌دن قورتولمق لزومنی بزه کندیسی اعتراف ایدیور، حالبوکه

یازدیغی بر مکتوبدن شو سوزلری اوقویورز:

« تزیین الفاظ اوغلان شوقنکی سودیکم رسمک! بو اوده‌ده

بکا وجهه‌نک نقضی دکلدر. او اعتبارله انی بیلدیکم درسون،

بابا مکتوبه یازارکن بیله بر مناسبت قافیه بایکدنه بو اوقورسورم »

بو سوزلری اوقویور اوقوسانز ادیب اعظم کمالی کورورز:

شناسی مکتب ادبینک لسان نثری حقنده
تدقیقات و مطالعات

لکن بوندن اول بو لسانک بولندیغی نواقصی تصحیح ایده‌رک تکمیلی سوزی اولدیغنه قناعت ایتدیکمز نتیجهٔ عمومیه‌مزی سویلیه‌لم :
شناسی مکتب ادبینک لسان نثری یک زیاده تجدد دیدیکمز اولمقله برابر بزه قدیمانک لسانی تقلید و تعقیبه میال و لزوم مسنده حقنده شرح — یپیلمشدر .

بو نقصانی شناسینک ، نامق کمالک ایلک یازدیغی اثرلرده بولونمش دیدیکمزه مشاهده ایده‌رز : لاکن بو قارئلرده حس بالموسیقی سویلیه‌بیلیرک اونلر لسانده‌کی تعقید ذوق و لطیفه وجودده کتیرمدیلر ، بولنه بابلی باینلردی : قاعدهٔ ترکیبیه جانب اجنبلردی اوزمان کچیلمکلرینی قبول ایتدیره‌مزلردی . ذاتاً هر تکاملده بر تدریج واردر .
بو حالده بز بو لسان نثری مهولد درجهٔ تکاملنه واصل اولمامش زمانده تتبعه احتیاج یز . الک ییکی الک مکمل اثرلرده دوشدیکی تناقضلری ؛

دوغرو دوغرويه شكللرك ترتيبلرندن استفاده ايدرز.

البته خطلرك جزء درلرك كوستر ديكم شو ايكي طرز ترتيبله اعتبارك سايه سنده مسائل ادبيه يه بيلجه اولمليدر. و غرضمز ايله ثابته سيله مسلوك يولنده معرفه حالنده يك دوغرو مطالعات ايراد ايده بيليرز. مسائل ادبيانك درجه نعمانه يولوب كوسترمه اولورز.

شو حالده شمدي مكتب ادبيانك مسائلنده (باشلديغمز سونه) قديم اولمليدر. و تربيات نقطه استقلالي كبي تعقيب تعقيباتنده شبهه اريشدرمز ديله بولندلغى ايچون تعقيباتمز يك زياده تعقيده محتاج اولمه جقدر.

—

سمتده ، مادام که محرربه وادبا ایچونده بر طاقم نظریات ثابته
واردر ، منقدیه اونلره قویلنلر باننده کوره حکملری یاکلشدر،
افراطدر ؛ ثانیاً مادام که محرربه وادبا کندی مسلکلرینه کوره
انتاج ایدیورلر ، منقدیه بو انتاجاتک نتیجه‌سنی معیار کوره
حکملری نیافعلری سبابز چیقاریرلر . البته مبالغه وتزویرکارلق
بولنولده تنقید ایدر .

کوریبور سکزکه ؛ نهایة الامر تنقیدجینه نه‌سی تنقید بولنوردر
لاکن اونوتمیه‌لم که : (تنقید ادبی) بالبیه دکلدر ، اساسلری
تنقید ایده جکدر . بوده خواصلری راسیه دکلدر ، ذوق ودمای
علم ادبیه متوقفدر ، شوقدرکه تنقیدات لسانیه بو بولک ادبا
ومحرریه بزه وبردکلری انتاجاتی ، ایراد ایتدکلری دلائلی ،
استناد ایتدکلری سبلکی . یعنی اونلرک کندی مسلکلری داخلنده
دوست ایتدکلری نیافعلری آثارده وظیفه‌مز اولنجه نسبه سهولتا
ایدر ؛ نیافعلری بوبوچ کوستره‌رک لطفولرا یاکلشدر ، اوزا
حالده بولوب کوسترملک ایچون ده بز ادبا ومحرریه وبردکلری
انتاجاتدن باطلاع اولوق کلیاته آثارنده التزام ایتدکلری

مقصور اولان بیلیرمی؟ هر محرر، هر ادیب، هر مؤلف بوبابده یازدیغی
آثار فنانسنده هم مستقدینی تکذیب، دگر بعضاً کره خلقده قبول اینه رک
حالینه حقدر. خصوصیله خلقک منتسب ادبیات اوطلبان حقوق معموره‌نی
اثرلرینی تقدیر اینه رک اونک اک بیوک املی اولمه حقدر. منتسب
ادبیات اوطلبان حقوق معموره الب — ریاضیون، اطبا، سیاسیون،
فلاسفه، اجتماعیون، مورخین وسائره — السلرینی کوچلرینی
بر قوتیده ادبیاتک، محررینک اثرلرینی بطالت عیاننده تخصیص ایدرلر
لاکن ادبا ومحرربه کسه ومسلکلرینی اوغره برلساله حسبیله عادتا
حتی برلسانده ابد التجاء ایدیلرسه بو التجاحاتی محتویاً اوقورلر،
فکرلرینی تشجیع ایجکده ذوق دوییلر . حقوق معموره دن شبانده
معرفتده ده ادبانک، محررینک کمال حمیتله تقدیر دخی آلمه‌لیدر. برچوقلری
تحصیل الکمال ایتمه‌سه برکیمسه ایچون خواص ادبیه عیان اولمه‌مز؛
او کیمسه‌ده منفعت وعالم کی آثار ادبیه دن نظر ایله استفاده وقتی
مساعده ایتمه‌لیدر. البته بوبولده اسباب عالی دلکوللی نقدلرینک
التجاحی، مستقل التجاء وثاً بیده حتی اثباتده ادبا ومحرریه ایچون
برلزوم تسلیم ده...

کندی مسلکلرینی ایضاح ونشر ایچون قوجه قوجه یازیلر

یازانلر ذوات مختلفه‌در . حتی هیچ بر مقدمهٔ ادبیه بولونمدیغی کبی کندی

مسلکنی تعقیب و اثباته چالیشمش اولماسنه باقیلوب و ظلمتده رفقا

سنه‌ده بربر تنوع ایتمه‌سه . حامد بکی بر چیغیر آچان کبی صاحب

ناظم اوجیغنده لزومی ، معمافیه شاعر ارقداشلرندن بریسی ایجاب

ایدرسه کندیسی بر حال کوسترسه ، آ ... کندی فکرینه کوره

اثبات ایتمیشدر . شناسی مکتب ادبیده جدیدات شناسی چوقدر

اسعد ملک ، جنابزاده اکرم ، سامی پاشازاده سزائی ، ابو الضیا

توفیق ، ثروت فنون ادبیاتنک ظهوری برابر توفیق فکرت ، جناب

شهاب الدین ، ح . ناظم ، حسین جاهد ، سلیمان نسیب ، احمد حکمت ،

احمد شعیب مسلکلرینی مدافعه ، مسلکلرینک بولندیغی تفوقلرینی اثبات

ایچون هپ بیرلرله یازی یازمشلردر . باشقه دیلو ادبیاتی .

هویتی ادبیاتی وجودیه اثرلری بونکله بیلدرلرلر ، انجه ادبیات

منتسبی ایچون یازیلمش نقادلر حالیه اولدیغیمز اولسون معاً

ارباب ادب ایچون یازی یازه‌مازلر . بو آلت آرقداشلر اوقودوه

بیلمک ایچون بولوندیغی آثار ادبیه یازمق چالیشه جق صاحب

اوجاقنده ادبا و محررین بربرلرینه و خلقه قارشی ناصل بر مسلك

تعقیب ایده جکلردر ؟.

البته بونی تعیین ایده جك بر سیلك یوقدر، بیده وضع ایته بلکه دستورلر

انتقاد و اثبات امنیه اولیور .

مسئله بالکلیه تفصیل شایاندر .

اولا ادبا و محررین لسانك ایکنجی درجه ده ثابت اولان اصول

تنوع و اشکالنده بر تفصیل کورسنز بیکی تعریفات و تعبیرات

احداث ایدرکن الینز ظاهر نظریات تعقیب ایده جکلردر . نظریاتی

مفرد اولمالی هیچ بر مسلك ثابت اولمامالی . دوغاری دوغاری اوله جك

محکومدر . بونی تغذی سوزلرله اثبات حاجت کورمیورم . شکل

تقریبیا ایدن بونلری مسائل علمیه و تفسیرینك نظریاتی مناقشه

موضوعی اوله رق قبول ایدیلیه .

ثانیا ادبا و محررین کندی قبول ایتدیکلری نظریه لری بالکز اثرلرنده

تعقیب ایتمکله قالمیوب اشکال ایدکورسنزلر ، بر ده مقاله لر ،

رساله لر ، کتابلر یازه رق بو نظریاتی تشریح و ایضاح ایدرلر ،

اثبات ایتمکه چالیشیرلر . هر درجه ادبیات محررلری اره سنده

! وقوعه يقين اولدقجه‌در . حتى منتسب ادبه اولدقلرى كبى ادیب اولدیلر ، یازه یازه اثرلرینی آرقداشلرینك تقدیرینه قرائتلرینی دوستلرینه حقیچه‌در . باشقه بر مقصده خادم برادبیه برچوق تصور اولنه بیلیر . لکن بو مقصد ناصل استحصال اولنور؟ بو مقصده وصول ایچون « کیف و ذائقه » احتیاجاتی قافیمیدر؟ جواب . بر شخصیت مطلقه نك وجودینه احتمال ویرلسه بیله شخصی کیفلر شخصی ذوقلر بر طاقم نقاط مشترکه‌ده اجتماع ایتسه بیله هر زمان هر شکل وصورتده تخالف ایده جك اولورسه بری دیگرینی محو ایدر .. مسائل ذوقیه ادبیاتده ده منقسم اولور . هر ادیب هر محرر کندی بکلکلرینی تشخیص قبول ایتدیرمك ایچون آرقداشلرینك بکلکلرینی اونلرك تشخصلرینی قبول ایتمك مجبوریتنده‌در . بکلکلرینی حقنی قبول ایتدیرمه دن اول آرقداشلرینی قبول ایتدیرمه‌سی ذکاده اولسه اثرینی ، لسانی یاپدیرامز ؛ یازی علم کلنسی ده آرقداشلرینی اکثریتلرینی قبول ایدر . لکن بو عرصه وقوعنده معیار نه‌در؟ ادبیاتك تکمیلینه قارشی نه آلتی یاخود بربرینه اولان نسبتلری نه برشی؟ نه جواب . بو مسئله‌ده ثبوت وحقیقت بولنه‌مز .

عمومیتی قیدی بر پك واسعدر. بونده لسانی (لسان ادبیات)
دینیلنجه خلاف یاخود خلاف ادبیك لسانی قصد ایدلمك ده دوغری
دكلدر. ایچنده بولندیغی ملتك سائر اولان بر لسان ادبیاته موضوع
بحث اولنه‌بیلور. شو حالده بر ملتك عمومی ادبیاتی بر ملتك
عموم افرادینه خطاب ایدن لسانه، معناسی شامل لسان ادبیات
دینیلیر. بر ملتك افرادی ارهسنده فکراً، علماً، اخلاقاً، حاصلی
فطرةً و کسباً حقوق مختلفه واردر، دیمك که بونلر ایچون آیریجه
آثار ادبیه یازیلیر، باشقه باشقه لسان ادبیات ظهور و تقرر
ایدر.

ملتك حقوق مختلفه‌سی اولان ارهده ایکی بویوك قسم آییریرز: خواص
عوام. خواص ایچون بر ادبیات، عوام ایچون ده باشقه بر ادبیات
موجوددر.

ادبیات خواصی موضوع بحث ایده‌لم: هیچ شبهه یوقدر که خواص،
ملتك هر شعبه‌ده اولان مسائل ومثلا مسائل ادبیه‌یه حکم ترقیات معنویه
واقف بر طاقم ذوات خطاب ایدن ادبیاتدن عبارتدر. ادبیات ...
[illegible] ذوات [illegible] . [illegible]

ادبا و اربابِ قلم کیملردر، و بونلر نه یاپابیلیرلر؟

«ادبا و اربابِ قلم» افراد ملتك آراسنده بر صنف دیگر، سیمالری
زمانه کوره تفاوت ایدر، کندیلری ده زمانه کوره آزالوب
چوغالیر. ادبانك آراسنده دخی ترتیبه بیلیر؛ درجه درجه
موجد و مبدع، مقلد، حتی ساده‌جه مقلد ذوات بولونور.
اربابِ قلم یاخود اربابِ لسان آراسنده‌ده غایت مقلد اولانلری
یاخود دوغریدن یازمه درجه‌سنده یوکسلمشلری واردر.
انشئ لسان ادبانه و نثره مثلا سلیقه تعجب ایتدیرن بو ذواتك بری
یاخود بر صنفی دکل، هیئت مجموعه‌سیدر. بو هیئت مجموعه بینه
آره‌لرنده نسبته متفقلرده انقسام ایدر.

بونلر نه یاپارلر؟ احتیاجات زمانه نفعی و لسان ادبانك تعالی
معرفه تأمین ایدرلر.

چه ادیبك هرکسك «مستحق و خصوصی» بر اسلوبی اوله بیلیر. لکن
مستحق و خصوصیتی ده نسبی اولمقله برابر اولشنه غایت واسعدر؛
فقط هر ادیبك هرکسك «مستحق و خصوصی» بر لسانی اولمامالیدر؛
عمومی بر لسانی اولور. بو «تغییر عمومیت» ده نسبی بولنمقله برابر

تأصیل عامل اولەبیلەجکی دوشونولمەلیدر :

ترقیات مدنیە لسانندە عامل اولور. چونکە هر خطوۀ ترقی بر یکی مطلب اوطلب تشکلنە باعثدر.

بو نقطۀ نظردن تفکرایلنک بر تجبر اولدیغی ادبیاتک دە او یکیلک مقتضیسندن بری بولندیغنی اونوتمامالیم. مثلا بوقاره بندە لسانە بر چوق یکی کلمەلر داخل اولدیغنی کوردک. بو یکی کلمەلرک احتیاجی جهتیلە افادە ایتدکلری اولدقلری ایچون قبولی ضروری بولندیغنی ده سویلەدک. ترکیبلر، جملەلر، کلاملر حقندە دە بر طاقم اسباب ظهور و قبول کوستردک. «احتیاجات زمان» البتە بو بولەدە ضروری باشدر. بونلرک تأثیرینی انکار ایتمک، بو ضرورتدن قورتولمغە چالیشمق فکرسزلکە دوغری اوغراتمە دیمکدرکە عدم انطباقە بر بهانەسیدر.

زمانک احتیاجاتی حقندە داها زیادە سوز سویلمک صاحب مسلکلرک هر زمانک کندینە کورە احوال احتیاجاتی حصوله کتیرمە اولدیغنی تاریخ ادبیات درسلرندە کورەسکز. بزە اصول لازم اولان جهت ایکنجی سؤالک جوابیدر :

ادبیاتیا قلم گیجک دری؛ و بونلرینه بابا بیلیورلر ؟

بو ایکی سؤاله نه قادار مواخذه جواب ویره بیلیرسه‌ك لسانك وجهه استقلالنی، و نیره نظاملی اوقادار ایلیتیه ایتمش اولورز .

زمانك احتیاجاتی « ترقیات مدنیه » لتعبیر اصطلاح ایدرز . ترقیات مدنیه بالطبع ادبیاتده عامل اولور . ایکی بیك سنه اول جیولرده یاشایان بربر و بنك ادبیاتیله بوگون شهرده یاشایان بر مدنینك ادبیاتی بر اولماز ، لسانی ده بر اولماز . بر استانبوللینك لسانی آنا دولی ده برکوبلی بابا نجی دیر . بولسون او عالمده یحماً حرامیه بکلك ستغلرنی آنا طولی خلقی آکلاماز . جونکه اوستغلرده امعا رمدنیه تبارعن کلمات و اشکال مدنیه موجود دگلدر .

حوکرا هر قوم هر ملت ترقیات مدنیه دقت کندی احتیاجات قلبیه وعرفیه سی کندی ایجابایه محیطه گوره تناسباً جهدسنه اولور . علوم و فنونك هر شعبه‌سنده اکتشافات بر گلیر . بو مباحثی تطویل لزوم گورمیورم . دیگر دیللرده ده بو مسئله‌لری بالاطف تشخیص ایتمه‌ده سیکانیه . بو یالکز ترقیات مدنیه‌نك ادبیاته بر یاز عکس ایتمه‌سنده

[illegible]

لسانك بوتون وسعتى اصول و ماهياتندن خارج چيقه: مسئله
بو اساسات مقابل اوله‌رق بر كلمه، بر حرف بيله ماسنده. او حالده
لسان ناصل كليشيور؟ بونى ده سويله‌يه ايم: لسانك ايكنجى درجه
ثانيه‌ده اولان بعضى اساسلرى تحول ايديور. شناسى و ضيا پاشالرده
بو قاعده‌ده بر كوسترديكمز تفرعات و تفصيلات كبى بو درجه ايكنجى
و اوچنجى درجه‌ده ثبوت و استقراره نائل اصول و اشكال لسانه
عائد ايدى.

ديمك كه لسانك ماهيات اوليه‌سى، ارباب قلمك تصرفاتنده قطعى
و نسبى ايكى صورتده عامل اوله‌بيليور؛ ارباب قلمك اثرلرنده ايسه
انجه‌لنسى بر درجه‌ده قاليور. بونلر اولنجه سوزجه بر دستور
وضع ايده بيليرلر.

حكومتك لسان ادبياتى كندى طبيعت اصليه و ماهيت تشكيليه‌سنى
صورت دائمه‌ده محافظه ايتمك شرطيله احتياجات زمان ايله ادبياتك
ارباب قلمك قبول ايده‌جكى اشكال جديده‌يى ده سينه‌سنده بر درجه‌يه قدر
تعقيب ايدر.

سؤال: احتياجات زمان نه‌در؟

منفی بر افاده ده تسمیه قولنور . دنیاده تدقیقه احتیاجی اولمایان

هیچ بر شی یوقدر . او حالده لسان ترکی ده تدقیقه محتاجدر ، لسانی

تدقیقمزده ده بر درجهٔ کامله تعیینه موفق اولمشیز . واصل اولدیغمز نتیجه

حقیقته قریب اولورسه بونکله اکتفا ایدرز . بیلا ترکی ده تجربه‌نی

سویلیه‌لم : تدقیقاتمزده اصابت وسعتی کمال تدقیقنده کوستره

بیلدیکمز نقطه‌لرده بولنمقدر .

بوده بنم فنا اولسه‌ده برازاطرافلی اولرق موضوع بحث ایتدیکمز

(علم لسان) مسائلی شو آراده اجمالاً تکرار ایده‌لم : عثمانلی لغتجه‌سی

ایکی قدیم دن بر یوقدر حرف تعریف ایجه کور ولیور که ماده واردر

الفاظ لسانك تعقیبی اوجدن تدقیق اطرافه اصوله و قاعده‌یه بولنور :

لسانك النسانیه ده اوچدر ، کلماتده بولنان حرفلر مخصوص

بولنان حرکه‌لر بر بری حرکه‌یه تابع بولنمسی کبی شو اوچ شیئه اساسه

مستقل اولرق مستعمل اساساتده علاوه ایده‌بیلیرز . عثمانلی لغتجه

سنده تأنیث و تذکیر یوقدر ، تثنیه یوقدر ، بر حرف تعریف قبولی

اولنمامشدر . بنم بولدیغم آثار ادبیه بونه مسائلی اله قدیمه قدر

تکیه قدر . فقط تدقیقده کیرشدکجه کوریورز که هیچ بر ادبی هیچ بر حالده قبلم

سویلمك ایستیورلر :

۱ – ادبیده ده شخصیت نبوغ ده، تجسس نبوغ ده استثنائی درجه‌سنده قالمه‌ده؛
ادبیاتده بر طاقم قوانین طبیعیه حاکم اولدیغنی ادعا ایدنلر بیله آنجاق بونلری
آچیقلامق ایستیورلر :

۲ – ادبیده ده قوانین طبیعیه خارجنده نبوغ ده، تجسس نبوغ ده استثنائی درجه
لرنده قالمه‌ده .

ایکی زمره‌نك ده «مطلقیت» دگل «نسبیت» طرفداری اولمه‌لری بو درجه
تخفیف ایدنجه بالطبع حقیقتی ده عیناً نسبیتك تعیینی عباره‌سنه کلیر :
نبوغ ده قاچ؟ اوت «شخصیت» نه قادار؟ «تجسس» نه قادار؟.
دیمك شمدی بز ادبیاتك مجرای طبیعیسی اولان مساعده ادبیاتك، ایجاب
قلمك شخصی ذوقده واجتهادی نه درجه‌لره قادار عامل‌در، بو ذوقده
واجتهادده تبعه بیتی اولان اسباب خارجیه نه قادار مؤثردر بونی
آراییه‌جغز .

عجبا بو مسئله‌یی صورت قطعیه‌ده حل ایده بیله‌جکمیز؟ حل ایده‌رز
دیه‌رك افراطه وارامیز، زیرا دعاوه بولنمش اولورز؛ مسئله‌نك غایت نازك
اولدیغنی انکار ایتمیورم. فقط مسئله‌نك اجزاسیله سیرك اوزرنده ده

(١) ادبیاتده الا بولونان عامل ذوق شخصیدر. بناءً علیه لسان ادبیاتده ده شخصیت ذوقی حاکم اولمق لازم گلیر که

(٢) صنعت و ادبیاتده بولونان عادتات عالمی کبی قوانین نظامیه‌یه تابعدر، بناءً علیه لسان ادبیاتده اخیراً معین بر ترتیب نظامی تعقیب ایده‌بیلیر.

عجبا بونلرک فکرلری نه قدر حاکمدر، دوغرودر؟ شمدی بونلری اقدام ایله تعیین خالقیتده حکمت یا ایلیرده، فقط ادبیاتده «شخصیت ابتکاره فائق شئونات» یادیگار بیره‌جکدر. ایکی زمره‌نک بولندقلری افقا. وسائطلری بولندقلری ادعا معقول و مشروع مناقشاتی باعث اولمشدر. لاکن بونلرک هیچ‌ده لزوم گورمیورم. سزه بالخاصه بونلرک فکرلری شامل بر قطعه‌یی عالمیه اعطا ایده‌یم:

عالمده قطعیت مطلقه‌یی نائل هیچ بر فکر یوقدر، هر فکر نسبیدر.
بیلمم بونک بعضی تأیید و اثبات احتیاج گورور میسکز؟ امثاله‌ـ
(کمال مطلق) قبول اولنه‌جق بر صنعت تصور ایده‌مز (کمال مطلق) البته
بولونمازسه، او حالده ادبیات ساحه‌سنده هر تحرک کبی نهایت بر کمال
نسبی آرایه‌جقدر.

فی الحقیقه ادبیاتده ذوق شخصیتک عامل اولدیغنی ادعا ایدنلر بالخاصه شونی

ادبیاتده لسان عثمانلی قدر سلاستلی ، حتی فوق العاده حائز اهمیت
بر تمثیله محتاج اولمیان نه تشبیهات مخصوصه ، لطافتاً مثلی ، بونه گوره هیچ
دیگر دیلده ده بولنمیه‌جق قدر نشئه‌لی دیللره گوره ، اوله‌جق مفصل اولان
متنوع مطالعات ایچنده خالص و بر لسان تحریری قبول ایدر .

لاکن بز بوگون بو تشبیهات نه درلو تلقی ایدییورز ؟ . مقصدم
ابتدا لسان ترکی برآ رجوعی باز معناده عبارت دگلدر : او لسانك
قواعد طبیعیه نظامنی گورمك ایستیورده صحیفه‌لر و درجه‌لر کاملیه
گوزه دن گچیر دگلدر ، که ده واصل اولمش بر نقطهٔ منتها ، بر نتیجهٔ قطعیه
بولنمه‌سینی ایستمکدر . . ایشته ترکی او نقطهٔ منتهایه واصل اولدقده .
ترکی لساننك کبی دیگر صحیفه‌لر و درجه‌لر اشکال ایده‌جك قواعد
طبیعیه فقط بولنمش اولورسه ؛ بینیه بوتا ترکیدن ناتمام اوله‌رق ده
تشخیص ایده‌لم . بوگون عثمانلی ادبیاتنده لسان ترکی ایشته بوده .
بنی متوجه اولمیه‌جق کبی بر بیلملی بز ! بر ده تحویل ایدرده گوستریلملی بر
قدر عجبا بونلرمی در ؟ کیم بونلری بر سوآله جواب ، ثانی و برلك جهة
نتیجه‌ده بولنور ایسه ، ایکی سطحی نظریه بینندی الننده ا . بیوره فالحمد لله
معروض اولسون .

كه اودلونه .. قاريلر باغيريب !.. يارپ‌دن آجيبه !..

ستشيمان بازرجي :

— نه بابا بابا .. آشاغيك ايشي دن .. كوروجه يچيبك ؟. نه قاصه

ايجاده ؟.

(لواننه فن) دبيچكية دانلي صو فرنكلشدن نبري :

— سه د ه غوناف !.. Cést dégoutant!

سباهي باجي :

— نه آه ! اوباله قرنه اولسه ايدي ... نه اعلا اولوردي ،

نه اعلي !..

الدي (مانشوره) ريادام دوقله توزوب ديليله انجيلاندقد

نفكره مشهور باز نكلرلد باقه‌ده باشنه ك صوت سوكله به قوالبه ريغه :

— او .. هي : .. آيجانه ! [١

اجنافن نشا عد برى :

— بكر دكي فاديلفي !. بوده شابقه ، بوده خوطوره ، بوده طوپورپا

برصوسوده : — اسكي زماني بيلمز ! [٢

١ . ه

....

[١ دايچه لرديكده .
[٢ مكتبه

اینجه بر سسی !.. سکز طقوز یاشلرنده بر قیز باشنده‌کی فاردیغنی

دیر سکاره رك :

— آننه . آننه ! داوجیلر لعزیان جبی دعوه طوتشه‌ر . دیسنی سوگه !..

سلطنتاً آرجی اولاجقیوز !... بزم سکبارده‌ن بری :

— نه جیشیل باسه بزه دوقه دوتکسه ؟!...

باشیجه بر افندی ، سنخسانه باقه‌رق ..

— جنلی والده او ایله نجی بیچی سویدی ....

شیمدیکی (آلامارقه) قاتلرندن بری :

— ایله باقه رفیقه !. یکی ییلك اولمسه .. قناطوره‌بجه ...

آلاسوده دکل اما ... ماشینه‌لك ، اوده ، قهوه‌ده‌کی ...

آغا باقه صاریقلی بر اختیار :

— دقیقه بر لوغرلی انجیلیسنی باپر ، بر قاچ کیسه‌یه صاتاردی !...

واردا قوسنه بر کاتم افندی :

— گوجوك گلدم قطارله گلدی . حاجی تبرم لرحیه بوبك راده قوبوزی

ایغلاردی !..

قوقوشندن بری ! سغفره‌یه یاصوبه توکسه رك :

اشكال زمان

بشنجی . افلاطون داوبا

داییور ، کوزیریه آغر آغر یاپاشیور . بو گیجه بر صفادن صاپیقه عزوجه فالقیشلرندن آدیم آدیم . اوچوز اوچوز حقیقتجه دائمی اوداننگله ارتفاعی شفادن . دیو دیو یاشکردن برسی یچوبلاده مضطرب شکلی باغلیوردی .

« شاعر » . « مقلق حوه دیمیز » : بوجه دیمی هیکیله حیات شهوده ده سرینك دکرمن دمیلرینه طوغری اتیلمه بشر غمیه‌جیه !..

« قطعه‌لری دن‌آلیه اولیوزلرجه ایلك آرهسنده برلذتی لفظ دقیق حسب ایلیوردی : اولنوز شعیله برکونیلو قادین . انبیه قانعه ؟! باننده صوقولدم . آجیجه سیقلی برجی مهاریسه ایلیکه . بو : افلاطون اوچیلو اکرلن یاپراغی طرزنده اوپاسی ده دائمیدی . جانه مانیدی اتکی اوکیو یاتمیه ، یالکز ، یاره ده سوابحیلرینه تمایلایان ایلیك قاپسنده سباو آشنا بوزلی ماشوسنك اوزره یرنده طوغری صاوریلمه . بالکز طورسه او ، نبوطبو کوره‌رز عشق اما .. قادینجه ... ارکده یاننده تنبالیور :

و اصطلاحات کوره دوسویلر. کیمسه بوکونکی لسانه کیرمسه ایستمه‌ده. بونلرده

آثارینی مطالعه‌لرینه کوستره‌جکیز.

احمد راسم بک هم جدی هم مزاحلو لشده یازی یازار. آثار جدیه‌سنده

اسلوب بیانی شناسینک تکمیل ایتدیکی اسلوبدر. فلسفه‌جی دکلدر.

تألیفات عدیده‌سی ایچنده «طلبات سعی و تجربه»، «عداوت»، «عثمانلیلر

فتوحاتی» اثرلری ستایانه دکلدر. مزاحلو لشده یازدیغی اثرلره کلنجه:

احمد راسم بک بونلرده کندینه خاص بر اسلوب بیان اختیار ایتمشدر:

«سوده سوده اوقودقجه» مزیه تماشاً جائزدر. عثمانلیلشمی، عثمانلی

محبتلری بک ایی تنقید ایتمیه اولدیغی ایچون لسانلی لهجه‌لری، لهجه‌لری نک-

خوشنی بیلیر. «اخلاقی و اجتماعی» تنقیدنک تصویرنده قهرمان

لهجه‌لرنی بر سوققشده ... اجرا ایدر. بو خوش‌لهجه‌لری مزاح-

لشده حیلی تأثیر واردر. اوزنده چوق یازیلمش «اشکال زمان»

... کوجیزلر بر مقاله‌لری اوقومقده انتخاب ایتمک. دیگر اثرلری

... ...

باغچه‌لرده آغلاشیرلر ایدی که ، نه ویرلر آلیمی قالجی بر سختیه یه

صالنلایه‌رده اطرافنده‌کی چوجقلرله ، قوشه قایتمی بیلیه‌یو

کومولمه تکلوفلرله فرشندلری ، آنقبتده آره‌سنده صالنوب کیدیورلر!

— حسین جاهد —

بر اسلوب ذی حیات اولان بو بیتیریی مقاله‌لرده اعتدال اسلوبله

تشبیهات تقسیم ایدیلیر . خصوصیله بو موضوعلرده اجرای موفقیت ایچون

الزم اولان تتبع ایله اعلی آثاریچی تحلیله صاحب اولمق بیلکوره

حیبی سکنز .

حسین جاهد بکک الا بیوک مهارت ادبیه‌سی کوکلسیجه الا شایان دقت

اقتباقیتمی خصوصاتک هجومده تجلی ایدر . (غوغالریم) له بنده

سنده اختلاف اولندیغی وجهله بحثلری بعضاً بیلیک شدتلی لسانه قوللاندیغی

انکار اولنماز ایسه‌ده تعصب و تعریضه بولنده بارز دلیلی اثرلری بر جوقده

متعصبانه تعاریض و هر حالده بلاغتنه بیانی و طرز تعبیر اعتبارییه بلک

زیاده مستثنادر . بونلردن برقاچنی اوقوسه‌ق عیناً اوقویالم بز :

حسین جاهد بکک لسان ادبیاتده خدمتی اثبات ایتمشدر . کرک ادبی کرک سیاسی

مقاله‌لرنده قراءته حدده بکک کوزل و زنجیر اولنمه بر جوقده تنسیقات

بر آقشام ینه گیجه‌دم . اویوندن قپوندی ، سحری هیچ فقط

عقلده اولمسه بر حتی شیرابه بیوریلردی . بلکه تحفه بر اکلنجه‌لی بر تماشا

قارشیسنده بولنیورلرمش کبی تحسین تبسم ایدی . کمال ذوق و وجد ایله سیرایتدیکی

منظره آشناکار گوزلکرن گوز . دکری بر خیال ایدی : اوراده کبیرلی

تحسیندن بولنیورلر بر هیچ‌جه . عادتا بر گنج آدم . اوزرینه صالندی باشی

گوجوك بر حیوانی دوکیور ، عقلده قالمیه دیه‌رك ایله باشنی ات اینیوردی .

فقط بریلی لطیفات بیشنده بکلی بر قریبا دایر ایدیوردی ، بولوندی

یوزی گوزی بره دوستوب قالقمقدن برلره ، گونه باشلرینه بولاشمه

اولدیغی حالده بنه قارشیسنده گلنك اوزرینه آتیلیور : - نه در او ،

وبر آوازه سیله برقاحچی آلقیش ، اسنرلرداندن اینیوردی

و بوده لطف مقصد تماشی برنوعات تجربه‌لی کریورلر ، اعلا

مقدمه ، باغیرمقدن مستی دوغسه ، شیطانجه حالده ، عاجز و ضعیف

اوی وبر نه سکر حالیته رحمه تأثیرله قوجه‌ده قیلیوردی .

نهایت بر وقعه‌سنده حالده بر شی قاشه ، شدتلی بر تکریر : بر آن اولمقده

زواللی وجودنده نه قوت بولمادی . اوراده ، قوتلرله ایچینه بر لازم

عجز بك ، ضعفك بولنوبیجا ، لعکده ایله اولدیغی برده ایچینکله

صوده قوشلاندی . الحاصل، اوچوشان رنجالرك قانادلرینی
یومشاق بو صطرقلرك ایچنده سریلدی ، کندی باشنی اوچیه ، کزیله
ایستردی . فقط اوك برچوقده ایلك اوچیشنده اونا قوناقلی آغاجه
باغلی طوتیوردی ؛ شیمدی هیچ اونی قوپاریمیوردی . اوده بو تحریرلر
مضطرب اولیوردی . صوکرا اقشام اولدی ، بر صباح کلدی ، بو حال
دوام ایتدی ؛ یاغمورلر یاغدی ، کونشلر آچیلدی . . . نهایت
قدرتی دکیشدی ، کوچوجک یاورلرینی بیلهمدی ، قناتینی کریدی ،
فقط اوکونده ایکی کلبکلری تعقیب ایدمدی بچاره . . نهایت بر
قارانلق اقشام ، صوغوقده بر زنکله اونی بوغولوق ایله لیسنی آیردی ؛
فقط کوچوجک یاوریده اوکونده ایکی کلبکلری کونده اوقوقولو
چیچکلرده سنده دولاشیردی . بر بلبل بیچاره ، قفس کندیسی کبی
کوچوك ، قوردو ، صولوقده یاپراقله آه ! سن دوشدی !

— قوش —

بولکه اوستنده کی بر یاپراق صولمشدر لقلقالم آلتی کورورایدم :
بر سوره ده صیقیله بیر دولیز لیو اولسوندر . [illegible]
اولسون . [illegible]

«حیات حقیقیه صحنه‌لری» عنوانلی کتابیدر. سائقهٔ مسلک وضعیه مخصص بولنان یانه دیشی آتشیه مقاله‌لردن اکثرینی محتوی اولان «عنوغالرم» نامنده‌کی اثری طبع و نشر اولنشدی. حیات مخیله‌نك حکایه‌لری و دیگر اسلوب بیان اعتباریله دخی جالب نظر دقتدر: بو حکایه‌لردن «دیشیمی، کلبه، ای کنج قیز، یانه خاطره‌لری، قوزه‌ده، سنه‌لك مختبلر» گبی بونکسلی آثار ادبیه‌دن معدود اولان پارچه‌لر بر ایرجه مطالعه و تدقیقه ایه‌مکیز. بیلی کوجوك یانی نفیس اثرلردن تشکل ایدن حیات حقیقیه صحنه‌لری ده سرا پا تابان مطالعه برکتابدر. بوراده اوکوجو مبلك کوتوریانه‌لردن ایکی نمونه کتیره‌لم:

— باریه —

بیرکیمز، دیکیلی، نانشانی برانماعده برجویده ایستالی کبی خانقلی، متردد برکوجوك باریه واریدی. بو باریه‌نك تشکل ایتدیکی کوزه‌ل سسلی قوشلر اونك باشنده نشئه‌له شعب دلر اوقودیلر؛ نیکه مستغفل اولماشغاف تالرانده انیلر؛ باپلاده مهتاسلر اونك قدومی تعقیبه ایدر دیلر. اوکوجولیك باریه‌لربونکردن

جاذبه‌سنه قاپیلمامق ، ایرانک او صحیفه‌لرده کورولن ، اوقوتمسنی

استه‌مه‌مم ؛ تعالیا قانونی اخلاقده ؟ دیه جکمشسکز ؛ استه‌دیککز

قدر سویلیکز ـ استه‌دیککز قدر فریاد ایدیککز ؛ اونلر عقللی آدملردر .

استدکلرینی بیلیرلر ، اویله اخلاقده . دهالرکه اولسونلرینه قوللانه‌جقلری ؛

استه‌دکلری زمان فیلسوف ده اولورلر : « حیاتی ، حیاتی » ترکیبی دائما

تکرار ایدیورسنک اوجنده آجیلی در : « باکا حقی » قوتده‌یم ،

دیرلر باکا باحقی ؛ بنده الکده کلیرسه ایه ؛ تعالیا تریسی اولقدر

تصففانیورسک محفظه ایتدیکده صاقلا ! » وقتاکه بو محفظه

سنک نیرنده طونیورسه اثنی سحرولنه دوکرلک علاوه ایدیلر :

« بوراسنی سنک‌ایچون اوراده کوستر محفظه‌مزده تحریرنامه‌ده وضعک

ایدلنی تقضی واذعانه ایده‌منلرسه سنده‌دیرلر ... »

« مصاحبات ادبیه » دن

ـ ترجمه‌کرده ـ

حسین جاهد بک بر چوق ادبی مصاحبه‌لر ، ادبی و سیاسی مقاله‌لر ،

کوزل حکایه‌لر ، نثرلر ؛ « خیال ایچنده عثمانلی » بر ده ـ دیوانی

! ... . کوزل حکایه‌لری جامع اوله‌رق « حیات مجمل » اثر

صاحیلانه لکوای صاری — صباغ نکجی وجودلرینی نفسی ایدیمک
ایچون — بوبولک برچینی صوباینک اطرافنه طوسیله دخی قوللنوقلری
کومولرک سبنا — ولرنبانک صاتی دوپانی قدیمعوائه ویرتبانک صحبده
دوام ایدن برقاچ آ- قدا سنک دره دن نیه دن سوبکجلری سوزلر
اثنی فکری لطیفه لر ، اوقو دخی شرقیلر — کویا بز اورا ده دکلمش
یاخود اونسانی آکلامبوریتر کبی — اوزریمنده ده بیلک سطحی بنا:
بیر صاحل ایمیور ، بوبونی او ولرلر نفوخهانه ببطانه ، تمامکبطانه
قالان مشافه مز برجسیم ستلارنک زیرتحلفلری ساینه هاکنده ، عمیلد
بوموتر ، اره سنده محوی وساکنه حرباق ایدن برجوی تنوشبه کی
کندی کندنه اثیریبیه کیدیبور دی . »

« ... بوبولده سوء استعماللرن مباح کورهنلر باشیه فلری
عقلی کوسترمک ایچون « تصرف ادب » قاعده سی لکوزبه ده .
موجود اولمدیغی ، نظامنامه مخصوصنده بوجهت نظر دقته آلنماسه
ادبیاتده تأسیسی تملک کی تحدید فوائدی منظم برمدعت مقرره نک
تأسیسنه سبب اولن وبرلمسه اولدیغی سوبلنیه رک یا یرده اعصاب آثاره
دوام ایدرلر . بز اونی دائما فریاد ایدیه کلمشسکز . » جناب مصطفا نک —

حبه دن مقتبس بر اسلوب ایله یازار ؛ حسین جاهد بك عوام لسانی تقلیده مبالغه‌در . ایکیسنك ده تألیفات عدیده‌سی واردر . بر قاچ مجموعه‌لری بر ایرجه اوقونورلر . احمد راسم کوکلیجه ؛ اونك اثرلرندن بر پارچه‌سی اولسون شیمدی یه قدر کورمه‌مش اولمقدن . اصحاب قلمك دها بر چوغی ده کندیسیدر .

الك چوق اوقونان رؤف بك كلنجه ، خالد ضیا بكك كچمیش بر مقلدیدر سبقتجی بر شی دکلدر ؛ اونك نثری اوله تأثیرات مفرده‌سندن طولایی بالاطلاق تحلیل و تنقیده تابع طوتمیه جغم :

توفیق فکرت ، بعضه مصاحبه‌لریله اوقونمقلغی مقاله‌لردن ویرده نام سنه‌لر ایله یازدیغی اوچ درت کوچوك مقاله‌دن باشقه آثار نشر ایده‌ممشدر . یالکز شکسته محرری نثرلریله ده بر موقعی حائز عد اولنمازسه لسان تکلمنده احیاب ایله بر مجددن بزده لسان نثری اصلاحاتنی تکمیل ایتمزدی . سامی فکرت ده بعضاً کندی ترکیبلری ، کندی جمله‌لری ایله بر طرز کوستریر . اونك نثرینه « هیجانلی نثر » دینیلمه‌ملیدر .

شو پارچه‌ده بو ایکی اوقیجلرده بری اوقویالم :

« اوت شیمدی ، لطافتله بر جنین دعوا ایله آغیر آغیر باتمقده اولان اوردوکومدن

متوسطلك قدر سماجتسز التجا ايتمكه چاليشمه ! بو فنه مخصوص بيله‌كه انسانك آتيه اولان دينك افواه لطيفنده شكوروكدن لسنه برشي اولمسان .»

بيلمم شويله‌جه لرك تحليله احتياج وارمي؟ شعرجديدي هنوز كبي فكرلري - حتى هرحرفي دبيرديه جكم - برشي نثرلريجه ظرافتنه سزاواردر ! مرسلده ده طوغريسي الك صوك تكملهء ادبيه‌جه چاليشمه .

متوازي انشاد مخصوصنده صوكرا ثروت فنون مكتب ادبينك آثارلري آره‌ده سنده توفيق فكرت ، جناب شهاب ، ح . ناظم ، احمد حكمت ، احمد شعيب ، سليمان نسيب كبي اصحاب آثار ايديلر . بو اصحابك نثرلرنده برقوت فوق العاده لكن حائز اولمامقله برابر حسيات وخيالاتجه معاشيك تأثيرنده بولونمه وستحضاره مخصوصه‌يه كوره متنوع اطوار بيانه مظهردر . حمله‌سي آثارجه توفيق واحمد حكمتي كوره‌جكم . باكنز اساساً برشاعر اولميان توفيق فكرتده مرحوملك نثرنده بادئ تجليا برشئ محبت ايده جكم . بر ده جناب شهابك نثرينه تمثيل ايده جكم كه برخصوص حائزدر . ثروت فنونك ده بازى بازمامسه وثروت فنون اثناسنده آره‌ده قاريشمامسه اولقدر برابرده مكتبك منسوبلرنده معدود اولان ذوقي سيمالرده كوريورز . خالده خانم ، احمد اسم وجيسه مجيلكله ، خالده خانم ترجمه المقرضة النثيه

دقتلی ایسه اولسونکه افکو استقبالنده دائما بر دار آغاجنك گولگه‌سی مرتسم
دوره‌جقدر . »

« شریف پاشا نه ایستیور ؟ . سعید پاشا کبی بو آدمك اك بویوك
آرزوسی .. حاشا ثم حاشا (خائن دولت وملت ومملکت) دیمه
بر خائن دولت وملت ومملکت ، بر حقیر ، بر آلچاق نظرنده قبیله
عبدالحمیددن ، باغچه‌سیندن ، جانلی شهیدن ، چرکس محمددن داها
مستحقدر ؟ »

« سابقه استفهاملر سطری یازیلدیغی بر صره‌ده یاره ویره‌لی پاشا ـ
دیرلیمی هم مسئله هم کولونج هیئتلرینده برده نسل حاضردن قطعیاً
نومید اولدیغی اعتذار ایچون ایشته آتیه اولاد دیبه خطاب ایتمك ایستیور .
شاشقین حریف ، بیلمیورکه نسل حاضره منسوب اولانلر قبالقلری بیقینده
گوره گوره وشریفك کبی حریفلرده گوریه ودلیلکی برلرده اوموز
ویره‌سلك ایدره ایدره قاپیقپاسکه ولیونکل تحمل ایتمکه اونه وفابرابلق
ایله آلیشمشدر . بوسببله (شریف) نام ملعونك خائنی داها آنه
جیه‌ه آشکاره گوسترمه‌یبیلیرلر . فقط بوتلنکره‌ده خوجه اولانلر
باشقه هیئت وتربیه‌ده‌در . بوایکی یوزلو حقه‌بازك عقلی وارسه ریشنه

«بوراده قصه ایدیلن بر حکایه عجیبه ده که شریف کبیرك نه آبا و اجدادی
مالك صفتی، نه اولاد و احفادی علاقه‌سی تنزل تمامی سقوط اولمدی !»
سوء احتیاج و یا الجای جهل و غفلت و یا انقراض اسباب دیگرله
عقیمه [illegible] اولانلر بیله عفو ایتدیکی ابنه میان اقطار . و احفاد موثوقه
خصائصه، ملبوسلرله کتاب مسطوری اوستندن الشیخ عبد الله قبل سلطان
عرضه ایدن مولوی [illegible] حقیقی مجهول اصل نسبی ایدر ؟!

«شریف کبی بر حقیقی [illegible] تحمیل ابنه [illegible] اصل قابل وسائط
اولمیه که شافان منکریه ذریه دیگر عبد الله ده دائما انکلتره ده و انفرد
لره موضوع شو زیاده [illegible] . [illegible] مخلوقی اوسهم مقامی حیفاینه
استعمالیه کفه شان و حقیقی جهتنا برکت بابنده تحقیر و تنزیل ایتمکدر .
اوقونه انکلتره ده وحتی [illegible] یاپان اوتلان مستعمراتنده بر آدم
[illegible] اولمز ماکه شریف پاشانك دسته ملوکی کورده [illegible] ده کی [illegible]
الیوم دنیا ایچنده بیله مجهول اسنه سبیه !»

«شریف پاشانون اوزرینه خیز دن . جمعیتی، کوکلی دی، قودرده
وقاحیده ! [illegible] مانی حادثه‌ئی ابتداسنده شریفلك تعملاً و لفظاً
حمایه‌سنه اولدیغی کشف ایتدی . [illegible] ابتداسنده جون اسنادی حکمی جور .

(كوزل شريفه) ديمك اولاجق (بو شريفه) تركيبي لطيفەدن نبيه
و بونلرجه نه هپ لطيفلكى ده بو تركيب توضيح ايدر (بوسه شريفه) چونكه
قلب ايله موضوع البحثه باشقه داها كوزل تقريب ايتديه !
شريف پاشا اعتقادنجه بو جناس محمد ايله هرشيدن زياده افتخار
ايده بيلير.»

«شريف پاشانك بر محله سعيد پاشا عجم حدودنده قصبه‌ده كسلمانه
قصبه‌سنده اورتا قلقلق سببيله حبس آدلي بر جريمه اولمشدر. مصيبته
بيرلك بارعزيز تخفيف ايچون اون ايكي پاشده نزله ديار وجانه
واقعا ليعب ده ده بيله شكل و واسطه ايله تحرك آب ودانه ايتمكه
مجبور اولمشدى.»

«بوسه شريفه سزنك دوقوز آيي استانبولده كچي بيله جوريند
دوام ايدن (سنه سنه) تخصيصي كويا قتامه ايديه ده‌لك قولنده
اوجي، ديكري، خطده دكل فقط بر جوجه جيبه‌لر، كوكسنده
پاچاسنده، باشنده، قيچنده، هر برنده و هر طرفنده
بر جوجه جيبه‌لر اولدييغي حالده استانبول سوقاقلريني
دولاشمغه باشلادي.»

بر دسیسه نتیجه‌سی کبی عبدالحمیدڭ پولیس و جاسوس آقینی کبی چوریدی»

«اعتقاد ایدرم که عثمان دولتی - حق سمتنده و حقوده اولسه خارجیدن

کلمز ؛ اویله خارجی تشکل و تصوری بر امر محالدر .»

«حقیقتده اپولونك وسائط تحفظ و مدافعه‌سی نزاع مسموره‌در

و هر نوعلی بر استخفافدر .»

«ای بوکونکی دولت و تاریخی وطنك محترم مجلسی !»

«حکومت مرکزیه اسپنه سبله - که بیك زیاده اسپنه دکمه‌دیکیچی

زیزلو شبه‌سی اوطاسیه - بز ٥٥ اشتباحی درجه‌سنده انجای

مساعدت ایده‌مز .»

سلیمانك نطقنه تعلك «بوسه حریفه» عنوانیله یازدیغی رساله‌دن

ده بعضه پارچه‌لری اوقویه‌یلم :

«شریف پاشایه بوجهده‌ده (بوسه حریف) لقبی توجیه اولندی .

اسم حقیقتندن زیاده اشتهار ایدن بو وصف مخصوص تاریخی‌سنی

بیلمك فائده‌لیدر . شریف پاشا شاهد اولمه‌ده و یازارکن هر

شیدن زیاده کوزه للکیله افتخار ایدر بر پاشا ایدی . سنه‌لرجه اول

مدیری پولیس اولان ادهم پاشازاده محترم خلیل بك بر کون قرارکاه

« آه او قدر مظلم دیدیکمز قرون وسطالرده بیله حیات عشقونده
حیات بیله منوردی .»

انسانیت مرتبه طرفدارلرینی ناگاهی کوره رك مراکب الغواشیه ی الکلکه
چالیشیور ، چالیشیور و موفق اولیور .»

« تاریخمزك (الك) اوطاسنه بیله بیلمیورلم بر دوره تجارتده یز .»

« ادوار قدیمه نك جزای نسبی ولا قیدیسی قدر بزم بیچاره دوریمزه
حکیم ملك ایسته‌دی .»

« یأس و عطالته : ایشته بزده هر قوم متقدمه تاریخی ادبارینه
وجه افتخار اسه بر بلاغت و ایجاز ایله خلاصه ایده‌ن ایکی اوغورسز کلمه !»

« اگر مستقل ، اگر حاکم ، اگر ملت اقدس احیاده صاحب بر ملت اولمق ایسترسه‌ك
یاشامق ایسترسه‌ك عزم ایله ، جهد ایله ، اقدام ایله دنیا تاروماری
تنظیم و اعمار ایچون چالیشه‌لم .»

« او وقت عصرك اولیسی کبی ظهوری عالمك ده سعادتی واردر و بو
اوندن داها موکددر !»

« ایشته نوعنك حیاتندن سعادت ایستر ، دیکه مبارك وجود نه‌دی !..
اورته سنده قالدیغی بهشت بر کیفیت نصیب مسکوسز آغلایانن

آباد خلقتده ، عبارت مشحون جهانه ، بیچاره دور ، تا نجبهٔ ادبا ،
وجه اجزاسنه بر بلاغت ، اوغورسز کلمه ، مبادئ افسوس اجداد ، حریم
تمدن ، بهشته برکت ، نعیب سکوت ، دست حسرانه ، دیدهٔ شبهه
اضلال بلاغت احتشام بخشی ، اجتهاد ضلال و عصر ، منورین فکریه »
البته تورکجه ، فارسی بر برشده کوزهل بر برشده مقبول بر قاعم -
ترکیبلر که خطیبه ذاتنه مخصوص ابداعات فکریه دندر . سعیدان نظیف بکک
آثارنده بو قاعدهسز ترکیبلک دها بک چوقنده نمونهلری کوریلور ؛ لاکن
متعلق لسان تکلمنده‌کی انگلیزی اعتنالی و ادبی ... بو یرده ترکیبلر انکار
ایدلمشدر .

صمیمیت و جزالت بیانه ، سعت افاده یه ، حاصلی اینه مدعا ایچون
اختیار اولونان بلاغت معنادر بر نمونه تشکیل ایدن شو کبی ؛ قوتلی ، جانلی
افادهلر :

« ولاینک مرکز ملحقاتنده آتلرجه بر کولکه کبی ، فقط حسایده ونان ،
دوشونه ، عنلکمده ذات عالی ادتنده سقفته و صمیمیتنده به
بر کولکه کبی دولاشمش ایدم . »
« بو حرکت عشودده بر خصیصه آباد خلقتده جبرکیه جیکه اعلا بوردی »

وطنیه‌در . بر مملکتده‌که سعادت و عمرانی اداره و نفوذی اتحادینه باغلیدر بو نتیجه‌یه بنم اوطابان بو اجتهاد حقلرده و مقرده‌ن مجلس عمومی‌نك ولایتده‌کی رفقای کرامی تقدیر ایده‌رم . اونلرك محبت وطنیه‌لری کبی منورین فکریه‌لرینه ده اعتمادم واردر . انشاءالله مذاکراته و مقرراته بو اعتماده احتمادلو ایز . اونلرله معاونات تسهیلاتی و ولایتله قوه اجرائیه‌یی الجوون بك قیمتداردر . بن بوراده مجلس عمومیدن معاونت و جنابنه حضرتده ده موفقیتکزی ایده‌رم .

— سلیمان نظیف —

سرنامه‌ده کوردیلکی وجهیله لنیه غزته سنك بو توکسك برقیمت ادبیه‌یی احتوا ایتدیکی ، سویلدیکی بو نطقده حقیقة بو توکسك برقیمت ادبیه‌یی حائزدر . معتبر اداره سنده خطبا تشخیص ، بوبر خطابه ممتازه‌یه بیه آنه مثال کوسترلیدیر . بلکه ده مثلی هیچ یوقدر . لاکن ایه اولملی دیکر بو نطقلك بلاغت جزئیسی سلیمان نظیف بکك فطرة ادیب اولمقله برابر شاعر ده اولمسه استنادی واقف اولسی تأمین ایدیور . خطابه‌نك شاعرانه تحلیل ایده‌لم ؛

ترکیبی : « مملکتده ذوات ، فاکه ، لشرله ، احمد عوره ، شیوخه

بزلره معموره‌ده وهر تارلاده استثماره!..

ای بو کوزه‌ل و تاریخی ولایت عثمانیه‌نک محترم اهالیسی!.. بن سزه بیلکه زیاده معلومکز اولان بر حقیقتی یالکز اخطار ایتمک ایچون سویلدم؛ قطعیه ده ایتمک ایسترم. دولت بو دقیقه‌ده بیلیک بویوک مشکلات ومسائل قارشیسنده بولنیور. حکومت مرکزیه ایسه بیلیرسکز که بیلیه زیاده ایشنه دکیده هیچ بر زمان شبهه‌سی اولمیان بزه احتیاجی درجه‌سنده اعتماد معاونت ایدیور. اعمالمزده عطالت مألوفمزه برسالر. سنه‌لرنی تشکیل وادی ادارمزده محلیله احتوا ایدیکی هر واسطه‌دن استعانه واستفاده ایتمک؛ ایشته سزه توجیه ویم ده توسلایه حکیم دستور اداره بودر. بایله هیچ شبهه بورالده بر ر تعداد ایتمکی بالنزوم کوریورم. انشاالله اوکوزی ایلرده ده ویله لفه بر زمانده اعمالکزه سلامتله اطمئنان بخش ایضا ایدر. بو حقه نظرنده اعتقاد ایتمی مأمول اولان محلی عمومیه ولایتک هر خصوصده معاونت بیلقطاعه دفعه‌لا ایتمیه ایسترم. بزده سویله‌بیه بر عادت واردر: مقصود واحتیاجات عمومی اکثریا تمامیلات عواملی بیانه مده. ایده‌رز ده طرح ایده رزکه انباده دلمز تعالیسیه ومساعده‌دن واریته بولنمزسه بر خدمتده

بزی بو حال عطالتده بولنورسه موجود اولدقده پیشندن قوشاجقده
اولادینی لمرحمت وصول و حرکتی دخیله ملتک کوزی یاشلرینه قارشیجقده
بر ر واویلا دیه ماتم اولاجقده!.. بری طبیعی، دیگری صنعی بونلرک واسطهٔ
رفاه و عمرانک و فلاحتک یالکز مرتبه‌سی دکلدر، یالکز آنلابوری
ایتکده ملکی اولسونی؟.. اعتقاد ایدرم که عمرانی دوشن ـ چالشمه
وفرابو بر اولسه ـ خارجه دن کلمز؛ اونک جای تشکل و نموی بزم اراضی
محلیه‌ده‌در، شهرلرده، اووه‌لرنده‌که برکوی محصولاتی الجزیره‌ده‌کی
برنمو ر بولد موقعنی احبابلریه سرکذشته بوتون سنجق دن ولایتی
اکثرینه سکنه‌سی هیچ یاشاده کورمز. فائده سز بر بولونورسون، اکر کلیورسه
باشنه تأسیسات بیله اولدرده دولتک عمومیسی دخی بوکلمنه قولدان
مبالغ عظیم‌دن ولایتی حصه‌سنه دوشنی قسمادن ده بالمجبوریت واردر.
التیسی کوره‌ولیور سکنه‌که عاطل بوقاقلی یاشاسنده دستکاهمرده
آلات استفاده بیله بر واسطهٔ عمرانی اولیور.

سرحدلرمزده مقدارینه استعمالک وجوده کتیریلسه کترلیسه، تا ایلا
لرمز بو حالی ترک کیتده قالدقجه بزم مهالده خارجیه دن بر آلات مصنوعه
وطلمشه یاشایه‌مییز. حقیقتده اک بولوله وسائط تحفظ وسائطنده

«الباسی کفن» بورسه. اگر منفعل، اگر حاکم، اگر مثبت اقتصادی جهادده
صاحب ربط اولورسه یاشامغه لیاقتی بر سویه‌ده عزم ایله، جهد ایله، اقدام ایله
دیارینی، ناموسنی تعلیم و اعمار ایتمگه جالیشه‌لم. فضائل اجتماعیه‌نک الک
بیوکی وطن محبتیدر. و بو محبت اخلاق اولمالیدر که انسانک هر
شیئندن داخل اولمشدر. فقط طوپراغی بالکز سویله‌مک کفایت ایتمز؛ اونی
سورمک لازمدر. اکمک بالکز اخلاق سایه‌سنده نسبه بیتمز؛ اونی حقیقی
بر سعی حالنده احراز ایتمک کرکدر. سعادتک عضوری ایله حاصل اولان بر وجود
دهانی نه قدر جد وفائده حاصل اولورسه سعادتک ترابه ایله قاورولان
ارضی ده نه قدر اولور؟ ثمار ونخیل آنجق اولور.

اوت، عضو اولیمزک طوپراغک ده سعادتی واردر. و بو اوندن
داها مؤلمدر!..

بولاری سویله مهالک آلود و تارلالری آنده دیکه قالدیرمقده‌کیم
نصیبه‌ده دولتمزلر برکتنی کورجک اولان نه قیمت وقیمتلری فائده‌سی اولور؟
البته تورابکه جنتی قفسان ایتدی... دیکی مبارکه دجله نهری!.. اوره‌یشدن
کچیکی بهشتی برکتک نصیب سکوت آغلابانک بردیده غصب‌کی عصرلردن
بری بایسود وخاسر آقوب کیدییور. الله کوسترمسون، یاقینده ده

کوره‌رك مراکب جهوالیه‌یی آکلامه چالیشیور .... چالیشیور . و موفق
اولیور !..

بو جهتی دائما خاطرده و کوز اوکنده بولندیرمقلغیلم .

تاریخمزك (الك) اولماسه بیله بك مؤلم بر دورهٔ کچیرمشدیرز ، ادوار
قدیمه‌نك جزای نسب و لاقیدلیغی قدر بزم بیچاره دورمزده چکدیرمك
البته قدر . یکرمی آلتی آیدن بری آفاق عثمانیه‌ده تحدث ایدن فجایع ،
بکم و هنداسك قلبنده الالابد فانا بحیه بر حزیکه تأثر آچمشدر .
بونقدر بار مأیوسی اولماملییز . تمیزلنکلی حذراً جهونی مها وسه ادولی
بر دولت ، بر ایت تأسسندن بو آنه قدر داخلی ، خارجی کونا کون تعرضه
و محنه متوالیاً دوچار اولدیغی حالده بن ادامهٔ موجودیت ایدن برحکومت
اولدیغنی بر دقیقه خاطرمزدن چیقارمیورز . انقراضمز ، یأسمزه باشلار .
دیه بیلیرم که ملتلری یشادان و کمال ایلمه لری داخلنده کسنه اختیارلر بدر .
یأس و مطلقت : البته بز هر قوم متقدمك تاریخ ادبیاتی و جبائحزاسنه
ربط دقت و ایمان ایله خطاطه ایدن الکی او غویزکله !..
مستقلات و مسائله تذاب ابنیجه انسان تدبیره عزم و جبهه اغلی ده . یأسی
دن منسولی پیشلیمز ، بونوکی الله بیله بیرد و د ملعون کوره‌ن عینبز —

چيكسن آغلايورديم . گورديورم كه بوگون زهرا قيزلي ودها
ايي بر حالده دكل !... شرابي حاضردن لطيف ، حتى ومتب لغزشردن
مبرا اولان حيات سؤدا ومصائبي . بزه بوگون يالكز سببي مصاحبه قالدي
شبهه دكل . قرونك شرقي وقرونك مظلم حضورنده داها اوناكه
گركدر . آه او قديم ومظلم دنيكمز قرنلر بو آرالرده بيله حياتدن
مستغرق حيات ، اي موردي ! سزه حزنلي وحجابلي ايكي مثال انشاد
ايده يم :

بر ستمري موصلده ، بغدادده ، بصره ده عمومي ، حتى منتظم محصل
برباغچه مالك دكلز . حالبوكه بر بو حواليده سلطنت سورمه يه حكمدار
زوجه سنك ذوالحجه دن متولد مالي تقديم ايچون عجائبيه سنه عالم
بالبوه كه حالوكه سلطنتي ترك ايتمشدر .

انصف النهار . دائره سنك ايك كل مساحه سي اولمغله بياض بوقده سردن
بري قشده ومغبر اولان سنبا صحراسنده . عربلرده ، حيا موبيزز ، ظاهمه
سز ، تهلكه سز بعمرلر بولمقده ايچون قاچ كره ساعتلرجه منحي و بابا طوتلاسه
فشبه ساحلي بر حالده و بسته كي فرحه !... بز بو آرالرده منتظم بر حرجيه
حاكم دن نجي و منبل برخطرز . حالبوكه انشابه متزحه طرحه رخبه بار قاضي

نام مستعاریله مقاله‌لرده، رساله‌لرده نشر ایدیور. اجدادنده هپسی

چوق کره‌ده نثر ایله قافیه‌لی شعرلرده ده بولنمشلردر. آثاری داها چوق

آثار نثریه‌ایله بیلینمکده‌در.

سلیمان نظیف بکک آثار نثریه‌سندن ده مثاللر کوستریلیر:

اداری و ادبی بر نطق

موصل والیسی سلیمان نظیف بک افندینک بر نطقی

سلیمان نظیف بکک موصله والی اولوب وصولنده و یحیمه ایتدیکی ذوات اهالی‌یه خطاباً

ایراد ایتدیکی نطقده وسنده اولدیغی صورتده بالخاصه مجبور اولسه‌ده بر قیمت ادبیه

احتوا ایتمش اولمسندن طولایی درج ایدیورز:

موصل وطنداشلرم،

حضوریکزه بلده‌ده باباجغم بر چهره ایله چیقیورم. سنه‌لرده چوق اولان تام اون

سکز سنه اول ایدی؛ موقت و کوچوک بر مأموریتله بورایه کلمش، ولایتک

مرکز و ملحقاتنده آیلرجه بر کولکه کبی ... دولاشمشدم،

سلفک ذات خاک اوستنده شفقتنه وضعیتیله تنها بر کولکه کبی طولاشمشدم.

او وقت کوردم؛ طوپراقلرکزده قدرت خاطره ایله ادبیاته

ایمیش. بیلکز اسلاف عثمانی بو خصوصده آبادانلقده چوق کیمه.

اولمقله برابر اونلره بالخاصه کندیسنك تعرف ایتدیکی ، بکلیقلری کوزه للکلری صنعتانه براغنا ، مواشقافانه بر وقوفیله لسانه یرلشدیردیکی ولیونعکه برابر فرنك مقلدی اولمدیغنی تعالطه ایله رکه شوبانه . افسونکارك . شو سلسبیل اسلوبك طلسم مخصوص ومعنازی ده ایشته بونقطه ده .

:.

خالد ضیا ایله جناب شهاب الدین دن صکره ثروت فنون مکتبنك الك مقتدر ناثری سلیمان نظیف بکدر . بو استاد ادیب ، اساساً شاعر مکتبك لسانی یازار ، خالد ضیا مکتبنك اشکال بیانندن ده آلنمه لری ذوقنه کندی تعبیرینه توجیه ایده بیلدیکی شکللری آلیر . عموماً لسان وقوفنامی واردر ؛ شعر ادبیاتی یلیا ایه بیلیر ؛ غربك آثار ادبیه سنه ده بالطبع بیگانه دکلدر . سلیمان نظیف بکك نثری کوردیکنده انتقاده تحمله تعمیم ایدرك ، تذبیب حضرا ، ضد تحلیل خلاصه « تعقیب واستدلال » زمینلرنده ثروت فنون مکتبنك فهماکی کندیسیدر . تأسف اولنورکه سلیمان نظیف بك جنابلری مأموریتك نتیجه اسارتنده قالدیغی ایچون ، اوقدرجه عنیدیه مناسب درجه لرده مجموعه یازی یازاماشدر . ثروت فنونده زمانك ایجابات قدرنده اوله رق حرافتار ایتدیکی « ارهم حدده »

سوقاغی نتیجه‌لرکن بر طرفدن سزك آرقڭزه گیره‌رك سزکله برلکده سزك گبی گلیکز یره گیره‌مدیکدن متولد حزن و انکسار، دیگر طرفدن سزی قورتولمق و آقشك غایتسنه یوللامغه مجبور اولدیغمزی دوشو نمکدن نشئت ایدن بر عشق درد قدایله بز، بوتون سوقاقده یورویلدی سکوت ایدیوردی دیه. »

« بز شاعرلر برآز چوجوق یاشارز. و تا اولنجه‌یه قدر برآز چوجوق قالیرز. »

« عسکر گرده‌نلرینه قلبلرنده عشق و الده وطنه قوللری صحیفه‌ مقابله حوزه ولیور. »

« نا امید ایدیرم که، دخی اینم، زرده الیری امری آلدیغمکده بوبنوف ایچنده گیبار ایدیلر، صیه ایدیلر، بالکز ایلریدی دو شنولمدی دیه. »

« روزگار حرکته الصلعیله حولقوف یارانلرده هپ آنکه دیبور: الوداع موسم حیات بیتدی. »

بوتون بو اشتغال بیان بیلکدر. لطیفه‌ری آیری آیری تدقیقه اولونجه جناب شهاب الدینك خالد ضیاده واضح بر درجه‌ده تأثر

یاریم اولو ، یاریم حساس و یاریم حیاته قالیر . »

« اوت ، الم و حرقت ایچنده بر زلزله‌لی عسکر گبی گوره ، و ذهنیله عسکر چوجقلری . »

« اوت ، داها فضله بویویه جکسک . »

« سوزلر ، سکوتلر ایچنده بوزلیور . »

« اوت ، سن شمدی اوغلک الذینه گیره‌لی ... فصل آتیله چقلر و سنک گوگرجن ، سیر و سلاح قوقان باشلی فصل دیه قوجا قلایه چقلر !. »

« بنا فلک و دودافلک دوداقدن دوداغه گچه جک ! »

« بوتون وارلغی اوزاته جق و آلدیغی دیه جکسک . »

« هر شیئده شی و هر سکوتده شی دوشونورلر . »

« بعضاً ، خراب و پریشان سنگلری طوپلامغه باشلیورلر . »

« سنی اوزاده ایلکه جک ؛ لقمان ، رحمی برا قرقلاشدیره جک تقلیده بره جک کلمه‌لر . اوت ، حالالرکله سن اونلری سرحددن اشیدیجه ؛

« اوت ، بز ملکیز مسعود دیه جکسک . »

« سز ، بوتون طالیور ، او سلطنه و مؤثر سکوتنه عدی ایله

علی العموم طرز بیانده تکیلکده :

« بر افق لرکه تشکره سندن فلکز رده بولتون شکسته حیات ارضدا
شکسته براسیه وقوت خافق توز یبوابده چلك . »

« موکرا دیکره و دیکره . »

« هر بری خانه‌دن بر پارچه‌یه بر یاقوت افتخارکه الیسه‌سی اوسته
چیقارمشدی . »

« بر یاغمور توزی غیر منتظم فاصله‌لی دالغه‌لرله واغون پنجره‌لرندن
چیسه دالیور ده . »

« آلمان قطارلرینه آلقیشلر ، هورالر ، چیچکلر آتیلر ، حالالا
فان شندتلر ، واغونلره‌جیه آتیلان میحمیه دمیلر ، قطارلر ، بتمله ،
بوسه‌لر ... آه و سنزبا تره تربیه قوستوسترلر ، هوروشلر ،
آراشتیرمرلر ، علی الصحبه مصافحه‌لر ، تسلیم ایدیلان کوجلك باکتلر ،
توز دبوابدیلان سیاستلر ، سلاملر ، چیچکلر ... »

« سبا قصیر سه فادیلر ، یار مقلری اره سندن متدیلرینك الصباحه
بیاضلغی قیشقیره رده کوزلرینی سوکرلیورلر .. »

« کوزندکلری فاجعه‌نك ارزوی تماشاسنه منحنلامنده ، یارم یاره‌لی

کوزه‌لرده . خیابشه‌نك السنه‌یی آثاری مثله سوه سوه اوقونمه‌ده،
هر سطرینه بوتون خلقك جانی اغنه‌که موضوع اولان بر اسناد، بر طرفدن
بو درجه‌لرده تعقیب و ضبط‌لار ترکیب فارسیه یازان اکی ملیجه ویلردن
مقصد بعضه طلاك اوتن دن صحیفه‌لرجه یازیده هیچ بر ترکیب فارسی
بولنه‌دیرنیه رده عنبر طیبی یازیلیب یازیلمقده کوستردکلری تعصب لسان
ادبیاتده نه قدر مثمر اولیورلر عجبا؟

تورکجه ترکیبلر :

« صباحك بوغوسی ، قهرمان تغیه‌لری ، یالطوی سیالر ، عصبی بر صباح،
آقشیرده سرینتیسی ، یاغمور طوزی . اکلم بوخلر ، کوزم قوشکر ، کونه
باشنك کوکلری ، صبحا قه‌کلرلر ، هاتاری کوسنه نه ، برقی بر شامته ،
عصبی بر بوکلوم ، سیاه قور ، سسنی سرینی ، صوکوده ابصلعه ، قوقیاده
قیصلق »

ادیبه صاحب نظرده ذره قدر تعصب یوقدر : فارسی ترکیبلر ابداع ایده‌یکی
کبی تورکجه‌لرینی ده یاپیور . عجبا نه ایچون ترکیبلر فارسی، بوزلیندن
تورکجه قاعده‌سیله یاپیلمسین؟ هیچ کیمسه اونلری، بونلری بار یازیرسه
کوزه‌ل اولور.

خارجده سنه اوايجه ياغمور ، دائما اوسيسلى سرينق ... بورده ده
عزيز دوستلرك باشنده چوق بهار ايچنده يز . يوزلرجه چوجوقلرينه
چولقوده باشلرنده صاپكه دييورلر : « الوداع ، موسم حياتك بيتدى ! »
كنارلرنده گلن او بالرده صاپوتلرادشنده تكرارلريله قورتيالمقبليليه
برر برر ساريجه صاپلر حياتلرنده ضرورى اولان ياپراقلرى ، قسمتده قيناولرى
سرسمت ديشانه ، شارلرينه طوغرو صويولاتيورلر .

مغموم و ماتمناك بر سما التنده آلمانيا و آوستريا اردولرينك كوجلرى
برچوق سفرلر سرلربه ايزبخش حيات عشكه . باتار بر حد (ترجمه سيغ) ه كلدك
وياتارسه بسندن توكولو جيك اسنا سبوقدانسانه توكوللاً بيرقاتلكي در .

جناب شهاب الدين

بو مقاله نك بكيكلرنده باقيكز فارسى تركيبلر « نفسه تحابنه ، استهاى
نظر ، الم مكتوم ، خداى اضطراب ، ياقوت افتخار ، آماده انتظار
ذلف سفاف ، سلسلۀ تابلو ، موسيقى سرشك ، موجۀ ...را ، الم متضاعف
رؤياى حيات ، عشق دردون ، حدود قرباد ، نغمه آهنين ،
ستر بولاد ، لوحه صدف »» اشته جنابك بتيرسوا ثرنده اوله سلكيچى
يازديسي برجلى تركيبلر كه هربرى باشليجه بر سند عدا اولنجق قدر

ينه ايكى ديوار آره‌سنده بر صوفه‌ده بر صوفه‌ده ، بر كوچوجك حجره‌ده
اوزانه‌رق كيجه‌كى جبه‌لرين باغچه‌لرك قوقوسنده سما روزكارى دكل
كوردكلرى اويله مهيب بوارلانيوردى كه . دوپ اكبر اولسون ، خطوه ايدر
دكلر . بر قطار بر بجار آسانسورنده ناز بر طاقيم آلدى ؛ كيجه كوندز
اوكى سكننده وار ، ميورده - عسكر درلرينه كلبه‌لرنه عصبى والده و
همشيره قوللرى هيچ بر قلبلرده حيوز ولدور . سوكيلى وطن بر اتيورلردى.
بو اوغورلق جهانكه براز فانى ايدى ؛ قانلرى ملته ويريور . : كندلرى -
بيلكه كنده كوز ياشلرده كندى المدينه قالبورلردى . بو قدار ايلقدرك
مرارت وعلويته حس ايتمه‌مك ممكن دكلدى ... قهرمان مجاهد ولسقالنيدنه
كوز ياشلرد آره‌سندن ناصل حيرلنديكى ، نه ضعيف ويره‌رك او
ياشلك اوكرنلشل قوقلشر دكلرنى كورمليدى ! .. تخمين ايده‌ييم كه ،
دقت ايتديم ، نره‌دن : « ايلرى ! » امرينى آلدقدنصكره بولتوندن
ايچنده كيلر ايلرى يى ، عجبا ايلرى يى ، ياكز ايلرى يى دوشنيورلردى با
شمدى آياقلرندن آغلايان و آياقلرندن تماقلرى آتشه كتيرنه
تعقيب ايتمك ايسته‌ينه مستقيم كوزلرى بركره ده‌ها كورمك ايچون
واغوندن نيجه‌لرندن كريه دوزانان آنجق بر ايكى باشده واردى ..

طابورك برنفری ، كوچوك بر آز صنعتی كوستردی بزه . نعمتی ، بولونه

قالدیغی یرلرده ایكی كیجه‌لر سزه‌سیزه قوبا بیابانلره بردن تخفیف والده‌لر

وعصبی حصه‌لر كبی لطیف قیزلر اوزاد یكیزه آنیله جقدی . وسنده قوللریزاره‌شده

دلیجه صیقدی ، صیقدیقجه . سز سرحده كیده‌ركن بز حدودده خیالده –

كلمشدك ... بزه سیرا اولمدیغیچون سیرتره كیده‌ركن سز نظرمزده بر كوچوك

دكل ، بر لعنتی دكل ، قیودیرلرینك قوقوسنده برشی ، برعسكرسكز . حربه كیدرر

كبی عسكریرم ایچون زیبنده ومتین برشی ، برنوع نقشه آهنك ، برنوع شعر

بولدك ، ناقابل تعریف برخلیط حسن وقوتدر . حدوده كیدن عسكر

كوزومزده اوپله ایدیلر . واوپله كوزه لله نكر هرنفری برمنظومه‌نك

بر كلمه‌سی ، بر بیوك غنچه‌نك بر یاپراغی كبی شعری ایدیلر . وبزجه اردوسنك

وطنده قوجه بردسته چیچك حالنی آلیر ... آه ، بیوك عسكرلر ، كیم

بیلیر ، نه حسیات ونه حیاتلر سزك سینه‌كزده ، وسزك حالتلرکزده ؛

كیزه نه قدر شاعرانه استغراقلر یر طوتمقده ؛ بز شاعرلر براز

حیاتده یاشارز ، ونه توكلنجه‌یه قدر برآز حیاتده قالیرز . واونلار ایچون

سزك قهرمانلقلرکزده برحیاته كبی چوقدر ...

کلمه‌لرکه سنی اوغرده سرحددن ایشیدیجه : « اوه ، بز مکتبلر مسعود ! »
دیدی ؛ چکیلمك ... سوکی عسکر ، بوده حرب ، هپ ونوقلاجیده
حربلرك الك الجمی دکلمی ؟

اوت ، عسکر بنی سنی استانبولده ده کوردم . تعلیم میداننك
خاطره‌کوشسی بر آز یوزیلی یاقمشدی ؛ قاباللاغك کوکلری ایچنده کوز
لرك بر سیاه قورکی پارلایوردی . بوردیوشکده اوچ بر نشانه ،
باقیشکده اوچ بر عزم قطعی ، دوداقلرکده اوچ بر عصبی بر بوکلوم وار
دیکر ایچیمدن : « گیلیك ... خایر ، بو مغلوب اولماز ! » دیدم .
حفظ سنی تعقیب ایده‌ن آیقلاشیك ، اوندن صوکره کلدیکنز ، اوکلرده
و یانکزده کیده‌ن خاطره‌لرسندن داها آز عزملر ، داها آز متین ،
داها آز مجبوری ایدیلر ؟ سز ، بوتون خاطره‌لر ، او متحسس و مؤثر
سکوت عسکرلیغی سوقاقلری شیمدی زکین بر طرفدن سزك آیاقلره کیده‌رك
سز کلیر لرکده سزك کبی کلیکز بره کیده ماکدن منزلر جمعنا انکساره ،
دیکر طرفدن سزده اولوملك و آتشلره قارشی بو للامده مجبور اولدیغنیزی
دوشونمکدن تشتت ایده‌ن بر خشیت دوغوران بز ، بوتون سوقاقلر
بو لحظه‌لری سکوت ایدیوردی . فقط هیچ اونوتورم که ، ایکیکزدن بریسی ،

هپ ... ؛ دییورلر ، ایچیورلر ، نفس آلیورلر ، یورولیورلر ، دوشو
نیورلر ، فقط قصیده‌ویاده گبی ... سن گیده‌لی افقك منظره‌سی دکیشدی ،
گلولرك معنالری دکیشدی ، بولوتلرك تکلملیدرك ده دکیشدی ؛ اسکیدن
اونلر آن فقطلر شمدی آغلایور ، گیدیشنه گولدی . دن ما صانالیورسنه
حدتغنه زبیور . حیاتك هرشیئك شنلك متوسواً للره حیایلا نمه :« اونلر؟
اونرده ده؟ اونه یاپیور ؟ » شنلکلر ایچون عالم سن ، وقوعات سن .
تاریخ سن ، حیات سنسك . هرشی ده سنی وهرکونده سنی دوشونورلر .
سنك ایچون قوقیور و سنك حیاته سوینیورلر ، کندی جسملری ایچنده گویا
سنك حیاتکه یاشایورلر .... بعضاً خراب و پریشان شکلری طویلاسه
ایستیورلر ؛ اونلره اویله گلیور که اوزاقدن ، توپت قولسوبسندن ، سیر
ایچنده سن کندیلرینی کورورلرسك . شاهیور ، حتی سنك سلامتکدن
امید کورمك لازم ! جابیورده ، مندیللریله ، یکلریله ، اللریله
کوزلرینی قورولرلر ، گوزیکلرینه برآز تبسم سرپرلر ، دوداقلرده سوقوق
وشین کلمات ملاقات آرامغه باشلادر ، قوشقلری پریشان حیجرلری تاقد
سنه دن حیفجوق یاشلی ، اوپاده وصیجانده گلولر ؛ سنی اودرده ایلجنجوق
لقمانه روحی کبی برآز فراحلاندیره جق ، نفسلنه بر دجك گلولر ، اویله

سنی تکرار ییب ایچون میکسر ، معبد دیبلرنده سنی آرار، و سنی چاغیرر؛
سومیدر ، بو دره حرب ، حب وطن کولا ایچنده حرمتلرک الک الیمی دکلمی،
عسکر؟.. اوت ، سن شمدی اونلرک اللرینه کچه جک ، کاملا آتیله
جقلر ، سنلی کوکرد ، سیر و سلاح قوفاسنی ایشلکی قصلادرینه قو
قلاینه چقلر ؛ سن اونلر ایچون او سنجو یا ایچنده قوجا ماماده برچوجق
کبی ایچجه بو سیه سلاحی کورولمه جکسک ؛ بیلیرلر که قورده اوت
یاره لری دوشرکله یالانلری ودودلری دوداقلرندن دوداغه
کچه جک ... وسن اوانکلبرنه نجله لرینك ، اوقوانلر طوتدیرینك ،
اوروس قازاقلرینك مغلوب اییدیکی قهرمانی ، بوشفقت شرایطلری
آلتنده منهزم وشجیل ، بولنوق ویالکز اوزاده چوجه ، و« آلیلرنز!»
دیه جکسک !... اونلرسنی شمدی هدوردن چکمك ایستیورلر ؛
«کل ، سن کل ، بیلیرلری حرب ایچنده!» دیورلر ؛ چوکه بر قی بر
نداسنده سنی دشمن غارتنه ایتیورلر وچاغیریورلر : « خایر! طور ،
اوراده حصمك اولسه ده کی طور ، بزم ناموسمزده ، چوجقلرمك جباننه ؛
سکنلرده ، معبدلرده هیئتسیز اول ! » زواللیلر ؛ باینه قلربج بیلمیورلری؟
سن لبده لی اونلرك باتاقلری حیات دکل ، برروبا ، بر روباه

سن اونلر ایچون برشی دکل بر اردوسک !... سن کیتدک

کیده لی اوینک ایچنده هرکس یاواشجه سویلیور . صانکه بوسه بر قدینک

برخسته ، یاخود اویک ایچنده خیالک اولیور . اوده کیدلیکی

کوزه کورونمیه عزیز بر روحی یا حضورانکدن قورقیورلر . چوجقلر

زوواللیقلرده

بیاز چوجقجقلر عودت ایده جک اولسلر والده یا یمنی کنده سکوتیله

اونلری اسکات ایدیور . یمک ساعتنده سفره المرافینه دیزلدکلری یاخود

کیجه لامبه‌نک قارشیسنده طوپلاندقلری وقت ، اووف ، البته بونلر

بر رنجیده قبعه‌در ؛ سنک آیریلیغک اوآنده اکلی کره حس ایدیلر ؛ کوندو

زلک کورولتوسی ایله صابایمیه کی اولادی یارالری براَلم منفعلنه تکرار

آچیلیر ؛ بری برلرینه باقارلر ، هرکوز اونکسنده کیدیلکلک البته بر

بوشلق حس ایدر . و باشلر کیدیلکلک ایچوندن باشقه اونه قایاقلری

کوشه‌لره جویریلیور ، فقط نه‌یه باقسه‌لر اوراده بر کوت باشنک

کوکلکه سنی کورورکبی اولورلر . لفظلر بوغازلرنده ایرکیلیر ، سوزلر

سکوتلری ایچنده بوروقیلیور ، وظلام برسس قولاقلرینه لاینقطع

تکرار ایدر : « البته بو اقشام ده بوده ، البته بو اقشام ده بوده ! »

اوزمان سفره ، لامبا ، پنجره‌لر ، قاپیلر هپ اونکله هرشی اوظلم

ایکی بوزکره خاطرلایاجق، اوینارکن اطرافلرنده‌کی باباجقلرده
باشقه بویله باباجغنی گوره‌رک قهقهه‌لرینی جوجوقلرینی و اوستلرینی
بوزیاجق، چوجقلر گوردیگی اولدوغنا بنی قوشدی، اونیاباجق،
دیرکن ناگاه آغلایاجق و اطرافنه جوجقلر: «بابام؟...
بابام؟...» اوت، الم و فرقت ایچنده بر بویوک عسکرلی بویوک
گوردیگی بو عسکر چوجقلری!... سن کیم بیلیر سنکلنده نه‌لر،
نه‌لر، نه‌لر گوره‌رک بر سسی گلیدینی: «ایشته!» دییه؛ اوتورارلرده
یازه ایتدیلر، صحت و سعادت ایسته‌مه، بالکز خیرالیسته، سندن خبر!
بیلرک شمدی بو سکوت ایدن سمایه، بو ایکیم بولوطلره، بو کنندوم قوشلرده
معناسز و بیلینمز ابدی قولاقلری تنبه لندیره‌ن دره‌یه ور ونجاره دوغری
قیزبویلر، اوبرقیزبویلرک... سن کیتدکدنصکره بیلیرک اونلر نه قدر
گوجولیور، و آه نه قدر بویویور! گویا سن حقیقه قدرنصکره اوستندی
ایچنده کیدربویوز ولدی وکربه فالانلر نظرنده بیلیرم سنی نه قدر
بویویدلر؛ و داها اوزاقلاشدقجه، و داها آیریلدقجه، و داها
ملکوتلرک سیره گلدکجه، اوت، داها نه قدر، داها نه قدر بویویور
گیلیک؛ و اوتوسطانسنده چرمز لکلرنجه نه قدر آغلایه‌جقلر

گوزلرڭ سوڭسزلکلری . وجودیمه هرقاچدیغم گلنتیلکلرندن آیریلرکن

طویدیغم آجیلق برکره داها طامیوردی . .

بنم ده آیریلیش تجاربمك ، تنوعی ایچنده ، بر وحدت وار در : گوز

یاشی ، زهرآلود بر بوسه شاعرحسی ، مؤلم بر حسرت ... بیلمم کیم-

غالبا آلقش ده دیمیورسه ، — دیمشدی : آیریلیش بر یاره اولمقدر !...

نه وجود عشقه ، سویلدیکه ده هیچ آرقه‌ده یاقیشمیه وطبعه که

کیده‌سیك ؛ ارتقیله قالیر ، کوبا هیچ بر قالده ، تاشقینه ،

دیم دیك ، آیاقده قالیرلر ؛ اینه گوزلری مدهش بر ثبات

انتظار ایله افقه صابلی در ، سن دونوب کلنجه‌یه قدر کیمسه . هیچ بر

بوسونکولرك کسکیه و آلقشیه لغزلری افقدن چکلوب چیقاماز !...

سن دوداقلرکده الحان وطن و فسونلو قلبکده موسیقی شرف کیدیسیك ؛

اوتورماغلریله و دکزلرله اوته‌سنده ، یك ایی آکلایه‌مدیقلری بر

عائله‌نك ظلمتی ، مجهولیتی ودهشتی ایچنده ، کوزیه‌مدکلری تماشالرك

قاجه‌نك آرزوی تماشاسنی مجبلانمقده ، یاریم یاره‌لی ، یاریم اولو

یاریم حیاتی و یاریم جنازه قالیرلر . . . سن کوکسك عشقه مملند

مملو کیده‌جکسك ؛ یا حیوقدر ؟ سنی کوزنده لیوزکره اولیو لیوب

دمیریوللرك ایکی طرفنده‌کی مسلسل آغاجلر ایکی اوزدن قاراغاجك
الصیلاجه دستلرینی خاطرلاتیرلر.

صیره صیره ترنمز طوریبوردی. هر موقفده آووستریا یا آلمانیا
نك جنوب شرقی به اینه برعسکری قطاری قارشیلاشیوردق. هوانك
رطوبتنه رغماً استاسیونلرده بر حربه اوزنکی حربه گیدنلری سلا
ملامه آرزوسی دیگرده گلیلر آره‌سنده «گنج تیکلکی» گوره‌بیلجك
امیدیله بریلکیه اخبارلر، قادینلر، چوجقلر تکلیشیورلردی. هر
موقفده همان همان عینی مناظر حماسه وهوانك شاهدی اولیوردق:
آلمان قطارلرینه آلقشلر، «هورا»لر، چیرپینان اللر، صاللانان
مندیللر، واغونلر ایچینه آتیلان چیچکلر، دمتلر. قطارلر، سیمیدلر، بوسه‌لر.
آووستریا نظرینه قوستوستلر، مورستولر، آرلشدیرملر،
علی العجله مصافحه‌لر، تسلیم ایدیلان گوچوك پاکتلر، لوف دیو ایدیلان
سیاره‌شلر، سلاملر، چیقیلر.. حوکرانجیه‌لردن سریلان ونجیره‌لره
گوسته‌ریلن و داع بوسه‌لری آره‌سنده ترن حرکت ایدرکن - حیکه‌لری
الننده دوکولمدننده قولیولا چورده نجیلرله باشکری اوزتولوسیا لعویسه
قادینلر یابه‌مقلری آره‌سندن ننه‌لرینك انصیلاجه بیاضلی قیشقیروده

ایده‌جك ....

صوڭرا دیکری ده دیکری، هر بری قانندن بر پارچه‌جق بر یاقوت انفجار کبی البسه‌سی اوستنه چیقاریوردی. هر مجروح مسفوح، اغنیا کار ویرکولرسه فاده‌یه وارمقله الدیکی نازلك و نازه‌ویه برنجه صنعت، آماده‌ٔ انکسار بر سولونك ساقیه کبی بیلك احتیاطله طوتیوردی ایدیوردی. کوزلرینی کوکبره ویاره‌ر قسیلوب و قوللرینی والده ویره‌ر سوزلرینی طولدیریورلر؛ سرحدك موت و آتش ایچنده کی قهرمانلغی ایله هر کسك الم سکونی والم انتظارنده کی قهرمانلغی قوجاقلاشیور!.... ویانه تره‌ننك حرکتی مانع دوام اولدی؛ یارالیلرك ساکته‌ماشنی تعقیب ایده‌مدم.

انجق، صوڭره وکویا عصبی بر مباح ایچنده یتشه‌دن چیقدقده. بر آقشامیه سرینلیکی کبی کسیلك ولماغنجه بر یاغمور طونزی غیر منتظم فاصله‌لرله داغیلرلر واغونی پنجره‌لرنده چیتیردایوردی؛ صانکه هر بوجه‌ٔ هوا بر آووچ یابیو قوپیدی.

آره‌صیره یاغمور خرچینلغنی ترك ایده‌رك برشکل نمادی آلیور، وسما ایله زمین آره‌سنده صوك بهارك ذلف سنبلی اولیور؛ او زمان

دنیانڭ بر کوشه‌سنه کیده‌جك ایلك قطاره بینمك اوزره، غاره کیدییوردم
موقف بر یارالی ترنی کلمسه، بوشالتیوردی. لوقوموتیفڭ دو
مانلری ایچنده سیاهلاشمش و قیشلانمش عسکر چهره‌لری آره‌سنده
مجروح خلقڭ قانسز، بالطولی سیمالری بر قفسه نجابتی کبی تاپاندیری
دی. بونلرده بو قهرمانان بقیه‌لری، ایشته کوزمك آرزوسنده بولندیغم
بری کوزلری بر آن بولیغیون، صوڭ بر خلقه ایچنده چوقچوق، آنجه بر
کشفه‌کی بیاضه و حدقه‌سی کوزلری اشتهای قطع، آغزی بر الم ملکوتی
ایله کولیمسه‌ین، صارغیلی باشنده باقلمز بورقه آهسته آهسته آچیلوب
قاپانه‌رق بر اثر حیات کوسترییوردی. اوته‌کی... کوزنده کوبا بولنوب
مناظر حرب وقوعه قارشنده صانکه حالا بولندیغی قفاقی، طوپلری
کوریوردی، سونکولرك عجب رسمی، بونلرڭ ولوله و غلغله‌لی
کندی اوزرنده بینه باغیشمه بر دستمه قلبی کبی پرواز غرور وبرانه
استغراق ایله طاشیوردی. ارجعیبی کمال محزون؛ بو نجیب
آرقداشلرینڭ تشکیل ایتدکلری حزائی افطاب اورتسنه کوچك، قطعه
و مشوخ کوزلری پارلاق عسکرلرینی طاغیتیور؛ بر افندیلرڭ تشکرده سندن
قالقه‌رق بونلرڭ ستکسنه حیات قارداشلرینه بر ایسه وقوت قانی توزیع

غایت مأنوسه برشکلده .

جناب شهاب الدینک ثروت فنونده ادعا اولنمسه سزا اول
بو قدار مکمل بر اثر یازمقله برابر صوک زمانده داها زیاده نفیس کمالی
حائز بر شیئر یازارده ذکای خارقه‌العاده‌سنک توقف دائمه قدر مقصود
اولمدیغنی اثبات ایتمشدر . « اوروپا مکتوبلری » عنوانیله
تصویر افکارده انتشار ایدن مقاله‌لرده بحث ایتمک ایستیورم .
شهابک نزد تعالیسنده یازیلدیغی بو کوزل اثر حسن و صنعت
ایسترم بر مجموعه‌لرفانه منعکس ایده مکدر . بو کتاب اولسه یاپیله جقدر ،
فقط او زمانه قدر جنابک بو مکتوبلرنه کلیاً محروم اولماییز ،
بعضه تحلیلنه ته کیرلشمکده لزوم واردر ، مکتوبلرینه بنجاک
کوزه‌له اولدیغی بوراده عیناً درج ایدیورم :

اوروپا مکتوبلرنده

محرری : جناب شهاب الدین

سکزنجی مکتوب

پشته - ویانه

جیالک منظره‌لری ، فابریقه ایشلکلری و نقلیات حیاتیه دیرلیه
سو قرنده دورلدر و دیکه صباحک بوغوسی ایچنده پشته شهری اویانیرکن

اوت : هیچ بر شبهه یوق که یکرمنجی عصری ، بو سنه مبارکه‌نك سنه محرم الحرامی ، بو ایلده
ایلك هجرتك بیوك ذکری جمعه ... العاص اوروپانك اسلامه برکزیده ، قلوبمزده
بولندقه بر سمای هلالك آچیلشنده ....

حافظ بك بو دفعه عجبا تاریخنك یادلرینی ایتدیریور . بوراده حکماء
اولان خلفای عباسیه و مهابتی بر « آتشپاره » جلادده » اولان سلطان سلیم
اولان بر جهادده بورایی لسنجر ابنك فتحه آچیلش سطورنی دوشنور . صوکرا اوراده
حافظك بر بر بولنان فلاسفه قدیمه ، ارسطولر ، بطلیموسلر ، اسکیلر
اسکی کنجلر ، اسکی فنلر ، اسکی ادیبلر مسابقه‌ده بر خلاصه‌یه کلیور کبی
بر ها صوکرا کنار ، دنیای فخورده نکه بکرمز حماسه‌یه ایکی نغمه قلب کلیور : آنلری
ایچ فدا او یاشا ! .... اواکیچ سوکارده مشهور بوراده بر سشمه ده . بو تخیل
تظاهرات اولدقه ، بولتونده بر حالت همه عشقله پرده کشف تاریخی قالیر بیو
محیط بر خیالجیده بر بیرینه قوجاقلایان ایکی روح معاشقه‌ده اقطار استغراقنی قا
ایدیور سکز ... »

ایشته بونده تشابه و حالده خیالاتلرنده قهمان بولنون تکملاتی جامع ! هر دری
نقیصه‌دن ، ضعف تألیفدن ، شیوه‌سزلکدن ده عاری بر اثر الفنی !
بو آثارده ذات نثر و شعر تأثیری ده واردر ، فقط بك مدلب ...

شوكوهولمه ستاللرنده بو صوقلر ، فقط بر خصوصده ومنا نقط ايا ٤ ايللكى ،
ناصل ملكى ملكى سويلرلر ، صفحه‌يا زلسنى كوردك . شهرده ده بر كمال محبت تحكيه اوقوريلم ؛

داپرتی صباح ٤ ؛

بوكسوده گجه . واپور ... ايچين كوردك . واپور ... . كوهولده بر ...
وار . گيجه بر آرالقده اولانلريم زمان بز بو ... حس ايتمشدم . دها گيجه
قالمقده ، ... اولويور . بركى ... ساعت ... ... بر واپورلر ...
(و ... ساعه) نامى اولدقده ... ، (واپورم) ... ناپوليون ...
... ... ساعت ... ...
... ... ؛ زمان ... ...
... ... اولوره ...
... . مقابلاً ...
... ...
... ... ، ...
... ... اوده ...
... ... اون اوچ ...
... اولديغى حالده ... ... ؛

دکزك قوینو مائی ، گنبد ، روزگارلر غاره لمنه فطفه سی اوستنده اوینایشور تنه لقانه رقصیه آکدیرر . بر حرکت طالغانه لرده افق طوغری سوزیلیوردی .

ایشته چینغراقدرسی ، البته اوکو طعامی زمانی . طعام زماننده یکدیگری برقاچ ساعتدنبری بو ساتجه اوتل ایچنده طلبان سیاحینه اره سنده که مصاحبه ، اکر قونوشمه دیرسه ، علی الاکثر "نقط" غزته صحیفه معلوماتی وساعتلرینه بادیر "نقط" مواصلت دائر استخبارات وقصورلرینه بیانی ارسنده رقص ایدر .

اکر خانملرده دعوت ایدیلرسه بعد الطعام ساعتی اولسنده ، آه موزیقه سینه آرا سنده ......

او و و ... گلنلر ، رقابه دخی بجا اوترددن بحث ایجه بیکر .

برگیده طهرالك قانونی زیاده لکندن بحث ایجه ..

شیمدی بو مهارت حاضره اوچنجی کتاره نك الکسندن ساعتلرینی علاوه ایدیکز .

شیمدی شوغالك عبابه قارشی بولنان بو حدده بولنان بوهوسلره لماتیوردم .

بو تماشا ساعتلری ایچنده کندی گلندیه روحی خیالاتمده .

اوراده بر مهتاب هوکوبی ارهسنده دالیورك ، تکبرتو فعلی بوشالده .

بو قاریه‌یه اسمی ذکر ایتدیکمز ذوات آره‌سنده هرکسدن زیاده جناب شهابک
کیبی نثری شایان دقتدر . جنابنک نثرلرنده ده شعرلرنده اولدیغی
کبی کندینه مخصوص کلمه‌لری ، جمله‌لری ، ترکیبلری واردر . کندی ذوقنه کوره
لغتلر یاپار ، جمله‌لر تشکیل ایدر ، تعبیرلر قوللانیر . هانکی اثرینی مطالعه ایتسه‌ڭز
بونلردن برچوغنی مثال اوله‌رق بولمق قابلدر . (حج یولنده) سرلوحه‌سیله یازدیغی
سیاحت مکتوبلرنده برینجیسنه شویله بر کوز کزدیره‌لم :

تکرلکلرك قهقهۀ شنبۀ معنیه‌سی

صاری بر روشنئ محیه

برخموشئ تقوی شعارانه

واپور بزه تقرب ایدن بر جنازه‌یه کوره کلدی بر احتساسه مغزونانه ایچنده
روحلری غیجقلایوردی .

افسنه بو رادده شو یقاچ دقیقه‌لیك توقفک اثناسنده احتراز ایده‌یم که بوندن
بوغولیورم اوزریه ده .

بوده ... بو آدملری بازه بازه اوطوروب برشئ‌یمه قوللانمقده
اختیار اولنه‌بیلیر جه بر قاعده دکل ایدی .

کوستره دائرۀ مؤلفیندن بریاڭ اولان الواح صیا بر آبنه بیاره‌ڭز یورکی

باباجغمله سنیٔ بیلە سادە بولیورم .. »

« اوسنی تکرار ایتیدیلر ؛ بو دفعه بر حبابه تونلر ، برقوه تازه ایله

اویله ده همان اوله قیوسنده تکرار اویاندی .. »

« عدنان بك اطافر حبابه ده رك بالکز قالسه ده شاهی اولجغنه دیدی .. »

شو برقاچ مثاله اکتفا ایده‌جکم . بونلری آیری آیری تدقیق ایده رسه ك

هیچ برینده نه رنجه اولدیغنی سویلمه مجبوریتنده قالیرز .

خالد ضیانك شمدی یه قدر مثاللر اوزرنده تدقیق و تحقیق ایتدیکمز اثرلرینده

بالکز بحبه ر و ماننده ، کوچوك حکایه لرده بیله چوق مقاله لری وار در ؛ بونرله

همان هپسی ده کتابه اولرده طبع ایدلمشدر . بناءً علیه هر نوع اثرنده بو ایکی

نقیصه نك نه دره جه آیریجه و کمال سهولتله دیکرلرنده ده تدقیق ایده بیلیرز ؛ بونلرده

قورده لرده نقص ایتدیکلرندم کوره مدم .

خالد ضیا مکتب ادبنك لسان تربه سی مؤسسی و لساننك مبتکر استادی

اولان خالد ضیانك آثارنده ، انواع و اشکال مخصوصه سی حکمه اولدیغی

قدر نقیصه اتکه حالته رده مجبوراً تدقیق ایتدك . شمدی بو لسانك عیناً بارز مأخذ

برابر نه آثارنده خالد قالیانه للعبه ذواتده نثرلرنده بر قاچ تراوفورلم

اونلرده ده کندی مخصوصاتی کوره لم ؛

ذاتاً بو قاریه‌دن برر کوستردیکز بوتون تصرفات رقیه داخه منفی قرارلر

قالیه‌در . فقط بر بو تجیه دائمه هجراندن کاغذی کنده‌ن ساکنده حال ایدلسه ،

ساتقولی طرزبانه ، شیوه‌سنه آز حیوه‌دلتوقعه اولومنه عداید یور . شعرایه

بوبولده‌کی تجه‌دانه اره‌سنده بیله یابانجی قالملر ، عادتا ترکجه کلملری بر یابانجیه

قارشی‌جه‌دن عبارت اولان بعض استقال افاده‌یی کوستره‌جکز :

« عشقه محتوم دماغ و سیاه » دن

« بزده وار در لکن لشقه بر تی یا بحیاندن بر فنا دیه ایجون بو بوزموز سویلمکدن

سنی منع ایده‌رم . . »

« شو حالده بو نه‌در رجا ایده‌رم که اوبر سوزلکاره نکبر ایدر »

« شعر ! لاکنده عزیزم ، بوسنکه دیه بکیله‌نی اولدیسه یا شنده ابدر »

« برنجی سفر طرفن حکره تجاوز ، احتطاید بوتون برفنا دیه سزدن قاچیران

او شبلدوار دن »

« .... بو قارغه جیفوب تخالمه بانده کحیده ایجون قوت بولدادی .

ولو قاریه‌ده هیچ تخال .... »

« — نه یابا حقیقه ! دیه

— اوت ، نه یاپاجغم ؟

اکلیوردی . اوت بر آز قالمه بیلیور . گونشك فاریی گوزلرینه قلوبرده

لطیف متعافنده ، آجیلان حباری و قیرشده سنه ومان گوزلرده قابلنه

زقدنده دیکی سبلیبور : بو گوزلر ، او بنار ، او جیار ، ... ده ،

خفاخفه گوزلرله اکلیوردی .....

— خالد ضیا —

هانکی هیجانه ، نره‌ده ، نه زمان اکلیور ؟ ملاکه بوتون مطلوب دکل :

هیجانه سخفیفه ، معاذ و زمانه تخصیصه مقصد حقیقی اولان شعور باعثی

هیچ بر شی علاوه ایلمه هلاز . نبارعلیه بلاعلی التعیینه « هیجانه » دینیلر

سوزه باشقه ایلیمشدر . بو طور افاده نده ده اکثریا ابطاملری شرطیه لزوم

قبولی آکیشا ور . نه ده منظوملاری بر شؤ لغه برنا ترک متکره‌ئی هنوز مان

نقیه و تخصیص مجبوریتنده بولنسرنی ؟

شو تعبیه آتیه‌یکز انسانلرون ماعدا خالد ضیا لسان نثرنده گوستریلیه

تجددلنده دها برفاج شکلی موطوبولمسه اولمیلیور : فقط ایقدا و شعره بر اوقدم

الساعه عدابیه‌کز تجددن بحث ایدم :

(١٠) خالد ضیا مکتب ادبیده اشکال افاده قدانشو چو ... بر کیت ...

ترجمه اولونمشدر . شنا سی مکتب ادبی فرانسزلرك شیوه‌ئی طرز بیانی آلمقده

زقده اداره گوسترمسه‌انیه خالد ضیا مکتبی بولنده اوتده ایلری وارمشدر .

« ... تا یوقارده بر وقفهٔ سکوت ایچنده قالیورمشلر

نوره ذره‌لرینك آره‌سنده یاشایورمشز ... صوکره بوتون بو بیابانلقده

اوزرنده قوشانه آلای آلای کوکلر ، بو بیابانه جهانی سیاه بر

نقش مماتی ایچنده صاراراق بولوطلر و هر طرفده عظیم بر سکوت ،

بولوطلرده کوکیوك بر زمزمه ، ذره‌لرده خفیف بر هوای نشئه ،

هیچ هیچ برشی یوقده . یالکز اولسه کیجه‌نك اورته‌سنده اوزاقلرده

کیم بیلیر نره‌لردن بلکه ماوراء جهان خلقتده حیات کائناته مرثیه اوقویان

بر سس نهایت کفننك آلتنده دیکلنیر ، بر وحشت اضطرابك اورته‌سنده

بر کوثر رحمت فلکنده دکولنیر ده دوکلن دوشونجه » ...

(عشق ممنوع) دن
— خالد ضیا —

ایشته بونده سزه اوده سطرلره بر تصویرك فعلده اراته حیاتلری

صراف ، بلکه کوزللکی ده بریلی . بریولده کی تصرفات و تعدیلاتك

شو یازیده باشقه مثالی کوسترمکه حاجت مسائلی .

(۹) بر دیمیده « عمادنا » اسکی بر تعبیر و جهله ه صه ده دوشرکیه بونده

یاسعدیه تجویز اولونمشدر .

بللور پارچه‌سی

« ... دنیاده اكچه اسکی بر دیزه ده قویمسه بللور پارچه‌سی باقه‌رق ...

بوصحابه‌لرك اجتنابی هیچ یوقدر ....»

(صاحبِ صاری) دخی صوكره یازه (اولدیغی حالده) یاخود بر (فاطمه)

بولونمالیدی ، حذف ایدلسه ؛

« خیال ، دوه قدری یم بیاض بر طوروب دوردی ؛ شفافلغی اوروبوردی ؛

بهزه صاحبِ صاری ، اوطه‌نك قاپیسنی اچه‌رك كیرمشدی . »

(یم بیاض) و (صاحبِ صاری) دخی صوكره یر . (اوطه) ، (اوزره‌له)

یازلماسی لازم اولدیغی حالده بونلر حذف ایدلسه .

« بواز دوارج ! ملائكه نوملوث یرشی . دهافنا : یوربر هنابت ....»

البته بوراده ده فقط حذف ایدلیور مسه .

« نهلی ، منجیسی ، یاقندشمه ایدی . »

بوراده ایسه (برطوراینه ، برحالده) كبی برافاده تقدیر اولمشدر .

شو مثاللرك دها پك زیاده تكثیری ممكندر . خالده حبانثرده قبول اولونان

بونلرده تصرفات ایله لسانه شفافلر وسعت ویرلدیكی ، بعضاده تكرارلردن

تكنسهه افاده‌لردن نقل اجتناب اولندیغی بیله قولای آكلاشیلیر .

(٨) تصویرلرده . تعریفده نقطه‌لرك اداتلرك خفی ایجونشانی

تكلیفنه غایت احتیاطیز وزیاد اولرسه قبول ایتدیكی شكل تقدیر هر زیاده لزوم ایدلمشدر

آیاغنده اولدیغی حالده » دینلمسی لازم ایکن (اولدیغی حالده)

قالدیریلیویرلمسه !

« ایکیسی ده بو حسبدن بوزغون ، قارلره بولانمش ، کوکسلری

شبکیه چیقدیلر »

بوزغون ، قارلره بولانمش ، کوکسلری شبکیه اولدقده چیقدیلر دیمک

لازم ایکن (اولدقده) حذف ایدیویرلمسه !

« اوف ، بویله بر انتقام اخذ ایتمک ممکن اولسیدی ! اوطهمزک

ایچنده آینه سیله اوپوشن بر خیال ، اوعزیزک باشنده بویله الی چکدیسه

دایانمش ، صاری صاچلری پریشان ، کوزلری انسانلرک کوره مدکلری

بر افقه دیکلمش ، لاالی الابد قیمیلدامیه رق بیلمیوه جکسنه ثباتیله یالکز آغلار

موجودیتی اوپر ، دیکلمش ذی حیاته بر قیقل ماتم شکلنده بر لسجه خیال ...»

بویله چیدده بر پیاز کلمه سندن صکره بر (اوطه) کیتادی مقاطب بر (قاسم)

لسجه خیال نصادره ده بر (اوپوشمه یدی) یازلمه ایجاب ایدرکن بوصفیدن

هیچ بری یازلمامش :

« خیال بو ولولده ایچنده سرسملشمیش ، دوشونمه ایچون دوشونه

مزمدک ایسته دی . صکره بیر یغوش ، کوکسی شبکیه ، صاچی صاری

وقار جبلیه‌سنه مخالف کوردیکی زمانلر دیمشدی - ایالرنده وقوعه بولمیش

برشیئی یاپیلیر - انسانلر نه قدر بیلیرلرسه بیلسونلر، نه قدر

احتیاط اولورلرسه اولسونلر ینه بعضاً دقیقه‌لر واردر که آنلری

صوقولورده چوجوقجه اولمه ایسترلر - آنه‌سنک یانینه اوطورورده»

«ماوی و سیاه» دن

خالد ضیا

« بو، آرالرنده هیچ دیرلمسه بر لطیفه شکلنده قالمشه ایدی.

فقط بهلولک قلبنده، هیچ اولمازسه بوک، ردایتمسه وطاسته‌ده صوکلری،

برهده برکینه وار ایدی.» «عشق ممنوع» دن

- خالد ضیا -

بو جمله معترضه‌لی یا نقطه‌لسانده محصول اوله‌مه‌یه‌جکیلک گوزللک

محتاج ایضاح دکلدر.

(٧) برچوق رابطه‌لر، ادات، صولر، فعللر لزومنه کوره

حذف ایدیلرک ارکانه لسانده معدود اولامه اشکال افاده تعدیل

اولنمشدر. بو تکنیکه کوره قبول اولونامه طرز بیانک پک مهم بر شکلیده

ایشته بو یولده تصرفاتدر. «عشق ممنوع» دن:

« بوراده اوتاقده، ایکی دقیقه ایچنده بوتون محاوره‌نک

وقوعه اماته عدائی برده بر نیشان ده.»

ایشته بو آراده ده « فقط برآز قولونیا ایله . . . . »
سوزلرندن صوکرا یازیلمسی لازم کلن (ایشته جکده) ایکی بر فعل
حذف اولنمشدر .

جمله‌لرك ترتیب و تنسیقنده خالد ضیا بکك شو کوستردیکی تصرفاتندن باشقه شکللرده ده بر قاچ تصرف و تعدیلی بولنمه ممکن اولیور . بو بحثده ده دها زیاده دورمیه‌جغز .

خالد ضیا نثرنده جمل معترضه‌یی کثیر قوللانیر ؛ بونك قیصه و اوزون اشکالنی کوره‌لم :

« بر فریاد تیز ایله باشلادی . ناکهان آتشه آلسه هوائی بر فشنك شکلنده چیقدی ، یوکسلدی . صوکره بر مدت مدهش برآز تقاعد ایتدی . کندیسنی ضبط ایده‌رك ، صدمهٔ صعودینك صوك قوتنی صرف ایده‌رك تتره‌دی . » (امان رحیا ! دن)

— خالد ضیا —

« ... فقط بو کوندن اعتباراً آرتق آنه سنك قارشیسنده صوصدیغی دوشونمك ایچون کلمیوردی ؛ بو کونده سویلمك آنه سنه صوك قراریی ویرمك ایچون کلیوردی . تا یانه قدار کیتدی — سنه‌لردن بری

[illegible]

نهال سویله‌یه‌جك یالكز سویله‌یه‌مكدن قورقدی ..... »

« عشق ممنوع » دن

— خالد ضیا —

ایشته هیچ بر فعل ایله مقارن اولمایان بر شكل استفهام . محرر (او زمانده نه اولاجقدی ؟) یرینه بر (او زمانده) یازمقله اكتفا ایدیور .

« نهالك بوكا بكزر بایغینلقلرینی تخطر ایدیوردی ؟ بسبتون باشقه قدر ، ایكی كره شدید ، بر كره خفیف بایغینلق گلمش ایدی ! اوندن صوكرا ، اوزون فاصله‌لرله نهالده بونی آكدیره‌جك حالات عصبیه اكسیك دگلدی . بو دفعه براز شدید گورونیوردی ! فقط <u>براز قورقونچ ایدی</u> .....

عدنان بك نهالی یتاغنده صول یانینه كندیسی دیكمه‌یه‌رك گیرده برطوله ، پیكره بو ایضاحاتی ویریوردی . »

« عشق ممنوع » دن

— خالد ضیا —

وسیله‌لر بولورده بجیلی بهتره دائر سوز سویلمکه دعوت ایدییوردی .
بو تذکره ویریلیرکن فردوس خانمده برابرمیدی ؟ بهتر اوراده کلمک
اوزره یالیدن چیقارکن اونی کورمشمیدی ؟ نهاد ایچون برشی
سویلمشمیدی ؟ بو سؤاللری کمال دهشتله بشیرك کوزنده لکلمه
ارامسز سریوردی ، صوکره آنسزده جوابلرده بهترك جملهٔ تکلمه
ایستیوردی .. "

" عشق ممنوع " دن
— خالد ضیا — .

سادهٔ بعض پارچه‌لرده مقلدك حذف جوابی ویریلمشدر .
" بو قرارلرك آره‌سنده خفی بر قورقو اونی تیتره‌تیوردی .
بهتر شیمدی اونك نظرنده هرشیئه معقتده . برقادینه خیرعفیفه
تمثل ایدییوردی . بهتر آنه‌سنه کیدوب اومعشوق کناهه مشتقی اعتراف
ایدنه بو قادینه ، تهدیدینی اجرا ایدرك ، نهالده کیده بیلیر
دکلده او حقیقت مدهشه‌لی سویلیه بیلیردی .

اونوتماسه ؟

برهیجانله ایله اومعونت ایده‌مسه کندینی اداره ایده‌مسه‌یه ،

مصيبتك سربرك .... »

(عشق ممنوع) دن
- خالد ضيا -

ايشته بوراده گوره‌ديكز «اولدجكدى» فعلنك عباره‌نك بوقارديه يازلمسى تعاقب واطرادى قيرمق ايچون دگلدر؛ عباره‌نك منبعج برگينشلكى يوقدر؛ معنايه افاده‌يه دها زياده حيات ويرمك فصل تقديم اولنمشدر.

خامساً جمل استفهاميه بربرينى تعقيب ايتمك اوزره يازيلمشدر. بو تعاقبده برگينشلك حصوله گلمه‌مك قابل اولميور؛ فقط استفهام اداتى اولان «مى» نك تكررى متوالى صيغ افعال آره‌سنده ينه بر خصوصيت تشكيل ايتمكدن ده خالى قالميور:

« بهلول كنديسنى اوقدر امين ايديكه بو صيرالرده هر مشكلاتى تسويه ايده‌جك برچاره‌يه ايرشه‌جگنه قناعت ايديوردى.
آيا بو صحرالرده سؤاللرله بيننده استغنا ايتديمى. وسيله‌لر بوله‌جق

آلوب ایچوب نهالی اولدیره جکسکز . "

" عشق ممنوع "

- خالد ضیا -

کلامک ترتیب طبیعیسی یوقاریده دوام ایدن ماضی صیغه‌سنه اشاغیده‌کی استقبال صیغه‌سندن صوکره رجوع ایتمک ایدی . صوک فقره " نهالی اولدیره جکسکز دیه جکدی " شکلنده نهایت بولمالیدی . کلمه ایشته " دیه جکدی " فعلی ، استقبال صیغه‌سی اولارق یوقاریده آلنمش . بوندن ده معنانک سهولت تفهیمی هیچ بر خلل کلمیور . بویله بر تصرف بر موفقیت بیاندن باشقه برشی دکلدر .

رابعاً برسلسله آراسنده بولونمامقله برابر برفعل ، جمله‌نک باشنه آلنمشدر :

" او کونه قادار عشقک اندیشه حیاتیله حرکت ایدن بو قادینه بر دقیقه ایچنده . اکلامشدی که آرتق بو عشقه یاشامامق ایچون هیچ بردن قرار ویرمش ایدی : اوت ، بو عشقه اوله جکدی ، کلمه اولدیغی

بورادهکی « ... » دییه‌جکدی » فعلی لسانمزك شیوهٔ بیاننه کوره
فقره‌نك صوك کلمه‌سی اولمق لازم کلیردی ؛ لکن بو قاعده‌یه
آلیشمه‌مش چوجق هم بو قاعده‌یه بر چوق جمله‌لرك صوکی برمعنی شعوری
صیقیشدیره نهایت بولمه‌یشی ایچون بو اطرادی قیرمق هم ده افاده‌یه
دها زیاده قوت ویرمك ملتزم .

خالده ضیانك نثرنده بو شکل تصرفه چوق تصادف اولونور .
محلنده دکلدر مستثنا اولدقجه افاده‌نك بونده نه قدار قازانجنی
ایضاحه محتاج دکلدر .

ثالثاً برجمله‌نك افاده‌ده باشقه برجمله‌یه کلیدکده صوکرا
ایکنجی جمله‌نك نهایتنده تکراری لازم کلن فعل حذف ایدیلمشدر .

« شیمدی اوکا کیمك ایسته‌ین بو مانعه‌لری قیره‌جق ، بر انده
چیکنه‌یرك نهایه کیده‌جکدی . لکن بو قاعده‌یه ایستر ایسه بهلولی محو
ایده‌بیلیردی . اوندکه بر اوستوانك عصوه چالشه‌لیدی .
ایجابه ایدرسه اوکا یالواره‌جق ، اللرینه صاریله‌جق : نه‌لرزی
وار دییه‌جك ، نه ایچون برضا قاعده‌یه اولیوریکز ، بنده نه انتقام

شوراده كوروديكز . ايكي غائب صيغه‌سي بر شبهه يوقاريده اشاغي يه دوام ايدن متكلم صيغه‌سنك اطراديه نهايت ويرمك ايچون يازلمشدر .

شو درت شكلدن ماعدا فعللرك تدريجاً داها خيلي مثاللرده ايراد ايتمك ممكندر كه هپسنده بر تيپك بر مقبول منتظمليله كيديشي كوستريز . بر صاحب نظر بويله تصرفات لسانيه‌يي بالطبع پك تقدير ايدر .

ثانياً عباره‌نك صوكنه يازلماسي لازم كلن فعل اوله آلنمشدر .

« بلمه‌نك يانده لاقيد قاله‌بيلمك ايچون اونك كوزنده تكديره جواب ويرمك كبي كلديكنه قرار آلييوردم : نهاد بر يالك اوييرده چيقدي ، دوغري اوراية كيده‌جك ، فردوس خانمك يانه چيقاريردي . - هرشيئي اعتراف ايتدي اوليرمي ديه‌جكدي : بنده سزه اعتراف اوله‌جق بر حقيقت وار . ، بهلول نهادي سويوردي حتى نهاد ده بهلولي سويوردي . واوقدر سويشيورلرديكه اونلري هيچ بر قوت آييره‌ميه‌جقدي . »

« عشق ممنوعدن »

«.... بو قادینه گفتگوی مرسیه‌سنك زمزمه‌سی موجاتی

ایله اویوتیوردی ده ایشته دیگیم آکلادیغم بو محاوره‌نك نوازشی

لی معناسی موسیقیسنده مست اوله‌رق اوطوریوردم . صکره

بیلمم نیچون ، قاپیسنده چهره‌سی برانقه سیماب قوزانه ایچنده سبك

گوسترن آیینه‌لرده یوزولرده یرینی تبدیل ایدرکن شو جمله‌یی

یالکز شو جمله‌یی ایشتدم :

— بیلمم دقت ایتدکمی ؟ هله اوقونلر ، صولغون فیلیز

تول ایچنده گموشدن دوکلمش گبی طوراده اوقونلر ....

اشاغیسنی ایشتمه‌دم ؛ یالکز اوقدر ، یالکز اوقونلر اوت

صولغون فیلیز تول ایچنده ، گموشدن دوکلمش گبی بو خفیف قماشك

رقصاتی انچوس آره‌سنده بعضاً بر زنگك سینه‌سنه دایر طولنه

بیاضه طوراده ، بعضاً بر ابیضاً بیضیت کلکوری ایله پارلایاده

بوقونلر بنم ایچون نه کافی ایدی ؛ داها زیاده ایشتمك ایسته‌مدم

کیمه بحث اولونیوردی ؟ بیلمیوردم ، صورمادم و

صورمق ایسته‌مزدم .... »

« بیلمه دیگم بر قادینه » عنوانلی

منثوره‌ده :

— خالد ضیا —

« شیمدی روزکار صباتك بوجهره‌لی نظرلرده صودانه
صاقلانمقده ایستویشجه سنه مشدتی آرتدیرمقده ایدی . لاتیناکی
بیاض سحاب پاره‌لری کوچوك کوچوك شاللرله اورایه سوقه
ایدیور ، صباتك برتیکی ایله بوتونده افاقده بوتونده بولوطه قیریتیلری
یوسقورده‌رك اورایه کوندیریوردی . بونلر هپ بیاض ایدیلر .
بعضاً تنکناز وجالالك ، بعضاً بطی وسیال ، کاه دریچه‌ر
کوکرجینلر کبی سوزولرك کاه بادسوار طیراه اولمه قارغوریشی
کبی پورلانیزرق شیمدی بر دریای کف نثار شکلنده کورونمسه ،
براز صوکره برتندباد تیزبال حالنده طغیانه کلمسه ... کچیورلر بی‌انقطاع
کچیورلردی . »

«ماکی وسیاحتده»

- خالدضیا -

بوراده برماهی شهودی مسئله‌سی اره‌سنه ایکی ماهی نقلی
صیغه‌سی غایت لطیف اولهرق یازلمشدر . شتسی ثحت ادبه منسوب
اولدیغی بوراده آیجی ماهی نقلیه بر « اولدیغی حالده »
علاوه ایده‌لردی .

ایدیجه‌یه قدر . معاشقه‌لرنده دها قطعی اولدیجه مسافه‌لر دها کوزه آلدیجه تهلکه‌لر قالدیجه تطمینه اولدیجه املاك حرارت هیجانی حس ایدرلردی ؛ فقط صوکره ، آرتق بو معاشقه‌نك دوامندن باشقه بکله‌نه‌جك برشی قالمایجه ، سکره سکنت او سکوتی بر عذابه احتضاره تبدیل ایده‌ن ساعات مطرده معاشقه باشلامشدی . ارتق ایته‌کلری اعتراضلرده ، غضبلرده ، جنتلرده ، کوز یاشلرنده ، یکدیکرینی دها زیاده سومك ایجون خیر یالکز تعقلرده ده والحاصل او بر عشقك حیاتنی دائما تازه‌لیه‌جك هرشیده هیچ برشی یوقدی حتی بربرینی قیصقانیورلردی بیله ... "

عشق ممنوعدن :

– خالد ضیا –

بو پارچه‌ده هر جمله‌نك فعلی دکیشدیرلمشدر . صیغ افعال یوقدر . واسع بر صورتده تصرف خالد ضیا نثرنده انجازه کوردیکمیز . صوك صیغه فعلیه‌یه علاوه اولونان " بیله " کلمه‌سی ده بربرینه هیچ بکزه‌مه‌مکله برابر هپسی فعل ماضی ایله نهایت بولان جمله‌لرك یکنسق اطرادینی بیله قیرمق ایچون بالالتزام کتیرلمشدر .

قیزنی کوچك الیس كلدكجه انه سنه بیله اوکا یاقلاشدیغنی ، اوزونده بولوطلی صاچلری اوقشایورده اوپدیکی یوزکنی جیقان برحس ایله کوروردی . در کوشه یه چکیلهرك بو كوزل قیز ایچون دیه‌رك برعداوت طویاردی . قوقماسیردی انه سنك اوقشادیغنی بو اوزونده صاچلری بركون ده كسه جك دا آیسك تاقارینه اوینه برتكله اوره جقدی كه اینجه باجاقلرینك اوستنده ظریف برجیكه كیبزه ییه بو قیز او زمانه بر تكلمه دوزجکدی . بو چوجقجه حالا اوننده قلبنی عصیان ایتدیرن تأثیرلر اویاندیریور . بو چوجقلقك المكرانی قلبنده تا او زمانه بری یواشه یواشه برعداوت حكمنی آلمشدر . »

— خالده‌جه —

بوراده برفعل ماضی سلسله سنك آره سنه كمال مهارتله ایكی صیغه حالیه یرلشدیرلمشدر .

« یواشه یواشه بو معاشقه‌نك تكنسولندیکی آره سنده بیلمكسزین ، بشقه شقه ایستر اولمشدی . ایكی طفقده اودره تیتره‌تیر ، قورقودله مستبد اولیوردی : تكیدكرینه تحاماتملك

اشكال مخصوصه سيله. ممكنه اولبيلديكى قدر كوريلمييز. ثروت فنونده ده شيلى مكتبه عائد لسانك ترتيب جمله كوستردكى بو نقطه موفقيت قبول ايديلدكدن ماعدا بونلر فنونده معاده تصوير ده اولونمشدر : اولا هيچ شعاعلى دكيشديرمكده دها زياده مهارت كوسترلمشدر بونى مشاهده كوره‌لم :

— موسيو قانفورد —

« مجهول بر كناهك تمعاء مجازاتى شكلنده بو حياتك اوفى بو نقطه حياتنده تعقيب ايديوردى ؛ اوكسوز دنيانك ، حياتك اكلامادن يوزينه برسته‌لك حقارتيله يايشادن ، انسانلر آره‌سنده اوفى ذليل و سفيل براقان بو معصيتك اذالى انقباضنى حس ايتمه‌يدى ؛

دها بر چوجقكن كوزل چوجقلره اسراف اولديغنى كورديكى تلطيفاتدن كنديسى محروم ايدلديكى اكلايه‌مازدى . باشقه‌لرينه ديكى اولديغى تبسملرك كنديسنده اسيركنمسنه برسبب تعيينه ايره‌مزدى . فقط بو ايى تحفظ ايديوردى اونزمانه يانيرديكى دائره‌ده اونلره صحيحكيله

میلاده مضبوط سودا

گوزلرنده اولی دیریلتن یکی بر حیاتك شعله‌سی اویاندیران

بر خنده ایله

لرزشلی اوده دوزانده مبهم کلمه‌لر

برالدی نیچوخره تصادف ایتمکسزین ...

بو سؤال ذهننده فهیم پاشانه بر قلمده ارتسام ایدرکه ... «

«عشق ممنوع . سوسیوقالمغوره »

بیلمم شو مثاللرده کوردوکمز نوعه اشکال توصیفك محسناتنی

ایضاحه لزوم وارمیدر ؟ مثلا : بو جوابه خلاصه بر احتیاج

سودا » « یاغمور » « شیویده بر هیجانه » یا نیچه سوزقباحته

لسانیه‌ده دکلده نه‌در ؟

(٥) — جمله‌لرك صورت ترتیبی بك یکیدر . بر یکیلکی تفصیله

قیرلمغه مهیا ، حیاتیله دیانه قلبی ...

یأس عشقك ، اضطراب روحنك بو شوریده برهیجانیله

کسب وضوح ایده جك قطعه اولوماده اوسی

لطیفه ایتدم ایسته یه اوتبسم

روحنك الك بکر و پاکیزه دیتعکدریخ کویا هنوز یاشامه

باشلایه جق بر شعر حیات دیرلمه ایدی .

بوتون اوممز ساعات معاشقه جرعه

دیرثانیه ایچنده بیلمز ناصل سرسری برموقع بزکوزلرك یکدیکرینه

تصادف ایتدیکی طوتوشانه برلمعه دقوف

هر برنده لی جواب قالمسه براحتیاج سوزا

براستقبالك عمودلی انتهای نهایسی ...

نشئه‌لی گوز ده دوغرو عد اولونوردی ، چونکه پارلاقلقده
نشوه اکملیتی یوقدر ؛ فقط مثلا « پارلاق گوز » یازمازلر .
بویله بر توصیفی قبول ایتمزلردی ؛ چونکه گوزده « بر چوجوغه
املق » تصوری قابل اولماز . احتمال که اونلرك نظرنده
« جسم ذی امل » بولونور ؛ فقط هیچ بر زمانده « پارلاق گوزلر »
بولمق ممکن دکلدر .

حاصلی اونلر توصیفده ده پك زیاده التزام اعتدال ایدرلر
دی . ایشته ثروت قوه ادبیه‌لی بر التزام نهایت ویرمه ، خالق
خیالك ده نثرنده غایت واسع ؛ قوه‌لرده دقیقه و نازك اولان
توصیفی قبول ایتمه‌سیدر .

بو وسعت نظر بالطبع اشکال توصیفیه‌ده پك زیاده وسعت
استخدام ایدر . یازیجیلر مثلا ده بویله واضحا گورورز :

« پارلاق گوزلرله گلدیکی دراغوشه ایتدی .

بو گوزلرده ، ... پارلایان یشیل گدی
گوزلرنده ... خشیته بکزر ... .

بك كوزل ، فقط او ايشه همان برسه‌دن قاريلرك عاشقيدر !»

«عشق ممنوع»
— خالد ضيا —

شوراده‌كى علاوه ايتدى فعلنى قالديريورسه‌ك پك چوق عباره‌يى صوكنده «سوزلرى علاوه ايتدى» شكلنده يازمق قاعده‌سنه هم قوتسزلق هم ده بلاغتسزلكه دوشمكمز محتاج ايضاح اولماسه كركدر . بونلرده علاوه ايتمك سه‌ده‌قيم بر شكلده استعمال اولونمه‌لى يعنى دائما بر شيئى علاوه ايتمك دنيلديكى ايچون ده او شكلى عرف ايديورساك غير جائز عد اولونماز . خصوصيله بو قاعده‌يه تعديل ايدنه قارئلرين بيانده اولورسه .

(٤) — يكى صنعتده خصوصيله يكى اشكال توصيفيه واردر . مقصديمزى ايضاح ايده‌لم : شناسى مكتب ادباسى اشكال توصيفيه حقيقت ومناسبت كوزه‌ديرلردى ؛ اونلره كوره موصوفه غير موافق صفت يازمق معناسزلغه دوشمك اولوردى . مثلا يارالايجى كوز دركمز ايدى ، چونكه كوزده يارالايجيلق وارمى ؟

«کیجه اویامغه» «کیجه کورمك یرینه».

بو یولده ترکیب افعال شیاسی مکتب ادبیه کوره قطعیا غیر جائزدر ؛ لکن بر طرفدن تدقیقه ایدیلیرسه خلاف قیاس بعض افعال مرکبه یازمغی اختیار ایتدیکی وسعت ، لسانه خیلی شی قازاندیرمشدر . یالکز علاوه ایتمك فقره ترکیبنك ناصل یازیلدیغنی کورورسه‌ك بو حقیقتی تسلیم ایدرز .

« بهت اولوب جلتیوردی ، یناقلرینه بیلمیم بر طبقه حمرت قیشقیریوردی ، دوداقلرینی اویناتمه بر اهتزاز باشلیوردی ، جبوسنی بوغمشیوسنه بر حرکت ایدرك ـ محاوره نك استدادینی ایستیورسکز اویله می ؟ یکی اویله اولسون دیدی ؛ و کوزلرینی آنه سنك کوزلرندن آییره‌رق شیمدی او دوداقلرینك داعا بر تبسمله بیدن چقورینی بر تقلص اضطراباریله بلاقور علاوه ایتدی

« باقیکز نه یاپمغه قرار ویردم ، بوکونه بو ساعته سزدن بکلدیکم شیئه موافقت ایتمه جك اولورسه‌کز هیچ سس چیقارمیه‌رق ، اوتك ، بیلیرسکز آکیمك ، داماد کزك عودتنی بکلمك و کیدوب اوکا دیمك که : سز قیزیکزی بنم قولمه ویریور میسکز ؟

یازانده بر استاد شایان تبجیلدر . گوزلیوریا ، طرز افادهده تکلیك ، طرز تفکرده تکلیکله ایلری یه گلیور . حیدره یه دیردیکمز ترکیبلرک هر برینی آیری آیری تحلیل ایتسهك هر برینده بو حقیقتی بوله‌بیلیرز . بو ترکیبلرك یوقاریده گوردیکمز « هوه طینه دار قورانه ، مختصر بر سایه لوهشك ، غبار انقاضه گموسی » گبی تتابع اضافات وتکریر صفاتله اوزونجه ترتیب اولونمسی اولمازیده پك اوزونجه بر صورتده تقدمك نتیجه‌سیدر .

(۲) — برخیلی یکی افعال مرکبه قوللانمشدر .

« علاوه ایتمك » سوزه علاوةً سویلمك معناسنه ؟

« دوام ایتمك » خطابه یه دوام ایتمك یرینه ؟

« حیات یاشامق » عمر سورمك مقامنده ؟

« استرحام دوکمك » پك زیاده استرحام ایتمك معناسنه ؟

« افراطه قوشمق » افراطه وارمق یرینه ؟

« سینه سنه قویمق » سینه ویرمك مقامنده ؟

بو مسئله‌یی دها زیاده اداتمقده بالخاصه خالد ضیانک

لساننده یوزلرجه ، بیکلرجه یکی ترکیب بولمق ممکندر ؛ بونلرک

هیچ بریسی شیمدی مکتب ادبیله لساننده بولنه‌مازدی ؛ هپسی هپ یکی

بر طرز تفکرک نتیجه‌سیدر ، مثلا (معنای فتور) شیمدی

مکتبک طرفدارانی غریب کوریورلر ، چونکه اونلر شیمدیده

معنای فتور کورمه‌مشلر یاخود بونی کورمشلر ایسه باشقه طرزده

افاده ایتمشلردی . حالبوکه مکتب جدید طرز تفکری ایله اولرماق ،

یکیلر پک اعلی معنای فتور یازارلر . « لمعهٔ وقوف » ،

« صباحه دراغوش » ، « سیاله لرزش » کبی اشکاله

کوره معنای فتور ده پک چوق مبهم و مظلم ترکیبلرده

قوللانیرلر ؛ « بردن بره بر حقیقتک تحطیمه ذهنده حاصل

اولان یاخود او حقیقتک ظهوری دافعی آنده سندن حاصل

کلبینه وقوف » دیمک ایچون « لمعهٔ وقوف » ،

« آغوش محبته انتقالیله سوکیلی وجودلرک حرارتلی »

آکلاتمق ایچون « صباحه دراغوش » ، بر وجودک نازنینلکلر

طرفنه سرایتیله تیتره‌دیلرینی سوکلمه‌لک ایچون « سیاله لرزشده »

فقط كلمه‌لرله دها زياده توغل ايلك لزوم يوقدر . يكى تركيبلره

كله‌لم :

(٢) غايت يكى غايت كوزه‌ل تركيبلر پك چوقدر . ايشته

سزه لطرنغندن برچوق يكى تركيب :

« معناى شعور ، خاطرهٔ رؤيا ، ترانهٔ استرحام ،

خانهٔ پامالار ، لذت وحشيه ، بطىء ايچه ، وقفهٔ تردد ،

نغمهٔ انزعاج ، نور اضطرابه ، لمعهٔ وقوف ، هيجانه دراغوش ،

اجيلي قاريلر ، اوصافلره عشقه ، بركيه كينلر ، حياتسز ،

يرامل كدرلر ، الواح سريعه ، سريع خطوه‌لر ، عصبى خنده ،

سيالهٔ لرزيده ، يشيل آيينه ، قصيدهٔ موسيقيه ،

قصيدهٔ حيات ، تمغاى مجازات ، سرٔ محققيت ، خانهٔ شى ،

قورو كوزلر ، استغفاركار كوزلر ، طبقهٔ احمق

معذز ساعات ، فريادكر قلب ، مسعود برجفت ،

كوچك ادت ، لوحهٔ فسونه طبيعت ، سرابه خيال ،

حقه ضنيه ره فوزانه ، مختصر برسايهٔ نورده نكر ، غبار

انقاض شموس ...... »

سونده باشلیه‌لم :

خالد ضیا مکتب ادبینك لساننده

قبول ایتدیکی یکیلکلر :

(١) کلمه‌لر یکیدر . ثروت فنونجه ادبیاتده کوریلن یکی کلمه‌لر بالطبع ادبا آره‌سنده مشترکدر ؛ لسان نظمدن لسان نثره ، لسان نثردن لسان نظمه انتقال ایدر . یوقاریده کوردوکمز غرام ، توجه ، صفیر ، ترحم کبی کلمه‌لری جنابده ، توفیقده نظملرنده یازارلرسه خالد ضیاده نثرلرنده یازار . فقط خالد ضیانك بالترجیح یازدیغی برچوق کلمه‌لرده واردر . تقلص ، عقده ، نوازه ، کسلدن ، خشیت ؛ محقریت ، مشوشیت ، عطالت ، عفونت ، هشمه ، کوشه‌تمك ، میزلامق ، اویوشدیرمق ، سیلکنمك ، چالقلمق ، سربلمك کبی . بونلردن برچوغی لسان قدیمده آزده یکی یکی معنالرده یازیلمشدر ، برقسمی ده ابداع ایدلمشدر . تدقیق اولونورسه بو یکی کلمه‌لر ایچنده یوقاریده کوردیکمز کبی بر لزومسز قبوله تعمیم ایدر .

شو حالده خالد ضیا بکک نثرینی نظر تدقیقدن گچیره‌رک تأسیس ایتدیگی مکتبک بوتون یکیلکلری عیان اولورجه . اونلرده بو وظیفه‌یی درعهده ایده‌لم ، صوکرا ذوات سائره‌نک خالد ضیا نثرینه اجنبی فرقلی اولارق قبول ایتدکلری لسان نثرینی ده موضوع بحث ایده‌رز .

تعقیب ایتدیکمز اصوله اتباعاً بو فقره‌ده مثاللرینی کوره‌رک خالد ضیا نثرینک شیمدی تحلیلنه کیریشه‌رز .

خالد ضیا مکتب ادبی شناسی مکتبنده بوتون تجدداتنی بالطبع قبول ایتمشدر ؛ فقط بونلری زمانک احتیاجاتنه کافی کوره‌میه‌رک اولکیلکلری تعدیل و توسیع ایتمکله برابر کندیسی ده بر چوق تجددلر کوسترمشدر . بویله اولماسه‌یدی یکی بر مکتب ادبی تأسیس ایده‌مزدی .

دیمک ایسترم که خالد ضیا مکتبی شناسی مکتبندن بوتون بوتونه آیری بر شی دکلدر ؛ بر لسانک تکاملی کندی دائره مخصوصه‌سنده جریان ایدر ؛ بو قدر تحرکده کلی بر انحراف کوسترمز ؛ بونی سویلدیکدن صوکره ینه قبول ایتدیکمز طرز تدقیقه اتباعاً مفردات لسانیه

تكاملات نظريه‌سنى لسان نظم مباحثنده بالاطراف كورمش ايدك ، شيمدى ده تكاملات نثريه‌سنى تدقيق ايده‌لم .

ثروت فنون نثرياتنده ذوات آتيه‌ده كيفيت وكميت اعتباريله حائز اهميت اولانلر شونلردر : خالد ضيا ، جناب شهاب الدين توفيق فكرت ، سليمان نظيف ، ح . ناظم ، سليمان نسيب ، محمد رؤف ، حسين جاهد ، احمد حكمت ، احمد شعيب . بو سيمالردن باشقه ايكنجى اوچنجى درجه‌ده حائز اهميت عنصرلرده كوستريله‌بيلير . بو ذواتك اسلوبلرى بالطبع بربرينك عينى اولماديغى كبى لسانلرى ده برديكلدر . شناسى مكتب ادبى اركاننده پك بارز اولان ده وحدت لسان ،، خالد ضيا مكتب ادبنده پك مشهود اولماز .

جناب شهاب الدينك ، سليمان نظيفك نثر لسانلرى داها زياده شناسى مكتبنه متقاربدر . ح . ناظم ، سليمان نسيب ، توفيق فكرت ينه او مكتبه منسوب محررلردر . حسين جاهد ، احمد حكمت ، احمد شعيب شناسى و خالد ضيا مكتبلرينك وسطنده بر لسان قوللانيرلر . فقط حسينك لساننده خالد ضيا نثرينك تأثيرات كثيره‌سى واردر . محمد رؤف ايسه خالد ضيانك بر مقلديدر .

ترجمه‌لرنده ده همان بوتون بوتون فرانسز شیوه‌سنی ، فرانسز اسلوبنی قبول ایده‌جکلردی . او درجه‌ده که فرانسزجه بیلمینه بازن بو اثرلرده همان هیچ بر شی آکلایه‌مازدی ! فرانسزجه بیلنه ده ترکجه کلمه‌لرده یازیلمش فقط بر فرانسزجه‌یی اوقومغه مجبوریتنی قالرده قالدیقه تشقیف ایدرلردی .

شیوه و اسلوب اعتباریله شعرالمیه‌سامی‌یی تقلید ایدرک داها طوغروسی هیچ بر اسلوب بیلمیه‌رک فرانسزجه‌دن دوغرودن دوغرویه ترجمه ایدر کبی کورونن کوزل چوغالتدیلر ؛ ایچلرنده ترکجه حروفاتیله یازیلمش قوجامان قوجامان فرانسزجه اثر علم مطبوعاتی دولدوردیلر .

ایشته بو ترجمه دورنکی لسانده مهم بر تحول باعث اولاجق قادر . یعنی اوده او قدر سنه دوام ایتمشدر . نهایت ثروت فنون ادبیاتی ظهور ایتدی ، خالده ضیا مکتبینی ده شکل تقدیر کوسترمکه باشلادیلر .

ثروت فنون ادبیاتنک ماهیتنی الک زیاده سالک شعریلی تدقیق ایدرکن اطرافیله ایضاح ایده‌جکز . بوراده موضوعمز تطاولات ادبیه دکل ، تطاولات لسانیه‌در . ثروت فنون ادبیاتنده

اوغرادی ، یرینه آثار مترجمه قائم اولدی . و بعض مؤلفلرده

تألیف دکل ، ترجمه طبعنه باشلادیلر ! فرانسه‌نک آثار ادبیه‌سنی

لسانمزه نقل ایچون ترجمه‌یه حد ذاتنده ده احتیاج واردی ! ایشته

بو ایکی سائقه‌نک تأثیریله برچوق رومانلر ، تیاترولر ، رساله‌لر

ترجمه ایدلدی . بونلر بیننده آثار آره‌سنده شمس الدین سامی مرحومک

« شیطانک یادکارلری » ، « سفیل » عنوانلریله

ترجمه ایتدیکی ایکی بیوک رومان لسانمزک نقطهٔ نظرندن جائز

اهمیتدر . شمس الدین سامی ادبارده دکلدی ، بو رومانلری

ترجمه ایتدیکی زمان کندیسنه الفاظ لسانده دیمکده ده اصطلاح یوقدی ؛

ترجمه‌سنی درعهده ایتدیکی بو ایکی ایسه فرانسزجه‌ده حائز اهمیت

آثار ادبیه‌دن ایدی . هوکو ویقتور هوکونک « اولمیزرابل

» عنوانلی رومانی بوقوده اوروپا

لسانلرینه ترجمه ایدلمه‌سی آثار دها اکثرینه ایدی .

شمس الدین سامی اثرلری عنوانلرنده اعتباراً یاکلش ترجمه‌یه

باشلامشدی : « بیچاره‌کان » یرینه « سفیل » ،

« شیطانک خاطراتی » مقامنه « شیطانک یادکارلری » دیمشدی .

*

* *

نساء نثر مجموعه شناسی مکتب ادبیه‌دن صوکرا خالد ضیا مکتبی تأسس ایتمشدر .

خالد ضیا بك افندی شبهه‌سزکه نثر اخیرك الك بیوك استادیدر ، کندیسنك اطرافنده اثر وجوده کتیره‌رك طوپلانمش ذوات ده واردر ؛ شوحالده صوك نثر ادبیمزده « خالد ضیا مکتبی » نامنی ویرمکده تردد ایتمه‌مکز .

بو مکتب ده اوله بغته تأسس ایده‌مه‌مشدر ، شناسی مکتب ادبیسنك نامل مبشرلری وار ایدیسه خالد ضیا مکتبنك ده واردر :

فکر استبداد ادبیاتی نثریمی فقط مصنوع بر تعقیده اوغراتمه‌یدی ، مجموعه شناسی مکتب ادبیسی اکثریت آثاری کبی کیده انتشار ایده‌مز اولسه ، کمال ، حامد ، اکرم ، سزائی نهایت سکوته محکوم ایدلمسه‌ایدی . اثر علیه ، ادبیاته ملیه انقراضه

ادیو مادام ، بونژور موسیو ، الامریکنڭ صیغارهم دوستم ، عزیز قارده‌شم ، عجبا نه ایدییورسکز ، سزیڭ ظرافتکز ارحم اللهم ... » کبی .

مطابه و مکالمه لسانلرینی ، تجارت و صنعت ، امور سیاسیه معلومات مدنیه‌یی سائره‌یه متعلق اولارق فرانسزجه‌دن انتقال ایدن بر چوق الفاظده باحث جیلدلرك ، کتابلرك لسانمزه یوقلریله برخیلی نمونه‌لرینی داها بو صحیفه‌ده کوسترمك ممکندر . لکن دیه دیکیمز برقاچ مثال ایله اکتفا ایده‌لم که صرف فرانسزجه‌دن عد ایدیلن بکنمه‌دیکمز برچوق اشکال افاده‌یی الکیمی لسانمزده تدقیق ایدرسه‌ڭز کوره‌جکسکز .

شو مجمل تدقیقات ایله مشتکی مکتبك لسانه نشره بخشه یتدیکی درجات تطورلك اساسلرینی تعیینه تمه اولیوردز . بو تکاملك بوتون تفرعاتنی کورمك بالطبع داها بك اطرافلی تتبعاته متوقفدر ، لکن بز بو قدرله اکتفا ایتمه‌لییز .

دها زیاده کثرتله یازیلرده خفتله یازلمسی قبول
ایدیلمسی شیدر . عثمانلی لساننک طرز بیاننه وفرانسز
شیوه سنه دها مطابقه برقسم اشکال افاده ده شایان تعجب
ادبانک نظر قبولی اولمسیدر . شو قدر که بوتون عثمانلی لساننه
موافق گورولمه اشکال درجه سنده وسعت و کثرتله تنوعی ایله
مشاهده اولونمقده ؛ بر ماده نمونه لرینی گوره بیلیرز :

لسانه تعمیمی قبول اولونمامش برقاچ شکلی وار در :

« تأسیس حب مواصلته مبادرت ایدرم ، احترامات فائقه‌م
تأمیناتنی تکرار ایله کسب فخر ایدرم ، دولتلو کلمه تعطلی افندم
نتیجه سنده .... » گبی .

اثار مترجمه نک برقسمنده ، بالخاصه رومانلرده و تیاترولر
بو مسلکک نمونه لری چوق گورولور . واقعا بو ترجمه لر او
زمانک استادلرینه عائد دکلدر ؛ فقط برقسم ادبا طرفندن ده
تجویز ایدیلمیورمش .

« قهوه یاپمق ، بال ویرمک ، توالت یاپمق ، دانس ایتمک
ویزیته یاپمق ، تعزات ویرمک ، زحمت اختیار ایتمک ، منبع حیقمه

بك اعلى تپه‌ده .... » .

— نامق كمال —

ایشته شو « بیانه دلسوزه » . شو سؤالك جوابی طرز بیانیه
یه فرانسزجه‌دن مأخوذدر .

« او وقت كیمك خاطرینه كله بیلیردی كه بر عاشقك كماله
ایرمسی ، فقط بر چوجوغه سزلردن برینه حیاتك ذی‌كرانبار احتیاجاتی
نه لعلك متسلسل انوارده سلسله قهر ونهی آلتنده ایلیمسی ...
ایلیمسی .... » — رجائی‌زاده اكرم —

« ایشته او واسع حیاتك مظهریتی ده بو ! »

— رجائی‌زاده اكرم —

بویله فعلسز ، ادات جنسز جمله‌لر یازمق ده فرانسزجه‌نك
قبول ایتدیگی اسالیبدندر .

داها انلره بك چوق مثاللری بولمق قابل اولماسه بو اشكال
افاده‌نك حسی لسانه ایصیندیرلمسی ، او كجلرده نادراً كیتدكجه

صوڭ پارچه‌ده كوردوكمز كبى جمل معترضه‌نك بو قدر تعددى لسانده قديم كوردلمز . ايشته بو تبديلكرك هپسى فرانسزجه‌دن آلنمشدر .

« حس ولطف ، ظرافت ، رقت ، ابتلاى حقيقت ، استحقار منفعت كبى ملازم دفعةً بر وجدانك پرورده ايده‌جكى حسيات عاديه‌دن دكل ، تقليد كبى ، سابقه كبى ، داعيهٔ تفوق كبى نيجه اسباب تشويقيه ايله تكون ايده‌جك ملكات عقليه‌دندر . »

- نامق كمال -

ايشته بر سلسلهٔ تعدادكه لسانده قديم مفقوددر . دينه فرانسزجه‌دن مقتبسدر .

« صوغ تپه‌لرينك ضياسى ايله تاجكيسى ايسه اوروپايه مخصوص برخيالدر . » نه شرقليم ؟ بو تشبيهده بر ملايمت بر ظرافت كوره‌ميورم . داغ ايسه پاياده اولسون . اما ضيانك رؤيت انعكاسى حالنده صوغ تپه‌لرى كوزلكنى ؟ ديه تخيل ايتسه‌كز ؟ اوت كوزللنير . تاج كيه‌رمزمى ؟ اوت

انجق بزم حالمزده قیاس اولنجق وقتمز - حسن استعماله
اولنورسه - یاشامغه هیچ کافیدر . بوقدرجق بر مدت
حیاته ایچنده درکه ابنای جنسمزدن بر قسم اصحاب سعی عالم انسانیته
- تا قیامته باقی اوله جق - نیجه اثرلر یادگار ایتمشلردر - »

- نامق کمال -

شو ایکی اوروپ مثاله عطف نظر ایدنجه اکلاشیلورکه لسانمزده کلمات
مخصوصه‌نک لسان تحریره نقل ایدلمسی فقط قدمانک یاپدقلری
یولده واسع بر مقیاسده . قدمای ادبانک اثرلرنده ده بر
« خیر » « ایکی » « شبهه‌یوق » « بوقدر بیلیر » ! کلمه بوگون لسان
تکلمده اولدیغی کبی مستقلاً موجود دکلدر ! عبارات مسلسله
آره‌سنده مطابق حال قبیلندن اوله‌رق یازیلمشدر . « خیر
جوابنی ویرجک » « » « شبهه‌یوق دیرجک » « یازمغه باشلدی
بوکلمه‌لری مستقلاً یازمغه یه باشلدقدر .
« اینجه معلومکز اولسونکه » « [illegible] شکلی » . اسکیدن
معلومم اوله‌رق دیرلردی .

« ایجه معلومکز اولسونکه بوکونه تبریزک حاکمی ملکه
حضرتلریدر . »
— نامق کمال —

« برکره دوشونکز ! دنیاده کیم طوغمش ایسه چوجقدن عاجز
برشی وار میدر . »
— نامق کمال —

« اللهکا سیری سوزر » شوشیبلهکه مخلوق ممتازی اولان
انسانک حیاتی ، راحتی کسب ایلر .

شبهه یوق ! آدم برکوچ قوتی اولور ؛ لکن دنیایه اولمک ایچون
کلمامشدر . اکر اولمک ایچون کلمش اولسیدی قضا ، هرکسی
چوجق مادرده مزار عدمده دوشوریردی .

شبهه یوق ! انسان هر مذلته تحمل ایدر ؛ لکن مذلت ایچون
یاراتلمامشدر . اکر مذلت ایچون یاراتلمش اولسیدی قوه
فاطره بشریته هیچ بر جالشمق استعدادینی ویرمزدی .

دیرلرکه « بو قیصه عمرمز ایچنده نه یاپه بیلیرز ؟ » زمانک
ابدیته نسبتی ایدرسهک ، نه قدر اوزون اولسه ، لمحه البصر کبی قالیر .

دوشرز ایستر ایستمز آقوب گیده‌جکز بر بو سیلك قاریشوسنه
گیره‌بیوب طیانه‌بیله‌جکمی‌یز ؟ یوقسه چکنه‌جکمی‌یز ؟ ایشته یاپیورز .
هم ده یاپمه‌جغمزی دیلك ایدیورز . باری ایلروده یاپمغه
قابل اخلاف یتیشدیرمک چابالملی یعنی اولاد و احفادمزه آچمالی
دگلمی‌یز ؟

— ضیا پاشا —

جملهٔ استفهامیه‌نك بر فکری تأکیداً تبلیغ ایچون بو قدر تکثیری
شیوهٔ قدیمه گورولمه‌مش شیلردن دگلدر . دلمزه فرانسزجه‌دن
گلمشدر .

« عثمانلیلرك شعری ندر ؟ نابی ، باقی و نفعی دیوانلرنده
گوردیگمز بحرلرده و زمینلرده مخمس و مسدس قصائد و غزلیات
و قطعات و مثنویاتمیدر ؟ یوقسه خواجه و خطیبلر گبی موسیقی
شناسانك بسته‌لمکه مقامات ایتدکلری نغم و اصناف شرقیلرمیدر ؟
خیر ! بونلرك هیچ بریسی عثمانلی شعری دگلدر . »

— ضیا پاشا —

عيناً فرانسزجه‌نك طرز مطالعه‌سندن آلنمشدر . بويله تكلملرى

اسملريله عبارەلرك باشنده كوستره‌رك هيچ برشكل يازمادن

هر شكلده سويله‌جكنى سويلمك ، اونك اوضاع واطوارينى ده

كلامنده اوله‌رق بر معترضه ايچنده اكلاتمق لسانمزده ادبيات غربيه تأثيراته

ظهور ايتمزدن اول كورولمه‌مش بر طرز تحرير دكلدر ! سليم ثالث

زماننده اولكلمه محرريه واردر بويله بر مكالمه پارچه‌سى بولونه‌بيلر .

«عجبا نيچون بركره ده بو اسبابك مبادیسنه دائر دها

اساسلو اوله‌رق تربيهٔ عموميه جهتنه عطف نظر مطالعه ايتميورز ؟

اگرچه اولمزده اولسه دميانده‌كى اشخاصك اصلاحى دكل ، فقط

منحوس سارى وتضييع زيانى انجق قوهٔ قاهرهٔ نظام وقانونه

قالمش . نقطيتسه ... اولورسه‌ده اولسه‌ده بزم دوشيكمز

دره ... اولسه‌كده تخليصك چاره‌سنى دوشونيورز ؟ بزم يريمزه

آنر كله‌جك دكلميدر ؟ آنرده بزم كبى اولورلرسه بو شكايتده

حالمز دوام ايتمه‌جكمى ؟ يا بوحال دوام ايدرسه ؟

دوشوندم بو ضمنده اقواممزه ... جمله‌سى بر جميل ترقى اوكره

حکیم — (بولندیغی کوشه‌ده قرانلق و تماشاده بو بیچاره
حیوانی کوروب) واه، واه !.. بیچاره حیوان !
کندی نفسنه) شو حیوانک عجز و مسکنتی و انسانلرک عدوتی
و غفلتنه باقه ! الهی، ترتیب مراتب مخلوقاتده
باعث ترجیح نه در ؟ اویله ایسه آنلرک علتی نه ایدی ؟
یوقسه کائنات کیف ما اتفقمیدر ؟
قطمیر — (کندی نفسنه) وای وای ! شو آدم انسانیتده
قویوشوب حیوانیتی قارشدیریور .
حکیم — نه سویلیورسک ؟
قطمیر — سن نه ایدرسک ؟
حکیم — بن سنک صورتا ابلد و اخطر اکر افندم !
قطمیر — بن ده سنک نیجه شیلر کورورم ؛ اما یازیق که
ضعف و انکسارم مانع اولیور .

. . . .

ابراهیم برتو پاشا

بیکلرجه فرانسز کلمه‌سنک ، فرانسز ترکیبنک لسانمزده مقابللرینی
بولمق بو آسیه‌نک حصوله خادم بر خدمت تبجیل ایدلمه . لکن بو ترجمه‌لر
معانینک ، الفاظک نقلنی تأمین ایتمشدر . بزم مقصدمز ایسه بو تقرب
بو نوعه تدقیق ایتمک دکل فرانسز لساننده‌کی طرز بیانک نه درجه‌لره
قادار نفوذ ایتدیکنی عثمانلی لسانه یرلشدیکنی کوسترمکدر .

٢) فرانسز لسانک اشکال بیانی قبول ایتمک شناسی مکتب
ادبنک ایکنجی بولنده قاعده تدریجه رعایت ایلمکله موفقیتله یاپمشدر .
ادبی فرانسزجه‌دن افکار آلیرلر ، اشکال آلمیورلر " دینیلر
خطا ایدیورلر " اشکالی قبول ایدرکن ترکجه‌یه ممکن مرتبه
توافقنی تأمینه ایتدیلر " دیرلرسه دوغرو سویلمش اولورلر .
شمدی بزه کوره ال طبیعی اولان برچوق اشکال افاده
یازلدقلری زمانه نظراً غایت یکی شیلر ، غریب طرزلر ایدی .
برقاچ مثال ایله تحلیلات یاپارسه‌ق بو مدعانک صحتی تبین ایدر :

قطعه — (بر آیلق سورو دیه‌رك) وای ، اولی ، وای .

ترقی ایدن ملتلرده منبعث ایدی . وقتاکه سلیم ثالث زماننده غربک مدنیتی شرقه نقل ایتمک لزوم مبرمی حس ایدیلدی ، او مدنیتک لسانلرندن برینی اوکرنمک ده بر احتیاج اولدی . او زمانلر فرانسه ایله مناسبات سیاسیه ده بولونیوردق ، فرانسه انقلاب کبیرینی یاپارق دنیایه افکار حریت و مدنیت ایثار ایدیوردی ، بالطبع فرانسز مدنیتی تعقیب ایتدک ، فرانسز لسانی ترجمه یه باشلادق . ادبیاتمزده بالطبع تأثیر مخصوصی کوستردی ، داها خصوصیسی الک زیاده ادبیاتمزده تعقیب ایتدی بو « نقل و ترجمه » شناسی مکتبی ارکانی طرفندن ایکی صورتله تطبیق ایدلمشدر .

(١) افکار غربیه یی تعقیب ایدرک کسوه شرقیه ده کوسترمک .

بو برنجی نقل و ترجمه اوصولی ادبا طرفندن کمال موفقیتله تطبیق ایدیلمشدر فرانسزلرک نصل یازدقلری دکل نه یازدقلری تدقیق اولونهرق بر طرفدن اونلرک آثارینه سائق فقط دیکر جهتلری ده بزم ملیتمزه ، منفعتمزه ، احتیاجاتمزه ، حسیات عثمانیه مزه موافق آثار مخصوصه وجوده کتیریلمشدر .

ایشته علوم و فنون ، صنایع ، حکمیات و ادبیاته متعلق

مادام كه لسانده كلمه‌لر ، تركيبلر ، جمله‌لر تحول ايديور ، لسانك
هيئت مجموعه‌سى تبدل و تكامله تابعدر ديمكدر . فقط بو تبدل بو تحولات
لسانك كندى طبيعى كندى ساحه‌سى داخلنده‌در ؛ حالبوكه لسانده
بر تحول مهم دها تابعدر ، شيمدى اونى كوره‌لم :

(٥) لسانك بعضى اشكال افاده‌سى تأثيرات خارجيه ايله ديكيشير .
علم لسان علماسى لسانلرك بربرندن استعاره‌سنى بر ضرورت اجتماعيه
اوله‌رق قبول ايديورلر . حتى هر لسانك جبهه فارقه اصليه‌سنى
تماماً محافظه ايده‌مسنى بر شرطله اسنادده سبب كوريورلر . ايشته
تأثيرات خارجيه‌دن مقصديمز باشقه لسانلر ايله حصوله كلن بو نوع
اتصالاتدر . غرب ايله شرقك مناسباتنى مدققجه تدقيق
ايدرسه‌ك اسكى زمانلرده السنهٔ غربيه‌ده آنجاق الهيتنك بعضى
استعمالاتده بولنديغنى كورورز . اك زياده كيرمش علائم
بر قسم كلمات و اصطلاحات ايتاليانجه‌دن آلنمش ايدى . فقط
اسكى زمانلرده عثمانليلر يالكز السنهٔ غربيه‌يه دكل ، افكار غربيه‌يه
ده بيكانه ايديلر . حتى السنهٔ غربيه‌يه وقوفسزلقدن مدنيت غربيه‌يى

« حکمت تجربیه که شو جهانك شوکتوری دیگر کمالاتنه و ترقیاتنه هر شیدن زیاده خدمت ایتمشدر . بوقدر فوائدیله برابر برآکثی مصدری بر ده هر دیلو عدوزه زیر وزبر ایدرك فکرلرده نه قدر معتقدات، کوکلرده نه قدر حسیات وارسه جملهسنی بر بر نظر شکك ودقیقه اوکنه کلمك شائبه سندن محروم اولماشدر . »

— نامق کمال —

« انسانه که بو دنیاده بتون هیچکیکی محدر
برنشوهٔ داغیه سزاوار اولهمازمی »

— عبدالحق حامد —

« دنیاده هیچ برشی یوقدر که عند العقلا نظر دقت وعبرته برفائده بخش عرض ایتمیوسن »

— رجائی زاده اکرم —

ایشته شنلی ویبرولنك جمله فعلیه واسمیه ده اختیار ایتدیکلری تعدیلاتك وکوستردیکلری تصرفاتك ال مهمینی تعداد ایتدك، شیمدی آرتیق تدقیقاتمزه دوام ایده بیلورز :

پیدا ایلمشیدی .

. . . . "

- نامق کمال -

بو مشاهده یاك كوزل اوله رق تحریر ایدلمش اولانلردندركه ، اداتك اك بیوك خدمتی ترتیب جملده ، ابطالرك یرینه قائم اولمسیدر . بو اداتی حسن استعماله موفق اولانلر اسلوب ادبا هم تحریر بالاسنده نو ریترلمسه هم افاده لرینه بر تکلف ، بر قوت ویرمش اولورلر .

" برملت كه انسانیتك تنویر و تهذیبنه مکلف اولدیغنی اعتقاد ایدر بولنور ، افرادی دنیایه عسکرلك ایچون كلور . و عسکرلك یولنده فدای جان ایدر . "

- شناسی -

" اهل قلمك رأیی و تدبیری که حادثه تدقیق و مناظره ده کلمیه یعنی مقاله ایدیکی خصوصده حسنات و مضراتی اوزرینه آرای مختلفه دورانندن صوکره اك صواب اولان جهتی التزام اولنمه اکثریا بر خصوصی انتاج ایدر . "

- ضیا پاشا -

بونك اك كوزل مثالنى « جزمى » ده كوره بيليرز .

« اونبنجى عصرك مزيتى يالكز بو كمالاته منحصر دكلدر » ! يينه او عصر ايچنده كه سليمان قانونى عثمانلى بايراغنى شفقلر ايچنده طوغمش بر هلال كبى ويانه ده ، تبريزده ، هندستانده طولاشديررده دنيانك شرقنه ، غربنه شعشعه نثار حيرت ايلمشدر .

ينه او عصر ايچنده كه خير الدين پاشا سفائن جهادينك طوغ دونانمه‌سنى ابر رحمت كبى آفاق طوتيجه بر حالده كزديره رك آق دكيزى لواء الحمد محمدينك سايهٔ استظلالنه آلدقدن صوكره غنيمت غزاسى اولارق قوجه بر مملكتك تاج سلطنتنى خلافت اسلاميه‌نك عتبهٔ اقبالنه تقديم ايله عالم اكبره خادملكى اختيار ايتمك كبى يكانه بر حميت اظهار ايلمشدر .

ينه او عصر ايچنده كه دولت كرامتمآل ايكنجى هجومنده سقوط فرنكيه آتشنده استبداد اوله رق شمالك قارلى ، بوزلى صحرالرنده ايچنده كويا اوچ عصر صوكره كله جك بر جهانكيرده روس طبرغى ويره رك مأموريته نمونهٔ امتثال كوسترر كبى عثمانلى بر يپاره ...

انکلاتیرکسه بوکا بزه سویلیور :

« عباراتك عینیله ترجمه‌سی لسان البتّیه ، سهولتله بولنمه ، وافاده و عباره‌ده وضوح و قوت ایچون اصلنده اولدیغی کبی (.) و ترکیب استفهامی عقبنده (؟) و تعجب عباره‌لرنده (!) و عباره‌لری فصلده شو (،) اشارتلری قویدم . »

اصول تنقیطك فوائد و محسناتی ایضاح لزومی کوره‌مم . بعضاً بر ویرکولك بر خطك قوجه بر جمله‌یه نادر معنایه افاضه روح ایتدیکنی بو کون الی قلم طوتان هر انسان تقدیر ایدر . بو اصول ایله دیه که ادبا مسلکده مطالعه‌لرك خطابه حقده دائما صوکره بیلمك ضروری اولدور « او دیدی ، جوابنی ویردی ، مقابله ایتدی » کبی بر چوق قیدلری تصدیق ایده‌رك اونده بر مطالعه‌نك « اره‌لرنده بر خصوصده جریان ایتدی » مقدمه‌سی تعقیباً هیچ بر فعل ماضی‌یی تکرار ایتمدن یا شعر ونحو اولمشدر .

سادساً لسانمز قدیمی نادر الاستعمال اولان « که » اداتی تکثیر ایتمشلردر .

صولده یرده‌لی بر بویوك قایق . اورطه‌نك اورته‌سنده

بر ماهی ، اطرافنده صدالر ، »

شكلنده اولدیغی كبی . فقط بر موقعی تصویر ایتمك ایسترلرسه

بوفعللر ، ادات جنسنی لساناً تمدید ایتمكده‌ن احتراز ایدرلر-

دی :

« اورطوریغم او ، كبرلی عاشق كوكلی كبی ، ائشلی یه میلی

بلك كورجی حس اولنور . بر یوقوشه اوزرنده ، اوكی اولدقجه واسع

بر میدان ، میدانك اورته‌سنده بر جاده وار ؛ ایكی طرفنه ایكی

صره زیتون آغاجی دیكلمه ..... »

- جامعه مكتب -

« یالكز كلی »

ایشته اوچ ادات جنسنی حذف ایدوب ، فقط متعاقباً بر فعل

یازلمسه . چونكه تصویر ادنایب دوردیور .

خامساً اصول تنقیطی قبول ایتمشلر .

ضیا پاشا رحمونك (امیل) لی ال ترجمه ایتام ایستدیكی

اطرافنده‌كی يوكسك طاغلره كستانه هواسی كرج اوجاقلرينك
بوغيجی دومانيله محمول ، اوستنده‌كی تيز غيمه كونشك شدتی حرارتی
آتشفشانه زيني اوجاقلرده دائمی صورتده عودبلر ، باركيرلر ايله
جاموسلرله نقل اولنان كيرجلرك ياقيجی توزلريله آلوده‌در . بونلر
باشقه ده سه اوجاقلرنده آره صره ايشيدلن نفخه‌لرك سرعتيسده
صدو ضد . " - زراد اكرمده -
" رجائی زاده اكرم "

رابعاً تصورلرده ، تعريفلرده فعللر ، ادات
خبرلری حذف ايتمشلر .
شناسی مكتب ادبينك اركانی بو نوع تصريفلرنده بك ايلری
كيتمشلردر . فعلسز ، ادات خبرسز اولدرمه برقاچ سطر يازمغی
تجويز ، فقط تصورات و تعريفات تماديله ايدرسه حيث اقتضا
رجوعی ترجيح ايدرلر ايدی . مثلا تياترو صحنه‌لرينی مصور يازيجيلر
فعلسز ، ادات يازيلردی ؛
" پرده آچيلنجه بيوك بر صالونده . صاغنده ايكی قاپی

باشقه بر يرده اولسه بيله برجهتی معظم بر خيابانده ديكر جهتی بر دره
هر دم جريانده ايسه قوشادلسه چمنزار پنهانه ديه‌جك بر صوى
بولنديغنی خاطرلتان اولور . اوت ... لكن بو بدبخت چايرلر
ده سويله‌جكی دها طوغريسی سويليه‌جكی زمانده برقاچ كونلك ايچنده
كلوب كچيورده ايام بهاره منحصردر . حالبوكه كونليك ذاتاً چاير
صفاسنده اوقدر محظوظ دكلدرلر . بونكا خارجده كله‌جك
ارباب تنزه ايچون ايسه يوقاريده تعريفی كچن ناخوش چايرشلرینه
هر دبعضيرده نايابك صوقاقلرى كچمك مجبوريتی كافی شوقده د
مانع عزيمت اولور . اوغرادیغی يرلرك هر قبضه خاكنده
بر اثر حيات بر فيضه جاذبه دار ، بر تجلی دلنواز كوستره موسم
ربيعك كچمسيله برابر حضرت وطراوتنه حزينانه وداع ايله هماندن
صارارديب قوارولمغه باشلاديده زواللی چاير بتون يار وحشت
ميز بر سكوت تنهائی بدبختانه ايچنده چهره‌نمای اغبرار اولمغه
باشلاردر . اويله بر وضعيتده دركه صباحدن اقشامه قدر
وقسنه ايچنده صيقمانه . دربرطرفده كی دره كامنلر قوردر .
ديانده كی خيابانده معظمك كنديسنه هيچ بر سايه لطفی طوقونمازده .

قوی بر قوت بولنمق لازم کلیور که او قوت ده جمعیتده بولنان
قوای متفرقه‌نک اجتماعندن عبارتدر . ایشته حکومت بو قوای
مجموعه‌یی ارائه ایدن هیئته اطلاق اولنور . بویله زبونلرک
حقنی قوینک تعرضندن محافظه ایچون تشکل ایتمش بر هیئت قویلرک
جمله‌سندن قوی اولدیغی حالده هر ایستدیکنی یاپمقده مختار
براقیلیرسه زبونلرک حقنه اوده تعرض ایده‌بیله‌جکندن حیات
جمعیت ایچون اختیار اولنان دوا ازاله‌سنه چالیشیلان علتدن
بیک قات مضر اولور . چونکه حکومت ظلم ایتدکجه اقتداری بر
ویا بر قاچ فردده‌کی اقتداره نسبت قبول ایتمیه‌جک درجه‌لرده
غالبدر . او جهتله قوای مجموعه‌یی اداره ایدن هیئت بر قاعده
قانونیه تحتنده حرکت ایتمزسه علت غائیه‌سنی استحصال ایده‌من .

- عثمانلی تاریخی -
- نامق کمال -

ایشته ایستنیلن بو !

اذن ویرن یازلمسنه او قدر برابر محبکه مرتبه مساعده دکلمزیه
بیله‌جکلم بو تعریفاته کوره کویک خوشکیده‌جک ، سویه‌جک

موفق اولدقلری ایچون ظفرلرینك اسباب ظاهره‌سی اولدی . لوازم
ومعارف حربیه‌لری مکمل اولدقجه کندیلرینه غالبلك باشقه‌در
باشقه عسکری دیلیورکه بو قضیه‌یی دوست و دشمن اعتراف ایدیور ،،

« حربیهٔ عسکریه حقنده‌کی مقاله ،،

— شاسی —

« عثمانلیلرك خطبه‌یه اشتراکده ونکه اجراسنه بولنمه‌دقلری
معطلات امورك کافه‌سنده بولك بر حرکتی ده قدره مصادره حکم الشرع
نصب ایلمیه .

اصلی عرب اولمقسزین اوزمانه قدر تشکل ایدن دول اسلامیه‌نك
هیچ برنده قاضی موجود دکلدی . حقوق عادیه‌یه دائر جزئیه قدر
امرا ادارهٔ کیفیه‌سنه تابع ایدی . احکام شرعیه یالکز مناکحاته
جاری اولوردی . سلاطین عثمانیه قاضی تعیین ایلمش حکومت
مظهرینی عدالت اوزرینه تأسیس ایتدی . دولتك حاصل ایتدیکی
اقبالك اصلی بو سایه‌ده ظهور ایتمشدر . چونکه انسانده قوای مادیه‌جه
مساوی یارادلمدیغندن قوی زبونه دائما غلبه ایدیور ؛ زبونك
قویه شرندن قهرتارلمسی ایچون ایسه انسانلر آره‌سنده قویلرده .

تصرفات اكثريت اوزره لطيف دكل ، ثقيل اولوردی .

ثالثاً جمل فعليه يه جمل اسميه قاريشديرمشلر . بو ده اساساً افكارك تبدلنده نشأت ايدر . برفعل ماضی ياخود برصيغهٔ استقبال سلسله سنه برجملهٔ اسميه قاريشديرمق ايچون كلامده عادتا برمعترضه علاوه ايتمك لازم كليركه بالطبع لزومنه بناءً اختيار اولونور ؛ فقط تدقيق اولونجه اكلاشيليوركه مجدديه سالفه اولرزومی عادتا ايجاد ايديورلر ، سلسلهٔ افعالی قيرمق ايچون زمانه مقارنه ودلايله برده قسم افكار وحكميات تبليغ ايتمكده چكينميورلر ، يعنی بالالتزام جمل اسميه يازيورلر . مثاللری نظر تدقيقه كتيره‌لم :

ه برملتكه انسانيتك تنوير وتهذيبنه مأمور اولمغه اعتقاد ايتمش بولنور ، افرادی دنيايه عسكرلك ايچون كلير . وعسكرلك بوتون فداكارلق عادتيدر . ايشته بو دعوالی صورت قطعيه‌ده اثباته كافی اولمقده معيت عثمانيه‌ده بو اوضاعده هر بری جنگاوردر . وذاتاً عسكر اولمی عسكر اولوب [illegible] سلح وعقائد ايجاديله

عبدالرحمن غازی‌یه تصادف ایدر . کورورکه رؤیاده کلدیکی جهتکاهی هان کندی چیقاریبرده آتش عشقه آماده جواندر . ایشته قلعه‌دن ده سنه ایله آتیلان کاغد اوقیز طرفندن عبدالرحمن غازی‌یه خطاباً یازلمش ایدی که قیز بو تذکره‌ده رؤیا وقعه‌سنی حکایه ایتدکدن صوکره عبدالرحمن غازی‌یه بر قاچ کوندن اوده چکیلوب ده تعقیب ایتدیکی کیجه لزوم کوردیکی قدر عسکرله عودت ایدر و تعریف ایلدیکی برجک آلتنه کلیرسه قلعه‌نک سهولتله فتحی میسر اوله‌جغنی بیان ایلمش ایدی .

« عشقلی تاریخی »
— نامق کمال —

دهالرك چوغی تکثیره ممکن اولان شوائبی دهر مثالده هیچ انفعاله عائد اوله‌رق کوردکز تبدلات اساساً معانی‌یه عائد تحولات فکریه‌دن منبعث ایسه‌ده یوقاریده سویلدیکمز کبی شاعر دوراندیش بونده بویوك بر موفقیت کوسترمشدر . بونی تسلیم ایچون قدمانك نثرلرینی تدقیق ایتمك کافیدر : اونلرده معانینك مقتضیاتندن اوله‌رق صرف انفعالی بالطبع دکیشدیردکلری کبی کیفیتلی قیدسز ایچون ده تبدل ایده‌لردی ، فقط کوستردکلری

اولاده اراضینی محاربه‌ده بولنان مجاهدینه توزیع ایده‌رك
جقلی حقسز بر انفعال ظهورینه میدان ویرمدك سلیمان پاشانك
بو کرمکار آطاهانه‌سی سلطاندر. خاندانك زیاده نظره
تحسین اولمشدر .. «عثمانلی تاریخی»

— نامق کمال —

«... برکوده قلعه‌نك اطرافنده گزینیرکه برجیلرك بریندن
برصدا آلیدی، اچه قوجه‌نك آتنك ایاغنه طوقونه‌رق
اویبره چیقدیغی قلعه‌ده بوقدر سلاح موجود ایکن خارجه بیره‌ده
بیهوده یره صدا آتلمز. البته بونده برحکمت وار دییه‌رك
صوشی آلدی، اوزرینه سجیم ایله ربط اولنمش برکاغد بولدی
ارابری گلدیلر، کاغدی اچدیلر، درحال بیلدیلر
اوقودیلر. مکر قلعه محافظی قیزی رؤیاسنده گوردکه
بر چیرکابه دوشمش، بوغولمق اوزره قالمشمه؟ فریاد ایدر،
امداد ایستیمش، نهایت یانینه برجوان نورانی گلور، کندینی
قورتارییر، قیزده گوردیکی جوانك عشقنه مبتلا اولور.
برکوده قلعه برقلعه‌سنده عثمانلی عسکرینی تماشا ایدرکه نظری

« اعصار قدیمه حکومتلرنده علوم و معارف یالکز مأمورین
روحانیه‌یه مخصوص و منحصر اولدیغندن عوام ناس دائما عمای جهالت
ایچنده بولنور . و اشجار و آفتاب و نار کبی شیلر نیجه عصر
سجده‌گاه اکثر جماعت بشریت اولمشدی . و بوده طبیعی ایدی
زیرا سیاه منتنده تکون ایدن خفاشلر ، بولندقلری حالده بشقه
سنی بیلمدکلرندن ، حاللرینه قانع اولدقلری کبی ؛ انسانلر دخی بر
ایام ظلمانه عصرلرنده دوغوب بیودکلرندن ظلمی عادت
و اسارتی مقتضای طبیعت ظن ایدوب آلیشیرلر و بر مدتده صوکره
محو و منقرض اولورلر . »

« خاطره دن »
— ضیا پاشا —

« وقعه ده اصل شایان دقت اولان جهت شودرکه بوادیجه
قلعه‌نك محافظلری راحت و سعادتلرینی حصولنی عثمانلیلرك سایهٔ
حمایتنده کورن اهالینك الحیله عرضه تسلیمیت ایتمشلردی .
بونلرك امانیله تسلیم اولمه اذنینه غنیمتدن محروم اولان عسکر
سویلنه جك اولدیسه ؟ شهزاده ممالك مفتوحه‌نك مدنی‌یه عائد

مناسبات دوستانه‌یی تکثیر ایلمشلر وه ایرانه طرفلرینه حکم ایتمکده

اولان شاه اویس ایلخانی‌یه بر نامه ایله بعض هدیه‌لر گوندردیکی

گبی قرمان اوغلی ده تأدیب ایدلیسه خوف و رجا بیننده طوتیلرده

حکم سفولیسی آلتنده بولندیرمغی ترجیح گورمشدی . حتی یدرم

ایلده کی فتوحاتی بیله گوندردیکی نامه‌ده بر زماندن بری انقطاع

مناسباته غزا ایله مشغولیت سبب اولدیغنی تصریح ایدرک قرمان

اوغلنک اخیرا وقعه سنه‌ده کی تحریکاتنده خبردار اولدیغنی

ویاخود خبردار اولمق ایستمدیکنی گوسترر . قرمان اوغلی

طرفندن امیرالامراسنک و ارشادیه تاتاری فتنه‌یه تحریک ایدیکنه

دائر گلن خبرلر اونلره یازدیغی نامه‌ده اگر فی الحقیقه انلرک

فسادی محقق ایسه بزده معتدونلرک طرفندن دریغ همت

ایتمیز فقط اراجیف اولدیغی بویله برامر خطیره تأمل باعث

اولدیغی ایچونده تظهور ایدرسه اوکا کوره حرکت ایدرز

گبی سوزلر درج ایدرک کندیسنه حین حاجتده معاونت ایده‌جکنی

وعد ایلمشدر "

" عثمانلی تاریخی "

— نامق کمال —

رفیقلرینی یریونده انتقامسز براقمادیلر . »

« عثمانلی تاریخی »

— نامق کمال —

خفیف و ثقیل مصدرلردن مشتق افعالک نامق کمال ممتزج برلکده یازلدیغی کورولیور . بو پارچه ایله کلیشی کوزل یازیلیورسه دکلدر ، فعللرک خفیف و ثقیللری بالالتزام اختیار اولونمشدر . بویله بر التزامده بولونمامش اولسیدی نامق کمال « خندقه قدر کیتدیلر » یرینه « خندقه قدر آقدیلر » ، « محصورلری قهر ایتدیلر » یرینه « محصورلری قیردیلر » یازاردی .

ثانیاً صیغ افعالی دکیشدیرمشدر . اساساً معانیک تبدلندن حصوله کلن بو تبدیل افعاله ، کمال موفقیتله تصرف ایتمسه و تکرارلردن متحصل سامعه خراشلیغی یه قارشی صیغ افعالک بربرینه مزجی لسانه جوهر بر موفقیت آهنک حاصل ایتمشدر .

هر لسانده کورولن و فقط افعالی مؤخر اولانده بالطبع پک زیاده حائز اهمیت اولان بو نقطه‌یی بر قاچ شکلده کوره‌لم :

« سن ده سراد بروسه ده بولندیغی صیره‌ده اسلام عسکرلریله

دوردیلر . جزیره‌ده ، جبال‌لرده ، صحرالرده ، نژاد
اکثرنده هنکی پارچه‌یه اوقوسه‌کز جمله‌لرك حسن ترتیبله لسانك
نقاداسه موفقیتله استعمال اولوندیغنی کوررسکز .

(٢) جمل فعلیه و اسمیه‌ده تعدیلات و تصرفات کوسترمك .

بو شکل تصرف افاضیله تدقیقه شایاندر . لسانمزك
حیاته صیغ افعالی حسن ترتیب شناس مکتبك ارباب خارقه‌لر کوسترمشلر ؛
بونلری تدقیق ایتملی‌یز !

اولا تفعلی خفیفه اولانده فعل ایله تفعلی ثقیل اولانلری مزج
ایتمشلر :

« ... قوروج حصارك محاصره‌لری اثنای حربده عادتدن
زیاده شهید ویردیلر ؛ فقط اولنه قالانه باقمقله لسانه
حماسترنده هیادار اوطه قواعد فداکارانه‌لرنده اولاده عثمانی قهرمانلری
کوکسلرینی سپرلکده قوللاندیلر ، یالسیه قیلیج قلعه‌نك خندقنه
قدر کیتدیلر ، خندق بشر واعضای ایله طولدیردیلر ، دیوارلره
شاهیده‌لری پارچه‌لرله چیقدیلر ، قلعه‌یی ضبط ایله محصورلری
قهر ایتدیلر ! عسکره شهادته عروجده کندیلرینه تقدم ایده‌ده

اوتز بیناتك خصوصیتنه نسبةً محدود كوره‌رك لسانی یه‌نیدن
اویونجاقدن یه نقطهٔ كماله ایصال ایده‌میه‌جكلرینی اذعانده
تقدیر ایتمشلردی .

(٢) مطلقا مربوط یازمق ، فقط مطلقا آیریده
یازمامق .

بو اساسی قدمای ادبایه كوره ده مرعی ایدی . اونلرده
صورت دائمه‌ده مربوط یازارلردی . ذاتاً بویله یازمق
یازیلیرمش . فقط قدمایه لهده غریبدر كه متأخرینه قدمایه
كوره مربوط یازمق اصولدر ، آیری یازمق فقط عددده
معدود ایدی . شیمدی مكتب ادبا ایسه بونك عكسنی قبول ایتمشدر .
بو تلقی خوجه كلمه‌ده مهم برآز تقطیعدر ، لسان عثمانیده لسانه
طبیعی یه مقصود معناسنی افاده ایدر . جمله‌لرك بربرینه
معقول و منطقی اسباب فكریه و بدیعیه ایله فصل و وصلی التزام
ایده‌رك یازی یازمق صوك درجه قطعیاً وارسه السنهٔ
ادبیه‌ده جاری اولمیه‌جقدر . عثمانلیلرك ، خامه‌لرك
اكرمك بو اصوله رعایت ایده‌رك یازدقلری صحائف بدیعه میدانده

قیزمامالی ؟

شیمدی ایسه بر والی طرفندن نفعلرك تأخرندن متحصل گجیکمه‌یه قارشی قبول وتطبیق اولونمامش اشکال افاده‌لی شویله‌جه تعداد وایراد ایتمك ممکندر :

(۱) قدمانك قبول وتطبیق ایتدیکی تزییناتی ، صنایع لفظیه‌یی مقبول و لطیف اولمه شرطیله یازمه .

شناسینك ، نامق کمالك حتی حامدك ، اکرمك اثرلرنده بولونان اشکال افاده‌یه تصادف اولونور . شو قدر وارکه لسانمزی تطامل ایتدیکچه بو شکللرده ازالمسی نهایت بولوب بولونجه مشترکیت محکوم اولمسیدر . نامق کمالك « دور استیلا » سی سراپا مزینه ومسجعدر ؛ فقط « جزمی » سنده برسجع یوقدر . اکرمك « نغمه سحر » نده‌کی نثرلر بجمله‌ده بولونمشدر ، ازمزمه‌سنده سجع بولنمامشدر . حامدك ۵۰ قدر ه برقاچ سجع وبر ایکی لفظ اویونجاغی کورولور ، فقط اثرك هیئت عمومیه‌سی ساده‌در . اکثریتله کوریلیور که شیمدی دور ابداعلی تزیینات بدیعیه‌دن لسانه حاصل اینجه حلبی استفاده‌یه

جرأتكار ، هم ده غايت احتياطكاردر ايديلر . آيرى آيرى ، قيصه قيصه جمله لرله افادهٔ مرام ايتمكى اساساً قبول ايتمشلردى ؛ فقط قدمای ادبانك لساننده بر فرقلرى تأثيراتده بردن بره قورتولمغه موفق اوله مادقلرى كبى ساده يازمق امرى جهالته معدود اولدوغى بر زمانده تأسيس مسلك ايتمكه چالشدقلرى ايچون اثبات اهليت ايتمك مجبوريتنده ايديلر . مثلا سجع و ترصيعى ، صنايع لفظيه يى وهلةً ترك ايده مزلردى . نامق كمال كنديسنك ساده لسانى اولمقله تمايلاتى ادبيات قديمه يه وقوفنى لغنده منبعث كوسترمك ايسته ين معترضلرى اسكات ايچون « بارقهٔ ظفر » عنوانلى بر رساله نشر ايتمش و بونده بوتون محاسن بلاغت و بيانيه و بديعى جمع ايده رك الك معنى منتقدلرينه ده فضل و كمالنى تسليم ايتديرمك مجبوريتنده بولونمشدر .

بو درلو سببلردن ماعدا لسانك رشدنده منتج اولمقده سببكلى شناسى مكتب ادبنك اركاننى قيصه قيصه ، آيرى آيرى يازمق مسئله سنده مشكلات عظيمه يه معروض براقمشدر . فقطك تأخرنده منبعث تكررده ناصل قورتولمالى ، اطرادى ناصل

«ای غافل عالم صورت مظهر الرهیده. و مهبط انوار حظوظ
نامتناهیده. هر آیینه ملک ملکوتده منفک اولمز و حصه‌لکو
ملکدن بهره‌مند اولمایانه سرّ ملکوته دسترس بولنمز. لاجرم
عظام ملکه توسل موجب حصول مواهب. و ملوک عصره توصل
باعث وصول مطالبه.»

ضیا گبی کالی گبی مقتدر منشیلرک آثارنده مربوط یازمقده
حصول کلیه ایلهنکلکه منفصل یازمقه چاره بولونمق ایسته‌نیلدیکی
ده گورولور. فقط بوصوده ده فصلک ایلهنکلکه دوشولو-
نه وصله چوق ایدیلیردی.

قدماده ذها برچوق تورلو تصرف و تعدیل شکلی بولنمه
قابلدر. لکن شناسی مکتب ادبیه گلهلم که جمله‌لر اوزرنه تصرفات
کلیه بولوندر ادبک آثارنده مشاهده اولونور:

اثرلری تدقیق ایدیلیرسه اکلاشیلیرکه شناسی مکتب ادبیک
ارکانی لسانی ساده‌لشدیرمکه، جمله‌لری قیصه قیصه یازمغه،
اشکال قدیمه‌یی بوتون بوتونه ترک ایتمکه اویله بغتة موفق
اوله‌مامشلردر. اونلر تجددات لسانیه بحثنده هم فوق العاده

ایشته سزه درت سطرده درت فعل ربط !

لسانمزك اك بيوك قصوری فعللرك فاعللردن مؤخر اولمسنده نشئت ایدر . تورکجه‌نك ماهيات تشكيليه‌سندن اولان بوندن حاصل نقصان لسانك آهنکنده ، يكنسقی یه محکوم ایتدیکی هم تصویر وتحریرده تکرارات متماديه ایله چکلمز بر درجه‌یه واصل اولدیغی ایچون اهل لسان بالخاصه ادبایه هر زمان بار گران اولمشدر . اعصارك تحمیل ایتدیکی بو ثقلت عظیمه‌نك آلتنده ازیلمه‌مك ، هر شیئه رغماً بر موجودیت کوستره‌بیلمك ایچون بو نقصه ادبامز قلیم من القدیم مجاهده‌یه کیریشمشدر . قدما ادبا فعللرك تأخر نصی متصل بلا تکرره قاتیشی (مربوط یازمه) اساسنی استنار ایتمشلر و بو اساسك اطرافنده بعض تصرفات کوستره‌بیلمشلر در .

بو تصرفاتك باشلیجه‌سی تکرره تجوابیه چاره سازی اولمقدر- اما ادبیا اسلافنده هنکی صحیفه‌یی اوقوسه‌ڭ سجع کلمه‌لرك آهنکیله تکررك آهنکلی قیرلدیغنی کوررسڭ . ایشته فضولیدن بر پارچه :

اولامه‌ بر اعتیاد سقیمه طرفدارلق ایتمك قابل اولهمامش .

ثانیاً جمله‌لری قیصه قیصه یازمقده جلوه‌گلن تكرارلرده كورولور . اعتراف ایتمك مجبوریتنده‌یزكه شناسی مكتب ادبینك نثرنده تكرر نثر قدیمده دها كثیردر ؟ تكرار ایسه طبعه كلال ویرر ، لسانك آهنكنی شدتله اخلال ایدن بر نقیصه‌در . فقط قدماده بوندن زیاده دیگرلری : افعال اخیره‌یی تكرارده دوشمه‌مك ایچون یازمقلرینه ذاهب اولدقلری حالده افعالی رابطه‌ده غایت جیدكسیه بر تكرارده دوشدكلری كوروردك ، اونلرك اسلوبلرنده‌ده (اولوب ، ایدوب ، اولرق ، ایده‌رك) فعللری سامعه‌یی متصل تخریش ایدر :

« سنان پاشازاده محمد پاشا سردار اولوب انكروس سرحدی محافظه‌سنه مأموراً ماه شوالك غره‌سنده بودینه واروب بغداددن دونما ایله گلن ذخیره‌لری در انبار ایدوب اطراف قلاع سرحده نوبتچیلر كوندروب كندوسی چادرلریله كراز الیاس نام محله چیقدی »

— تاریخ نعیما —

مشتقاتنی (فعل تقریبی) اولەرق قوللانیرلر . بو نکتەدە افعال
مرکبە یاپارلردی (گلە یازدی ، گیدە یازدی) گبی افعال
مرکبەیی کە کلمەسنە ، گتمەیە رسمە قالمشدی دیمکدر ، اونلرک
لساننده چوق تصادف اولونور . صوکرەلری بو فعل مرکب
ترک اولونمشدر . ترکجەدە بر سبب ظاهری بولونمیور .

(٤) جملەلردە گیشور . بو تحول هم اولا مبتدا ایلە
خبر ، فاعل ایلە فعل آرەسندەکی تقرب و تباعدە مشاهدە
اولونور . لسانمز قدیم جملەلر پک منفصل اولەرق تشکیل ایدیلیر ،
بر مبتدانک خبرینی ، بر فاعلک فعلنی بولمق سطرلرجە یازی اوقومغە
توقف ایدر ایدی . یوقاریدە تاریخ عثمانیدن الدیغمز مثال ایلە
جملەلری اوزون تشکیل ایتمکدن فکرک ذکریوەلرە دوشەجکنی
گوسترمشدک . شیمدی مکتب ادبیک جملەلری قیصەدر ، آیرەدە
فاعلی فعلنە ، مبتدایی خبرینە ممکن مرتبە تقریب ایدەرک قیصە جملەلرلە
یازی یازمق اصولنی تأسیس ایتمسی لسانک بیوک خدمتیدر . بونک
ایضاح و تأییدینە بیلە لزوم گورمیورم : لساننده الک غیر طبیعی

تمایل بو مثاللرده اك ملكی اولسه كركدر : (الغفار ، الهنك
تلفظ اعتباریله تركجه‌یه (هججم) دن داها بعیددر ، بوندن
دولایی ترك اولونمسه دییه بیلیرز . (تفنك یاغدیرمق ،
دكنك صاغمق) معنای حقیقیسی قوللانلمش یكندر . شویله كلدر :
تفنك یاغدیرلماز ، قورشون یاغدیریلیر . شاید لسان قدیمده
تفنك قورشون معناسنه ایدیسه بیلكوده قورشون آتمغه مخصوص
آلت معناسندر ، سلاح ده یاغدیرلماز . دكنك صاغمقه
بز بولكوجه دوكمك معناسی افاده ایدیمایز : صاغمق فعلی بولكونكی
لساننده متروك اولدقجه باشقه دكنك صاغیلیرده اصابت
ایتمه بیلیر ، حالبوكه (دكنك ایله دوكمك) دینلمك
ایسته نیلیور . بویله اولونجه ده دكنك اورمق داها دوغرو
در .

افعال مركبه تشكیلی ایچون ان زیاده قوللانیلمش (دیرمك
بیلمك) مصدرلری لسان قدیمده ده مستعمل ایدی . (یاپه‌بیلیر ،
كوره‌بیلمدم) شكلنده فعل اقتداری تعجیلیه یك اسكی
اسلوبلرده ده بولنور . فقط قدما بورده (یازمق) مصدرینی

بیله دکلدر . (طراوت لازم) : محله عائد اولماسی لازم کلن
لازم صفتی حالا تقلید ایدییور ، بورده یکی بر تفکر در . . مقصد
ادبامزك قلملرندن چیقان بو توده یی ترقیه ایده رك هپ برندن
یکی بر فکر یکی بر صورت تفکر بولورز .

(٢) افعال مرکبه ده کیشور . . بو تحولده یك طبیعی
اولارق اولا مرده لسانه یکی کلمه لر قبول ایدلمسنده نشأت ایدر .
محصول اولمق ، نظر ایتمك کبی . فقط اك مهم تحول بر قسم افعال
مرکبه نك قدیماً مستعمل ایکن شمدی ترك اولنمامسنده ویرلرینه
باشقه افعال مرکبه قوللانلمسنده مشاهده اولونور :

(ابا ایتمك) بو کون مستعمل دکلدر . بونك یرینه قبول
ایتمه مك قوللانیلیر .

(الغا ایتمك) متروکدر . هجوم ایتمك قوللانیلیر .

(اجل ایرشمك ، تفنك یاغدیرمق ، دکنك صالمق ،
غلو ایتمك) یرینه « اولمك ، قورشون یاغدیرمق ،
دکنك اورمق ، عصیان ایتمك » دییور ! بو یولده تحوللرك
اسباب عدیده سی بولونه بیلیر : ساده لکه دوغرو ولغة اولدیغه

منبع علوم و فنونك سیمدیسیدر ؛ اصطلاحات فنیه و علمیه نك قسم اعظمی ترکیباتدر ... بونلر ده علوم شرعیه و اجتماعیه یه ، فلسفه یه اخلاقه ، تاریخه عائد اولدقلری لسان ادبیاته کثرتله داخل اولور . چونکه لسان ادبیات موضوعلرینی اك زیاده الهیات و اخلاقیات و اجتماعیاتدن آلیر : عرسه الهی ، رحمت ربانیه ، فضائل نامتناهی ، مرحمت ، اخلاق فاضله ، حسنات اعمال ، حکومت عادله ، ملت مسلمه ، ادوار تاریخیه ، فسادیه استبداد ... کبی . هر علم دهلك همان بوتون ترکیباتی لسان ادبیاته منعکسدر ؛ تأثرات قلبیه ، حسیات رقیقه ، تفکر عمیقه ، میل وجدان و سائره کبی .

لسان ادبیاته خاص اولان یکی ترکیبلر ده تعداد ایله بتیره‌لیه بیله جك قدر کثیردر . برچوقه شکللرینی یوقاریده کورمش ایدك . تدقیق ایده لم : (مهد فکرت) ایشته بوتون بوتون یکی برتصور : فکره مهد اسناد ایتمك . (چهرهٔ خاکی) سجاده طوپراغه یکی تصور ، بوده بوتون بوتون یکی . (اخگر نهانی) کورونمز قغلجم ، اوده یکی بر فکر که معناسی هر کس کوره میانه

طرفینی قدیم اولانلرده یکی ترکیبلرده پک چوقدر . حتی شعرای دور ادبیمزك یکی ترکیبلری داها زیاده هپ قدیم لسانده مستعمل کلمه‌لردن وجوده کلمشدر . (سیف جلادت) ، (عدالت آرا) ، (شعشعه‌نمون) کبی بو کلمه‌لرده بو یولده ترکیبلر تشکیلنی قدما دوشونه‌مشلردی .

طرفینی مجرد اولانلرده صورت دائمه‌ده لسانده قوللانلمیانلر ترکیبلرده واردر : « مخیلة الهوا » کبی . ایشته بو ترکیبده هوا کلمه‌سی مجرداً لسانده مستعمل ایسه ده (مخیله) مستعمل دکلدر .

قاعدهٔ عربیه و فارسیه اوزرینه یاپیلانلردن ماعدا ترکجه قاعده‌سیله ده لسانه یکی ترکیبلر یرلشدیرلمشدر . ناصره کمالك ، حامدك ، اکرمك ، خالدضیانك ، فکرتك لسانلرینه بو یولده ترکیبلر پک چوق کورولور : اه ارجانی ، شیطانده بوجاغی ، جانانه سیرك ، سرهنگلی منظره ، عظمتلی هنگامه . قانلی صحیفه ... الخ کبی .

شمدی بونلرده بو یکی ترکیبلر ناصل یاپیلیور ، نره‌یه قدر ظهور ایدیور ؟ کلمه‌لرده اولدیغی کبی ترکیبلرده ده برنجی وار ایکنجیه

بو حقیقتی هر زمان تکرار ایتملی یزکه لسانک بر حالده دوره مایه جغنی هیچ اونوتمایه لم .

کلمه لرک صورت تلفظلرنده کوستردیکمز شو اوچ اساسدن ماعدا ایکنجی درجه بعضا اشکال تحول بولونه ده ممکنده اوله بیلیر . لکن بو قدرله اکتفا ایتملی یز .

(۲) ترکیبلر دکیشیر . مادام که لسان دائما یکی کلمه لر قبول ایدییور ، بو یکی کلمه لرله یاپیلان ترکیبلرک یکی اولماسی پک طبیعیدر . (حریت وجدان) ترکیبی شناسی دور ادبیه اول لسانده موجود دکلدی . چونکه نه حریت نه وجدان کلمه لری او دورده اول یزجه بو کونکی معلوم و مقرر اولان معنالریله استعمال اولونمازدی .

ظرفیه ترکیبده یالکز برینک یکی اولماسی ینه ترکیبی یکیلشدیرمک ایچون کافیدر . (ساعت دقیقه) کبی ایشته بو شکلده یکی بر معنایه استعمال اولونان یالکز ساعت کلمه سیدر . دقیقه شمدیکی معناسیله اسکیدنبری موجود ایدی .

(قرحه) بو کلمه‌یی لسانه طبدن لسانه شعره آلوب بو موفقیت دکلمیدر ؟ باقیکز :

ای قرحهٔ حیاتی اولانلره صنعت جلیل

توفیق فکرت

(غرام) بوده شدت عشق معناسنه اولرق یکی لسانده یاپیلمش غایت آهنکدار بر لفظدر . قدما غرامک جمعنی یازارلرسه‌ده مفردینی قوللانمازلر خصوصیله غرامیاتده (حسیات خداپرستانه) معناسنی اکلادیرلردی .

(محموم) حمالی معناسنه پک کوزل بر کلمه‌در . افاده ایتدیکی معنایی لسانمزده باشقه هیچ بر لغت افاده ایده‌من :

جبهه‌ی خون تحسرله محتلی کوزلر ،

تب امید ایله دللر مسخ ومحموم

جناب شهاب الدین

بو یکی کلمه‌لری تعداد ایده‌رسه‌ک نهایتسز بر کتوفه واصل اولورز . هر برینک لسانده ظهوری وتقرری ایچونده بر سبب معقول بولمق قابلدر . یکی فکرلر یکی شکللرده عرصهٔ انتقار ایدر .

مرمی ، تحت البحر ، سروم کبی علوم وفنونه عائد اولنلری براقالم ، شیمدی ده ادبا قبول ایتدیکی کلمه‌لری ده اهمال ایده‌لم . ثروت فنونده ادبیاتیله برابر ظهور ایدن یکی کلمه‌لردن برقاچنه باقالم :

(مزهر) غایت کوزل بر کلمه . خصوصیله بویله معنویاته صفت اولدرق قوللانیلیر : فکر مزهر ، عشق مزهر کبی ، «تزهر» مصدری بزم زمانمزده اول تعمیم ایتمشدی بوکه احتمال که ادبای سالفه‌یه کلمه‌مسن ؛ اونلر تزهری حقیقتده حصر ایتمشلر . فقط اونلرک بو اجتهادی جائز تمادی وقطعیت اوله‌بیلیرمی ؟

(توجیه) ینه پک کوزل بر کلمه بونی نباتات ، منظومه‌لرده آلرده ادبیات لسانه کتیرنلرک عادتا بر موفقیتدر . توجیه قلب بیلمم ایضاحه محتاج بر کوزللکمی ؟

(صغیر) نه قدر آهنکدار قوتلی بر کلمه‌در . جنابک دیوانده منظومه‌سنده بو کلمه کمال موفقیتله قوللانیلمشدر :

میرآتک اولدی صفحهٔ آثاره بر صغیر

یکی اسم یکی کلدیکی مملکتك آهنك تلفظنه تماماً موافق ایسه عیناً
قبوله مظهر اولور ، بو آهنکده جزئی بر انحراف کوسترسه بیله
ینه رد اولونماز . ایشته (تصور) سکز ده همان قبول ایدلمشدر .
حالبوکه (آرودیلاده) مظهر قبول اوله‌مامسه ویریه (طیاره)
کلمه‌سی لسانه اهدا اولونمشدر . زیرا (آرودیلاده) هم اوزون دده
هم ده بزم تلفظمزه کوره چیرکیندر .

اختراعات جدیده حقنده سرد ایتدیکمز ملاحظات بالطبع
افکار جدیده‌یه ده شاملدر . یکی فکرلر ایسه علوم وفنونك
ترقیاتیله تکثر ایتدیکجه ، ایسترسه منحصراً ساحهٔ ادبیاتده ظهور
ایلسین یکی کلمه‌لره مفتقردر . (هر شیئك تدریجی و متمادی
صورتده کماله طوغرو تحولی) حولك عصرمزده کشف ایتدیکی
بر قانوندر . بز بوکا «دستور تکامل» دیمشز . بویله بر تعبیر
وضعنه یاخود (اوولوسیون قانونی) تعبیرینی استعماله
مجبوردق . بوقاره‌ده برقاچ مثالی کوردکمز برچوق یکی
کلمه‌لر واردر که هپ بویله اجتماعی ، مدنی ، فکری بر لزوم
اوزرینه قبول و استعمال ایدلمشدر . بونلر دخی اقتصاد ، سیاسته

ناصل قابل اولور ؟ بونلرده علوم و فنونك ، بونلرده صنايعك
ترقياتى تدريجيله واصل اولديغى هر يكى مرحله بر نوعه ساحه افكار
ده . او فكرلرك هر برينه خارجده وجود ويرمك كلمه سنى
بولمغه توقف ايدر . فرض ايده لم كه صدايى نقل ايده‌جك
انسانلر آره سنده بولوشمه‌ده كوروشمكى تأسيس ايده بيلمك
هر ثانيه‌سى بر كوره قدر قيمتدار كورن بشريت متفكره‌يه نه بويوك
بر خدمت اوله‌جغى دوشونن بر متفننه بويله بر آلت ايجاد ايتدى ،
درحال اوكا بر اسم ويره‌جكدر . حتى اوكا تسميه‌يه مجبوردر .
ماهيتى ايكى اوچ سطرلك بر تعريف ايله انجق ايضاح اولنه بيله‌جك
بو اختراع جديدك خلق آره سنده تداول و تقررى ده اسمنى بولمسنه
توقف ايدر . بو اسم ده هم آلته ، هم خلقك لسانه ممكن مرتبه
موافق اولمليدر . مخترع بوكا دوشونور ، آلتى تلفون ده
تسميه ايدر . بو اسم يكى آلتك اختراع اولنديغى محيط سوزونده
ناقل صدا اولديغى ده او محيطه كوره جيددر . " تلفون "
كلمه‌سى ده درحال لسانه كيرر ، يرلشير . فرض اولنه‌ده كه يكى
آلت هانكى مملكته واصل اولورسه اسمى ده برابر كيدر ، يرلشيدر .

معناسنه هیچ قوللانلماز . دینیله بیلیرکه (واریه ، فعلی (کیتمك ،
(وصول) کبی کلمات اهنکداره ، فقط ایلسه (بولاشمق) ده
معناسنده منبع استهجانه بناءً بوکونکی استعماله حصر اولونمسه در .
(قوریمه) لسان قدیمده (مجلس قوریمه ، بنا قوریمه) کبی
افعال مرکبه یه داخل اولور و تأسیس و تشکیل معنالرینه استعمال
اولنورایدی . بوکونده (سلطنتی قوریمه) دیبورز ، باشقه
مقاملرده استعمالی اندر در . بوکلمه نك معناسنده اختیار
ایدیله جك حصر و تخصیص ده (تأسیس ، تشکیل ، عقد) کبی
کلمات عربیه نك تغلبنده نشأت ایتمسه اولسه کرکدر .

ثالثاً و خصوصاً بوکون لسانمزده بولونده یکی کلمه لر
آلنماسنده مشاهده اولونور . کلماتده کورولن تکاملك
واسع دائره مهم شکلی ایشته بودر . و بونوع تطالبی داها زیاده
قطعیتله ایضاح ایده بیلیرز .

لسانه یکی کلمه لر آلینور . چونکه ساحهٔ ادراکده یکی فکرلر
ظهور ایدیور . او یکی فکرلری اسکی کلمه لر ایله افاده ایتمك

بوكونده (قاچانده‌كه) يازيورز . زيرا كلمه‌نك الفك تحفظ
اعتباريله استانبول لساننده پك بعيددر . (دوقاته) كبى
مقابللرى واريكن (قاچانده‌كه) بكنيلمز .

(چابوق) معناسنه اولارق (تيز) قوللانيلمز .
زيرا چابوق اساساً توركجه‌در . حتى بوندن طولاييدركه
شمديكى لسانده (چابوكسوار) كبى بر تركيب كوروريز .

(اولا ، اولمايه) شكلنده‌كى فعللرى ترك ايتمش زيرا
(اولسون ، اولماسين) همان همان عينى معنايى افاده ايدر .
لسان متكلمده ده برنجى شكل دكل ايكنجيسى تصادف اولونور .

والحاصل كلمات مترادفلرى يكانه يكانه تدقيق ايدرسه‌ك هر
برينك الحاصل وتركى ايچون منطوق لسان داخلنده بر ياخود
برچوق سبب تعداد ايده‌بيليرز . بو سببلرك واضحاً وقطعياً
تعيينى هر زمان ايچون بلكه قابل اولماز . فقط هرحالده بو اسباب
موجوددر .

ثانياً تحول وتجدد كلمه‌لرك معنالرينه تعلق ايدر .
لسان قديمده مثلا (دارغين) وصول (بولاشمه) ابتدا

مادام كه متمادیاً ثابت و لایتغیر قواعد و اشكال لسانیه‌نك یانده ایكنجی درجه‌ده ثابت اولانلری ده واردر ، تكاملات لسانیه یعنی لسانه عائد تحولات تدریجیه بحثنك مبادیسنده بعض زمانلره عائد اسلوبلرده ده مثاللر آرده كوسترمش ایدك . شمدی ده تحلیل و تدقیق ایده‌جكز .

(۱) — كلمه‌لرده كیشیور . بو تحول اولا كلمه‌لرك متروكیته عائددر . مثلا قدیم مستعمل ایكن بوكون متروك اولان كلماتك یوقاریده مثاللرینی كوردك . بو مثاللری تكرار و تكثیره حاجت مس ایتمز . لكن كلمه‌لر عجبا نیچون بر زمان مقبول و مرغوب اولویور ؟ صوكره نه سببله براقیلیور ؟ مثلا (داف) كلمه‌سی نه‌دن طولایی بوكون لسانمزده قطعیاً استعمال اولونمیور ؟ چونكه عربجه‌ده ملتك لسانه كیره‌مه‌مشدر . بونك (چوقه) مقامنده چوقه قوللانلمانكه قدمای ادبانك یازمه اولمه‌سی ساده‌لك جریانینی قبول ایده‌مه ادبای جدیده‌یه كوره لسانده التزامی ابقاسنه باعث اولمامشدر . ادبای جدیده (داف) یازه‌بیلیر كندی مسلكلرینه تناقض دوشمه اولورلردی .

اوده قسمده كوستردیكمز شو ماهیتلرك هیچ بر وجهله تكامل ایده میه جكلرینی ادعا ایتمیورز. بو جهت ایی اكلاشیلمالیدر. اصول و ماهیات لسانیه ده البته قانون تكامله تابعدر. فقط تكامل بونلرك عضویت مخصوصه سنی، طبیعت اصلیه سنی كلیاً و قطعیاً دكیشدیره مز. بوكونكی نظر تدقیقه اوكنده حالت اولیه نك صفحات اخیره سندن باشقه برشی دكلدر. شیخوخته واصل اولمش انسانلرك ماهیتی «اطفال متكامله» دن باشقه برشی اولمادقلری كبی.

بالاطراف ایضاح و اثباتی قابل اولان بو مسئله لری علم لسان دیسیرسنز تدقیق ایده بیلیرسكز؛ بز بو قدارجه سویلمكله اكتفا ایده جكز. دیسیرسز ایچون داها زیاده تفصیلات ویرمكه لزوم یوقدر.

(عثمانلی توركجه سی) عائله سنك شو اك اساسلی اشكال ثابته سنی كوردكدن صوكره ایكنجی درجه ده استمرار و شموله تابع اولان شكللرینی ده تدقیق ایده لم. بك اعلی اكلاشیلیور كه نشو و نمایه عائد تكاملات لسانیه بحثنه بالخاصه شمدی تماس ایدیورز.

برشئ بیلمیورم .

(٨) — مبهمات آره سنده ترك اولونانلری واردر :
دنسه ده كبی . تلفظ اعتباريله ثقيل عد اولونديغندن طولايی تخفيف
اولونانلری ده واردر . شول ، قنغی كبی . فقط بونلرك ده
اكثريت عظيمه سی مستمراً ثابتدر .

(٩) — تركيبلرده جمله لرده عائد قواعد صرفيه ونحويه هيچ كيرشمه مشدر :
تركيب اضافی دائماً (ك) تركيب توصيفی دائماً بالتيجه (لی ، لو
جی) دسائر برقاچ ادات علاوه سيله ياپيلير . جمله فعليه ده
فعلدر دائماً فاعلدن ده مؤخردر .

(١٠) — مفعوللرك حروف مخصوصه سی هر زمانده بردر .
(ی) مفعول به ، (ه) مفعول اليه ، (ايله) مفعول معه
(ده) مفعول منه اداتيدر . بوقسملرده فاعللر كبی افعاله
تقدم ايدرلر . (تقدم وتأخر بحثنده اسباب بلاغت بالطبع واردر)

بر قسمی الفاظده هجالری تصادف ایدلمکده ایسه ده بو کلمهلر تورکجه

لشمهسی عد اولونورلر و اکثریت تشکیل ایتمزلر .

(٤) – کلمهلره الحاق اولونمایان ادات کذلک قطعیاً ثابتدر .

(مه ، مك) علامت مصدر ادات مصدریت ، (لی ، لو) ادات توصیف

(جه) ادات تصغیر (لر) ادات جمعدر .

(٥) – صیغ افعال ده تماماً ثابتدر . ماضی ، مضارع ،

استقبال صیغهلری صدر قدیم عینی صورتده تشکل ایتمشدر . فقط

تورکجهنك بك چوق صیغ افعالی بوگون متروك قالمشدر . بو متروکیت

« تغییر » دیمك اولماز .

(٦) – صفات سماعیهنك بر قسم کلیسی صدر قدیم مستعملدر ،

بر قاچی ده متروکدر .

(٧) – ضمائرده تخفیف اولونانلری وارسه ده تغییره اوغرایانه

اخلال ایلکل تأیید ایدر . ذاتاً مستثنالرک اکثری لسانمزده رواجه دخی کلمشدر . (لیموده ، کراز) کبی السنهٔ اجنبیه دن آلینمش کلمه لرده اما لسانمزک آهنک تلفظی بالطبع مطرد اجرا ای اولماز . استانبول لساننک کندی کلمه لرنده یالکز (الما) نک صورت تلفظی قاعدهٔ عمومیه یه مخالفدر .

(٢) — تورکجه کلمه لرده هجالرده هیچ بری ممدود دکلدر . تلفظی کیتدکجه دها زیاده اینجه لشدیریلمکه میال اولان استانبول شیوه سی آناطولی تورکجه سنک بر چوق قابا کلمه لرینی تغییر و تخفیف ایده بیلمش ایسه ده لساننک بو خاصیتی ذره قدر بوزه مامشدر . استانبولیلر رواجه دخی کلمش اولان (مارول) کلمه سیله (دیبازه ، کستانه) کبی بر قاچ لفظک هجالرینی مستثنا اولهرق ممدود اوقورلر .

(٣) — حروف مد دن بریسی جاوی عربی و فارسی کلمه لرک اکثریت عظیمه سی ممدود اوقونور . بو قاعده « فاتح ، جامع ، جنازه ، حیا » کبی لسان عوامه انتقال ایتمش الفاظده دخی جاریدر . « جواب ، مسلم ، ناشلامه »

(١) - بوتونه تورکجه کلمه‌لرك هجالرنده ثقلت و خفت اعتباریله قطعیاً توافق و تماديله آهنك تحفظ .

(٢) - بوتونه تورکجه هجالرك صورت قطعیه‌ده مقصوریتی .

(٣) - عربی و فارسی کلمه‌لرده حروف مصوته الا بوتونه هجالرك ممدودیتی .

(٤) - ادوات مصدریت و جمع و توصیف و تصغیر و سائره

(٥) - صیغ افعال .

(٦) - صفات سماعیه .

(٧) - ضمائر

(٨) - اسم اشارات و سائر مبهمات .

(٩) - جمل و ترکیباته عائد قواعد صرفیه و نحویه

(١٠) - مفعول به ، مفعول له ، مفعول عنه کبی متممات صورت تشکلی .

بشو تعداد ایتدیکمز ماده‌لرده‌کی ثبوت و دوام ... مقصدیمزه اولدوغنی ده ایضاح ایله‌یه‌لم :

(١) - آهنك تحفظ قطعیاً ثابتدر . برقاچ مثال اعداده‌یه

(١) اویغور یاخود چغتای . (٢) نوغای یعنی تاتار ،
(٣) قیرغیز (٤) یاقوت (٥) عثمانلی تورکجه‌سی .

بو تقسیم و اعتباره کوره لسانمزك عائله‌سی عثمانلی تورکجه‌سی ، شعبه‌سی تورك لسانی ، صنفی ده تورانیدر .

بر شعبه‌یه منسوب عائله‌لر آره‌سنده عیناً بر سلسله‌ده کلمه‌لرك بیننده بولوندیغی کبی مناسبت و مشابهت موجود اولدیغی طبیعیدر ؛ لکن بحثمزده تعلق ایتمدیکندن بز بو نقطه‌ده بو مناسباتی تدقیق ایده‌جك دکلز . بزه لازم اولان کندی (عائله‌ء لسانیه‌مز) یعنی عثمانلی تورکجه‌سیدر . عثمانلی تورکجه‌سنك ده پای تخت لسانیدر . بو نقطه‌ده شو تدقیقات لسانیه‌دن مقصدیمز لسان ادبیاتك شرائط تکاملی حقنده بر فکر اجمالی حاصل ایتمك اولدیغی تخطر ایتدیریرسه‌ك بزی انجق پای تخت لسانیله مشغول ایده‌جکمزی تسلیم ایتمکده تردد کوسترمیز .

شیمدی عثمانلی عائله‌سنك پای تخت لساننده یعنی لسان ادبیاتنده « ماهیات » لك اولان شیلر نه‌لردر ؟

بونلرك الك اساسلیلرینی تعیین ایده‌لم :

اولدیغنه شرطیله تشکل ایدر . ارغونه آیده‌لرینه محکوم یازیلیرده باشلایدن بوکونه قادار . نظر تدقیقه کیریلمکن بونوده اثرلرده کلمه‌لرك بو شرط تشکلی کمال قطعیتله مشاهده ایدیلیر . برقاچ مثالنی کوره‌لم :

(اولمق) جذری (اول) در . معناسی (وجود) در .

(یاغمق) » (یاغ) در . قریب معناسی .

(کل) جذری در . جمیلك معناسی فارسی‌یه انتقال ایتمه .

(ایچمك) جذری (ایچ) م (اللاحقه) تصریف افاده ایدر .

غایت نادر بعضی الفاظ لسانك یکی هجالی اولماسی یاخود الفاظ انقطاعیده اولدیغی کبی تشکل ایتمسی قاعدهٔ عمومیه‌یی اخلال ایده‌مز ، یالکز بر حیل تامله دلیل عد اولونه بیلیر .

ثانیاً لسانلری منسوب اولدقلری صنفده ایرجه محال اولدیغی کبی منسوب اولدقلری شعبه‌لرده ، عائله‌لرده ، آیریجه ده غیر ممکندر . علمای لسان السنهٔ تورانیه صنفنك ال بیوك شعبه‌سنی اولان « تورك » شعبه‌سنی بش عائله‌یه تقسیم ایدیورلر .

فقط شونى ده اونوتمامليدركه ترقيات مدنيه لسانلرك بربرندن استعارهسنى ، بربرينه برچوق شكللرده تقربنى مستلزمدر .

شو يولده مختصر تدقيقاتدن صوكره لسانلرك قواعد طبيعيهٔ تكامللرى حقنده يوقاريده ايراد ايتديكمز سؤاللرك جوابلرينى ويره بيليرز :

اولا : اوچ بويوك صنفه تقسيم اولونان لسانلردن بريني كندى صنفندن اخراج ايدهرك ديكر صنفه نقل ايتمك عديم الامكاندر . يالكز عثمانلى توركجهسنى تدقيق ايدرسهك بو حقيقتى مشاهده ايده بيليرز .

دولت عثمانيهنك ظهورندنبرو بوكونه قدر لسانمزك تكامل ادوار تكامل كچيرمش اولديغنى درسمزك مبدأنده مشاهده ايتمشدك . فقط بو مشاهدهلرك هيچ برنده توركجهنك داخل اولديغى صنفدن مخصوصهدن خارج بر كلمه بولنمادقده . بو حال اعصار قديمهيه قادار آرانسهده ينه بولنمايهجقدر كبى اعصار آتيهده دخى بولنه بيلهجكنه ده مشكوكدر .

توركجه السنهٔ تورانيهنك باشليجه اقسامندن و بناء عليه السنهٔ تصديقيهدندر . يعنى توركجهده كلمهلر ، جذور دائما محافظه

حیوانانلڭ صنوف مختلفه سنده بریره داخل اولمایانه بر مخلوقه بولونه قابل اولهمایه جغی کبی .

بو تصنیف عمومی تحتنده لسانلرڭ بالطبع بر ده قسم صنوف مخصوصه سی ، تقسیمات خصوصیه سی ده موجوددرکه بونلره « شعبه لر » ، « عائله لر » دیه بیلیرز .

شیمدی هر لسانڭ بر صنفی، بر شعبه سی ، بر ده عائله سی واردر . هر انسان اولا فلان یاخود فلان جنسدندر ، (عرق اصفر ، عرق ابیض ...الخ » ثانیاً فلان ملتڭ افرادندن ثالثاً فلان عائله نڭ افرادیدر . مثلا چین، سیام، تبت لسانلری برنجی صنفدندر ؛ صوکره السنهٔ ملاحقه دن ده (تورانی) صنفی بربونده ده سام برچوق لسانلری محتویدر . بونلرڭ هر بری صنفدن اعتباریله بر ، شعبه لری ، عائله لری اعتباریله آیری لساندر .

جمیع بر وقت عالملری توحید ایتمك ، بونلرده لسان تدقیقه اولونه رق ده بر لسان عمومی وجوده کتیرمك بوکی بونلرده انسانلره قبول ایتدیرمك قابل اولهمایه جقدر . جمعیات مختلفهٔ بشریه نڭ توحیدیله بر معظم دیکر موجود جمعیت انسانیه تشکیلی قابل اولهمایه جغی کبی .

حيواناتده كورولن ثابت عضويتر كبى لسانلرده ده غير متبدل عضويتر ، بر قسم ماهيات كشف اولونديني ديمكدن باشقه برشى دكلدر . في الحقيقه علم السنه متخصصلري كرهٔ ارضده تكلم اولونان بوتون لسانلري اوچ بويوك قسمه آييرديلر :

(١) — تك هجالي ياخود تجريده قابليتلي لسانلر ، «السنهٔ مجرده» بونلرده بواسمك ويرلمسي جذرلرينك او لسانلرده مستقل كلمه لر اولدرقه قوللانيلمالرندن نشأت ايتمشدر .

(٢) — جذرلرينك بربرينه التصاقه بيدا ايتمسيله وجوده بولان لسانلر ، «السنهٔ ملتصقه» بونلرك بو وجهله تسميه سي بر كلمه نك تشكيلي ايچون جذرلرينك بربرينه جبه التحاقنده باشده كي هجا حالنده اوليسندن اساسلرنده ديكرلرينك ياخود ديكرلرينك اوكا التصاقنه وحروف مزلرسنه تنزل ايتملرندن منبعثدر .

(٣) — كلماتك جبه تشكلنده جذرلرنده هيچ بري استقلالنى محافظه ايده ميه رك بربرينه قاريشان لسانلر «السنهٔ ادغاميه» —

كرهٔ ارض اوزرنده شو اوچ بويوك صنفده بربرينه داخل اولمايه جق بر لسانك بولنمسي احتمالك خارجنده در .

کورولمك ممکنمیدر ؟ اوقدر دکلدرکه بربرینه زیاده‌جه
بکزه‌ین ایکی سیما بزم نظر حیرتمزی جلب ایده‌ر .

مخلوقاتك افرادی آره‌سنده‌کی فرقی براقه‌لم ، صنوف
مخلوقاتی لسانلرله مقایسه ایده‌لم : لسانلرده ده عیناً حیواناتك
صنوف مختلفه‌سی صنفلر موجوددر . هر صنفك کندینه مخصوص
بر عضویتی یعنی بعض اصول و ماهیاتی واردر .

بوتون لسانلرك بر انا لساندن متولد اولدوغنه قناعت
ایدن قدمادن بعضلری «عبرانی» یی حضرت آدمك لسانی
اولدرق «اك لسان» عد ایده‌رلر ؛ بر قسملری ده
حبشی ، کلدانی . ارمنی لسانلری کبی بر قاچ لساندن برینی کندی
اجتهادلرینه کوره برنجی لسان اولمق اوزره کوستریرلردی . بر اساس
علمیه‌دن محروم اولان بو فرضیات ، علم السنه‌نك ده علوم مادیه
ایچون اجیالرنه ساحه تدقیقه داخل اولدقدن ، حکمت و کیمیا فنلری
کبی تجربه‌لری ایچون حادثاتك تدقیقی اساس اتخاذ ایتدیکی
کوندن محکوم سقوط اولمشدر . بر انا لسانی اثباته اولمیه مادی ،
فقط لسانلر تصنیف ایدلدی . لسانلر تصنیف ایدلدی دیمك

اونلرده متأثر اولور . فقط هر خلقتك بر عضویت مخصوصه‌سی بر ماهیتی واردر .

حیواناتی دوشونه‌لم : هپسنده باشقه بر عضویت ، باشقه بر ماهیت تجلی ایدر . انسانده باشقه ، ارسلانده باشقه ، كوكرجینده باشقه ، یونس بالیغی باشقه ، اغستوس بوجكی باشقه‌در . بونلر بر برینه تلاحق ایده‌رك كندی عضویتلرینی ، كندی ماهیتلرینی غائب ایده‌مزلر . انساندن ارسلانده ، كوكرجینده اغستوس بوجكی چیقماز .

حیوانلری عضویتلرینك ، صورت تعینلرینك ، جبلتلرینك حاصلی مادیت و معنویتلرینك مشابهتلری نقاط نظرندن بر صنف بر عائله‌یه آیرمق ممكندر ؛ فعلا كه آیرمشلردر ؛ صنوف مختلفه آره‌سنده آت ایله اشكده قورد ایله كوپكده اولدیغی كبی فوق‌العاده شایان دقت مشابهتلر ده بولونه بیلیر ؛ فقط هیچ بر صنف دیكرینك عینی دكلدر . حتی هیچ بر فرد دیكر هم جنس فردك تماماً عینی دكلدر . انسانلرك سیمالرینی دوشونه‌لك فردلر آره‌سنده‌كی فرق عظیمی درحال تسلیم ایدرز : بر برینك عینی ایكی چهره

بونك بویله اولدیغنی بوتونده دلائلیله اثبات ایتمك ایچون علم السنه
مباحثنی کاملاً کوزدن کچیرملی یز . فقط بونی یاپمادن ده
لسانلر حقنده شو برقاچ سوزله بیان ایتدیکمز قانونی ایضاح
ایده بیلیرز :

السنه‌نك دوغوب اولدیکنی اثبات ایچون بیلمم تطویل مقاله
حاجت وارمیدر ؟ بوکون ده اسمنی بیلدیکمز برچوق لسانلرك کرهٔ ارضك
هیچ بر نقطه‌سنده تکلم ایدلمدیکنی مثلا عبرانیجه برلسان میت اولدیغنی
برات تاریخ و جغرافیا معلوماتیله تسلیم ایدرز . مادام که
لسانلر اوله بیلیور ، اوحالده دوغمشلر ، یاشامشلردر .
دوغوب یاشایان هرشئ ده قانون تطوره تابعدر . فقط
بو قانونك معناسی کماله دوغرو تدریجی و دائمی برتحول دیمك اولدیغنی
اونوتمایه‌لم . بوتحول ایسه انجاق برچوق « اصول و ماهیات ا
بیتنی اولمقه لازم کلیر . بویله اولماسیدر بوتون مادیات
ومعنویات بوتونده حادثات وشئونده بربرینه قاریشیر . ساحهٔ خلقت
کماله دوغرو دکل ، ذاتله دوغرو یورور ایدی . قوانین تکامل
سلسله‌سنده هرحلقه دیکر حلقه‌لره ایقاع تأثیر ایدر ، کندی ده

لسانده عائددر . لسانلر ، تأثيرات مختلفه ايله - اقليم ، عرق ، محيط - كلمه لرك آلتنده طوپلايه بيلديكمز اسباب طبيعيه واجتماعيه ايله تدريجي تحولاته اوغرارلر ، تكامل ايدرلر .

علم لسان مباحثنه تتبع ايدنجه كورولوركه لسانلرده ذوي الحياه كبي دوغويورلر ، ياشايورلر ، اولويورلر . ثمره عضويت اولان لسانلرده عضوي عد اولونيور .

فقط لسانلر دوغان دوغماز بر دوره تاريخيه يه كيرمزلر ؛ يعني اونلرك توسع وتكملي سويليانلرك كيفنه ، ذوقنه تابع دكلدر . بوني ادعا ايتمك خطاء محض اولور . لسانلرك نشوونماسي ده مقيد ومقرردر ؛ اونلرك حياتي ده ، قوانين طبيعيه يه كلياً مخالفت كبي عديم الامكان برفرضيه قبول اولونمادقجه ، قانون حياتيه تابع وهر شيئه شامل بولونان بر طاقيم ضروريانه مربوطدر . الحاصل برچوق اسبابك تأثيراتيله لسانلر آزچوق عميق ومهم تحولاته اوغرايه بيليرلر ؛ انحطاطه ، معدوميتلرينه دوغرو آزچوق بطء وسرعتله يورورلر ؛ شوقدراركه اونلرك تمايلات اساسيه وعضويه لريني هيچ برسبب وعلت كلياً واساساً تغيير ايدهمز .

فقط عجبا بو تحولات تدریجیه و متمادیه نك ماهیتی نه در ؟ یعنی
بو تحولات نه كبی اسبابدن انبعاث ایدر ، ناصل حصوله كلیر ؟
بونلری كیملر ناصل یاپار ، خلق ناصل قبول ایدر ؟ حاصلی
لسانك قوانین طبیعیهٔ تكاملی نه دن عبارتدر ؟ ایشته بو سؤاللر
معروضه بولونیورز . شمدی یه قدر یازدیغمز سوزلر مقدمات
ایدی . شمدی نتیجه یه ، دیمزك ده كلدك .

مسئله غایت مهم ، فوق العاده نازكدر . مع ما فیه یوقاریده
سویله دیكم كبی بز بو مسئله یه تماس ایتمك مجبوریتنده یز : تكاملات
لسانیه حقنده ازیوهه بر فكر حاصل ایتمزسه ك نزادجی مباحثنی
كوره میز . ایتوه محكمه دله بیلدیكی قادار مطالعاتمزی بیانه
ایده جكز :

"فلسفهٔ صنعت عنوانلی اثر مشهورینك مقدمه سنده ایپولیت
تن شویله بر فكر بیان ایدر : " قوانین صنعت اسه
دونده لر كبی ظن اولونور ؟ حالبوكه صنعتلرده اسه دونده لر
كبی قوانین ثابتهٔ طبیعیه نك نتیجه سیدر . "

صنعت و بدایع متعلقه شو دستور حكمت داها شامل بر قطعیتله

*

* *

شو مجمل تدقیقاتمزده لسانك ده هر قانون طبیعی کبی بر تکامله

تابع اولدیغنی دلائل مثبته سیله کوسترمش اولدق . « اصول اجتماعیه »

عنوانلی اثر معظمنده (سپنسر) لسان مباحثنه تماس ایده رك

دیورکه :

« جمعیتده داها بیوك بر اختلاط ، تکمل لسانده ده داها

بیوك بر تکملی ایجاب ایدر . بر هیئت اجتماعیه ، ثابته و معینه

اساسلر اوزرینه بناسنی قوردقجه لسان بجوده ده صورت قطعیه ده

تقرر و تثبت ایله دائره سنه داخل اولور . کلمه لر و عباره لرك

توسع و انکشافی ایله بونلرك افاده ایتدکلری الفاظ و معانی آره سنده

بر ارتباط بر مناسبت موجوددر . و الفاظ و معانی کلمه لرله

عباره لرده استعمال ایتدکلری کبی اونلرك ظهور و تقرریده ده

باعث اولورلر . »

دیمك اولویورکه لسان ده کیشیور ، متصل ده کیشیور ؛

احمد شوقی افندی مطبعه‌ده ایکی ساعت ایچون غیبوبت ایده‌جکنی
خبر ویروب عودتنه ایتمک اوزره آیرلدم . »

— خالد ضیا —

شیمدی مکتب ادبیه منسوب اولانلرده بر کمالک بر حامدک اثرلرینی ده خالد ضیا نثرنده اونلردن متأثر اولانلرده هیچ بر زیاده ملک یازیلرینی بویله مکمل بر صحیفه‌ده تحکیه ایتمکله کورولمز . بوراده «جمل فعلیه» واسع بر ظروف کوستریلیسه ، فرانسزجه‌ده شیوه سنده یک زیاده استعمال اولونمشدر .

خالد ضیا ایله ییروانلک آثار تدقیقه ایدیلیرسه داها بیک چوق تجددات کورولمه بیلجکی کبی جنابک ، سلیمان نظیفک نثرلرینی اصحاب قلمده داها بیچوق ذواتک اثرلرینده ده بو یولده یکیلکده ، لسان عادی تعبیرده حتی تحکمله تصادف ایدرز . بونلرک بر چوقنی شکللرینی اشاغیده تحلیلاته کیرشدیکمز زمان کوره‌جکز ؛ شمدیلک کوردیکمز ایکی مثال ایله اکتفا ایتدم ،

بر درلك حزینه قاپیلادی :

— بابام می ؟... دیدی ، صکره ایچینی چکه‌رك علاوه

ایتدی :

— دون ده ایتمزم گیتمه ، الی دگلمه !...

او زمان اوچ ارقداشدن هیچ بری باقیشدیر : فضل بو قادینه

اوقدر تعذیبات و تحقیراته تحملدن صکره کندیسنی ترك ایدوب

سفالت ایچنده بر آقانه اولادی عقد ایده‌جك قوت بولمشمی ؟

احمد جمیل اوچنجی بر ده عشقه گلمه بو معنالری تفسیر ایتمك

ایچون : — زواللی قادین دیدی . بذیجك بلوری سی

باب عالی یوقوشنده ایشلمه طوغرو اوزاقلاشدرده غیب اولویور-

دی .

احمد جمیل ارقداشلرینه مشاوبةً باقه‌رق دیدی که :

— بکا رفاقت ایده بیلیرمیسکز ؟

— نه ایچون دیدیلر .

احمد جمیل خسته خانه‌یه گیتمك اوده راجی‌یی عفو ایتمك ایستیوردی .

تکلیفنی متهالکانه قبول ایتدیلر . علی شعیب ده تاکسی قاپامغه قرار ویردی .

چیقەرەرق باشلرینی چویرویرلر ، قاپیدە کولومسەیەرك کندیسنی کوسترمك ایستەیەنە نەیمی کوروییرلر .....

احمد جمیل صوردی :

— نەیم ، سەن سوزیمی اولدك ؟

چوجوق سوینجلە جواب ویردی :

— بوکون باشلادم ، بکیم !

اووقت احمد شوقی افندی ، وهبی بکك برکون اول نەیمە اذن ویردیکنی اکلاتدی ، چوجوغك لحظەدە آلدیغی اوده غروری چوقدن کورمیش ایدی . احمد شوقی افندی اوکا کوچك برسرمایە ویرسە ، دهاطیارەسنی یاپمق مقتدر اولەمیەرق چوجوغی هیچ اولمازسە سوزیلکە سوق ایتمش ایدی .

احمد جمیل نەیمە بریکی صورمق ایستەیوردی . اوللا تردد ایتدی ؛ صکرە جسارت کوستردی .

— باباك نصل نەیم ؟ خبرك واری ؟

اووقت چوجوغك برثانیە اول کندیسنی مسعود برملك مثالی کوسترن تولە ایرەنشوەلی سیماسی اوجەرق کوزلرینی بردن

(١٥) « اشاغی یه طوغرو قالدیریلمه‌دیغی ایچون باشی چکیور-
کبی آغیر کلمه شو حیاتده‌کی » شاعرک مکتب ادبیه کوره بو افاده
ده ضعف تألیف، تعقید موجوددر: « قالدیریلمه
دیغی ایچون باشی اشاغی یه طوغرو چکیور کبی اغیر کلمه شو حیاتده‌کی »
یازلمه‌سی ایجاب ایدر.

« و صوکره، برآنده راحت ایتمک ایچون، ایشته بورایه »
دار قفسه. صوکره دکل، اینه دیملی. « ایشته بورایه »
یه زائد: اشاغیده چیرکفده بحث وار، الویر. « اوزریمه
کلیرکن آچیلوب قاپانان چیرکفک ایچنه ». واضح بر افاده دکل:
چیرکف اوزریمه دکل، ایچنه کلیرسه اچیلیر قاپانیر.

تصویره عائد اولان شو نثرده صوکره خالد ضیادن
بر ده حکایه، مطالعه‌یه متعلق بر پارچه اوقویه‌لم:

« مائی و سیاه » دن

بو صره‌ده دکانک قپوسندن ایچری‌یه بلوری بر چوجق
سسنک (حوادث!) دیدیکنی ایشیتدیلر، بو سس حیاتا

« بوتوقده » نه دیه برنجی پیزملی . مکتوب صاحبینی اکلایورلردی ،
نه دیمکدر ؟ بر « شی » اکلاشیلیر ؛ فقط هیچ بر « شخص »
اکلاشیلیرمی ؟

(١٣) « واکلایورلردیکه کندیسی بوغزلك ایچنده بی نصیب ،
تهی بخت ، تماماً بیچاره ایدی : اوکا هیچ بر یرده مکتوب کلمیه
جکدی » اکلایورلردی و اکلایورلردیکه یأس قابل
تجویز دکل . بی نصیب ، تهی بخت توصیفلرنده مکرر ایکنجی
وصف اولدیغی بیچاره‌ده اوله‌رق تماماً کتیرمك تأکید ایچوندر
اولسه عباره‌نك تناسبنی ، اهنکنی محو ایدیور .

(١٤) « بو ناامید حیات ، بو زوالی بیکس موزع ،
بر بیچاره قلب مفتور ..... » ناامید حیات ترکیبنك غرابتندن
قطع نظر زوالی بیکس موزع ، بیچاره قلب مفتور هم بك
فصله هم ده ایکیشر صفت پك زائد . قلب مفتور ایله ،
ناامید حیات بر مغایر اولمدیغنه کوره بو زوالی موزع ، بو قلبه
مفتور یازمقله اکتفا ایتملی . « بر یأس عمیقه دکلدر »
ده ایی دکل ؛ یاکرامه یأس عمیقه دیملی .

ایاده قابنی اغلامقده اونره گوره پك چیرکیندر .

(١٠) « آه بو مکتوبلر ! هرکسده مکتوب کیسه‌سنده شیمی اوبونلره بیطانه ایدی » لزومسنده فقط سوکه ، تناسبه عبارت پر شکل افاده ، برنجی مجددلرینی بو سوزلری شویله یازارلردی : آه هرکسده هرکسده کیسه‌ده بو مکتوبره اونه قدار بیطانه ایدی !

(١١) « شو هرکونده دولتمه بو شاماده جانغرسی دائما برحزنه ایله آچاردی » . « شو » زائد « خزانه ایله آچمه » غریب . « نه اولوردی .... عائد اولسه یدی » اصلا قبول اولونه مایه جق بر طرز : عائد اولسه یدی نه اولوردی دیملی . « بر جهة تسلیت حیات » قایشیق بر طرز مبهم بر افاده : حیاته ایچونده بر تسلیت یازمالی .

(١٢) « اوت ، شو کوزیتك اوکنده ایالریله ، شمسیه لریله کلنجه ، کندیسی کبی بویونه یاشقه‌لرینك مکتوبلریله دولو چانطه‌سی آچیلی اولمایانده بوتونده بوادملری ، بوتون ده او مکتوب صاحبلرینی اکلایوردی » شیمدی مکتبك ارباب قلمنه گوره بو افاده لزومسنده فضله سوکه در . صوکی ده عادتا معناسزدر . « اوت » هیچ لزومسز « شو » کذا

کوره مقبول برافاده دکل ، چونکه تعبیرده عادی برجمله . «

یاغمور بوغوره عائد دکلدر » ضعیف برافاده . یاغمور بولتلر ایچونده

یاغمورده دلی دیمللیدر .

(٧) « بوشمسیه‌لیلر ، بو آراباییلر ، ایشته زواللینک چانطه‌سنی

دولدوران مکتوبلرک صاحبلری ... » شمسیه‌لیسانده برافاده

شویله بر شکل ایله صدورایدر : زواللینک چانطه‌سنی طولدیران

مکتوبلرک صاحبلری ایشته بوشمسیه طوتان بو عربه‌لرده بولونان

انسانلردر .

(٨) « بونلر ایچنده ، شو حیاتک آره‌سنده کیمسه‌یی نه ایدی ؟

دنیایه بوآدملرک مکتوبلرینی می‌شیمدی ایچونمی کلمشدی ؟ » انجام

وتناسب محافظه اولونه‌جقسه « بونلرک ایچنده ، شو حیاتک

آره‌سنده » یازیلمالی : حیات مصنوعاتنده ، اوده

« آره » تصویری طوغرو دکل .

(٩) « قطرات سریعه‌ایله اطرافه داماعیاده صولرده » ینه

اوجه‌دلر بو قطرات سریعه‌یی یک ده تجنه‌مزلر ، توصیفی غایت

قوتسز ، جانسز بولورلر . « اغلادیور ، ظن اولونه‌ماه ایاقلرینه »

«سلسلهٔ بی انصاف» ترکیب توصیفیسی ده محتاج تأمل گورونور. «بی مجال، شکسته اعصاب یاتیغی گیجه‌لردن صوکره» «شکسته اعصاب» دن صوکره بر او لر ده یازیلمالیدر. «آچیلان هر شمس صباح» یاکلشدر. «طوغان» یاخود «ایچیلان» دیملی.

(٤)— «دورمادن دیکلندیکمز» شناسی مکتب ادبنك ایکانی بونی یاکلش عد ایدر: «یا طورمادن دیکلدك» یاخود «طورمادن دیکلندکمز» یازمالیدر. «گزمگه محکوم اولان عمر سفیل» بورده یاکلشدر، «عمر سفیل» تورکجه دکل فرانسزجه‌در.

(٥) «سقوط عنیف بی رحمانه» صفتك توصیفی دیمك اولان شو یولده بر ترکیب اساساً پك نادر اولارق مقبول ایدی. لکن اونلر بونی معنی نقطهٔ نظرندن هیچ تجویز ایده‌مزلردی: «بی رحمانه عنیف» ده داها قوتلی بر صفت دکلدر. «سیاه حبابه‌لرله جامورلری قاپاتیلان سوقاق» «هم فکراً هم شکلاً پك غریب گوروله‌جك بر سوز».

(٦) «شمسیه‌لرینك التنده محفوظ آیقلر ...» بورده اونلره

بویله بر « فعل مرکب » شناسی نثرنده یوقدر ، لسانمزده تکلمده

ده موجود دکلدر . « کزدیروب داغیتمقده » ، اورتالیغه

نفرت ایدرجه سنه ، بیقمشدی » بویله بر جملهٔ معترضه ،

شو « اورتا » یه او نثرده کورولمز .

(٣) « دوشه تحملنی قابارتمقده » ، « دلالتنه

اونلرك مخبر بلجبری » ایکیسی ده بوتونده بوتونده یکی

بر صورت افاده . « دوشی قابارتمق » شناسی مکتب

ادبینی قوردیجی قبول اولونورسه شاید ده دکلدر : اونلر

مطلقا اوموزلری قابارتمق دیمکه میال ایدیلر . « دلالیه ادلر »

ده یازامازلردی .

« اولمقده ارتق ایکنمسه ، بوناطشدی » . بویله

بر افاده‌یی اونلر یالکز ده دوغرو بولمازلردی : اولمقده

ایکن‌ایکن الیه ایسه ده ، اولمقده بوناطمه ارشدکوره

شایان نظردر .

(٤) « سنلر ! .. اونلرك سعدلی افضالی ... » اسلوب

قدیمه کوره « سنلرك سعادتلی افضالی » اولمق لازم کلیر .

گیجه‌لرجه ایچیلوب قاپانان چیچکلرك ایچنه ،
ارابالرك تکرلکلری آلتنه بویلی بوینه
اوزانوب اولمك ، چامورلره کومولمك
ایستردم !...

اوزه‌رینه گیجه‌لرجه آچیلوب
قاپانان چیچکلرك ایچنه

- خالد ضیا -

وقعه اولدیغی تسلیم ایده‌رز که بو شعر ، شناسی دورینه نامق کمالده ، حامدده ، اکرمده حد کمالنه واصل اولمامش بر نثرده بوتون بوتون باشقه‌در که او دوره عائد نثرلرده نظمه برکیفیت یرلشدیرمه اولمز . خالد ضیانك شو نثرینه تورکجه دیه‌رك ، بونك باشقه بر لسانه یا نظمه اولدیغنی یاخود معناسنك اکلاشیلمادیغنی حکم ایتمك ایسترلر . شوفرده اختلافی تحلیلاته گیریشه‌رك یالکز ، تعیین ایده بیلیرز . یوقاریده نثرلرده اشارت ایتدیکم پارچه‌لری نثرلری تعقیب ایده‌رك تدقیق ایده‌لم :

(۱) « بوزغون باجاقلری چکوب گوتورمك »

(١٣) دائما کوریوردم که کندیسی بونلرك ایچنده
ایچره غریب ، تهی بخت ، تماماً بیگانه
ایدی . اونك ایچون یرده مکتوب
کلیه چکمک .

عیناً

(١٤) او وقت اصولجه قفسه یاتاغنه طوغرو
اقامه یاغمورلرك آلتنده ، بوتون امیدسیزلیکی
بوزوللی بکلسی موزع ، بوبیچاره قلبه
مضطر ، بریاسه عمیقه دکرله دوبدی .
آرتق بوبونه تحملسا بر زنجیر آصیلدی
آصیلدی اشاغی یه طوغرو قالدیرلدی .
دوریمیه ایچون باشنی چکیلور کبی اغیر کلمه
شو چانقلی ، شو باشقه لرینك مکتوب
محفظه سنی قوپاروب اتمده ، ایلاقردی
چیکدمك ، وصوکره براز ده راحت
ایتمك ایچون ، ایشته شویله ، اوندرجه

بونلره حیاته ، ذواللی بکلسی
موزع ، بیچاره قلبه مضطر ،
بریاسه عمیقه دکرله دوبدی .

اشاغی طوغرو قالدیرلدی
دوریمیه ایچون باشنی چکیلور کبی
اغیر کلمه شو چانقلی

وصوکره براز ده راحت ایتمك
ایچون ایشته بویله

مكتوبلرينه باقمويورلر . هيچ بركيمسه‌سی
يوقدركه انتظار ايده‌جك مكتوبلری
اولسون .

(١١) شوهركونده دولوب بوشالان جانقه‌لی
دائما برخسارتله آچوب قاپارلر .
سنه‌لردنبری الندن كيمه بوشيشه‌يی ايچمدن
ييرلر . نه اولورلر ، اما هيچ
بر دائره‌سی بر حصه‌سی تسليت حياتده اولديغی
اونلره عائد اولسونلر .

شوهركونده دولوب بوشالانده
جانقه‌لی دائما برحزنله
آچوب قاپارلر .

نه اولورلر .... عائد اولسونلر
برحصه تسليت حياته

(١٢) ادت ، شوكوننك اوكنده ايلريله‌ين
شخصلريله كيمه ، كنديسی كبی بويوننه
باشقه‌لرينك مكتوبلريله دولو جانقه‌لی
اوطاياده بوتونده بو ادملر ، بوتونده
اوكتوب صاحبلرينی آغلايورلر .

عيناً

مكتوبلرك صاحبلرى ...

(٨) بونلر ایچنده ، شو حیاتك اراسنده
كیمدیسی زاید ؟ دنیایه بو آدملرك
مكتوبلرینی صیقیشدیرمق ایچونمی كلمشدی ؟ — عیناً

(٩) اركه صوقاغه باقمادی ! شمدی اسكی
اثوابنك كنارلرنده صیرا صیرا قطراته — قطراتِ سریعه ایله اطرافه
سریعه ایله اطرافه دامله لره صولرده ، — داملهیاره صولرده
چامورلو پاپوچلرینك آلتنده اغنه یور- — اغنه یور لمسنه اولرنامه
لمسنه اولرنامه ایاقه قابلرینه باقیوردی . — آیاقه قابلرینه .

(١٠) آه بو مكتوبلر ! هركسه عجب هركسكیده
شیمدی او بوشده بیلا زایده . — عیناً
اوطه داها سنه حیاتده هیچ بر مكتوب
كلمه مشدی . او یالكز باشقه لرینك

قامچیلامقه ایسته‌ینه یاغموری استخفاف
ایچونده ، هم اوده‌ایه ، قایالیك بوداغنه
کنارلرینه اوغوردی ؛ کوزلریمه اوکلرنم

شو گذشی قامچیلامقه ایسته‌ینه
یاغموری .

سیاه حبابه‌لرله چامورلیله قایاشانه‌ده ،
یاغمورك آلتنده پریشان بر شکلده
آقیور ، طمه‌ایچه سوقاقه ، حیاتك
اوجنه هیجانه باقدم .

سیاه حبابه‌لرله چامورلی
قایاشانه ...... سوقاقده

(٦) اومدلی شمسیه‌لریك آلتنده محفوظ ایکن
مستریحانه گیتدیگی کوردم . صوکره
چامورلری یارارق آقمقده اولانلره
باقدی . شبهه‌سز ، یاغمور بونلره
عائد دگلدی .

شمسیه‌لری آلتنده محفوظ ایاقلریله
مستریحانه گیتدی .

یاغمور بونلره عائد دگلدی .

(٧) بو شمسیه‌لیلر ، بو آرابالیلر ، ایشته
ذواللینك جانیه‌سی دولدورانله

عیناً

موزعسك ، وهر زمانه بویله اولاجقسك

دیمشدی .

(٤) آه ، بو سوقاقلرك بیتمز ، توكنمز خطوطه

دوه‌جانه دیكله‌نمز خطوه‌لر — بیچاره‌یی دوه‌جانه ، دیكله‌نمز خطوه

لرله ، بنالرك اشماسنه باقه‌رق ،

دكانلرده اسم صوره‌رق ، بر آدم

گزمكه محكوم اولان سرسفیل — بولمه‌ یحوده ساعتلرجه دولاشاره‌ق گزمكه

محكوم اولان سرسفیل !

(٥) ایشته بو گونده ناگهان باشلایان سقوطه

ثیقته‌لی رحمانیسیه صولوده اتوابی كیلكریه

یاپیشدیرانه ، بیرنجه ایلاده قالیرسه ؛

یاقحوردنه بتوجه نفخه حیاتی — چوجقلرینه نفوذ ایله یاقحوردنه ، بولتوجه

فوزانه ایتدك . — نفخه حیاتی فوزانه ایتدك . بریده

التجایه لزوم گوره‌یه‌رك شوكدیسی

نفسی طیقانارده ، قیصه‌ لوقمونی

یاغمورلرک آلتنده ایصلانانده دوسه‌ده

تحملنی قپارتارده ، طورتیجی حیدلانده

دوسه‌ده تحملنی قاپارتارده

ایاقلری چامورلرک ایچنده سورکلریه

رک ، بوشهر عظمتک بیکلرجه سوقاقلرنده

دولاشدقده ، جانی‌سی بلنی چلملر

چاره‌ یا سدیعه‌ ادملرک محبرلی حبری دلقرده

سدیعه‌ ادملرک محبرلی حبری دلقرده

آرتق ایکرنمسه ، بونالمشدی .

ارتق ایکرنمسه ، بونالمشدی .

(۲) سنلر !... ادملرک سنسله‌لی نصالی

سنلر !.. ادملرک سنسله‌لی نصالی

لطکوده سرامیله‌ دیمی برازدها اینه‌یرج

سرامیله‌ دیمی برازدها اینه‌یرجه

جک ، برازدها طوپرقده یاقندسیچه‌

صنه‌لر دوها ودها ایچمسه ، لجمجالی ،

شکسته‌ اعصابه‌ یاتدیغی کیجه‌لرده‌ صوکره‌

لجمجالی شکسته‌ اعصابه‌ یاتدیغی

کونذونلری آچانده لطشمس صباحاوکا :

کیجه‌لرده‌ صوکره‌ آچانده لطشمس صباح

« بکاوهه‌ یه‌ ، دونکی کبی . لطنسانکی کبی ،

یقینسی .

بو کونک استاذه تشرح اولنان حالده ضیا بکک ده
بر پارچه کوسترهلم :

عمرزی

(۱) شیمدی بر قاچ سنه اولیور که بو ییه هر کون ده
چانطه‌سنی دولدوراید مکتوبلر ایله
چیقاردی . یورولمکسزین ، قالدیریملرده
سوروته سوروته یورغونه یا چانطه‌سنی یورغونه یا چانطه‌سنی چکوب کوتوریشی
چکوب کوتورمکسزین برنسه ، اوفلامه‌سنه ،
دنیانک بیکلرجه کوشه‌لرینه کلمسنه
بوطاغنیق پارچه‌لرینی سوقاقده سوقاقده ،
کزدیروب طاغیتدقجه ، اوته‌ایله قاپی قاپی کزدیروب داغیتدقده ،
نفرت ایدرجسنه بیقمشدی . اوت ارتق نفرت ایدرجسنه بیقمشدی .

(۲) شیمدی بر قاچ سنه اولیور که بو ییه کوکسمده
یاغمورده آتشه یوسکورده یازهوالرینه

کبی یاتوب قالقارلر ، ایستدکلری کبی کزینوب دولاشدقدنصکره زواللی
کندیسنی شو یاپیجی کونشه قارشی بویرقیه و بنه آلتنده اوییتاقلغه
محکوم ایدرلر ، کیدرکی شو بیوک آغالرک لوکلکده حیثیتمزی
اعتباری زواللی کندیسنده سبب ایدرک بختینک شو غدر ، اعتسافنه
شرده طوللی دوغرادیغنی تأمل ایدرکبی ساکن و مأیوسانه
دوشونور . . "

— رجائی‌زاده اکرم —

کلاملک دوره شبابنه ، اکرمک سه‌ملکنه عائد اولدیغی شو
ایکی تشابه برنی مقایسه ایده‌رسه‌ک ارده‌کی فرق عظیمی
درحال اکلارز . ایکنجی پارچه‌ده جمله‌لر خارقه‌لعاده
برمهارت استادانه ایله ترتیب ایدلمش ، اونده ده بر تصویرده
کوچوک بر اثر تعقید براقلمامش . بوتون تعبیرلر ، کلمه‌لر
کزیده ، نویده ، فقط برصحیفه‌ده جمله‌لر اره‌سنده برداد
عاطفه کوروله‌میور .

برنجی تشه ده ایسه تعبیرات وکلمات اولدقجه کهنه ، عباره‌لر ،
جمله‌لر اکثریت اوزره بربرینه واولرله مربوط ، صیغه افعال

افقلرنده ظلالرینی قویولاشدیران صحراده ، بیغینلرده
کریسه متصل جارقیده‌ده اوزانوب کبی ایپلک بیاضه
تقسیم ایدیور اولرنده وحشتی اودمالطانه - کیمیسی . گیتدی
شدتله بتون حرارتك - کبی اولجه ایدیلیر قیصه
آهسته آهسته قاریشی زوال کونشنه باصانه موقعه وتقلبیه
قویروقریله قوردیالی موذیالق ایده‌ده صولوقتا اذنلرینه کزینلك
باشنك قولتقی یولسازنج دره‌نك ، قاجیشیلار دینقطیر
ایلجا کولکه‌سی ، جوبانه اوزانمسه اوده‌سی ازقسی آلتوب السنه
صده اده سیغه اره ایاقلریه ، دالدی اعاجلك ایتدیكی
یاپیقلوك آتشیه جمیجلریه کوزینی ، قوللامش اوزاندیره
ایه‌کرانه برخوابه کبی مردوك سبت اولقتیه مقتارات تماسنده
بوگوننده‌کی بو طرفده . اولیور قمل‌ایمزده هیچ ایچنده
اتشیمه یوزمیه ، برقویورده باغلانسه برقازیغه برابیایله
ایری شوایلیدر ! قیوریلمسه برحالده بایقیه اوزنده
، عجیبه مخلوقات قوروقولمی دیمودلو سیاه و ایری ، بویوزلو
ایستدکلری ، قالقدیلر یاتوب کبی ایستدکلری ، یوسمه باشی

ویاخود بر جهتی آتشینه آلدن باشلایه‌رق طبقه طبقه
پنبه و ترنجی و قاوونیچی رنکلی قوه‌اللی درجه قویولغندن
آچیقلغنه و آچیقلغندن قویولغنه انتقال ایده‌رك نهایت
قاره یا صاریسنده قرار ویرمسی ویاخود زیاده برقدر
پارلاق رنك وارسه آچیقلغی قویولغنده قابل اولدقلری
درجاتك هیچ برینی خارجده قالمامق اوزره عمومنی جمع ایتمسی
بیك دیلو ملون بولوطلر دقیقه دقیقه رنكلرینی بر لطافتله
بدیعه‌یه تحویل ایده‌رك آهسته آهسته آفاقی سیر ایتمکه
باشلادیلر ......»

ـ کمال ـ

« نژاد آدم »

« حسیات ملالتك بك اوزلم یرلر آرادیغی اثنالرده
قلوب کچه‌جك کوریوردم ؛ کوکده اوسته سنده چاپارك ایدیسنه
یا بولوب ... اوله اولمسه قدر ماضینك کلمسی ؛
آغنیه وجودلرینه برطرفه کالهندنه و تنزورانه جوکوب

مملکتك الك عاشقانه برسیرانگاهی اولان اوزنیه لجّه‌لری
موعد وصال ایلمسه ایکی نازنینه کبی معانقه‌یه باشلارلر .
اوقدر آهسته حرکت ایدرلرکه تنفسلری بربرینك کلاجمالنی
صولدورر . وصالی پالری اغیاره افشای راز ایدر ایدنیش
سنده دلی کلمه اولنور .

بادشمال جلوه‌گاه اولدیغی صولرك اوچی اوقدر کوچیلیر
دشمنك صنیاسی اوقدر پاره پاره اغیلیرکه زمینه برابر
ایمینه فرصه ایدلمسه دیغیله بیلیر . پویراز کیز طاغی اولدیغده
یرلرك بعضاً کره اوته‌سنه برینه لدوس طوقنور ، یوللر
اچیلدیکه سوسیپنه‌به فروه اولمیان . لدوس اوغرادیغی اولدیغده
طرفلرك بعضه وقت اوته سنده برینه پویرازجه ، شقلر
حاصل ایدرکه هواده برابر پاره لنرك دکزده دوکولمسه
قیاس ایدیلیر .

خورشید منور عظمت وسطنیله آفاقه جواهر فشاه اولدیغه
افقك منتهاسنه کلنجه آلتمسه پابوره شکلنده . اطراف معذب طوقنلرله
اوقانده اوقانده بلوطلرك حاصل ایتدیکی نور وضوه دلمسه

مشار الیه مابینجی اولسه ! بزیورق اکلامه‌یه‌جکمزده نه‌لر دیدکلرینی
طوقولیورز . نه اغوجاجلی عبارتلر ایچنده بوغولوب
قالیورز !

شناسی دورنده اکی معظم استادمزدن بر شی اوقویه‌لم :

کلیبولی

تصویر غروب

« تختگاه سلطنتك اوردکنده غلبه‌سی اعیادنده سه اولنسه
بر بابه آلتینی دیکلمکه شایان اولان قلعه سلطانیه بوغازندن
کیریلیر و بر ساعت قدر داها ایلریه کیدیلیرسه قدرتك نمونه نمای
لطافتی اولمق ایچون یاراتلمش بر موضع بهشتی کوریلور . انسان
بر قاچ کون اوراده صفانك کنارنده تماشای طبیعت
ایتملیدر که خزینهٔ بدایعنك ابتدالنده فیاض قدرتك تکریم
حوادثنه ذهننی بر مطالعه حاصل ایده بیلسون اکثر کونلرده وقتاکه
اقشام تقرب ایدر . یار شمالیدن هوای جنوبی بر برینك
اغوشنه دواسنده قویه‌رق هر بری دنیانك بر کوشه‌سنه غروب ایلر

ودفترلری کتبخانه لرنده امانت وحفظ ایتدیرلمه ونوتوبجیلکلرینی
استخدام ایله جمله افندیلرینه والحاله وشورای عسکری اعضالرینه دائره تجربه
ده کچیرلدکده واولرده تربیه سنه همت قلنارق هنلده
قومانیه نقصانه کلدکجه بونلردن قبول اولنمسی قاعده سنه مبنی
مشارالیه اصحاب فضائل جمله دن اولمغله حقنده حسن توجه همایون
برکمال ایسه ده بو عادته رعایت ایچون اول وقت خزینه کتخداسی
بولنان قبرسلی امین افندینک امامته دائره همیسنه ویرلمش
اوراده خدمت همایونی اوکرنرک وچوقدن ایلمقله سوداولنرق
بو عاجز ناصحه دفتر برابر اولدیغی حالده اوده بر سنه قدر
ارقداشلرمزله بالدفعات علم حالی درسخانه چفتلکی وآیاز
آغا چفتلکی وکاغدخانه اوق میدانی وچاملیجه وسعدآباد
وبهاریه کبی نزهتگاهلره تبدیل تشریف همایونلری وقوعنده
رکاب همایونده بولنمق جهتیله خدمت مخصوصه شاهانه یه لیاقتی
بالذات دخی اکلاشلدقده سنه بیک ایکی یوز قرق ایکی
سنه سی اغستوسنده چراغ اولدقده شاکر افندینک یرینه باشچیلکه
کام اولمشدر ٢٤٠

— تاریخ عصه —

بر خطایه در ؛ فقط فضولی مطالعه سنی اولدوغی عباره لرایله ده یازه بیلیردی ، یازماسه ؛ نعیما خطاسی قیمه جمله لر له نقل ایده بیلیردی ، ایده مه مشدر .

فضولی و نعیما کبی قدماره سنده جداً بیوك مزیتی ادبیه صاحبی اولان ذواتك اثرلرنده ایکنجی اوچونجی درجه ده کی منشیلرمزك آثارینه دوشرسه‌ك مربوط و مسلسل یازی یازمقده موفقیتلرینی اظهار ایچون بر داهیهٔ عظمی ملکه‌سی کیردیکنی کوروروز :

« مشار الیه دعاوی نظارتنده دیوانخانه سنده مستخدم رجالدن بروسه‌لی آل یشارده علی افندینك همشیره زاده‌سی اولوب موسی الیهك دائره‌سنده ارام ایتمکده اولدیغی حالده بیك ایکی یوز اوتوز بش تاریخنده غلطه سرایه چراغ و تحصیل علوم و معرفته اوتوز سکزده اندرون همایون خانهٔ خزینه‌یه قبول شرفیله مباهی اولارق تحصیل تربیه و کمال ایتمکده ایکن او وقتلر تعبیراتجه مابینجیلك دینلن قرنالقده مستعد ذوات اوله امرده سلحدار و بعده اغالری تعیینه قوشانه خزینه دکیلدن

دائم فائده‌سز جدال ایده‌سلك و نامبارك یوزلر
کوروب نامعلوم سوزلر ایشیده‌سلك ......

شیمدی ده تاریخ نعیمادن بر پارچه اوقویه‌لم :

« ذکر جلوس سلطان عثمان خان . سنهٔ مزبوره ربیع الاخری غره‌سنده جمله وزرا و علما دیوانه جمع و عموماً قپوقوللری حاضر اولدقده دارالسعاده آغاسی مصطفی آغا سلطان مصطفی اولدیغی اوطه‌نك قپوسنی اوزرنده قاپایوب سلطان عثمانی چیقاروب سریر سلطنته اجلاس و عموماً وکلا و علما بیعت ایدوب تمام اولدقدن صکره منادیلر ندا ایدوب خلقی خبردار ایتدیلر . پادشاه جدید معتاد اوزره الای ایله واروب ابی ایوب انصاری‌یه قلیج قوشانوب ینه الای ایله اجداد کراملرینك مرقدلرینه زیارت و بذل قرابین و صدقات اولندقدن صکره کلوب تختگاه سلطنتده قرار ایلدی .

آره‌ده‌کی فرق محتاج ایضاح دکلدر .. واقعا فضولینك مکتوبندن آلدیغمز پارچه قسماً برمطلع ، نعیمادن آلدیغمز سطرلر ایسه

حکمیم ایچون متولی اوقاف حضورینه یوروردم الحمد
متولی ملاقاتنه فرصت دوشمدی وآنک دائره ملازمته
دستیاب ایرشمدی اما دیوان البلاغته ترجمه ایتدم حیوچه
انجق اوقاتده واضعف حالاتده حضورلرینه کیتدم بر
جمع کوردم حالتلری پریشانه نه حضارده انده اثر
واردر نه صدقده انده نشانه جمعیتلری دام حیل حضا-
مجلسلری اولئک کالانعام بل هم اضل حرکات ناهموارلری
مشابه سرهام روح وکلمات پروازلری مشابه امواج
طورقانه نوح سلام ویردم رشوت وکلمه دیو المدیلر
حکمیم کوستردم فائده‌سز دیو ملتفت اولمدیلر اگرچه
فی الحقیقه صورتاً شدت کوستردیلر اما زبان حالله جمیع سؤالمه
جواب ویردیلر دیدم یا ایها الاصحاب بو نه فعل قبح در حسبه
ایردی دیدیلر متصل بر عادتمز بودر دیدم بنم دعایمی واجب
کورمشلر و براتلر تقاعد ویرمشلرکه اوقافنده همیشه
بهره‌مند اولدم و پادشاهه فراغتله دعا قیلدم دیدیلرکه ای
مستبد سنک مغفلکه کیرمشلر وسرمایه‌یه تردد ویرمشلرکه

عد اولونوردی . جمله‌لر دائماً ایلدیکجه تکرارده داغیلیر
هیئت مجموعه‌سی افکار ذهنیه انتقال ایدمز قطعه ایدیلیردی .
بر نفسده اوقونمه تعبیر عامیانه‌سی حکماً یازیلرده جاری ایدی .
فقط مربوط یازی یازمه‌لی بر تلفظ نظریه‌سندن باشقه
برشی دکلدر . ومسلک اربابنک اکثریت عظیمه‌سی اعتباریله
رجال دولت یاخود علما آره‌سنده ظهور ایده‌گلدیکی ایچون
مربوط ومسلسل یازمه ابتلاسی ندن زیاده لسان ادبیاتی
لسان دیکی وشیوه علمیه‌یه مغلوب اولماسنده ایلری کلمشدر .
احوال سیاسیه تأثیراتیله برلمنی آینجه سویلمه ملک لزومی ده
لسانی تطویل واغلاق وادیسنه سوق ایدن اسبابدندر . و
داها بر قسم اسباب تعداد اولنه‌ده ممکندر . بو تأثیرات مخصوصه
دن دولاییدر که لسانه تدریجی ترقیه ایدرسه‌ک ادبای
اولینک آثارنده بعضاً بو چه‌لر کندیلرینه نسبةً متأخر
اولانلرک بر قسم یازیلرندن داها ساده داها طبیعی بولوردیکز .
ایشته فضولینک مشهور شکایتنامه‌سندن بر پارچه :
« مجملاً امید تمام ایله اختیارسز دوردم دابرانه

نازه نهال كلشن جاندر سنك .

- ضيا پاشا -

(باقه) بادره مقامنده ، (آليده سك ، كيت يريڭه ،

دوريه) ديريلسيه معناسنه .

بو مثاللرك دها يك زياده تكثيرى ممكندر . ايشته شيمديكى لسانده بو كلمات و صيغ افعالك ، بو اشكالك هيچ برينه قوللانلميور .

جمله لرك صورت تشكيلنده صورت ترتيبنه نقل بحث ايدر . يعنى (اسلوب كلامى) نظر اعتباره آليرايسه ك اسكى لسان ايله يڭى لسان آره سنده كى فرق عظيم كمال قطعيتله ميدانه چيقار . بر لسانك ادوات تكاملندن زياده جمله لرك صورت ترتيبنى يعنى اسلوبنك حيثيت عموميه سنى كوسترمك قابلدر .

قدمانك يازديغى جمله لر همان دائما بربرينه مربوط و بلا دليله لسان تحرير لسان تكلمدن بوتون بوتون متباعد ايدى . لسان تكلمه تقرب بر مزيت دكل ، بالعكس بر نقصان

لسانڭ اسملری ، صفتلر کبی برچوق مصدرلرده استعمالدن ساقط اولیور ؛ بوکونده صاواشمق ، اولاشمق ، سکرتمك ، ایلتمك ، دابمق ، کبی یوزلرجه بلکه بیکلرجه مصدر یالڭز لساننده موجود دکلدر . صیغ افعالك برچوق اشکالی ده متروکدر . لسان قدیمده (اوله) ، (اولجوق) ، (اولیسر) ، (اولمقدن) ، (اولوبدر) (اولریازدی) ؛ (ایده) ، (ایده‌کور) ، (ایده‌یه) مشتقاتیله بولنوبده ترکیباتی موجود ایدی ؛ صوڭره (سوکمك) سویلمکڭ مقامنده ، (کلام) کلیم تخفیفی (ایسترمز میسز) ایسترمیسکز یرینه (ایتمزز) ایتمیز مقامنده اولنمده قوللانیلیردی .

قدمانك قبول ایتدیکی جمل اسمیه وانشائیه ده دخی بوکونکی استعمالمزه موافق اولمایانلری نادر دکلدر : (در) ادات خبریه ، (درر) اولرق ده مستعمل ایدی . هله شعرلرده بوڭا خیلی تصادف اولنور .

بو قدیمی یوخسه سرو چمانده دیدم دیدی

لسانمزك يك قيمتدار بر خزانهٔ جواهری اولان وصف ترکیبی
یی تدقیق ایتسەك لسان قدیمه نسبةً لسان جدیدده زیادەلشدیکنی
کوررز . قدما وصف ترکیبلری کبی استعمال عجمه موافق اولرق
قبول ایدرلر یاخود بوندن پك از انحراف کوستریرلردی . یڭی
ناموس کمالك لسانده فوق العاده تکثر و تنوع ایدن وصف ترکیبلری
حامدك ، اکرمك ، جنابك فکرتك لسانمزه کیتدکجه وسعت
و رقت کیتدکجه دها زیاده انسجام و طراوت پیدا ایتدیکی ،
بوکون ده لسانمزده عجم ادباسنه کوره چوقلر سوز حتی اولرجه
نه قدر وصف ترکیبی موجوددر : عدالت آرا ، شعشعه
پیرا ، غلغله آور ، جلادت محرومه ، خنده زار ،
کسریه کاه ، ابد غایه ، ازل فطرت ، اسمانده کوکبه ،
نازنده قلب ، کریان روح ، حیات اندیشه ، آتشینه
جوهره ، شفقدار ، صواعق پرور ، نظره کریز ،
ساحل رسیده ، پریده رنك ، نو پیدا اسلوب ، عجبا به
مآل ، صبا پرور ، ذکا شکسته ، عشق لقا ، روشنه
خیال الخ کبی .

ناموسکارلك ظهورندن بوگونه قادار ترکیبلر شایان
حیرت درجه‌لرده تکثر ایتمشدر . قدما مجرد توصیفی
ترکیبلره یا نسقه اکتفا ایدرلردی . کندی محصول ایجادلری
دینیله بیله‌جك اولانلرده اونلرك لسانلرنده پك نادر
تصادف اولونور . ناموسکارلکلی بو اساسلك احتیاجات زمانه
ایله متناسب اولرماینجقلق تبقیه ایتمسه لسانمزده برچوق یکی
ترکیبلر دولدورمشدر : تصحیح نظر ، حب وطن ،
داهی سیاست ، حاکمیت ، امید استقبال ، علویت
وجدان ، اتحاد اقوام ، سلطنت اسلامیه ، فنه شاهانه ،
بنیان سلطنت ، ملت عثمانیه ، حکمت شرعیه ، حقوق اهالی ،
گبی بیگانه‌جه یکی ترکیبلر که بوگون برقسمی لسان عوامه بیله
انتقال ایتمشدر ، هیئتکلکك محصول قریحه‌سی اولدیغنی هرکس
تسلیم ایدر . بوگون لسانمزده دخی کمالك لسانندن
موجود اولمایان یکی ترکیبلر گورورز : حالت روحیه ،
سویه عرفانیه ، مرحمه اجتماعی ، انکسار خیال ، مفکوره ملیه
مشهقه التهاب ، اشیانه زهر ، فیضا ناطق ... گبی

یاباﻧﺠﯿﻠﻐﯽ اوقادار باردرکه لسانمز مباحثهٔ تماماً واقف
اولامه‌ادیبلر دکل ، آنجق ده اوقویوب یازانلر بیله بو
کهنه لغتلری درحال ساحهٔ تحریره آتارلر ، بونلرک
بریمی شیمدی یازمق ایسته‌مزلر : قنغی ، قچه‌کز ، نسنه ،
نیجه ، اشوری ، اوتوری ، اولمسلک ، مبادا ،
صکره‌تمک ، ایرشمک ، صاوشمه ... الخ گبی .

کلمه‌لرده‌ده تعبیرات و ترکیباته حقیقه‌اً شکلجه‌ده پک
ایده سنده مهم مهم فرقلر گوره‌جکمز گبی برچوق‌ده تعبیرات و
ترکیبات قدیمه‌نک شیمدی متروک قالدیغنی‌ده تسلیم ایده‌رز .
زمانمزده « سعادتلو پادشاه ، دولتلو وزیر » یرینه
« شوکتلو پادشاه ، فخامتلو صدراعظم » دینیلیور .
« عطوفتلو جنابلریمیز ، عطوفتلو جنابلری نیسار » تعبیرلری قطعیاً
متروکدر . هله ترکیبلرده اوقادار یکی اولانلری ،
ناشنیده‌لری واردرکه بونلرده اسلافک لسانلرینه
مصحوب اولمایانلری دکل ؛ بوگونده یکی یکی یازیلانلری تعداد
وتحدیده قابل اولمازه دیسه‌ک مبالغه ایتمه‌مش اولمایز .

ضیا پاشا ، عبدالحق حامد ، رجائی زاده اکرم ، خالد ضیا ،
فکرت ، جناب ؛ لسانه بیکلرجه یکی کلمه‌لر اهدا ایتمشلر
در . هله نامق کمالک عثمانلی لسانه بخش ایتدیکی کلمات تصورک
فوقنده در . بز لسانده بویله کلمه‌لری کوردکجه لسانک
یکیلکنی اکلارز ، هانکی زمانه عائد اولدیغنی ده حالا
تقدیر ایده‌رز . بر یازیده مثلا یالکز «حریت»
کلمه‌سنی کورسه‌ک اونک شناسیدن صوکره یازیلمش اولدیغنه
قانع اولورز . بوکون ده لسان شعریمزی تزیید ایله استعمال ،
ترجیح ، مزلق ، کشف ، مذاب ، رداء ، . برچوقلری
تعداد ایدیلسه پک بویوک بر یکونه واصل اوله‌جق کلمه‌لر
شناسی دوره‌سنک الفاظنده یوقدر . بوتون زمانک
ارباب قلمی طرفندن اکثریت عظیمه‌سی اعتباریله هیچ یازیلماز ،
برقاچی ده باشقه معنالره اولمق شرطیله نادرا قوللانیلیر
ایدی .

اسکی زمانلرده بر مرغوب اولدیغی حالده انسیه اخیره
ده متروك اولمش اولان کلمه‌لر لسانه تعدی ایدر . کیشی دیکر طرفدن لسان حاضره

تدریجی و دائمی برصورتده تحول ایدر . بو حقیقتی انکاره
مجال یوقدر : لسانلر علوم و فنونه ، کافهٔ معلومات و مکتسبات
فکریه‌یه مظهردر . اولدیغی حتی تعمیم فکر ایله انسانیتک
لسانی عبارتدر بولوندیغی دوشونولنجه دستور تکاملک
لسانده زیاده‌سیله حاکم اولدیغنی اکلاشیلیر . یالکز اختراعاته
متعلق بعضی کلمه‌لره باقالم : دینامو ، شمندوفر ،
تلغراف ، تلفون ، فونوغراف لفظلری اجدادیمزک لسانلرنده
موجود دکلدی ؛ بونلرده هر کسک مطالعه‌سنه یتیشمشدر .
« طیاره » نسل حاضر ایچون ییکی بر کلمه‌در . بونلرده
عنعنه‌یه سوقولمش اولوردیمز . سویهٔ عرفانه ، حاکمیت دعوه ،
جبارت مدنیه ، مفکورهٔ ملیه » کبی بر چوق تعبیرلر
اون سنه اول لسانمزده موجود دکلدی .

آثار ادبیه‌یی تدقیق ایدنجه ده کوره‌جکز که هر عصرک
هر زمانک کندینه کوره کلمه‌لری بولونیور . فضولینک
بوکونده یازدیغی کلمه‌لر ، حامدک دکلدر ؛ حامدک بر چوق
کلمه‌لری فضولیده بولونمادیغی کبی . شیناسی ، نامق کمال ،

یوزده دوقسانه اعتباریله « ثابت و لایتغیر » نقاط مشترکه بولونه‌جغنی تحقیق ایتسین .

لسانک تکاملاتی

لسان نظم درسلریمزده ده لسانلرک تکاملاتی موضوع بحث ایتمسه‌ده کلمه‌لرک ، ترکیبلرک ، جمله‌لرک ناصل دکیشدیکنی ، لسانده ناصل یکیلکلر حصوله کلدیکنی مناسبت دوشدکجه کوسترمش ایدک . لسان نثر درسلریمزده ده بو یولده‌کی تکاملاتی ینه موضوع بحث ایده‌جکز و بلکه داها زیاده معلومات ویره‌جکز . زیرا بو یولده مسائله تماس ایدیلمه‌دن بر لسانک تکاملاتی یازیلامامالی ؛ هیچ اوکرنلمسه سوزلری لزوم کوردکجه تکرار ایسه‌یک فائده‌لیدر .

هر قانون طبیعی و اجتماعی کبی لسان ده تکامله تابعدر . یعنی بر نقطهٔ کماله وصول ایچون بر طاقم قوانینه منتظم آتقد .

نشوهٔ حریت ساحهٔ لسانده اوقدر جوشان اولدی که
هر یازی یازان سرمست غرور ، کندینی بر صاحب قلم ظن
ایدییوردی . بو اعوجاجات و انحرافات ایله سنده لسانه
بر درجهٔ استقامت تعیین ایتمک ، لسانک کلمه‌لرینی ، تعبیرلرینی ،
ترکیبلرینی طوپلامق ، شیوه‌سنی کوسترمک ، املالرینی قرار
لشدیرمق والحاصل درجات تکاملنی بیلدیرمک بر هیئت محترمه
نک ، بر انجمن دانشک وظیفه‌سیدر . بز بوراده
بالطبع بو قادار آغیر بر وظیفه‌یی تحمل ایتمکه قالقشمایه‌جغز .
آنجق نثر ادبینک خاصةً صوک صفحات تکاملنی تدقیق ایده‌جکز .
„ فوضهٔ لسان " دینیله‌جک بعض مباحثده آنیوده تماس
ایده‌جکز . تا که لسانده تکاملات حقیقیه‌نی اکنیکلریدن ،
انحرافاتی نه کبی شیلردن تعیین ایده‌بیلسین ؛ یاخود بوکونه
قبول ایدیلمک ایسته‌نیلن اشکال جدیدهٔ لسانیه‌ده نه‌لر اولملی ،
صحیح اولمازسه یک یازی اثرلری اکلاشیلسین ؛ هر حزبک ،
هر فردک کندینه کوره قبول ایده‌جکی بر لسان بوتون ملتک
لسان ادبیاتی اوله‌مایه‌جغی ، بوتون ملتک لسان ادبیاتنک مطلقا

کندیسنک آلتنک مخصوصی واردر ، دائرهٔ شمولی ده نامتناهی
دینه‌جک قادار واسعدر : بر چوجوغک ایلک سویله‌یه‌بیلدیکی
کلمه‌لرده بر ادیبک یازه‌جغی مقالهٔ نفیسه‌یه قدر بوتون
درجات تکلم و تحریر ، لسان نثر ، تعبیرینه داخل اولور .
علوم و فنونه لسانی ده بونده خارج دکلدر . تدقیقات
ادبیه‌ده بوقدر شامل و واسع بر لسان نثر تدقیقه اولونه‌ماز .
بزی آنجق « نثر ادبی » لسانی اشغال ایده‌جکدر .
بز ، لسانی دیلرله دکل ، ادبیات دیلرینی تعقیب ایدیورز .
شو قادار وار که بلاغت ، شیوه ، لغت ، صرف و نحو
تنقیداتی کبی لسانیه تدقیقاتنه عائد بعض مسائلی ده بوکونه
آره‌صره تدقیق ایتمکه مجبوریتنده‌یز . زیرا بوکونکی لسانمزده
بر هرج و مرج ایچنده‌در . املالر ، قاعده‌لر ، شیوه‌لر
زیر و زبر اولمش ، لسانه لزومسز یکی کلمه‌لر کیرمش !
بونلر یوزلرجه ، بیکلرجه تزاید ایده‌رک دورویور . اوقدر
اول هیچ ایشیتمه‌دیکمز تعبیرلر چیقدی ، ترکیبلر ، جمله‌لر
ایجاد ایدلدی . فن کلام ، نوع کلام بر باشقه ظهور ایتدی .

لسان نثر

«نظم و نثر» كلمه‌لرينك يالكز لغوى معنالرى دوشونولورسه لسان نظمك لسان نثردن هرحالده داها مضبوط ، داها معين اولدوغى آكلاشيلير . فى الحقيقه لسان نظمك غايه‌سى آهنكدر . آهنكده ، اشكال مخصوصه‌سى نه قدر كثير و متفاوت بولونورسه بولونسون ، لسانده آنجق بحرلرى تعداد و تحديد ايله تحقق ايدر . ديمك اولويوركه هر ناظم لسانده آهنكك اسيريدر ؛ سربست نظم يازانلر بيله آهنكه تبعيته مجبوريتندن قورتوله‌ماز . بوندن باشقه نظم بر لسان طبيعى دكلدر ، انواعى نه قدر واسع اولورسه اولسون محدوددر .

نثره گلنجه : بونده نظمك محدود و معين آهنكى يوقدر

علی اکرم

نظریات ادبیه درسلری

نثر قسمی

۳۲۲ – ۳۲۳ سنهٔ تدریسیه‌سنده دارالفنونده تقریر

اولونان درسلردن متشکلدر.

ایتمکله ، بو مسلکی باتیرمغه چالیشمایورز . بالعکس بو مسلکک
اساسی اعتبار ایله مرغوب بر مسلک اولدیغنی سویلیورز :
وزن ملی طرفدارلری خلق لسانی ، عوام لسانی ، چوجوق لسانی
تجدید و احیا ایتدیلر . خدمتلری مشکوردر . بز ده بو مسلکک
تقدیرنده افتخار ایدرز . فقط بو مسلک فدائیلری ، طرفدارلرینک
ادعالری افراطلیدر . مثلا یالکز لسان شعری حساب ایله
دکلدر ، داورلماز . ادعا ایتدیکی کوزل مسلکدن چالیشیورز ،
وزنده عروضی طرفدارلری ده کندی لسانلرینه مغایر یازمیورلر .
کیمسه کیمسه نک حریت مسلکنه تعرض ایتمه مسیدر ، هیچ بر طرفده
انحصارجیلق اولمامیدر . هر ایکی طرفک افراطلرینه اعتراض
ایده بیلک ، بونلرک تعصباته ادعالرنجه ارباب وقوف الحمد لله
ایکی لسانده شعرده تکاملات تدریجیه کوستریور ، ممالک فاضله
عوامندن ده هر صنف علوی ایچون نفیس و ابدیت قدیمه اثرلر ایشته
ایچونده بو شرائط داخلنده یازیله بیلیر .

تمام

بولورلر ، بيوك شاعرلريمز وزن ملى ايله برقاچ شعر يازمغه
باشلادیلر . او زمان حساب بناسنه خزینهٔ شعریه‌یی کیتدکجه
زنکینلشیر و بو وزن ايله يازيله‌جق اك يوكسك شعرلر ده يازيله
بيلمش اولور . لکن هجا وزنی طرفدارلرینی مغلوب دکل ،
معتقد بیله ایسه‌لر حیفا که بو طریقه صوابه سالک اولمایه‌جقلر ، حتی
لسانه شعرك حساب بنا حصرى تعصبی کیتدکجه تزیید ایده‌جکدر .
جريانه باقلمغی ، عوام خلقك هجا ايله زمانه غايت مساعد
اولمدیغندن دها برقاچ سنه وزن ملی ايله شعرلر يازيلوب دوری
محتمل . فقط بونك عكس العملی ده طرفدارلرينك تعصبی
فسخنده شدید اوله‌بیلیر . او زمان ، اکیز دها معتدل
برفرقه اوغا ايله تكرار ظهور ايده‌جك اولورسه وزن مليك شعرده
محافظهٔ موجودیتنی کوستردیکی افراطاته اکثرلرنده طوغری
اعتقاد قطعیه ادعا ایده‌مز . دوشمه‌جکلری سویلنمش یا دخی کلمه
بر مطالعه بیان ایتمش اولمازمیدم .

ختم كلام ايتمزدن اول شو نقطه‌يه نظر دقتكزی جلب ایدرم :
بنم اعلى اكلادیغم كه وزن ملی طرفدارلرينك مسلكلرینی اساساً اعتراضه

أیتملی . صوکراده کندی وزنلرینی دائرهٔ بیانده و تبلیغنی تحدید ایده بیلملیدرلر . ایشته انجاق بویله یاپارلرسه هرکسك جدی تقدیراتنه مظهر اولورلر . هجا وزنینی قبول ایدنلر دیملیدرلرکه :

« بز عثمانلی لسانینك ساده شکللرینی یازه‌جغز . عربجه و فارسی کلمه‌لره خصومتمز یوقدر . فقط بونلره ده انجاق اجبوریت اولدقجه برقاچ لغت آله‌جغز ، چونکه وزنمزك آهنکنی برباد ایتمکه طرفدار دکلز . فارسی ترکیبلر بوکونده لسانمزك مهم برکننی تشکیل ایدیورسه‌ده هجا وزنی بونلره توافق ایدهمیور . بناءعلیه بز فارسی ترکیبلری یازمایه‌جغز ، هر درجه وزنی قبول ایدنلر یازسینلر . هجا وزنی عثمانلی تورکجه‌سی ایچون غایت دهجی ومحوبدر بر لسانده نظم اولمادیغنی بالعکس بو وزن ده ایله محدوددر برقسم شعرلر یازیله بیله‌جکنی تسلیم ایدرز . ایشته بز بو نوع شعرلری یازه‌جغز . دیکر نوع اشعارك وزن عروضیله یازلماسنه ده اصلا اعتراض ایتمیه‌جکز » .

ایشته مسلکلرینی بویله ایضاح ایدرلر و اعتداللی التزام ایتدکلرینی کوستریرلرایسه مملکتده کندیلرینه دها زیاده طرفدار

باشقه لسانده چیقاریلمامش . بو وزن ایله شعرلر یازیلماسنه
طرفدار اولمق ینه پك بیهوده پك غریب بر تمنیدن عبارتدر .
هجا وزنی ده لسانده قطعیجه و یاخود تکامل و ترقی کوسترهجکدر .

هجا وزنیله عثمانلی ترکجه‌سنده هوالر ، چوجوقلره
مخصوص شعرلر ایله خفیف و لطیف منظومه‌لر ، هجولر ، تقلیدلر
یاپلی یازیلیر . بونلرك یازیلماسی دکل بالعکس پك چوق یازیلماسی
تمنی ایتمك لازم کلیر . زیرا هجا وزنیله یازیلان شعرلر ایسه
یالکز بو درجه نوع آثار منظومه‌مز خزینهٔ ادبیه‌مزده قاله‌جق ،
دیکرلری عدم آباد نسیانه قاریشه‌جقدر .

فقط هجا وزنی طرفدارلرینك علتك بیانه لسان نظمی
وزنده ملی اولمیغی ایلری سوریلری ، حالا اثبات اولونمه‌مشجه
بر دعوا بر تعصب افراطپرورانه بر غریبهٔ انحصارجیلقدر .
عروض وزنی علیهنده یازیلان بوتون کوزلر دولاشدقجه ، یاتیدیلر
یغما لسانمزده قطعیجه و بو وزن ایله داها چوق نفیس اثرلر یازیلاجقدر .
هجا وزنی طرفدارلری عروض وزننه اولان بیهوده خصومتلرینی
ترك ایدرلك اولسالرده عروض وزنیله هجانك وقعنی تسلیم

بولونمده هجا وزنی طرفداری ده اولمده بعضه شاعرلرك مثلا جلال
ساهر بكك عروضله وزنیله یازیلمسه غایت طبیعی شعرلری واردر .

وزن عروضی غایت آهنكداردر . عادتا آهنك موسیقیه
بكزه ینه بر وزنده لسانمزدن چیقاریلمق دكل بالعكس محافظه ایدیلمك
لازم كلیر .

وزن عروضی عثمانلی توركلرینك لسانه بر عصردن بری
كیرمسه ، یرلشمسه ، عواملك لسانده تأثیر برقمشدر . بناءعلیه
بونی لسانمزدن چیقارمغه قالقیشمق بیهوده و غریب برتمنا اولور .

وزن عروضی هرشیئه رغما لسانده یاشایه جقدر . فقط
وزن عروضی طرفدارلرینك هجا وزنی بكنمه‌ملری ، اونی قبول
ایتمه‌ملری فقط برتعصب بیهوده و برانصافسزلقدر . هجا وزنیله
محدود برچوق شعرلر بك كوزل یازیله بیلیر ؛ حتی عروض وزنیله
بولونمیه شعرلرك هیسی هرزمان اوقدر ایی یازلمه قابل دكلدر .

عروض وزنی پرستشكارلری هجا وزنی بكنمزلر ، سومیه‌لر .

[٢] هجا وزنی اصل توركجه مزك وزنیدر ، غایت طبیعی وملیدر .
هجا وزنی لسانمزده قدیم موجود ولوكه برتكامله مظهردر .

ضیا پاشانك ظفرنامه‌سی الی الابد لسانمزده یاپیلان اولرجه
بدایع هجو و تعریضدندر . بویله بر اثرك هجا وزنیله یازیله
مایه جغنه امید ایده بیلیرمیسکز . ظفرنامه ذوقه ایرمزده ،
هانز تفکر ایتمزده اورده جهلرده موافقه بر اثر اولدیکه شعر صنعتنی
ارامسنده بر تألیف گزیندرکه وزن عروضی ایله لسانمزده هیچ
باشقه بر شعر یازیلامامش اولسه یالکز ظفرنامه‌نك وجودی عروضك
وزن عثمانینی تورکجه‌سنده یاپیلار اولمسی تأمینه کفایت ایدر .

*

* *

— خلاصهٔ کلام و نتیجهٔ قطعیه —

[۱] وزن عروضی نه غیر طبیعی نه ده غیر ملی در . بو وزن ایله
هر تورکلو شعر یازه بیلیر ، چونکه عصرلردن بری تکامل ایدرك
عادتا درجهٔ کمالنه واصل اولمشدر . ثروت فنونه مکتب ادبیهٔ منسوب
مشاعرلرمزك الک طبیعی الک ملی بر لسانیله وزن عروضیده
یازیلمسی بو زنلرجه اشعاری برقا برهان قوی تشکیل ایدر .

مطلوب اولدیغی ایچون - موافقه دوشمکی ده علاوه ایدهرسک هجاوزنک بو واديده دها چوق موفقيتی تعيين ايدر. فقط هزل و تنقيد، لطيفه و تعريضه ايچون ده عروضنک وزنلری بیکلرجه دفعه متفوق اولدیغی اونوتمامليدر. هجاوزنيله انجاق فکرمليده ملهم اولمش بر قسم اشعار تعريضه کويانه يازيلير بيلديکی حالده عروضه وزنلر هم فکرمليده هم افاده‌سنده ده حصر منفعتده هجولر، هزللر، تنقيدلر، تعريضلر، استهزالر يازيلير. شتم و تحقيرده، تشهير و تعريضده آهنگ موسيقينك فوق العاده مؤثر لطف سامعه نوازندن لايقيله استفاده ايده‌ميه‌جکی ايچون اوقدارده ايي يازيلير که هيچ برملتک لسانده شعری بو يولده اشعار ايچون عروضه وزنی قادار مساعد دکلدر. ديمکده اصلا چکينمم.

بو باده اوزامه عروضيله نظم ايديلمش هجويات و هزلياتی مثال کتيره‌جکم. اسکيدن، يکيدن بونلر اوقدار چوقدر يازيلمشدر که هماهمان هر شاعر کتابنده هر مجموعه‌ده خصوصيله هر حافظه‌ده برچوغنه تصادف اولونور. هيچ باشقه اثر بولونماسه

ادبایك خاطرینی قیردیغم شیمدی كاملاً ،

بونلره یاپسه كسرك !

بعضاً فقط - اعتراف ایت ! - مثلا بركره

دیدك ایی كورمه‌جی ؟

ادبیات قلوبنده روللنش ایتك هركس

سنده‌می جیوه بوكلرجی !

نوشه آیتوه قوسمه دینجه اشیاقی لهجه‌م

بیر اقمادك چوقكه مرقی ؛

سنك نامك سویله‌نجك بوكلوه آیتوه (لهجه) ده

ای ادبی (الحمد بوزیغ) !

— فاضل احمد —

ایشته عثمانلی نظمنده مثلی اولمایانه نظیره كوریانه برشعرانیق . بویله منظومه‌لرده بولونه بیله‌جك عربجه و فارسی كلمه‌لرك محدود هجالرینی محدود اولرده اوقوماده — برات كلمه‌یكی آلمزی تقلید

بزم ایچونده ایچیلسن ؟
سن تو - گجه‌ده‌کی ایشقلی بالیلرده قیریده
بر غرابت دیکیلسن !

صنعتك باغچه‌سنده طوتیلیور کسه سیه‌یسه
او بر الهی الهه‌ده . .
شعرمزك بوستاننه قوجاقه قوجاقه آقمسه
نه بر چیچکده لیلاوا !

ادبیاته گومردکی آلیریکه آلله ،
گچیسینه قنداماله ؟
اوسته ماشاالله ایچونده قیشه آیتیه بکله
بر ایچکلی پشتماله

دوغروسی - بیلمیورم ، فقط شاعر اتیکده
دیو - ده‌هانه اثراغ ؟

بونلرك نكته لريني عوام خلقده ذكي واحوال زمانه واقف
اولانلر بيلك املي اكلارلر ، خواص ده بونلرك شعرلريني تقدير
ايدهر . .

يحيى كمالده

هيچنك دماغنى ايشلتمكه اولدك سه
الك قوتلى برسوتوده ،
اى شعرا مادرنامنى سوده وكليبا گوتوده
سيلنديرسن دوسوگوده !

اولديرودب برده برده الك عنبر غاجكى پخوره دنده ،
ايتدك بندى برتا نرشك
دنده لدك مشهورلرى سه ابن توجه جانه انفوذ
شيمدى اونه لعيتلرسه

بعضيلر ده نظمده اوفسه ذيلر باكيده

برماهیه آلموایسته

وایور - قاراده گزییور -
گوزده بیلیم نه سزییور -
مدفتلی چرخ گیبی
دونه‌جه آلتونده گسیور -

دمیر یولی دمیردندر -
گاریلک هپسی بردندر -
خلقک اغزینه یم اولسه
اوزانیر صاغه صیردندر [1]

- نامق کمال -

ایشته حکومتک عدالتنه، اجراآتنه تعریضاتی جامع بر اثرجلیل.

---

[1] محمود ندیم پاشا طرفندن ملکک فنا شرائطله ویرلمسه اولدقده
ادرنه شمندوفر خطنه تعریضدر.

بیلیرز . استانبول چوجوقلری ایسه تعدیل و تنقید یولنده بوتون بو صنایع معنویه و لفظیه دن بالخاصه جناسدن نهایتده کلّی جهتله استفاده ایدرلر .

ایشته تعدیل و تنقید ، لطیفه و تعریضه ایچرده تامیله نفوذ ایده جك برچوق اسبابه آرتیق وزنلی ایله بو دورلرده اعلانه موفقیت اولونماسی پك طبیعیدر . ایکی مثال اوقویه لم :

بکجی توركوسی

ارقداشلر چیقدم یوله
سلام ویردم صاغه صوله
استانبولده غازه غازه یوقده
یاقاتمایرلم قاره قوله

رمضانده دیردی شهردن
مالکلرندن پیاسه دن
کاتیبه حقه یوز غروشده

تشکیله قابلیتلرنده انکلیزلک مقدمدر . حالبوکه عامهٔ محدود هجالی کلمه‌لرده تشکل هجالرینه همان همان هیچ توافقه ایده‌مز . ایشته شو اوقودیغمز نظمده زمینک بو محدودیتنه ذی حیات بر مثال تشکیل ایدییور !

[٤] هزل و تنقید ، لطیفه ، تعریضه و دیگر نوع شعرلر .

بو دالرده یازیلجق اشعار ایچون هیچ زمانده عربی ، فارسی کلماتده استعانه‌یه احتیاج حس ایتمز ، بلکه کوزللکده پک معنیدار تورکجه کلمه‌لریمز ، تعبیرلریمز ، شیوه‌لریمز واردر . تورکلرک کندیلرینه مخصوص بر تشرید لهجه‌لری بر ذکاوتلری بولوندیغی ، استهزاء و تقلید ایچون تورک لساننک پک مساعد اولدیغی معلومدر . ضرب مثللریمز اراسنده ، حیفا که آلتی مخلوط و مستهجن اولانلرده ، اینجه‌لی بر فکر مللی‌لی اوستا ، نکته‌لی شیلر کوره‌بیلیرز .

کرک اناطولی کرک استانبول لسانمزک کندیلرینه مخصوص اولانلرده پک اینجه نکته‌لر پک ظریف سوزلر بولوندیغنی ؟

خیالم اولسیدی شرف یولداشی
کوکلرک یولنده پك یورولیدم ؛
عمرمك اك بویوك شعری بولوردم
اولسیدی ساحرم بر مزار طاشی

— انیس باهی —

شو منظومه ده محدود کلماتی عربی و فارسی کلمه لر ینه خیلیجه خیلی نادر اولمقله برابر ، فقط مصراعده بوشلقده ده برده بولونیور . او مصراعك آهنگ دوشکی یعنی شعرك منثور پارچه لرله قاریشیه بر منظومه یه بکزه دیکی شك و شبهه دن آزاده در . نه یاپیلیرکه « سعادت ، افتخار ، فانی ، حیات ، صمیمی ، دقاقت ، ریاکار ، احتراص ، ابتدا ، عائد ، ابدی ، انعطاف ، الهام ، صاحب ، عاجز ، تسلی خیال ، ساحر » کلمه لرینك تورکجه ده مقابللری یوقدر ؛ شاید بعضلرینه معادل تورکجه کلمه لر بولونسه بیله بونلر غریب شیلر اولور .

دیمك که ، تکرار ایدیورز ، هجالرنك توسیعی ، لسانك

فانینك سسی بقا ایستر

سزلرکه بیلمز اسملریکز ،
بوده شعر مزارلر دکل یریکز ؛
ده تورکلك تاریخی ، تربه‌کز سزك ،
قندیلی ده تفلاك ده ده بر تربه‌کزك

دوشونورم سزلری اکلاتبیلمه
برالهامه صاحب اولمق ایسته‌دم
منبعت انجیلی ساحه‌ده سزلری
~~سنتمه مصحفیمه ایسته‌دم!~~

بوطوپراقده غیرته یه البته یاقده‌ك
دیبی قلبمده پاکنه برآقده‌ك
اوتانیم بوعاجز شاعرلکمده
افندیه افندیه اکلادوم که بن

آه او كوزلرده كه حياته ريا

كوزمك نورينى سوزلرده قايا

بنى بر دوغاسز ريالره يايار!

لعنت بو كوزلرك احتراصنه،

لعنت بو تنفس ابتلاسنه!

⁂

اى شيمدى سوكيلى عائدسنكم

اى شمدى كنجلكك هرهوسنه

ايريلوبده يارالرنه قادوشانه ايلر،

آه او يارالره ايچومه اولسه نظرلر

يورولمك ددديكى ديكلسهم ده بن،

شمدى ايدى ايكلسهم ده بن

دنيا بم سزلرده انعكاسى ايتمز

زمینه سماوی افتخار اولسه ؛
دنیایه قاپانان نظرلریکز
تاکه سزه مغفرت نوریله دولسه .

نه قادار آلچالیر بوفانی حیات ،
باقدقجه صیمی عزلتکزه .
برآنده جوشه‌رق اغلادرم الهیا !
گناهلر گوزیاشم لایقمی سزه .

خایر ، صانمایک که بوگوزیاشلرم
گیدلرمک ایستیور سزدکزی ؟
ای بنم غیب اولان قارداشلرم
بن گورمک ایستدم بر دها سزی

لعنت ، گوزلرم دوراده گوکلریه
اغلادم بوگوکلر سیلسینه دییه ،

لهجه‌لرك دیلی دكلدر، عثمانلی تورکجه‌سنده عدم تطابقی
محققدر.

حیاتده برآز شدت و عصبیت بولونمق لازم گلیرکه هجا وزننك
ناصل عاجز قالدیغنی ده بو دیزه‌لرله یازیلمش شعرلر اوزرنده
اساساً بیلك گوزه‌ل، آهنك اعتباریله قنادینه بیله‌جك
قادار قایبشیه اولان آتیده‌كی مثالی آلالم؛ آهنگسزلك
نزه‌لرده تجلی ایتدیگنی ده كلمه‌لرك آلتنه خط چیزه‌رك
گوستره‌جگم:

چناق قلعه شهیدلرنده

ای شهیدی گوردیگم بیلك جوره اوراقده،
ای شهیدی بربلیغیم قارا طوپراقده،
اودیاغمارلر اولیقویه دالمش اولدیلر
شهیدلك شانی آلمش اولدیلر؛

یاپه یاپه ذیرلیمه مزارلرینه،

بو شعرك لسان طبیعیسی نه قادار کوزه‌ل نه سویلیه‌ر .

لکن بونی بوراده‌جه موفقیتله اجرا ایدن رضا توفیق بك یاپه‌بیلیر .

چونکه رضا توفیق بك ملی وزنی بلکه بوتون شاعرلریمزدن ده

ایی بیلیر ! وزن ملینك ایسه روحنه واقفدر . فطرةً شاعر

کبی اولدیغی ده بك مدقق بر حکیم اولدیغیله ده رضا توفیق بك هجا وزنیله

شعر یازمادن اول اونی اوزون بر دور صفحات تأملنده تدقیقه

ایده‌رك سرائرینه انفاذ نظر ایتمشدر .

باقیکز بو منظومه‌لرده عربی، فارسی کلمه‌لر ترکیبلر وار ؛

لکن بونلر او قادار بر اعتدال کامل بر ذوق ایله شعره یرلشدیریلمشدر ،

شعرده تعبیرلر ملیلشمش کبی استعمال ایدلمشدر ! بویله بر منظومه

وزن ملیده کلمات و تراکیب فارسیه و عربیه‌نك حدود استعمالنی

بزه تعیین ایده‌جك بر اثردر . و شعره تقلید اتخاذ اولونمالیدر .

شو حالده لسانمزده اکثریتله که وزن ملی ایله یازیلان

شعرلرده آهنگی مضمحل و پریشان ایتمامك شرطیله عربی ،

فارسی کلمه‌لر ، ترکیبلر بولونماسنی ده قبول و تجویز ایدیورز .

لکن عموماً بر صورتده وزن ملی محدود هجالرك وزنی دیمکدر ،

شو صحراده بيلنك صوك بهارنه
ژاله‌لر تيتره‌ركن چمنزار كده
كوكده دوغماده اولسه بدر زاكرم
صاتم هيچ چيچكده ديرمكه كلسم

سنی آكدم بر كوزده غم چكندكله ،
عشقمه اوغرینه یاشه دوكنلره !
صاری غنچه ديرده شو ديكنلره
ده شكر بر چيچك لوتمكه كلسم !

يارك اولسهم كبي بر سر سبلهم !
نشئه سرداى بوحس الم ؟
بر حمده نفسونده ايدك بلمم ؟
بوكونده سطا كوزل ديرمكه كلسم

— رضا توفيق —

غايت صميمی بر حس امولى بولونه قسمت و نزاكتيله تبليغ ايچه

بر موسیقی لساننه حاجت یوقدر. حتی بویله بر لسانه ایله حسیات
رقیقه اره سنده تضاد بولونور. دیمك كه بوراده لهجه
وزننك توجیه جك آهنكی یك موافقدر. باقیكز :

خصوصی بر زیارت

توفیق فكرته ردیه

دیرلركه ایصسز قالدقده تربه‌كده
وحشی كلر آچمسه، كوكیمه كلسم ؟
او باغ جنتك خاكنه سن ده
حسرتله یوزیمی سورمكه كلسم .

دیرلركه سن اول باغچه‌لره
قبركده‌كی چوجوب بر دم [illegible]
بر سرادر اولمسه ؟ [illegible]
ازسلچوب [illegible] .

افاده ایده‌ده بر شعرجیك‌لر وزن عروضی ایله یازیلدیغنی اونلما ایدیلمه‌بجادر . بر قیسمی کوزلجه جوجوق شعرلرینه هجا وزنیله یازیلمش اشعار آره‌سنده داها پك چوق مثال کوسترمك ده قابل اولور .

[۲] کوچوك ، اینجه : صمیمی . لطیف حسلری منعکس اولان شعرلر .

دیمك ایستیورزکه حیات عالیه ، حیات مادیه ، حیات شریفه وزن ملی ایله یازیلماز ؛ هیچ یازیلماز دینلسه ده جائزدر . هجا وزنی انجاق اوطبیعی اولدقجه موثر اولان صمیمی حیات رقیقه ، حیات لطیفه‌یه موافقدر . بو ده صمیمی حیاتی تبلیغ ایچون لسان قلبك اختیار اولونماسنده نشأت ایدر ؟ قلبك لسانی ایسه الك ساده ، الك صمیمی ، انجق ملی اولاندر . اوده عربی ، فارسی کلمه‌لره ترکیبلرده استغناجی بولونمه لازم کلمز . فقط اولسه ده حیات رقیقه‌یی افاده ایچون پك قطعی غایت ذکیمه اصول و وزنه تابع

— آنه سوكيسى —

بر آنه نك ايكى ياوروسى وارمش ،
الك كوچوكى بش ياشنده قادارمش .
بر كون ده آنه‌، كوچوكنى سوەركن
چوجوق ديمش :

— كوزل آنه سنى بن
نه قادار چوق سوديكمى بيلمزسك ؛
بلكه بنى سن او قادار سومزسك ...

— نه دن اوغلم ؟

— چونكه ياورولك ايكيدر !
سنك كوكلك ايكى قسمه آيرلر پارچه پارچه ،
بنم يالكز بر سوكيلى آنه‌م وار .

" چوجوق شعرلرى "

— ابراهيم علاء الدين —

ايشته بوراده كوچوجك بر حس پك صميمى بر چوجوق لسانيله

اویله‌ده بجه‌ده ... سنده داها؟

عنادجیسك ! [illegible] عناد شاد

بیلمم ... عنادجیسك نه‌دن !...

اوكه بویله اوغراشیرکن

اوبوده بنم ، اوبوده سنك

صاقلاجاغ ایسه بر گیزله

دردك ایتدی ، اولدی تیره !

[illegible] مشیره [illegible] دیه

— توفیقه تشبیهاً —

بویله چوجوقلر سطرلرینی ده بو جامع اولمق شرطیله بر قاعده قبیلی بر چوجوغه حکایه‌سنی یازمق ایچون ذاتاً کفایت قاریسی کورنمه‌سینی توزیعدر . بو حکایه‌یی اوزاده فرده‌یه کلمه‌سنده توفیق تمده [illegible] کوستریله اونده توفیقه قلمت بیله عمرلرنده یازیلمه بوده جمله‌ده سادهٔ وشیمی اوله‌رق یازیلمازدی دیلمیسه بلیم زه‌ه یالکز بر شی سویلرسه‌م داها .

— اوینایالم ، لكن بر قاچ

دقیقه‌جق اوزون بقا .

— پكی ، فقط حیا بوده گل شها !

— گلدم ... نه دیه باشلایه‌لم ؟

— گوزه ابه دنه . — یوقسه صاقلانباجه

اوینایالم . — خایر ، ابه اوینایالم .

— خایر ، داما ؟ گوزه ابه یی

اوینایه‌جغه اکلادیسه یوقسه ،

هرکسی لدی اویونده .

— صاقلانباجه گل ، صاقلانباج اولسون

— ایللا اوجه کیم کیمی بولسونه ؟

— سن سنی . — عقلسه بونم !

اریه بنم . — یووو ... تاللا یاوه ،

اولجه کیم اوینا سه نه دیه‌جك ؟

— صاقلانباجی کیم سویله‌دك ؟

— سنه سویله‌دكسه سویله‌دك !

بسيط بعضه نجه لريله دتورکجه کلهرله بر چوق شعرلر
يازيله بيليرايسه ده بونلرده ده چوجوقلر ايچون الزم اولدقجه
طبيعيت وصميميتى احراز ايتمك غايت مشکلدر . الك کوزل
بر درج بدا عتطارانه صاحبى اولدقه توفيق فکرت مرحوم بو حقيقتى
تماميله ادراك ايتديکى ايچون چوجوقلره مخصوص اولهرق يازديغى
شعرلرده هپ هجا وزنى قبول ايتمشدر .

بر بويوك شاعريمز خصوصيله الك بويوك صنعتکارمز هجا
وزنى قبول ايتمسه ايشته بوله دائره سنى تحديد ده چوجوقه
لسانه تطبيق ايده رك قبول ايتمسه . بوحالده فکرتك صنعته
دهامته ده اولدقجه نفوذ نظريه دلالت ايده مزده هجا
وزنك عثمانلى تورکجه سى ايچون يالکز اصول نظم اولدیغنى
قطعيا کوسترمز . «سرسيده» مؤلفى هجا وزنيله بر «
رباب شکسته » نشر ايتمش اولسه يدى او زمانده کنديسنك وزنه ميلى
يى قبول ايتديکنى اکلاردق .

اولدى ، بيتدى

- هايدى ، قالدرسه ، اوينايه لم .

داها مشكلدر ؛ الك اوفاجه بر يابانجيلق الك خفيف بر قابالقله روحى اطفالى بيزار ايدر . چوجوقلرك ، لطيفه سكز اون ياشنى تجاوز ايتمه‌مش اولانلرك كنديلرينه مخصوص فكرلرى ، كنديلرينه مخصوص طرز بيانلرى ، كلمه‌لرى واردر . اونلره خطاب ايله جلب اولنه بيلن برشاعر ممكن اولديغى قادار كنديلرى لسانلرنجه يازه‌جقدر . شايد اونلرك لسانلرندن اوزاقلاشيرسه بو تباعد آنجاق اونلرك يا قولاقلرى ويا كوكللرينه قبول ايديله‌جك بر طرزده اوله‌جقدر . يوقسه چوجوقلر ايچون يازيلمش شعرلر ، بويوكلر ايچون اولسيدى ؛ بيلكه ده بارد شيلر اولور .

بو حقيقت بزده هنوز ايى آكلاشيلمادیغی ايچون چوجوقلره شعرلرى ناميله آنلره يازيلان آثارك يوزده دوقسانى فنا دوشيور .

چوجوقلره خطاب ايچون بو شرائطه متابعت لازم كلنجه وزنده حروفه عنايت ايتمك ، تفاعيلى ، عربى فارسى كلمه‌لر خصوصيله تركيبلر اصلا مشابهة قبول اولنماز . حروف هجاده نظر

تاکریم شاهد، دوداغم سوزمه

ملتمك سوگیلیدر اوزمده

وطنمده باشقه‌شی یوقدر گوزمه

یاره یتاغنده دشمنه آغلاتیرم .

آنه گوزلرکه لوزی یاشنی سیلدیرم

قاراداشمه ییغلاغی بیلدیرم !

وطنمچون یوجه تکلر دیکدیرم ؛

بو دنیاده کیمسه قلماز کیدردم

— محمد امین —

ایشته بوده عوامی وجدانه تأثیر ایده‌جك عوامی هجانه کیشدهجا برشعرکه دنده هر ذوقی ایسه‌شکی کوزیچی یازیلیر .

[٢] چوجوقلره مخصوص شعرلر :

هجادنك اك بویوك لطفی چوجوق شعرلرنده توره‌دلیو . چوجوقلره خطاب ایتمك عموماً هجا وزنی ایله

جنگه گیده‌رکن

بن بر تورکم، دینم، جنسم اولودر؛
سینه‌م، اوزم آتش ایله دولودر؛
انسان اولان وطننک قولیدر،
تورک اولادی اوده دورماز گیده‌رم.

محمدك کتابنی قالدیرتمام،
عثمانك بایراغنی آلدیرتمام،
دشمنی وطنمه صالدیرتمام
تاکری اوی ویرانه اولماز گیده‌رم.

بو طوپراقلر اجدادمك اوجاغی؛
اولدم، گوردم حبیب بو یرك بوجاغی؛
ایشته وطنه ایشته تکلیف قوجاغی،
آنا یوردیه اولاد بوطانه گیده‌رم.

ترقینك قوشه قوشه گلیور ،
ایمه اولك امككك بوشه گیتمیور ،
دونه اسكی گوله منز ، اوتانیدیرز ،
بر اقشام دالاردم ، اویاندیرز !

- ضیا گوك آلپ -

ایشته « دوشی ، ترقی » كلمه‌لرندن ماعدا هیچ بر لفظی عوامه یابانجی اولمایان نفیس بر منظومه . بو اثر عوامك یوره‌كنی یاقار . خواصك قلبنده‌ده بر تأثیر حاصل ایدر . چونكه اك بویوك شاعر بیله هر شیده اول افرادندندر یعنی عوامدندر . شیمدی بویله بر شعرك قدر و قیمتنی انكار ایتمك ، بویله بر شعرك عوام خلقه تأثیر مخصوص القا ایده‌جكی ایلری سوره‌مك اولسه اولسه هجالرینه كوزی قاپالی اعتراض ایتمكدن منبعث بر افراط تعصب اولور . بو شعرلری عروضه دوزلمه یا ازله یا بعضی قبول و تسلیم ایتمكده اصلا چكینمه‌یز .

گلسم آما خانه‌ی سنك بلده ؟
قالسم آج و غريب كندی ايلنده ،
دوره اسكی گورسی، اوته‌نه یر اولی ،
براقما اوبوسونده ، اویاندیر اولی !

يوره‌لا اولی يكی دوشه گيرسيه ،
گلی ياپسيه ، آلسه ویریشه گيرسيه ؛
فابریقالر ايسيه ، تجارته گيرسيه ؛
دوره اسكی گورسی . . . . . .

حيقيشيركه اردو ، دونما ياپسيه ؛
عصر بوجه ترقی گوروره قاپسيه ؛
توره‌لكلی هنيسه ، تكرعيه هپسيه ؛
دوره اسكی گورسی . . . . . .

طمدايمه يه نيفا خورشه كيتمه يوره ،

برشعر قارا . عروضه دن ایله یازیلسه برشعر عوامه القاعی تأثیر ایده مز . تکلیفا کلمه اکلاشلماسیه : بوقاریده ده سویلدیکمز گبی صرف تورکجه کلمه لر ایله ده قاعده بسیطه سویه عوامده یوکسک شعرلر یازیله بیلیر .

عوامک اکلایه جغی سوزلرده لسانمزه اول (فکر) آچیق اولملیدر . بوراسی اخص در . ایشته بونه صوکره اکثر کلمه لری تورکجه برآیلی عوام شعری اوقویه لم :

دوره ما دره !

دورمایورمانه ، دوره ما ... کبرکلی آرتیره ،
تورکلکک باشنه حقارت یاغدیره !
اویوبانه برقره بوزلت آنده ،
دوره اسکی کوله سی ، اوتانذیر اولی ،
بیراقما اویوسونه ، اویانذیر اولی !

بویوردک خزنه سی اولنک المنده ،

[١] عوام خلقه مخصوص اولان اشعار .

عوامك سويديكی شعرلری علوی ، نازك ، مبهم ، رقيق كلمه‌لرله توصيف ايده‌بيله‌جكمز ، ممتاز و مستثنا خياللرك ، شديد ، حزين ، عميق دريه بيله‌جكمز اوغراشديرانه حسلرك ؛ دينی ، فلسفی ، علمی ، اجتماعی نظريه‌لر ياد ايده‌بيله‌جكمز اوليوكسك افكارك بكده بريني احاطه ايده‌مز . عوام خلقه بيان ايده‌بيله‌جك اولدقلری وجدانه تأثير براقه‌جق فكرلر و حسيات و خياللری غايت معين و محدوددر . حتی عوام شاعری اولمق داعيه‌سيله ميدانه آتيلانلرك شعرشيوه اوله عوام دهنی ايجه تدقيق ايتمش اولملری لازم كلير . شويله‌كه عوام خلقه ايچوده نه كلمات عربيه‌نك علمی و فنی معنالرينه ، نه تراكيب فارسيه‌نك اينجه لطافتلرينه ، كوزللكلرينه ، نه ده علوم و فنونك اصطلاحاتنه احتياج كورولور . عوام كنديلری لسانيله سويلر سويله‌نيلير . شاعرلر توركجه كلمه‌لر اولدقجه و بالنتيجه هجا وزنی عوام شعرلرنه ايچون پك موافقدر .

هيچ بر وقت هجا وزنيله يازيلمامش بر شعر

تمایل افراطیده درانه شایان قبول اوله‌ماز .

علمانك بر لسانده شعری اولور ، بزم ایکی لسانده شعریمز وار ! بو اوده بر ثروت لساندر او قدر حائز اهمیت بر کلی آهنکدرکه اقوام سائره‌یه غبطه بخش اوله‌بیلیر . نه عجیب الاطوارز قوملرکه بو ایکی خزینه‌یی هرکون داها زیاده دولدورمق اوزره هپسینه هرکس ده روحمزك داها جانلی هیجانلرینی صاقلامغه چالیشه‌جغنه بر ده بری قاپاسه ، کورلتمك ، محو ایتمك ایچون مباحثاته ، مجادله‌لره کیریشیورز ! هجا وزنی طرفدارلرینك وزن عروضی اولدیرمك ایچون صرف ایتدکلری بیهوده غیرتلر نه قدر شایان تأسف ایسه عروض وزنی پرستشکارلرینك هجا وزنی بتیرمك ایچون کوسترمك ایستدکلری هجوم طورلری ده او درجه موجب حیرتدر .

هجا وزننك شیمدی‌یه قدر نقاط نقصندن بحث ایتدك ؛ شیمدی ده بر آز محاسنی سویله‌یلم :

هجا وزنی تورکجه‌نك طبیعی وزنیدر . بو نكته‌یه باشقه درت نوع شعر ایله کوزل یازیلیر :

بو يولك شاعرلرينك شعرى بيله محكمه‌ده اطلاسه گيركلر . اولسه

اولسه عوام شاعرلرى چيقار . صرف توركجه اولدقجه برلسانا ،

مدنيت لسانى حاله گتيرمك ده خيال محالدر . چونكه مدنيت

ماضيده دگل ، حالده چيقار ، و آتيه متوجه اولور .

توركلرك شايد قديم بر مدنيتلرى وار ايسه بيله بوگونك مدنيتنه

نسبةً هيچدر .

*

* *

زياده تفصيل ايتمگه مجبور اولديغمز بو بحثه آرتيق نهايت ويرمك

ايچون صوڭ فكرلريمزى سويليه‌لم : بزم ايكمز شوندن

عبارتدر :

هم عروض وزنيله هم هجا وزنيله شعرلر يازيلماليدر .

استبدادڭ حكمفرما اولماديغى

ديه يازيلمه‌جقدر . ادبياتده‌كى استبداد سياسى قدر استبداد

فكرده ده برلق انقراضه سبب‌در . حتى استبداد سياسى

استبداد فكريدن دوغار . شوحالده نه هجا وزنى طرفدارلرينه

نه عروض وزنى پرستشكارلرينك انحصار و تحديده گوستردكلرى

ایدیور . کندیسنه ایکی دنه حقنده‌کی فکرینی صوردم
ده : « جناب بانده ایله نظم یازه بیلیور ، دنه عروضی
ایله شعر یازییور . » جوابنی ویردی . ایشته اوراده هیله
شو سوزی شیمدی‌یه قدر ایراد ایتدیکم دلائلی بر موجز
ومعجز افاده‌ده جامعدر .

دینیلیورکه : ترکی لسانیله یازیلان شعرلر آره سنده
بر عالی اولمامسی بوتون ملی لسانک نقصانندن دکل ،
داهیلرک فقدانندندر . هر زمان جان کبی بر داهی ؛ خلقک
جناب کبی بویله شاعرلر یتیشدی ؟ هر لسانده نقص اینسه ،
بویوک شاعرلری ده یتیشه‌بیلیر و ایشته او زمان صحبا دنیه
سلطنت قطعیه‌سنی احراز ایده‌جکدر .

بوکا شویله جواب ویریرز : عصرمز عصر مدنیتدر ؛
ملی لسانه دینیلن ساده ترکجه ایسه بالاطراف اثبات ایتدیکم
کبی علم وفن لسانی ، مدنیت لسانی دکلدر . بناء علیه بو لسانی
قبول ایده‌جک شاعرلر آره سنده عصر حاضره شایان اوله‌بیلیرجه
دهات شعر یتیشمه‌سنه احتمال ویریلمز . داهیلر دکل ،

استغفرالله : اونلر عناد و تعصب سیئه لرندن مبرادر .

حیاتلرینی ، اثرلرینی تدقیق ایدنجه بونی بوتون وضوح و نورانیتیله گورورز . عبدالحق حامدی دوشوننلرک نظرنده : بو داهئ اعظم لسانمزه شعریمزه تماماً متصرفدر ، او لسانی تجدید و احیا ایدن کندیسیدر . هر شیئی یاپدیغی گبی حساب بارمغی ده قبول ایتمش ، وزن ملی ایله قوجه بر تیاترو یازمشدر ، نثرده ده یازمشدر . فقط نثرده ده صوکرا ایشتدی ، نثری اوزانه عروض ایله نظم ایتمشدر . عجبا نیچون وزن ملیی صورت قطعیه ده اختیار ایتمه مشدر ؟ خاطرمیده صوك زمانلرده نشر ایتدیردیگی " طرخانه " ، " ایلخان " پیه سلرینی حساب بارمغیله یازه بیلمزمیدی ؟ بوغریب دقیقه یازمسه بولونسه یله بو گونده وزن ملی ایله یکی بر پیه سی وجوده گتیره مزمیدی ؟ هیهات ! ایلی تقدیر ایده مدی که خامه لر بوگونکی یکی لسان ایله بر تیاترو یازسه دهشتلی طرفدارلر بولور ، تماشاخانه لر تشکرلرده ، تقدیرلرده مظهر اولور . بویله ایکن حامد حساب بارمغی قبول ایدییور . الك اوفاق بر نظمنده بیله زرده جه نی اختیار

محروم قالیور ! اسكی توركجه ده ، بغداد لساننده عثمانلی لسانینه ادخال ایدیلمك ایسته‌نیلسه یكی كلمه‌لرده بر آكلاشلامازمبهم عوام خلقه صحیح اكلاشلامازدی . دیمك كه اما لسانیمزده ده یكی لسانه كلمه آلمه‌لری تحدید ایتدیكمز الی هنوز دوام ایده‌دورسه لسانده زنگینلشمز ، یالكز اكلاشلاماز اولور . بو حالده یالكیمه ایسته‌نیلمه ساده كه عوامیدر لكه رعایت دگل ، معنی‌یه عودت ایدر .

دقت اولونوریا : بویله افراطده وارلیرایسه نتیجه شیایانه مرحمت درجه‌لرده غریب وعجیب اولویور !

لهجه دیلی علیهنده بر دلیل داها ایرادنده كندیمی آلامایجغم : بو دیلی ملتك بویوك شاعرلری قبول ایتدیلر . یالكز توفیق فكرت حسابنه باده ایلر چوجوقلره مخصوص اولاده‌ده شرمینه عنوانلی اثرینی نشر ایتدی . لكن بو حادثه نك لهجه دیلی لهنده علی الاطلاق بر دلیل تشكیل ایده‌میه‌جكنی اشاغیده‌كی جمله‌ده : كیلمه جریانه تبعیت ایتمسه اولماز میدی بویوك شاعرلرك تعصبلرینه ، شانلرینه می حمل ایتملی ؟

فقط فرض ایده‌لم که بویله بر تحول عظیم احتمال ویریله‌بیلسه ،
شعرلرده بونلرک تحققی اوزون بر زمانه متوقفدر . بو لسانی
اساسنده دگیشدیرمک قابل ده اولسه بونلرک بر قاچ عصرلک
رابطه‌لر اولمایه‌جغنی درحال تسلیم ایده‌جککزی صانیرم .
ینه فرض ایده‌لم که بو تحول مثلا اللی سنه‌ده حاصل اوله‌بیله‌جک
و عصرلر یرینه یاریم عصرلق قیصه مدتی آلیورم . اشعاریمز
اللی سنه متمادیاً اولو شعرلرمی یازه‌جق ؟ یوقسه جانلی شعرلری
انا لساننده یکی یکی کلمه‌لر آره‌یوقمی یازمغه قالقیشه‌جقلر ؟
بو انا لساننده مدنیت حاضره‌نک ترقیات و انکشافاتیله متناسب
کلمه‌لر بولونمایه‌جغی محققاً اوله‌جقدر . شایه بویله کلمات بولونسه
بیله بونلر شیمدی بزه نه قدر یابانجی قالیر ! بنده ده بونلرک
اوقونوب یازلمه اقتدارندن‌یم ، مع مافیه یکی شعرلرده معنالرینی
اکلایه‌مدیغم کلمه‌لره تصادف ایدیورم . شو حالده
« ساده لسانده ، ملی لسانده » دینیلن یکی جریانده بزی یکی
یکی معمالر قارشیسنده بولندیرمقله کندی کندی مسلکی منبعندن
بالذات تناقضه دوشمش اولیور ، غرامر حقنه بایاغی تیزبه بیله

بو حسلرده اویانمیورده عوامی ایقاظ ایتمکده داها مهم
دکلمیدر ؟ مقتبس منثور فکرلی ، مصطفا نجدانی کنجلر
یتشدیرملی دیرکه وطنک اولاد معرفتی عصر مدنیته شایان
اولسون . بز بو غایه‌یه مبرور ه یه حسابه بنا ایله یازیلمسه
شعرلریمزی تعمیم ایدرک فاصل واصل اوله بیلیرکه یوقاریده
بر تفصیل کوستردیکمز کبی وزن ملی ایله یازیلان منظومه‌لرده
یازیلماسنک همان همان مفقود اولیور ، بونلرده ترک واهمال ایدیلنجه
ده شعرک ، ادبیاتک روحی اولان افکار و خیالات و حسیات
غایتده محدود و عادی قالیور .

[illegible]

لسانمزه عربی وفارسی کلمه‌لرده آتیده یرلرینه تورکجه کلمه‌لر
آلنمه ادعاسنده بولونان و مفرط وزن ملی طرفدارلرینده بیله
ایلریده یه واران زمره یه ده مناسبت دوشدیکی ایچون شوراده
اطرافلیجه جواب ویره جکز :

تکاملات ادبیه‌نک صورت جریانینه واقف اولانلر بویله بر
ادعانک بطلاننه بر حال قناعت حاصل ایده‌رلر . تاریخ ادبیات
ده بر نظرده لسانمزک شرائط تکاملنی کوریدوب آکلایه جقسکز .

قصورلرنده چوروکلکلرینه اوله‌جقدر ؛ هله او زمانه قدر عمومیه
بوتون بوتون منزوی برحالده قاله‌جقدرکه بوکا احتمال
ویریلمز — و شاید ملی تعمیم ایدرسه شعریمز معدوم
درجه‌سنه دوشه‌جکدر . زیرا : یوقاریده سویله‌دیکمز
کبی برملت عوام ناسدن عبارت دکلدر . برملتک بوتون
علویاتی خواصنده تجلی ایدر . خواص ایسه معارفک
آغوشنده دوغار . شیمدی وجدانکزه مراجعت ایدرم :
اعدادی تحصیلی کورمه‌مش بر عثمانلی تصور ایده‌بیلیرمیسکز که
کمالاتک حامدک ، فکرتک ، نامق کمالک ، ضیانک ، سیرتک
قالمه‌لرینک شعرلرینی آکلاسین ؟ حتی بونلره تتبّعه و تتبّع
زحمتنی اختیار ایدیجه فضولیک ، نفعیده ندیم و باقیده آکلاسین ؟

بو حالده بزه نیچون بویوک شاعرلریمزک لسانلرینی ؛ بونلرک
عصرنده برده تطابقت کتیره‌رک عادتا ذره ذره اکمال ایدیلن
اولمه‌سی لسانینی ، بوتون دقتیله علویاتنه فضائل و محاسننه
رغماً ، ترک ایده‌جکز ده عوام لسانی قبول ایله قالقیشه‌جغز ؟
تکنیب طبعمزه منفکر اولمیه ، محبت وطنیه یوقمیدر ؟ او حالده

مثلك قلب و وجدانه قدر تأثیر ایتمك ایچون یازیلمش شعرلر نه قادار چیقالی ، یوکسلك . قورقونج سوزلر اولمالیدر ! حالبوکه بویله بر شعر ؟ برلی موضوع بحث ایتدیکمز رساللرده بولدیغمز کبی حماسه بناءً علیه تغنی اولنور ده استثنا ایدرسه شعرلر آره سنده ده کوره مدك آقاکوندوزك ، عمر سیف الدینك ، جلال ساهرك یازدقلری برچوق منظومه لری یوقاریده اشکلی تدقیق ایتسه لك مثلا « قزل » قیزیلسه یوکسك بر شعر بولمامیز .

هجا وزنیله یازیلان شعرلرك الم کوزللری بو وزنه بك ده طرفدار اولمایان رضا توفیق بکك اثرلریدر . بونلرك بر ایکی مثالنی آشاغیده کوره جکز . کلمه . رضا توفیق بکك شعرلری ده اشعار علویه و طنزانه دیه دکلدر .

حال بویله ایکن عجبا وزن ملی طرفدارلری مقصدلرینه واصل اوله بیلیرلرمی ؟ شعرلریله متفکره ملیه یه نه قدار خدمت ایده رلر ؟ بو سؤاله بالاترده جواب ویره جکم :

وزن ملی طرفدارلرینك متفکره ملیه یه خدمتلری کندی

دوشونلر البته فكرتك، حامدك، كمالك شعرلريني ترجيح ايده‌جكلردر؟ البته نه دوايلر، نه ده لى شعر نقطه‌ نظرندن الـ ترك ادبياتنده سالرينك هيئت مجموعه‌سنده يوكسك بولاجقلر، البته عبدالحق حامدك:

اوكنده نامتناهيلكك قيلدى تغير

بيزم مساره‌سى قالمسه بر دولت دولت

قرتقدوبرجى، «قيزيل الماده» كوره‌مديكلريني اعتراف ايده‌جكلردر.

حساب ناظر اختيار ايدنلرك مقصدلرى نه‌در؟ شعرلريله بر مملكت ملّى ادبياتنده رحمه، وطنه محبتى يوركلره يرلشديرمك اثرلرينك يوزده دوقسان دوقوزنى بو غايه‌يه تأمينه ايچون يازيلمشدر. ذاتاً وطنك يكيرمكده اولدوغى عنعاتك حرب شاعرلر ايچون باشقه بر غايه‌ده اولاماز. معلومدركه شاعرلر محيطلرينك اسيريدر. بوكونده بزلر دورنده دكلز موجوديتمزى محافظه ايچون دهشتلى بر مجادله‌يه آتلمه مجبوريتنده بولونيورز. بويله بر حنطه‌ده يازيله‌جق

شو قدر که بو شعرلری اوقومقله حیرتده ، هیجانده ،
اضطرابده ، درین درین تفکرلرده ، حاصلی اشغال-
علویه نك ، مخلدات ادبیه نك روح وفکره بخش ایتدیکی
تأثرات عمیقه یه ده دوچار اولدق .

حالبوکه اویله عروضیله یازیلمش برچوق شعرلریمزی
اوقودقجه ، نه قدر اوقوسه ق ، تکرار ایتسه ك ولسانده توکرده
یه اوقودقجه قلبلریمز شعردن چارپار ، وجدمز حیرتیمزه
یاشلار . فکرتك فرداسی هلالیسی ! بحرالطفك
" قوکوردکی . نظیره سی ؟ یا عبدالحق حامدك اشعاری ،
تمره ده برچوقه پارچه لری فاتحه اصلیه یازدیغی شعرلر !
یازدیکلك بوتونده وطنیده ایله منظومه لری انشاد اولونسه
محمد امینك ، ضیا ، نیم تکلك رساله لرنده کی شعرلریده
دها زیاده همده چوقده زیاده متأثر اولمازمییز ؟
متأثر اولمایورسق اولور اولسه تیللده قابلیتی کندی برضعف
حسابنه دها دوغروسی کیلی حربایه تحیلم تأسیس شرعیه
امور دوسته ... ادعا ایده بیلیرلر ! ... خانه ، مقبرستانه

قیزیل الماده‌کی شعرلرده کورنورلر . قیزیل الماد

الک زیاده شایان انتخاب کوردیکم ایکی اوچ شعری اوقویو

(شعرلری بورایه نقل ایتمیورم ، اوقودیغمز شعرلر

شونلردر : کوکلک ایله ایدیه ، شهید حرمی ، آ

دستانه .)

محافل ادبیاده ، محافل شبانه ده بو شعرلر اوقوندقلری

بکلنیلمزمی ؟ اوت اوقونور ! کچنلرده . یکی بر طرز تنقید

یاپلمسنه اولمقدرنده دولایی ده آیریجه تنقید ایدییور .

شعر و صنعت واقف نقادلرده بولیولرده اثرلر اوچیانه بر

قانادلرنده دوکولمه کوکلرکبی کلیر ، کچر . او دنلر

برایز بر تأثیر عمیق براقمادن ؛ چونکه بو منظومه‌لرده ایچی

بر شبابک التهابی قدر نورشعر ، انجه بر توشک ترنمی قدر

ده هم صنعت موجود در .

و صنعت نظر ماجی بر شاعرجی معالی شعریه‌ده نصیبه

اولمسه بر بر ستاشا . صنعت بو اثرلرده متفرق اولماز ، او

کوزیولک کوزللکلرینی ، سودیکی شکلرینی ده خوشنه کوردو

اولدیغی ایچون سزای تدقیقدر . کلمه‌ز بو دیمیزده صرف
لسانه نظم مباحثیله اوغراشیورز ؟ « قیزیل الما » ده
انجاق لسانی اعتباریله تدقیق ایده‌جکز .

کوکلم آسیمانه اختیار ایده شاعر ضیانک اثرینی اوچ قسمه
تفریق ایتمه : ماصاللر ، قوشمه‌لر ، دستانلر .
حساب بنانه بونلری یازمق غایت مساعددر . هم ماصال ،
قوشمه یازمق ایچون بونده موافق بر وزنده اختیار اولنه‌مان .
لکن اگر شاعر بر شعرلره عوام غلطه ایچون ذکر شبانه ایچون یازمغه
ادعاسنده ایسه محتاز بت فکرلرندن قطع نظر ، شبابه
متفکره گوره بونلرک هیچ بری اوزانه سرخمیه یازیلمه
ماصاللر ، دستانلر قدر تأثیر حاصل ایده‌من . توفیق
فکرتک ، جناب شهاب الدینک ، محمد عاکفک ، اسماعیل
صفانک ، حسین سیرتک ماصال نامنی ویره بیله‌جکمز نقادانه
منظوم حکایه‌لری واردر که ضیانک ماصاللرنده ،
قوشمه‌لرنده یوکسک اثرلردر . یالکز فکرتک
« حسنک غزاسی » یاخود یالکز عاکفک « سیفی بابا » سی

سرآپا تقلید ایدیلمز ، اونده ده بر یوکسک شعر بولنمامشدر .
وطنپرورانه ، ملی شعرلر یازمق ظن اولوندیغی قدر قولای
برشی دکلدر . بلکه دنیانک اک بیوک وطنپرور شاعرلرینی
یتشدیرن فرانسەده ده وطن ایچون ، ملت ایچون یازیلان
ادبیاتجه منظومەلردن انجق بر قاچی حافظهٔ اقوامه انتقال
ایده بیلمشدر .

« تورکلک دستانی » نامیله براز جلد نشر ایدلمشدر . اونی
بورایه عیناً نقل ایتمک لازم دکل ، فقط سرآپا اوقودیغم :
کوستریرکه بعض پارچەلری امید ایتدیکم شعرلردن خیلی یوکسک ،
قوتلی اولمقله برابر ینه ادبیات مجموعەسی بر منظوم نصیحتنامەدن
عبارتدر .

« قیزیل آلما » عنوانلی رساله که شعرداتنك کثرتی
اعتباریله بر شعر مجموعەسی تشکیل ایدیور ، قدیم بر تورك
تاریخی ، مخصوصاً فارسیله بر تورك سلسلهٔ عثمانلی ،
بلکه بر تورك میتولوژیسی حسلی تورکلره عائد بر صحنی وجوده
کتیرمك یولونده بونلری یاشاتمه کبی جداً شایان تقدیر بر مقصدله

بو پارچه یینه بر نظم اولمقله برابر گوزلجه در . خصوصیله ایکنجی بیته اعلی دیرز .

قاعده بودر ، مدنیت شرفشانه
هر ملتده ملی دنیا گوره‌جك ؛
یوز ملیونده تورك ، اسکی تکین ترکستانه
بر تورك دنیا و استقبال هپسنك

بوصوك قطعه ده کوچوك بر شعر واردر : برنجی بیتده کوزل بر خیال ، ایکنجیسنده مرغوب بر مبالغه . کلمه ایشته بوقدر . ایکی قطعه ده مشکل بر نظم بر خیالجك برده بر مبالغه‌جق بولنشدر بویوك بر موفقیت تشکیل ایدرمی ؟

محمد امین بکك صوك اثرنده اولکی شعرلرنده ده همانده تماماً اوقودم . بونلرك یوزده دوقسانی عادی نظملر ، یوزده اونی کوچوك شعرلردر . برملتك احتیاجات وجدانیه‌سنی ، برملتك حس بدیعی‌یی اولمدن انجذاب روحی بوقدر . آنی شعر ومنفعت قطعیه ایله بیلیرمی ؟

امین بکك بویوك مجموعه اشعارینی ، تورك سنه‌سنی

بونلرده حسب سویلنمسه ، یوز بیك کره تکرار ایدلسه
معلوم شیلر . اوقادارکه انسانك اوقویمغه دکمیور .

آرتق اوباده بوحیاتده یوزچویر
یارینکی ، اجدادکی صادقه قالی ؛
اوجهانکیر تورکلکی اله آل ،
نه برکوده قورمغه ایچوه سیغه دکیر .

برشاعر اول صیتی ه لطافلات ،
برعسکر اول سلاحکی ده ده ، قوشمه ؛
برعالم اول ، حقیقتی یاریداتت ؛
برایشجی اول ، اوجنکی یاره قیصقا .

بوایکی قطعه ده ده شعرده اثر یوقدر .

بیل که سنك اوسونمزیه تورك چاك
یکی تخته ، یکی یوردلر قوراجه ؛
صوك مصرك ده تورانی یارامه
ایشته سنك کنج نسلکه اوسونده .

یورده گلمه استقبالیه گیده اولورت !

ای تورك دهاییت، بعیدایت، دمیدلری آتشلری سور، قلبکزی انتقام حسلری بسله ایشته قطعه‌نك محوری مفادیدر.

او مقدس آتالره چیوه حایقیر :
انقلابه قانسز چیچك آچمازدی ؟
هر یاورو گوده ایمانه، عزم، قاندیسه ؟
تورك عرقنی بایراغنه هپ چاغیر !

ای تورکلر قانیوزی دوکرلم که سعادت چیچکلری اچینسینه بوتوده یاوزرولرمز ایمانه و عزم ایله قانی دوکرك بایراغمزك آلتنه طوپلانسینه ! ایشته بوده برنصیحته عبارتدر.

هایدی یورو ! بوعالمده هرطرف
یالکز ا. سلافه بنجیلری سلاملار ؟
هریتیر، سعادتی، سونیجلی
مستقبلی آتینده ده پارلادی !

عاملرینی تصور ایده‌بیلیرسه ؟ نهایت ده ای تورك اویانه دیور . بوحالده صوڭ پارچه شعرڭ الڭ روحلی الڭ رونقلی قسمی اوله‌جقدر . بو صوڭ پارچه‌نڭ صوڭ قسمی ایسه شدت تأثیرده اوکیلرینده فائده بولنه‌جقدر . شاعرڭ روحی بوراده منبعی بولنمغه لازم گلیر . شیمدی باقالم بو روح شتقطاری بزم ده روحمزده منعکس اوله‌بیلیورمی ؟

ارتق اویانه نجات گونی گلمش .

شو تورکلکی فلاکته قویمامغه ،

اوڭ ینه سلامته چیقارمغه

سنڭ ایچوڭده الڭ مبارك بر ایش .

بو قطعه بر هیچده عبارت . نجات گونی گلدی اویانه‌لم سلامته چیقمه مبارك وظیفه‌مزدر . کبی خرجعلم سوزلر الڭ عادی نثرده سوقوله‌جق بیله آشدی ده شدی .

سن تاآلرینك محرابنه گیت ایکیل ،

تورانه ایچون دعا ایله بیچه ایت ؟

دمیرلری آتشلری عزیز بیل ،

بر بيانك ، سليس بر افاده نك كوزه‌ل چوجوق بر تأثيرندن باشقه نام ويريلمز . شعر نره‌يه كيدر ؟ ارباب فكر وقلبك ، ادبيات مدنيه‌نك تلذيذنده دخي اتحادي اختيار ايتمه‌يه مشغولدر . بر امتك آثار صنعتنده تأثيرياب اوله‌بيلمسي نه شرائط داخلنده قابلدر ؟ بونلري ايلريده بالاطراف كوره‌جكز . شعر ماهيته دها شديد بعض تدقيقاته كيريشه‌بيليرز .

اول امرده محمد امين بكك « اي تورك اويان » اثرنده بر پارچه اوقويه‌لم . هيچ شبهه يوقدر كه شاعر بو اثري بوتون افراد ملتي دالديغي خواب غفلتدن اويانديرمق ايچون يازمشدر . « ملي شاعر » ، « ملي لسان » تعبيرلرنده مقصود اولان بو اولسه كركدر . باقه‌لم اوقويه‌جغمز پارچه سزده بر تأثير ميدر ، بر هيجان ده‌مي حاصل ايده‌بيله‌جكمي ؟ بالالتزام ، ساده‌جه صوك پارچه‌سني آليورزم . ناظم اثرنده تورككك پارلاق ماضيسندن سوزه باشلايور ، توركلرك فتوحاتني ، مدنيتي موضوع بحث ايديور ؛ متعاقباً شمدي بولونديغمز سفالت وذلت

یا بو وزنلریله شعر یازمقده اصرار ایدنلر ، مملکتده یکی بر جریان ادبیات یراتان شاعرلره نه دییه جکلر ؟ اونلرک بو همتنی تقبیح می ایده جکلر ؟ خایر ! بز بو شاعرلریمزه کندیلرینک قسمن ایستدکلری « ملی شاعر » عنوانی بخشه دیگ ایدرز ؟ فقط کندیلرینه « عوام شاعرلری » نامنی ویره بیلیرز : معلومدر که ملت ایله عوام آراسنده‌کی عمومیت و خصوصیت نظر اعتباره آلنیرسه نه هر عوام شاعری ملی شاعر اوله بیلیر ؛ نه ده هر ملی شاعر بر عوام شاعریدر .

الک بیوک ملی شاعریمز اولان عبدالحق حامد هیچ ده عوام شاعری دکلدر . اونی آکلامق ایچون شعرک ادبیاتنه درین نفوذ ایتمک لازم کلیر . الک بیوک خلق شاعری عد ایدیلن حتی بعض ادبا طرفندن « داهی » عنوانیله مستحق کورولن محمد امین بک ده اشعاریله ملتک ارباب فکر و نظرینه خطاب ایده میور .

بو شاعرلرک اثرلرندن ده روح ادبیاته واقف اولانلرک حس ایده بیله جکلری ذوق بدیعی او قدر محدوددر که بو اشعار

لسانده علوم وفنونه کلیاً تغییر ایده‌میه‌جکی لسان حاضرده غیرطبیعی دیمک یالکز سوزلر، برلفظلرده بیزار اولسه‌لرده مراعات‌درلمویتک غیرطبیعی اولدیغنه حکم ایتمک قبیلندن اولور. لساننده‌طرد اولونمقله ایسه‌ده عرب وفارسی کلمات وتراکیب ساحهٔ علوم وفنونده قالمیه‌رق طبیعت فارقنه اصیللرله اولالرمیدر دیه‌جکیز برابر السنهٔ عوامده‌ده انتقال ایتمشدر، نسبةً نادر ده اولسه بو انتقال واقعدر، بناءعلیه احیا ایده‌رز.

لساندن لسانه لغتلر انتقال ایدرسه‌ده قاعده‌لر انتقال ایده‌مز دیمک دوغرو برادعا دکلدر. هجا وزنی تعدیل ایده‌رك عثمانلی تورکجه‌سنه موافق کبی بر وزنده بولمق شایان تمنی ایسه‌ده بویله بر وزنده بولونه‌جغه قدار! محضاً هجا وزنی قبوله قالقیشمق قابل اوله‌ماز.

ایشته بوتونده شو تدقیقات ومطالعاته حاصل ایتدیکمز نتیجه شو اولویور:

هجا وزنی عثمانلی تورکجه‌نک یبانجی وزنی دکلدر واوله‌ماز.

ایله یازیلیرسه ده آهنك محو اولور ، یازیلمازسه ده لسان محو اولور

کیدر . لساننی دکیشدیرمکه لزوم تحقق ایتسه ده بوکا

بوتونجه ملتك اتفاقیله بوکوندن باشلانسه یکی بر لسانك تشکل ایدنجیه

قدر عصرلر کچمسی لازم کلیر . ترکیبلر شایان رد دکل ،

بالعکس شایان محافظه در ؛ حتی ترکیبلریمزی تکثیر ایتدکجه لسانمزی

ده زنکینلشدیررز . تراکیب فارسیه ایله معنا اعتباریله صرف

تورکجه ترکیبلر آره‌سنده بر فرق اولسه کرکدرکه شعر و ادبیاتده فوق

العاده حائز اهمیتدر . بو حقیقتی لایقیله ادراك ایده مه

بویوك شاعرلریمز لسانه بیکلرجه یکی ترکیبلر ادخال ایتمشلردر .

تراکیب ایله یازیلمش اشعارك « غیر ملی » اولدیغنی ادعا ایتمك

لسانی عوامه منحصر مخصوص عد ایتمکدن منبعث بر فکر باطلدر .

عثمانلی تورکجه‌سی دینیلن لهجه‌نك « غیر طبیعی » اولدیغنی

سویلمك ده بیهوده‌در . چونکه بر ملتك لسانی یالکز عوامنك

دکل ، خواصك ده لسانیدر . لسان خواص ایسه علوم و

فنون تعبیرات و اصطلاحاتیله مالامالدر . یوزده

دوقسان اعتباریله کلمات و تراکیب عربیه و فارسیه‌ده تشکل ایدر

شیمدی وزن ملی طرفدارلرینك كرك افراطپرورلرینه كرك
معتدللرینه قارشی ایراد ایتدیكمز مشهوداتی اجمالاً تكرار
ایده‌لم كه بحث یك داغنیق قالماسین :

اهتزازات صوتیه‌نك ازمنهٔ معینه‌ده تكرریله حاصل اولان
آهنك یالكز بر شی دكلدر ، بشرك دماغنده یك مهم بر تأثیر
حاصله كتیرر . موسیقی قدر مؤثر دیكر بر صنعت و بداعت موجود
اولمادیغنه هركس قانع اولمق كركدر . نظم انسانیتك ایلك
مستقیم لوازم حیاتیه‌دن ، نفائس روحانیه‌دن اولمشدر و
الی الابد بویله اولاجقدر . لسانه آهنكدار نظمی هیچ بر ملته
ترك ایده‌مزكه بز ترك ایتمكه قالقیشاجغز . وزن ملی ایله
شعر یازانلرده خصوصیله بر قومه شعرلرینی منحصراً بو وزن ایله
یازمق اصولنی قبول ایدنلرك آهنكه دوشدی . چونكه
لسانمزده ممدود هجالی برچوق كلمه‌لر ، تركیبلر موجوددر ؛
وزن ملینك آهنكی ایسه هجالرك قیصه اولمه‌سنه تعداد و تحدیده
ایله حاصل اولور . كلمات و تراكیب عربیه و فارسیه‌یی وزن ملی

هم محدود هجالی عربی و فارسی کلمه‌لری لزومنه گوره یازمغه

هم ده هجا وزننک آهنگنی محو ایتمامگه قابل اوله‌جقمی ؟

بو سؤاله جواب ویره‌مز . احتمال که برگون بر محیط ظهور

ایدر ، خیال و خاطره گلمیه‌جک بر شکل تعدیل بولور ،

عثمانلی تورکجه‌سنک کسب ایده‌جگی ماهیته گوره حال حاضره موافق بر لسان

بر وزن مخصوص وجوده گلیر . بو ، جداً شایان تمنیدر :

لکن احتمال که هجا وزننی هیچ بر زمان تعدیل ایتمکه قابل اولماز .

دیه بیلیرز ، الا یالکز شونی صورارز : سزک تمنیکز مصطلح

کلمه‌لرله قالارق نه یازیله‌جق ؟ بونلرله شعرلر هجا وزنیله‌می

یازیله‌جق ؟ عروض وزنیله بر منظومه یازمغه شاعر مجبور ایدیله‌جکمی ؟

او زمان اوتوز بش ، خایر ، شیمدی عروض وزنیله ده یازه بیلیرسکز ،

لکن ملت گیتدکجه شعرلریکزی اوقومایه‌جق . چونکه عروض وزنی غیر

طبیعیدر .... الخ » جوابنی ویررلر یعنی برنجی

دعوالرینی دها ایلرییه گتیرمه اولورلرکه جوابنی یازدیم

هجا وزننك نقطهٔ استناددر (تورکلک) کبی بویوک بر قلعه ، وسائط وثبوت مسالک مبذولدر ، هر تورلو حمایه‌یه مظهر اولدیغی ثابت ، ینه بویله ایکن وزن عروضی‌یه قارشی قطعیاً اعراض غلبه ایده‌میورز .

بو ادعالرده نه قدر مبالغه بولونمادیغنی هر صاحب انصاف تسلیم ایدر . حال بویله ایکن وزن عروضینك زمانه ایله قطعیاً ترک واهمال اولونه‌جغنی سویلمک هیچ بر دلیله مستند اولمقسزین دعوا اقامه ایتمکدرکه بالطبع نسبی اوله بیلیر نزده دعوی‌یه بر شی قازاندیرمز .

اعتدالیونلرک ایکنجی دعواسنده هجا وزننك لساننده الک موافق وزن اولدیغی وترکیبلرک لساننده آتیله‌جغی سوزلری مقدماتده عبارتدر ؛ بونلره ده جوابمزی ویردک .

شیمدی ده دعوانک نتیجه‌سینه تعرض ایده‌لم : عرب وفارسی کلمه‌لره ترفیعه ایده‌بیلمک ایچون هجا وزننه برچارهٔ تعدیل آرامق یالک کوزل بر فکردر . عجبا بو چاره‌ده بولونه بیلیرمی ؟

وار . برخیلی ده مسلکلی وار ؛ خلقجی تعبیرینی اوکرتمک
کبی جدا فوق‌العاده شایان تبجیل بر مقصدله تأسیس ایتمش اولان
تورک اوجاغی تورک یوردی بونلرک بوتون شعبه‌لری ،
غزته‌لری ، کتابلری ، هر یرده بولونان برچوق طرفدارلری
هجا وزنی تعمیم ایله اوغراشیور . بو مسلکی متمادیه فوق‌العاده
شایان تقدیردر . چونکه هجا وزنیله شعرلر یازیلدقجه ملتک
عرفانینه بر تربیهٔ وجدانیه بر شعور ملیه ویرمکه چالیشیلیور .
تکامل ایتمش وزنلی ده بوتون بو اسبابدن دولایی کندینه طرفدارلر
پیدا ایدییور . شیمدی فرض ایده‌لم که برکون مملکتمزده تورکلک
جریاننه مقابل بر عثمانلیلق جریانی ظهور ایتسه ؛ حتی بوقادار
بیله لازم دکل ؛ وزن عروض طرفدارلری برآرایه
طوپلانسه ، برمجلهٔ ادبیات تأسیسیله برایکی رساله نشرینه
باشلاسه ؛ هجا وزنی عروض ییلدیزی زماننده بوتون بوشعشعه‌سیله
تکرار احرازی سلطنت ایتمزمی ؟ وزن عروضینک بوکونده
قدیم طرفدارلرنده باشقه نقطهٔ استنادی یوقمی ؟ ینه یاشیلور
ینه هرکونه برچهرهٔ نوینه ایله کندینی کوستریور .

شرط تحقق ایدی . مسالك ادبیه دیكر یرلرده بو نوعده بو جوشغونلغی
تنقید ایده جكدی . لكن صوكرا نه اولدی ؟ ادرسالك یكانه
اوقا طرفداری اولان یكانه شاعرلر نره ده قالدی ؟ بالقاده حرب
ظهور ایدنجه بونلرك هپسی بر كوننك بر دقیقه نك ایچنده سوییورلدی ،
كیتدی . چونكه لسانده ابهام ایله قلب یتیره شعرا یه دكل ، لسانده
وجدان ایله قلب ملته خطاب ایتمك لازم كلیوردی . غروبك ظلال
ابهامنه مرأت ثرنك بشه اولمسه صفلی قومرادستنده خیالاتك
هیولادی حسنی قبلك سكوه ظلمیده در آغوشه ایده رك نفتی كوزلرك
حضوره رعشانیده دولاشمه زمانی كچمسه ، بوطفاره لمویرینك
كوزلرینه كوكس كرملك احتیاج دها اشكالنی كوسترمسه ایدی !
یكی مسلككك عدم كفایتی اوقادار ثابت اولدی كه سونبولستلر
ده بر ایكیسنك الحالی حالا ایله یازمغه قالقشدقلری وطنیدرانه
اكلیه ادیرم شعر پارچه سی كوكلونجی ، اوته انجاده كولونجی اولرده
تلقی ایدلدی . شمدی بوحادثه نك باشقه بر شكلده تكرر
ایتمه جكی نره دن معلوم ؟
بر كوروه هجا وزننك طرفدارلری وار ، هجا وزننك مؤسسلری

سلطنت قطعیه‌سی اعلان اولونمش اولان مسلک جدید، طرز
نوینه اوج اعلاسی اقباللرنده سقوط ایتمسه، اوته بریده
دوشیویرمسه ! بو حالک بزم ادبیاتمزده الک بارزی ده
بزه الک قریب مثالی ثروت فنونده مکتب ادبیده ایدی. بر مسلک
اولورده ظهور ایتمسه اولاده « تمثالیون » ادبیاتیده که
سمبولیزم و دهقادانیزم عنوانلریله معروفدر. تمثالیون
کندی مسلکلری اطرافنده اوقادار گورولتولر یاپدیلر،
کندی مسلکلرینک یگانه مسلک شعر و ادب اولدیغنی و بونلرک
خارجنده یازیلمش آثارک برحماقتدن عبارت بولوندیغنی اویله
ولوله‌دار خطبه‌لر، آتشین مقاله‌لر، خصوصیله اودرجه‌لرده
مستهزیانه طورلرایله عالمه اعلان ایتدیلرکه بوتون شبابک
گوزلری قاماشدی، قولاقلری اوغولدادی « الذی قلم آلان
هرکنج سمبولیست اولدی. بر وقت گلدی که حامدلرک
فکرتلرک حتی - غریب - ! - جنابلرک قدر و قیمتی انکار
ایدیلدی. چونکه بونلرک شعرلرنده « مزیت ابهام »
مفقود ایدی؛ « ابهام » ایسه شعرک روحی، یگانه

اولدیغی عروض وزنیله یازیلمش اولانلرک مقداری وزنلی ایله یازیلمش اولانلرده هیچ ده دون قالماز . فقط فرضه ایدهلم که شو میدانده هجا وزنیله یازیلمش شعرلر داها فضله اولسونده حتی خلقک بوندن رغبتی ده زیاده کورولسون ، عجبا بونکله هجا وزنینک رجحان و تقدمی ثابت اولورمی ؟ وزن عروضک ترک و اهمال ایدیلهجکی حکم اولونه بیلیرمی ؟

تاریخ ادبیات بزه نه قادار حادثات کوستریبورکه هر برینک زمان ظهورنده طرفدارلری رجحان و تقدمنی ، دوام و استقرارینی قانع اولمسه ، بوقدر رسالهلر ، کتابلر دولوسی یازیلر یازهرق اثبات ایتمکه قالقشمسه ، مسلک جدیده موافقه بر چوق آثار وجوده کتیرمسه ، دیگر مسلکلرک دیگر طرزلرک آرتیق اولدیغنی اعلان ایتمسه ؛ فی الحقیقه بر قاچ زمان ایچون میدانده بوکیلر قالمسه ، اونلرک اثرلرنده باشقه اثر کورلمز اولمسه ؛ مثلا بیله ادبیات صنعهنک بویله اولمسی لازم کلدیکنه قناعت پیدا ایتمک اوزره ایمسه ... دیگرلری سیاسی یاخود اجتماعی بر حادثه ظهور ایدیورمسه ، او قادار کورولتولر یاپیتیریر ایله

دعوانك ایکنجی قسمی ایسه محتاج اثباتدر : عروضله وزن ملینك کندی
کندینه بالطبع ترك و اهمال اولنه‌جغی ناصل ، بزه ده آکلادیلیور ؟
هجا وزنیله شعر یازانلرك صوك زمانلرده چوغالمسنده و
محو اسیه بار ، ضیا کوك آلپ بك ملی وزن ایله یازیلمه
بر مجموعهٔ اشعار نشر ایتدکلری کبی مجموعه‌لرده ، غزته‌لرده
دخی برخیلی شعرلر کورلمکده اولماسندنمی ؟ وزن ملی ایله برچوقله
شعرلر یازیلمقده اولدیغنی انکار ایده‌مز ؛ فقط وزن عروضی
ایله ده یاچوقله شعر یازیلیور : حامد ایلخانه ، طرخانه
بیاتروللری عروضله وزنك انواع مختلفه‌سیله یازه‌رق نشر ایتدی ؛
بولنه‌ماز شعرلری وزن عروضی ایله یازدی . محمد عاکف بیل کرشاد
صحیفه‌لرینی دولدوران صوك نفائس اشعارنده هیچ وزن
عروضی‌یی قبول ایتدی . توفیق فکرت صوك نغمه قارار
وزن عروضی ایله آثار محکم وجوده کتیردی . رسائل موقوته
ده ، غزته‌لرده افاعیل و تفاعیل تطبیقاً یازیلمسه داها
یوزلرجه شعر کورولدی . الحاصل وزن ملی موروثی
حقیقتاً حقیقتاً ایکی وزن ایله یازیلان شعرلر تعداد و تدقیق

تركيبلر لسانمزده نهايت تماماً چيقه‌جقدر .

لسانمزده فعلی اولورسه بعضاً احتمال ويره‌مه‌ديكمز

عربی وفارسی كلمه‌لرك ممدود هجالرينی وزنده

ملحوظ توقيفه ايتمك ايچونده برچاره بولونورده

هجا وزنی تصديق اولونمالی اوزمانده آنجق

قالماز . وزن مليلك اعلی عثمانلی لهجه‌سنك

وزنی اولور .

بو دائره‌ده اعتدالكنجه وزن عروضی عيبلريله معيبان

كمال رقت وظرافتله برصورت حرمتله نظر اعتباره آلنمالیدر ؟

ايشته برده بويله ياپه‌جغز .

برنجی اوزمانلر برنجی قسمنه عائد اولورده برشی سويليه‌جكز :

عروضده وزنلرك مقتضی كيفی ولی اولماسی لسانمزده مقبول

وپايدار اولمايه‌جغنه دلالت ايتمه‌جكلی براز اول بالاطراف

ايضاح ايتدك . هجا وزننك ده تورك ملتنه باشقه

برمسلكه كلوب كلمديكی اوزرنده محتاج تدقيقه برمسئله‌در .

عنصر وزنده هجا طرفدارلرینه قارشی دها زیاده سوز سویلمکه حاجت اولماسه کرکدر .

*

* *

هجا وزنی طرفدارلرینک اعتدالپرورلرینه نقل بحث ایده‌لم ؛ بونلرک ادعالری ده شویله‌جه خلاصه اولونه‌بیلیر :

[١] عروض وزنی مشترک وزنی دکلدر ، شعرانده یابانجیدر ، فقط بوقادار زماندن بری ملتک لسان شعری اولدیغی ایچون بردن بره ترک اولونه‌ماز . بونی ترک ایتمک ، عروض وزنی ایله اصلاح شعر یا زمانی ایله دوغرو دکلدر . عروض وزنی کندی کندینه بالطبع ترک و اهمال اولونه‌جقدر .

[٢] هجا وزنی اصل ترکجه‌یه خاصدر . ایسه ده عربی و فارسی کلمه‌لره خصوصیله ترکیبلره توافق ایتمیور .

عروضیله یازدیغی شعرلرده ملّی اولاماشمی ؟ اوقادار اولماسه که حالا بوکونه عثمانیلیغك شانی اعلایجونه کمالك شعرلری قادار برشعر یازیلاماشدر . حالا بوکونه تقدیس وطنه حسیاتی بزده اویله قادار ایقاظ ایده‌جك برشعر کوسته‌ریلمز . یا حامد یا فکرت یا عاکف اثرلرنی حسب میزانیمیه‌رلر ؟ حامدك اشبو اثرلرده وطنه محبتی القا ایده‌جك ماهیتده در ! فکرتك حسی ، فرداسی داها برچوق شعرلری ، محمد عاکفك « توکوردك » منظومه‌سی باشده اولمق اوزره هامان بوتون اثرلری آنا میدانك کزیده‌لرندندر .

بو حقیقتك سبب ایسه دوردر . وکیسه اوزانه عروضیله یازیلمیه شعرلرده روح ملی بولونه‌مایه‌جغنی ادعا ایتمك او روح ملییی یاکیدی ، اونوزدجر اولکی حالت ابتدائیسی تصور یاخود علم خلقه منحصر تلقی ایتمکده باشقه هیچ برشی دکلدر . افراطیدریلك « ملیت » ادعالرینك دخی نظر تدقیقه آلینسه ایشته بریوجه حکم واهمیته ماری قالیر .

تقلید آلمده طرفداری کورونن الك بیوك افراطیونلردن
ایلری سوره مز .

اشعار عثمانیه ده اوقدار روح ملی تجلی ایدر که عجم
مقلدی اولدیغمز حالده بزم شعرلرك ماهیت بدیعیه سنی اوقدار
مکمل ترجمهلر یاپیلسه بیله اکلایهمایورلر .

فضولیی ، اناطولی خلقی اکلار . ، طهران اهالیسی
اکلامغه قادر اولهماز . باقی ، نابی ، سامی ، ثابت ،
عثمانلی شاعرلریدر:
شیخ غالب عثمانیلرك هر نه تقلید و تحسینه دائر اولمایانه
اونلرك شعرلرنده بر مآل اکلاسهلر بیله روحنه انفاذ نظر
ایدهمزلر . الك ایرانی " شاعرمز اولان نفعی بیله
برچوق شعرلرنده خالص عثمانیدر . هله احمد ثالث زماننك
استانبول عالملرینه ترجمان نازنینی اولان " ندیم " وزن
عروض ایله یازدیغی ایچون عثمانلی دکلمیدر ؟ عجبا ندیمك
هنگامی قصیدهسی الهامی غزلی واردرکه اونده و زمانك
رنگ ملیسی بوتون نزاکت و ظرافتیله تجلی ایتمسین ! یاخود
نبطالهه شاعرلرینه نه دیه جکز ؟ . ناموسیلك اوزانده

بو خصوصده « روح ملی » دیدیگمز شی بخصوص تحسس و تفکرلری

ناصل تحول ایتدیکنه دلیل کافیدر . و برگونه بزم موسیقیمزده

ده رخنه حاصل کله جکدر .

بر اجنبی « اصول موسیقی » قبول ایتدیگمز تقدیرده صوکرا

بر اجنبی « وزن نظم » نیچون قبول اولونمامسین ؟

روح ملینک بونکا معارضه و مخالف اولمدیغنی ناصل ادعا

ایده بیلیرز ؟ صانیرم که هجا وزننک طرفدارلری بو

سؤاللره هیچ جواب ویره میه جکلردر .

وزن عروضی وزن ملیمزه البته بیکره داها اجنبیدر . اولدیغی

ایچون ترک ملتنک شاعرلری ، عینا ماجار ملتنک موسیقی

شناسلری گبی ، وزن عروضی یه قبول ایتدیلر ؟ اوروپا

موسیقیسی ماجار ملتنک موسیقیسی اولدیغی گبی عروض

وزنی ده ترک ملتنک وزنی اولمیه ، اونکله مخلدات اشعار

یازیلمیه . بو اثرلرده روح ملی مفقوددر . دیمک

اولدیلر . بونی بر ادعا اولورکه بونی لسان اوده ادبیه

نظمه اولقی اجدادیمزلک بیله قدرلرینی دکلمسه اولادیه صنعتکاریده

دینه عرض ایتدیکم ملی بر ده . اولمیه اولمایشنی موسیقی
نقطهٔ نظرندن تدقیق ایده‌لم :

هر ملتک کندینه مخصوص بر لسانی اولدیغی کبی کندینه مخصوص بر ده موسیقیسی واردر که روح ملیه‌نک اک مشعشع بر تجلیگاهی اولور . ایشته ماجار ملتنک ده بک قدیم بویله بر موسیقیسی واردی . لکن ماجارلر کندی موسیقیلرینی یعنی نغمه‌لرینی ، اصوللرینی ، تغنی شکللرینی ابتدائی بولدیلر ! کوننک برنده اوروپا موسیقیسنی قبول ایتدیلر . بونکله یابانجی ایچره ماجار موسیقیسنده روح ملی ، عصری بارده‌کی قالیشدی ؟ خایر ، بالعکس داها زیاده یاشامغه باشلادی ویاشاییور . چونکه ماجارلر کندیلرینه خاص اولان نغمه‌لری ترک ایتمه‌دیلر ، یالکز اونلری اوروپا موسیقیسی قواعد و نظریاتنه توفیق یعنی اوروپا موسیقیسنه مخصوص اولان اشکال تطبیقیه‌یی و اصولی فنیه‌یی قبول ایتدیلر . بر ده کندی نغمه‌لرینک آهنکنه صرف آلافرانغه نغمه‌لر قاریشدیردیلر .

ملی لسانده مقصد عموم لسانی اولمادیغی بویله‌جه
ثابت اولدقدن صوکرا « لسان ملیت » دن نه قصد ایدیلدیکی
اکلاشلمق لازم کلیر . بو اویله سویلنیور که اکلاشیله‌جق
بر مسئله دکلدر . اوت ، هر ملتک کندینه مخصوص لسانی
اولور ؛ او لسانک علم السنه‌یه کوره بر صنفی بر شعبه‌سی بر جم
عائله‌سی بولونور . بو نقطه لسان شو مباحثنده کوره حکمت
کبی علم السنه‌ده مسلکلرنده ده ترقی ایدیور دیکلردر ؛
لکن هیچ بر لسان « حالت واحده‌ده ثابت و غیر متغیر »
قالمامش . چونکه لسانلرده قانون تکامله تابع یعنی
متحول و مترقیدر . لسان ملیت ادعا ایدنلر ، لسانه
بر « روح ملی » کوره‌رک انجاب ملیتک او روح ملینک
دخی تکامل و ترقی ایتدیکنی قبول و تسلیم ایتمک شرطیله دوغرو بر دعوا
درمیان ایتمش اولورلر . یوقسه روح ملی یعنی بر ملتک طرز
تفکر و تحسسی بوتون مؤثرات محیطیه‌یه غالب بر « خاصهٔ ثابته »
بر « ماهیت موجوده » دکلدر .

دنده مسئله‌سی بر آهنک مسئله‌سی اولدیغی ایچون‌ده

معالئ ادبیات اولور بو مقتله

باقك فرانسزیه «دوده»، «سامه»، «هوغو»، «روستانه»،

«موسه»، «لامارتینه»... او پارلاق کواکب عرفانه

عوام ایچونمی یازارلر؟ نه اکلارم، ده نه

عوامی خلقك او شاعرلرك مزیتنه

ثنالر یاپارمی. بو هر یرده بویله در. زیرا

عوام ایچون ده اولور یازی هر بدیعهٔ فکرا

خدا محاسنی مستحسنهٔ فضلا فضلاکه

محاسنه ابدیت که فکر و ذکاکه

عیان اولور سه ده مخفی قلیر ادا ایله ده

او نك اساسنی یازسه لك ده ای مقدسه!

باقك سوبیته، نه اکلار عوام خلق اوقوسه؟

بونلر لسانده ده ملی بکلمیه یوقسه؟

بر ده بوقدمی که تك اوقویه بیله بوقسه کیسه دیه

مهرم بونی بوقمسه طوره دیومسه دیه

— محمد عاکف —

اولنلر اکر دها اطه‌جه علیا محرّم دکلر ایسه لسانی دخی تحصیل ایدرلر ، تصفیهٔ شعریده ... ایسه بیلمک شرطیله قدر اکلامغه مقتدر اولورلر .

یکی لسان عثمانی‌یی ... سالف‌الذکر شعرا ایله برپارچه نقل ایده‌لم :

لسانه بوتون ادبیاتی قادر ایسه آلمسه
یه مؤیده عزم خلقی ، کوکل صاحبه
عروه صفته ، عثمانی نسلنک اوزره ییز !
کورنمیورمی بداهت معنانک لوزینه ؟
بوصلیبا بوتون افرادی بتون اقوام
دکل که فکرینی تبلیغ ایچون لسانه عوام
کفایت ایتمیه آنک معنیجه طلاقته ؟
کفایت ایتمه بوتون معنک حماقته
قناعت : بیلمک ایجاب ایدر ! نه فکر محالک !
عوام ایچون یازمق ... بونلرهم خیالی ؟
عوام ایچون یازی یازمه تعمیم ایتمه‌لیه

قاره قیه ده المعلی بر اوزون دریا

صو غلیان دن غلیان ایچنده آلتنده

قابارمده قابارمسنده ده طوتوله طوتوله!

— ناصل فقط ..

شمدی شو قطعه‌یی عوامه ویرهلم اوقوسونلر. عجبا نه اکلارلر؟

ایشته بونده هیچ بر ترکیب یوقدر! دریا، کویا کویا قجه

کسلنک معناسنی اکلایه‌مز دیمک ... ترکیبلرده اصطلاحلری

بولمادیغی ایچین کلمه‌لرده ... بونده کلمات نه ایچون؟

موسیقی قطعه‌نک تصویر ایتدیکی لوحه عظمتی، بر باغچه‌وانک

یاخود بر کتبی بیلکینی دماغنده ایز براقه بیلیر می؟

بو شعرلر عوامه هیچ بر شی افاده ایتمدیکنی اعترافه

تسلیم ایده‌سکز. چونکه قطعه‌ده کی شاعریت خیالی

حقیقتله تصویر ایچون باشقه ذکا ... شعر اوقورده نه معناسی

بر ... ایتمه‌لرده کی بیلمسکز. عوام

نه ... فطرة شاعر اولدقلری بو قطعه‌یی اوقویجه آکلایه‌جق

حس ایده‌جکلردر؛ فقط ایسه اولمایه‌جقلر فطرة شاعر،

علوم و فنونك اشكال بديعه‌سی اعتباریله سویهٔ عوامه
ایندیرمك ایچون صرف اولونان مساعی‌یه رغماً انسانیتك
معلومات عالیه‌سی او سویه‌ده نه قادار خارجده قالیور دکدیور!
سنیت بوتون اقداماتی علوم و فنون بوتون نکات و دقایقیله
سویهٔ عوامه ایندیرمك دکل، بالعکس عوام ناسی طبقات
علمیه‌یه چیقاریور امنز معطوفدر. بوتون کتب مدونه،
تأسیسات علمیه، وسائط تعلیمیه بو نیتك صحتنی اثبات ایدر.
دیمك اولیور که لسان ادبیاتده علوم و فنونده لسان کبی
عوامدن زیاده خواصه عائددر. شونی ده سویله‌یلم
که بر شعرك، بر آثار ادبیه‌نك عوام کوره امکان شیلرماسی -
یالکز کلمه‌لرینك معناسی مجهول اولماسندن دکل؛ انك زیاده
فکرینك، وحتی سویهٔ عوامده شعور بولنمامق. تقدر -
ایده‌مسندن منبعثدر. نه قدر آچیقجه کلمه‌لر ایله
یازیلیرسه یازیلسین یوکسك بر فکر عوامك دماغنه نفوذ ایدمز
اونده بر تفکر بر تأثر اویاندیره‌مز.
کیجه‌لی کوزلنجه صانیرسك کویا

* *

«طبیعت» بحثنده «ملیت» ماده‌سنی نقل مقال ایده‌لم !
ترکیبده ، وزنده عروضنده اجتناب ایده‌رك بر لسان ملی
تأسیسنه طرفدار اولانلر ملتك منحصراً «عوام» صنفنی نظر
اعتباره آلیورلر . اوت ، ترکیبلر اینه مالامال بر
لسان ادبیاتی عوام ایچون یابانجیدر ؛ اوت ، عروضده
وزنی خلقك آغزینه بالطبع انتقال ایتمه‌دکلری قدر برابر وزنده
ملی قالدار شایع اولمامشدر . لکن یالکز ترکیب لسانی ،
عروضده وزنی دکل علوم وفنونه متعلق ایدن کلمه‌لرده عوام
ناسه مجهول قالیر . فقط رملتك ادبیاتی عوامنه می منحصر
در ؟ ادبیات عوامه منحصر اولورسه علوم وفنونده ده خلقه
انحصار ایتمك لازم کلیر . هم بونده اولویت موجوددر .
علوم وفنونده غایة الغایه بشرك سعادتنی تأمین دکلمیدر ؟
بوحالده افراد ناسك سویهٔ عرفانینه کوره علوم وفنونه احصار
ایتملیدرکه بوتون ملت بختیار اولسون !

ترنیاتۀ لسانده دگل بو ترکیبلر

بر رسائل نوینده ؛ بولونور یازار سویلر

بو اینجه سوزلرده ، باخصوصه ، صحیفۀ زمانده ،

بو حیاتی سوزلر اولور . ترجمۀ عشق رعنا ده

بو قاعده‌ده بر کاه ایراد ایتدیکمز دلائل اولماسه یالکز شو پارچه‌یی اوقویانده بر صاحب انصافک ترکیب عثمانیه‌لرده بو مسئله‌ده بر فکر اولدیغنی تسلیم ایده‌ر .

ترزمانده ساده لسانه طرفدارلرک بو کوزه‌ل ترکیبلرده یرینی تورکجه اولدیغنده اوقدر کوزه‌ل تعبیرلر بولنوب کوستره‌بیلیرلرسه اوزمانده ترکیب یازمایک دیمکه داها دوغرو بر ترکیب قوللانیلمادن هر فکرینی افاده ایده‌من اولدیغنی ایضاح ایتمکله حقلی اولور .

براز حضیض عمل ایله اولیده مجهول
ناصل اولورده آکیمه کوزه‌سینه مقبول ؟

او اینجه‌لک او لطافت او درجه تصویر
او انسجام و طلاقت او دهشت تأثیر

لسان مجسمه ایدیور، فنا، نغمهٔ الحان !
بر مثال آلرم ؛ سروید شعر : "عشق بنیان"

"خیال یار"، "نسیم سحر"، "لقای جانانه"،
"نشئهٔ روح"، "آقشام صبا"، "آینهٔ جانانه"،

"غریبه ظلمت"، "صدای دورادور"،
"انتها"، "ابدیت قبریه"، "بر خاطره"،

"عجیب دله" "کبی اشکال فکریه، انتباهسرده"،
بولنور بو سوزلر ایچون سزده بر بیانه آرسه‌ده،

عجب بولورمی‌یز؟ انسانه بو فکرده حیرت ایدر ؟
ناصل دینیر بشقه ترکجه "انکسار خیال"،

"علو حس"، "فیضان ازل"، "خیال محال" ؟

داها يوزلرجه بيكلرجه تزييد ايتمك ممكندر . شو
مثاللرده‌كي هر وصف تركيبلري بر ذرهٔ معنايه بكزه‌مشلر ده‌ا
دير . بو كواكب بديعه‌يه نظر ايدلدكجه روحك صقلتي ،
فلكك حيرتي خياط شعاعي كبي تمادي وتزايد ايدر . بونلري
انظار ايتمك ايچون انسانك كنديني كور ايتمسي لازمدر . شونده
وغيره هيچ بر ملته نصيب اولميان ولسانمزده اعصار مديده‌ده
برى يايلان اولان شو ثروت تفكر وتبليغي بر آنده ، ازمك ،
چيكنه‌مك ذره قدر ذوق ادبه مالك اولانلر ايچون
قابلميدر ؟ چوجوقده قادار كوزل اولان وصف تركيبلرك
مقصود اولمقدن باشقه نه كناهي وار ؟ چونكه «غير طبيعي»
ايمش !..

طبيعت نظريه مثلا نه اساسسز برشي اولديغني يوقاريده
كوسترمش ايدك . بورايه تكراره لزوم يوقدر . شونجه
تركيبلر حقنده يينه لسان عثمانلي رساله‌سنده مندرج بيتلري
بورايه نقل ايله نهايت ويره‌لم :

اوج اسى ، اسى يه اى باد <u>نهفته پرواز</u>

- سيرتا -

∴

بدست <u>غضب</u> اليمده برجام

- ع . ع -

∴

<u>عزلتسراى</u> صمت وغمده روح منفرد

- احمد هاشم -

∴

او صحنهٔ ذى شعشعهٔ <u>هاله پيرا</u>

- ت . ف -

∴

قارشيمده خيال <u>روح انيسك</u>

- ت . ف -

قدمانك وصف تركيبلرندن قطع نظر ، يالكز شكلى دردونه
فقط سطامبادیه سی شعراسنك آثارندن آلديغمز شو نمونه لرله

بیعه خنده نما ، تو زلیله کریه نمود

– رجائی زاده اکرم –

∴

عکس قمر خنده سیما

– عبدالحق مهرنسا –

ایام لطیفه بامه ماضی

کذا

خولیالر عودا یره بینیمه

کذا

∴

آتشینه جنبده بر ناطقه آسا گوزلر

– م . ف –

∴

ادعای معجز ادا شاعر شایسته لرده

∴

بیطانه خواب چشم ترم اوده ماند دامده

– سیرت –

∴

غیابی مضطرب آتشیدر دوزخده عیاندر

— اسماعیل صفا —

∴

هر سوزده در سازنده نوادر بر جبریل

— اسماعیل صفا —

∴

بر گوشماله قهقهه پروردهلمقدن

— ج . سه —

∴

بن شوریده‌ای قلبمی گیتمله سوسلرم

— امید بلند —

∴

آغوشمه لرزه‌دارلی آچیق بکلیور شتاب

— م . ف —

∴

∴

کریه نک اولدیغنی قیلدی ایما

حالی چشمانده مروت دیدی سنک

- ع . ح -

∴

کوردیکیم محشر سیه منظر

- ع . ح -

∴

شاعر اولدیکه عشقی بر حسه محجب

قیلماز بر تجلی وجدانه نوازنده

- ع . ح -

∴

شهبال نازکانی بوتون سیه طره

- ع . ح -

∴

بر جوششده بر اخفاده سما کوره

- فائزه عالی -

وصف ترکیبلر بر لسانه ایچون ادبیاتنم بر خزینهٔ گوهر نثار برکه محکم اولسه لسانده شعر و ادبیاتی ... ایچون کماله واصل اولمسه هر سنت بو طور افاده‌یی قبولده تهالك گوستریر ؛ بزلر بو کواکب عرفانه یاقین آسمانه ایکمزده سوکوب آتمغه چالیشیورز ! ذوقمزدکی شایان حیرت برابتجاه فکری !

وصف ترکیبلرک یک گوزل نمونه‌لرینی دیوانلرک مبادیسنده ، ترکیب بحثنده گورمش ایدك . اگر نفیسه شعریمزی اوقورسه‌ق بونلرک مثاللرینی ده بوله‌بیلیرز ؛ مع مافیه بوراده الك کبی دال گوزل وصف ترکیبلرده برقاچ مثال داها گوستره‌جکز :

قوافل بشیت شکسته ساده ترانه

ــ ـ . ـ ـ . ــ

٥.

بوزوده ایم آیاتی اصحه سازنده

ــ ـ . ـ ـ . ــ

تقسیم ایده‌میز . چونکه تورکجه‌مزده وصف ترکیبی قیاسی دکل سماعیدر . مثلا « قاباقولاق » ترکیبنه قیاساً « اینجه قولاق » دیه‌میز . لسانمزك بر شیوهٔ مخصوصی واردر بو خصوصیته تحکم قابل دکلدر . بوندن باشقه تورکجه وصف ترکیبلری فارسی اولانلره تقابل ایده‌مز . مثلا « اسماء عظمت » تورکجه‌یه بر وصف ترکیبی ایله ناصل نقل اولونور ؟

شو حالده فارسینك بزه بکله‌اك قیمتدار بر تحفه‌سی بر کوهر بیانی اولان و تاریخ لسانمزده بر ویرهٔ تکامل تعقیب ایده‌رك عادتا زرهٔ کمالنه ارتقا ایدن وصف ترکیبلری لسانمزدن ناصل آته‌جغز ؟ معلومدر که « توصیف » حسن بدیعنك بارز مرآت ظهوریدر ؛ انافسا شعاعنده هر شیده اول جواهر توصیفه کورولور ؛ اك بیوك شعر قدرت توصیفیسی ایله تمایز ایدر . حال بویله ایکن ایکی کلمه‌دن بر صفت چیقاریرکبی قدرت توصیفیه تقولرلك فوقنده وسعت و انکشافی مجسم ایدن بر طرز بیانی قبول ایتمه‌مکه قالقیشمق الهامات شاعرانه‌یی تحدید ایتمك اولمازمی ؟

بنمله برابر مسأله آشنا اولانلرده هر مترقی صاحب انصافلرده
بویله دوشونورلر اعتقادنده‌یم . اوت ، برایله اول سویلدیکم
کبی ترکیبلر سایر افاده ایدیلن معانی یا رقیق و نازکدر ،
ایکی تورلو اضافتلر آرهسنده‌کی فرقی یا طلیلر یا ایشیدی
برشیدر ؟ اوت ، بو اینجه نکته‌لرک تعیین و تفریقی ذوقه
ادبیله یا زیاده کسب رقت ایتمش اولماسنه وابسته‌در ، فقط
هرحالده تورکجه اضافتله فارسی اضافتلک بربرینه شمول یا
بویولده برفرقی اولاجغنه قانعم که لسانه شعرایچون برخزینه
برخزینهٔ غیب ایله تشکیل ایتدیکی بنجه محققه درجه‌سنده محتلدر
فارسی ترکیب اضافیلر حقنده بو قادر سویلمکله اکتفا
ایده‌لم تورکجه ترکیب وصفیلر ایله بر اوله‌رنده فرقه
اولماسی یا محتمل اولان بسیط تراکیب وصفیهٔ فارسیه‌یه‌ده بر اقتلم؟
فارسیله وصف ترکیبی دینیلن مرکب وصفیه‌یه کچه‌لم .
بونلر لسانه دیانت ایچون نه بریولک بر ثروتدر ، وصف ترکیبی
حاصل برقه جغنه ؟ فارسی وصف ترکیبلرک ترکلشمه حصوله
کلمه‌جک تفلص معنالی مثلا تورکجه وصف ترکیبلر یا نه مقلله

آشیانده مرغ دل زلف پریشانکده در .

ـ فضولی ـ

∴

غنچهٔ خونابه کبی چاره اوجنده یه خونده

ـ نفعی ـ

∴

اوچیوردم مرغ خوابی حسرتکله چوقدن یاتمزدر

ـ قوجه راغب ـ

∴

قوانوب شیت شکسته سایه ترانه
بوردر شکوه ایله فیغان زندانینه

ـ ح . سه ـ

ایشته بو بیوک شاعرلریمزک آثارندن شویلهجه آلنمه برقاچ مثال . دوشونیورم ، بونلرده که فارسی ترکیب اضافیلرک هیچ برینی دکیشدیرمه یعنی یرینه تورکجه ترکیب اضافی کتیرمه قابل اولمایاجغنه عادتا قناعت کتیریورم .

بر نجم بقا ساکنییم ، دوکمی آفاقده
تهنیز ایدیجی - حالی دیرلمه
- فاطمه عالیه -

∴

اومست تغافل اوحولی نگاه
- نعیم -
نورلو بر دم ایدی آفتاب امل
- نعیم -

∴

کر اهلدرکه کیمه عمری لیله دالمسه
بر صبح اولور نجم امل یوقده بولمسه
- محمد عاکف -

∴

اثر فیضی دوکسوده الی الابد موج
- مت . فه -

∴

∴

ناکه تجسم ایلدی قارشمده بر وجود

بر قهرمانه عشوه مهابتلی بر صنم

- رجائی‌زاده اکرم -

∴

اوپرلرده کورنسه مخمور فکرته بر پری کیم

دوغار سودالی اقشاملر نگاه دلپسندندن

- رضا توفیق -

∴

دوکسه ترکنی یرلی موقع

ابکار خیال زار معنی

- ع . ح -

اوده‌یه جهان فکرت گیرم بوشجه

یوقسه برده‌یه قیزدرایجه

- ع . ح -

∴

افادهٔ مرهابتده لطافتی کیسی واردر .

اوقشار دخی زلفیاری تدبیر عادلانه‌نک

حیاریاری فلک خصم تقریر دلشطارک

-٢٠٤-

. بو بیتده کی زلف یار ، یارک زلفی یاخود یار زلفی
دیمکمیدر ؟ بو ترکیب اضافیده نه اساساً نکره دفقط
لطافت جهتیله شاعرلره کوره معروف بر حالده نازانه الملاسلیمپری
عوام لسانه انتقال ایتمسه اولسه " زلف یاره طوقونمه "
تعبیرینک معناسنده کی خصوصیت ده عیان دکلمیدر .

ایتمشدی سنی او خالوه ناز

فکرم وجودیله خیالی

-٢٠٥-

شو خالوه نازده نازک خالی یاخود ناز خالی مثللری
دکل نه معروفدر نکره آره سنده بر معنالی مفید اولسه کرکدر .

مزار یار بو بر قبضه خاک معبردر

خزانسیده چمن حسانکه مستره نذردر

-٢٠٦-

معدومه بر خیالی تصور ایدلمسه اولور . بو غایت رقیقه ونازکانه بر فرقدر ، پك اینجه بر نکته‌در ، او قدر که هرکس بویله بر فرقك موجودیتنی اکلایه‌ماز ، تسلیم ایتمز ؛ لکن شعر ایله توغل ایدنلره کوره بو نوعده لطافت اثریه سیله نمایان بر حقیقت اولدیغنی ادعا ایدرسه‌م یاکلش بر شی سویلمش اولمام صانیورم .

شو قیدك مصیب اولوب اولمادیغنی بعضی تراکیب اضافیه‌ده آرایه‌لم :

یادکلوسی خیالمده بو سیمالی مهیب
بنم نفسی یه بو سیمای مهابت یاراشیر

— ت . ف —

بو سیمای مهابت معروف دکل ، بونی اثباته حاجت یوقدر ! فقط عجبا تماماً نکره‌می ؟ بونلر یرینه « مهابت سیماکه » یازلسه‌ده معناده بر حال برشی فنالق ایتمزمی‌یز ؟ ظن ایدیورم که سیمای مهابتده شویله بر معنا اکلایه‌بیلوریز : خارجده بلکه مثلی مفقود فقط تصورده موجود بر سیماکه

عجبا شو شکللرك هیچ برنده فارسی اضافتلرله افاده ایدیلیه
معنالری تماماً افاده ایده بیلورمی ؟ فارسی اضافتده هم نکره
هم معرفه اولمغه قابلیتلیدر . یعنی ترکجه ده اولدیغی کبی
فارسیده اضافتلر ایچون ده برمعرفه ادانی یوقدر ! فارسی اضافتلر
مضاف الیهلر معرفه اولدقجه معرفه ایسه لرده مضاف الیهلر
نکره اولدقجه داخل اولدقلری عبارهنك سیاق و سباقنه کوره
نکره ویا معرفه اولورلر . بنا علیه بونلرده معنی ویرمك کیده
قارئك مخاطبك ذوقه تخصیصی ، تلقی ایدیسی مدخلدار اولور .

فارسی اضافتلرك نکره ویا معرفه اولهبیلملری بالنتیجه بونلرك
معرفه ایله نکره آره سنده برمعنی افاده ایتملرینه باعث اولمازمی ؟
اکر یا کلمیورسهم فارسی اضافتلرده بلکه هیچ برلسانده موجود
اولمایان اوچونجی برمعنای اضافی بر ثروت بیانیه موجود
اولمق کرکدر .

مسئله ده خیال یار ، دیگیلمز ، عبارهده نکره ویا
معرفه نك ترجیحنی موجب برقرینه موجود دکلسه - کیمسه نك اولمادیغی
ایچون نکره فقط شاعرلرك اینسی بولونه بیلدیکی ایچون ده اوندن کوره

عجبا فارسی قاعده‌سیله یاپیلان ترکیبلرك جمله‌سی تورکجه قاعده‌سیله ترکیب حالنه کتیریله بیلیرمی ؟ معناجه اده ده فرق بولونمازمی ؟ بر جدا شایان نظر برسؤالدر .

اگر فارسی ترکیبلرك تورکجه ترکیبلرده معنا اعتباریله برفرقی حتی پك کوچوك برفرقی وارایسه فارسی ترکیبلری لسانمزده آتماملغمزده باشقه هیچ بر دلیل آرامغه لازم کلمز ؛ زیرا معنی برلسانك روحیدر ، افکار ده قوتمزه لسانی اولدورمك اولور . بونی سویلدکدن صوکرا بعض ترکیبه عطف نظر ایده‌لم : خیال یار ، فریاد روح ، انجماد حس ، ابتلای حیات . ایشته درت ترکیب فارسی . بونلر تورکجه قاعده‌سیله معرفه ویا نکره اولدقده ایکی تورلو اضافت شکلنده کوستریله بیلیر .

یار خیالی	یارك خیالی
روح فریادی	روحك فریادی
حس انجمادی	حسك انجمادی
حیاته ابتلاسی	حیاتك ابتلاسی

اصلا یابانجی کلمه ، معنالرینده ده هیچ قوللانیلان اکلامی ؟
حالا بوکا برحاله بو ترکیبلر نیچین قالدی . یا یابانجی . معنالرینی
ده هیچ اکلامیه مادی . شیمدی بو ترکیبلر اوقونسه بر چوجوغه
معنالرینی قولایجه اکلادیغی حالده طبیعی اولمایاجقده
حالا معنالرینی اکلامامادیغی ایچون غیرطبیعی عد ایدیله‌جک ؟
بونلر بر « منظوم لسان » اوله بیلیرمی ؟ شاید اولورسه
بونلر لغتلرده ده تشبیه ایتمه و بو حالده حوادث اکلامادیغی
هرلغتی لسان ادبیاتده چیقاریلمه لازم کلمزمی ؟ ترکیبلرک
غیرطبیعی اولدیغی ادعاسی باشقه نتیجه‌لر ویریور !
برکت ویریسینکه خصمان تراکیبک هر درلو یاپیلانلرینه
رغماً ترکیبلر لسانده یاپیلا اولوب کیدیور ، حتی یکیلری ظهور
ایدیور . جناب یکی شعرلرنده برنده « قوس نما »
یکی مقاله‌لرینک برنده ده « فیلوله خزانه » یازدی .

« طبیعت » بحثی ترکیبلره عائد اولدوغی شیمدی‌یه قادار
سویلدیکمز سوزلره مهم بر بحثک علاوه‌سیله اکمال ایده‌جکز :

مصراعنی اوقویانه بر آدم تصوفده بی خبر ایسه ده سه
یوقسلک » دینه شاعرک سوزنده هیچ بر شی اکلامانه
دبویله برجمله تشکیل ایدیله جکنه احتمال ویره مز .

او حجله ده نیاز دنه عرایده
جانانه اوفرشتهٔ مشفر
- عبدالحق حامد -

بیتنی فرشتهٔ مشفردن نه معنا اکلادیجغنی اونلر ده شعره
انقیاد نظر ایده بیلسه ذواته .

بویله ایکی مصرعده قطع نظر ، لسانه ادبیاتنا یا کلکنه نه
مخصوص کلمه لرینی دوشونمکسزین [illegible] کوره غیر طبیعی بیکلرجه
لغت بولورز . بو ، هر ملتک لسان ادبیاتی ایچون بریلر
دباشقه دیلو اولماز .

ایشته ترکیبلرک غیر طبیعی اولماسی ده بو قبیلدندر ،
هیچ باشقه برشی دکل ! ترکیب اضافی ووصفی دیدیکی
رشدیه ده کوره مسه بر چوجوق معلم اول ، سه بر مکتب ترکیبلرینی

مزیتنده مبرادر .

« طبیعیت » مسئله‌سی فوق‌العاده شایان نظردر :

لساننده خاصةً لسان ادبیاتده « طبیعیت » نه دیمکدر ؟

علی العموم لسانک طبیعتی براقالم ده یالکز لسان ادبیاتی دوشونه‌لم ؛

بونک طبیعتی نه دن عبارت اولدیغنی تعیین ایدرسه‌ک بزه

کافیدر !

لسان ادبیاتده علی الاطلاق لسان کبی ملتک [illegible]

مختلف بر طرز حفظ ایدر ، او حالده ادبیات لساننده دخی مختلف

« طبیعیت »لر موجوددر . شیخ غالبک لسانی متصوفه‌یه ،

حامدک لسانی رومانتیقلره ، کمالک لسانی [illegible]لره ،

جنابک لسانی تماشاییونه کوره طبیعی ، باشقه‌لری ایچون غیر

طبیعیدر . ساده بوتون ملت ایچون « مشترک بر ساحه »

اولمقله برابر لسانک کلمه‌لری ، جمله‌لری ، شیوه‌لری ،

اسلوبلری واردر که افراد ملت آیری آیری ذوقلرینه تخصیص

ایدر .

سنه یوقسه‌ک اولایتقلر حسب وهم و کمالنده

صوکره « حالت ده‌ده » یازیلیرجا ، چونکه بر ترکیب
تعبیرات علمیه دندر .

ایشته شمدی ده « قیلیش » ترکیبلره علاوة « اصطلاح »
اولارق ترکیبلرك استعمالنه جواز ویرلدی . تراکیبك استعمالی
لسانده ایکیلك تولید ایتدیکندن دولایی جائز عد ایتمیلرك
نتیجه ده بویله بر یره ایکی ایکیلك قبول ایتملری دوغروسی
شایان استغراب بر تناقضدر . بورده شونی نظر دقته آلدم :
قیلیشلرك قیلیش ، اصطلاحلرك ده اصطلاح اولدقلری
ایچون ترکیب حالنده یازیلماسنه جواز ویریلیرسه عجبا لسانده
هیچ اولمازسه اونده بری ترکیب اولورده قبول ایدیلمسه
اولمازمی ؟ بو حالده ده ترکیب یازمایالم سوزی بوسه
بر دوقیر دیه عبارته قالمازمی ؟

عجبا لسانمزده کی ترکیبلر ده نیچون بوقدر اوکولویور ؟
ترکیبلرك کناهی ندر ؟ تراکیبه عیب اولانلرك بونلره
مدلیاتی جنلوده ایدیجر شو ایکی نتیجه یه واصل اولویورز :
ترکیبلر غیر طبیعیدر ، ترکیبلرله یازلمه شعورلی ملی اولمغه

صوڭرا ؛ عالی دیرە یازانلر . اصطلاحات کبی علوم وفنونە کتب

بونلە نتکە ! قالقشانلر اتمکە تراکیبلرە ادبیاتمزدە

[illegible] بیلدکلریمزدە اعلی دە کشفلریمزدە اولدیغی محالی آنجە محال

اصطلاحات فقط ، تبعنده قوللانمقدە ترکیب دە یازیلریمزدە بر ده

مستعملدر ! دیەرك « جفت یازەجق » بوئلری ، مستثنادر

اصطلاح ، جفت یازەجق ترکیبی : دوشونیورلر دها برکرە

ترکیبی لسانکی زیرا . معناسزدر دیمك جفت یازەجق اولورسە

؟ جملە ایدەجك تشبیه حکیم بر . دکلدر عکسی . اصطلاحدر

[illegible] ایجاب [illegible] علوم وفنون وشؤون حادثات بوترقی

[illegible] تعبیرلرمزی [illegible] [illegible] جالیشانلر

اولورکە تصور ناصل ادبیات . [illegible] تعلمە [illegible] علوم وفنون

؟ بولونسون ترکیبلر ایدیلەجك اصطلاح دە اوندە

ترکیب اصطلاحاتی علوم وفنون لسانمزدە بزم دە بر دە

بر لساندە دیکر « . یازارلر اوغری . معقولدر اولورسە

شاعر مثلا ؟ دکلمیدر تناقض اتمکە قبول ایجادی یرینە

. دکلدر اصطلاح بورسمی ، ایچون یازەجق دە « خیال یار »

« لوازم بشریت » ، « تعادل قوام »

« تبخرات هوائیه » ، « ثقلت اجسام »

« مزاج بنیه ، عظم قحف ، دماغ بشر »

« حیات ارضیه ، مد وجزر ، هبوط قمر »

« معادلات ریاضیه » ، « انبساط هوا »

« فصول اربعه ، علم منافع الاعضا ... »

لسان نظمك دائرۀ محدوده سنده تعداد ایتدیکم شو اصطلاحات لسان نثر ایله یازلمق تأثیرسنده بیوك بر لغت کتابی وجوده کلیر . بونلرده بو اصطلاحاتی ترکیبلرده تشکیل اولنمغی ایچون لسانمزده آیه جعلمی ؟ آیه جعل ایدرلرینه ذوقیه جقمز ؟ لسانك ساده لشدیرلمسی طرفداری اولدیغی البته برمعنده علوم وفنونده مستغنی بولونمدیغنی قائل دکلدرلر ؟ ادبیاتچه . مستغنی علوم وفنونه اینا مناسباتی ده بالطبع نظر ایده مزلر . بوحالده اوله بونلرده اصطلاحات فنونی ترکیبنده اولسه ده ، ساده لسانله تکرار تأسیس ایتملی ، حتی بونلرده

ایتملی. کلمه‌ده سوء استعمال «هر شکل افاده ایچون» قالنه.

ثانیاً: همان بو قسم اصطلاحات فنیه لسانمزده ترکیبلرله تقرر ایتمشدر. لسانمزه مدافعه ایچون نشر ایتمش اولدیغمز «لسان عثمانی» عنوانلی رساله منظومه‌مزدن شورایه برپارچه نقل ایدیورز.

یا لغت زار طلوعنده فنده معرفتک
ظهور ایدن بو قدر اصطلاحی لغتک
نه در مقابلی ترکیبی ترک ایدرسکز؟
تأمل ایدینیز مثلا، لطف ایدوب ده سویلیکز:
«ائمهٔ فقها»، «نص قاطع قرآن»،
«تتبعات عمیقه»، «تطابق عرفان»،
«تجلئ ازلی»، «مبحث الرهانیات»،
«مسالک ادبیه»، «معتقدات حیات»،
«حقوق مکتسبه»، «حکمت طبیعیه»،
«وظائف ناقصه»، «حدود شرعیه»،

شو حالده محاکمه‌یی قبول ایدنلر اونلك اصابتنه گتمه‌لیدرلر

قانع اولمامالر گرکدر : هیچ بر لسانده تصور ایدیله بیلیرمی که

اونده علی وجه القیاس مطرد قاعده‌ء بوتونه لغاتی شکل

بر طرزده بیانه باعث قالب اوله‌جق مقبول عد اولونسونده

ایجاد قریحه اوله‌جق رد ایدیلسین ! شهد « جامع شریف »

دیه‌جکز چونکه بو ترکیب بر « قیشه » در . فقط شهد

« مال فازانه » دیه‌میه‌جکز ، زیرا بو ترکیب لسانمزه یابانجیدر .

یا ترکیبلر بزم مالیمز یاخود یابانجیمز اولدیغنی نه ایله تعیین ایده‌جکز ؟

عوام لسانی معیار اتخاذ ایتمك دوغرو اوله‌ماز . چونکه عوام

لسانی بوتون مملکتك دگل بر زمره‌نك لسانیدر . بر یرده اولماسیله

لسان ادبیات سراپا یاکلش عد ایدیلمك لازم گلیردی .

اوقویوب یازان زمره‌لرك لسان تکلمی مقیاس اولور

دیرسه‌ك ینه دوغرو بر شی سویلمش اولمایز . لسان تکلم

تحریره هر زمان موافق دگلدر . شو حالده ترکیب آتیه‌یی

بر انتخاب یاپیله‌ماز . بناء علیه هر نوع ترکیب یاپیله‌لیدر .

یالکز ترکیبلر آنجاق ایدیلرك سوء استعمال اوغرادیلماسی گوزه

خلقی « سلام علیکم »، « رمضان شریف »،
« باب عالی »، « سؤال خاطر »، « سرای همایون »،
« محکمهٔ شرعیه »، « لیلهٔ قدر »، « صدقهٔ فطر »،
« طلاق ثلاثه »، « مادهٔ قانونیه »، « تحصیل علم »،
« معارف عمومیه »، « بدلات نقدیه »، « خلجان قلب »،
« جریدهٔ حوادث » ...... دیمکدن نه اصل منع ایده بیلیرز؟
داها ایلری لسان عوامه قدر انتقال ایتمسه بیله یکدیگره
ترکیب بولونور.

شو حالده ترکیبلری لسانمزده آنجق دیمک رعایة الرعایه
« مستثنی » تشکیل ایدر که حقیقت حالده بشرك اکثر
تمنیاتی گبی بغیه اندن بعیددر.

دینیلیور که خلقك اغزینه انتقال ایتمسه اولدقجه بر قسم
محدود ترکیبلر « باصمه قالب » سوزلردر و بونلرك مفرد
کلمه لردن فرقی یوقدر. بویله ترکیبلرده قیاساً لسانه
شعره لسان تکلمده غیر موجود تراکیبی دولدیرمق نه اصل
جائز اولور؟

اولورز . بناءً عليه صرف نظر ايدييورز . فقط بو مباحث
علم لسان كتابلرنده كورولديكي وجهله لسانزده قواعدك انتقالنه
كلنجه يه كوره شرطلر توشمه ايسته يلرجه بك اعلا معلومدر .

قاعده لر ، تركيبلر لسانمزه دقيقله هر نه صورتله انتقال
ايتمه اولورسه اولسون ، عجبا بوكونده عربجه ده ، عجمده
المسه اولدوغمز قواعد و تراكيبي ترك ايده بيليرمييز ؟

بو سؤاله كمال قطعيتله : خاير جوابني ويره جكز .

تركيبلري لسانمزدن اخراج ايده ميز ، چونكه : اولا تراكيب
و قواعد عربيه و فارسيه لسانمزه يدي عصردن حتى داها
چوقدن اولدن انتقال ايتمش ، يرلشمشدر . بو قدر مديد
بر دوره ده تكامل ايدن اشكال لسانيه يي برقاچ كشينك آرزوسيله
ترك ايديويرمك محالدر . برقاچ كشي دكل ، بوتون اهل
لسان ، بوتون ادبا اتفاق ايتسه ده هيچ بر تركيب يازمامسه
يينه تركيبلر لسانده باقي قالير . زيرا بويله بر اتفاقك لزومي
شايان تأسف ايتسه بيله بوتون افراد ملتك اوكا منقاد اوله جغني
تصور ايده‌ميز .

صورت مطلقه‌ده بو شرطلرده منبعث بر اثر تعامل بوله‌مايز .
السنه‌نك انتقالنده برنجى سبب اجتماعى ، غالبيتدر . برمحاربه قوم
كلير ، بر ديكر قومك مملكتنى قيلنجى قوتيله فتح ايدر ، او مملكتده
ياشامقده اولوب اسكى لسانى سويله‌ين كنديسنه اسير دوشن
قومك جاننده قويارير ، يرينه كلنلر لسانى تمامًا ايتمك ايسترلر
او زمانك احوال و شرائط اجتماعيه‌سى مساعد اولديغى قدر
بو امرنده موفق اولور . ايشته عربلر ايرانده بونى يايمسه ،
روماليلر فرانسه‌ده بونى يايمشدر . بويله سلاح قوتيله
برقومك ديكرنه قادار يرلشديرلمك ايسته‌نيلديكى برلسانك تعميمى
زماننده آريتق او قدر فناده و يا فنا شرطلرله حسن تلقى ايتمكله
اوقومك نه قدر اولابيلير ؟ فتح دعوغزكى برسبب مجبره
تابع اولماياجق احوالده ده لسانلرده قواعدك
انتقالى ايچون اسباب منطقيه حتى قواعد صرفيه محليه هر زمان
و مطرداً عامل اولمازلر . بوده برقسم شرائطه دائردركه
اجمالنديله سويلمه ايسترسك علم لسانك ان مهم بر بحثنه تماس
ايتمش اولورز بونى ده بزه كوره پك زياده تفصيلاته كيرشمه

فقط او قاعده‌لر ایکی شرط ایله حکملی (١) لزوم حقیقیه‌یه
مبنی اولمه (٢) بکه لسانده مقابللری بولونمامه . شیمدی
لسانمزه عربیده‌ن فارسیده‌ن انتقال ایده‌ن قاعده‌لردن بو ایکی
شرطه موافق اولانلرینی قبول ، دیگرلرینی رد ایتملی ایسه .
مثلا عربیده تثنیه و تفضیل صیغه‌لری لزوملی ، فائده‌لی شیلردر؛
تورکجه‌مزده بر کلمه اولارده مقابللری ده یوقدر . بونلری
آلمالی . حالبوکه مثلا عربی ، فارسی جمعلر ، بوتون
ترکیبلر هیچ ده لزوملی شیلر دگلدر . لسانمزده مقابللری
دخی موجوددر . بونلری ده آتمالی . بویله حرکت اولونورسه
لسانمز شیمدی اولدیغی کبی اوچ لسانک قواعد متضاده‌سندن
مشتکل بر مجموعه اولمقدن قورتولور ، کسب استقلال ایدر .

وهلهٔ اولیده جالب نظر دقت اولان شو اداتک اساسی
چوروکدر . چونکه لساندن لسانه قاعده انتقالی ایچون لزوم
حقیقیه‌یه مبنی اولمه ، مقابلی بولونمامه شرطلری « منطقی »
اوله بیلیر ایسه ده « لسانی » دگلدر . بربرینه اجرای
تأثیرات ایده‌ن لسانلرک هیئتنی مطالعه ایدرسک ایده‌لم هیچ برنده

ثالثاً اوزاطیروده‌لرك ایکنجی ادعالرینه کله‌لم :

بونلر صحیح عجبا ناصل اثبات اولونه بیله‌جك ؟ عثمانلی تورکجه

سنده کوروله فارسی و عربی ترکیبلر غیر طبیعی ایمش چونکه

برلسانده دیکر لساندن "کلمه" آلنه بیلیر ایسه ده "قاعده"

آلنه‌مازمش . بورده مقصد البته برلسانك قواعدی دیکر

لسانه انتقال ایده‌مز یعنی بونکا مثلا تورکجه‌نك آهنك قانونی کبی

قطعی و دائمی برقانون دیکرلسانده منع تشکیل ایده‌ر دیمك اولمایه

جقدر . زیرا بویله برقانون طبیعی موجود بولونسه‌یدی هیچ

برلسانك قواعدی دیکرینه اصلا انتقال ایده‌مزدی .

حالبوکه ایشته فارسی‌یه عربیدن ، تورکجه‌یه عربی و فارسیدن ،

فرانسزجه‌یه لاتینجه و ...جه‌نك قاعده‌لری کچمیش و یرلشمشدر .

او حالده "قاعده انتقال ایده‌مز" نه دیمك اولویور ؟

اوزاطیروده‌لرك بو ادعالرنده نهایة النهایه شونی دیمك

ایستدیکلرینی کندیلرینك بعض سؤال سوزلرینی دیکله‌مکله اوکرنه

بیلدم :

اسکی برلساندن یکی برلسانه قاعده‌لرده انتقال ایده‌ر ؟

وزنه عروضی قادار آهنکدار اولمادیغنی اعتراف ایدیلر . یالکز مسئله بحوصه وزن ملینك آهنکیله اکتفا اولونه بیله جکنی ایلری سوروبیلر .

اونلرك بو قناعتنه نه دینه بیلیر ؟ یاغ قندیلك ضیاسنی الکتریق شعاعاتنه ترجیح ایتمك کبی برشی ! فقط مادام که اصل تورکجه ده حساب بناسی آهنکی قبول ایتمك مجبوردیر ، عثمانلی تورکجه سنده ده بو آهنك ایله اکتفا ایتمکی آرزو ایدنلری ، ذوقلرینی ، حسن طبیعتلرینی یا محرور بو قدر برابر تخطئه یه او قادار صلاحیت اولماسه کرکدر . شو شرط ایله که اونلر ده وزن عروضی طرفدارلرینی لزومندن فضله آهنك پرستی ایله اتهام ایتمسینلر . بونی بویله یاپمازلرسه اونلرده عروضجیلر ده وزن ملیده آهنك بولونمادیغنی ادعا ایدرلر .

حقیقت حالده ایسه بز اشاغیده بر تفصیل کوره جکلر کبی ایکی وزنده ده کندینه مخصوص آهنکی واردر ، هر برنده اختیار اولونمه موضوعه کوره ایی ویا فنا اولور . وزن ملی طرفدارلرینك کوره ولتولرینده حاصل اولاجق نتیجه ده ایشته بودر .

برنجی دعوایه گوره قاماشدیرانه اساسلرندن بری بلکه ده
برنجیسی وزن عروضینك غیر طبیعی اولماسیدر . طبیعیلکده
ایکی شی مقصود اوله بیلیر : لسان ، آهنك .
لسان اعتباریله اوزان عروضیه نك بزده جریانلره قارار طبیعی
ویا غیر طبیعی اولدیغنی اشاغیده گوره جکز ؛ آهنك مسئله سنی
بوراده سویلیه لم :

هر آهنك بر نقطهٔ نظره گوره طبیعیدر . چونکه یوقاریده
گوردیگمز گبی اهتزازات آره سنده زمانلر عینی تبدل
قانونه تابعدر ؛ دیگر نقطهٔ نظره گوره غیر طبیعی ده
اوله بیلیر . زیرا منقطعلك شخصیتیه متوله تقطیعاته وابسته
در . اوزان عروضیه ده بر امتدادك ، شاعرك شخصیتیله
وزن هجایه دها زیاده تجلی ایدر . چونکه عروضده وزنلرده
دها زیاده تنوع و وسعتله تقطیعات یاپیله بیلیر .
لکن بو تنوع و وسعت وزن هجا طرفدارلرینه ده مقبول اولمسی
گرکدر . زیرا اونلر ده الحاله بر ستەلر و موسیقینك
٢ اساسلرینی دهشتله الکی آرزو ایدرلر . حتی وزن هجا

ملی ادبیات عجبا یونسلرده‌می ، عاشقلرک ، عاشقه
غریب داها بر چوق ساز شاعرلرینک آثارینده‌می ؟ شاید
بونلرده ملی ادبیات خامنی ویریرسه چکینمه‌جک ایسه‌ک عجبا ادبیاتی
ادبیات ملیه‌مزی برکیت ناقص حالده کیترمزمی‌یز ؟ فضولی‌یی
براقیرده عاشقلری اوقومیه‌جقسه‌ده عمرینی انسانی بویله
بر تعشقدن هیچ بر بسته ایستر ! شاید اوزامان عروضیله
یازلمش آثار قدیمه سراده ادبیاتی اولدیغی ایچون لسانمزده
طرد ایتمکه قالقیشیرسه‌ده ملی ادبیات دیدیکمز ساز شاعرلری
شعرلرینی اوقادقجه بیچاره و اویله عاجز قالیرزکه ذوقه ایریشه
بهره‌مند اولدینه هر حالده بزم عالمزده رحمت ایدر !

خلاصه آدینه نه دیرلرسه دینیلسین ، بزم شعرده
مغفوت ساحه‌لرینی وزن عروضیله یازلمش سوزلر تشکیل ایدر .
و مادام که ساحه‌نک مادی مغفوتیدر ، وزن عروض لسانمزده
هیچ بر وقت کلیاً و قطعیاً طرد اولونمامالی . بونده بیلمیشم
صوکرا بر توزکی حاملک اشعرینی اوقومقده حتی داها نظیره
یازمقده منع ایده‌جک هیچ بر مغفوتیت تصور ایده‌میورم .

ادبیات تصنیفی سرای ادبیاتی تصوفیه نامیله ایکی مهم قسمه آییریرز
ادبیات قدیمه‌مزك ماهیتی « مسالك ادبیه » و « یكی مدرسه » بالالف
گوروه‌جگز ؛ بونلر ادبیاتڭ برلكی اغنا ایده‌یه‌جگی ده انكار ایده‌میز .
شیمدی بو مباحثی تفصیل ایده‌میز . یالكز شو قدرینی سویله‌یه‌لم :
اوزان عروضیه ایله یازیلمش شعرلر سرای ادبیاتی قلاده گبی
تمادیلات و ترجیحات ایله ملتك كندی آثاری اولمقدن تجرید
ایدیلمز . فضولی هر تركك ، ندیم هر استانبوللینك
غالبا دره دهر بولونه‌جق شاعریدر . هنوز ماضیه بوینه قالاجقدر .
عثمانلی ادبیاتی بر آز سوكه باشلایه هر كس نفعی‌یی ، ثابتی ،
سامی‌یی كمال تقدیرله تدقیق ایده‌جكدر . نامق كمال ،
عبدالحق حامد ، جلال‌زاده اكرم ، جناب شهاب‌الدین ،
توفیق فكرت افندی‌لرك لسانیله سرای ادبیاتی دینیله ادبیات
آراه‌سنده اوزون مخلد اثرلر یازمشلردر كه یالكز بو آثارك
موجودیتی اوزان عروضیه‌یی لسانمزده تأیید ایتمكه كفایت
ایدر . سرای ادبیاتی اولدیغی ایچون بز بو اثرلریمزدن بتمز
میراثك بو گونده اوغری ! نه قیرمانسمه‌ده نه ادیتوبیه‌جغز ؟

شاعرك جمعيتده طورتماسی لازم کلسه مرقوم اعترافی قابلیه
ایشیکی دکرسی اینه‌یرمشلردر . بونی انکار ایده‌میز ؛
شاعرلرك دکل ، زمانك ایجاباتندن اولدیغی بو سقوط فکری
داخلده قیز . تا اسفخوانه ایدرز ؛ فقط اشعار قیمتی
قصیده‌لرده عبارت دکلدر . اورده توکل ایچون هر زمانه
مدار مغفرت اوله‌جق توحیدلر ، نعتلر ایله ! ثانیاً غزللر ؛
ثالثاً مثنویلر ، قطعه‌لر ، منظومه‌لر ایله مالامالدر . بز بویوك
شاعرلریمزده پك چوق نفیس قصیده‌لری تقدیر ایدرز .
حتی بر طرزده الفاظی ، او آهنك خارق‌العاده‌لی نفیسی
قصیده‌لرنده کوسترمشدر . لکن دیکر شاعرلریمز مثنویلر ،
غزللر ، قطعه‌لر ایله جالی منظومه‌لر ایله اکملدرلر .
مثلا فضولینك لاهوتی اثری لیلی ایله مجنونی . شیخ غالبك
حسن و عشقیدر . ندیمك غزللری ادبیاتمزده الی الابد
پایدار اوله‌جقدر . بونلر آثاری هیچ نظر اعتباره آلنمیه‌رق
ده اشعار قدمایه لعنت عمومیه ایله سراً ادبیاتی دیریلتمکه چالیشیلسه
نه انصافسزلقدر .

تصنیفه سنی معادل اوله‌مز . کلمه یوقده شرقده وغربده
ترقیده . یوقسه زمانك آثار تصنیفیه سنك ده ادبی شیئی
اولدیغی عصریز قدر . اساس اعتباریله سرای ادبیاتنده باشقه
بر شی اولدیغنی ادعا ایده‌مز . شو حالده ادبیات قدیمه‌مزی
عثمانلیلره ایچون بر شی رد ایتمك ، اسكی لسانمزی اوشامده
لسانی ده که سنه ایندیرمك بوگونكی رطوبتلی قانمزه ایچون ده
مفاخر ماضیه‌سنه بيك عدادانه حتى چوجوقجه سنه هجوم ایتمك دلیلی؟
دیمك شیمدی سلیمان دده‌ده فکره قادار . باقیلر فضولیلر
نفعیلر ، نیمیلر ، نابیلر ، شیخ غالبلر حتی کماللر ، حامدلر
— مادام که انده‌ده لسانلریله یعنی عروضله وزنلریله یازمشلر —
سرای ادبیاتی یاپمسه وهیچ بر ملتك حقنه باتیرمش . اویله‌می؟
اوت ، قدماء شعرانك پادشاهلره ، پادشاهلرك بنالرینی ،
بنا کانلریله اوشاقلرینی مدح واطرا ایدرك بربرندن غریب
وعجیب یوزلرجه ، بیکلرجه قصیده‌لر یازمشلر ! مدحلرینی
عادتا تألیه ایدرجه‌سنه مدح ایده‌بیلمك ایچون عجم ادبیاتنه
یاقلن اورسته عبار وحجاب اولمه مبالغاتی لسانمزه آشیلامشلر

برچوق دعوالری تثبیت ایدرکه اوستادیمز «سرای ادبیاتی» تعبیریله بوکا متمائل اولدیغی بعض مقاله لرده آوروپاده «اندرون لسانی» کبی سوزلرده ده [illegible] افاضه ایدرلر بیله تیشماجیه عوام قربانه اختراعات شدید . دنیاده بولنورده ادبیاتک «سرای ادبیاتی» اولدیغنه «اندرون لسانی» ایله انکشاف ایتدیکنه . شاعرلری، ادیبلری کیم یتیشدیرسه ؟ اونلرک مدحلرینه محتوی اولدیغی مستبعد دکلمی ؟ ازمنهٔ قدیمه‌یه برآقالم ده، فرانسه تاریخ ادبیاته باقالم : قورنی ایله راسینی، مولییرله ، راسین ، بوسوئه ، بوالو دها بر چوقلری ادبا و شعرایی حمایه ایدرک اثرلرینک نشر و تعمیمنه مساعده کوسترن ده‌لی فرانسزلرده اولانجه ادبیات معظمه‌سنی تأسیسه یاردم اولادی ریشلیو ، دها بر چوق لوئی کبی مستبدلر دکلمی کیمدی ؟ یا بو شاعرلر سرای ادبیاتی یازمادیلر میدی ؟ واقعا اونلرک اثرلریله بزم آثار ادبیه‌مز آره‌سنده فرق کلی واردر ؛ سبب شکلی بزم آثار قدیمه‌مز فرانسزلرک ادبیاته

انشجه تمامه ایچنده تعدیلی منطقی ، اجتماعی لزوملر ایله
غیر قابلدر . بویله لزوملری کوسترمک اولسه اولسه لسانک
تکاملات طبیعیه‌سنی تسریع ایده بیلیر ؛ یوقسه لسانی ماضیسندن
آییرمق محالدر ، لسانه عقل و منطقله تحکم ایدیلمز .
فالحقیقه لساننزده محدود و مقصود هجالی کلمه‌لر بولونماسی
بر آفت دکل بالعکس بر نعمتدر : عبرانی ، یونانی ، فارسی
عربی کبی مدنیت عالمنک آغوشنه ظهور ایدن السنه‌نک
کافه‌سی محدود هجالرله مالامال دکلمیدر ؟ شیمدی
بز حساب بنا ایله شعر یازه جغز دییه نظمیه ، آهنکدار
لساننزک بیکلرجه کوزل کلمه‌سنی خزانهٔ ادبیه‌مزدن چیقاروب
آتر جغزده یرلرینه چیقاجه دکی کلمه‌لر بوله جغز ؟ بوکا
خیال محالدن باشقه بر شی دینیلمز . ماضی‌یه رجوع قابل
اولسه بیله ادبیاتمزک غوطه‌لانمش بولنجغی هیچلک بزی
کمال شدتله عالمه رد ایده‌ر ، آتی‌یه فیرلاتیر !

* *

بونلرك معنالرينى ، تلفظلرينى تصرف ايتمشز . بيكلرجه
عربى كلمه‌يه بزم ويرديكمز معنى لسان عربده موجود دكلدر .
فارسى وصف تركيبلريمز واردر كه عجملر خيالرينه بيله
اوغرامامشدر . ح ، خ ، عين ، ضاد ، ظا كبى
حروف عربيه‌يى باشقه توركو تلفظ ايدرز . ايشته كلمات
عربيه و فارسيه‌يى بو يولده و دها باشقه توركو تعديلاته
اوغراتارق قبول ايتمشز ؟ آرتيق اونلر بزم كنديمالمز
در . عرب و عجمك مقصور هجالرينى لسانمزده مطرداً
ممدود هجالرينى دخى اكثرياً دعا بتطار اولمشز ، لسانمزده
بو يولده تشكل ايتمشكن ؟ بورده لسانمزك مخصوصاتندن اولمسه
قالمسه . اوقادر كه جامع كبى منارە كبى عرب لساننه انتقال
ايتمسه و آرتيق توركجه لشمه كلمه‌لرك بيله ممدود هجالرى
بوكونده مقصور اوقونمسه استكراه ايدرز . بو حالك بر
كريده بر باشقه لسان اولدوغنه قناعت ايتمك بيله ياپيلمش
تعريفنده عبارت ميدر ؟ . كاشكى بويله اولماسيدى دير طوررز ؛
لكن عكسنى موقع تطبيقه قويه مايز . بر لسانك تعديلى هله

استعاره ایدرکن کندی لسانلرینه آلدقلری کلمات اجنبیه‌نک
حرکات و سکناتنی ، تلفظنی ، املاسنی کندی لسانلرینک شیوه‌سنه ،
تمایلاتنه صورت مطلقه‌ده توفیق ایده بیلمشلرمی ؟ آز چوق
واقف اولدیغمز فرانسزجه‌یه باقه‌لم :

فرانسزجه‌یه رومجه‌دن ، لاتینجه‌دن منتقل کلمه‌لر اولمشدر
لسان اصلینک شیوه‌سنه موافق اولارق قبول ایدلمسه ، صوکرا
زمانله ، تدریجی بر تکامل تعقیب ایده‌رک فرانسز شیوه‌سنه
کیرمسه ، فقط جمله‌سی تماماً فرانسزجه اوله بیلمشمی ؟ خایر :
دقت اولونجه بالخاصه رومجه کلمه‌لر فرانسزجه‌ده تلفظ ایدلدکلری
زمان اصل عولوتا لسانک کلمه‌لرندن آیریلیر . هله املالر
آنا لسانک املاسنی همان همان قطعیاً محافظه ایتمشدر .

شو حالده بلکه دوشونمدن اولارق ادعا ایده بیلیرزکه بر لساندن دیکر
لسانه انتقال ایدن کلمه‌لر ایکی لسانک اورته‌سنده بر شکل و ماهیت
آلیور ؛ یعنی هم اصلنه هم داخل اولدیغی لسانک لهجه‌سنه بکزه‌یور .
ایشته لسانمزده موجود اولان عربی و فارسی کلمه‌لرک ماهیتی
بویله‌در : بز بو کلمه‌لری تعدیلاته اوغراتمقده دکلمز ؟

عدد هجالرده برنجی بیت کبی اوندر بردر . فقط ایکنجی بیتک
مصرعلرنده هجالر وار ، برنجیسنده یوقدر .

وزنده ملی طرفدارلرینی اسکات ایچون باشقه هیچ بر دلیل
بولونماسه شو ایراد ایتدیکمز مسائل بالکلیه قاطعدر . بوتون
فن موسیقینک نقطهٔ استنادی اولان « اصول » ی اخلال
ایدن بر آهنک تأسیسنه چالیشمق عادتا کولونج اولور ،
هجا وزنی اصول نظمی ، بش ده قوهٔ سامعه بولونمجه ، آنجاق
بر نوع هجالی لسانمزده قبول وتطبیق اولونه بیلمز جکدر .

ثانیاً عربی وفارسی کلمه لرک نظممزده یازیمزده قالمسی
لسانمزی محو ایتمک دیمکدر . بوتون بو سزلر ، ادبی ، علمی ،
اجتماعی کلمه لر ، بوتون بو افکار مدنیه و ترقیات بشریه ظرف
اولان لغتلر بزه عرب وعجمدن انتقال ایتمش . بز شیمدی ، هیچ
عصرلرجه بر تعاملدن صوکرا بو لغتلری آتیویره جکز ده یرلرینی تقویه
جکز ؟ اقوام متمدنه نک کافه سی بربرلرینک لسانندن استعانه
ایتمه مشمی ؟ فرانسزجه ، آلمانجه ، وانکلیزجه ده رومجه ،
لاتینجه ، عربجه کلمه لر یوقمیدر ؟ یا بو قوملر بربرینک لغات

ردیف ایضا هجالرده ك

شو قطعه‌ده برنجی و اوچنجی مصراعلرك هجالرینی تلفظ
ایچون صرف ایتدیگمز زمانله ایکنجی و دردنجی مصراعلرك هر
هجاسنی تلفظ ایچون صرف ایتدیگمز زمان مساویمیدر ؟

مساوی اولمادیغنی، اوزلرمایه‌جغنی سزه بر کوره برچوجوغه
بیله سویلر . بو حالده قطعه‌یی ناصل آهنکدار بوله‌جقز ؟
یوقسه فن موسیقیده «اصول» اولمادن آهنکدار اولهبیله‌جکنی
قناعت ایده‌جکز ؟

عوام آره‌سنده پك مشهور اولان بر بیته ایکنجی بر بیت علاوه
ایده‌لم . باقالم آهنك نه حاله کیره‌ر :

ای دیدیم یا آغزنه دایانیم ،
سنك ایچون آل قانه بویاندم !
انفعالات وجدانیه حدته
که مایوسیتلره به قاتلاندم .

آهنك اوقدر مختل اولویورکه برنجی بیتدن صوکره ایکنجی
بیتی عادتا نفرت ایتمدن اوقویه‌مایورز . حالبوکه ایکنجی بیتده

هجم ملی اولور گیدر . »

بو اوزانا باطلدر . محدود مقصوده ، شکل جزؤده مساویده اولمامق وزن ملی ایله یازیلجق شعرلرده عربی و فارسی کلمه‌لر بولونورسه او شعرلرده آهنگ نه اثر قالماز ؛ عربی فارسی کلمه‌لرک هیچ بر زمانسز بوکزده بر مخزن عرفانده بر منبع مدنیت اولان لسانمزله بدوی لسانلق درجه‌سنه ایندیرن . ترکیبلرده ده اصلا استغنا حاصل ایده‌میز .

شو ادعامزی نقطه‌لری بالاطراف ایضاح ایده‌لم :

اولا : وزن ملی ایله یازیلمش بر نظمده عربی و فارسی کلمه‌لر ، ترکیبلر بولونماسی آهنگی افساد حتی اماته ایدیور . بو حکمک یالکز بر اول سویلدیکمز کبی نظریهٔ آهنک ایله ثابتدر تطبیقات ایله ده بالطبع قطعیاً میدانه چیقار . برقاچ مثال کوره‌لم :

چیچک قدر سویملی
نازک نارین و چوجوق ؛
بر قوشک نغمه‌سیدر .

کلمات عربیه و فارسیه نك بر چوغی ، ممدود هجالریله اوقونور ؛
هرکس جامع ، فاتح ، مناره ، نازك دیر ؛ حمال مانار
بیلن بو کلمه لرك ممدود هجالرینی ممدود اوله رق اوقور .
حتی عثمانلیلر آره سنده کی خرستیان عناصرك سویله دیکلری
تورکجه ده اك بویوك قصورلرندن هیچ بر هجایی ممدود
اوقویه مامالریدر . « جواب ، مثال ، کاغد ، مکتوب » کبی
تورکجه لشمه مش ایسه یلمدیکلری ایچون ممدود هجالری مقصور
اوقونان کلمه لر دیکرلرینه نسبةً نادردر . هر لسانی
اوقویوب یازان هیچ بر عثمانلی تورك تصور ایده مزکه کلمات عربیه
و فارسیه ده کی ممدود هجالری جمله سنی حقی ویره رك تلفظ
ایتمسین . وزنلی طرفدارلری بو ایکی ادعانك هیچ برینی
براهین بطلانینه بناءً ایلری سوره میورلر ؛ فقط دیورلرکه
« بز لسانمزی نصل تکلم ایدییورسه ك شعرلریمزی ده اویله یازارز .
یعنی نطقلریمزده عربی ، فارسی کلماتك ممدود هجالرینی یك
اعتدالسز ممدود اوله رق اوقورز : تراکیب عربیه و فارسیه
لسانمزده تماماً یاباجیدر ، بونلری ده آتارز ؛ شعرلریمز هم طبیعی

آهنك حقنده كوردوكمز نظريات ايله ثابت اولدى كه
آهنك آنجق اهتزازات صوتيه آره سنده كى زمانك مساوات
و ثبوتيله تعيين و تحقق ايديور . حالبوكه لسانمز يالكز مقصور
دكل ، هم مقصور هم ممدود هجالردن متشكلدر . بز
توركجه كلمه‌لرك بوتون هجالريني مقصور اوقورز . فقط عربجه
و فارسى كلمه‌لرك هجالريني حرف مدلى اولوب اولمادقلرينه كوره
ممدود و مقصور اولهرق تلفظ ايدرز . وزن ملى ايله
يازلمش بر نظمده عربى فارسى كلمه‌لر بولنديرميه‌جقميز ؟ ياخود
بونلرى بولنديررسه‌ق بونلرده هجالريني هپ مقصورمى اوقويه‌جغز ؟
برنجيسى يا يمق قابل تقسيمه لسانمزى يدى سكز عصرلق بر دوره تكامل
كچيرمش اولمقدن اول حالته اولديرمق ، اصلنه ارجاع ايتمكدركه
محال اندر محالدر . او قدر كه وزن ملى شاعرلرمز اولان
بيلمكده ممدود هجالردن قورتولمق ايچون عربى و فارسى لغاتك
يرينه لسانمزده جغتايجه‌دن لغتلر كتيرمكه طرفدار اولان برطاقم كمسه‌لرى
كندى زمره‌لرنده عد ايتميورلر . ايكنجى شقى اختيار ايتمك ده
ممكن اوله‌ماز : ممدود هجالرى بوكونه قدر هر صنف قبول ايتمشدر .

بر نغمهٔ موسیقینك استادلرینه کیشه بر نغمه دیه داها لطیف اوله‌جغنی ادعا ایتمك قبیلندن اولور !

ذاتاً وزن ملی طرفدارلری ده کندی وزنلرینك داها آهنکدار اولدیغنی ادعا ایده‌یورلر ، داها « طبیعی » اولدیغنی سویلیورلر ! ملتك لسانی بودر ، شعر بو لسانه ایله یازلمه لازم کلیر دیورلر . ملتك لسانی هانکیسیدر ؟ وزن ملی‌یه موافق اولان لسانمی ؟ هله بو جهتی تدقیق ایده‌لم :

بر ملتك لسانی مختلف بولونان صنوفه شامل اولاندر . تأثیرات اقلیمیه و عرقیه ، احتیاجات قومیه ، احتیاجات اجتماعیه ، مکتسبات علمیه اعتباریله صنوف مختلفه‌یه آیریلمش و داها بر چوق نقطهٔ نظردن زمره‌لره تفریقی ممکن اولان افرادینك برچوقی اینجه فرقلری ، مختلف شکللری ایله برابر ساحهٔ مشترکی لساندر . لسانده مشترك اولمایان ملته ده اولماز . بویله اولونجه وزن ملی نامی ویریلن عدد هجا لسانه شعرینك ملت ایچونه عمومی اولوب اولمادیغنی اکلایه‌لم :

كسب ايتمسنه اوغراشمده ماعداسنى لسانمزه آتماليدر ،
اوزمانده وزن ملى ايله آهنكدار شعرلر يازمغه
آشنا اولورز .

ايشته افاعيلدن ده عيارلك بويلجه ايكي قسمده خلاصه
ايده بيليرز . شيمدى بونلرى ترتيب وتعميم ايدرك جوابمزى
يازمالييز :

هر شيدن اول عروضده وزنك ملى وزنه نسبةً آهنكدار
اولديغنى بوراده تكرار ايدرز . بونى اثباته ده حاجت
كورمم . محدود ومقصور هجالرى نظر اعتباره آلرده ،
اونلرى صور مختلفه ايله ترتيب وتنظيم ايدرك استعمال اولونه
آهنكك قوهٔ سامعه‌يى البته داها زياده واشكال مختلفه‌لى حالده
اولديغى ايچون داها واسع مقياسده تلذذ ايده‌جكدر . وزن
مليك آهنكى ايسه آنجق متماديا مقصور اولان هجالرك عددينى
تعيين وتحديد ايله حصوله كلمكده در . بونك داها آهنكدار
اولديغنى ايلريده سويله‌يه‌جك اصواتده‌كى امتدادلر ثابت قالاجق

دیللرینی جامع بولنه‌یغی جهتله بالطبع بو صفحه‌ده کوره‌جکلرمز

اولدوغمز مباحثڭ بزم دیکرلرده تکرارینه احتیاجمز یوقدر.

اساساً وظیفه‌مز ایکی وزنڭ تاریخی تکاملاتنی دکل، نظریاتنی

اکلامقدر. دیبوکونلرڭ بر مهم بر مسئلهٔ ادبیه‌سنی حل ایلیشمه‌در،

هجا وزنی طرفدارلری ایکی زمره‌یه ایریلیورلر. مفرطلر،

معتدللر. اولا افراطیجیلرڭ مدعیاتنی کوره‌لم:

(١) ملتڭ لساننده شعری منحصراً هجا وزنیدر. عروض وزنی اعجام سرای ادبیاتنڭ لساننده‌که غیر طبیعی اولدیغی لسان نظمده عصرلردنبری پیدا اولمشدر. عروضده وزنده هیچ بر طبیعی، ملی شعر یازیلماز. وزنده عروضی‌لی قطعیاً ترک ایتملیدر.

(٢) عثمانلی تورکجه‌سنده کورولن فارسی عربی ترکیبلر دخی غیر طبیعیدر. بر لسانده دیکر بر لساندن کلمه آلنه‌بیلیر؛ قاعده آلنماز. بناءً علیه بو ترکیبلرڭ «مضافٌ الیه، باب عالی» کبی مفرد بر لغت بر «تلقیسی» حالنی

ومقصور هجالرك قصر وتحدیدنده تشکل ایدن وزن عروضی
لسانمز فارسی ایچون موافق ایدیسه ده الفاظی منحصراً مقصور
هجالردن تشکل ایدن اصل تورکچه ایچون هیچ ده طبیعی و موافق
دکلدی . مع مافیه مدنیت عربیه‌نك سیل خروشانی تورك لساننك
طبیعت فارقه‌سی ، خاصهٔ اساسیه‌سی بیله مقاومت ایده مدیکندن
عروضی وزنی تورکچه‌ده اجرای سلطنت ایتدی ؛ لکن ملی
وزن ده بالطبع بوتون بوتون منقرض اولمادی . ظهور
اسلامدن بوکونه قادار بو وزنلرك ایکیسی ده باشقه
باشقه محیطلرده منتظم انکشاف ایلمسه ده وزن عروضی داها
زیاده خواص وزنی ، وزن ملی ده داها زیاده عوام وزنی
اوله‌رق لسانمزده پایدار اوله‌رق قالمشدر .

رفیق محترمم محمد فؤاد بك افندینك « تورك ادبیاتی تاریخنه
مدخل » عنوانیله تألیف ایتمکده اولدیغی اثرده کرك وزن ملینك
کرك وزن عروضینك تورکچه‌ده کچیردیکی ادوار تکامل بالاطراف
ایضاح ایدلمسی اولوب تتبعات عمیقه نتیجه‌سنده و کمال وثوق ایله
ترتیب و تحریر ایدیلمکده اولان بو اثر کزیده دارالفنونده تاریخ ادبیاتنه

برچوق مقالەلرده ، قونفرانسلرده و علیهالرینك بونلره اولان جوابلرنده ایسه ده بوگونك اك زیاده شایان نظر بر مسئلهٔ ادبیەسی حالنی كسب ایدن وزن ملّی - وزن عروض بحثنی بالاطراف تدقیق ایتملی یز :

وزن ملّی كه - هجا وزنی ، حساب بارماق وزنی - مؤلفلریده معروف اولدیغی بحث مخصوصنده سویلەنمش ایدك ، اسلامیتك ظهورندن چوق زمان اول توركلرك شعرلرینی یازمق ایچون قبول ایتمش اولدقلری یگانه وزن طبیعیلری ایدی . وزن ملّینك توركجه ایچون نه قدر طبیعی اولدیغی ، اوردن اوزون اوزادیه ایضاحه لزوم گورمیورز : اصل توركجه كلمەلر مطرداً قیصه هجالردن متشكلدر ؛ ممدود هجالری محتوی اولمایان بو توركجه لسانمزده ایسه اوزون ، بحث مخصوصنده گوردیگمز كبی بر برلرینه مساوی ، قیصه هجالرك تعداد و تحدیدینه حصر ایدیلیر .

وزن عروض دخی ظهور اسلامدن بر مدت صوكرا ایرانه و ایراندن دخی تورك مملكتلرینه گلەرك فارسی یه و توركجه یه یرلشمشدر . بو وزن مباحثنده بالاطراف تدقیق ایتدیگمز كبی محدود

بوکونک مسئله‌سی :

وزن ملی — وزن عروضی

انقلابدن صوکرا ادبیاتمزده کورولن یکانه حادثهٔ مهمه بعض ذوات طرفندن وزن ملی‌یه اظهار اولونان پرستشکارانه رغبتدر. واقعا بو رغبت محمد امین بکک ثروت فنونده و سائر مجموعه‌لرده نشر ایتدیکی شعرلر ایله انقلابدن اول ده کندینی کوسترمش ایدی؛ فقط او زمان وزن ملی‌یی قبول ایدن امین بک منفرد قالدیغی کبی شعرلری ادبیات عالمنده مظهر تقدیر ده اولمه میسر اولمدی. هجا وزنی شعرلرینک برخیلی طرفدار پیدا ایتمسی و اوکا کوره شعر یازان بعض شاعرلرک میدانه آتیلماسی انقلابک ظهورندن برخیلی مؤخردر. و شو صوک سنه‌لرده حادث اولمشدر. اشاغیده کوره‌جکمز کبی حد ذاتنده پک زیاده حائز اهمیت اولمایان و طرفدارلرینک شعشعه‌لی، کورولتولو

وزن ملی . وزن عروضی

شاعر منظومه‌نك ادته‌سنه بریسنه « فعلن » وزننده ،
آهنكنه مستزادلر آیتدیرمكده ، باشقه برشی یاپمامش اولمایور -
« اوغر ، مغفور ، ای قلب ، برالم ، گلمه » مستزادلرنده
ده عینا بویله‌جه لزومسز نظمی آهنكیله مایانه پارچه‌لردر .
« سكوت عفو و امل » مستزادنده بیله اعلی . بونلاره چوقه
یازیدیغنی اكلایورز . افاده ایتدیكی معنای تأكید برده
مستوجب ایدیور . (« گل ! » دیور) ، (تأویده)
مستزادلرینی هیچ تقدیر ایده‌میز . چونكه وزنلری برینه
آهنكنه دوشه‌جك قدار تغییر ایده‌رك ایكی یاپیجی جنسنده
عروضله نه سببله اختیار اولوندیغنی اكلایمیورز .

ایشته سربست نظمله یازیلمش اثرلرده تصادف اولونان
بیلمه‌جه‌لر غرائب طرزنده . یانه احمد هاشم بو شعرده بی اولدقجه
آهنكدادر ، سربست نظمله بونده چوقده قنا شیلرده
یازه‌بیلیر . هرحالده اوروپاده بیوك شاعرلر نزدنده
قبول اولونامایانه بزده ایسه برقاچ شعرده كورولنه بر چوق
نظمه یوقاریده ایضاح ایتدیكمز اسبابه بناءً بر اصول نظم بیله دیه‌مز .

اولوردی :

قىلىجی آلتونده اوقىده اقشام كونشی

لاجه حزینه سونوككو یرده

كونشك عكسی كبی دوشی

ایشته فكرعیناً شاعرك فكری ، سوزلری آهنكدار ، منتظم بوطرزده نظم ایدلدكده اونی قبول ایتمكده برلزوم كوره میورز . اوندن كوره بولنمش هرنه ایسه بزده ده اكلاشیلان یوقسه التزام غرابت اولوندیغنه حكم ایدرز . چونكه منظومه ده ردیف دفعه تكرار ایدلمسه اولمازده " یولده " كلمه سی ده بونده مستقل اولرق بوزدده مصراعلرده اول یازیلمه جق ایدی مصراعلرده ادخال اولونسه ایدی نه لازم كلیردی ؟ مقصد برتكرار ایسه تكرار نه حاصل اولوردی . بوده قطع دقیقه دنكه حكمی یوقده آیدین یازمقده اوتكلیسه ایسه اولمایوب . چونكه بوده ده لایولده " الهه اوجه " تماماً صوكرا كلمه مصراعه مربوط ... بر بیتده قطعاً مستقل ایدی ایده جك قادر ... عقده‌ده آیدیلادككد ... شرحنده بولنمه یوزده آیری یازمقده

احساس ایتدیرمیورلر . بالعکس کیمیسی بیلمزده مرملک غریب و عجیب شکللرده شعر یازمغه ایچون بو قالغنلری اختیار ایتدیکلرینی آکلاتمغه اوغراشیورلر . اسمنک مفهومنه کلیاً مغایر اولهرق سربست نظم « آزاده‌سر بر صنعت » دکل ، « اسیر تقیید بر تصنع » شکلنی کیریور ! چونکه برکره لسانه نظم قبول اولونجه اونک بر طرزی یاپمقدرکه « لسان طبیعیسی » دیمکدر ؛ بو طرزده ده کلیاً انحراف ایتمک طبیعتی محو اولور . سربست نظم یازانلرک یاپدقلری ایسه بو طرزده طبیعت مخصوصه‌یی رخنه‌دار ایتمکده باشقه بر شی دکلدر . معماکسلر شو اوقودیغمز شعرلک احساسنی تحلیل ایدرک اثبات ایده‌لم :

« برلاابر حزنله » شاعر بونی یازمقده مستقل اولهرق یازمقده ده قسم توسعه ؟ برکره « لاابر حزنله » اقتدار کوزه‌لر مسمیه که شعره اونکله باشلامیلیور ؟ شاید کوزه‌ل برشی ایسه لاابر حزنده شعرک برنجی احساسی بیان بحث ایدلمز میدی که بو وزنسز سوزلری نظم نه‌یه باشقه یازیلیور ؟ عجبا سوزلری بر شی سویلمه‌یدی ده غائب ایدیلمسه

اوطلیاده نظملرده ده ییك زیاده موفقیت تامه اولمادیغنی
و آهنكك سادهلكی موضوع ایله متناسباً اهمیتلی درجهسنه
ایندیكنی كوردیورز : تورقیه فكرتده ، محمد عاكف ، اسماعیل صفا
بزه اوقادار طبیعی شعرلر یازمشلردر كه بونلرك همان همان
بر منثوره درجه فرقی یوقدر . بونلرده قافیهسی فقطدر .
آهنكك لسانه تكلمدن دها طبیعی اولدیغنده ده شوپنلوره
سربست نظم یازمغه برلزوم بیله ده یوقدر . دقعه‌ده موسیقیه
شعرده قدیم اولدیغنی انكار ایده جكز ؟ یا دقعه‌ده ، موسیقی
كوردكمز اوتمامیله منتظم دكلدر . آهنكه نه دیه جكز ؟ .
كوردولمیوركه سربست نظم فكری غایت چوروك حق ذی اولدیغی
بیلنمز برشیدر . سوراشمده سویلیلیر : شایه سربست نظم
یازانلرك اصلی لسانه طبیعی یه ممكن مرتبه تقرب ایسه اونلر بو مقصدی
تامیله ایتمك نزده ده قالیر ، بالعكس طبیعته مخالف اسراف
ایتمكده اولدقلرینی كوستریورلر : كوچوك مصراعلری ،
مستزادلری منظومه نك هرطرفنه سرپشدیركه فكرلر تمام
اولدیغی ایچون شعرلرك ده تمام اولدیغی قارئیه احساس

کلیور دکلجه کیلیر سزده ایلری کلیور . دیمك كه مستزادلی
مصراعلر یازلمامسنی آرزو ده‌یه مصراعلرك ترتیبنده
دها تقید آهنك گوزه‌دیلمه اولسیدی منظومه لطیف بر
آهنكدار اولاجقدی . شیمدی سربست نظم طرفدارلری میدانه
چیقوب ده ایشته بز شعرلریمزك لطیف و آهنكدار اولماسنی
ایسته‌میورز » دیرسه‌لر . چونكه بو ادعا بو قدر قطعیت
وشمول ایله بیان اولونورسه جوابی پك قولایدر : « او حالده
نثر یازیكز ! » شو حالده سربست نظمجیلر نهایت شویله دیه‌جكلردر :
لسان نظم اوسزلك ایستیكز شعشعه آهنكیله قبول اولونجه
لسان طبیعیلیی محو ایدییور . حالبوكه صمیمی حسیات ، نازك
خیالات حتی قیمتلی نكات فكریه تبلیغ اولونامایور . بز هرشیدن
اول اشعارك الفاظ ومعانیسنه عطف نظر ایدیورز ، آهنك
ایكنجی درجه‌ده قالیور . آهنك شعرده متبوع دكل ،
تابع اولمالیدر . ادعا بو شكلده كلنجه بر قدر مثمر شعرده
معنی و آهنكك تامیله امتزاجندن عبارت قالیر . كلمه بر امتزاج
اوغوریه سربست نظم یاپیلامیدر ؟ امتزاجله سربست

اوزانده عروضیه‌نك اجزاسی آره‌سنده بو شكل یوقدر ،

دیمك شاعر بونی ایجاد یاخود بو پارچه‌یی نثرا اوله‌رق تحریر

ایدیور .

یوللر : فعلتن

ایشته بو فعلتن ، جزؤ عروضیسی شعرده پك زیاده تكرر ایدر .

سكوت عشق و امل : مفاعلن فعلتن

قادرتر ده : مفتعلن

گل دیور : فاعلتن

ایشیور : فعلتن

بو شعر عجبا ناصل یازلمشدر ؟ سربست نظم اولماسی

باشقه دورلو یازیلماسنه نشأت ایدیور ؟ نظمك سربست

وصفنه شایان گورولمه‌سی اوقافیه‌سز اولسه‌ده نشأتی بتیدیكنه

شبهه یوقدر . دیگر مصراعلر ایكی وزنده ، اولقدر برابر بو ایكی

وزنده بر برینه متقاربدر . حتی بری دیگرینك مختصرینه عبارتدر ؛

او اوزنده مصراعلرده دیپولانه آهنگسزلك ایكی وزنده

اختلاط ایدیلمسنده دگل وزنسز وزنه بكله سبب خاورتاخطره

یوللر

آه نیتمزمی خطّ سالکک

شمدی نه کوزلرینا اوته دن

تا اوته دن

غم اردمی وجده دعوتایده

بو توبه معذبه پرنور وجد ودنیایه

که جابجا قالیور باب وعدی خاصایه ؟.

- احمد هاشم -

بو شعرده اوزان ایکی وزنده - مفاعلن فعلاتن ، مفاعلن ، فعلن ؛ فعلاتن مفاعلن فعلن - مصراعلرده بیتلرده بربرله ممتزجاً هیچ بر انتظام کوزه دیلمکسزینه قبول اولونمشدر . ثانیاً مصراعلرک - قاعدهٔ مرعیه یه مخالفت تشکیل ایتمک ایچون - اکثریت اوزرینه اولدرینه وبعضاً ده صوکلرینه مستزادلر علاوه ایدیلمشدر . بونلرك بعضیسی عینی وزنده اولدرده تکرر ایدیور . مستزادلرك وزنلرینی کوستره لم :

برلامه حزینله : مفعول مفعول

برى برار غنوده ابعادى

دیکلیور کوکلرده سر بر نغمه !

برى آلتونده کوزیله کویا که

سط اى قلب بسهام دباکى

«کل ! » دیور ،

لکن

اینیور

ایشته لیلك ظلام لى داده ...

یوللر ،

آه اى کیمسه سز کیده‌ن یوللر ،

یوللرك اى سکوت حزنه اثرى

بر کونك ایمزه ده ده شب کسه ده

معابده امل وجسده سونمه ده ده بو ضیا

اوزاده ده اوخرك انهرلرى

آه کیتمزمى کیمسه سز ، سسسز .

دره‌جکلرده بر آلتونه ضیا یقنیایندی .

آقدی آب سکونه بیلیرلر

بوتون ده صدلر ذهبی لرزه‌لرله ایشلندی .

تا اوته‌ده

شیمدی نه‌ر گوزلرده تا اوته‌ده

غمم ارواحی دجله‌ده دعوت ایده‌ر

بوتون ده معابد مجهوله ایمیش

بوتون ده معابد وجدك صولونه لهلرده

بری بر اینیور گوزلرنده رؤیالر ؛

دوداقلرنده ضیالر وحزن تیتره‌ر

اقشاملک بو سیسلی خضوع اثرده .

صولغون دگوگلی سمالرنده ذهبصا

نقش ایده‌ر بر تبسم رؤیا

بری یورغون سمالی لاله یاقار ؛

بری بر گوگله مس دغشیله

سیاه رالکده عصمت دخوابنجنده آقار .

دوكرا ايدركنيهى نالده

صوكرا آغوشمه نغمه ايچنده اولور ...

اى قلب !

سنى اولدورسه بو سايهٔ شب ؛

ايشته بر دست ساحر ومخفى

سكا نور نجوم ايندير دى !

قورولدى ايشته مسافات ايچره بر سلسله

بوتون معابد حسن ومعابد رؤيا

بوتون معابد مجهولهٔ اميد بشر ...

غروب ايچنده بو اشكالى حدود وذهب

زجاج صنعت وفكرته يوكسليرلر هپ

بويوك دكيزلره بكزر اتكلرنده سكوت

سكوت نامتناهى ، سكوت نامحدود

سكوت عفو وامل

برأل

قصه‌لری آلتونده افقلرده اقشاملك كونشی
سوندی كوللرده عكس كريه‌دی
كيجه‌نك صورت سكوتيله

يوللر

كز كيدر كيمسه‌سز، تنها، ابدی

يوللر

هپ بر خط پر سكوت اولدی
اقشاملر سينهٔ غبارنده

ادنلر

هانكی بر بعدهٔ خياله كيدر —
بويله سسسز و كيمسه‌سز شيمدی ؟

مفتور

ومحنت: يه بر نغمهٔ خيال اسيور —
بو نغمه واللرده بی تاب و بی مجال اديوردور ؟

درمیان ایدیورلر : شعر علمی مسألهسی ختام بولدقجه قطعیتله ،
بونلرده هر زمان رعایتكار دگلدیرلر . بونلر همان همانه
غیر معینه حدود داخلنده نظم یاپانلرك شعر حقنده فكر مخصوصلری ،
فلسفه‌لری نه‌دیر ؟ بو جهتی مسائل ادبیه مباحثنی تدقیق ایدرکه
اكلاشه‌جقدر . شمدیلك شو قدری سویلیه بیلیرز : لسان نظمده
قوهٔ سامعه‌ده تأمین آهنك ایتدیكی کبی اشتباه اولمادن انتظام مرعی
انتظام نسبی‌یه دوغرو حصولکه تمایل و تكامل بالطبع نهایت‌الامر
انحطاطه دوغرو اوغراشه و ایشته سربست نظم بو سقوط تكاملنك
حد غایه وصولنده نشأت ایتمشدر . تشكر اولونور كه
فرانسه کبی ادبیاتده تردید الجلی آثارینی اظهار ایتمش اولان
بر مملكتده بیله چوق طرفدار پیدا ایده‌میان سربست نظم بزده
آنجاق ایكی اوچ كنج شاعریمزك نظر قبولنی اوله بیلدی ، اونلرده
اوچ درت تأثیرات مقلده اکتفا ایتدیلر . بو طرز نظمك نه اولدیغنی
ایجه اكلاتمق ایچون بر سربست نظم كوره‌لم :

— یوللر —

برلامیه غزیله

— سربست نظم —

اسمندن ده آکلاشیلدیغنه کوره سربست نظم یازمق قید آلتنه
کیرمدن شعر سویلمک دیمک اولیور. فقط هیچ بر قیده تابع
اولمادن ده نظم دکل، نثر ایله یازیلمایه جقندن بوراده کی
سربستیدن مقصد بالطبع اوزان و قوافینک اساسه نظره تحمیل
ایتدیکی قیود معلومه یه محکم مرتبه ده اتباع ایتمکدن عبارت
بولونمق لازم کلیر. بو حالده سربست نظم، انتظام نسبی یی
تجویز معناسنی ده افاده ایدییور. لکن ایشته بوراده انتظام
نسبی یی شمدی یه قدار کوردوکمز اشکال بیانده چوق زیاده
اخلال ایدییور؛ سربست نظمده همان همان هرشی جائزدر.
قافیه لی قافیه سز، اوزانده تیپ مصراعلر اولماله اولماله
وزنسز پارچه لر یازمق؛ وزنلری بیتلر ایچنده دکیشدیرمک،
مستزادلری اوزنده مصراعلرده اولمایترک ... الخ
بو واسع تصرفات ایچونده سربست نظم طرفدارلری یالکز بر شرط

اوقادار توزیع و تکثیر ایتمشلردر که ارتق اونلری قبوله
ایتمه‌مك اولاناقسزدر : شعرلرنده یکی بر شکل ابداع ایدیورسه
دنیلیرسه یاکلیشه برشی سویلنمش اولماز صانیرم .

صوڭ زمانلرده عائد اولدیغی بیلمدیك بر یکی شکل دها
اورتده   برقاچ سنه اول پك محدود ایکی اوچ رساله‌ده
جانلاندیرمغه چالیشلان « سربست نظم » در . کلمه بوراده
« شکل » دکل ، « شکلسزلك » دیمك موافقه اولور ! تعبیر
مادام که لسانمزده ، دلوغات ، صولغونده وضوحده ،
برابر برقیمتدر ، بوخصوصده موضوع بحث ایتمکده خصوصیله
آتیده وطنك احتیاجات ادبیه‌سی پك زیاده جاذب جدیتدر
اهمیت انکشافده اوغرایبه‌ده سن برفرصت بکلرکن میدانه اتیلن
بو « سربست نظم » ده تکرار قفاقار شکلنده ظهور
ایده‌رك کلدیزرخیلی طرفدار پیدا ایتمکه چالیشه‌جقدر ،
اهمیت و ماهیتنك تحدیده تعیینی پك موافق اولور .

* *

ثروت وقطعیتی تأمین ایده‌بیله‌جکمز بر دستور بداعت. بوکا
مخالف آثار بدیعه‌نک هیچ بر زمانده احراز موفقیت ایده‌مه‌مسی
اولدیغنی شرق وغربک تدقیق آثاریله ده ثابت اولور.

ثروت فنونه منتسب شاعرلردن زیاده ده هوسکار شعر،
عنوانی مستحق بر قاچ گنج، هله مبادئ ظهورلرنده، صنعت وبداعت
بو قانونه عمومیتی ده قبول ایتمک ایسته‌مشلردر. ثروت فنونه گلیانه
قارشی یرلیسی شکلده سحر اشغالی شو منظومه‌ده داها
چوره مشوش شعرلر بولونور. لکن توفیق فکرت، جناب
شهاب الدین، محمد عاکف، اسماعیل صفا، کبی استادلر دخی
حسین سعاد، حسین سیرت، سلیمان نسیب، ابراهیم جهدی کبی
ایکنجی درجه‌ده شاعرلر بیله شکلده ده بو یکی تحکماته تلقینیه
آهنکک بو قادار تشویشنه داخلده اصلا جواز ویرمه‌مشلردر.

ثروت فنونه منتسب ادیبلردن صوکرا کلن شاعرلریمزک هیچ
بر طرفندن یکی بر شکل نظم اختیار اولوندیغنی کورمدم.
ذاتاً بر تفصیل ایضاح ایتدیکمز کبی ثروت فنونه شعراسی اشکال نظمی

قطعه اولیه‌ده ترتیب ایدیلمسین ؟ بو سؤاله بعضیلری شو جوابی
ویریرلر : چونکه شاعرك ادراك قوه‌سیه کلمسین ! فی الحقیقه
بو یولده بر محاکمه‌ده بولونسه‌ده بونلرده‌کی اختلاف شکلی ایچون
باشقه بر سبب بوله‌مایورلر . دیگرلری منهج ایدرك شعر یازمه
شاعرك مسلك مختاریدر دیرلر . چونکه دستور آهنك
مسالك خصوصیه و ذاتیه‌یه دکل ، بالعکس اجتهادات شخصیه دستور
آهنکه تابعدر . برکره آهنکك بلا سبب خلالنه شاعرلرك
مساعده‌سی اولمقلری قبول ایدلیرسه آتیده آثار منظومه‌ده
تأثیر موسیقی آرامه عبث اولور . معلومدرکه موسیقیده
صنعتله برابر بلکه صنعتدن اول فن حکمفرمادر . لسان نظمده
آهنکه تصرف و تحکمك بر معیارله بر درجه‌سی واردرکه همان
هماندر فنا عیبدر . او معیار شیمدی‌یه قدر ویردیکمز
ایضاحاتده و کثیر دیکر مثاللرده پك اعلی آکلاشلمشدر ؛
بو خصوصده بیان ایتدیکمز فکرلری شو ایکی کلمه ایله تکرار
ایده‌بیلیرز :

شکلده تحول ، فکرده تحوله وابسته‌در . ایشته بعضیلرده

قلب میناسنه صیجانه، زیسه

شوریده ایدن بر یشیل پاره ایثار .

او گوزلرك كه منور ایكی یشیل یاره‌ده

گوزه‌للكیله گولر اثره مستغرقه ،

درینلكنده‌كی بایغینه شكوفه‌لر دها

ظلمتك تسلیتیله بو قلب مجروحك

بوتون بو تهور آتلمش اوپرتارایم .

دیمه كه بر متأذی حیات سوردیم

او گوزلرك صفحات بهارمآلنده

یاتار، رایسته رم ایتمك بهاره مستغنا ..

— ساهر —

شو منظومه‌نك بندلرنده‌كی تخالف شكلك عجبا سببی نه‌در ؟

قدرده‌تمولاطیه برنجی و ایكنجی قطعه‌لر ایكی دزمه ایله و مستزادلی كی

یا نلیسه‌ده ده اوچونجی ، دردنجی پارچه‌لر بردنده بر نظم

پیدا اولمسه؛ ایشته بو تحولده «مفعول مفاعیل مفاعیل
فعولن» وزننك نسبةً آغیرجه آهنك لطیفنده اكلیورز.
بر منظومه‌نك ادامه بیانی بویله قیصه بیتلر یازه‌رق تشكیل ایتمك
مزج اوزانك بر فوقنده بر تحكمدركه انجاق جناب شهابكیسیه
كبی دها شعر و صنعته بابنده صدور ایدنجه ایشته بویله
نفیس بوقالرله شایان تقدیر اولور.

گوزلر

- ٢ -

یشیللك

موجوده بیاضلره باقمقده ادركلرك بعضی
بر یشیل پارلده احتیاجیله
سوسلی بر بهاره استغناء
تحریكه دوردیكه ملكده وریزه

اونك نظرلرینك سكته‌سز پروازی
فاكهانی بیتر دكوزلرمك

مقابل یازیلیشی بزم شعرلرده مثلی گورولمه‌مش بر یکیلکدر.

فقط نظمک یکیلکی یالکز بونده عبارت ده دکل: ایکنجی بنده

اولا وزنده دکیشدیریلیور، برنجی بند فعلاتن مفاعلن

فعلن وزننده ایکن ایکنجیسی «مفعول مفاعیل فعولن»

اولیور؛ ثانیاً بو ایکی وزن ایچنده ده برنجی صورتک برنجی ایکنجی

قطعه‌لرنده بر بیت، اوچنجی دردنجی پارچه‌لرنده ده بر

مصراع «مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن» وزنیله یازیلرق

یکی بر تحوله التزام اولونیور. شبهه‌سز موضوع بو التزام صنعتنه

غایت مساعددر: بر دوست چیفتلکی، ایکی قادار زمین،

خیال نظرکجه جانلی بر قومپانیه خارج شادلق بورینه، قیرینه

دولمه؛ بو کلام، بو کرم، سعقه، سعقه تموج ایدیور.

ایشته بر بو التماع کواکبه یکنده یه کوچوک کوچوک حرکتلرده

«مفعول مفاعیل فعولن» وزنک سریع و آهنگینه اصله

رقصانه بر حس ایدیورز. لکن آلیشلمامش زمینه تام بعضاً

بر موزونه ثانیه اولا ادا اولونیوریور: یکی سیاحی و زمانده.

شو قادار التزام قاچدیغی تدرجاً شعرده بریک آهنگی، غنغنه بریک

بر مذهب فرانسه اولور بللرك

الم دائم عدم اكسیلیور .
صدا جهارك بر هوای مسكر دل ،
اوقشادقجه سر كیدرمی ؛

لیل و رحمده آه باده سیلیور .
بر سطر ، مضی ، ایپك منديل
كبی تنفك دم عودكمی

ـ جناب شهاب الدين ـ

بو شعرك شكليانه كلنجه بر اعتناى صنعتكارانه‌يه سبب .. وجدانيده شكلك نصيبی عادتا نظر دقته جلب ايتمز ؛ حالبوكه منظومه‌ده استادانه بر نفيسه اجرا اولونمشدر . نظره‌ده هر بنده بر [illegible] تشكيل ايدر . تام بر شكل نظم اولنديغى هر بندك بر شعر [illegible] بشلر

اوقتلر ، اویردم مست و مسحور
بعضاً او بیلرانه بهارلرك فیصلنده ؛

کوکلمی او طالعه‌لر دیی سویلر ،
هر حسمی هر فکریمی دیکلر ،
بر کسرم روحمده آه کیسوی خیالده .

**

صاچلرك آه او بی وفا صاچلر ،
شب محنتده اوقشایور باشمی ؛
سنه اویورکنه یاکنده بنم غمده ،
کیزلرم صاچلرکده کوز یاشمی .

آه او کیسوی تسلیتدارك
ایده مم عطر مهربانی ترك ؛
کتمدم اولسه زلفدن تارك

نه در زلفکده هرخم سار
صانکه بر حلقهٔ معنیه سیده
عشوه‌ده وعده‌ده باغلی زنجیرک

* * *

ایلرسه ناصل حسنه هدیک
گیسولرك زنبیکله تتوج ،
ایلر شبه اکدارمك اوستنده تموج
برفجر تسلی گبی گیسولرده ژیل .

زلفك آره‌سنده بطالعه
عالم گوریور نور ایله مجلو
بر عید سعوده گبی ای حسنه مستغنو ،
عمرم بطا زلفك آره‌سنده گورلنجاده

بعضاً اوطه بعده دیگه بسریه ،

— گیسوی یار —

زلفکلی بی نظام و بی پروا
داغیتیر شانهٔ جمعیت ،
جمع ایدر ، باکمال استغنا ،
طرهٔ شوخ یار نسویته ...

شمدی بر نفحهٔ هوس داغیتیر ،
ینه بیهوده طوپلادک ، اودرک
نه قادار طوپلاسه‌ک پریشاندر
طوپلادیر ساچلرک داغلمیه‌جق

قالدی گوکلم شو داما هکده
دام زلف هوسیاهکده
ابدی بر اسیر و نخجیرک !

بو ایکنجی شکل اوقادار آهنکدار دکل‌که شاعر منظومه‌سنك اوچونجی پارچه‌سنده دها جانکدار بر غلیان حسیاته قابلیتنی اظهار ایچون تکرار وزنی دکیشدیریور ، فقط ایکنجی شکلی عیناً محافظه ایدیور :

اولدور دیلر ، بو هم ده بو کوچه ، شیمدی طلارده
چوقدن کومولدی حسن و شبابك ، ظرافتك ،
قلبك ، قادینلغك ، شرفك ، استراحتك ؟
براده دیه یکله مکبده ادخانه یورودلارده .
بیتك چامورلو طیرناغی آلتنده عظمتك
طیرناقده ، چامور ، طورقات ... بو سنك قسمتك که
ای عصمت مبارك ، ای حسن ذی حجاب ،
ای غنچهٔ طلوع حیات ، تکرکل نقاب
طیرناقده ، چامور ، طورقات ... صوکی بر عمر مبتذل !

. . . .

— توفیق فکرت —

شو اوده‌ده سنك سسزلك دهشت مزاحمكى .
تحمل ايتميور . . . آتيه بو بويله كيتدكجه
ايچيم زهرلنه‌جك ياد ايده‌دك ملالكى .

قونشاردى پيسه محاسنده دائما طوسله
كوچوكلكده هنوز مائل قضا ئيدك ؛
علو قلبه ، علو خياله نائل ايدك . . .
الك ابتدا بطائقيد شعرايده‌ده سنك ،
چوجوقلغكده برابر ظريف و عاقلدك .

ظريفده عاقل ايدك ذوقمده سنك بو طالعه ،
قالسيه‌ده بكده قادينلقده بر بيوك يادك ؟
ياشارده بكده اونك كوكلنده اعتقادك .
سنده اينه دلك ، سنى اينديرديك اوزيليه
سنده اولمده لك ؛ سنى اولدورديك ذواللى قاريه !

. . . .

تبليغى ايچونده قيصه بر وزنده ايله شعرينك كوچوك آهنكلى لطافت ايدر . تكلمشيده سنك يادكارى شاعرك روحنده بر هيجانه حاصل ايديور . « دسنى ايتلمكه كلام ديكله » مصراعندن صوكرا بز بو هيجانده حياتك شاهد اولويورز . وشعرده شكل نظمك بونى اظهارده بر واسطه بسيطه اولدينى آكلامغه باشلويورز . شاعر دهاك وزنى دكيشديريور ، صكره قافيه‌لى كوچوك بندلرده اختيار ايدرك سزه حياته شديده‌سنى ترنم ايديور :

بولميدى فقط مقصدى وجدانك
صونك فضيلتى تحقير ايدن اسلافده ،
صونك طبيعتى تذييل ايدن اولادده ،
بولميدى ادت مقصدى وجدانك ؟
صونك شو عصمتى تسليم ايدن ايتاقدن !

زواللى قارداشم انسانده تصور ايتدكجه
صوكنده طويراقده اولاندن سرگذشت مؤلمى ،

دوه‌لر بلکه نه یاپیلیرلك .

کیم بیلیر ؟ بلکه ده ایمال غبار ،
نه رنگیسه ده ، نه زیارت نه سرا !
نه ده سسه ... بشر بولمده دوملر
سنی ایکلتمکه گلدم دیکله
دیکله هر نه ده ایسه‌ك هر نه ایسه‌ك
توز ، بولوط ، روح ، ملك ، هر نه ایسه‌ك !
بوزلك حسنی گریان ایده جك
برجنایت بو ... جنایت کبرجك !
برجنایت که قوانینی اریانه
قویماسه اسمی لکه وجدانه ،
اوبریوك حاکم او قانوندن بیله
ویریور حکمنی لعنت ، نفرینه

شو بندی تدقیق ایدنجه آکلاشیلیر که شاعر همشیره‌سنك وفاتنده برلسانه همیشه هجر ادایله بحثه باشلایور ؟ اولا بر تحسر بر فریاد حزینه اتحاف ایتمك امکانده در . بویله قلبی برجسك

مشارکته نظراً حکم ویررنه . ترتیب قوافی بحثنده موفقیتلی موفقیتسز بعض اشکال نظم کوسترمشدیک . او مثاللرده منحصراً قوافینک بربر تعقیبیله بوبرنده تفریقی نظر اعتباره آلنمشدی ؛ شیمدی ده تغییر اشکال نقطهٔ نظرندن شاملی مثاللر آلهجغز :

همشیره‌مه ایچون

بر چوجوقکن سنی دفن ایلدیلر .
لی دخا قوملره لی قید الله ،
او زماندن برلی ، مشتاق و زبون ،
نه زمانده قبرکه دوشسه‌م دلخون ،
سنی بر محفلده بویله کوردم ؟
هر کره قوللرده پریشانه کوردم
بر دکمه بکله دلسیل قبرک

اهمیت بر وقوف اوله‌رق تطبیق اولوندقجه بو اصولک تنقیدینی
تاریخ سالم ویره‌جکلرینه امین اوله بیلیرز . شیمدی بز ثروت
فنونده شعر یازان ذواتک ، فکرتک ، جنابک ، اسماعیل
صفانک ، فائزه عالیه‌نک ، سیرتک ، ابراهیم جهدینک ،
حسین سعادک ، ع . ناظمک ، سلیمان نسیبک والحاصل
بوتون بو بیوک یاخود مقتدر شاعرلریمزک آثارینی یکان
یکان تدقیق و تحلیل ایتدکدن صوکرا لسان نظم حقنده اونلر
طرفندن شویله بر دستور قبول ایدلدیکنه قناعت کتیریورز :

هر نظمک شکل و آهنکی شعرک مألیله مبسوط تناسب
و مألده هر صورتله مطلقا ده لسانده آهنکک اسیری
اولمامق .

بو دستورک اصابتی شایان تردد اولماسه‌لرکده ؛ فقط
بز دستورک ماهیتنی تدقیقه اوقادار لزوم حس ایتمیورز : لکن یالکز
موفقیتله تطبیق اولونوب اولونمادیغنی تحری ایله اکتفا ایده‌رز .
حتی تطبیقده موفقیت درجه‌سی نه‌لرده تبارز ایتدیکنده
بر آن اول سویلیه‌جکمز کبی منظومه‌لرک کلیتنده مشاهده ایتدیکمز

تقلیداً لساننده نظمده اوقدر وسعت و زینت بخش ایتمه
اولملرنده ده پك شایان ممنونیت بر حادثهٔ مسعده بر اثر ترقیدر .
فقط شکل نظمده گوردیکمز بو ترده تجددلری علی العمیا تقدیری
ایده جکز ؟ توسیع و تحدیدده هیچ بر حد متوسط یوقدر ؛
نظمك شکلی شاعرك کیفنه تابعدر می دییه جکز ؟ خایر ؛
بویله بر ادعا قطعیاً باطل اولور . گرچی شاعرلر فرد آهنگدن
متنفر ایسه لر گبی منقدلرده فقط آهنگه ده تنفر ایتمکده
حقلیدرلر . اوزن قطعی بر آهنگ که دوشونجه یازیلیر
نظم دییه میز ، بو نظملری اوقورکن ده تنفر ایدرسه‌ك حقمز
اولور . آهنگ کنده اوزاقلری منقدلر کندیلری کیفی
و ذوقلرینه تعیین ایدرلرسه حکملرنده اصابت بولونماسی
پك محتملدر ؛ فقط منقدلر شاعرلرك کلیت آثارینه نظراً
آهنگده اعظمی و اصغری بر حد تعیین ایتدکدن صوکرا
بو حدودك خارجنده قالان اثرلرده آهنگ بولونور ایسه
پك حقلی اولورلر . گوریلیور که بن عنعنهٔ دکیل ، غیری
خارجی ، بر اصولی تنقیه قبول ایدیورم . اولدقجه شایان

منتظم بندلی منظومه‌لرنده چوق آهنکدار در . لکن ایشته
یکی شاعرلر بو افراط آهنکدن تحاشی ایدیورلر ؛ افراد
تام ایله تمادی ایدن بر آهنک اونلرک سامعه رقتنه
کران کلیور . بو ده شکلده انتظام تام اختیار اولوندقجه
هر فکر ، هر حس ، هر حقیقت و نازه اولورسه ، لسان نظمه
کیره‌میور . هر شیئی یازمق ، قلب و روحک الک مخفی
الک نازنده حسیات و تمایلاتنی سویلمک ایچون عادتا اثیری
بر لسانه احتیاج حاصل اولیور . تصویر طبیعت و جمعیت ،
تشریح روح ، تقلید و ایضاح ماديات لازم کلدکجه اشکال
انتظام و کمال لسانه شاعر ایچون بار کران کلیور . افراط
آهنکدن تنفردن زیاده ایشته بو « هر شیئی یازه بیلمك »
املیدر که اوروپاده صوك عصر شاعرلرینه لسان نظمده یك
واسع یك غیر معین شکلی قبول ایتدیرمشدر . بزم کنج شاعرلریمز
بو تکامل طبیعی‌یی اثرلرنده تطبیقه لزوم کورمشلردر .
لسان نظم اسکی حالی و شکلنده دوام ایده‌مزدی ، بونی
هیچ شبهه ایلمز . ثروت فنونجی شاعرلرینك فرانسز شعرایله

دها خیلی تکثیری ممکن اولامز. شو شکلك تنقیحنه گیدیلیرسه
گورولور که ثروت فنونه منسوب شاعرلر شونلری، اوروپا
دن مصراعلی قطعه‌لری، مستزادلی شعرلری، غیر منتظم
قافیه‌لی بندلری مزج و تصنیف ایده‌رك منظومه‌لر یازمشلر و
بو مزج و تصنیفه بیوك بر مقیاسده جواز ویرمشلردر.
تشکل نظمه بو قادار واسع درجه‌ده تصرف عجبا شاعرلرك صلاحیتی
داخلنده میدر؟ و بو تصرفاته هر زمان تقدیر اولونه
بیلیرمی؟

یکرمنجی عصر مدنیت «فکر و معنا» ایله «شکل و ادا»
آره‌سنده‌کی وجوب توافقی ذوق بدیعینك کسب ایتدیکی رقت
ایله متناسباً توسیع و تشمیل ایتمشدر. آتیاً مسائل ادبیه و تکاملاتی
بدیعیه مباحثنی تماشا ایتدکجه بو حادثهٔ مهمه‌نك اسباب و تجلیاتنی
گوره‌جکز. لکن شیمدیدن ده نظمك شکلنه تصرف ایچون
بر معیار سالم وضع ایده‌بیلیرز: شبهه ایدیله‌مزکه شکلده تصرفده
تابع ایدلدکجه آهنك رخنه‌دار اولور؟ بر قصیده البته
شیمدی اوقدر بگنمز. شو شعرلردن، حتی عبدالحق حامدك مسلکنك

اوبولوترده بر بلند آهنك

طيف درخشاننك

كورونور اوبله ناگهانه چيقرده

موجات تغنياتنده ..

بر اشيعهٔ وجود خنده مآل :

بنى پامال يأس ايدن آمال

طويدقجه نور جانبخش خنده‌سنه

جانلانير شوقم ، تبسم ايلرده !

قاليرم بن بو علقهٔ حياده ،

سوزم فكرم سكونده برلر ...

اوزماعه

بر خندهٔ نرسيده ايله اى يار وفادار

دهشتده كى آشوب ايله ده سن ، بشير ده ؛

بر نظره ايله ايلمه ايده پيدار

بر دست نوازشده تسلى كتير ده

ناظم

بو منظومه ايسه ايكى قطعه‌ده آيرى ممتزجاً قافيه‌لى بيتلرى

جامع ايكى بند علاوه ايديلرك يازلمش .

بشنجی بند ، مثنوی اربع بیتدن آلتنجیسی ایسه ایکی مثلث پارچه‌دن تشکل ایتمشدر .

— اوزاقدن —

زمان اولدی که کچر منصب نظرمده
دریده بال ندامتی ، شکسته تاب الم ،
بوتونده حیات گذشته‌م ، حیات مأمولم
گچر ، گچر نیچه پامال یأس ایدن ... اوزاقدن

بولوت آلتنده نسیم نهانه بر
گونشک غنچهٔ شعله‌لری
نشاط ایلیجه ایدنجه مرور ،
اینجه یاغمور — بولوتلرندن قالان
قطرات رقیقهٔ باران
تأثراتی ناصل ایدر ظهور
بوتونده الوانی ، التماعات
اکتسابیله — تا — وساده

کلدم کنار قبرکه آه ایشته بن یینه ،
ذوقم سرشک رحمی سنک حزینکه !

مغلوبجه بر صدا کبی آواز حسرتک
روحمده اغلیوبده دیوردی حزینجه
«موقوف اشتیاق قیامت قیامتم .»
طغیانه ایدرده ادرمده بوتونه نالهٔ عقیم

یاریم ایستدم که طوتوبده الکی صفاکزیه
آلدم قبر زارمی یرلرده بر آنده
تسلیم ایله مشابه کبی ایلیم دفینه

تسلیم روح زار بدأ ایتدیکم زمانه
طوتده لسانه قلبمی قدایتده ناکهانه
بر جوشش بکا ایله بر عشق فغانه !

— حسیبار —

آلتی بنددن عبارت اولان بو منظومه‌دن درت بند نشر ادلیدی.

بر بحر سكونده ... نه بر سس نه بر صدا ،

هر شى سكونفزا !

طوكنمسه ، تموج ايلمسه آماده سقوط

هر دمده خفته بر سسك اك صوك وجبى ،

بر آه فرقتى

ديزانه اولور بويرلرده ، نالنده وسينه خيالك

مأيوس گريه ناك

— صافى قاناتلريله قوشانه پارچه‌لرا

هر سرو سربسته دوقونجه ظله —

بر لوزه‌ٔ سياه

بر لوزه‌ٔ سياه ايله هر قبر پرشكوه ،

هر شى خشوعه

بر يار بى وفايى اولمقده پايدار ؛

بكلر سياه سرويلرك ظل ماتمى

بكلر بر عاشقى

چرکابه تعدیشه ایدرلردی تماشا !

انسانلغی محتاج ایدن شایان تفکر
بیکلرجه کوزلر ؟
آتمشدر بو منظر بنی همرنك تنفر
بر خوف سیاهه !

— توفیق فکرت —

بو پسه بنك اوچ شکلی وار : برنجی بند مستزادلی برقطعه ؛ ایکنجیسی مستزادلی برمربع ؛ اوچونجی بند مستزادسز برقطعه ! دوردنجی بند ایکنجی یه ، بشنجی برنجی یه موافق .

— ذوجه مزارنده —

تنها ، سکوت ... هرطرف آلودهٔ ملال
برلوحهٔ ملال ،
هر مقبرك یاننده دورادن سنك برخطوط
بر فاتحه یله بوینی بوکمش غریب و دلنار
بر سائل مزار .

بر صحت سپهرڭ ایچره مشبوع ضیا لوحه‌سی
داغلر، دره‌لر صحرالر بر محتشم منظره
یالکز قوجه بر جسم ،
بر داغ کبی آدم
تکسه نظر غیظنی بی‌جنون و سبالة
ایلرده او بو صحرایه ایراد مقاومت . . .

کوکلرده ، یاغیرده ، داغلرده چایرلرده صداسی
نه فائده ایلردی بوتون کسیلمز عودت ؟
آبده یوزنك لحنی جاردبه تماسی
انظار تماشایه دیرو بتقته و وحشته

تیغلردی جوارنده کی ، بیشه‌ده‌کی اشیا
نظقنده او جبارلك برودتله ! او جبار
بر جرأت و نخوته
ایلردی خصومت
اشجار وفنزده لهیب اوردو داغلره ده هیا

ویردی جهانه کسفانه انجلای بهار
دوکلدی بهجت و بهجت او خاک مقبوره ـ
ایرنشدی قافلهٔ مرده‌ده آه اخوانه
سوره‌جی کوکلری یعقوبه عیده لحقرینه ،
اوکجه‌ده کلدی بوتوده ارضده آسمانه یرینه ؛
بوتوده طبیعت اولدم قبلدی بحده شکرانه !

— ترجمهٔ حکمت —

ایشته اوچ بنده‌یه متشکل اولدیه شو منظومه‌ده هربنده‌ك شکلی مصراعلرینك عدده باشقه‌دیر . کوروك بنه اورته‌یه کیتمه‌سه ، بویوك بنده بوکا آنمسه ، اورته بنده باشده یازلمسه .

— تمثال جهالت —

هرکیمسه ایسه لیلك نظرنده شهرشاری
آغازنده شهودده !
اولمشه‌یه بوتوده طمعلرك معکوسارنده
امواجی غنچه‌ده .

اوقور نشیدهٔ دوداقلرم سیه‌وشی
چوللك صموتنده مقدس لیالتانده‌یز .
اسمه‌ده یاچ اوکا انفاسی قدسیانه گبیدر ،
مشام روحه بر نکهت حکیم ویرر ،
صانیرکه یوسفی کلمنه کزدر چولارده

« اونك شمیمی اونك ، یوسفك حراره‌یدر !
شو حال ضعفمی تعقیب ایدییكز سزلر
ویریرسکزکه تحققده عشق کمیزدمیدر !
فقط ایسه ارتکز ، بنم غنایم ایدر ....
یاقینده یوسفی کورمك بنم نصیبمدر »

اوبانده قافله‌ قدور ادواده اخوانه
قمیص یوسفی حامل ، مبشر ودلداده ،
یورور شتاب ایله ، الکنه برابر یقینه‌ کلمه
ادواده نکهت جانبخشی پیر ساجده ...
کوزك برنده که برقی‌ده ابر تامیه باده

اغاجلرك آره‌سنده آقشه صباح ايله مقعده
كشاده سينه بولوتلرله بوسه‌سنه كوكده
لب وداعى نهارك زمينه بوسه فكنده

. . . .

مختلف شكللر — عبدالحق حامدك لسان فطرتده قالديغنى كورديكمز بر بند منظومه‌لر ادا تخصص مطلقيله ثروت فنونجى شاعرلرينه اوقادار مقبول اولمامشدر. بونلر داها زياده بندلرى بربرينه كاه بكزه‌ين كاه بكزه‌مين، حتى هر بندى مستقل بر شكله تابع بولونان شعرلر يازدیلر. قبول وتجويز ايتدكلرى اشكال اوقادار چوقدركه تصنيف ايديلمز ديله‌بيلير. بر قاچ مثالنى كوره‌لم:

— قميص يوسف —

قادر رسمه آتشه سيال ديده كريه‌سى
دوكديكى زمانه زمانه اجفانده خونچكاندن
اوزانده افقده برآشيانده بر غنچه‌ده

سه قافيه بر اطراده تابع كوره بيله جكمز اشكالى سويله‌يه لم :

<u>مثلث قطعه‌لر</u> بر بيته بر مصراع زياده‌سندن عبارتدر . وجوده كلمه مثلث قطعه‌لرك تعاقبيله يا ثلاثيه منظومه‌لر اولديجه كيشدر . عبد الحق حامد ايله پيروانى ده بو شكلى قبول ايتمشلردى ؛ فقط اونلرك مثنوى بيتلرندن علاوه ايتدكلرى مصراعلرده برربرلريله قافيه‌لى اولوردى . ثروت فنونجيلر شكلرنده برر اوچنجى مصراعلرده قافيه‌سز يا مقفى برابر بولنور لزوم كوره مثنوى بيتلرك ادمى ويا حذوفى كوزه‌تيلرك قطعه‌لرده تشكل ايدن بو نظمه براز دها وسعت ويرمه تجربه ايده‌بيلمشلردر . مثنويلرك قافيه‌سى آهنكى تأمين ايتديكنده آزاده مصراعلر سجع تقفيه تجربه اولمازدى . سه قافيه بو شكل نظمك زياده ساده بولندقلرى ، اوقاتده حكايه‌لر ، طبيعى تصويرلر ايچون موافقدر . ايشته فكرتك « حسن غزاسى » شعرلى بو يولده‌در :

اوزاقده شوريده ساده ميتازده ، سسه ويرن جارده
عبادتده ، اسكى نقطه شعرلر ، آسوده
بسيط براو ساده حماسيه بر كوچوك جلده ...

ژمینه رسمم ایله بر نازلی خط استفهامم
«کوزه‌ل دکلمی شو حالم، باقك؟» دیو... الخ

کوزه‌لده بو ترده بو دیشلر، کوزه‌ل بو جاذبه‌لر،
کوزه‌ل؛ فقط بو تهالك نه‌در، دکیلسه اکر
حیاتده بر قارچه آریم قفسده قوشه‌دورب یورمه؟
— توفیق فکرت —

ایشته هر پارچه‌سی باشقه باشقه قافیه‌لرله یازلمش بر صونه. بورده مکمل بر صونه‌نك آهنگی بولونمامز! شو قدر که هیجانه، حسیاته، غلویت افکاره منعکس اولدقچه صونه شکلنك آهنگ تامنی محافظه ایتمك عبث اولوردی. ثروت فنونه شاعرلرینك صونه‌لری بویولده توصیف ایتمه‌ده اولدقلری لسانه نظم ایچونده بیوك بر ثروت اولمشدر.

صونه‌ده هوکوز ثروت فنونه شاعرلرینك اك زیاده مقبولی اولمدقده اشکال نظمیه حقیقه تصنیف و ترتیب ایدرك کوسترلمه مشکل اولور، او قدر متنوع شکللر اختیار اولونمشدر.

یالکز بر مصراعك قافیه‌سی تکرار اولنه‌مدن بوطا مکمل برصونه دینیلمز . مع‌مافیه گرك ثروت فنون شعراسنك آثاری آره‌سنده گرك ((رباب شکسته)) ده بو قرارده جوق مکمل برصونه‌یه آنجاق بر قاچ مثال بولونه بیلیر . . قافیه‌لری غیر متکرر صونه‌لر ایسه پك کثیردر .

— بیتمك —

اوچار ، اوچار گبی قوشلر ، هپسنده اوستنده
گیجه شوقانده قادینه بر نمونهٔ خوسانه ؟
آیا قلرنده قانادلرله عشاقه عشق و حیات ،
اوچار ، اوچار گبی قوشلر ، هپسنده اوستنه ،

مشام روحه امللرنده نشئه ایدیور
نه رقیقی بهارك اثر نکهتی ؟
شتاجه تیترده‌رك سنه طاوتی
ییریق ییریق اوچیور ، متصل اوچوب گیدیور .

اوتا اوچوب گیدیور ، صوکره یرده دیلدام

لطيف لكنتى بر طفل خنده معتادك
دكر لسانڭه طاتلى بر اغرلق وقور !

برنده اسكى بر آلفته حاليله منظور ،
دورور سواد جبيننده كهنه ترياك ؛
فصيح غلطلى بر خنده كار استادك
اولور دهانده قند ايله بر نكتۀ نامفهوم .

كوزڭ چوجوق ، او كوزڭ بو درسه تجربه‌كه
بلا عدول و توقف دوام ايدر ايكن ؛
اوربه سقف انفى دائما يوقارى ...

دوشرمى هيچ اوكا احيا اولنسه بر فرصتده ؟
ناصل رقابت ايدر كوركله اونر ملاحوتده ؟
نه در مرامى نه ايستر او تازه ده بوقارده ؟

— توفيق فكرت —

بوحوزنك مسيلنده قاتلر تكرار ايدلسه ايسه ده مشت يارچلرزه

ساحل صافِ بحره ایندم جبه ،
سرسرا اولدی بر قاسه اوستی مقعر .

غنچه نور و سرور ایدی دریا :
صانكه بر سطحِ پارلاق ایدی
صوده هر قطره‌ده یا ایندی امید ؛

كوردم بر ضیاءِ شمس لقا ،
دیدیلر نه طاتلی بر خیالی ایدی ؛
صانكه اغنیاردی آب ایچنده ضیا !

ــ جنابِ شهاب الدین ــ

ایشته فرانسز صونه سنك شكلِ تكمیله موافق بر صونه . بو یولده صونه‌لر ثروت فنونه شعراسنك آثاری آره سنده نادردر .

ــ رقیب ــ

بر نده حسنِ قبیحی شعشعه‌نثار غرور ،
بدیعه‌زار تجلیسی نورِ ایجادك ؛

برنجی و ایکنجی قطعه‌لرنده بر اوچنجی مصراعک آلتی قافیه بولونمه‌سی ضروری ایدی. ترتیب مخالفده ایسه الک اوفاقده بر مسامحه بیله تجویز اولونه‌مازدی. مربعلر ایله مثلثلرک قافیه‌لری، تکرار ایتمک شرطیله، ایستنیلدیکی گبی ترتیب اولونه بیلیر.

بو شکلک غایت آهنگدار اولدیغی غیر قابل انکار ایسه‌ده ثروت فنونک بعض شاعرلری صونه‌نک شکل حقیقیسنی اهمال ایدرک بلوطرزده آیری آیری قافیه‌لی ایکی مربع ایله ایکی مثلثدن عبارت بر پارچه اولارق ده یازمشلردر.

مکمل صونه‌یه مثال:

— آب و خیال —

او زمان که ایدردی عکسی قمر
صوده طرحی رنگ باصمه برف و سمن،
او زمان که گلیردی کنگره‌دن
نفحهٔ آب ایله یاصمه سحر؛

او زمان — آرامیده کوسه‌ده نظر —
اینسه ترک نیازه حزنده،

دائما قوه‌لی معادله بر اهمیتله نظر اعتباره آلیرلر؛ بناءً علیه اونلرک نظریه قبولده اولدیغی تشکلده شعرلرینک موضوعلرینه مناسبه، موضوع، آهنگك متانت وجزالتنی استلزام ایتدکجه انتظام نسبی کماله تقریب وعکسی تقدیرده کمالیتدن تباعد ایدر. بویله بر نظریه قبول بالطبع شایان تقدیر ایسه‌ده ثروت فنون شاعرلرینک علی الخصوص بونلرده مبتدی اولانلرک کندی نظریه‌لرینه کندیلری ناقض دوشدکلری ده واردر. تشکلاتی تنوع ایده‌یم دیه بو جهتلری ده کوستره‌جکز.

ثروت فنونجیلرک قبول ایتدکلری یکی اشکال نظمیه‌دن الک مهمی «سونه» در. فرانسزجه اولان سونه کلمه‌سی لسانمزه «طنینچه» یولنده ترجمه ایتمک قابل ایسه‌ده سونه‌یی تعمیم ایتدیکندن بز ده قبول ایده‌لم:

__سونه__: اون دورت مصراعدن عبارت بر نظمدرکه اوّلا ایکی مربع ثانیاً ایکی مثلث شکلنده دورت پارچه‌دن تشکل ایدر.

اسکی فرانسز شاعرلری یازدقلری سونه‌لرک پک زیاده آهنکدار اولماسنی التزام ایدرلردی. اونلره کوره سونه‌لرک

اشكال نظم

— ٣ —

ثروت فنون مكتبنده اشكال نظم . — صونه . — مثبت قطعه‌لر . — مختلف بندلر

عبد الحق حامدك اشكال نظمنده صوكرا ثروت فنون مكتب ادبیسی قبول اولونان یكی شكللری تدقیق ایتمك لازم كلیر . . باشده توفیق فكرت و جناب شهاب الدین اولمق اوزره ، ثروت فنون شعر یازانلری اشكال نظمی پك زیاده توسیع ایتمشلردر . . بونلرك قبول ایتدكلری یكی شكللرك بعضیلرنده انتظام نسبی ، انتظام تام دیه بیله‌جك بر درجه‌ده قطعیتله محافظه ، بعضیلرنده‌ده بو انتظام آدتا تشوشه اطلاقی مناوار اوله‌جق قادار اخلال اولونمشدر . فقط شونی اونوتمامق لازم كلیر كه ثروت فنون شاعرلری وزنلرك انتخابی ، قافیه‌لرك ترتیبی موضوعه مساعد

فقط بو بیتمه بو فلاکت بو حسرت دائم
کیمه غره دکل ، آنجاق قالورده عالمه !
— رجائی‌زاده اکرم —

عبدالحق حامد نسلی شوکورستردیکمز اشکال جدیده‌یی قبول ایتمکله برابر قدمانك اشکال نظمیه‌سندن مثنوی طرزینی ده استعمال ایتمشلردر. الحاصل بر شکل نظم اولدیغنده اشتباه ایدلمیه‌جك مثنوی طرزنده نامه‌کلریك ، حامدك ، اکرمك یك نفیس شعرلری موجود اولدیغی کبی قصیده ، غزل ، مسدس ، مخمس ، مربع خصوصیله ترکیب بند شکللرنده‌ده آثار مختلفه‌لری واردر.

قافیه‌ده استغنام نسبی‌یه عبدالحق حامدده جوده ایدن ادهم پرتو پاشا دوسونك بر شعرینی ترجمه ایدرك کوردیکی عینی کوسترمشه ایدی . تکمله بر نسل تجدد کیمسه‌نك نظمه قبول اولنمادیغنده ادهم پرتو پاشانك تجربه‌سی سنفرد قالمشدر . محیط ثالثی وجودده حاضرلانمادن اول تجددده عائد اثرلرك تشبثك محکم قالدیغنی بودر بر دلیل تشکیل ایدر .

دأقد سنه‌ده بر قطعه بر عالده

- عبدالحق حامد -

آلتنجی شکله مثال :

یاقینده زماننده ایدی برمناسبت دوشه‌رك
اوقادیه‌مدیکه : « اولاد اولوم فلاکتده .
هرکلیسه نه شکل دم جدائیده ! ... »

ایدوب جوابه تصدی زواللی آنیده
دیمشدی : « یاکلشکز وار : اولوم سعادتده .
جدایه ایچونسه هله محض نعمت اولسه گرك .

وجودکزله وجودم دکلمیدی شاهد ؟
نه در حیات ؟ آجی بر شکی ... بوترده عذاب ، ألم ؛
مماتدایسه ابدی روحك استراحتیدی .

اولوم ... اوت اوده فانیدك فلاکتیدی ؛

بو ایکی بند قافیه‌لری باشقه باشقه ترتیبه تابع و فقط نهایتلری

مثنوی بیتده عادی اولرق یازلمشدر .

بشنجی شکله مثال :

رجومیتوك [illegible]

بر حوضده بر کوچوك قیز گوردم گچن :

تك و تنها اوطورمشده بر چمنده

که باقه‌رق قورقولو دی عزلتنده

ما بلنمه اطرافه سرایت

ویریردی موقعه حسن لطافت

بریره شاد اولوردی وحشتنده

کنار آبده ایدی طفل مهجور

اوپردی پایی خورشید انور

اول مظلمه گورورلردی کنارده !

اولوردی طفل سودا مقعدنده

دل معصومی تیترده دل خنده

هپ مناظر خفی مشهودر ،
هپ سكوندر نورده آب وهوا .
نور ایله امتزاج ایدوب ظلما ،
هانكی اولسه موقعه جودا .
بوده بر شعر لطف دگیل .

«بوده بر شعر» ... «منظومه سرقه»

ـ ـ رجائی زاده اكرم —

كیتدی ده بر كره كلوب سیاحته
نه قادار خوشدر آه او شانزه لیزه !
آنده كزرده كه طرفه سودا ،
نه قادار خوشدر كیجه الیسه هودا ،
یا كیدر كیجه هربار ،
اقشام اوستی دورت جماعته
التفات ایلمزدی اوكجه بزه

«شانزه لیزه» «منظومه‌سنه»

— عبد الحق حامد —

سرو سینه صفحاتك گردنی

بولعه فتو ارد نهال دوده

گیدیور، گوزی بولوبجه دنیاده

بکلیور، عینی گنه‌ی خولیاده،

بولمیور، خوفوندی سورده؟

آه بویله گوزی لعیم جاناده؟

حل دگیل، آرقه سنده قابلی لفنه

سنسك سمیسك غریب وعظمه!

" وریلادم "

— نامق کمال —

قافیه‌لرینك ترتیبی باشقه اولمقله برابر شرائطی بند برنجیسی کوچوك ایکنجیسی داها بویوجك ایکی قطعه‌یه بر مثنوی بیت علاوه‌سیله یازلمشدر؛ بو ترتیبی داها زیاده تعدیل و توسیع ایتمك ده قابلدر.

دردنجی شکله مثاللر:

گیجه مقمر، سما سحابالود،

اوکلرم آلتنده خوروشنده دریا!

او جبالك يرينه بكلرده !

ذهنى اشغال ايدر تخديشلر .

عشقه دائقه دكرده بولديسه ؟

حسنه موقع كبى طبيعيده .

شو سودا دلنده مرخيدر !

فقط عشقه و شهوت عاشقه

يار اولسه فقط دكيل خارجده .

صانكه بر كلبه ده بيعيده .

نه مهيج اوليدر بر كوبر ويرسه

قيسنه كوشده كاله ايرديرسه .

صحراده .

عبدالحق حامد

فسحتى ذكى عكسى جديد ب تخت

يكى آچيلسه كعبه مثال اولسه !

انعكاسيله باده نه آل اولسه

شو چشمه باشنده‌كی كوزل قیزی

عجب بو چمنده نه ایدرسكز ؟

دقیقه‌لرده بر بلا دفتی

معادن تحته جوهر خاطرده

ساعت اولورمی كه خلقی

آلنده كوكرجن صوآلرده

ترنم ایدر ، دلی چاغلرده

عجبا بو قادری سرقتی ؟

شو چشمه باشنده‌كی كوزل قیزی

عجب بو چمنده نه ایدرسكز ؟

بر منظومه‌یی اكثریا اوچر بیتلك قطعه‌لره بر مثنوی بیت علاوه‌سیله ترتیب اولونمشدر .

اوچلی شكله مثال :

واقعه ساعتیه‌ڭ قیدی بر دخی

كز ، آلدیكی توقشی ایله ،

عمرنده چکلدی گیتدی جانانده ،

ایواه که بر غریب قلمده !

مأیوسن وطنلو دیول حیرانده

بیچاره دوشدی غریب قلمده

خلقک یازدی ای غریب سویله

هیچ ایمه دی نیوده سوره رحمتیله

ـ رجائی زاده اکرم ـ

بو نشیده‌نک هر بندنده درت مصراعلی برقطعه‌یه بر مثنوی بیت علاوه‌سیله یازلمشدر :

ـ منظومه لطیفه ـ

شو منظره‌یه نظر ایله گل ،

قوزوسنز باده شو منابعک ؛

بر منظره‌یه دیر ایسهم گل ؛

خلاصه تدقیق محاسنک ،

پریشیده بر سراقچک ؟

خیالده ایسه ده قادار گوزدل

کوکلم سنی عشقه دکیشمز

قابل می کوزل حیات ساده‌لک

بر صافیده بر اودجه ترابه ؛

وابسته جریاننده استفاده‌لک

اویکوزنده بسه آلتی قطعه آیه .

ایراث زیاده ایدی تیا

ایسترم سنی کوزیا شمله اسقا ؟

مضمونم لیالی وحشتده

سنسک اوجه بتله همدم ؛

بولدم سنی کنده قطعه‌تده

مستغنیده دیرسکونت دکرم

ده لعل یکده دور شده دیغمه

کیم هجبا ایله سعده دیه بوکنده

قطعه‌لرده تشکل ایدن نمونه‌لی یوقاریده عاده‌ك موده موده اینی شدید
گوسترمه‌ایدك .

ایکنجی شکله مثاللر:

— یاپراغه —

یاپراغه سنی یالی سوزکه جانم
یارك بکا برگلزار ایسك سنه .
باقدقجه صفا بولوردی روانم
کیم مهر و وفا بهار ایسك سنه
گلدك بکا موسم خزانده ،
هجرانی دوشوندیکم زمانده .

جنسکده قاپیلماسك ده نادر ،
نفسکجه بویوك فضیلتك وار ؛
زیرا یورکنده سن طبعدر .
حالاکه باجم دلدار .
اوله مرتبه سك بکا معززی

یل ده آهسته اوینایور ، آنجاق .

بن خیال ایلمکده یم که نظر .

آچیجیده دوزنی هوا آچیجیدن

نی گوتیریر ، مرادی عجب ؟

اولیور ، نیجه اشاره ، امانه

یوزیمی برکره دوندیریم یاربی ؟

دل بیتالیده آلدی برخلجانه .

بونلر رؤیا .... بلکه رؤیا دکل ؛

اولی سوگلده بر ثقیل حریف .

پرده‌لی قلب‌لرده نظر دکل .

دونکار اوینایر خفیف خفیف !

مترجمی

— معلم ناجی —

بو نظم ، قافیه‌لری مطرد قطعه‌لرده متشکلدر . مختلف قافیه‌لی

(١) قافیه‌لری مطرد یاخود مختلف شکللرده قطعه‌لرده بر آرایه
گتیرمك

(٢) مثنوی اورطالرینده برقاچ مصراعلی بر قطعه ترتیب و بوکا بر
بیت مثنوی علاوه ایتمك .

(٣) مثنوی اورطالرینده اکثریت اوزره برنجیسنك مصراعلری داها
آز ایکنجیسنك مصراعلری داها چوق ایکی قطعه ترتیب ایدوب
بوکاده بر بیت مثنوی علاوه ایتمك .

(٤) قافیه‌لری مثنوی اورطالرینده هم مختلف هم مرتب و فقط
نهایتلری بیت مثنویده عادی بندلر یازمق .

(٥) مثنوی بیتلر آراسنه بربرینه مقفا مصراعلر گتیرمك .

(٦) بربرینه معکوساً مقفا مصراعلردن متشکل قطعه‌لر ترتیب
ایتمك .

برنجی شکله مثال :

— قورشونك یرده‌کی —

[illegible]

قورشونك یرده سنده لرزه‌سی وار .

اشكال نظم

— ٢ —

اشكال جديده : قوافى مرتبه‌لى بندلر . —

برنوعك آلتى مختلف شكللرنده . —

ترتيب قوافى بحثنده عبدالحق حامدك اساساً مثنوى اولان بر نظم قافيه‌لرينى بربرينه تعقيب ياخود بربرنده تقريب ايدرك ياپديغى اشكال نظمى قبول ايتمه‌سى اولديغنى گورمشدك . بر اشكالك هپسنى آيرى آيرى تعيين و تقرير ايتمك ممكن اولماز . مادام كه دائما تام « يكيدن بر اشكال نسبه قائم اوليور ، بونسبى آهنگك التزام ايتديكى قدر توسيع ويا تحديد ايتمك شاعرك حسن طبيعتنه ، ذوق سليمنه محول قاليور . سزجه عبدالحق حامد ايله يرداشلرينك قبول ايتدكلرى اشكال جديده آره‌سنده الك شايع اولانلرنده گوستره‌بيليرميسكز ؟

ساده انواعنی احتوا ایدن مجموعه و اساساً تصنعات غریبه یه مستند عدایله شعرده تشکل بر قطعیتیده بالکلیه بر عامل تقیه اولمشدر .

تصادف اولونور . غایت آهنکدار اولمقله بو شکل نظمك
اهمال اولونماسی شایان تعجبدر .

(بحر طویل) اکثریت اوزره اوزانه بسیطه نك اجزای عروضیه سی
سکز اوده دفعه تکرار اولنور اوده تشکیل ایدیلیر اوزره ده مصراعلری مرتب
شکل نظمدرکه غایت یکنسق اولدیغندن اشعار قدماده آزجه ده ده
یك نادر ایدی .

نظم قدیمك اشکالی ایشته بونلردن عبارتدر . گوستردیکمز
شکللرده اوزانه تفعیلك تعبیتی اجابیله حاصل اولدیغی کبی شکللر گوره
کبی بر اسم بولنمز فقط قیاسیله «مخمس ترکیب» ، «مسدس مزدوج» ،
«مسمط» کبی برچوق اصطلاح دها سویلنه بیلیر . لکن بونلرك
جمله سی گوستردیکمز اشکال اصلیه دن متفرع اولدیغندن تعدادینه
حاجت گورمیورز .

ترجیع ایتدیکمز بونلرده شکللر ، ترتیب قوافی بحثنده سویلدیکمز
کبی ، انتظام تام اساسنه مستنددر . انتظامك عدم وجودی
دائره ده اختیاری غایت آهنکدار نظم آزاد غیر طبیعی بر لسان سویله
دیمك اولدیغندن نظم قدیم موضوعات اشعارك طبیعی ، حسی ، حقیقی

(ترکیب بند) اسکی شعرلرمزك الك کوزل شکللرندن بریدر. غزل کبی مطلعی و مطلعك قافیه‌سیله یازلمش بیتلری جامع بندلردن تشکل ایدر. و هر بندك صوکنه مستقل قافیه‌لی بر بیت مثنوی علاوه اولونور.

(ترجیع بند) ترکیب بند شکلنده‌در؛ یالکز بندلرك صوکنده برنجی بندك صوکنده‌کی بیت عیناً تکرار اولونور. بو شکل نظم قدما آره‌سنده او قدار نظر رغبت اولمامش ایدی. ترکیب بند ایسه بالعکس پك مقبول ایدی. روحی بغدادینك مشهور ترکیب بندینه برچوق نظیره‌لر یازلمشدر. ضیا پاشانك ترکیب بندی هپسندن کوزلدر. ولقدر بارز روحینك شعرینه نظراً سونوك قالیر. ضیا پاشانك بر ده کوزل ترجیع بندی واردر.

ترکیب شکلنده باقینك مشهور سلطان سلیمان مرثیه‌سی، نامق کمالك جزیره‌ده‌کی «نه یوقسل» شعری کبی نفیس اثرلر یازلمشدر. حامدك مجموعهٔ اشعارنده منشور اولان بو شعرلری مثال اوله‌رق یازمغه لزوم کورمدك.

ترکیب بند شکلنده نظم جدید آره‌سنده ده بعض شعرلر

نه وارسه عشقی ایچوندر . او فکردر بیدار ؛
بر لطیفه سیدر عشقک خزانه بهار .

اسیری اولدیغی جسمه خیانت ایدرده
حیات ساحه سنه ییشنده بر دولنوده پرده ؟
بوقو نه بدایع خلقت کورولسه بریرده ؛
دونر قالبنه نه ایچش او جسمه اجسمرده
او جسم اکسرده مقتولغی اولدنده ؛
اونک غمیله فضولی حیاته دشمندر .

ـ تروفیه قرقتا ـ

ایشته بو ایکی سطرده ترجیع و ترکیب طرزنده بر سدر ...

(مسلسل) : برنجی مصراعیله برتوده دیکر مصراعلری مقفا اولدیغی شکل نظمدرکه سکز اون بیت یازینجه یالک الکنلی ایله طبع کلام تجسم ایدر . ونظم جدیدده قطعیاً متروک اولدیغی کبی نظم قدیمده ده غایت نادردر .

دالغین کبی ـ نظر قلبی بسلر سودیه ،
دوکنسه خاکه برسونی مانیه بهسایه ،
اولور بو روحی ایچونده بر نشاط لطافیه
بوقوده اسلری کوکلنده ایلمسه ابعاد ،
« نه دیرسه‌لر آنلا شاکر ، نه قیلسه‌لر آنلا شاد »

بسا نه جملی که شطحیت افشانده ؟
دوشونجه فرقته عالم کورنده نه‌لر ؟
جهانه کلدیکن آنده بانه پشمانده .
دقیقه سعدی بریری کبی یاخود
اونک بیشنده کرده دائما خرابه‌لره .
اونک کبی نیدیکه هپ اعلا کوردیکه‌لری ،

بوزنده شیمدی باقانده امیدلر کوردیکر ،
نه در امیدی ؟ او بونده ده بلخص کوردیکر .
حیاته قارشی نظاهنده بر کدر کوردیکر .
حیاتی ، شفقی تمدیه ایچونده سودن کوردیکر .

« فضولی »

گوزلرنده شعله نما مهر آتشین عراق ،
باقیشلرنده هوای حزینی بر اشتیاق ،
دهاسنه ناحیهٔ معانی مرکز اشراق ،
صولغون دوداقلرنده بر لرزش سرود فراق ...
اثرلرنده بو سودالی چهره در ، فقط ،
بو چهره نجه فضولی یه پك مناسبدر .

بو چهره چهرهٔ غم ، چهرهٔ محبتدر ؛
محبتك اوكا تأثیری بر غرابتدر :
سودر و سودیگی هپ دردر هپ مصیبتدر :
صفاسی ، نشئه سی یوقدر . بو قوه گوردیكیده
فضای دهره برابر گریه ایدیدی ،
گولومسیوردیسه ایسه اولدقجه اضطراریدی .

زمانه زمانه قاپیلیر عقلی بر تردیده ،

گلیدیلر شاد و خندان جمله‌سی بر فیضه نائلدر .
بولوتلر ، داللرده ، ییلدیزلر اطرافمده هپ محرم
آغاجلر ، چوبلر ، قوشلر ، چیچکلر دائما خرم

دوزلر وادیده دورادور بر سسی دولو چاغلق ،
چمن مائل ، قویونلر پنبه ، دغلارنك دره داغلر ،
شفقده ، بحرده ایتمکده جمع سیم و زر بالذات .
بو شنلکده بنم گوکلمده انجامه وار براقلدر .
بولوتلر ، داللرده ، ییلدیزلر اطرافمده هپ محرم
آغاجلر ، چوبلر ، قوشلر ، چیچکلر دائما خرم

ایشته سیسلی ایچنده برکوچوك قیز کلوهده تنها ،
دوغمادی که بنم بلچخواب دکر پیدا دنیا ؛
گلجی ییلك صبا ، دوشنده عکس بیرشش دریا ؟
جرسی یادوطنله دلده ایلر دردمی احیا .
بولوتلر ، داللرده ، ییلدیزلر اطرافمده هپ محرم ،
آغاجلر ، چوبلر ، قوشلر ، چیچکلر دائما خرم

— عبدالحق حامد —

اودر هیچی ماضی لجهٔ سرخ مشیتده ،
اودر آتی یکی مستقبل کبود سرمدیتده ؛
دور دور برکبریای لانهایت نور ظلمتده ،
بونلر جمله موجودات واشیا هیچ محتده .
بولوتلر، دالغه‌لر، یلدیزلر الدانغده هپ محرم
آغاجلر، جویلر ، قوشلر ، چیچکلر دائما خرم

ایدر بیک کره تقبیل دائم زهره وذره ،
بودر بر بولده نرگس ماهی ومهتاب شبیره .
اوطور دور شو منبر دریا لحاظ سنک برکره
همانده اللهی کور شامل سماده بحرایله بره
بولوتلر ، دالغه‌لر ، یلدیزلر الدانغده هپ محرم
آغاجلر، جویلر ، قوشلر ، چیچکلر دائما خرم

بودر هر برجه بیک عصر مجسم ، سماتکده .
ظلاله صورتا تمثال ایده لکن جسم زائلده .
بو هیئت نیره دوباله مرجع اصلیه مائلده .

بو موقعده يم ساحلده بر كوشك عاليه
بولوتلر، دالغه‌لر، يلديزلر اطرافنده هپ كزرم؟
آغاجلر، چيچكلر، قوشلر، بوجكلر دائما خرم.

شلاله‌لر قوشانمش هالهٔ وهوم شهرى كوسترلر،
سماده خنده ريز ويرده تيك قهرى كوسترلر،
آغاجلرده چيقان افكار سوداييت زهرى كوسترلر،
بو دهشتلرده سن كوكل بتمز وهرى كوسترلر!
بولوتلر دالغه‌لر يلديزلر اطرافنده هپ كزرم؟
آغاجلر، چيچكلر، قوشلر، بوجكلر دائما خرم.

دوشونمه اول ذاتى كيم امريله ذاته هيولا اولمسه،
وجود سرمديسنده زمين وآسمان اولمسه؟
دوشونمه دريالر هر قطره موج جلوه‌گاه اولمسه
چقدر بابه الهيه كيم يكدل يكزبان اولمسه!
بولوتلر دالغه‌لر، يلديزلر اطرافنده هپ كزرم؟
آغاجلر چيچكلر، قوشلر، بوجكلر دائما خرم.

سکا کورمکلکمی دار اولدی شاهکرم مقامدم ؟

— عزت ملا —

مربع شکلنده یازیلان هر بندك نهایتنده عینی بیتك تکراری علاوه سیله یازیلمسی اولان بو منظومه‌یه « ترجیع بند » دینیلیر .

« کرسی استغراقده »

کیتدی بحرده خوش بر محلده ناظر عالم ،
تعجب ایلمه بر موجده ! اوستنده بر آدم
خیالمده اولورسه ، نه ایله مشغول اولوردم ؟
کیتمش سیاه اما ، باقارسه قصه‌یه دییاتم ...
بولوتلر ، دالغه‌لر ، ییلدیزلر افقمی هپ کزرم ؛
آغاجلر ، چوللر ، قوشلر ، چیچکلر دائماً خرم ،

بو تنها یرلری کوردکمی سه ؟ لمعه‌لر عالیه — :
خیالاتمله مسکونده ، بو یرلر پر معالیده —
محیط عجزده هم لاتناهی بر له مالیده —

بن تقديره ده دن وار ایسه ده تدبیرم
براقمه عقلمی کلدم سزه دیمه نه بخیرم
مستقبل یوق ایسه لطفکه استعدادم
سکا کوجلکمی وار ای شاه کرم معتادم ؟

بیلیرز عقل ایله بلمدیکمزی حمد سنك ،
حمد ذاتنده عبودیتی الیمه سنك ،
اختیارك دخی معطیسی محقق سنك .
عبد عاجز نه یاپار ؟ قادر مطلق سنك !
مستقبل یوق ایسه لطفکه استعدادم .
سکا کوجلکمی وار ای شاه کرم معتادم ؟

مبحث جبر و قدرده اوقدر بیزارم
بو قدار فهم ایدرم بن که سکا مضطرم
قدرتم یوقسه دخی جرمه دار اقرارم ؛
دها فرقنده دکلده بیلیرم خطالرم !
مستقبل یوق ایسه لطفکه استعدادم

« مسدس » ده

ایلمم تهمتم انظار اودگل فریادم :
دست و سجده‌ده بیر خلقت مادرزادم ؟
حاش لله که بنم رأیم اوله ایجادم ،
یا نه معنا ، بو نه معنا قابلی دگلیدر آدم ؟
مستعد قیل بوده ایسه لطفکله استعدادم ،
سکا کوچکلکی وار ای شاه کریم مقصادم ؟

ایتسه مخلوقی احاطه ازلی علمم حقا ،
ذره ایلر عجبا آنده تعدد قدما ؟
کاشکی بحثنی ترک ایتسه گروه علما ...
بن قولم قورقمه لایق اولاندر بو رجا :
مستعد قیل بوده ایسه لطفکله استعدادم ،
سکا کوچکلکی وار ای شاه کرم مقصادم .

گرچه مجبوردر ، معترف تقصیرم ؛
ایده مم جرمی انکار اودگل تدبیرم ؟

عدوه صورت احوالمه نظر قيلماز ،
جفا قيلور بن بيچاره يه حذر قيلماز ؛
صانيركه نالهٔ وزارم اكا اثر قيلماز ؛
الى مرور ايله عالمده در بدر قيلماز ؛
زمانه ده بو مجربدر انتقام زمانه ،
هميشه يخشى يه يخشيدر يمانه يمانه .

خوشم كه خامهٔ تقدير ايزد متعال
ورور لوحهٔ تصويرينه صورت حال ،
رقم قيليجق اكر ادبار ودر اكر اقبال ،
اولور تغير اكا غير ده براز محال ؛
سعادت اهلى قابل زوال اولماز ،
كونش براوجنه كرد دوشب ياپماق اولماز .

ــ فضولى ــ

بو مسدسلر بندلك برنجى و ايكنجى بيتلرى برلكده تام كيبى عينى قافيه ايله يازلدقدن صوكرا هر بنده ديكر قافيه لى بربيت شولى علاوه ايدلمشدركه بونا (تركيب بند مسدس) نامى ده ويريلير .

بو مخمسده ایسه برنجی بندڭ قافیه‌سی دیگر بندلرده تکرر ایدییور .

« مسدس » دن

بنم که قافله سالار کاروان غمم
مسافر ره صحرای محنت والمم ،
حقیقه باشما بلا کیمسه‌دن صاغنمه کمم ،
فقیر پادشه آسا کدای محتشمم
سرشك تختروانده ، بلاد آه علمم
جفا وجور ملازم ، بلاده حشمم

نه ملك ومال بلا حیف دیرسه محزونم
نه ملك ومالده آواره قبیله مجنونم
اگرچه مفلس دست زمحنت ودونم
دمادم اویله خیال ایلرم که قارونم ؛
گرکده نقد وفا کیمده ، نیك زمانی ؟
گدیم خزانهٔ نقد دلکر ، دلم فانی .

بیگانه مشربا ، بزه نه‌کی تغافلك !
وی نخل تازه ، بو قدی بو یایه تمایلك ؟
آچیلماز ایسه ناخن آهمله کاکلك ،
بوغنچه بر کلاله بزمله تحملك ،
بر آشنا نظاهره ده ی فرصت اولماسه ؟

ای عندلیب ، ناله‌ٔ آتشفشانی قو ،
تا بویله خفت ایلمه آه و فغانی قو ،
ترك ایله بی ادبلكی اشك روانی قو ،
شبنم مثالی سنده دخی بار گرانی قو ؟
تا دور مزاجه نازك گل ثقلت اولماسه .

گلدی او شوخ مجلسه اغیار گلمسه ،
محزون ایدك كه كندو یه ده یار گلمسه ،
بر یار و خوف سرده بازار گلمسه
لطف ایلمك دكیل ، خطر شایكمسه
ایسترکمه عرض حاله بیله رخصت اولماسه !

ـ نعیم ـ

جهانده نتیجهٔ جود خزانهٔ رحمت ؛
صحائف صورتلرده نسخهٔ حکمت ؛
بو کارخانه‌ده . . .

وجود عاریتدر ، حیات امانتدر ؛
عباده دعوای ملك ادعای سرکشیدر ؛
قولك وظیفه‌سی تسلیمدر ، اطاعتدر ؛
بلا قوللره دیکلی لطفدر ، عنایتدر ؛
بو کارخانه‌ده بیلسه‌م نیم نیم وار .

— ناجی —

بر مخمسك هر بندنده بو بیتك مصراعلری تکرار ایدیلیور .

مخمسدن

دردك نه دیه‌لوکل ، سطر حکمت اولماسیه ؟
بیمار ایسه‌ده بو کوزیمی راحت اولماسیه ؟
بزده نه تستر ایتر عشق کلفت اولماسیه ؟
بیجا طبیبه وار معنالده جابت اولماسیه ،
حمد الحق الله سودیکك اولا آفت اولماسیه !

نه قوتده و نه تقنیده نه زخم و نه مرهم وار ،
بو کارخانه‌ده بیلمم نه‌دیر بنم نه‌م وار ؟

وجود جود الهی ، حیات بخشۀ کریم ؛
نفس عطیۀ رحمت ، کلام فضل قدیم ؛
بدن بنای خدا ، روح نفخۀ تکریم ،
قوا ودیعۀ قدرت ، حواس صنع حکیم
بو کارخانه‌ده . . .

بو کارخانه‌ده بر باشقه کار و بارم یوقه ؛
نه وارسه جمله انکده ، بر اوقدر که وارم یوقه ؛
جهانه کلمه‌ده ، گیتمکده اختیارم یوقه ؛
بنم ، بنم دیه‌جک الده بر مدارم یوقه ،
بو کارخانه‌ده . . .

زمینه بساط قدر ، سما خیمۀ عظمت ؛
نجوم ثابت و سیاره مشعل قدرت .

محو ایدر - گلشنده بلبل بیله حسرت ایچنده ،

چکیلیرمی بو بیله عالم بر محنت ایچنده ؟

دنیه ایچنده دولت ایچنده جان عیش و عشرت ایچنده

لذتی حاکی اولورمسه بو جیوه‌دك قهقهسی

مملکت بیننده بنم بو حالمه نه دیه !

بزه بو حاله ایله یزده بویولك اوطانه دکمه ،

دسته اعداده ویره ایچوندر اهل دلمه ،

یتیشیر ترك ایده‌لم غیری هوا و هوسی

- نامق کمال -

بونو بعده ایسه برنجی بندده‌کی قافیه‌لر دیکر ایدیجی بندده عیناً تکرار اولونمشدر .

« مخمس » دنیر

بوگلستانده نه بلبل نه گل نه شبنم وار ،

بو جهان سرورده نه داد و دست نه دیهیم وار ،

نه قدرت وار نه تصرف نه بسه ده نه کم وار

مصرم ، تا بتم تا جانه ویرنجه خلقه خدمتم ،

فدا طارك قالیر از طاری دائم قسب ممتم ؛

گلیر بر گون که دیرلر سایهٔ فیض حمیتده

کمالك سنك قبرك قالمادیسه نامك قالمش .

— نامق کمال —

بو مربعده شعر بن صوکره برنجی بندك قافیه‌سیله بر مصراع یازلمشدر .

مربع

سنیله ترك ایدیلم هاملی هوسی

قیدلم حبائل ایسه عزمنده نه قفسی !

ایکلدجه المنده وطنك هر نفسی

کلك امداده دیور ـ باچه بوده الهسی :

بزه غیرت یاقیشور ـ مرحمت اللهکده ؛

هلم آتی نه فقیرك نه شهنشاهکده .

دیکله فریادیکی کیم زجرا آهکده ،

ایکلدجه نه دیور باچه وطنك هر نفسی .

ایشته برنجی بندك مصراع ثانیسی هر بندك صوکنده متکرر بر مربعم :

— مربع —

کیشنك فهمی واردر مستقرا اشیایی قلمشدر ؟
دلیلی دائم اولمه یکدیگره بر دعوایی قالمشدر ؟
دیرا انسانه معلوم اولمادیغی معنایی قالمشدر :
اگر مجهول آرا سرك هر ایشك انجامی قالمشدر .

محالی گوردم عمرمی بر انظار ایله مذهب
فنادر برفنا زیاده یز انتاج هر مطلب ؟
فراقی حبس ونفی قیدی وناموسمله گوردم هپ ،
جهانك بر بلاسنده بلا پروامی قالمشدر !

سپهرك بختی ، اقبالمی هپ پایمال ایتدم ،
حمیت مسئله‌سنده ترك اولاد وعیال ایتدم ،
حیاتمده معززلرله وطنده انفصال ایتدم
ثبات وعزمه حائل بر دخی دنیامی قالمشدر .

بخشت زخم خنجرکه سنه بعد ه قسته قلدی ،
رحم قیل ....

کوکلمك ملکنه جفا سیلابی ویرانه ایلدی ،
بختمك حالنه هجوم غم پریشانه ایلدی ،
باغرمی اندیشهٔ دوزخلك قانه ایلدی ،
رحم قیل .....

آتشلی سنجه دولن اودلره یاندردیغی ،
آجی سوزلر هر قلبی جانخراشه صاندیردیغی
عاقبت بیهوده افغانم اوتاندیردیغی
رحم قیل ....

کور فضولینك رخ زردن اشك آلی :
پردهٔ ادبارده قومسه صورتك اقبالنی ؟
درمنکده ، عنایتله ایده صورتك حالنی ،
رحم قیل دوستلرسه‌کم مروتك جابینده .

— فضولی —

يالكز عزلرك اوقوقوريغ كشتنه قياس اولونورسه بونلرده
بودادر . تشناسى مكتب ادبيك اركانى ده بوشكللرايله اثار
ه وجوده كتيرمشلردر . ثروت فنونه مكتب ادبينه منسوب اولانلر
لله صعوبتنه دولايى بويله اشكال متكرره يى عادتا ترك واهمال
لرنده محافظه سنده يايلار اولماكله برابر بر هم قسم اشعار كزينى
كوشلرنده منسى قاليور . بونلرى اوخفاكاهلرده بولمق
ايمه شبابه متفكر ايجونده يك ده قوللى برايسه دكيلدر . ايشته
ومحفه ده باز شورادن بر قاچ مثال يازه جغز ومثاللرى يازدقجه
آره سنده كى فرقلرى ده كوستره جكز :

(مربع) دن

تا حسلرم برده جوارشمه ملامت داغيدر ،
سينه مم كوكس ملامت دده . قناعتورا غيدر ،
زار كوكلم تنده زندانه . بلا طورقسا غيدر ،
رحم قيل دولتلى سلطانم ترددتا غيدر !

دوره جودنده تمدوجائنده راحت قلماديق ،
صورتيا لدده اثار فراغت قالمدى ،

بونلرده مشاهده ایدیلیر .

« تربیع ، تخمیس ، تسدیس » کلمه‌لری اوجه یازلسه
یاخود بربیته مصراعلر علاوه ایده‌رك مربعلر ، مخمسلر ، م
ترتیب ایتمك معناسنه‌در .

٤ مربع ، مخمس ، مسدس شکللری نوعه تعادل آهنگدا
دییه بیلیرم که بونلر برغزلده برقصیده‌ده بیله زیاده آهنگ
تأمینه اولورلر . ایشته بونده دولایی‌درکه بونلری
شاعرلریمز همان بلا استثنا براشکال نظمی اختیار ایتمشلردر .
دیوانه مرتب نظریه سخیفه‌سنه گوره حروف هجا سره‌سیله غزللر
مشروط ایسه‌ده بوشرط ، دیگر اشکال نظمیه برکت ویرمسیله تعویض
ایدیلر فقط آره صره غزللر قدارلجیسنی ولجی مزایا اولانلر
تصادف اولونور . مثنوی شکلنده یازیلان شعرلر ایله توحید
ونعت وادبینده‌کی حیمی قصیده‌لر بر ده فضولی گبی حساس
شاعرلرك روح شغفلرینه قویمه یاخود ندیم گبی تجر خیال اشق
قدیمه‌یی تابلاکنده انجلا ایتمه‌سی محدود غزللرا مستثنا اولونجه مربع
مخمسلر . مسدس ایله شعر قدیمزك ان گوزللری یازلمشدر .

برنجی قافیه تکرار ایدلمك شرطیله یازیلان نظملرده ده تماماً رباعی

یشترایسه ده بونلره شیمدی منظومه دیمك داها موافق اولور .

[اخطار] مربعی « رباعی » ایله قاریشدیرمامالیدر . رباعینك

قافیه‌سی سویله‌دیکمز کبی کندینه مخصوص وزنلری واردر . و دورت

مصراعدن متشکل بر بنددن عبارت اولور .]

(مخمس ، مسدس) بونلرده عیناً مربعك شرائطنی

ع بش ویا آلتی مصراعلی نظملردر ؛ شو فرقله که تشکل ،

مساعد اولدیغی ایچون بونلرده ایلك بندك صوك بیتی تکرار ایدیلر

ور هر بر بند بر مستقل بیت شعر ایله ختام بولور .

مسبع ، مثمن ، معشر ، لرده نسبةً نادر اولدیغنده

نك نظر قبولی اولوردی .

یالکز مصراعلرك عددینه نظراً اعتبار اولنه‌رق مربع ، مخمس ،

مس ... الخ نامیله تسمیه اولونان نظملرده قدماء اشکال مختلفه

ایتمشلر ایسه ده بو تشکلات هر حالده انتظامه تابعدر . و ترتیب

ن بحث اشعار جدیده‌مزه نمونه اوله‌رق کوستردیکمز تصرفات

اشکال نظمیه‌دن شمدی یه قدر موضوع بحث ایتدیکمز « مصراع، بیت، قطعه، غزل، قصیده، مثنوی » قدیم نظممزك اك شایع و مقبول شکللریدر. مصراع ایله بیت یالکز بر اثر صنعت یازمغه مساعد اولمدیغندن حتی ایکی بیتدن عبارت بر قطعه ایله ده بویوجك بر لوحهٔ شعر و صنعت ترسیم ایدیله میه جکندن نظم قدیمك اك زیاده رواجده بولنمش شکللری « غزل، قصیده، مثنوی » دن عبارت قالیر. شیمدی آرتق ایکنجی درجه‌ده احراز مقبولیت ایدن اشکال نظمی کوره لم :

(مربع) دورت مصراعدن متشکل بندلر ایله یازیلان نظمدر. مربعده ایلك بندك دورت مصراعی بر قافیه‌ده ترتیب اولندیغی حالده دیکر بندلرك اوچ مصراعنده هر کرا برنجی بندك اکثریت اوزرنده دردنجی مصراعی، و بعضاً یالکز قافیه‌سی تکرار ایدیلك مشروطدر.

ایلك بندك دورت مصراعی مقفا اولمیوب یالکز دیکر بندلرده

یوروتمکده ایدی اوندن چالاك
کاشکه ایتمشده ایدی دنیایه رب
هرکسی تیزرو اولسه نه عجب
نه دیه گیتسه ادماو قرشی
بر چوق جوانیده چابك رهاکشی
یوله عزم ایلسه‌لر عزّت ایله
سرعت ایلرلر ایدی غایت ایله
چرخی دیوانه یه دوندرمکده همه
او هدیوانه خرام اولدقچه
قد طوباسنی عرضه ایتسه ادمه
حورلر دیرلر ایدی طوباله
عزو یاینه ویرردی صلوات
قطب افلاك سریع الحرکات
تیزگیردی نه دیه ایتسه گذر
نقد عمر گذران ایدی مگر
تکلمه رفتاره قدمگرمی
گوییا ایچنی دوره دمادمی

حلیهٔ خاقانی ده

کوسترمکله اکتفا ایده جکز . یالکز شونی سویلیه یم : تجربت
ایکیسنده بر قافیه بولمق اساساً آسان ایسه ده بعضاً کوره شاعرلر اول
امرده سویله دکلری بر مصرعی بر جسته لکی فدا ایده مدکلرندن بیتك ایکنجی
مصراعنی برنجیسنه تبعاً یازمغه مجبوریتنده قالیرلر : برنجی مصراع شایت
مشکل بر حرف رویله یاخود غریب بر کلمه ایله نهایت بولمش ایسه ایکنجی مصراعك
چاره سز برباد اولیور . بعضاً ده مصراع اول برجسته اولمق
ده افاده نك طبیعتی بوزه مامق ، قافیه مقیده لی اختیار ایتمك ،
شکلده مسامحه کارلق کوسترمك کبی اسبابه تحتنده اولدرده مثنویجیلرك
قافیه لرده کوزه ل اولماز حتی یا چیرکینه یك عادی دوشیور .

ایشته بو درلو فنا قافیه لره بولنمه اوزون مثنویلرده تصادف
ایتمك قابل اولمایور . اشعار جدیده ده نادر اولمقله برابر
نقائص قدمانك مثنویلرنده حققاً پك کثیردر . برنجیك
مثالنی ایلك فنا قافیه لرینی اثرنده یوقاریده کوسترمش ایدك .

مثنوی یه مثال :

بو کهربره دیدك اول فخر کرام
تنی سرعتله ایده‌رلردی خرام
کوردم بیلسه کیم اوله جباك

اوزون منظومه‌لرده قالدی. بونوعه اشعار ایچون ده اك مساعد شكلك
مثنوی اولدیغی بلا اشتباه ایسه ده اك آهنكدار شكل نظم بو دكلدر:
بر غزلك بر قصیده‌نك قوهٔ سامعه‌یه القا ایتدیكی «متمادی بر تكریر التزامی»
حسنی بر مثنویده حاصل ایده‌میز؛ بونده آنجاق «متخالف بر تكریر
التزامی» وار دیه‌بیلیرز.

مثنوی ایچون كرك قدمای شعرا كرك بوكونكی شاعرلر قیصه
وزنلری اوزون وزنلره ترجیح ایدرلر. چونكه مثنوی اكثریت
اوزره مفصل شعرلرده اختیار اولونور. بونده اوزون وزنك
قبولیله هر فكری افاده ایچون بیهوده اطنابه دوشمك بالطبع لازمدر.
فقط منظومه پك مفصل اولمازسه مثنوی شكلی ایچون اوزون وزنلرده
پك موافق اولور. قدمانك و دیكر شاعرلرك اوزون وزنلرله مثنوی
اولارق یازلمش شعرلری چوقدر.

قدمای شعرانك مثنوی طرزنده «مولد نبوی، حلیهٔ خاقانی،
یوسف و زلیخا، لیلی و مجنون، حسن و عشق، محنتكشان» كبی بر خیلی
كتابلر رساله‌لر یازمشلردر. بو آثارك قیمت شعریه‌سنه بحث
ایتمك شیمدیلك وظیفه‌مزده خارج قالیر. بونلرده اوزون
اوزونه مثاللر یازمغه ده حاجت كورمیورز؛ بر مثالجك

§

(مثنوی) هر بیتی مقفی اولان نظمدر ؛ یعنی مثنوینک هر بیتی بر « مفرد » تشکیل ایدر .

بو طرز نظم ، بر قافیه سلسله سنک اسارتنه تابع قالمادیغی ایچون ده ، غایت واسعدر . واقعا مثنویده شاعر هر بیتی عینی حرکاته تابع بر حرف روی ایله بیتیرمک مجبوریتنی تحمل ایدر ؛ فقط او حرف رویلری ایستدیکی کبی انتخاب ایده بیلدیکندن لسانک بوتون کلماتنی تصرفنه مقتدردر ؛ الک نفیس و آهنکدار قافیه لرده امرینه آماده بولونور . ایشته بونک ایچوندر که مثنوی شکل نظمی شرق و غرب السنه سنک کافه سنده غایت مقبول اولمشدر . خصوصیله حکایه لر ، داستانلر ، تیاترولر حاصلی بوتون مفصل منظومه لر هر لسانده اکثریا مثنوی طرزنده یازیلیر . فی الحقیقه یوزلرجه ، بیکلرجه ابیاتی بر قافیه ده ترتیب ایتمک ناصل ممکن اوله بیلسین ؟ بوکا هیچ بر لسانک الفاظی مساعد اوله مایه جغی آشکاردر . اللهم ، آلتمش بیتلک قصیده لرده عینی قافیه نک طبیعیت محافظه اولونمق شرطیله تکراردن ایریلمسی نه قدار مشکل اولدیغی قصیده لری اوقانلر بر تدقیقه تابع طوتونجه آکلارلر . بر قاچ بیتلک شعرلرده باشلایوب

مستغرق اولدی لؤلؤ شهواره بنفشه

بو شعر دلاویزی نجاتی یاراشدیرکیم
حل ایله یازه صفحهٔ زنگاره بنفشه

شاها بو سببدن قولوکه نظر ایت کیم
با مخملی جاهلر ویره اشعاره بنفشه

سوسن کبی نظم ایتمکه بیلم طولاشورکسه
ونفعکله گتوره دلی بی گفتاره بنفشه

حقدن دیلرم دولت عمرک اوله جاوید
بیتکیم اوله پیشرو ازهاره بنفشه

— نجاتی —

قرق بش بیتلی اولدیغی بو قصیده ده «بنفشه» ردیفی قرق آلتی کره تکرار ایتمک لازم گلمشدر! بو ده بر مجبوریت که خلافده معانی اولدیغی بر شاعر ایچون پنجه‌سنده بولونمق ایدی. قدمای شعرامز ایشته بویله مجبوریتلری تحمل ایتمکله افتخار ایدرلردی. چونکه غایت نازک اولدیغی بر شکلی اختیار ایله شعر سویلمک موفقیت صنعتکارانه‌نک الک بیوک مرتبه‌سی عد اولونوردی. حقیقت حالده ایسه بو بر مرتبه دگل، بر درکه در!

قدیله شرف بولدی یتشدی کوکه باشی
شاه ایشیکنه سوره‌لی رخساره بنفشه
محمود جهانه بخسه وجوده بخت که آنک
خلقیله دیر خار کل و خاره بنفشه
ضبط ایلیوب افلاکی اوکنده قوردی تقدیر
شول رسمیله کیم یار صونار یاره بنفشه
رشحه علمی کبی کلور شاه ایشیکنه
باشی اشاغه منعقد وقاره بنفشه
شول درجه‌ده قصر رفیعک کیم ایدیجک
اوکنده دکن سایهٔ دیواره بنفشه
ای خامه نظر ایله طونوز طوغری کیمه
عالمده مکر ده ایله بیچاره بنفشه
رفعتده چخسه قابوکه ماننده اوله کردونده
حصر اولمی کبی داره بنفشه
بو خامه ایله کاغد رنکیه ایدر احضار
اوصافک ایله نظم اولنده اشعار بنفشه
وصفک چمنده یارا شور شالیرنم

انسه اوله گل دردن اولور همخواره بنفشه
اکمزدی بویله اولسه حلمک یلی چارسه
اولسیجه نظاری زرکاره بنفشه
سنده اوشنور قالدی بوینی باشنی باقمز
گلزار حریمنده گلی ابطاره بنفشه
اوغرلدی بی باغلو گستردیلر نظروکه
بیره باقوبده گییکیجوبه قاره بنفشه
گلزار سرایکده زلفی دار سعادتده
گیسم اولدی باقوبه چرخ پرستاره بنفشه
بر اکدیکک یرده مقبل قویه بیده
قاره صاچیکه قورقرم ال قاره بنفشه
سن بی دله جور ایتمک ایچون تابع اولوبده
زلفنده چرخ سیهکاره بنفشه
آه ایلیجک چیقدی قوتی دیه سنده
یاقوب جگری تجلیه نازه بنفشه
دردنه جزده ایله اولشدی قاره دیه برابر
بوگونده نداره سندی بو مقداره بنفشه

گل عشقنه ایده‌لم لیل و نهار ایلرکه دوندك
دلداده نکهتنه شب تاره بنفشه
پروانه گبی بال و پرك قاپیتاره یاقسه
دیوانه گبی یرلکی پاره بنفشه
یا محشر گلشنده صولدك قاره دنسه
محزونه دلوبه دوندك گلزاره بنفشه
نیجه گوکلرده بو بوبه اکه سرو دیبج
آصمارده ایسه گلشن زنی داره بنفشه
گومسه‌یه دگلو یره کنایه سیاست
نیلدك عجب چرخ ستمکاره بنفشه
هر یاپراغی برگونه بکی گبی اولوبده
قیدی گله ایتمکه نظاره بنفشه
عهدنه خجل اولدك یرده یرلره دوشدك
گیردیکی ایچوره قسوته کفاره بنفشه
عدلکده ایده دهر خرابه فلك اصلاح
شکلده ایده فائده بیماره بنفشه
گلزاره گلنه ایرابسه عرعر قدرك

ادعا ایدر مگر گوزیکه خماره بنفشه

مستانه دوروب جیبی یاقاسنده ایدر چاك

اشبو غزل خوب دکرم یاره بنفشه

آشفته اولوب سنبل دلداره بنفشه

یوزی یره قویوب درد ایله بیچاره بنفشه

لیلی چیچکک عشقی ایله غزه دوشمه

مجنون کبی آشفته و آواره بنفشه

زلف ایله خطه عاشق ایدی اولدی کلشن کلوده

تا گوکلمه آچدی آره جمده اره بنفشه

گلزاره وارد بی گوکلمن اکلنه اولوردی

سنبللری گیدنده بر یاره بنفشه

هندو بچه مجمرده لرزانده چکنده

رغبت قورودی طبلهٔ عطاره بنفشه

عیسی تکلم سوزلرده ایله چیقدی سمایه

اولدی یکه چیقان قلهٔ کهساره بنفشه

وصل ایتمدی گلزار جهانده بکزیکیوده

معشوقه گل و عاشقه غمخواره بنفشه

عد اولنمغه سزادر . بونلردن ده بر نمونه کوسترمکله استغنا ایده‌جکز :

*

کلشنده رئیس اولمغه اظهاره بنفشه
دیمه‌که قدم بجه قیلور واره بنفشه

بغداد چمنده ایده دعوای خلافت
عباسی علملر دیکه کلزاره بنفشه

دم کلدی که کل شوقنه اطفال ایاغنه
یوز یره سوره بوینی بکه یالواره بنفشه

آلمش توتش بر یوزینی کوکه بویادی
الندکی بریوزی کلناره بنفشه

بو لطف ایله کیم قیلدی همه صحن چمنی
طعنه ایتسه نوله نافهٔ تاتاره بنفشه

دسته ایشیدی لیک اوجوز اولمغیچون
برکون کلوری ایامده بازاره بنفشه

هر کوسه کبی کوزی آچیق اویقویه دلسه
ایرمزمه نه ک دولت بیداره بنفشه

دیرلر الی برصرف ایلکی قوقوری چکاتن :

نفعینك بو قصیده‌سی آلتمش درت بیتدر . بو نظمده شاعرك قبول ایتدیکی فتحهٔ خفیفه‌یه تابعدر ، قافیه‌سی اوده‌جه‌لرده کثیر اولمقله برابر ینه خیلیجه خیلی وسعت جامعدر . بناءً علیه قصیده کندی نوعنده بر اثر نفیس عد اولنور .

بو قصیده‌ده نفعی بر کریزگاه قبول ایتمه‌مش ؛ فقط ممدوحك اسمنی ایلك بیتلرده سویلیه‌رك علی الاطلاق بر قهرمانی مخاطب ایتمسه اولماسی قصیده‌یه کریزگاه تشکیل ایدیور . قصیده‌نك دیکر شرائطی ده موجوددر .

قافیه‌لری بویله انتخاب اولندیغی ایچون شکلك تمادی قطعیتنه رغماً وحدت موضوعی ، شرائط صنعتی محافظه ایده‌رك « آثار نفیسه » توصیفنه کسب استحقاق ایدن قصیده‌لر نظم قدیمده نادر دکلدر . نفعینك قصیده‌لری اکثریت اوزره بویله گوزل اثرلردن عد اولنور . باقی ، فضولی ، سامی ، ثابت ، نوعی ، ندیم کبی بویوك شاعرلریمزك برچوق نفیس قصیده‌لری واردر . حتی توحید و نعت اولارق یازلمش قصائدك یوزده دوقسانی گوزلدر . فقط مجرد اظهار کمال املیله غایت مشکل قافیه‌لره ، غریب و عجیب ردیفلره تابع اولارق نظم ایدلمش اولان یوزلرجه قصیده‌لر واردرکه اثر صنعت دکل اثر جنت

ذره سنده مهره غبارینه رونماره گیسم دیره
جوهریدیم بن جهانه دکرم اویله گوهری

بویله جوهر دار المده بیلرم دنیالی بن
باشنه چالسونده فلک آیینهٔ اسکندری

عالمی تسخیر ایچونده خاتم نظمم طبعمه
بن سلیمان خیالم بیلرم انگشتری

هر نه دیرسم اسم اعظم گبی اولور کارگر
او بوقته تعظیمله دیکلر سوزم انس و پری

باشلد شمدی شوکره ای نفعی دعای دولته
بر دعا ایتکیلم اوله جهان قبولک مظهری

ایلیه تا حشره دک صاحبقرانه مشرق و مغرب
اشتهیه ذره یا لرینک جمله جوفلکری

دائما سرافراز ایلسون رایاتت دین و دولتی
قنده عزم ایلرسه اولسون فتح و نصرت رهبری

ایلدکجه عزم میدان غزا اول قدم
پایمال اولسون یولنده دشمن دینک سری

نفعی

———

هر بری شهرلرك بر عالم آرا دلبری

هر خیالم بر عروس نازپرورده بنم

کیمی بر عالمده دکل اسباب زیب و زیوری

موی گیسوی ملکدن تار پود جامه‌سی

پاره‌ٔ پیراهن حور جناندر معجری

باده‌ٔ ادراکمك توحید سرجوش خمی

ساقیٔ اندیشه‌مك تحقیقدر ساغری

خامه‌مك راه سلوك نشئه‌ٔ خط مسایه‌سی

شعرمك حبل متینه فیصله نارسطری

قنده‌یه قنده بنم تعریف شاه نکته‌دانه

بیلیرم خطا ایدرم اندیشه‌ٔ نوآوری

فکر اوصافك غذای روحدر اندیشه‌ده

دل هلاك اولور اگر اولسه‌م اول سوداده بری

جوهر اکسیر مدحك طرح ایدنجه مشکده

ایدرم هر لحظه اندیشه‌مله جنك زرگری

قورقارم هم آفتابه کیمیاگر خوییا اسمه

یوقسه بیك شوقیار اولور اول دخی بر مشتری

معجزه بر حجت آلوردم اگر اهل اولسه
روزگارك باده سنجانه فضیلت گستری
عاجزم حمدونده اوصافکده حاکیم بنم
عالم انشانك علاوهٔ دانشوری
بلکه قانون سخن حل و عقد نکته ده
حکمت فکر و خیالك فیلسوف اکبری
حسبحالده خصوصا لاف و دعوی بر طرف
گرچه صاحب لاف اولور ارباب طبعك اکثری
بن او کونم قدیم ارباب دل و دانش بیلیر
عارفم دیرسم بکا لاف و گزاف سوزلری
خامه‌م اول سحر طرازه صنعتکار ایشه در
کیم نظیر اولماز اکا الا کلیمك اژدری
حرفی مجموعهٔ اسرار دیوانه کمال
نقطه‌سی مهرهٔ داغ دردمندانه‌نك
طبعم اول بتخانه در کیم صورت دیوانیده
حسن کار ایله حسنك غمزهٔ نازگستری
هیچ صورت فیصله انقاسنه جانه بولسه اولور

سدهٔ المالسه ایدردی تودهٔ اغبری
عدلی کی آرایشه بزم جهانه ایتسه اولور
شمع سحرگاه پروانه‌نك بال وپری
اولقدر آسوده عالم سایهٔ عدلنده کیم
خوابگاه ایلر غزاله پهلوی شیر نری
ایتسه‌کر خاصیت حفظی سرایت عالمه
خرج اولوردی مغفر آب اوزره نقشه آذری
عکس ایدر آنك فلکده خرمن انجم دگل
صانمه دست لطفی خاکه اولقدر سیم وزری
یازسه وصف نکهت خلقنه دیرردی عالمه
گرد خاکپای خامه‌لرلی مشك اذفری
قدر خاك کوی اخلاقنه بیلوردی روزگار
بربرینه ایلسه آغشته مشك وعنبری
کامکارا صفدرا صاحب قرانه شاهنشها
ای سریر عدل وداوك داوری پروری
سعی ایدردم مدحکه کلدکجه امانیلیم
ایله مسدوحی وصفکی قید وتصور دیدرك

شاه والا رتبه عثمان خان غازی کیم فلك
گورمه‌مشدر بویله بر شاهنشه جهانك دری
شهسوار عالم آرا کیم روادر اولسه گر
نعل دیخ رخشی چرخك آفتاب و اختری
صفدر کشورکشا کیم جنگه چیقدقجه اولور
جبرئیل انا فتحنا خوان تیغ و مغفری
پادشاه عادل و عالی نسب کیم یاره‌شور
ایتسه‌گر سرهنگ درباره کیقباد و قیصری
شهریار آسمان مسند کیم اولمسه تا ازل
سجده‌گاه تاجداران جهان خاك دری
شهنشهه نه روادر آسماندر مسندی
تکیه‌گاه هفت اقلیم جهاندر کشوری
مسند اجلالنك رفعت برادنا پایه‌سی
دکه اقبالنك دولت قدیمی چاکری
هر نه ایشلرسه زمانه تابع اندیشه‌سی
هشیار ایدرسه دورانه بنده‌ٔ فرمانبری
ویرسه طبع آتشه گر بوده تیغی تربیت

بر نهنك اولسه نوله تعلمیه اژدر دیکرده

هر آلوده پر موج طوفان خیزیه ـ آنك نوله

خاره وحشی کبی اوکنجه قاچیه کافر عسکری

کوره کبی تزهاده چیقسه‌رك تیغله میدانیسن

کاکر دوشمز دریاده دشمنك شر و شری

شجاعی دیده دولتده وجودك حفظیچون

قت قت اولسه اژدرهاده لعنت چرخ چنبری

قارشو طوره‌ماز مکاشف شکوه‌کره براقبال ایله

دشمنك کر قهرمانه اولسه سراسر لشکری

بو یره اغاز ایلسوه شهرکیرد المقابله

جامع نه قبهٔ کوزنك خطیب منبری

آفتاب بحر و بره صاحب قرانه شرق و غرب

شهسوار ناموز رایت کشای صفدری

آسمانه دولتك خورشید قدسی پرتوی

بزمکاه شوکتك جمشید خورشید افسری

نقد وقت سلطنت سرمایهٔ امید و امانه

دستکیر دیده دولت کامبخشه سروری

ماه نو صانمه فلکده گوریجک پیکارکی

تیره دل بهرام الکدن دوشدی زیر خنجری

اول قدر قان دوکدی شمشیرک که عکسیله آبی

گلشن یلکوبه دوندی گنبد نیلوفری

غنچه‌ء جوبارده گبی جاری اوجنده یه خون

بویله قالورسه اگر رنگ ایدر بحر دری

یکلر عدوده بحر خون اولوردی فلک دلکی

اینجه تیغ خونه افشان ایله جولانکری

رشته‌ء زناره بختک سکه‌لک اولسه

کشتی‌ء آسمانک یادبانه دلکری

پرده‌ء زرافه دستکده تیغ پر گهر میه یخود

ایلدی دنیایه صوقه آفتاب خاوری

بر آدیج گوزچه صاچاردی عالمه گریا گفلک

صاله پیچیده دشمنه کاهی بر صبح مشتری

بر عجیب دریاده ایدی حمله‌لک سنک

کیم حباب پر قرار اولمسه اکا لشکر چادری

موج ... دریاده اول بحر سیاه صف بصف

فضولینك بو قصیده‌سنی حذف ایتدیكمز عربی فارسی تركیبلرله برابر آلتمش مقطوع بیتدن متشكلدر . نظمده اختیار اولنان «ار» قافیه‌سی غایت واسع اولدیغی ایچون شاعر آثارنده الك صمیمی حسیاتی یا بر معنی موقوفه اولسه ده قصیده آثار مخلده‌دن عد اولنمشدر . بغداد قصیده‌سکه ناجیه اشتهار ایدن نوازشده قصیده‌نك یوقاریده تعداد ایتدیكمز شرائطی تماماً مشاهده اولنور .

آفرین ای روزگارك شهسوار صفدری
عرش اعلی شهرکزار تیغ ثریا جوهری
پاره الماسدر سنك فسانك تیر اول
هر حصارکه برجی شیشه والا کوهری
سرفراز ایتدك لوای الحمد دینه احمدی
کافره کوستردك الحمد دستبرد حیدری
تیغکه نوله تحسین ایلسه روح مرتضی
بر غزا ایتدك که خشنود ایلدك پیغمبری
ایتدك بر حمله‌ده برباد ملك دشمنی
کوردی خشمك کورجه کیم سد ایتدی اوجوهری

نوریمی پیمانه پیمانه آلیر آنده ضیاء

بالله ای دولتکه درگاهکده محرمسک آگه

دوشه فرصت عالم اوله درگاهکه عرض حاجت زینهار

قیلمشم ترتیب مجموعه بیلک درثنا

بولمازم فرصتکه درگاهه قیلورم برنثار

بنده اول غافل اکا بنده نوشب اهل دعا

بنده اول فارغ اکا بنده متصل امیدوار

یاربه اولمازمی اوله آخر بو درد اشتیاق

یاربه اولمازمی اوله زائل بو رنج انتظار

بولدی عالم فیض لطفکدن علاج درد دل

حاش لله کیم قاله انجق فضولی دلفکار

وار امیدم کیم اوله چون شامل اکا رحمت

عام اولور البته فیضی سایهٔ پروردکار

نامه‌ا کردش کرددن بولجه امکانه دور

دفتر دوران ایده حفظ حساب هفت چار

هفت اختر ایدوب پادشاهه انقیاد

چار عنصر اوله جمع پادشاهه سازکار

فضولی

ایسترسن کورده‌ده کوزدن ده عجبا سربسر

نصرت اسلام ایچون بولدی آنک تا شهید

شرع حفظنده اتم معجزات مصطفی

دینه ظهورنده شریك اجر اصحاب کبار

اولمسیدی کیمسه قضای عمر حضرتلرینه

ظلم ایدن دولت دارالدنیا اهلی دنیاده ده

حوالیکی عادل سلیمان حکم ایتسه عالمه

اولدی واعظ قلبینه سر عدالت آشکار

اول سلیمانک شکوهی دیده عالمده تیغ

بو سلیمانه صولتی کفاری ایتسه تار و مار

اول سلیمانه مجال عرضده محمل هوا

بو سلیمانه زمانده زمنده محکومنا

عالمده وصفك سلیمانه کیمی دیرلرسه قول

چونکه سلیماندن سلیمانه قالوبدر یادگار

آلمغه قیمت ویروب یرده غیاثه کیمی

چرخ تدبیر تجارتی ایلسه نیلدی دنیا

آی کوندن لیل ایدن شاهد طوقیه مخفی در

سرور صاحب نظر شاهنشه شفقت شعار .

اول نهال گلشن دولت که شاخ گل گبی

لطف و قهرنده ویرر احبابه گل اعدایه خار

هر جهتده ذات پاکی نقطهٔ پرکار تک

حاصل آنده هر طرف یمنه یمینه یسر و یسار

پایهٔ حکمت که ارکانه عناصرده مدام

چار دیوار سرای صنعت ایلر استوار

صلابتیه گوره شکوهنده آنک شانک اساس

هر بنا حشمتده استحکامده قیلماز اعتبار

صفت اختر گبی قضا امریه سرانجام ایتمکه

ناقه‌نک قدرت بیابانده چکمشلر قطار

قطع راه کعبهٔ مقصود ایدیلمسه نوله

اول قضا حکم و قدر فرمانه ویرمشلر مهار

منقطعدر دهرده عالمده تدبیرسز

مرتفعدر چرخده دورنده تکلیف مدار

فاسه سویلرلرکه بو معنادن اوروپده ده

حکم اولدی آنده در فرمانه اکثر اختیار

روشن ایتدی عدلنده هر گوشه سنده بیك چراغ
جاری ایتدی فیضنده هر ملكده بیك جویبار ،

. . . . [*]

اول شهنشاه فلك تابع كه در مسند دولتی
بحر و بر حكمنده خورشید لوای زرنگار
جوهر ذاتی ماورای اقتدار وهم و عقل ،
رسم فیضی نطق مافوقنده اقتدار
فوز گلزارنده بر سرسبز نخل بارور ؛
فیضی دریاسنده بر پاكیزه دریا هوار .
هر نه كیم عالم آكا محتاجدر اول آندن غنی
هر نه انلر تفاخر خلقه اندن آكا عار .
ملك استغناده فیضی نعمتنده بیزوال ،
خاندانلر دورنده حكمنده سایه افتقار .
جلوه گاه اوج استغناده وهمندن مدام ،
بادپای خسروی خزانه چرخ سیم عذار .
پادشاه بحر و بر سلطان سلیمانده دخی

(*) بو یرده كی عربی و فارسی بیتلر حذف اولوندی .

بو مقدردر كه ظلم بر نده اوطماغه یاپدلر
گرچه بر قانع كوردهلك خيلی بلا تعبيه ايدوب
قلمشدی ايستردی بو ملكك رخنهٔ عيشن تارمار ؛
كفر مستولی اولوب قيلمشدی اسلامی زبون ،
جهل استيلا بولوب ايتمشدی علم اهلنی خوار ،
طوتدی دست نالهٔ مظلوم دوراننده دامننی ،
صالدی دود آه دل آيينهٔ چرخه غبار
چرخ فی الحال اولدی اول رأی عطوفدن منفعل
دور فی الفور اولدی اول فكر متيندن شرمسار
لطف ايزد شامل احوال اهل حق اولوب
قيلدی فيصله عدل ايله تدبير عجز وانكسار ؛
بار اولمسه ملكه تعبيه ايتدی معمار خرد ،
صوصامسه گلزاره ارسال ايتدی ابر نوبهار ؛
پادشاه عزم كشوركير عالم كر دايله
كفر اعيانه عجم قيلدقده خاك يكسانار ،
قيلدی مشهور عربه فتح عجم تاريخنی
گلدی بر جمع اوليايه پادشاه نامدار

بونده باغلانمسه خزانشینی سکندر دیم

بونده حلّ ایله سایهٔ اقبال شاه ذوالفقار .

بونده قیلمسه سرمه خاک شهید کربلا ،

بونده در تحقیق صدق وکذب ایچون دائما .

بونده اولمسه نشر فیض امام اعظمک ،

بونده بولمسه بهرهٔ علم شریعت انتشار .

بونده در معروف سر منزل جنیده جلوه‌گاه ،

بونده در جلوه زنجیر جنونده منصور دار .

دشتده ایتمشدر سیر بیک حاتم کبی صحرانشینه

شهرده ایتمشدر تخت بیک نوشیروانک شهریار

صحن صحراسنده بیک لیلی ومجنون جلوه‌گر ،

کوهسارلرنده بیک فرهاد وشیرین دادخواه .

هر غریبه نازنین شهر ودلدار وطنه ،

هر مزاجه معتدل آب وهواسی سازکار .

تربت مقبولی بر دواجوره تأثیر جسمه ،

خاک پاکی صورت هر نیته آیینه‌دار .

بوجهتدرکه ابو الحسن طلسم بونده استقرار

شیمدی شکل دارا اعتباریله احراز موفقیت ایده‌ن قصیده‌لرده‌ن برایکی نمونه آله‌لم ، صوکراده فنا قصیده‌لره باقه‌لم :

منشئ حکمت که چکلمسه خامهٔ حکمت نگار ،
صفحهٔ ایامه قیلمسه ثبت وصف کردگار .
بقعهٔ بغدادک ایتمسه وصفنی دارالسلام
کیم اکا تسلیم ایتمسه ایده هر کشورله وار .
اولیا برجی دیمسه زیرا که خاکی اشرفی
بقعه بقعه اولیاء اللهه اولمشدر مزار .
حبذا بغداد خیر انجام جمعیت اثر
کیم اولوبدر مظهر آثار لطف کردگار
هم خلافت حکمنی هم سلطنت فرمانی
بونده ایتمسه عالمه جاری مرور روزگار .
بونده در باقی نشانهٔ معجز خیرالبشر ،
طاق کسری ، نشوهٔ ملک ملوک کامکار .
بونده اولسه حجت حکم خلافت منطوی ،
بونده در خاک خلافت خیر ختم چاریار .

شکلك سلطنتی نظم قسملرینك جمله‌سنده زیاده قصیده‌ده جاریدر: اوتوز، قرق، آلتمش، یتمش بیتی عینی قافیه‌لی تکرار ایتمك مجبوریتی تصور اولونسون! بونده ذولایه‌رك قصیده‌ده اکثریت اوزره لساننده پك مبتذل اولان کلمات متشابه قافیه اتخاذ اولونور؛ فقط بونه اظهار هنر، بیل تصنع مراقیله غایت گوچ قافیه‌لره دوشولدیکی ده واقعدر.

نفعی حضرت مولانایی مدح ایچون یازدیغی قصیده‌ده:

مرحبا ای حضرت صاحبقران معنوی

ناظم منظومهٔ سلك لآل مثنوی

مطلعیله باشلایه‌رق بو قافیه‌یله اون بش بیت یازدقدن صوکرا:

قافیه تنك اولدی آغاز دعا ایتسم نوله

گرچه ضبط ایتمك نه ممکن خامهٔ چابکروی

بیتنی یازمغه مجبور اولمش، دیمه آنجق ایکی بیت علاوه‌سیله قصیده‌یی ختامه ایردیرمشدر. بو درجه‌لره دوشمك اولمقله برابر غیبیه‌ده خیالی گوچ داها بر قسم قافیه‌لر؛ قصیدهٔ الغزلر کبی بلکه داها زیاده غریب وعجیب، عادی معنالرده دکلره دوشورمشدر. اوقادار که انسان بونلری اوقورکن عادتا استکراه ایدر. مسائل ادبیه‌یی تدقیق ایتدیکمز صیراده قصیده‌نك مدح ومعنا اعتباریله ادبیاتمزده حکمی نه اولدیغنی گوره‌جکز.

غزل دائره‌سنده نادره‌کاته سقوطه ایتدکلرینه شعرادن درت مثال ویره‌لیم..

اسکی دیوانلر، تمام تشریح ایدیلیرسه بویله غزللرك هپ دها معناسز دها عاریلی سوزلرك بیکلرجه امثالی کورولور. عثمانلی شعرینك آلتی عصر بو دائره‌ده بوبالده اولوب قالماسی الك آجی حس تأثرله اغلامامق قابل اولماز!

قصیده : غزل کبی برمطلعی وایکنجی مصراعلری مطلعك قافیه‌سنی بازلمسی ابیاتی جامع اولان بر شکل نظمدر. شو فرقله ایکه غزل نهایت اون بر بیتدن عبارت اولدیغی حالده قصیده‌لر اقل یکرمی برحتی اوتوز بربیت اولور. دها دوقسان دوقوز بیته قادار یازیلیر.

قصیده‌نك ترتیبنی مقبول ومستحسن اولان شرائط شونلردر:

دوغرودن دوغری‌یه مقصده کیرمه‌یه‌رك بر مقدمه ترتیب ایتمك که بوکا "کریز" یاخود "کریزکاه" دینیلیر؛

مدحیه‌نك نهایتنی شاعرك آتی یازمسی؛

کریزکاهدن مدحیه، مدحیه‌دن ده دعایه کچه‌رك نظمی دعا ایله بیتیرمك.

بو اوچ شرط هر زمانه مطرداً رعایت ایدلمز. فقط بونلر اکثریت اوزره مرعیدر..

دینسه اصول پایه هوالی کذشته لر .

کوسترمسه اوحظ سخن مجلس خدا
کالوده تنخیم اولمه لفظ نسته لر ،

هضم کیبی بایمعده محتاجدر کرم ،
اولماز درست وعده ایله دلشکسته لر .

ضمنی اولماسه اکر ابر عافیت ،
هضم ایلمزدی وضع الطبایع خسته لر .

درمانده سز ولذتی دار شاه وشوکتک
دریغ بقلوالک آغیزی نشسته لر .

قنده سفال کیده دقت ده جم شه ؟
دار باده لر ایچنده ده نیجه خجسته لر .

نابی کریمک اکلار ایسه لطفی عطاه ،
هر منه جریده کنزهن کنده دسته لر .

— نابی —

فضولی ، ندیم ، نفعی کیبی بر ملتک الی الابد مدار مباهاتی اوله جق بیویوک شاعرلرک ؛ سامی ، نابی کیبی برملته تعلیم حکمت داعیه سنده بولونانه ذواتک دیوانه ترتیب ایتمک ، ایکی شکل قافیه لری اختیار ایله هنرلر کوستردیکی

بزم پاك حسنه زیور در او زلف و خال و رخ ،
دود عنبر ، مجمر زر در او زلف و خال و رخ .

گردده بلورك اوزره گویا بر شیشه ده
سنبل و شبو ، گل تر در او زلف و خال و رخ .

داغ قلبم ، سودای سرتابه عکسك گیتمك محال ،
دلده گویم دائم مصور در او زلف و خال و رخ .

شعله ایله سیه اولمش سویدای دلده .
یاده گلدکجه مقرر در او زلف و خال و رخ .

حلقهٔ جیم جمالی نقطهٔ نور اوزره در ،
صفحهٔ زیب روی دلبر در او زلف و خال و رخ

سوز حسرتله مردم عشقی پریشانه خواب ایدر .
تاکه زیب روی دلبر در او زلف و خال و رخ

قیدلی حسن شاهد نظمی دوبالا « سامیا » ،
جوهر ردیفده مکرر در او زلف و خال و رخ

— سامی —

٭

دیوانه ایدر آدمی زنجیر بسته لر ،

دانه ویرمز خرمننده مردم دانایه چرخ ،
بذل ایدر واری اما بولسه بر نادانه هپ .

جلوه ایدرلر دیده‌ده هرشب خیال یار ایچون
کیرمسه کاشانم نوله بو بیچه قانه هپ .

اولمانه ای نفعی بو داریده بخله هم عنانده ،
کلسه اسب طبعمز مضمار اولده میدانه هپ .
— نفعی —

∴

مطربه که حرف رازی کوسه ربابه قور ،
تار کاکلی ناله دله پیچ وتابه قور .

عاشقه که نقش ایدر دل پرجوشه لعلکی
کویا کراسی دانه سیدر کیم شرابه قور .

رشك فروغ عارضی بر داغ دردر .
کیم آنی چرخ تا جکر آفتابه قور .

عطر شوخی کرده بر خالوك آلدیروب ،
بر قبضه جب غلغلی کافور نابه قور .
— ندیم —

مجلسده لعل یاره ایکنده ازلسونده ،
والله یوقسه کلاه شکر شکست اولور .

باشلر یارسه مجلس عشقکده غم دکیل :
بزم شرابده نیجه ساغر شکست اولور .

سنك فراقکده ایرسه بلا دست روزگار ،
قندیل آفتاب سوز شکست اولور .

سنك جفاك دهرایله مرآت دل دکیل ،
جام جهانماك سکندر شکست اولور .

شمشاد خوش خرامه اول سرلك اوکنور
رفتاره کلسه پای صنوبر شکست اولور .

باقی . شکنج زلف عبه یاره ایسه سرم ،
ص قته کیمز الده قلملر شکست اولور .

— باقی —

بیلمیرررم دردیمی برآه ایله جانانه هیب ،
قورقارم سوز درونمده فلکلر یانه هیب .

کوده کیمی بیلم کیمك غمخانه سلك پرسوزیده .
خلق عالم مبتلا بر آفت دورانه هیب .

اکا سرو قدکلر البته باعث .

مدارسده تحقیق سوزی میانک
دقایقده اورتایه صالسه مباحث

موحدلره قیلما انکار زاهد ،
می وحدتی صانما ام الخبائث

(بیگانه)
ایکی دیده‌سز عالمه یوسف وسنه ،
سزه کورمه جرأتده ایچره اطاعتک .

بلا جمع اولور قنده کیم وار برغم ،
بنم ملک غم ایچره مجنونه وارث

دوکرم اشک ، کوزلده وصلک دیلر دل ،
صاچار تخم ایچونده دانه طوپراغه حارث .

عذار ولبک وصفی ایله " فضولی "
اکا هم مغنی دیرم هم محدث .
— فضولی —

∴

لعلک قننده قیمت کوهر شکست اولور ،
زلفک یاننده رونق عنبر شکست اولور .

هر حالی اکلاشلمسه ده بر احتمال ایله ،
زیرلبنده گیزلی سؤال اکلاشلماسین .

پیشنه بن شکایت حسرته آغلادیم ،
گولسونده ... فقط بو وعد وصال اکلاشلماسین .

— توفیق فکرت —

ایشته فضولیدن توفیق فکرته قادار . هپ ماده بر توده بیوک شاعرلریمزك قلمنده نیچه‌سیسه غزل نمونه‌لری . گورولیورکه بونلرده وحدت موضوع آز چوق حکمراندر . هله فضولینك نعتی ، ندیمك عاشقانه اثرلری بر نیلده دائره سنی یازلمیه ؛ وحدتی ، مقصدی محافظه و تعقیب ایتمه آثار نفیسه‌دندر . نامق کمالك ، رجائی‌زاده‌نك بوراده انتخاب ایتدیکم غزللرده وحدت موضوع مظهردر . غزللر آراسنده بویله آثار گزیده داها بر خیلی بولونه بیلیر ؛ فقط پارچه بوغچه‌سی عنوانه مجموعه‌یه اولیجه قادار عجیب و غریب ، خصوصیله قافیه و ردیف الجاآتیله مرتب سوزلر چیقاجق داها چوقدر . بونلر شعر و صنعت حقنده واضح و مفقر . بر فکره صاحب اولمدن نقیضه‌سی و حروف هجا اوزرینه غزلیات ترتیب ایتمك مراقی بسببیت ویردیکی تکرار ایده‌درز . بونلرده گورتو غزللرده ده بر قاچ مثال گوره‌لم :

جرعه‌ایمیزه هرنه کیم اوله حادث

یانار قیامته دك نار انتظارنده !

— معلم ناجی —

∴

برچهره ایسترم که خیالی ، اکلاشلماسین ؛
برغنچهٔ جمال که لالی ، اکلاشلماسین .

بریوزده بر تبسم خولیاکه تجلی ؛
انجامده زردی اویوزده کی حالی اکلاشلماسین .

تعبیر نکشف حالهٔ اسراری کوزلرده ،
باقدقجه صوکرا عینهٔ ملال ، اکلاشلماسین .

برطفل منفعل کبی کولسون ده تأثری ،
زنکینده هیچ نصاب ملال اکلاشلماسین .

قالسین ادیده لرده که زاری امل نهاده
کوکلم دیلیکه روح لیالی اکلاشلماسین .

مشکاده سایه پرورلی ستاییلیور کبی
تقدیر عمرده سنده مآل اکلاشلماسین .

فکرم نفوذ ایدرکبی اولسون ده خفاسنه ،
لکن خفایی ، او کبی جمال اکلاشلماسین

کتابلرده دورر دیورلر، حسّی مغبّر و مبهمت
شاعر اولیجه بر جملهٔ پریشانه ،
بو خاطرات سزلر بلای هر صنعته ،
دوشرده دوشونده ده هماره اغلر، اغلر دیوانه!

— رجائی زاده —
اکرم

∴

نه دراونور شو دیوانه‌نک کنارنده ؟
دوقونمه خاطره حالا کسادنده .

دکل غریب بولونسم مدام مست خراب ،
مسافرم وطنک بر خرابه زارنده .

هواده یاپراغه دوندی دل روزگار بی ،
خزانه منتظرم عمرمک بهارنده .

ایدرسه دل یری وار ده داغ ملک وجود :
غریبه یر بولونورسه عدم دیارنده .

قرار یاب اولمادم گرچه مست سرشارم ،
جهان اونده که آسوده در مزارنده .

گورکی اونوسه نوره طلعتک ، ناجی .

خاکه یوز سورمکله قالمشسه بیله وسعتده حیات ،
اختیار ایت آلتنی خاکک حیاتک رغمنه !

شرایه گوردم ده آیرلدم ، ذهاب کائنات ،
منفرد قالدم بو یولده کائناتک رغمنه !

ایتمدم اقبال دنیجوره ده هده التفات ،
طالعمده گوردکم بیک التفاتک رغمنه .

ایتمسونده فکر کمالی ده مختفی بر راحه ،
وار ایسه عرفانکی عرضه ایت دهاتک رغمنه .

— نامق کمال —

⁂

— سوسلو برکتبخانه —

اصل دیکلری هر شی اوکبودده افسانه ،
هوس دیکلری هر شیئه کسلدی بیگانه .

اوچوبش ایدیجه سن دکلی کتابلری
قویدیه نقش ملاییجه سوسلو برکتبخانه ...

یاز مقصدی ایشته زوالیلک بو ایدی ،
بو مقصد اوغرادی برسلطه ظلمانه !

بهشتی اگرچه زاهد اکل و شربك لذتیله سویلر !

نه ضبط حاکم شرعی ، نه حکم ضابط عقلی ،
جنونه اقلیمنی سیر ایلیانلر راحتیله سویلر .

میانه گفتگوده بر منش ایهام ایدر - قبحین
شجاعت عرضه ایدرکن مرد قبطی سرقتین سویلر

موافقدر نه البت مزاجه شیوهٔ حکمت ،
طبیبك اولسه ده كذب مریضك صحتین سویلر .

پریشانیٔ خاطر نکتهٔ سربسته وصفه قالدی :
نه کیمسه حکمته اکلار ، نه "راغب" علتنه سویلر !

— قوجه راغب پاشا —

∴

قورقمام خاك اولسه ده عمر و بخاتك رغمنه ،
عنصرمده احتراز ایتمم حیاتك رغمنه .

باصدیغك یرلرده آچیلسه قوتم قعب یاکلی
ثابت العزم اول شو خاکلی ثباتك رغمنه .

ایتدم هر بابده برجه تصوت برزمانه ،
استنادم حقدر حسب الرهانك رغمنه .

بر شکر خنده ایله بزم شرفده جام ایتدك بنی ،
نیم مسروده پیمانه‌لی ساقی تمام ایتدك بنی .

شعله سرو آسا چیقار خاکمده اول یرلرده کیم
پایمال توسن آتشخرام ایتدك بنی .

نکهت گیسو ایله کلدك بزه آه ای نسیم ،
طرهٔ سنبل صفت آشفته کام ایتدك بنی .

جلوهٔ حسنکله هر یوم یره خیره اولمادن ،
عشقله شوقدم آیینهٔ جام ایتدك بنی .

بویله سرمست و خراب ایتمه « ندیم » زارکی ،
نیم مسروده پیمانه‌لی ساقی تمام ایتدك بنی .

— ندیم —

∴

خراباتی گوروب هر بری بر حالته سویلر :
صفاسن نقل ایدن رندانه ، زاهد ثقلته سویلر .

سرآغاز ایلدکجه بحثه بلبل رونق گلدن ،
بزمده قلقل مینا بلوری کیفیته سویلر .

تجلی نشئه سن اهل شکلم ادراك قابلمی ؟

آلادم بر کره جك آغوشه سرتاپاسنی .

نه دیه‌جك بولدیکیم قدیکی قیلدی ناتوانه ؟
کوستریر انکشت ایله مجلسده کی میناسنی .

— ندیم —

∴

جوشده‌می نشئه‌سی کیفیت گفتارمك ،
خندهٔ گل مستیء پیمانهٔ سرشارمك .

نشئه‌سی واصله دستمده برسر چشمه‌در ،
جام جم بر لالهٔ خودرودر دامن کهسارمك

وصف قدیکله قیامت قوپاردم سویلیکیم
مهرکش شمسهٔ دیوارده اشعارمك .

بوالعجب کاشانهٔ نورم که تابه آفتاب
موجهٔ دریا فروغ تابده دیوارمك .

وصف ایده‌ده صبح بهارك صفوت طبعندیم
کورمه‌مش جوشش تبسه دل بیمارمك

— ندیم —

∴

آلمده دکلیه طلسماته گنج درج
آب حیاته لجهٔ چشم ترمده در .
نابی داپ شکوفه‌لری دهری عطرناك
باغ بهشت خامهٔ نازکترمده در .

— نابی —

∴

مست نازم کیم بویوتدی بویله‌جی پرورده‌سی
کیم یتیشدیردی بوکوزه سرورده بالاسی
بر یده خوش‌رنکده پاکیزه دی نازك تنی
بسله‌سه قوینده کویا کیم گل رعناسی

گلی دیبا گیبیدك اما ، قورقارم آزار ایدر ،
نازنینم سایهٔ خار گل دیباسنی .

بر اللده گل ، بر اللده جام گلدك ساقیا ...
قنغیسن آلسه‌م ... گلی یاخود که جامی یاسی ؟

صانیرم اولسه جسته بر قطرهٔ آب حیات ،
بویله گوستردی بلا اول قد مستثناسنی .

صاف ایکن آیینهٔ اندامده سینه‌م دریغ

وحدت گزینه گوشهٔ قناعت اول ،
عنقا گبی کشاده پر اوج شهرت اول .

نظم ایله رشتهٔ مژه‌یه در اشکلی ،
دست عجزه سبحهٔ ندامت اول .

کردوده زشت رو نظراتیز چو آینه
سرتاپا ایستر ایسه‌ك قابلیت اول !

مانع دگیل رفاقت کج طینتانه همانه
مانند تیر راست رو استقامت اول .

یکرنگ روزه نقشهٔ آرایهٔ عالمك
سیای صحیفه شوق نگاه حقیقت اول .

ـ سامی ـ

٭

موج سراب بادهٔ جام پرورده در ،
صوت نشاط زیرلب ساقیده در .

بانه شکار گیر چراغ همتم
کلام دوکومه جنبش بال دیریده در .

بنده صورتك حقیقه‌سنده غایه :
تألیف رازنامهٔ دهر ازبرده در .

دور هر شب بلا بزمنده جام زرفشاندر .

یاشم دریاده ال باقی ایچنده شاخ مرجانی
خیال نخل بالای نهال ارغواندر .

— باقی —

∴

کوز اوجیله عاشقه که لطف ایده گهی عتاب
بر سؤاله برقوماز اول غمزهٔ حاضرجواب .

چشمی بزم فتنه قورسه ، عشوه جام الستدن اله
بادهٔ نازایله ایتسه غمزه سنك مست خراب .

لبلری اوزره غبار خط نوخیزی دکیل ،
نافهٔ آهوی چشمنده دوکلمش مشکناب

چشم مستی تیغ چکسه غمزه ده بر قهرمانده ،
ابروی مشکینی بر شمشیردر خالی قراب .

نیجه طوتسون تیرباره سینه سن نفعی نشانه ،
آه قوری برقرار اوزره دل پر اضطراب ؟

— نفعی —

قیلدی هر ساعت بنی رسوای خلق اول بر ده آه ،
ایلدی روشن شب غم کلبهٔ احزانمی .

چیقدی اول دیوانه بازار ملامتده دیو .
متصل چاك كریبانم طوتار دامانمی .

تیغنی بتدی بیلمزم ایمانمی غارت قیلجق ؟
سنده ایمانه یوقمه که سنده الدك دیم ایمانمی !

ای فضولی جانه یتشدم کوکلده ، شکرکیم
باغلادم بر دلبره قورتاردم اندن جانمی .

— فضولی —

∴

رخك عکسیله صحن دیده باغ گلستانمدر ،
خیال سر بندك خلیده خاطر نشانمدر .

گرکل آغلادمکده ، دمبدم روح روانمدر ؟
بو باغك چشمه‌سارنده تعیب بزم آشنا روانمدر .

تماشا ایچون گل بگلشنده آرام ایلمز جانم ،
سرکوینده جانانك غرضه آرام جانمدر .

مشتاقم آگاه سپهرك دن سن بولادی .

بن کیمم ؟ ساقی اولان کیمدر ؟ می وعشرت بهانه در ؟

گرچه جانانه دن دل شیدا ایچون کام ایسترم ،
صورمسون جانانه بیلمزم کام دل شیدا نه در ؟

وصلدن چونکه عاشقی مستغنی ایلر بر وصال ،
عاشقه معشوقدن هر دم بو استغنا نه در ؟

حکمت دنیا ومافیها بیلن عارف دگل ،
عارف اولدر بیلمیه دنیا ومافیها نه در .

آه وفریادك فضولی اینجیدیبدر عالمی ،
گر چوق عشق ایله خشنود ایسه‌ك غوغا نه در ؟

— فضولی —

∴

هر گورنده عیب ایتدی دیده گریانی ،
ایتدم تحقیقه گورمسه کیمسه بویله جانانی !

لحظه لحظه خوبلر گوردم که دل قصدنده در ،
پاره پاره ایلدم بن هم دل سوزانی .

چونکه یتورمه گوزلره التفاتم ای کافر صفیه ،
ایچونده بکه مسیحا ایشیدوب افغانی .

غالبا بر اهل دل طوپراغیدر دردشراب
کیم قیلوب حرمت بنالر طوپراغنه اوستنه حباب

بولدی و بارانده صانما کیم کوردکجه آه و اشکمی
بیلمزم نه در بنم اغلادر بکا، یا نار سحاب

ای صورانده عالم ایو استغنا سؤالنه نه سود؟
عالم ایلر سنک سؤالک اما، ایشیتمز سنک جواب!

دشت غمده خاک قبریم اوزره سرو کردوباد
چیکسه باسمه، اول سرودن صوکره ای میل سراب!

یتیمیب دصلیه سنه لیلی وشک برجمرددر،
بهر کیجه مجنونه اولوبنه صحرایه دوشسه آفتاب.

اول بت ابروسنه قوپوب محرابه دونه رسم یوزم،
قوی بنی زاهد بکاجوقدر دیو مه کریجوده عذاب

نقد عمری برصنم عشقنده صرف ایتدک تمام،
ای فضولی آه اکر سندن صورولسه بو حساب

— فضولی —

٭

اویله سرمستم که ادراک ایتمزم دنیایه دور

چیقه کم تماشایه چیقه آفتاب ؟

رشتهٔ جانم یتر ایت بر کره ،
صالما سر زلف سنبلیه تاب .

مست چیقوب صالما نظرلر یانه ،
گورمه روا گیم اوله عالم خراب .

کسمه نظر جانب عشاقدن ،
نالهٔ دلسوزدن ایت اجتناب .

گیجه لر انجم صایارم صبحه دك ،
ای شب هجرك بکا یوم الحساب !

دوزخه گیرمز ستمدن یانان :
قابل جنت دکیل اهل عذاب .

صالدی آیاغندن غم عالم بنی ،
ویر بکا غم دفعنه ساقی شراب .

رحم قیل افتاده لرك حالنه ،
هیچ گرکمزمی سکا بر ثواب ؟

یار سؤال ایتسه که حالك نه دن ،
خسته فضولی نه ویره سك جواب ؟

ـ فضولی ـ

حين دعواى نبوت مدعى الزامنه
جاهل اكسه ايل سنك علمك يتر برهانه سكا

كلك حكمك چكدى حرف سائر اديانه خط
حكم اثباته ايتدى نفى سائر اديانه سكا

باقى معجزلر نه حاجت ديمه حجت اثباته
عالم ايچره معجز باقى يتر قرآنه سكا

سنسن اول خاتم كه ركن ايتسه جميع حاكمى
خاتم حكم رسالت حق ويروب يزدانده سكا

اول قادار زوده شفاعت جوهر ذاتكده وار
كيم گلور عيسه ده معجزه بر احسانه سكا

ماه نو صافاقا اسمه ايتديكده سير آسمانه
چقديروب بارمق كترسه آسمانه يانه سكا

يابى لطفك فضوليه كرم ايته اول زمانه
كيم اوله تسليم مفتاح در غفرانه سكا

— فضولى —

∴

صبح صالوب ماه رخكده نقاب

بیکلرجه نظیره‌لر یازمشدر . ردیفلی قافیه‌لرک اک غریب و عجیب شکللرینه ده اسکی غزللرده کوریلور .

ادبیات جدیده ارکانی ده غزلک پارچه بوغچه‌سی اولدیغنی ادعا ایتمکله برابر غزلسرالقدن تماماً قورتوله مامشلردر . نامق کمالک ، رجائی زاده اکرمک ، عبدالحق حامدک برخیلی غزللری واردر . حتی کمال ایله اکرم ایکی غزللرینی عادتا قدما کبی وحدت موضوعده رعایت ایتمه‌یه‌رک یازمشلردر . غزلک پارچه بوغچه‌سی عد اولنه‌رق عملاً نظمدن طرد ایدیلیشی عبدالحق حامدک ظهورندن صوکرا باشلار . ثروت فنونده ادبیاتده قطعیاً تحقق ایدر . آرتق یا هیچ غزل یازیلماز اولور ! یاخود یازیلجقسه وحدت موضوعه تماماً رعایت ایدیلرک نظم ایدیلیر .

ثروت فنون ادبیاتنک ظهورندن اول معلم ناجی اسکی یولده غزل سرالغک طرفدارلغیله میدانه آتیلمش و کندی تعبیرنجه برچوق "آتشین" غزللرده یازمش ایسه‌ده بو قوف بالونلر حقیقی صنعت طبقات عالیه‌سنده طیران ایده‌مدیکندن بر آز زمان ایچنده ناجینک غزللری عدم آباده قاریشمغه کیتمشدر !

شمدی ایلک نظرده باشقه‌لرنده مثاللرینی کوره‌لم :

ای اولوب معراج برطاه عروشانه سکا ،
بیره اینمه کوکده استقبال ایچون قرآنه سکا !

مرغوب و مستحسن اولدوغنى بر نشيده سنده فضولى بزه بالذات خبر ويريور:

غزلدر صفابخش اهل نظر

غزلدر كل بوستان هنر

غزال غزل صيدى آسان دكل

غزل منكرى اهل عرفان دكل

غزلدر بيدر شاعرك شهرتن

جهانه آتر ناظمك شهرتنه

كوكل كرچه اشعاره چوقدر ميلم وار

غزل رسمن ايت جمله‌دن اختيار

كه اهل محفلك زينتيدر غزل

هنرمندلر صنعتيدر غزل

غزل ديكه مشهور دوران اوله

اوقوندقجه يارانه آسان اوله

ايشته فضولى يه كوره بو درجه‌لرده مقبول اولان غزل شكلى ادبيات جديده‌نك ظهورينه قادار شعريمزده عصرلرجه اجراى سلطنت ايتمشدر. هر بويوك شاعرك ديواننده حروف هجا ايله مرتب برچوق غزل موجود اولديغى كبى هر متوسط ياخود عادى شاعرده بويوكلرك بو غزللرينه نظيره‌لر،

اولونه بیلیر . غرامیات و حکمیاته عائد موضوعلر ایچون نظمك غزل کبی
غایت آهنکدار بر شکلی اختیار ایتمك طبیعیدر . خصوصیله قدمانك شعرلرنده
اکثریا وحدت موضوع حکمفرما اولمادیغندن غزللرده فکرلره کوره قافیه‌لر
آرانمقده ایسه ، قافیه‌لره کوره فکرلر بولمق طریقی اختیار ایدیلیره‌رك غزلك
کوچوجك پارچه‌سی مستقل اولورلردی . نامق کمال اشعار قدمایه کوره ولسه
غزللره پارچه بوغچه‌سی نامنی ویرمشدر . ایشته بونکله شاعرلرك دیوانلری
بو پارچه بوغچه‌لریله مالامالدر . هر دیوانده مرتباً الفدن یایه
قادار حروف هجا ترتیبیله قوافیلی جامع اولهرق برقاچ غزل ایله پیراسته
اولمق شرط ایدی . مثلا الف حرفیله اوچ درت غزل یازلدیغی کبی ذال
حرفیله ده ایکی اوچ غزل یازلمق ضروریاتدن عد اولونوردی . بو ضرورتدن
بیچاره شاعرلرك عادتا لفظ یاپمه‌یه دوشوره‌جك بر پا کرایه اولدوغنی تألیف
کوره‌جکز . لکن قدما بو اغلاق قادار آغیر یوکلری تحمل ایتمکله ممنون
و مفتخر ایدیلر . زیرا ، بو مسالك ادبیه‌لی تقلید ایتدیکمز زمانه کوره‌جکمز
کبی ، اونلره کوره صنعت تصنع دیمکدی . ذال یاخود ثا قافیه‌سنده
یدی بیتلی بر غزل یازمقده بویوك لفظ و معرفتی اولور ؟

غزل شکلی ده لسانمزه اشعار عجمدن منتقلدر . قدمای شعرامز
آره‌سنده فضولی غزل سرالرك پادشاهی عد اولونور . غزلك قادا

غزل درت بیتدن اون بش بیته قدر اوله بیلیر؟ فقط بش، یدی، دقوز بیتلی غزللر اکثردر. صوڭ بیتده شاعرڭ «مخلص»، نامی بولونمه‌سی غزلڭ شرائطندن عد اولونوردی.

بو شکل نظمڭ غایت آهنکدار و بنا علیه هیجان انگیز موضوعلر ایچون بك مساعد اولدیغی بلا اشتباه ایسه‌ده قافیه‌نڭ هر بیتده تکرری لسانمزجه بر تضییق اجرا ایتدیکندن غزل طرزنده ساده، صمیمی موضوعلرڭ، کوزل فکرلرڭ تبیینی عادتا غیر ممکندر. بونکله برابر قدمای شعرامز غزله فوق‌العاده بر رغبت کوسترمشلر ایدی. چونکه اونلرڭ شعرلرنده طبیعی، ساده موضوعلر، اوفاجق تصویرلر، حکایه‌لر بولونمازدی. بویله‌ده سوزلر داها زیاده ملاعب فکریه‌دن معدود ایدی. آثار ادبیه‌نڭ قدمایه کوره ناصل تلقی ایدلدیکنی مسائل ادبیه تدقیق ایدرکن بالاطراف کوره‌جکز.

قدما غزل شکلنی بالخاصه عاشقانه سوزلرده اختیار ایدرلردی. شاعر اولمق اونلره کوره عاشق اولمقله توأم ایدی؛ عشقده مقصدلری ده وحدت وجود مسلکنی ایضاح ایدرکن کوره‌جکمز کبی بر عشق الهی ایدی؛ دیو بولده عشقلره (خرابیات) دیلیردی. مع‌مافیه حکیمانه، حقیرسانه، یازلمش بك چوق غزل بولوندیغی کبی رند و شوخ، لطیف و هزل آمیز غزللرده نادر دکلدر. حاصلی غزل نظم قدیمڭ اڭ مقبول شکلیدر

هر دل که اسیر غم هجرانه اولماز ،
شایستهٔ ذوق وصل جانانه اولماز ؟
هر دردکه وار ، وارد درماندر ولی ،
بیدرد دللرك دردینه درمان اولماز

— فضولی —

ای دل همه عالمده بر آدم یوغیمسه ،
وار ایسه ده اهل دله محرم یوغیمسه ؟
غم چکمه حقیقتده اگر عارف ایسهك ،
فرصه ایله که الّا به علم یوغیمسه !

— نفعی —

دلبسته اوزو فراغت بولماز ،
سودازدهٔ امید راحت بولماز .
پرهیز مرائیلی گرچك مسلما :
اجرای فساد ایتمکه آلت بولماز .

— نابی —

غزل) : برنجی بیتی مقفا اوله رق مطلع تشکیل ایدن دیگر بیتلرینك یالکز ایکنجی مصراعلری مطلعك قافیه‌سیله یازیلان تشکل نظمدر .

انجق طوپده اسارتده گرانده بویجه

کندمجه ، عرفانجه ، وجدانجه بر شاعرم .

ـ توفیق فکرت ـ

(رباعی) اوزان مخصوصه ایله یازیلان قطعه‌در . بو وزنلر یکرمی
درت دانه اولورسه‌ده آهنگلری اولقدر اوجوز اولدیغندن اکثری متروکدر .
لسان قدیمده الک زیاده مستعمل رباعی وزنی یوقاریده کوسترمه‌ایدک .
رباعی تشکیله اکثریت اوزره حکیمانه و بعضاً‌ده عاشقانه شعرلر یازیلیر ؛
لکن وزنک آهنگنگی رواجنی تأمین ایده‌مدیکندن تورکجه رباعیلر پک چوق
دکلدر . متقدمینک هر دیوانده برقاچ رباعی بولونور . هر شکل نظمده
بر چوق شعر یازمش اولان نابی‌نک یوزلرجه رباعیسی واردر . کوزل
رباعیلردن اوچ درت تمثیل ویرمکله اکتفا ایده‌جکز :

ای باب کمال پیشوالی نیلر ؟

شهر اهلی برلده راهنمالی نیلر ؟

اسباب یقینه دلیل محتاج اولماز ؛

سکان حرم قبله نمالی نیلر .

ـ سید وهبی ـ

بوتون انسانلرك كوكلنده بر دشتلى اثر درد وار ،

هنوز پك كنج ايكن ، پك چوق صفا سوردم ، عاقبت بوغم

ذكاده هيچ نصيبم يوقدر ، فضيلتده ده محرومم ،

فقط بر اعتقادم وار كه بن بر خيرلى يوره دوغمشم

— رضا توفيق —

مقتضاى حكم قانون طبيعت بويله در :

دو . . دنده بيليرم اكثر معطلده لر ؛

چوقنى نامردك فلاكتده سلامت بولمسى ،

هركسك كيتمز بلا ارباب استقامتده لر .

— اشرف —

ايستهمم دولت عليه‌ده اوبيده قيل وقال ،

صوكرا يانده ثروتك بدلى اهل كسبك ناموسيدر !

عسكريده ، شيخده ، قسيسده ، كتابده

حضرت شاه جهانك ايت قدر جاسوسى وار

— اسعد الحقت —

كيمسه ده اميد فيضه ايتمم دليلم پروبال ،

كندى جرمم كندى افعالمده كندم ناظرم ؛

جسمم عدمده اولسه ده خونم بوغاریسی ،

دیرمم بجاک بن سکا خلقده خیانت !

— نامق کمال —

کمالی ویردك دله جور دهر سنگ نهاد ،

چکلمز اولدی ادانی جفاسی عالمده .

معافی ایتسه گوکل چوقمی شومله خواهشده ،

عذابه ایدرسه ده الله ایدر جهنمده !

— نامق کمال —

یارب نه خطیب که عجب

افسانه‌ده الك درینه‌مالی

بر روحی بلند قدریله ،

تنقیه ایدییر لسانه‌مالی .

— عاکف —

وارسین بیابان و فلالاره بکا وجدانده ،

بویله جانانی عفونز بیلیرم جانمده !

شمدی ماده سنده الهی شوق انجنه دیرم :

بر دقیقه‌جق دوری ایلرم وجداننده

— اسماعیل صفا —

معرفت جهلك اجل لطف سحابیدر ،
عزتك حامیسی سعی و غیرتك بانیسیدر ؛
دائم ایدر ظاهرده دنیاده تقلیب امور ،
حافظهٔ احکام شرعك صاحب آیینیدر !

— نامق کمال —

اولماسه‌ده بوقدر حافظه و باصره که :
اولور اوغرده نیجه سهو و خطایه مظهر ؛
ایکی خاصیت ایدر باطل و حقی تمییز ،
بری تدقیقه نظردر بری تعمیمه نظر .

— نامق کمال —

ابذال مساعیه قصد ایتمزکه اولمسه
وابسته بولنمده سکونك حرکاته !
موتا یاقیشیر دارایه راحت ده شکنده
اقدام و تحمل گرك ارباب حیاته

— نامق کمال —

تجربه ایدیب وجدانك بهره اولمسه
ترك ایدرم حیاتی فکر حقیقته !

حقیقتی بر نیشته قیدلرندن کتمه ،
اطلس گردونی بر قماشله تخمین ایتدیلر .
— فورس قیم —

معرفت گرچه که بك زاده لره لازمدر ،
اصلی علم اولمازایسه ینه بك اوغلی کبیدر ؛
اصل علم اوغلی اولور عد ه سه عالمده ،
جاهل اولدقده ایسه دوغماده اولمك کبیدر !
— ابن کمال —

یارب نه اکسیلیردی دنیاده بن یوغکن ،
پیمانهٔ وجوده نه لازم ایدی طولماسه یدی ؟
آزاده سر اولوردم ایشیدیر درد و محنت
یا دهره گلمه یدم یا عقلم اولماسه یدی !
— ضیا پاشا —

کتاب علمك اوراقی ابعاد نامحدود
سطوری ذرات دهردر اعصار نامعدود
تجانسه لر نقطه لوح محفوظ طبیعتده
مجسم لفظ معنیادر عالمده هر موجود
— خواجه تحسین —

قلمم اولسون الده اول کاتب بی تحریرك

که فساد رقمی سوزلرك شوره ایلر ؛

گاه بر حرف سقطیله قیلور نادره نار ،

گاه بر نقطه قصوریله گوزی کور ایلر

— فضولی —

ارزاندر متاع فضل و هنر تا او رتبه کیم

بیلك معرفت زمانده بر آفتیدر ؛

ابنای دهر هر هنره آفتیه دیر

یا بو بر آفتیه نه توکنمز خزینه‌در .

— نابی —

منجلی صبح ازل طرف بنا گوشنده ،

مختفی شام ابد زلف سیه پوشنده ؛

یوقدر او خاصیت دم نطق مسیحاده بیله

که وار اول درج دهانك لب خاموشنده

— نائلی —

منجله ماه خسرودی بر شب که تزیینه ایتدیلر ،

جوزده فرهادی خنده‌ی یارك شیرینه ایتدیلر .

نقصانی بیل برایسه پاپاشلامقه اول
پاپاشلاریڭ طارئ یوزیری ختام ایت
— ضیا پاشا —

بشرڭ بویله خصلتلری وار
بوتی کمنه یاپار کمنه طاپار
— توفیق فکرت —

(قطعه) ایکی بیتدن عبارت نظمدرکه اکثریا ایکنجی و دردنجی مصراعلری مقفا اولور . مطلعی مقفا اولان ایکی بیتلك نظملره ده قطعه دینیر . برقطعه ایله کوزل برشعر یازمق ممکندر . فقط قطعه‌لرده یازانڭ زیاده حکیمانه، عارفانه سوزلره تصادف اولونور . تهذیل و تنقید واداتنده ده بو شکل نظم پك مستحسندر . لسانمز نظمنده قدما و جدیده شعرانڭ پك نفیس قطعه‌لری واردر .

سطا ای نو مجسم نیجه تشبیه ایده‌یم
یوقدر اکسه وجهشبه تازه نهال چمنی ؟
او بولور جامه سبزینه ونقله دونعه
سنه ایسه احمر اولور سنك جیقارور بیرهنی .
— ایه‌کلی —

بونده هر شیئی دیسهم شایانده .
یاراداندن حقه یاپان انسانده
— عبد الحق حامد —

ظفر وقت فرصتده عدوده انتقام آلمان
مروتمند اولانده ناطامی دشمنله کام آلمان
— راغب پاشا —

ملازم دگل عنایتی اهل تکبرك
تجسم ایدلك معنیسی وجه عبوسنه
— نفعی —

مستقبل یورد ایسه لطفکه استعدادم
عطا گورملکمی وار ای شاه کرم معتادم
— عزت ملا —

سوزده هنر پیشك ایرادینه سوز یوقدر اما
سوز اولدر عالمه سنده قاله بر هنر پیشك
— نابی —

نه جرأتله ایدرسك حقنایشده حقده اصرار
بدن تیغی اولسون عالمه جلاد ملازمسه
— نامق کمال —

انجام بلاده احترازایت

یا یجۀ انقلاب اولو یسلمکه

— شیخ غالب —

چشم انصاف گبی کامل میزان اولماز

کشی نقصانن بیلمک گبی عرفان اولماز

— طالب —

اجرای حوایجونده گیر آدم عکسیجه

حقدن زیاده حکمنی اجرایه سعی ایده

— کامل پاشا —

الهی حکمت اجباری کیم کیمده سؤال ایتسه

مؤثر پرده پوشیدهٔ کبریا اما حیرتم

— معلم ناجی —

کیم قازانماز بو عالمده بر اکمک پاره‌سی

دوستنک یوزقاره‌سی دشمنک سکوره‌سی

— محمد عاکف —

کیمی وجدانه دوقونور کیمی جسم و جانه

دوقونه ناصیله نه یاپه‌سه پشیمان اولورم

— ناصح شیخ —

جهالتك كيمه آچيلر سطادير حكمتي واردر .
اولوردى بزى آه بيلمزدى بو حكمت
— روحى بغدادى —

دنيا طلبيله كيمسى خلقك امكدن
كيمى اوطورور ذوق ايله دنيالى يمكدن
— روحى بغدادى —

بو بزم نشئه عشاق بو جهانك بهارينى
بر ساغر كشيده يه صوتى لالهزارينى
— نديم —

آه جوقدر خيالده كبر انسانيتك
پرغباردر يوزى كوزلمز حقيقتك
— عبد الحق حامد —

شديد الحسن اولدقده اصحاب قلبك جام آرايى
دهانه يارك دلبردر دل صد چاك ديشمند .
— نامق كمال —

تا ابد مردود لعنت عهدي ايتسم شاخلرينه
حجت ناموسمى امضا ايلدم قانيمله بن
— نامق كمال —

بی بخت اولانڭ باغنه بر قطره سی دوشمز
باران عنایت دوکلسه یاغسه سمادن
— ضیا پاشا —

نصح ایله یوله گلمیینی ایتملی تکدیر
تکدیر ایله اوصلانمیانڭ حقی کوتك .
— ضیا پاشا —

ملکی نسیانه ایدرك هر ایشمزده
افکار فرنگه تبعیت یکی چیقدی
— ضیا پاشا —

بر یرده که یوقدر هنرك تقدیر ایده جك کیمسه
تضییع نفس ایلمه تبدیل مقام ایت
— ضیا پاشا —

دیرسن بکا کشف اولسه رموزات حقیقت
وارسه بالانده سوزی باره پالانده
— روحی بغدادی —

ناچار چکر خلق بو محنتلری یوقسه
آدم قره داغ اولسه گتیرمز بو طاقت
— روحی بغدادی —

ایلك بیتی تشکیل ایتدیگجه «مطلع» نامنی آلیر.

بیتلرده برمآل تام افاده ایتمك حتی غایت شاعرانه اوله‌رق یازمق ممکندر. شاعرانه ابیاتك مثاللرینی مباحث مخصوصه‌سنده گوره‌جکیز. بورادهده جمال حقیقتك جلوه‌گاه اولدیغی ایچون حافظه‌ده ارتسام شایان اولدیغی بیتلردن مثاللر آلیرم:

آزاده‌یه قید امل سرفرازی اولور
نازایسه هرجانه اوگیرلجی نیازی اولور
— راغب پاشا —

نخل کهنه‌یه ندوده ایتمه‌دی عالمده ثمر
غم شادیده فلك بوینجه بویله گیدر.
— واصف —

سعادت ازلی قابل زوال اولماز
گونش یراوسته گردوشسه بی زوال اولماز
— فضولی —

آتش لعلی سوزسی دیلوبیازی سی نامه
زهر اولسون اولعقه که اولیسانده دوشدن
— روحی —

شو مصراعلرده برنجیسی تك مصراع اولەرق یازلمشدر . مثلا « اگر مقصود اثر سه مصرع برجسته قافیه » سوزی « بنجه حیرتی بر بر سه اسکیز خصوصنده » مصراعیله برابر بر بیت تشکیل ایدر ؛ فقط ایشته بو ایکنجی مصراع افادەجه برجسته اولمادیغندن حافظه انامی منتقال ایده مز سه .

هندوجه مثال آره سنده یك چوق سوزلر وارکه حسابه بایه ایله سوزده بر مصراع تشکیل ایدر .

بولبول ییه بل بل باقار

∴

آ یحیه آشم اغیز باشم

∴

کوله قوشوگه گلیر باشکه

گبی .

(بیت) بروزنده ایکی مصراعدن متشکل نظمدر . مصراعلرك مقفا اولمسی بیت ایچون برلزوم عد اولنمامش ؛ حتی یالکز یاده شهرته کسب ایتمش ابیاتك اکثریت عظیمه‌سی آشاغیده گوره جگمز گبی قافیه‌سزدر .

مصراعلری مقفا اولمیان بیتلرتك قاله‌جه « مفرد » بر منظومه‌نك

یار سرما دیده‌یه مولا گونشه گوسترمه‌یه

— شهری —

فلکده بخت اولمامسیه جی نصیب ارباب همتدن

— نامق کمال —

کیمسه عبادتله ایتمزدی جنت اولماسه

— ناجی —

دخل ایدن دیمز باری مسلمان اولسه

. . .

ویردی دنیاده جهانه مبتذلی مبتذله

— راغب پاشا —

دنیا اگر دکزله چیقاسن چکه آدم

— روحی بغدادی —

رشادی اکلادان آدم جنسلی اکلاددە

— معلم ناجی —

آدمك دعواسی عرفانده حجت خسرانیده .

— معلم ناجی —

قوزغونه یاوروسی عنقا گورنور .

لعب چیشمش تحکم کندی جزای عملمدر .

— واصف —

کمالنده جبر دیر کیمسه ده احتشام آلماز

— راغب پاشا —

امدیسه باقی لعوس

تا اشرف قالماسه افندی عالمک

— نورس قدیم —

ای عاشق محتنده بوله جق بر تارسک

— صاحی —

دکل کرسی یه واعظ عرشه چیقسه آدم اولمازسک

— ثابت —

نیز یشنار اولمازیم یابه واسمه دولوشیه

— واصف —

اولسه کر حرمانده کیه محو اولمازه حمیتده

— عبدالحق حامد —

کوکلی ایتمه باشقه احسانه ایسته مم

پایدار اولامز مصراعلر عندالبلغا قیمتده اولسه ده حکیمانه سوزلردر .

اگر مقصود اثر سه مصرع برجسته کافیدر .

— راغب پاشا —

باقی قالان بو قبه ده برخوش صدا ایمش

— باقی —

اولمایه دولت جهانده بر نفس صحت گبی

— سلطان سلیمان —

شجاعت عرض ایدرکن مرد قبطی سرقتن سویلر

— راغب پاشا —

ناسپارك قدمی ییل و فراقی قورودقو .

— آگاه —

خصمانی سنکه اکلامامق خصمه سنکه .

— نفعی —

اغلادیکم نه لرم اغلار نه کلسه وار نه کیده

— ناجی —

کیمسه نه ماده اولور که خیالی جهانده کر

..

وزنده عروضنك اشكالیدر .

(مصراع) یاخود (مصرع) :

قاپی قناتلری معناسنده مأخوذ اولوب ده نظمك مدخلی یعنی میزانی دیمكدر . بر مصراع ایكی یاخود ایكیدن فضله اجزای عروضیه دن تشكل ایدرلر نظم ایچونده معناسی تام اولور .

وزنده ملیده مصراعلر هجالرك عددیله معیندر . شو حالده یوقاریده گوستردیكمز اوزانده عروضیه جدوللرك هر پارچه‌سی بر مصراع تشكیل ایتدیكی گبی حساب بارمق ایچونده تجزیه ایتدیكمز اعداد هجاده بر مصرعدر .

بر وزنلی شعرلرده نظمك بوتون مصراعلری برنجی مصراعه ، ایكی اوچ وزنلی شعرلرده ده یا ایكنجی اوچنجی وزنده كلن ایلك مصراعه توفیقاً یازیلیر . « مستزادلی » شعرلرده بعضا مصراعلره بر قاچ اجزای عروضیه علاوه ایدیلیر . بو مصراعلره « مصرع آزاده » ؛ مآلی لطیف و مقبول اولانلره ده « مصرع برجسته » دینلمشدر .

بر مصراع ایله بر مآلك تمامی قابل ایسه ده بو انجق كوچوك بر فكر اوله بیلیر . خصوصیله مهیج و مؤثر بر شعر الطبع بر مصراع ایله یازیله‌ماز . اثر [illegible] ایچونده بولنامالی . محدود : بر شكل طاقی كلمدر . بناء علیه لسانمزده

نسبی بر انتظام قدماء لرینك كندیلرینه مخصوص اشكال نظمی بولوندیغی پك طبیعیدر .

اسكی یكی اشكال نظمی بیلیرسكز ؛ كلمه‌لرك شكلك زمانه كوره اسباب ترجیحیه‌سنی آرایه‌جغز . یعنی وزنلرك اختیاری ایچونده كوستردیكمز كبی شكللرك ترجیح وقبوللرنده ده بر طاقم عوامل مشتركه تعیینه چالیشه‌جغز . برده اشكال مخصوصه‌نك دائرهٔ تطبیق واستعمالی ارایه‌جكز بونلرده باشقه‌لر شكل ایچونده كوزل كوزل مثاللر بولاجغز واو شكل ایله یازلمش اولانلرده بعضه آثار مشهوره‌لی ده سویلیه‌جكز . بویله‌جه قدیم وجدید مخلدات شعریه‌مز حقنده پك مفید معلومات استحصال ایلمش اولاجغز . ایشته بویلده فوائدك تأمینی لزومی بزی اشكال نظم ایله بالاطراف مشغول ایده‌جكدر . آتیده‌كی درسلریمزده شكل وفكرك توافقی ، خصوصیله شكلك فكره تطبیقی مباحثنی تماس ایتدكجه شعری اشكال نظمی اوندن اوزادی یه موضوع بحث ایتملرده زیاده استفاده ایده‌بیلمز اكلاشیلیر .

نظم قدیمزك اشكالی لسان عربی فارسیده انتقال ایتمشدر . وزنی ملی ایله وزن عروضیده مشترك اولان شكللر یوزده دوقسان درجه‌سنده در . وزن ملینك اسكی یك اسكی شعرلرده بولونان بر طاقم اشكال مخصوصه سنی تطاملاتنه نظم بحثنده سویلیه‌جكز . شیمدی الك زیاده موضوع بحث اوله‌جق

اشكال نظم

— ١ —

اشكال قديمه : مفرد . بيت . — قطعه . — رباعی . —
غزل . — قصيده . — مثنوی . — مربع ، مخمس ، مسدس . —
مسبع . — تركيب بند . — ترجيع بند . — بحر طويل .

هر شيئك بر مقدمه‌سی بر نهايتی واردر ؛ او حالده هر شكلك ده حدودی بولونور . لسان نظمده بو حدودی وزن و قافيه ايله تعيين ايدر ؛ شيمدی حدود معينه‌ده حاصل اولان اشكالی كوستره‌جكز .

ايلريده مسائل ادبيه‌يی موضوع بحث ايتديكمز زمان كوره‌جكمز كبی هر مسلكك غايهٔ خياليه‌سنه موافق بر اسلوب بيانی بر شكل تبليغی اولاجقدر .

ادبيات نفيسه‌نك غايه‌سی حسن مجرده تقرب اولديغی ايچون شكل بيانی ده «كمال انتظام» در . ايشته بونك ايچوندر كه نظم جديدمزده بولديغمز انتظام نسبی نظم قديممزده مفقود ايدی . قدمای شعرامز مسلكلرينه موافق اولمه‌دن ده انتظام تامی التزام ايدرلردی . كرچی مكمل كرك

اشكال تحلم

برنجی بندده «حقیله ، عشقیله» «ایره سك ، دیره سك» قافیه‌لری ایجابسه ده «دوغمادك ، بولاشمك» پك ضعیف قافیه‌در . بونلرك بربرنده پك اوزاق بولونماسی ده «بولاشمك» کلمه‌سنی عادتا آچیقده براقیور .

ایکنجی بندده هیچ قافیه یوقدر . زیرا تعدیه و مضارع اداتلرینك تکراری قافیه تشکیل ایده‌مز .

اوچنجی بندده قافیه وارایسه ده یر یر صیغهٔ فعلیه‌نك ده تکره تکراری سامعه‌لی رنجیده ایدیور . آرتق بویله بر نظمده آهنك بولوندیغنی ادعا ایده‌یله‌مز .

ایشته حساب بانده قافیه‌لرده گوستریله‌جك مبالاتسزلق ، التزام اولونه بیله‌جك قاریشیقلق آهنك نظمی بویله محو ایدر . وزن ملی ایله یازلمش کیی شعرلرده بونك برخیلی امثالنه تصادف ایدیلدیکی سویلمك مجبوریتنده‌یز .

ایله یازلمسه شعرلرك الك ساده اولانلرنده بیله قافیه یه اعتنا كوسترلملی، ضعیفه قافیه لر یاپیلملی ، ترتیب قوافیده انتظام تامی ممكنسه اولدیغی قدار انتظام نسبی یا ترجیح ایتملی در .

خایر خایر بو قیصه الم ایچونده دوغمادك ،
اوزلك ایچون دوغدك كه سن قادینلغك عقلیله
اوجاغك قارشیسنده سعادت ایله سین ؛
كوكوسی قاباریدیرده انه لكك عشقیله
اولادكه سوردك كبی پاك دویغولر ویره سین .

سن بر ملوز یولنه شمك

سنك سعادت حیاتك ایچونده دكول كوكلمه قوشدر ..
سنك سوكیلك وطنك ایچونده هنوز قادینلغه ذكر دیر
سنك یوزلك انسانلق ایچونده بر مرحمت دویغودر .
سنك ایله انسانلق دیلی یر یوزینی شنلندیر .
تكمیه بزلر بو حقلری اونوتمیه ،
قادینلغی حیوانلقله بر طوتمیه ؛
سزلك كبی وطندنی عمور باقمیه ،
سزی دنی غریب یوقسول براقمیه .

— محمد امین —

ایشته ترتیب قوافیده بویله تصرفات و تحکماتدن اجتناب ایدلمك ایجاب ایدر . هر حالده قافیه‌لرك صورت تنظیمی ناظمك عجزینه اصلا دلالت ایتمه‌ملی بالعکس هر تصرف و تحکم بر مقصد مخصوصی گوسترملیدر . یوقسه نظم آهنگنه محکوم اولوب قالیر . شوراسنی هیچ بر وقت اونوتمامالیدرکه اثار صنعتده ایستر مآل ایستر شکل اعتباریله قافیه‌لرك بر دقت مخصوصه‌سی جلب ایده‌بیلمك انجاق اونلره بر ذوق تنوع ویرن بر لطف دیگر بخش ایتمکله ممکن اولور . مقفالری بیهوده اتعاب ایدن اثار صنعت هر زمان محکوم سقوطدر . و ایشته بوندن دولاییدرکه تصرفات شکلیده هر زمان احراز موفقیت ایتمك مقتدر صنعتکارلره انجاق نصیب اوله‌بیلیر ! گوزل شعرلر یازمق بویوك شاعرلره نصیب اولدیغی گبی .

*

*   *

ترتیب قوافی‌یه عائد معلومات و نظریاتی سرد ایدرکن بو نقطه‌ده مثاللر اوزره عروضیه ایله یازلمش نظملر ده آلدق ! چونکه بزم بیوك شاعرلریمز ، دقت نظرلریمزی اوزره عروضیه ایله شعر یازمشلردر . لکن حساب بناءً شعرلرده قافیه‌لرك اهمیتی دها زیاده‌در : حساب بنجه قافیه‌سز هیچ بر آهنگك تأمینه بیله مدیگنی یوقاریده گورمشدك . بویله اولنجه وزنیلی

قافیه تشکیل ایدەمەسی دە نظرە آهنکلی بولونمە بولونمە برباد و پریشانه ایدیور.

گوزلر

مؤکلات اساطیره ابتلا محکوم
خنده‌لرده سلام دوادوه
گوزده‌ده گوزلرنده ال مخمور
سحرلرک اوده‌یه رنگ بهجتی وار.

اومائی گوزلره همشیره سما دیبورم
بر تخیل ملکشه‌لر حسی
ویریور اونلرک تجلیسی
نظرلرنده گورلر هپ تمایل اودا.

. . . . .

— جلال ساهر —

شو رباعیلک بندک ایکنجی و اوچونجی بیتلری مثنوی تشکیل ایتدیکی حالده دیگر بیتلرک مصراعلری شوسه‌صورتده آیریلمه، «محکوم، دیورم، «وار، اودا» گیبی فنا قافیه‌لر انتخاب ایتمک آهنکی ایمادرجه‌ده اخلال ایتمشدر.

ایصال ایچونده بو منزل تاریله دوغمایانه

بر نغمهٔ سرائرده یوکسلمک ایسترم؛

جوشقونده تخیلاتیله لردابه سرم

دونکجه بن سقوط ایچون عمق لیالده

اوراده تباعد حسنک و ترابنده

اوکر فقط بو سرفنک ، انجاده بو دفعه

هیچ دوغمیان بیاضی ردحمله بکلرم

— ٤ . ناجی —

برچوق یرده یازلمسه اولمقله برابر ایکی قطعه‌ده متشکل اولان بو نظم پارچه‌سنده اولان قافیه‌لر بربرینه لزومی قدار تقریب اولونمده مستزاد لرده عادده ایدیلرک بر آهنگ تأمینه ایدلمسه اکثر صوکرا قافیه‌سز اوچ بیت صیره‌یه دیرلمکله قوهٔ سامعه اوقادار بیزار ایدیلیورکه اولکی آهنگک لطفنده اثر قالمقله برابر بو اوچ قافیه‌سز بیت متعاقباً کلمه "ایسترم، سرم" قافیه‌سی بیله ضیاعه اوغرایانه ذوق آهنگی اعاده ایده‌میور. "لیالده" یله "خیالده" یه "ترابده" لفظی "دوغمایانه" لفظه قافیه یاپمقده مشکله تردلرده دوچار اولویور. "سرفنک" کلمه‌سنک بو قافیه‌ده کی "نزاهتک" لفظیله "بکلرم" فعلنک ده "ایسترم" فعلیله

اولدیغی داها قولایجه اکلاشیلیردی .

مدفنم

بر دالغه اوزرنده کبی قعر سیاهنده ،

رعشهء استتار ؛

تنها و مبهمیت وحمله آشنا ،

مجلوب احتضار ،

بر مقبرک سکونت وحشت جانشینده

حزن امل کبی

تیترر ، اوچار . فقط ینه خوابیدهٔ ملک

بر صدف حزینه .

فوقنده ناامید و سیه رنک انفعال

موج سماییی

باد شکسته سینهٔ هول حیاتیله

تیترر . قدیمه بو مقبره وجهک سکوتی

بر لحظه جبه سکوتی نکاه خیالم

رازی ترنماتی افاده ایلرک

او ابتسام امل خنده ده قالمادرلرله

بر اثیری منكشه نك مثلا

او معطر صمیم روحنده

صباحك ایتملی انفاس باكریله صعود

گاه بر فجره گاه بر بولوده ؟

هر ابتسامه بر آغوشه اعتلا موعود

ـ نزاهت ـ

برنجی پارچه ده ضعیف اولان « گوزلرمك ، ایچیمه » قافیه‌سندن صوكرا « نزیه ، تبسمله » كلمه‌لری هیچ بریده باغلانمادن آچیقده قالیور . ایكنجی پارچه ده « قالمادرلرله » یی « مثلا » یه قافیه یاپمقده طبع سلیم تردد ایدیور . « روحنده » ، « بولوده » قافیه‌لری ده ایی دكیل ؛ نظمده آهنكدار اولسه‌ده یالكز « صعود ، موعود » قافیه‌سنی بوله بیلیورز . شو پارچه‌ده بر از فكر ترتیب التزام اولونسه‌یدی قافیه‌سز ایكی مصراع یازمقدن قطع نظر باری صوكرا « قالمادرلرله ، مثلا » قافیه‌سنی متعاقباً برده « روحنده » كتیریلك بر كلمه‌نك اوكیلریله متفقاً اوله‌بیلمسی احتمالی سامعه‌یه القا ایدلمزدی ؛ او زمانده « روحنده » یه آشنالكی « بولوده » كلمه‌سنك قافیه

شو تربا جنت عشقڭ حریم سینه‌گاهنده

اویوتسه ده خاطرات یأسی قابلر ماضینڭ

- جلال ساهر -

ایشته قافیه‌لری پك متقارب بر قطعه فقط آهنگسز . چونكه ایكی قافیه‌سنڭ ایكیسی ده سقط : ممدود و مقصور هجالرك بو قادار بربیله قافیه یاپیلیرسه آهنگ ناصل تأمین اولونور ؟

تیتره‌یور کیمسه‌سز بیلکده بر اینجی

سوكیلم كل اونی قوپاریمه ایچینه

سنده وار بر دهاده لولو جیبه

ناهیدڭ روحنده عشاقك دیریجی

- جلال ساهر -

بویله ترتیب و انتظام ، آهنگی دگیل عادتا کراهت اصواتی انتاج ایدر ! تنافر حروف قافیه‌لرده او قادار بربادر .

ینجه‌نه تماس ظلیله سوزنی گوزلرمك

شوخ بر قهقهه ایله بیتمك ایچینه

لب معصومکزده پاك و نزیه

انکشاف ایتسه تبسمك ؟

سقوط قافیه‌لر گتیریلیرك خصوصیله «اسطاعه» لفظیله نهایت بولان ایکی مصراع ایله مستزاد اولان ایکی «هیهات» قافیه‌سز براقیله‌رده انتظام نسبی خیلیده خیلی تشویشه ایدلمشدر . حالبوکه موضوع نظم هیجانده اودر : اوغلنك دفترنده «اولمك ویاشاتمق» سوزلرینی اوقویانده برابابا قلبنك آجیقلی ، حانلی لسانی بزه بوتوقده مرارتینی ، هیجانلرینی سویلیه‌جك . قارئنك قوه سامعه‌سی بوموضوعده بالطبع شدت آهنك آرار . دیمك شعری نقیصه‌دار عد ایده‌جكز ؟ خایر : شاعر قافیه‌لرینی پك منتظم پك مكمل انتخاب ایده‌مه‌مسه‌ده شعرینی الك آهنگدار ایکی وزن ایله یازمسه خصوصیله قافیه‌لری ده ایکی اوچ نقطه‌ده بربرینه تقریب ایده‌رك آهنگی پك آلی تأمینه موفق اولمشدر .

اشعار جدیده آره‌سنده داها پك چوق شکللر ایله قافیه‌لر ترتیب اولونیور ؛ بونلرك موفقیت احراز ایده‌مه‌دکلرنده شوبرقاچ مثالی گوسترمك کافیدر . شیمدی ده انتظام نسبینك بوتوقده بوتون اخلال ایدلمسنده قافیه‌نك قوه سامعه اوزرنده اولان تأثیر مخصوصی حقیله تقدیر اولونمامسنده دولایی آهنك نظمك ناصل محو اولدیغنه مثال ذکر ایده‌لم :

فقط ایسته‌میسك بیلمم ای حسن خیال آیا !
اولورکه روحمز روح طبیعته مسرتجیه

تا بیله که اولسه‌یدی ده امکان

سرمست تسلی یاشاسه‌یدم ...

یوق یوق ، بنم اقصای مرادم

قارشیمده نه پرده نه کوکم نه ده کولکه

بر خنده و بر غمزهٔ اقبال

ای حرص ذلیل ، آل بوتون آمال ،

آمال نه ـ آمال مزه سنك اولسون ...

انجاق شودر اقصای مرادم

بر کوکلك قدر یاشاسه‌یدم

بولسه‌یدی خیالم بو قدر امکان

جداً یاشامق نعمت اولوردی

هیهات !

انسان ملك اولسه‌یدی جهان جنت اولوردی

. . . .

ـ توفیق فکرت ـ

شو پارچه‌ده قافیه‌لرك ترتیبی زیاده‌جه توسیع ایدیله‌رك ؛ لیلم ،
منعم ؛ قلباً ، مملوءه ؛ کیبی ، کیلی ؛ کلموه ، اولسوه کیبی ـ

خلوتك دفتری

دفتریله دیمز، سکز اون پارچه کاغددر؛
اوستنده خلوتك مترددقلمیله
صف صف قارالانمش یازیلر، شبهه‌لی خطلر؛
برپانده وطنه بایراغی، آلتنده شوجمله:
«اولملك دیاشامقدر سنی!» آرتق بونی آتدیم،
سوکنمی؟ بوقیمتلی کاغدلر بطابر یار،
بر یارچیمی؛ بنم قسمده لیلام،
اونلرله حرارتلنه‌جك، اونلری قسماً
انقاذ ایده‌رم اده فنوزمده، ونونیه
پرستشلرم اونلرده‌کی جوال وطنده
صافیت امید ایله تیتره‌ر... بوندن صکرم
برلحظهٔ نسیانده و شفقده! بونلر تأییده
امطانی بولسه‌یدی خیالم نه اولوردی؟

صبیحه‌ده

ای ملحمهٔ ملکم نه اولوردی کی.

خلوتده

نه دن بو طاسه دیه صوردك ، او طوپول اللرکله
اوزانیشی جذوف برغباری کوسترهرك ؛
برابر اکلایه لم کل او طاسه نه اولسه کرك :

اوت ملك چوجوغم ، بنه او شکباره ایله
ـ تخطر ایلیورم ایشته ـ یکرمی یل اقدم
اولمه قانادی یایمه‌دن حجرهٔ ماتم

. . . .

ـ توفیق فكرت ـ

منظومه بویله اوچ مصراعدن عبارت بندلرله دوام ایدر . هر بندده بربیت مقفا ، برمصراع قافیه‌سزدر . شونڭ آهنگی مصراعلرڭ آهنگسزلكی خیلیجه اخلال ایدییور . شو ایکی بندڭ برنجی و دردنجی مصراعلری ده مقفا اولسه‌یدی البته شعر داها آهنگدار اولوردی . فقط بو شعرڭ ده اوقادار مقرر و معینه بر آهنگه تحملی یوقدر ؛ یڭه کوچوك ، صمیمی برحس قلب تبلیغ اولونیور . بو شکل نظمی ، موضوع مختاره پك موافق بولورز .

نه یاپسه چوجوغه گورولور : جیڭلی گولسه چاپیقیرسه
بویر بویوك موسوج اولور ، برصوباره دامی قیدره
دودیاده کورولمزلری بر جنایت اولدیغی حالده .
چوجوقلغیله برابر دکیشدی یك یاراماز ،
فقط قوناقده آلشدیغی دوگمکله ألمك .
اصل قباحتی خدمتجی اوغلی اولمقدر .
زواللی والده‌سی بر چوجوقله دول قالدیغنده
گلیر بو خانه‌یه خدمتجیلك رجا ایلر !
قولایمی بر دول ایچون اوکسوزیله یر بولمق ؟
بولورسه لطفده بر استفاده محققدر .
اوت قبولی بو خانه طوقلغیله قابل اولور ،
معاش چونکه چوجوغڭ مصرفی مقابل اولور .

. . . .

— اسمعیل صفا —

بو نظمیله برحکایه جك یازیلیور ، موضوع شعره آهنگه مساعد دگیلدر ؛ برحکایهٔ منظومه‌یه لازم اولدیغندن آهنك خفیف ایسه ناصیر ایدلمشدر . آداقنده التزام اولونان نسبی تقیدی یوردن بالطبع تقدیر ایده ..

قاپانلرنده ده ایکی اوچ قطرهٔ شفقت » ایجاد ایدیور . بونکله متسلی ، بونکله بختیار اولیورم . بویله صمیمی بر حسک ، قلبی بر املِ تواضعکارانه نک تبلیغی ایچونده قوافیده استخدام تامک تأمینه ایتدیکی غلغله آهنکله مراجعت ایتمک اقتضا ایتمز . حتی بویله بر شعر ایچونده آهنکک التزام افراطی قوهٔ سامعه یی تلذیذ دکل ، تنفیر ایدر . بونکله برابر بو نظمده کمال مهارتله بر آهنک ، کوچوک ، خفیف نقطه یه سویملی ، کوزل بر آهنک تأمینه ایدلمشدر . درت مصراعک قافیه سی توالیسنده صوکرا بشنجی مصراع ایکنجی مصراعله مقفا اولهرق یازیلوب ده کوچوک بر آهنک حاصل اولمش اولماز ، آلتنجی مصراع همان ارطایک قریب اولمامسی دوردنجی مصراعه قافیه لی اولهرق یازلمقله برنجی کوچوک آهنک تأیید ایدلیور ؛ صوکرا آرتیق قوه سامعه اوبر مصراعلر آراسنده کی قوافی یی قولایجه تعقیب ایدیور . بو شکل نظم ایله یوقاریده کوردیکمز قیدسزی مرقومه شعرینک شکلی آراسنده کی فرقه محتاج ایضاح دکلدر .

اوکسوز احمد

چوجوغه دیکیلمش نه یاپسه کوردیکی ایتسه برانه
آنلار بلانیر دوکولور ، هر نه یاپسه خیر یا بلاییر ؛

سن وجد لطافت مقتبسه بولنورده خسرانله

بولنوره آلدم دنجا ایسله کجیسه کوکلرمانک

ایکی اوچ قطره در انجو بیله جکک وقتنی

سنکه البت طوغرو کلورده بر نظر وجدانله

تا اونی اقده بیله باقمقده سنک مستغنی

تحفهٔ محرمتده ده نه همیت ـ

او باقیش چهرهٔ اشعارده سنک ساکنه

. . . .

ـ توفیق فکرت ـ

بو نظمده قافیه‌لر اولدقجه قاریشدیرلمش. کوریلیور که اک بنده ایلک درت مصراع قافیه‌سز اولارق براقلمیور؛ صوکرا بشنجی مصراع ایکنجی ایله، آلتنجیسی درنجی ایله، یدنجیسی برنجی ایله، سکزنجیسی ده اوچنجی ایله، قافیه یاپیلمسه، نسبت اتقدم شاعرلرک شعرلرنده ذاها چوده توسیع اولونمسه؛ فقط اعتراف ایتملی که آهنکده ده اونسبتده خلله اوغرامشدر. مع مافیه بو توسیعی شو نظمک هیچ ده نه موافق بولمودم: فکرت مجموعهٔ اشعارینه بر مقدمه جک یازیور؛ بونده حاکم اولان فکر و مآل بلک شو اضطرابدر. غایت مجموعه‌یی ده بلاده ده: شاعر،

دها زیاده شکل پرستدر . ثروت فنونك توفیق فکرت ، جناب شهاب الدین ، اسماعیل صفا کبی معقدر . نظملرینه پیرو اولان کنج شاعرلر ایسه قافیه‌لری زیر و زبر ایده‌رك لسان نظمی چیره‌دنمامده :

از نثر برون رفته و نظمش نتوان خواند

سرینه مظهر ایتمشلردر !

شیمدی ده ثروت فنونده شعرلرنده مثاللر کوره‌لم ؛ بونلرك هر برینك حقنده مطالعه‌لریمزی سویلیه‌جکز :

قارشیده

سزه ای بیلمدیکم کورمدیکم قارشیکی
سزه اتحاف ایله انشا ایدیورم بو شعری
سزه اتحاف ایله زیرا نه ایچون کتم ایده‌یم
او سزك کوردیکم بیلمدیکم کوزلریکز
صغوق شعرمه ابذال نگاه ایلدیکه
بلکه بر نقطه‌ده بر ده ضیا دوره دولوده
کوستررسز ایکی اوجه قطرهٔ شبنمه یا ایله
سنه بو امید ایله تشییع حیات ایتمده‌یم
ایکی اوجه قطرهٔ شفقت . بو تسلی یتیشیر

حالبوكه ایكنجی بندده یه قافیه‌سز مصراعلرك تمادیسی قوهٔ سامعه‌نك ممنونیت حاصله‌سنی ازاله ایدیور دیكندده آرتق مأیوسانه بر انقیاد ایله بوتلی آهنكسزلكی قبول ایدیور ، منظومه‌نك باشنده بولونان مصراعلره قادار یوكسله‌رك قافیه‌لرك تجرد وتعبیه ایده‌میور .

شو اوفاجه تدقیقده اكلاشیلیور كه قافیه‌لرده انتظام تام یرینه انتظام نسبی اختیار اولونه‌یغی زمان آهنك نظم شاعرك اندیشه‌سی ولازم یالکز ترتیب الفاظلك سهولتی عطف اهمیت ایدیلیر ، یاخود هیچ لزومنی قبول وتطبیق ایتمدیكی بركی شكل بولمغه چالیشه‌رق لسان نظم تحملنده فضله تصرف ایتمك ایسته‌نیلیرسه تعبیر وتخییله آهنكسزلكه دوشولمش اولور .

ثروت فنونده ادامه شعراسی نظریهٔ آهنكك روحنه نفوذ ایتمه اولدقلری ایچون هم آهنكی وقایه هم لسان نظمی پك زیاده توسیع ایده‌رك شكلا مجدد عد اولونه‌جق آثار نفیسه یازمشلردر . صوك زمانلرده‌ك بیوك نظمنز اولان محمد عاكفك ده لسان نظمیله خارقه‌لر كوسترمشدر . فقط بو مقتدر شاعرلریمزك بعضاً كندی نظریه‌لرینی كندیلرینك اخلال ایتمش اولدقلری ده كوروله‌ر ؛ هر شیئی یازمق ماديات صرفه‌یی بیله لسان نظمك آغوشنه صیغدیرمق املی اونلری شكلیتسزلكده قالدیرمغه باعث ایقاع ایدیبیورلر . عبدالحق حامد ایله نقلی البت ثروت فنونجیلردن

اوراده لكنتيك بر دهشت چالاردى

∴

احاطه ايتمك ايله يارى ذى صلابتنى
ياواشجه ياواشجه او صباحك دمارنجه
تجسم ايدن نطاقنده بر قيزيل مرقومه
بولدى كورنجه تخطرله زينلى درآمه
او قادنه صيزلادى يوركى يانده، يانى يانديردى.

شو ايكى بندك برنجى پارچه سنده بسبسيط مصراع قافيه سز دوام ايديور. ايكنجى قطعه نك برنجى مصراعى، برنجى قطعه نك صوڭ مصراعيله قافيه دار؛ شويجه سماعه بر مقبوليت كلمه لك تكرار التزام اولنيور: «ايدن» «ايله منجمد»، حتى «مرقومه» «ايله غضب» كلمه لرنده بوله بيليور. فقط «درآمه» نك «ارسلانه» ده ... كلمه «ياندى ادرا» نك «دامانيده ادرا» يه قافيه تشكيل ايتديكنى اكلايورز. بونك سببى ده اشتراطدر: برنجى بنده ده تمادى ايدن بر كلمه قافيه سز كلمه ده سمع رقت مترددد عادتا مأيوس ايكن ايكنجى بند ده قافيه لرك بولونمه باشلايجه محسوس اوليور؛ او قافيه لرك چابوجه چابوجه بولمارده ايكى آهنكسزلكه مقابل شعرى بر آهنكه دوشمك ايستيور.

نرده اولسه جابجه گیجه بوزماده ؛

بنجه مرکب ایله «نرده» حیاده .

گیجه بیه دم هماده دم هجاده .

— ٦ —

الی ایتدك ده كلدك ایرگنجه ،

ایسته‌دم بیعنی باشقه اکلنجه .

بو «موانی» عزیزی بیلمه‌لك

نر بویوك یادكار اولدیجه .

— عبدالحق حامد —

ایشته بو نشیده‌ده . . هر قطعه بر باشقه شكل و قافیه‌یه تابعدر . موضوعك خفتی ، بناءً علیه نظماً بویوله قافیه‌لرك اوطلایشی مؤنسه لیدلوبدر . شمدی رجائی زاده اکرم مرحومك « قیرمزی مرتوبل » عنوانلی منظومه‌سندن ایکی بند اوقویه‌لم :

اوزاقده برقیا گورندی ، کیدوب دایانمادی اوطه

سقوطی یرلره نفسنجه ذل صاپاند ارملانه !

وجود مزقه‌سی خوده ، سر برهنه جبهه غضوب

طور ور دی . مقصدی گویا محلی ایتمك ایدی

بیغانوره صانکه غنچه‌لره بڭزر

— ٢ —

ایشته کچدی شمندفر بده هله ،
ایکی داغ اره‌ده سنده بیایت آلتی ؛
هرکسنده‌کی صدالر ایله ؛
شمدی بر نهره بکزه‌یور دوملی .

— ٣ —

اوزماق عمرینی بیترمك ایچونده
بورایی بیك اوداده محالسده
شمدی بوراده یدك ، کیدك ؛ یا سنده
کچه‌جك بو زمانده کیتمك ایچون

— ٤ —

سکا ال نادینه هرجایی
نه یه خوش کلیور بو تنهالی ؟
کوستر مقصد لطیفه‌ده کوزلم ؛
هایدی مرکب سواد اولمه‌لرده‌لم .

— ٥ —

آه سنه سودیکم بر آکیسه

فلکده نه یه بویله یا حسد لهیب
باطنده دده اولیه خنده بولب
بهر زائر وسمه دفینه مقبر
پرستش قیلدیلر بونی برابر
چیقدیکی حضور کبریایه
بیلدیکی نه ده او طفل اکبر

ایشته بو توده مقبر » شو بندك تکرار ایله یازلمشدر . نه قادار آهنکدار اولدیغنی ایضاحه لزوم کورمم .

حامد ایله بیرده اکی شوکوره دیکری شکللرده ایدی دها بریونه شکللر اختیار ایتمشلردر . هپسنی آیری آیری کوسترمیه جکم . او شعرلری تدقیقه شکللرینی بك قولای تعیین ایده بیلیرسکز . عبد الحق حامد که بندی باشقه شکل تقفیه یه تابع بعض منظومه لرده یازمشدر . برینی مثال اولارق کوستره لم :

مونه سونی

- ١ -

نه حزین بامده شو قارشیلی داغلر
اونده نه کیجه سحاب اغلادی ،
اتکنده آقاله صولر چاغلادی .

دامنده شاخیله یاقشلی بر درخت

گزر آهو گبی توحش ایله ؛

او جبالك پریسی گبیدر ؛

دائمی اشتغالی ایدر تحسر ایله

عشقه واقف دگلسه ده لیلیه ؛

حسن موقع گبی طپیدیر .

شور سودا دلنده غیبیدر ؟

فقط عشقده شهید تنهاسیدر

یا دل اولورسه نقطه دگل فارقه .

صانکه بر کلبه دبیدر .

زهره ایله برابر دوغرمسنه ،

تیتسه گوزنك کمالنه ایردیرمسنه

— صحراده —

— عبدالحق حامد —

بونده ده او فکرلری عینی شکل ایله تکرار ایده رك اوزرنده بر منظومه تشکیل ایدر . دیك لطیف و آهنکدار در .

بیتی بزه بو ادیبانه گوسترر

گویا بو روحدر سرمستهٔ صهبا !

فکر ایتسه شو خیال نوینی ،

گوردکمی بویولده شعرا ؟

گوسترهبیلسه شو ترانهٔ حزینی ،

استاد صنعت ایتسه احیا !

نسبت بونی دیکره حقدر ،

منسوب الیه اولان خدادر .

هر نقش بدیع حجتادر

بر جلوه سیدر جناب حقك ؛

هر لون لطیفه دقت افزادر

بر نغمه سیدر رباب حقك

حس طبعه صفادهٔ بدایع

یارب ، عطا دکلمی ابجع ؟

. . . .

— رجائی‌زاده اکرم —

منظومه ایشته بویله بر انتظام نسبی‌یه تابع قافیه‌لر ایله یازلمش اون ایکی بنددن تشکل ایدر . ؛ نهایت اقتضا اولندیغی شعر دهادر .

اولمامش . مطلقیت هیچ بر حادثه‌ده یوقدر ، بونی تکرار ایدرز .
«نسبت» ده واسع اولمقله برابر طبیعیدر ، ذکر بر اعتباردن ایله مقیددر .
شو حالده تزیین قوافیده ده افراطدن اجتناب ایلمک لازم گلیر .
آهنگده شدت و جزالت مطلوب اولدقجه قافیه‌لرک ترتیب انتظام تام ؛
آهنگده لطافت و سادکی آراندقجه قافیه‌لرک ترتیب انتظامسزلکه مائل
اولملیدر . و هرحالده انتظامک تشویشده و تغییرنده افراطدن مجانبت ایدلملیدر .
هر شیئک درجه آهنگنه موضوعی معیار اولور . مثلا صحایفده حیات مصور
وطنیه وارنه ؛ حیات شدیده‌ی تابع عاشقانه موضوعلری ایچون انتظامسزلق
اولاً اشکال قافیه البته مرجحدر . ساده حکایه‌لر ، اوفاق تصویرلر ایچون
انتظامسزی بر تابع قافیه‌لر کافیدر . شونی ده اونوتمامق لازم گلیر که بر
شعرینسنک مصراعلرنده‌کی قافیه‌لری گاه تفریق گاه تقریب بعضاً
عددینی تزیید ایدرک بن بن شعرلر یازمق و یا نامحدود بر انتظامسزی التزام
ایتمکده که شعری یازیلیش شکلده گوردوکز گیبی عبدالحق حامد بیردالی ایشته
بونی یاپمشلردر . ثروت فنونده ارطه شعراسی ایسه بو نسبتی دها زیاده تزیید و فرانسز
اشعارنده باشقه بر قسم یکی شکللرده قبول ایتمشلردر .

اولا بر ده حامد بکک اشعارنده مثاللر گوره‌لم

قوزی تصویری

سیرایه شو اولومه تاریخی ،

آماده بولمز

زمانه بولمز .

يالڭز « حيفا ، ضعفا » شوڭ يسنه بر « جفا » ؟ « وحشتده راحتده » شوڭ يسنه ده بر « ظلمتده » علاوه ايدلسه . شونك شكلنك قافيه‌لرى قصاده بربرينى متعاقب گليرمك مجبوريتيله ناظمه تحميل ايتديكى بار گرانى بويله بر انتظام نسبى اختيار ايده‌رك دورسه تحميلنده آنجق بك معقول و معتدل بر حريت ويرلكده . بو شكل نظمى اشكال غربيه‌دن الروب بزه اهدا ايتمش اولدوغى ايچون شاعر اعظمه منتدار اولملى‌يز . عبدالحق حامدك گوستردیکی بو تجدد ، استادى نامق كمالك درحال نظر قبولنه اولدرده مشهور « واويلا » سنى كمال بويله بر انتظام نسبى‌يه تابع شكل ايله نظم ايتمسى و اوندن صوڭرا بكا اشكال نظم تقدير ايده‌رك عموماً نظر قبولى اولمشدر . بونلرك انواع مخصوصه‌سنى ده اشكال نظم بحثنده گوره‌جكز ! شيمدى يالڭز بر جهتى تدقيق ايده‌لم . قافيه‌لرى بربرندن اوزاقلاشديرمق ، بعضاً قوافى‌يى ديگرلرندن فصل تكرار ايتمك كبى « انتظام نسبى » يه مؤدى اولان تصرفات شكليه شاعرك كيفنه مى تابع قالير ؟ يوقسه بونك ده بر معيارى بر حد متوسطى وارميدر ؟

اثار صنعت گرك معناً گرك شكلاً صورت مطلقه‌ده كيفى و شخصى

آشنا سوز عالمنده ظلمتده

برى انديشه‌دن امانه بولمش

برى انديشه‌يه زمانه بولمش

— صحراده —

— عبدالحق حامد —

شو پارچه‌يى نظر دقته آلنجه كوريلوركه قافيه‌لرده بر انتظام تام دكل ، بر انتظام نسبى حكمفرمادر . بو طرز عادتا قافيه‌لرى بربرندن لزوم كورمه تقفيه ياخود تقريب ايلمسه برشوى ديه بيليرز . فى الحقيقه قافيه‌لرى شويله‌جه سرايه ديزمك ممكندر .

قرار داشم ايدى

اشتباهم ايدى

بيابانه

انه

حيفا

صفا

وحشتده

راحتده

برنجی نوع قافیه یه « مثنوی » دینیلیر که اشاغیده کوره جکمز کبی ال منفصل دالك مهم اشعار قدیمه بونکله یازلمشدر ؛ ایکنجی نوع قافیه ایسه قطعه ، غزل ، قصیده ، مربع ، مخمس .... الخ بونلرده اشکال نظمیه اختیار ایدیلیر شکل آهنکدارکه منتظم و متمادی تکرارلرله حصوله کلیر. بونلرك اشکال مخصوصه سنی ده اشاغیده تعیین ایده جکز .

نظم جدیده کلنجه . عبدالحق حامدك ظهورینه قدار انتظام تامه تابع بولونمایان سلسله قوافی یه ، حامد بر انتظام نسبی ده بخش ایتمش و ایشته بویله جه لسانمز نظمنده فوق العاده بر وسعت کلمشدر .

بر زمانلر قرار طاهرم ایدی
بر دیکر کبی بیابانلر
بو طاموجوده ده اشتباهم ایدی
ناصل امرار وقت ایدر آنلر
بن ده خلقنده کوردم جفا
کوره مدیکم انسی اهل وحشتده
بو دیلر سکونده راحتده
سوردکی دائما غمله صفا
بلدی نقل اسیر جفا

ترتیب قوافی . — لسان نظمك تشكلنده شعریه قادار موضوع بحث ایتدیكمز مسائلده ماعدا قافیه‌لرك صورت ترتیبی مسئله‌سی خاصه تدقیقه شایاندر . مادامكه قافیه‌نك روح آهنك اولدوغنی قبول ایتدك دونده دها انعطاف ایده‌میه‌جكنی سویلدك ، شعری شاعرلرك قافیه‌لرده تام تصرف ایتدكلرینی كوره‌جكیز . بو تصرف بالطبع قوافینك صورت ترتیبنه عائددر : شاعرلر قافیه‌لری بربرندن نه قدار آییررلر ، قافیه‌لری بربرینه نه قدار یاقین یازارلر ، تقریبه و تفریقه نه تام بر انتظام رعایت ایدرلر ؟ بونی بالاطراف اكلامق ایچون نظم قدیم و جدیدك بوتون اشكالنی كوره‌جكیز ؛ تماملكه بحث مخصوصنده كوره‌جكز . فقط شكللری آیری آیری تعیین ایتمدن اول ده ترتیب قوافی حقنده عمومی بر مطالعه بیان ایده بیلیرز : مادامكه قافیه بر تكرردن عبارتدر ، بو تكرری « تام بر انتظام » یاخود « نسبی بر انتظام » ایله ادا ایتمك ممكندر . ایشته قافیه‌ده قدما انتظام تامی قبول ایدرك نسبی بر انتظامی اساساً تجویز ایتمزلردی ؛ متأخرینه ایسه انتظام نسبی‌یی احداث و انتظام تام ایله برابر قبول ایتمشلردر .

نظم قدیمی تدقیق ایدنجه كورورزكه بوتون اشكال مخصوصه‌ده ایكی نوع قافیه واردر : یا هر بیتك كندینه مخصوص بر قافیه‌سی اولور ، یاخود بر قاچ بیتده عینی قافیه مرتب و منتظم اولارق تكرر ایدر . ایشته

روح الشئمان

«فاتح جامعی» شعرنده

— محمد عاكف —

ایشته بو شعرك مبادیسنده باشقه‌لیغی بر مستزاد یوقدر ؛ هپ كلنده‌كی كوچوك مصراعلر ایسه تأییدِ رأكمال مآل ایچونده یازلمشدر .

مستزادلر طبیعت و محیطده‌كی تحول و تكونلره متناسب اولدقده آهنك شعره كلمه بحركت و سرعت ترجمان اولدقجه ایسته‌ر وزنك ایسته‌دیكی مختلف اوزانه اجزاسنده اختیار اولونسه‌ده یك مقبولدر . فقط بونده‌ده افراطه دوشولمه‌مك لازم كلیر . هله لزوم حقیقیده زیاده شاعرك عجزینه دلالت ایده‌بیله‌جك مستزادلر بالطبع كزیده‌در . بونلری بعضیكی شعرلرده بوله‌بیلیرسكز . ایی مستزادلره كوسترمك ایچون شو مثاللرده‌ده صوكرا فنا مستزادلرك تعیینی آسان اولور .

—

ایلر ایکی انکشت دومنکك بزه ایما

آتیور ارغنیاق سائرده مهیا

که دامن تناهی یه دوشمه سیل روان

بو آنده المهاد جهان

« فعلاتن فعلاتن »

. . . .

— توفیق فکرت —

بو ایکی قطعه‌ده « مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن » وزنینك مصرعلری ساعتلرك حرکات رقاصه‌سنی تصویر ایدییور ؛ « فعلاتن فعلاتن » مستزادلری ده حیطاك کوزنی کوستریور .

اما اساساً مستزادلی اولمایان بر منظومه‌نك هر کنده بر یکسر اتمام یاخود مصرعه یکی بر مآلی علاوه ایچون ده بر ایکی مستزاد مصراعی یازیلیرمك ده کی شاعرلریمزك ایچ حضوری کورولکسه بر طرزدر .

نه اولدی مرشدته یوکسه‌نسه اوسوز دکلدنه

او جوسمه صفوت دخیله ؟

ادبتخر دینه تلویحی حیات سبوح

تاج بر اینده سماده ده برتاب روح

فاجعات عمریمی ایما اشارت شعرمز

چهره‌سنده چیزگیلر

«زواللی اختیار» شعرنده

- اسماعیل صفا -

شو قطعه‌ده‌کی مستزادلرك بر اختیارده كوروله‌جك تردد مشی و حركتی ، تا الم سیمایی زوالداری موافقت و بلاغتله تصویر ایتمكده اولدیغنی ایضاحه بیله لزوم كورمم .

ایشته بویله موفقیتلی مستزادلر بالطبع غایت مقبول در . وزنك كندی اجزای عروضیه سنده اولمایوب ده دیكر بر وزندن آلنمه بر جزء عروضی ایله ده مستزادلر یاپیله‌بیلیر . لكن بویله مستزادلرك مقبولیتی ایچون تصویر اولونان موضوعده یا بر صیحه توقف یاخود اساسلی بر تحول بولونمالیدر .

قوجامان ساعت

هر ثانیه بر خطوه‌ء رقصیله پامال

«مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن»

اولور بر ساعت آمال !

«فعلاتن فعلاتن»

جبهه‌كده اولور ایزلری بر خاطره ، یورغونه

هیچ بكلمه‌سین هیچ یوروسین یالی شتونك

اشك غائب ايلمسه برقوسه

كبى قار

« فعلمه »

كلسه ايام نوبهارى ادار ...

اى قلوبك سرود هشياسى

اى كبوترلرك نشيده لرى

اى بهارك بوايشنه فرداسى

قايلادى بودريه سكوت يرى

قارلر

« فعلمه »

كرچه خوشانه دبرم اغلار

« الحان شتا » شعرنده

- جناب شهاب الدين -

بو نظمده مستزادلرك برقادار سوقيتله يازلمسه اولدقچه باقيلدى : او او اولناجبه وقعه لر « عادتا براستقامتده آقيه آقيه ياغان قارلرك بركوچوك روزكار صدمه سيله تحويل جريان ايتدكلريني تصوير ايديور .

بل بوكوزلمه ، الك آيانه تيزه ، هر اثرنده بتكه
هرآديده سنده لر

ویرەدم املك دییه

« مفعول فاعلن »

سیر ایدرم عجزینه قائل بو صنعتك ،

تقدیسه انهماك ایدەرم صنع و قدرتی ؛

لکن زمانه اولور

« مفعول فاعلن »

پك روحسز بولورده تبسم طبیعتی .

مطلعه اوکوره تبسمك ایچوره خسته ، منفعل

بر باشقه چهره ، کریهلی بر چهره ایسترم ...

بونلر ایشته شعر اولهجق یرده سوزلرم

بعضاً قفاده اولور

« مفعول فاعلن »

بو شعرده ایسه « مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن » وزنه مستزاد اولـ

کلمشدر ؛ یعنی بو مستزادلر نظمك ایکی قطعه سنده صوکره ، ایکی

قطعه سنده اوده ترلره کیتدیلرك بر باشقه تکیلك دها کوسترلمشدر .

بر پارچه لرنده بوراده نی ایدیکوسنه

برابر تنبه ایچونده بیك بیلا ... نه درس عشیه !

...

« زلزله » شعرنده

باقیگز بوراده مستزادلر ایکی درلو یاپیلور : بر درلو اولدیغی « مفاعلن فعلن » ؛ بر درلوسی « فعلن » ، بو بولده تصرفیات موضوعه بوقاداری توفیقه ایدلدکجه البته پك کوزه‌ل اولور ؛ انسانه بو پارچه‌لی اوقورکن زلزله‌ده فاصله‌لرله تمادی ایتدیکی حسایی کبی اولویور .

رسم پارکنده

قیرچرم قسیه براغاجك خسته بردالی ،

دستده مشکلی لکچاغرله تیتره‌یور ؛

کویا چیچك دییه

« مفعول فاعلن »

برخاك سبزه دوکدیکی قافرله تیتره‌یور .

اوده کونده ایشته اوقراشیور . فکر وصنعتم

برموج حسه ویرمك ایچونده شکل ارتسام ؛

سیدابرم بولوده آرتیقه علی‌الدوام

کدهب سیگیرلی وحمالی خسته‌لر گبی یر

" مفاعلن فعلاتن .... "

بردن

" فعلن "

ایچینه ایچینه داوندوندن

" مفاعلن فعلن "

بر اختلاج ایله چیرپینیر ، قیوردی ، ییقیدی ... کدر

وقورقو یوزلری صولدردی ؛ اولر ، عاغلر

بر دوکونتی ؛ قالدی بوتون ایلك ، قورده ؛

بر انکسار خشوعك شرفلی باشلرده

مناره‌لر بیله سر

" مفاعلن فعلن "

بزمیه

" فعلن "

بش بوجه‌دن مشئوم بویله اوغرارده

براز تعبه ایده .

" مفاعلن فعلن "

ای طالع کرم آشنه نه کیم وار سنکده

« مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن »

پرناله و هویدا!

« مفعول فعولن »

— نیم —

ایشته خاصة بو وزن ایله یازلمش مستزادلره نظم قدیمزده برقاچ کوزل نمونه بولونور ایسه ده مستزاد شکلی بك ده مرغوب دکیلدی . عبدالحق حامد بك نظمنده مستزاده بر رغبت مخصوصه کوسترلمش ایدی . مستزادلری تکثیر و تنویع ایدرك بو شکلك التزامیله لسان نظمه بر وسعت مخصوصه ، بر زینت نوینه بخش ایدن ثروت فنونده شعراسیدر . توفیق فکرتك « مفعول مفاعیل فعولن » وزنیله یازلمش اولان « زرده شته » ، « بهارده » ، « هوس » ، « لادانس سرپانتین » کبی برقاچ شعرنده شکل قدیمه موافق اولارق ده مستزادلر بولوندیغی کبی باشقه وزنلرله یازلمش بر چوق اشعارنده ده یکی یکی مستزادلر واردر . بونلردن ایکیسنی اوقویالم :

زلزله

بیك اوچیوز اونده ... هنوز دونده بولنمازیدی سنه

« مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن »

مسلم اولمشدك

« مفاعلن فعلن »

بو منظومه‌ده وزن اوقدر موفقیتله تبدیل ایدلمشدر که برنظمده ایکی وزنه اختیاری جائز اولماسه‌یدی بو شکل عادتا یازیلمازدی .

بو درجه‌ده مکمل اولماقله برابر مزج اوزانه دها باشقه شکللر بولونه‌بیلیر . هر حالده بو اصولك موفقیتی معنانك آهنکی دکل ، آهنکك معنایه تبعیتیله قائمدر . بعضاً کنج شاعرلر بو حقیقتی انکار ایتمك ایسترلرمش کبی کورونیورلر ؛ ایکی اوچ وزنه ایله یازلمش برچوق شعرلر واردر که تعدد اوزاننده هیچ بر لزوم حس ایدیلمز . بو یولده اثرلر ویره‌بیلیرلرك تقدیراتی بالطبع ممکن دکلدر . چونکه آهنك ، نه قادار واسع بر نقطهٔ نظردن تدقیق ایدیلیرسه ایدلسین ، بر اطراد طبیعی دیمکدر ؛ بو هرج ومرج کیفی آهنکی محو ایدر !

مستزادلر .— مستزاد بحثی مزج اوزانه لاحقه اولارق بیان ایده‌بیلیریز : لفظنده‌ده آکلاشیلدیغی کبی « مستزاد » وزن اصلینك مصراعلرینه علاوه اولونان کوچوك پارچه‌لره دینیلیر . ساده قدیم مستزادلر دائما وزن اصلینك اجزاسندن اولوردی .

مثال : ای شوخ کرم پیشه دلدار سنکدر .

« مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن »

یوقه ضنك اصلا

« مفعول فعولن »

نشئه‌دن برجلوهٔ لمعانِ بشاشت

بیله‌جمانه دوزلی دکیشدیره‌رک اشیاده‌کی لوزسه حیاتی شکر بونونده شوقیله قاریشیور . دوزلک بتون آهنک ـ قصائیله ، مستزادلرک اوکسه‌دلرده‌کی زیل صداسنی آندیران ضرباتنده‌ده استفاده ایده‌رک حیوانه شعرتی یالکز تصویر دکل عادتا ترنم ایدییور :

برنشئهٔ فجری نکهٔ آغوشِ هوایه ،
سرپلدی یرپشانه ؟
اشیا بتونده انفه‌یی دیکمشدی سمایه ،
لب‌بسته و حیرانه .
اولمشدی شو شک ذرّه‌کی اوستنده یاره
برنجم سحرجینه ؟
کیتدکجه تعالی ایده‌رک اولدی درخشانه
براوف ذرّه‌یه
بردن بره یوکسلدی قمر ، ایلدی ایما .
ـ عالی‌کرم دونو ـ
اشیایه بربوسهٔ نرمیده وضیاداد
سودا ایله مخمور .

ح . ناظم

بر بلوط پارچه‌سی ؛ او ساحلده
دوغدقده پایه جلوه‌لرله دوشمه
بر اینجی ریزهٔ ضیا بوراقدی
دوچ بیاضیده دنیز کیرکن ؛
هر طرفی صانکه نور ایله طولسه

قویو بر موجه‌نک سحابی
کوسترده ساحه‌سندهٔ آفاقک
تجسس سیرده دورادور
آه بزلرده دلبرلری منظور ؛
لمعه‌لر بر نقطهٔ لجه تاب
کبی ظلمتکهٔ اعماقک
کوردلور ارتعاشه ایله صولسه

شو پارچه‌لرده طلوع قمردن اول حکمفرما اولدن سکونت و نیم ظلمت تصویر ایدلیور . بونده موضوعه موافق غایت طبیعی . لکن ایشته لوحهٔ طبیعت دکیشیور : اشیاده بر تزهر نوینه بر ارتعاش حیاته باشلادی . منظره‌نک تحولی دخی شاعرده بر تأثر حاصل ایدییور .

بر تاب نوینه خندهٔ نشوه افقده

مزج اوزان . — قدمانك قبول و تطبیق ایتدکلری قواعد مطرده‌دن
بری ده هر شعرك مجموعنده بر وزنده اختیار ایدلمه‌سی ایدی . ایکی وزن ایله بر شعر یازمغه دها
دوغروسی بر نظمك بعض اقسامنی بر وزن ایله بعض اقسامنی ده دیگر وزن ایله ترتیب
ایتمك اونلره گوره جائز گورولمزدی . فقط بر وزن ایله دوام ایدن اوزون
بر منظومه‌نك آره‌سنه باشقه وزنلرده یازلمش غزل ، شرقی کبی پارچه‌لر قا-
ریشدیرمق مساغ وار ایدی . لیلی مجنون ، حسن و عشق کبی افسانه‌لرده بونك
نمونه‌لری گورولور . شو قدر وار که اونلر بر کتابدر ؛ یوقاریده‌کی شکلی
بر وزن ایله ترتیب اولنمش بر کتاب منظومك آره‌سنه باشقه اوزان ایله یازیلمش
بر پارچه غزل صیقیشدیرمق باشقه ، اوناه بر موضوع اوزرینه یازیلان بر منظومه‌ده
اوزان مختلفه اختیار ایتمك ینه باشقه‌در .

بو صورتله نظمکه « مزج اوزان » تعبیریله افاده ایدیورز ، یکی قبول
اولونمشدر . مزج اوزان حقنده شو قاعده‌نك وضعی ممکندر : شعرك روحی
موضوعنده بر تغییر حصوله گلیرسه وزنك تغییری ده جائزدر . یوقسه جائز اولماز .
مثال :

« طلوع قمر » شعرندن

سایه‌لی قلعه‌ده بر کوچك لیمانك
اویومش گوزلری انتظار ایدرك

برکوره ترحماً قوویه جقسك ، اوکوره‌یم

هر صیحهٔ شطایك او منشده بشیونم

دهشتله تیتره‌یوب صوره‌جغم : — ایشته بو قرا

بر هیکل غبار و شب ... اى ره بتقم

مخلوقه اشرفك اولیوجقمی تارومار ؟

. . . .

— توفیق فکرت —

ناظمك قدرت فوق العاده‌سنه رغماً شو نظمك بزه القا ایده‌بیله‌جکی تأثیر آنجق غایت محدوددر . حتی بو شعری یوقاریده اشارت ایتدیکم اوقونیجه بر اضطراب بیله حس ایدرز . چونکه موضوع شعر بولونمادن تعاقب افاده ، معترضلره ، آنجق تفصیلات سایه‌سنده اکمال ایدیله‌جك یکی شکلده صاحب دکیلدر . جناب حقك عظمتنه باحث بر منظومه‌ده آنجق شعشعه‌دار و مستر اولمالی . رقوللك اعظمی قارشی مرصع ایتدیکی شطحیاتده دها سلیس و مؤثر بر لسان ایله تنزیه ایدیلملی ایدی . تاکه اولده برطاقم سوینمه سوزلر یکی اشکال و الفاظ ایله تکرار اولنمسه برنوع آهنگك بولونمه‌سی اخفا اولونامه یکیلکلرك کوزللکی محو ایدیورمسه . کوروليورکه تعاقب افاده هر موضوعده موافق اولمایور . و بونده افراط دوشونلجه آنجق نظم زیر و زبر ایدیلیور .

وجدانمه منجذب ایله ... حتی بر هیچده ده
بك فرقی اولمایارق شو بر اوت نه بیلك
یره دوشانده غفلتی ... حتی نه حوه ، نه دیده ،
هیچ بر وظیفه اکلامایارق . بیلمه یه فقط
ابدیتی عکس گوکده بر آغوشه معلق ،
بر قلب مرحمتسزده اوراده لر ایله
عاجز قالنجه سنده ادمار عدل و قسوت .
هر خطوه بر مصارعه ، بر قهر و غائله ؛
هر یول صراط آتشی ؛ نه توقف ، نه دوکردن
کچمك امید دار ... کیمی طوتسه فقط دوشمه ؟
البته سنده یسته یه جك هر مرض شفا ،
هر قلب امید و نشئه بولوره باشلر اعتماد ،
گوزلر ضیا ، دوشه طوتیجه شی ، گوکلر نجات .
هر دلده بر ترانه ، هر قصده بر دعا :
وحشی بر ایلغونده سسی فریاد کائنات
البت بو بیوکسلمه صیغنجه آسمانکی ،
البت سنه یرك بر اوچماغانه فعانی .

یاصلانمسه انتباه‌صمونکله خلقته

بر شیله الکلاتیرکبی یاخود صدرآکبی

دوردقجه ، بهر آنه فطرته ، یا فطرته

کورلرم : «وای دیرم ، شو ردای مکوکبی

اورتوب قاچایه‌بو عملی ، فلاکتلی صحنه‌یه!

الله رحمتك بزی فرده ایتمه‌سیه دیه

صاقلانمه ایستیورسه‌ك ، امیده‌دل ، بونلر

برنولم آتشینه کبی بیرتار ، دلر ، بکلر

له انترها وفضالری ، قات ، قات سملری؛

تعجیزایده جلالتلی ای صانع بس ،

البته شو مضطرب بشرك اشتطاری ...

البته شو آنه یادر وسنك ادیجه ، بر ظلم

معنای اعترافی ، بر تاب انتقام ؛

سنده صوراه ! شو نامکه پامال غدر حوله

حقلر ایله سنك در فضلکده برامانه

برماسه جعفر وقسلی ؛ شو خودشکنه

عابه ، شو غیره فکر معاند ، شو رکامه

بر كلیسا خشوعی الك شرفلی باشلرده

منارەلر بیلەسر

بزمیه

ایشتە بویلە منظرەلرە تعاقب افادەلی حسب معقول عد ایدەرز . فقط بر كلمەنك یا رسمی بر مصراعك سوكنە كیرمك ، یاریسیلە دە آكیسنجی مصراعە باشلامەسی كیبی تسهیلات برور تكلە یالكز دە قبول اولونور شیلر دكیلدر . هله بویلەدە مسألەلر تكرار ایتدكجە وجدی بر منظرەنك حقیقی بر لزوم اوندن یە اختیار ایتدیكی شكللەرە دە اولمادقجە اصلا معقول عد اولنماز . تعاقب افادەنك لزومسز فقط تمامیلە ایسە هیچ سویلرز . منظومەدە حریت ، باشقەسنك حریتنە تجاوز ایتمەمكلە مقیددر . دیە بیلیرز . مخالف یورەجق قادار تصعیبات شكلیەیە ادخالنە بر اثر صنعت بیلمم . اثر صنعت ، نامنە كسب استقامت ایدرمی ؟ آثار ادبیەدە شكل دیگرلك وجوب توازنی آنیا كورەجكز دیرلر دە تقطع ایدەجكدر . آثار مخلدۀ صنعتك صنعت ممیزەسی ایشتە بو توازندر ؛ مبالغەلرە افراط ایسە دائما موازنتی اخلال ایدر . كی نظرلریزدە قانونە موازنتك شكل اختلالی بر جوق نقطەلردە خاصە تعاقب افادەدە كورەیورز .

خلوتك دشتندە بر پارچە اوقوییلم :

رسمك فارشیسندە

سهددایما اوكندە اوده شدەدە سكونە

شاعر تعاقب افاده نك اك واسع نمونه لرینی کوسترمشدر :

برکوره شوخسته لقلی وطنه جانلندیرسه .. ای
شاعره فیصه نور اولدیه الی ملکك
مجهول اللذه بخشیسی ....

سنده اك كوزل بلاغتكله سنك
چیقدیغنی ، ینه کیمی قادار کورلر ،
ویا قارسك ....

وجدانده منحصر بیله حسی بر هیجه دده
بك فرقلی اولمایانده شو بر اوته نینك ...

لعرشی دیده ده صدای کنج اولدیغنه
سنده ده برحسابه آراه الی شتکی

الوداع جوانم ... یره بك آجیسنده ده
زهرابه تعیشنه بردمعه رحمت
نرجمه یتمسه ......

کبی بر ظن صیانت ایشا ـ

ایتمزسه ده اذکیه سردك انه

— ج . ناظم —

قدما شعرده توالیٔ افاداتی تجویز ایتمزلردی . بر مصراعك نهایت بربیتك اتمامنه فدا ایدیلیر . اشعار قدیمه‌مز اره‌سنده بو قاعده‌یه عادتا مستثنا بولنماز . شناسی و نامق کمال دورلرینك اشعارنده ده توالیٔ افادات یوقدر .
بو طرز نظم لسانمزده عبدالحق حامدك ظهوریله باشلامشدر و توفیق فکرت ، جناب شهاب الدین ، اسماعیل صفا کبی مقتدر شاعرلرمزك ایادی لطافتنده کسب کمال و انتظام ایلمشدر .

تعاقب افاده ال زیاده تحکیه ، تصویر وادیلرنده موفقیت بخشا ایسه ده افاده‌ده دوشکونلك مشهوددر . نظمك انواع سائره‌سنده دخی تعاقب افاده مستحسن و مرغوب اوله بیلیر . مقتدر صنعتکارلرمز بو طرزده پك کوزل استفاده ایدرك افاده اولونامایه‌جق قدر مشکل فکرلری ، تأثرلری حسه تبعیت موفق اولیورلر و حقیقةً نادیده و مستثنا شعرلر یازیورلر .

بو کونك شعرلری تدقیق اولونورسه تعاقب افاده‌نك پك چوق شکللری کورولور . مصراعلر بربرندن پك مختلف صورتلرده آیریلیر .
توفیق فکرتك شعرلرنده بو اشکالك چوغنه مثال بوله بیلیرز . هر خصوصك دفترنه

صارقیتلسه اولرجه ، بر اولی بولسم ده چکوب
آچیویرسم ... ای اما قاپی دائماً آرالیه
غالبا بر چیقاره اولسه ... نره‌سنده‌یم آرتق
گیدرم بن دییه‌رك كندیمی آتدم ایچری ،
ایاغمده چیقاردیغم لاستیکلی کلوشم ایدی .

ــ محمد عاکف ــ

« والده‌مه » شعرنده

هانی سن ... هانی اوقشایه‌رق
هرگیجه گرمی بالکده بنی
یاتیریردك ، ایصیتیردك ! هانی سن
نظر شفقت خنده ایله‌مه ،
اوغلنك دیدهٔ خوابیده‌سنی
بوسه‌لرله آچاردیردك ! انجق
اوزمانده گلدك اویوردك دییه‌ن ،
گیجه‌لر قاچ کره بنجوه تکرار ،
خوابه آسوده‌کی ترك ایله‌رك
سر بالینمه شتابان ملك

اطنابده موفقیت او قادار حائز اهمیتدركه بر شاعرك درجهٔ اقتداری یالکز لسانده اختیار ایتدیکی اشكال اطنابیله تعیین ایدیلیر دنیلسه خطا ایدلمش اولماز. قدمانك نظملرنده «بزه ده دولدیرمه» ایچون سویلنمش سوزلر او درجه‌لرده مبذولدركه هانكی دیوانك هانكی صحیفه‌سنی آچه‌رسڭز بولرجه مثال بوله‌بیلیرسکز.

تعاقب افاده — تعاقب افاده‌ده مقصد بر فكره افاده‌نك مصراعلرده ختام بولمایه‌رق مصرعدن مصرعه دیكر بیته توالی ایتمسیدر.

مثال:

خراب ذرلره بركون : شو یانده بر جاتینك
چوروك دیركلری دشنفته غیر لسه ؛ اوته‌ده
چامور یغینتی شكلنده بر زمینه قانك
یتیقوره تملری منظور ؛ اوراده بركنه
زمین طوغرو آكیلمش ، شكسته سقفلری
اوكنده بر قادینه ... اوف آرتق ایسته‌مم كورمك

— توفیق فكرت —

قاپینك اوته برنده اوجی دشنكی برابر

ایشته شو پارچه سراپا بر حسن تصویر. بر اطناب لطیف اوله‌رق باشقه عبارات و کلمات ننده ده پک موفقیتله اطناب اولنانلری واردر؛

برنجی بیتک مصرع اولی غایت طبیعی اوله‌رق یازلسه ده «الده» کلمه‌سیله نهایت بولسه؛ مصرع ثانیده بو کلمه‌یه بر قافیه بولمق لازم گلیور. شاعر «چاره‌سنی بلده» دیور. فقط دیکه بو مصرع ثانی برنجی مصرعی اتمام ایچون یازلسه، «بلده» قافیه‌سی ده اوجه کلمه «الده» نک اقتضاسیله گتیرلسه در. فقط چاره‌نک بلده اولماسی بر حقیقت لکن ده بولمغه گوره دکری لازم بر حقیقت. بونکله ایکنجی مصرعک پک مفید ده پک لازمدر. بناءعلیه بورده اطناب موافقدر واردر دیرز.

واقفا چاره‌ده بوروم ، اوفقط پک یورغونم —
باقیورم ، داها محمدلیگی ادتنده اودنک ؛

بیتک ده ایکنجی مصراعک برنجی مصرعنده‌کی «یورغونم» قافیه‌سنک چاره‌سه یازلدیغی آشکاردر. گلسه بو ایکنجی مصراع ده بر ایکنجی فکری تضمن ایدیور. اوقدر که؛

آه اولور گوزکنی چاره یار صوانسز بر دیوانه
آه اولور مرده شعاعاتی روشن بر مزارده

بیتنده قافیه مخمولیتی ایضاح و تعقیب ایلیور. بو یولده اطنابلر مقبول گورلمک پک طبیعیدر.

« سيفي بابا » خاطره‌سندن

صوبا بر يانده . قريق چاتلق قزان بر يانده
بوشالمش يالكز . ايچيكده . چامور يانده
ايكي اوچ يورغانه اول دوشكه قالديرلمش
چاچا پارچه‌سي اولمه باشمده
ناره يوقدر ده بوليني احتياجم
دون ده زره سكه‌رك قيلي زره كيزدم .
ديما سن كيجه‌ليرزي اوجوزكيده‌ك !
دوشه ده آتوه بزه كوكره ده ساعت ايدك !
ياقامو يرياره ده ايكي ياننده قوزم .
نوره ده آسايده يوره ده : اويونده ييدم !
چوقجي بونده‌ك چلدم ... قوزياني بولديم ير
قيرم باشندده . اواني تك توزله حس .
واقعا ديره ده بورلوم . اوقفاطك يولوم :
اويوروم . ديكه‌ره‌ليم اوشه‌ده اولمك :
قالدلر . كوركي چارياره صولت بردلر ده
قالدلر . برده شفاعاتي دوشيرلر . .

— محمد عاكف —

گیجه مقمر، سما سحاب آلود

آنك آلتنده نوره دونیا !

نصف منظر خفی، خفی مشهود،

نصف کوره اوزره نور و آب هوا،

نور ایله امتزاج ایدوب ظلما

حکم اولمش موافقه سودا!

بوده بر شعر الطف دیگر !

— استاد اکرم —

ائتلاف موافقه . — هر شاعر وزن و قافیه‌نك پنجه‌سنده زبون اولدیغندن وزن ییقار، قافیه‌یی اتمام ایچون نظمنده اکثریا وزنده ائتلافه دوشر . بو ائتلافك موافق اولدیغی بالطبع مقبول ، اولمیانی مقدوحدر . مقبولنی تعیین ایده‌جك یالکز طبع سلیم ایسه‌ده دینه‌بیلیرکه هر ائتلاف فکر اصلی‌یه باشقه بر فکر علاوه ایتمك یعنی بتون بتون زائد اولملزدر اولدیغی تقدیرده شایان قبولدر . بوقسم نحو وزنده یاخود قافیه خطری ایچون دوشولمه بیهوده ائتلافه ایرلر . دکوله بکزرکه بو لفظلری مجالسده نزاکتسزلك کتیریرلر ایدرلر .

«هشتیرم ایحیه» منظومه سندن :

طیرناده ، چامور ، طوقات ... صوکی نجواینه ، تراب !

البته دکل نصیبی منزلت قارینلق ،

البته دکل ملکلک امیدی ظلم وشر ،

البته سفیل اولورسه قاریده آلچالیر بشر .

تکله بوکوده هپ اوزره عاید بیغینه بیغینه ،

اندیشه لر ، کدرلر ، اذیتلر ، انکلر !

— توفیق فکرت —

«توحید یاخود فریاد ده ده» :

هر ذره ده آلهک عوالم طولولوگلسه

هر نغمه ده بیکلرجه لسانه ناطقه اولوگلسه

جلوه گه دکی اسرار ناصل قالمه ده مظلم ؟

الله نور الوهیتک ظلی عوالم !

— محمد عاکف —

اوزاقده بشوبیله بسهاوده خازده بسهاوده جاوک

عباره تده ... اسکی فقط شاعرانه آسوده ،

یشیل براو رمانه همسایه برکوچوک بلده .

— توفیق فکرت —

بعضاً ده حذف ، تكرارك لزومسزلغنده طولاييسي اختيار اولنور :

بر فصلم كه حضرت آدم
اولمالي نيبه سوله عالم
هم خنده و شادي برادر توأم
يأس و اميد نامزدريم ...

— عبدالحق حامد —

شو پارچه منثوره يازلسه خنده و شادي برادر توأم ، يأس و اميد بربرينه نامزددر شكلي ترجيح اولنور .

مرآت تجلئ محاسندر او عالم
مهتاب ايله عكس ايتمشدر كوللره صفصاف
بر قطره صفا غنچه‌لر اوستنده‌كي شبنم ،
هر كوكلي بر قطرهٔ شبنم كبي شفاف .

— رضا توفيق —

ايكنجي بيتده ايكي فعل محذوفدر ؛ فقط بونلرك ذكرينه لزوم قالمديغي افاده‌ده بر ملاحظه ايله اكتفا ايتمشلر .

بر ماهر صنعتكار ادبك نظمده بالالتزام كوسترديكي شكل ايجابنده هيچ بر شكل منثور حائز قيمت اولهماز ديه‌بيليرز . باقيڭز :

(۲) ایجاز وقصر : — لسان نظم لسان نثره نسبةً موجز ومنقح در . آهنك ، ایجازك نقصانی چوقدن زمانك تلافی ومنقحیتده حاصل اوله‌جق ترددلری ازاله‌یه کفایت ایده‌ر . لسان نظم عباره‌لر والفتی پیدا ایتدیره کوره نظمك برفقید اختیار ایتمسه اولدیغی اختصارلر ، نثرله افاده‌ٔ مرام ایچون اطناب وتطویله ده دها قوتلی دها مناسبدر . بونی شعرلرده واضحاً کوره بیلیرز :

برتوده ظلمت خیال سپهرك
اشجار مظلم ، ازهار مظلم ؛
مرغانه نغمه‌خاموش ده دلسك ،
یکطوره دیکدل معدوم وموجود ...
ابحار مظلم ، کهسار مظلم ،
امواج نائم ، انهار ساکت ؛
بالجمله کائنات مبهوت دهشت ...

ایشته بو شعرده ادات خبرلرك محذوفیتی افاده‌یه ضعف دکل ، بالعکس قوت ویریور . او قدرکه شو تصویر ادات خبرك تکراریله یازلمش اولسه‌یدی شعر ، موضوعیله متناسب اولمه‌یه‌جغی کبی لازم کلن قوتی افاده‌ده ده محروم قالیر .

حالا ایدن بو نشوه یی مکتب شفقی

— اسماعیل صفا —

هر دم سما آچیقدر ابواب مرحمت
تربه کدر الك عظمی فتح ایته یکك دیارك

— عبد الحق حامد —

ایتدم اقبال دلجویدر هر التفات
صعدده کدر دیکم بالك التفاتك یعنی

— نامق کمال —

اصوات ادهنه قارشی سمه ایتمشدك اعتیاد
بت شکایت ایتمکی آلدم سمعمده
رجعت ایده رك یأسده امواج انتقاد
سنك رحیمه ترکله اولدقجه جبهه زده

دیوشده شعریم

— جناب شهاب الدین —

ایشته شو پارچه لرده اوقوینجه لسانده نظمده کی تقدیم و تأخیرلرك برخیلی موفقه اشکالی کورسه وده نه ترقیسه اولونامه برسوزده قافیه نك لزومنه برکره دها قانع اولمش اولورز .

هونرایله قبول و تطبیق ایدرلر . مع‌مافیه نظملرده تجویز اولونان خصوصیت افاده‌یه نظراً طبیعتدن انحراف ایتمسه اوطانلر .

ایکی اوچ مثال :

ساحل ظلام ایچنده . قارشوده بر پارلتی وار

یالکز شو برلیج اوده . بر آنده سونر ، یانار

اوندن ده : هپ قیا ، اکلنجه اولور ، بر قلبه نقطه

اوده بتر یره یره .

گوندوز حیاتك عزمه اوسانی ... پش ،

بیلیرم که هانکی سینه‌سنده ایده‌یم محجوب ؛

ظلمتده یوردلر . اولقالی سیاهیمز ..

— توفیق فکرت —

اکلنده دل ندر عذاب قبرك

کوردی سیدی بوحالی جنتده

— عبدالحق حامد —

مکتب دکلمی آدمی انسان ایدن ده ؟

مکتب دکلمی قبر ویرده حسن رتبی ؟

بر ذره‌جه نهایتی وار در فضیلتك .

گیبی نظمده معامله ایتمک ایسترز ، هر کس طبیعی عد اولونه بیله جک تقدیملری ، تأخیرلری سور .

گوزل مثاللر گورەلم :

وقتاکه صباح قاریشیر ناگاه   بر زمزمه ایچنده تک بر آنده
هر یرده چیقار بر آتشین آه   تیترک سسی اولور افقلرده
او آه حزین و عاشقانه   او غملی ترانهٔ تحسر
لبیک شبیه ایدیجی قلب و جانه   ایجاب ایتدیرر و تأثر
یادآیت بنی گیزلی گیزلی یادآیت

— رجائی زاده اکرم —

بونی نثره تحویل ایدەلم :

« وقتاکه صباح قاریشیر ناگاه بر زمزمه ایچنده بر آنده تک و تنها هر یرده بر آه آتشین چیقارک تیترک سسی افقلرده اولور . او آه حزین عاشقانه او غملی ترانهٔ تحسر قلب و جانه لبیک شبیه ایجاب ایتدیرر . و تأثر ایله یادآیت بنی گیزلی گیزلی یادآیت . »

نظم و نثر پارچەلرینی بربرینه مقایسه ایدەرک نظم پارچەسنک نثره نسبةً کامل تحوله اوغرادیغنی گورورز . انتخاب ایتدیکمز شو پارچەده تقدیملر ، تأخیرلر طبیعت دائرەسنده قالمشدر . حالبوکه شاعرلر تقدیم و تأخیری دها پک واسع

برهنه سینه ، گشاده دهان ، پریشان مو
بوغولوب قالمش بر دمده ارضه ایتدی هجوم

— جناب شهاب الدین —

شو مثاللرده گوردوگمز ترکیبلر هیئت ظاهرییه‌سنه گوره یکی شیلردر. یعنی ترکیبی یازان شاعرلردن اول بویله مثاللر کیمسه‌نک مفکره‌سنده طلوع ایتمش دگیلدر. بونلرده مثلا: «محو فکرت ، قبر سیاه ، نائرهٔ ظلمت ، محشر بردمه» ترکیبلرینی تأمل ایدرسه‌ک درحال تقدیر ایدرز که قائللرینک صورت تفکرنده بر باشقه بر یکیلک واردر. کلمه‌لری یکی دگیل ایسه‌ده هیئت مجموعه‌لری یکیدر.

کلمه یکی کلمه‌لر یکی ترکیبلر بولمقله نظم یاپیلماز بر ده او کلمات و تراکیبی اوزانه توفیق ایتمک لازم گلیر. بونک ایچوندر که نظملرده لسان نثرده گورولمیه‌ن بر طاقم تصرفات بولونور. ایشته شمدی بونلری گوره‌جگز.

تقدیم و تأخیر. — لسان نثرده تقدیم و تأخیر بلاغت مقتضاسنده اولمق شرطیله مقبول بولوندیغی حالده لسان نظمده آهنگ و صول ایچون ده تجویز و قبول اولونور. حتی دییه‌بیلیرم که تقدیم و تأخیر لسان نظمک اساسیدر. غایت طبیعی اولمقده یازیلمش بیله نظملره «نثر منظوم» بیله دیرلر. شو قدر وارکه تقدیم و تأخیرلرده افراطه دوشولرک بر نظم تعقیده سببیت ویرلمه‌ملیدر.

سپهرڭ ضلالت بر بولوت شكلنده مائله

قاچار ، پيراهننده بولنايوب بر لحظه استقرار

ضيا ، بز حقيقت بر بحر طور ، نده مستقبل

كلير فوقنده ايلر سرمدى بيكلرجه نور اثار

در آغوشنه ايتمك ايستر نازنينه بزم لاهوت

قول آچمش هر منارى مبانكه برابر چراغلر

— محمد عاكف —

اى عصمت مباركه اى حسنه ذى حجاب

اى غنچهٔ طلوع حيا ، بكر كل نقاب

— توفيق فكرت —

او احتراز عطشدن يانان دوداقلرده

تزهر ايتدى صولوده بر تبسم حيران

تعب و تعبله چوكمش جباهلرده يانانلرده

بليردى تيتره يه رك بر طراوت صباحه

* *

جهلادن خود محررده تجلى كورنز

تبا مينه ايله دللى مسحى و محروم

اشکال ادبیه‌ده رزمه الجمله نقص

— سیرتی —

سماده صافکه ایتمسه بر الهی لحن دوردی
یشیللکلرده بیارده قارانلقلرده صاریدر
کوزلی بر شعر ناطقه‌در اوکلویا روحه دوردر
کلمه‌لر معنالی مستورنده برچوقلر نکته‌لردر
بو معنالردر اولر لیم بطل الهام ایله بیلک

— استاد اکرم —

سیاه بر اورادک قفس ماتمینده
سکوتیله سلیمی یاره لمه عجب سوردشنا
رفیقه نیسته وحزینه بنفی سوگیریه وفا
بلیغی ناطقه‌لرده بیوکدر الیته!

— ابراهیم علاء‌الدین —

فاتح جامعی

یاتاغی کسمه یرده الحادیله عصرا اولمسه سفیل افطار
یاردب ادواری یوکسلمسه بونده‌مسه هیکل آثار

بیشه‌ای **نائرهٔ** **ظلمت پر**

برق **خاموشده** **برودت پرور**

بیشه‌ای **زاهرهٔ** **عالمگیر**

مرصد مهلک **دهر مائله تأثیر**

بیشه‌ای **ساعئ سلطانهٔ ازل**

هائل مرحمت عز و جل

بیشه‌ای **ناجیهٔ آغوشه**

ابکم و اصم **و محشر بر روسه!**

— عبدالحق حامد —

زمستان انتظاره برقه‌ای **آهنگ عبرت**

بنم کوکلمده آل کل تیغ اچوده بولدو دلوزینه

— نامق کمال —

هیچ بیلورم.. بیوکجه ساکنه ومبهوت طبیعت

بلکه خوشه گلیجه رهجر **خولیای سکوت**

شب تابکم بو یلدز **موقوف تفکر**

ازهار **سر و شاخه سماوی ایله یرلر**

بر بستر زمینه وسعیوسه مجوهر

«بوستان» ، «قورولتای» ، «تونه» گبی کلمه‌لردرکه بونلری لسانه نظماً تماماً صادق بحثنده تکرار گوره جکز .

ترکیبلر . — لسانه نظماً کلمه‌لری حائز خصوصیت وممتازیت اولنجه بونلردن یاپیلان ترکیبلرده بالطبع ممتاز ومستثنا اولور . فقط بعضاً ممتاز اولمایان ایکی کلمه‌نك ترکیبلرده برفکر خصوصی برحال مستثنا افاده ایده بیلیر . مثاللرینی گوره لم :

او یرلرده گونشله مخمور قارتال بربریدرکه
دوغایسوزلی اقشاملر نگاه وابسته‌ده
او یرلرده حباب بسته‌گاه سرسریدرکه
پریشان نغمه‌لر یرلده اولور گویا اینشده

— رضا توفیق —

ویرر دهشت بوگونده برقبر سیاهم جبهه بردوشه
ایدر توحیده امید غربتم چیقدم وطنه بردوشه
بولوطلر اتحاد ایتمسه آغلاشلقلر گفته بردوشه
باقوب یلدیزلره حیرتله استمداد ایدر برقوشه

— عبدالحق حامد —

قاپاریسنی گوزمی قالدیرولیور

- رجائی زاده اکرم -

بو مثاللری داها پک چوق تکثیر ایتمک ده ممکندر .

نظملرده غیر مأنوس ، غریب عد اولونه جق کلمه لره گلنجه : اول امرده غرابتک نه دیمک اولدیغنی تعیین ایتملی یز ! تروتا فونده ادبیاتک ارکانی هر فنده غرابت حقنده شو نظریه گوسترلمشدر :

غرابت ، آهنگ تلفظ اعتباریله لساننده موجود دیگر کلمه لره تکذه جه یا موجود امثالی پک نادر گوریلن بر طاقم لفظلری ، معنایه عائد بر لزوم حقیقی اولمادیغی حالده قبول ایتمکدر .

ایشته بو نظریه گوره « انتقام ، تجمیع ، مصفور ، زمردگون ، چرنده » گبی بر طاقم کلمه لر غریبدر . یوقسه اشعار جدیده ده گوریلن و « تزهیر ، تعویج ، ترحه ، مشعر ، مغلوره ، غرام ، مسحوف ، مقدم ، تب ، سویدا ، صفحه ، نراشه » گبی تعداد ایله بیتیریله‌میه‌جک قدر کثیر اولان عربی و فارسی کلمه لرک هیچ بری غریب اولمادیغی گبی نزاهتی محافظه ایتمک شرطیله لساننده عمومی مدلول آلمادن مأخوذ طرزده و یا خالقلر لسانلرنده لسان ادبیاته گیرمه‌ینه « بیوره ، بیطار ، ابجاوه » گبی تورکجه کلمه لرده غریب دگیلدر .

تورکجه کلمه لرده مسنده مجهول غرابتی آلقور ده اولدقجه لسانمزده یکی کلمه آلنمه‌سنه نیلسه

کلملریمزك اکثریت عظیمه‌سی کویا قابا اولدقلری ایچون لسانمزده و استعمال ایدیلیردی. حالبوکه اك جانلی اك مؤثر سوزلریمزه، تورکجه کلملریمزله سویلرز.

دوکولادی کوزلریمز قان ایله اولسه‌یدی دوشسه‌یدی
بابالر آغلامزدی دوشسه‌یدی آنالر صاچ یولسه‌یدی
یوزمز یرده سوروسه‌یدی باشمز طاشه اورسه‌یدی
وطنك باغرینه دشمن دایادی خنجرینی
یوقیدی‌سه قورتاره‌جق بختی قارا مادرینی

«وطنه مرثیه»سندن

- نامق کمال -

ظفرقازه، چامورلر، طوفانلر صوکی محو ایدر تراب
البت دکل نشئه مدنیت قادینلغك

- توفیق فکرت -

حسرتده‌یم جابجا یاقه‌ره کیمه
بر گمه‌ده بولنسه‌م برآن بوزوده‌لی سه!
خیالمله چیقمه چیقمه باقاکیمه

بلوری بتره یرلی بر طراوت هیچگاهه

- جناب شهاب الدین -

⁂

تجسم مظاهر ظلمات :

کون آچیلدقجه روح پرده لنیر .

- توفیق فکرت -

⁂

سرحد ازل بداء حدود ملکوتك

پنهانی ابد غایه صحن جبروتك

- محمد عاکف -

شو بیتلرده خطلرله چیزه رك اشارت ایتدیکم کلمه لرك معنالری هرکسجه قابل معلوم شیلر دکلدر . فقط اکثرا بو کلمه لری هرکس بویله شعرلرده اوقور ، حقیقی مفهوم و مجازی معنالرینی آکلامه ده وازکچر . بعض کلمه لرك عربی و فارسیده آکلنمه سی و لسانمزده لزوم کلمز . تورکجه کلمه لرمزك آراسنده ده بعضی آیری اولدقلری واردر . لسانمزه مباحثه ده کورولمکه تابع مسلکی تکمیل ایدن قیمتلی حقیقی ولسانه داخل کلمه لسانمزه بعضی حیوانی شو که کلمه لر اجرا ایتدیلر . او فکره قشعر رنده اول تورکجه

دوشدم سرکشانه یکره هوای فنا ایله
بایکرانه گیتدی سرمده اوکلنك

— عبدالحق حامد —

∴

دکمسه دهایه بر نظر بهتر ایسه —
اندا ایتمز بو عصرده علاوه هنغلك

— عبدالحق حامد —

∴

اوشلاله دکر حیاتی بشر
نهایتده عماله محوه دوشر

— عبدالحق حامد —

∴

حیوده قافله کشف ایتدی بر ادونه کولده
بر ارض حسن و صفا بر ظلمه دوشده

— جناب شهاب الدین —

∴

لطف و تعبیر حیوسنده ناچارلایه یاداتکرده

لسانمزده موجود "گزیده ولطیف" الفاظك اكثریت عظیمه‌سی لسانده شعرا ره الیسنه نامسه انتقال ایتمشدر. باقیه‌لر توفیق قدرته قالمشده بولوندن بولبول شاعرلریمز لسانه موجود پك چوق کلمه هدیه ایتمشلردر. شاعره نظمنده کی آهنك ایله آهنكی اوسلوبلر دینیله بیله جك حالده تأثیرلیه بازلیغی سیاهری حافظه آثارنقشه ایده‌ر. عجبا نفعیك :

اوجه هواده جسته جكاجانك تیغنده

آواز رعد وبارقه‌ده كم كناده اولور

بتمز برگره اوقویانده برانسانده بچوده "جكاجانك" لفظنی برداها اوقومق قالمسه‌ر ؟

عجبا نامق كمالك :

جلاده كندینی هر زره‌ده آلچاده بیلیر اولكیم

اوقاتانه كندی نفسنده ده عاره ایله ملامتده

بنده‌كه "ملامت" اولنو دیله بیلیرمی ؟

بلم نه دیمه رودم تفکرایتمه‌یه.

دم تفکرم ال هوسده دم حیاتمده

- جلادزاده اكرم -

توجه بر كوده ده بلكه آلتى عصر
بلكه اوندن ده فضله ...

نظمك كلمه‌لرى، نثرك كلمه‌لرندن داها ممتاز، داها مستثنادر. حتى لسانده نثرده غريب عد اولونه‌بيله‌جك بعض كلمات لسانده نظمده مرغوب اولور. زيرا نظم ياپانلر كه هر شيدن اول كلمه‌لرك حروفى آره‌سنده كى آهنگى دوشونورلر. مثلا «ايشته مژگان، ايشسز گوهر، تنخنج» كبى برچوق كلمه‌لر نثرك بياننده آزده‌سنده تجويز اولونه‌بيلير، ده نظمك لسانده آهنگلرنده ثقيل گلير. ايشته بو نقطه فصاحت بحثنه گيرمديكى تاليده لزومى قالدى، گوردكلره اولهجقدر. ز بورادن كلمه‌لرك ممتازيتى و غرابتنى موضوع بحث ايده‌جكز. نظمك كلمه‌لرى داها «ممتاز و مستثنا»در. چونكه اونلر اكثريا، حسيات شديده و رقيقه، تصويراتى سياحت خاطره‌سى بسوزلر «شعر»، نثردن زياده نظمده موجوددر. شاعرلر نظملرينى ياپاركن لسانك بوتونده مناسبته‌ده استعمال ايدرلر. متروك و يا مهجور كلمه‌لرى احياى اموات ايدرجسنه ميدانه چيقاريرلر، كلمه‌لرك مشهور اولانده معنالرينى ترك ايدرك غير معلوم معنالرينى قبول ايدرلر. بر طاقم الفاظى علوم و فنوندن آلرق ساحه‌ء استعاره‌يه گتيريرلر: شاعرلرك كلمه‌لرده اونلرك بك بويوك تصرفلرى، حكم مقتدى واردر. حتى هر

گیجه‌ده دكلك ایچریه یوقلادیم دییم گیبی

∴

گورلسوسن اولیوه ایسترسه‌كز كلمك داماده

دداملی آچیلانده دمشمه نقلك حسابلاتیه

∴

برامام چوق بیلیر اولورت حسابرده حكیم

توفیق فكرتك شعرلرنده :

بوكوره براز داها احتیاج چوره شكر ...

∴

مزالیمی اوطه صمت وتكوه ایله پرده

∴

دالغه‌لر بر جاناوار شانك قوردرسه جیلغیه

∴

دفتر بیله دیمز سلكه ادیه پارچه كاغد ده

∴

آچیق سیله ، خاوفیه ، فقط گرجك

آرالرنده توركجه كلمه‌لر چوغونه زمانده زير و زبر ايدلمشدر . بونك امثال عديده‌سنى لسانك نظمنك تعاملى بحثنده گوره‌جكز . بوگونكى لسانك نظمنده ايسه توركجه كلمه‌لر عربى ، فارسى كلمه‌لردن زياده نظر اعتباره آلينيور . اونلرك هجالرينى اوزاتمه ، بوزمه اجباره برلزوم حقيقى يه مستند اولدقجه تجويز ايديله‌بيلير . ثروت فنونده مكتب ادبك مقتدر ناظملرى ايشته بو حقيقتلرى ده بونلره شمول ويره‌جكلر تسليم ايده‌رك عبدالحق حامدك لسانك نظمنه دها زياده وسعتله برابر دها زياده اصابت ده بخش ايتمشلردر .

مثاللر :

محمد عاكفك اشعارندن :

اوطورمه‌دن ايچى ياغ باغلامسه بو دنيامزك
ياپيلمش اوسته بر چوغنه قاغدكه او دنيانك
ايلنده ياغلى شيئه قسمه ايده . گورونجه آدم

∴

خريطه‌دارى آچيلمسه الك اوته‌تايكم داما .
بياضى دوشلرله ياخود سياهى هيچ صورما

∴

بيلسن او دنيايه بانلركه آه چوجقلر آه ...

انکار اولونه‌مازکه بو « یاصمه ، سیاه » کلمه‌لرینی لسانمزه کلمه مؤنثه وقوعی
غایت طبیعیدر . شمدیکی لسان نظممزده بو کلمه‌لرک ممدود هجالرینی اخفاده
بر لزوم اولورسه اظهار ایده‌بیلیر . « مزار ، مشهد ، امام ، خوجه ،
کرداب ، کاغد » کبی برچوق عربی و فارسی کلمه‌لر واردرکه لسان تکلممزده ممدود
هجالری قالمامشدر . « شکر ، مصر ، زهر » کبی برچوق کلماتک ده حرکات
وسکناتی دکیشمشدر . بونلرک هپسنی شاعرلریمز تکلمه موافقه اوله‌رق یاپیورلر
ویاپه‌مالیدرلر . فقط ترکیب فارسی‌یه داخل اولونجه بو الفاظ بالطبع طبیعت
اصلیه‌لرینه رجوع ایدر . لسان عثمانیه انتقال ایده‌لی ممدودیتنی ضایع ایتمه‌مسه
هجالری مقصور اولمیه و دکیشمه‌مسه حرکات حروفی تغییر ایتمک ده بالطبع
تجویز ایدیلمز . « خیال ، انفعال ، شهید ، دقور » کبی بونلرجه
بیکلرجه کلماتک ممدود هجالری لسان تکلممزده اولدیغی کبی لسان نظممزده ده بالطبع
ممدود قالیر وحرکه‌لرده عیناً اولدیغی کبی محافظه اولونور .

غرائبدندرکه نظم قدیمده عربی و فارسی کلمه‌لرک طبیعت اصلیه‌لری بر
تعصب نوعی عاده ایله محافظه اولونوب طورورکن تورکجه کلمه‌لر استحقار
اولونمسه و باقیسنک ظهورندنده اول بیچاره تورکجه کلمه‌لر جنده‌لرداذاتیله‌-
رده اوزانه عربیه‌یه توفیقه ایده‌کلدیکی کبی باقیه‌ده صوکره ده تاشناسی ملتک
ظهورینه قدار لسان نظممزده فصاحت و بلاغتک زیاده عربی ، فارسی کلمه‌لرده

لسانمزده کلمه‌لری لحاظاً نظراً تلفظ و قرائت اعتباریله لسان نظمه اصول قبول ایدیلدیکنی سویله‌یه‌بیلیرز :

نظم قدیمده عرب و فارسی کلمه‌لر اصلی . دکلهجه‌لری ایله حرکات و سکنات ، بو کلمه‌لر لسان عوامده قالدیلر استعمال ایدیلدیکی بوتون بوتون تورکجه‌لشمش ایدیلمه‌لریله ، نظراً محافظه اولونوردی . نامق کمال ، عبد الحق حامد ، رجائی زاده اکرم کبی بیوک شاعرلریمیزله بو طرز اداره اقتضا کوسترمشلردر . عادتا تورکجه عد اولوناجق درجه‌ده کلمه : سیاه ، خاصه ، حماله ، کبی کلمه‌لرک کمال دلچسبلری ، « شکایت » ، « امرشادنه » کبی الفاظک ده حرکات و سکنات قطعیاً محافظه اولونوردی . ثروت فنون شاعرلریله عربجه‌لی بونلری قبول ایدیلمه بیلن الفاظک حقنده غایت دقیق و معتدل بر دستور ده تطبیق ایتمشلردر :

عرب و فارسی کلمه‌لرده لسانمزده استعمال ایدرک تورکجه‌لشمش اولانلری ترکیبده اخلال ایده‌جک لسان نظمنده حصولی تلفظ تدریجاً قبول اولونور :

بر باصه‌لرده برده مایلی ابریشمه

— عباس شروانکیه —

سیاه ... لرده ... ایلک

— توفیق فکرت —

لسان نظمك صورت تشكلى

كلمه‌لر. — تركيبلر. — تقديم وتأخير. — ايجاز وقصر. —
اطناب وحشو. — تتابع اضافه. — مزج اوزانه. — ترتيب
توافق.

لسان نظم حقنده شيمدى‌يه قدر سويلديكمز سوزلر نظمك آهنكنه عائد ايدى؛ شيمدى لسان نظمك ناصل تشكل ايتديكنى موضوع بحث ايده‌جكز. مادامكه نظم يازمقدن مقصد آهنكى تأمين ايتمكدر، بو غايه‌يه وصول ايچون لسان نثرده اشكال تحميل سنده قواعد اشكالنى ده قبول ايتمك ايجاب ايدر. شاعرلرك لسانده بويله تصرفده حقلرى وارميدر، يوقميدر؟ وحقلرى وار ايسه نه درجه‌يه قدر وارمقدر؟ ايشته شمدى بو مهم مسئله‌يه نظر دقت آله‌جغز:

كلمه‌لر. — عجبا شاعر كلماتى نظمك كلماتى اوله‌سنده تلفظ وقرائت اعتباريله تغير بولونورمى؟ عوام عصر اوزانده مجبور كوره دوكمز كبى نظمده بر چوق تصرفلره، مسامحه‌لره جواز ويرلشدر. فقط بونلرك مقبول اولدقلرى معلوم ايكن، ديكرلرى مردوددر. وشو عصر اوزانده ايكنجى مساواته، بر چوق تأثيرله كلمه اولدى. بوكونكى لسان نظمز ايسه هر حالده نظامى تشكيل ايدر. بويله‌ده بويله تصرفات ومسامحاتى تكرار موضوع بحث ايده‌جك دكيلز. كلمه‌لرك

چونکه بو قاعده عصر تنظیماته گلنجه‌یه قدر لسانده نظمک هر صفحهٔ نظامنی قافیه عائد اولدقده بولندیغی محاسن صنائعی اولدیغنده مفقود ، معایب ایسه سی زیاده‌سیله موجوددر .   ذاتاً شمدیکی حالده مقصدیمز لسانده نظمک تاریخی تکاملنی یازمق دگل حال حاضری گوسترمکدر . و نظم جدیدی ایجاده تطبیق ایتدیگمز اصول تقییدی و تحری نظم قدیمده ، زمانه نظراً اعتباریله آنلری تشریحله . تطبیق اولونجه قوافی قدیمه‌نک بر توده محاسن و شوائبی ظاهر اولیور .

قافیه‌لر اختیار ایدرك كوزل بر آهنك ایله التقا ایتملیدر .

مستغلیه اوباره‌ده «بوآلو» «صنعت شعریه» عنوانلی اثر مشهورنده قافیه‌یی شو صورتده بر فارجیت ایله اجمال ایدر :

«شاعر ایستر قوتلی ایستر علوی هانكی موضوعی تصویر ایدرسه ایتسین ؛ ذوق سلیم دائما قافیه ایله هم آهنك اولمالیدر . ذوق سلیم ایله قافیه‌نك بیهوده اولدقجه بربرندن نفرت ایدر كبی كورونورلر ؛ قافیه بر اسیردر . دائما امر عقله مطیعدر . شاعر اولان اوكا ایجه ارامغه بذل همت ایدرسه فكر قافیه‌لری بولمقده قولایجه مهارت پیدا ایدر . او ، عقل و منطقك ایجاباتنه كمال سهولتله منقاد اولور ؛ و عقل و منطقی اخلال دكل ، تأیید ایلر . فقط قافیه اهمال اولونورسه عاصی كسیلیر ؛ و اوكی یاقه‌لایه‌بیلمك ایچون شاعرك فكری آرقاسندن قوشمغه مجبور اولور .»

*

* *

قافیه بحثنی خیلی تفصیل ایتدك ؛ فقط دها زیاده‌ده تفصیل ایدلسه شایاندر . زیرا یوقاریده ایضاح ایتدیكمز كبی نظم ایچونده روح ثانی اولان قافیه‌نك صحت و مرضی روحی اولیه اولان وزنك حیاتی آهنكی تأمینه یاخود امحا ایدر . كوستردیكمز مثاللر حسبیله نظم جدیدیمزده منتخب ؛ نظم قدیمی موضوع بحث ایتدك.

دوغمشدی نیزه مهر منور

مستغرق نوره اولمشدی خاور

ایتمشدم اوده بر قهوه آلتی

- اسماعیل صفا -

صحیح بر حالده یازامدیغم بر شاعرک اوینده قهوه آلتی ایتمسنده بحثه قالقشماغی ذکر اولونمیشی! لکن نه یازیلمیه‌لم «قهوه آلتی» «قار آلتی» یه قافیه مقید اولمیور.

بر چهره اولدی قارشمده پیدا

یا قدم یا انسان یاخود ملکدی

انسانده لکن بر خوب سیما

یوقدی یقینی یا کلندی کلدی

- اسماعیل صفا -

یالکز دینه نه کلدی صوکرا بردن کلدی» یازمه «ملکدی» یه قافیه مقید بو مقدمه باشقه نه معنا افاده ایدر؟

شو ادبیج مثالله ایله اکتفا ایده‌لم. کوریلیورکه قافیه مقیده ابتدالری شاعرلری کولونجه ایدن بر التزام حالنده در. نه حالده بولنورسه اولسون غیر طبیعی قوافی مقیده ایله بر آهنک تام وجوده کتیرمکه چالیشمقده ایسه بیهوده

فقط سزك كبی شهزاده بر بيوك چلبی

بردمی كوكلی بر اتحاف لبلبی

ايشته شو مثاللرده ده قافيهٔ مقيده ايله سزلك بر نظم بيوكك بر محوله تعبه اولديغی آكلاشيليور. آنجق ادباكرانك آلتنده بيچاره نظم ايكيلر، سنديلر، بوكولور، ازيلير قالير. حالبوكه، حقيقی بر شاعرك نامی اوغرنده اوليه بيلوره بيلكلره، فداكارلقلره، نقصانلره، افراطلره دوشركن اولمق توافق مقيده ايله يازديغنه تأسف ايتمك قابل اولماز.

لسانه نظمی تعليم ايچون بازيچهٔ شعر ياپمق ايستمك قابليتمكيسنی لاهوتی آيله ابتداده عبد الحق حامد كبی بر ادبی قافيهٔ مقيده ايله بر منظومه‌لرده‌ده — هر حسن، تماميله نه قدار بيچاره تأثير جلبنی آلتده تشويه اولونسون ده!

بر دقيقه اوليدم ايسترديم

في الحقيقه اوليدم ايسترديم

— اسماعيل صفا —

ايكنجی مصراعده بر حشو ... عبارتده ... تشبيه ايدهمزكه «بر دقيقه» ، «في الحقيقه» قافيه‌سنی ايشته بو ايچون ياپمشدر!

«سحرگاه بلبلی» شعرنده:

هر يرده ايچمه گيتدی قالدی المك

گیت بول سنی هر گیجه گیزلجه
ممشکلده گیت اول گیس دگیشنه

∴

حوجه نه حقارتدر آی آفتسن
تاریخی یازامدیغم یاپامادسن

∴

یعنی بیک آلتونده بیکر التون
هم هر بریسی برالکز التونده

∴

- تخت شاهی یه بوگون داهی وکیلنا اولدیغه -
اولدجه قیلمنه احیوه مقتل ظلمی اجراده

∴

اجبار ایله ایتمکده تعدی و تنغص
کوشنده خفی سرولر ایتمکده تفحص

∴

بیلمم نا حصل ارطسه بنم تزییغه اوچمقدار
ایتمکده ارقیتو بزی آلدایتله اقوار

منفعتی نه‌سی؟

— خارجه حاکم

اولسونده اوراده نفسه حاکم

* *

گوز یاشلرم ایواه یغولدی

هپ گیتدی خیال اولدی هیچ اولدی

* *

— تشریف ایدیکز شویله ....

— بر آن صوڭ

— امر ایدرکه دنیا اوله هپ سزڭ

* *

— گوزلرمی بو رخساره سمیخ

بو رعشه نه‌دن

أ

— رعشه دگل بو

* *

کیت بول سنی هر کیمسه گلسنه

هم شوله گیت اول کیبی دیگسنه

آچاردی بلكه بو آقونه نوبه سوداده
قوشاردی گلیر بزه بر طفل نازنینه دیرکیده

— حسین سعاد —

ایشته سویلرده قافیه‌لر ضعیف، مشوش، بر بادبر حالده‌در. حتی بعضیلرنده قافیه یوقدر. مثاللری بالالتزام تکثیر ایتدم. چونکه آهنکلی حاصل ایده‌جك تجربه‌ده نه غریب تصرفلره، تحکیملره، غفلتلره حتی آهنکسزلکلره دوشولدیکی آنجاق بویله نمونه‌لر کورمکله اکلاشیله بیلیردی. ساده قافیه‌لرده کوردوکمز بو نقائص و شوائب مقید قافیه‌لره بالطبع داها زیاده کورولور.

قافیهٔ مقیده‌نك بزده مبدعی اولان عبدالحق حامدك شعرلرینی آراسه بوکا یوزلرجه مثال بولونور:

فرهادی بولوب ایتملی ملزم
کیمدر بوقادینلر؟

نه که الزم؟

**

ایتمز یا غضنفر بولی اعلاده
جلادده او طرزهله میلاده

**

اسلافمك روحنى دخى اوكرنمك

ايكوده جاليشيردى ؛ غروب يلديزنك

اوداقى كبى كوره‌ديكيمدى .

— ضيا كوك آلپ —

فقط ايسترسه‌ك بيلمم كه اڭ حسن خياللرى آرا

. . . .

شو تنها جنت عشقك حريم سينه‌كاهنده

— جلال ساهر —

آلهنك بامدادينه جهانه نموده اولور

سوير زواللى يولجى يه بر نغمهٔ حضور

— فائزه عالى —

محيط ظلمت آلود حياتده تنها تحده

ايلين تورسه فر حضور ده مشكل بر جرمه ديدا

— فائزه عالى —

اوتكنه ياحزينى مثنا خشنقتيه دكسترزدى ؛ خايه،

سطر امديش بر صراحه نغفلده .

— فائزه عالى —

ایلك بشیکی ، وطنی شو صاف افقك آلتنده

سنك غریب آدکلشك

اوزلر دیکی جبلر بوداغلرك آدینه

— محمد امین —

قصب اوزری وار ایدی ، بیجا بر تورك یارا دامه

قولقمی یاپیقیم

شوائشلی باغریمه بر بولدوزده قلب قویاده

— محمد امین —

آه اوفقلم بلرده

قانه صاوورانه تبیلر باقانه کوزلی کورایده

اوکچیدیز ایللرك

ایصلوه جانلده دونکارلر جیکه لری کلیدلر

— محمد امین —

— سنه قلبنز سنك ملالی سنك کنجلکك حیاتی ؟

— عشقلرمی ؟ بر نفسله صوبولجه بوشیلر

بریانانه داغ آتشیله کومورکبی قارادی

— محمد امین —

کەلالیفەدە دیسەم بر عشق احمد

ـ عبدالحق حامد ـ

گوزللك قابل اخفا دگیلدر .

بونك دە خارجنده جسته لدر .

ـ عبدالحق حامد ـ

منظور اولیور بوزیرده آفاقده

هر نظرەدە نوردە دە پارلاقده

ـ عبدالحق حامد ـ

آه اوگوزلرله نظاهرەیوگونده گریلرك .

شو شیر ماه گریزانه شوردونه بریولەده

یعدیشوب بنده قالاده صولوق نظری

. . . .

ـ حسینه سیرتی ـ

اودنده قابلی برال تکله یه اوگنج قیزلر

خلال حرەدایه مشبوع اداقرهنولیالر .

ـ محمد امینی ـ

ودیدنه کە تقوم کلیفت .

جلاله

ایتدك بنی برده سنده كبی ابهامنه

زینب

جلاله‌یه یاپیشمیه‌نه ابهامنه

عبدالحق حامد «زینب» ده شویله یازیور: «ابهامنه» لفظنك كندی قافیه‌سنده اولدیغنی سویلیور! قافیه مقیده خاطری ایچون ده لغت ایجاد ایتمك لازمه کرکدر.

خود بخود صورمه ینم شوردن آن
وطنمده بوسمه یوقمی کللرده

— عبدالحق حامد —

کلمکله بر قیز یانکه
قاچمده دوشرمی شانکه؟

— نامق کمال —

آرتق چالشمه چاره‌ده
دشمنله کل کیر آره‌ده

— نامق کمال —

کوردم دم صحنه دشمنیك نشیمه

آیکنجی مصراعك قافیه‌سنی کورمك مجبوریتنده‌یز ؛ بو ده حسن المطلع مسئله‌سی دکیلدر . مصرع ثانی ، مصرع اول اولسه‌یدی بو محذور وار اولمازدی . چونکه « غزل » ك حركهٔ خفیفه‌سز تبعاً « ما حصلی » حركهٔ خفیفه ایله اوقوردق .

اوده کوره اول عملیاته چیقار کسه طبه
اوده کلمشدی ؛ فقط یولده نوبتی غلبه
ایده‌رك ویرمدی بیچاره‌یه بردم راحت
دیدم اوغلم نه‌یه کلدك هادی کیت مکتبه یات

ـ محمد عاکف ـ

بو « راحت » ، « یات » قافیه‌سی ده پك فنادر . زیرا برنجی مصراعده « راحت » کلمه‌سی ، « ر » حرفنه اجباری ذمه ایله ویرلیه امالهٔ دن دولایی ، ضروری اوله‌رق قاعدهٔ عربیه ایله اوقونور ؛ بو حالده ده « یات » لفظی « بیت » اوقونمالیدر که بیت مقفا اوله بیلسون .

⁂

قوشلر البسه‌که هواده یوزر
بزه یرده اولور نا یولسوزلر

ـ عبد الحق حامد ـ

⁂

لسانمزده نظم ایچونده روح ثانی تعبیرینه شایان اوله‌مز. قافیه‌نك قوانینه طبیعیهٔ آهنكه تبعیت ایده‌مییه‌رك یاپیلمسه اولانلری سمعی قته اودرجه‌لرده کراهه کلیر. اوقادار منحوس ثقیل اولورکه بر ذوق سلیم صاحبی کوره بویله بر نظمی اوقومق بیله چکیلمز شکنجه‌لر ردیفنده‌ی قبیلندندر. بو نظریه‌یی الیه‌یه دوکمه نظملرده ده مثاللر کوسترمه‌جکز. ویالکز بر ایکی ادبی حقنده ایضاحات ویره‌جکز آرتیق دیکر مثاللرده آهنکسزلکك قولایجه تعیینی ممکن اوله‌جقدر. چوجوقلغمزده هر شیئی یازمقده، برازده هرپیازدیغی بکلمك سیئه‌لرنده قورتوله‌مادقلری ایچونده الك بویوك شاعرلریمزك، الك مقتدر نقادلریمزك شعرلرنده بیله برچوق دفعه، عادتا مستکره قافیه‌لر بولونیغی سویلمك مجبوریتنده‌یز:

حیاتمك قاله‌جقدر یکانه ماحصلی

خیال وحس ایله مالی کزیده بر غزلی

— توفیق فکرت —

بو قافیه فنادر. چونکه «ماحصلی» لفظی بر قاعدهٔ عربیه‌یه تبعیت ایده‌رك «ص» حرفنه فتحهٔ خفیفه ویریل، لسانمزك تلفظی تبعاً بوحرفه فتحهٔ ثقیله ویره‌رك اوقورز؛ «غزل» لفظنده ایسه «ز» حرفنك فتحه‌سی خفیفدر. شو حالده «لی» برنجی مصراعده ثقیل، ایکنجی مصراعده ایسه خفیف اوقونور. دیمك اولویورکه بو بیتی انشاد ایدرکن برنجی مصراعی اوقورکن

حكمت كبی او شبهۀ معقول ايچنده زار

وجدانه كبی بو تحفۀ الهامه نائل

سن جمله ، كوردوكز بنی شايانه تسليت

بر مقبرم غبار ايله كيردم بو محفله

ايواه يك كوريسكز ايواه يك كوزل

حرمت بو عشقه بدل و بی مماثله

يارب نه دن بو طيفه كه توقيف ايده ربی

كيمدن بو شی كه يارديم ايده ر بو مناجله

چشمنده عمق كوردن ، لساننده صمت مرك

كيردكجه بزم وصلته بر حوزه ظلال ايله

بولسلته زفاف قبا اكلوه كليرلا

مستقبلم كليركبی سمت مقابله

ايشته شويله . چونكه غايت حسته بر قافيۀ مقيده اون دفعه تكرار ايدلسه اوطقله برابر هيچ بر زمانده اجبار طبيعت شائبه سی حس ايدلمز . مشهور حكمت بدايع محررلرنده كوريور ديورلركه « قافيه بويله ابداعاته باعث اولنجه شايانه بر ستايشدر . فقط بولونماسی شكل اولور » . قرائن مقيده دكل ايدزلك آره سنی دولدوره جق بدايع شعريه در .

آلماز بوكى جوشلرم خيالم

انسانى نه‌در بو جهل مظلم

§

قانده آقنزده رايت ظفرده

معدود اولیور بوزیب وفرده

آنده اولدیلر سفرده

بواوردو چیقاردی برنفرده

عبدالحق حامد بعضاً اشعارنده مسکن اوله‌رق مقید قافیه یازمقله برابر بیتیق مسکتیه اوقوتمامقده موفق اولمشدر .

مثلاً ده :

ایلر بوی جهانده دلالت ایدله

بر دیگری ظلامده تشکیل عالمه

گر یاده اولور گوره دنیا ارثی فرح

خنده اولور باقیه بو جادوی هاله

آنده چیقار سلسلهٔ ارواح ارتباط

بو شنده گلیر شیمهٔ اشباح سلسله

حکمت دگیل سما دگیل اما که عقله

ایت دگیل ملك دگیل اما که نازله

«صحرا» دیه :

سودایه اویماسه سوسلک فرضا

انسه ممکنمی دکل آنی ارضا

∴

اشتهانک زمانی جزم اولونور

یه دار الطعامه عزم اولونور

∴

سنی بالطبع کچینه انسان

البته ایلر اوزونی استحسان

ـ عبدالحق حامد ـ

«اشبه» دیه : یا ره بو نه شورش و قیامت

هنگامه حشره می علامت

اول نفس حریص پر لئامت

ایتمزمی بو لغزه ندامت ؟

§

بر نام آلهجق پادشاه معظم

دنیالره قایلدیلر معظم

او وحشی ساحلی تحدید ایدن طاشلر حذاسنده

- رضا توفیق -

شیمدی یه دك قوافی مقیده نك مقبول و موفق اولانلرینه مثاللر کوره لم :

« مقیده دن »

ادراکمی مشغله وقف قیلدك
طوتدم سنی اوستمه ییقیلدك .

∴

یارب بو مزاره یك درین دن
عمقا دیلر سکا قرین دن .

∴

حین هانك دکیل مزار دلبر
نسیانده اولدیغی ایکنجی مقبر .
نسیانه او اصل مقابر
نسیانه او مستقل اکابر
بر رکیده ده بو نسب مضمر -
او جمعده مزار دیده مزاره
جانانه او فرشته مسفر

عبدالحق حامد

شکسته اولور کوچوجک خنجریله بر قنادک

— توفیق فکرت —

ای دیدهٔ حوادثه کی کوز یاشلری سنده

بکدی آجی جهلرله زهرلر بوده ارتق

— حسین سعاد —

ای شانلی دیوارلر ، سزه اولمز قیله برکوله

بر قهقهه کوروده ، سزه نه یه نسیانه کومولدک

— امین بلند —

بیوح ، یاوح یوکلده ویسه کوکوکول ، سینه ، قلب ، روح

صباح خنده خنده کملری ، قاچیق بیز بیز شوخ

— حسین سعاد —

برکوشماو قهقهه پروردی فلسفه‌لی

. . . .

دیدار کذب وجهله توکوره مکدی سنجه نه

— جناب شهاب الدین —

هنوز کوده دوغماده سیارکرده ، انکبه فضاسنده

. . . .

بیلیرم هیچ قده ، ایشانُ صوکرا بزم یول بلكه اوزونده
هله دیکلمه آزیجق آغلا شیلانه بوغونسكُ

— محمد عاكف —

حاسیسه خیال و روحی حاسیسه قوجا فلاسیه
خولیای عشقه وصفتی ز مرد قانانادكُ

— توفیق فكرت —

اولنه‌لر ، سویشه‌لر اما موقتاً
سوڭ سقوطه باشلادی اوچ هفته‌ بکمه‌دن

— توفیق فكرتك —

سنڭ ای موت ، اوت یالڭز سنڭ زیر جناحکده
خضوع ایلر بو مخلوقات ایچونده بر ثبات لی فرد
ویره‌ر سنڭ بر حضور سرمدی بر نوم بی رؤیا
مصونده هر قهر و دردڭ احتمال انتباهندن

— فائق علی —

زمان اولور که دوشونکلرده اشته او یره‌رم
معکّرم اوزمانه بر ثناله بکزه‌یه‌کیم
علیل و بیکس تماشا خانه‌ی بر که

بوراده اولدیغی كبی حركات توفیق ایده‌ده عربی و فارسی كلمه‌لرله تورکجه الفاظك تقطیعی بالطبع مستحسندر .

شو مثاللرده هیچ نظره آهنگ اساسنه استناد ایده‌رك قبول ایتدیكمز قافیه شكللری دها زیاده خیالی تأثیر اولونه بیلیر ؛ تكمله . قافیه‌لك روحنه انفاذ نظر ایدیلنجه بونلری بولوب كوسترمك آساندر ؛ آریجه سماعی قافیه‌لره كلنجه : بونلر ده یكی شاعرلریمزك اشعارنده پك لطیف اولانلری چوقدر ؛ هله توفیق فكرت ، اسماعیل صفا ، محمد عاكف كبی مقتدر شاعرلریمز سماعی قافیه‌لرك اك كوزللرینی بولمشلردر :

آفاقه دوغ ، اوكسزه شوماهی پرلحن
سونسون ده شو بدأ

— توفیق فكرت —

برقوچ اعتماد آچیلیر یوكسلیر هبانه
یوكسلیه دوشر : یا ترقی یا انحطاط

— توفیق فكرت —

— بیلمه‌ین ، اوغلی جبهه‌ده وردی یكرمیسنده بو صباح
— كاشكه بن ده اوده اولسه‌یدم اسقایته‌م وای وای

— محمد عاكف —

بی‌شبهه ایدنجه قلب و جانه

- استاد اکرم -

بو ابیاتده‌کی قافیه مقبولدر. چونکه جانه کلمه‌سی تورکجه‌لشمش ایسه ده اوعا لفظنده ده صوکرا «ه» حرفی ترکیبه داخل اولدیغیچون عربجه اولور.

اکلمه مایلر اویقوده او مباهات ایچونده

دخل ایده‌مزلر سکا فریاد مباهاتک ایچونده

- توفیق فکرت -

قافیه‌سز کبی کورنور. ونه بو بیتده کمال مرتبه‌ده بولونمسه بر قافیه واردر: ایکنجی ده مصراعده ایچونده لفظنک الفی ماقبلنده «ده» حدفنی ویرده کمال خطابه وصل ایدیلیور. اولدیغیچه «ده» حرفی تکرار ایدیلمسه اولمیور.

سینه‌ده بر اعتقاد دیده‌ده اکرام ماده یه

هر بیری خیره مایل سکا بر اعتقاد دیدیه

- جناب شهاب الدین -

بو بیتده ده تورکجه بر کلمه عربی بر کلمه ایله یاپیسیله بیلن ماهرانه اولماها قافیه یاپیلیور.

یاتکز بر املسز وجودده

بر ناقصا هبلک ایچنده

- فائق عالی -

بو بیتڭ قافیه‌سی بر کلمه‌یه کندندن مشتق بر لفظی علاوه ایده‌رك یاپیلمش اولدیغندن برابر جائزدر . فقط مشتقات قافیه اولورکن توالی ایده‌مز . مثلا بو بیتده « بولنمش جیك » قافیه‌سی علاوه ایدلمشدر .

بر آوزده بولنمش جوجوقدی . . . تکمه او بر لوحه ایدی
اویله بر لوحهٔ ماتم که اولوم ایدی .

- محمد عاکف -

بو « ایدی ، ایدی » قافیه‌سی توافق حرکات قاعده‌سنه موافق اولمامقله برابر مقتدی شاعرلریمزك نظر قبولنه اولدرجه عادتا تقرر ایتمشدر .

بر قاتلك اجباری بولنسه‌ده کوره‌یدیکم آه
جبری دکیلم اولسم الساه نه حوصم واه

- محمد عاکف -

بو بیتده‌کی قافیه‌ده آهنگ اعتباریله معلولدر . فقط « دار » کلمه‌سنده‌کی « ایدی » کلمه‌سی کبی عذعذوك حوکه کثرتی دره برلزوم بوم اولدیغندن شعرامز « دار » ی ممدود هجالر ایله قافیه یاپیورلر .

یادیته شعرنده :

اول آه حزین عاشقانه

. . . .

وحركه‌لری بودر .

تقطیعك آلتنده سیلمه‌مسیدكی اشباع

برلوزلو كثافتده عبارت بولونان لواح

ـ توقفه فقرتی ـ

قافیه ایكی جمع عربیده یاپلمسه اولیغله برابر كوزلدر . فقط بویله جمعلرك تمادیسی تجویز اولونمامالی . مثلا : « آفاق ، اسرار ، انوار ، ازهار ، اغیار ، اشرار ، . . . الخ » كبی برچوقده جمع تكسیر صیغه‌سنی بربری ولی ایده‌رك تقفیه ایتمك جائز كورولمز . سعدالله پاشانك عربی جمع مؤنث صیغه‌سیله یاپلمسه براوزونده شعری واردركه قافیه‌سز عد اولونمامالی .

آه ای پیر سرسفید خزینه
سنی كورمكله ایشته آماجم
نه برچوقده تأثراته سوینه

ـ توقفه فقرتی ـ

بوراده كوره‌دكر « خزینه ، سوینه » قافیه‌لری ایدی . چونكه « خزینه » لفظنك حركه‌سی لسانمزده مقصور اوقونور .

اوزاقده شمدی سونوك دلفلرله یوكسه‌لن
سمای غربه آزه‌ده محتشم بویوك یوكسلك
ـ حمدالله صبحی ـ

اوچ حرفی متحد ایکی کلمه بولونمق نسبةً قولایدر ! بو قافیه‌شنویده بیله‌نك مقیّد.
نظاملریمزك قافیهٔ مقیّده ایله بیله معاشرلق قالدی . دوشندکلری کبی ردلور
هله غزللرده ، منظوملرده اولدیغی کبی مسلسل بر قافیه ، مقیّد اولنجه
جمعیت نادراً محافظه اولونه بیلیر . الیسته بو سببله درکه شولایه قافیهٔ مقیّده‌یی
بر ایله حالنه کتیره مکلیدر . شاعر عبدالحق حامدك یاپدیغی کبی اشبو نظره کبی
اوتوزده اوتوزده قافیه‌لری سراپا قوافی مقیّده ایله یازه رق بر قطعه بیله
ساده قافیه‌یی تجویز ایتمه‌ملك لسانده‌کی نظمی آکثریا برباد ویرانه ایدیور .
شمدی شو نظریاتی اشعاره تطبیق ایده‌لم ؛

غروب ایدوب ده کونش بر وزیلی تازه کبی
چوکونجه مغربه روحك مماتی اولسه ده <u>ظلمت</u>
چیقار یاقینده کی برکلبه‌دن ده جنازه کبی
پریده رنگ تحسّر ملول بی <u>طاقت</u>
— باقلسه حسنه صبح شبابده تر در —
باقلسه وجهنه هم رنگ شام اسمردر —
بورو دیکنلر ایچنده خیال ذی <u>وحشت</u>

— توفیق فکرت —

بوپارچه ده کوره دوکر نادر مصدریلی قافیه‌لری بکیزره ! چونکه اوچ دانه‌ده

و مشوشه برچوق قافیه قبول ایدلمه ملیدر .

قافیه‌لرده حرکه‌لرك «ممدودیت و مقصوریت» اعتباریله توافقی خفت و ثقلیجه توافقندن بلکه داها مهمدر . مثلا : ممدود اولان یا الفسنی و مقصور اولان تورکجه مفعول به یاسنه قافیه یاپمق نه قادار فنادر . بوکا آنجاق بر بیتده ، اوده بر حال منشایا افاده ایچون ، تحمل اولونه بیلیر . یوقسه « افنا ، ابدی ، ایدمکا ، اوی نوره دن ، ذوقی » کبی قافیه‌لری برآره یه طوپلایه‌جق قوه ساحره‌یی عادتا تحرسه ایدر . ثروت فنونده‌کیلر اوبله قافیه سمعه عائددر . دستورینی قبول ایدر ایکن بعضه کجلر حرکه‌لرده‌کی مد و قصری نظر اعتباره آلمایه‌رق «خیال آرا ، کاهنده ، اجرا ، اودا ، تنویم ، بنم ، تصویر ، بز » کبی قافیه‌لر یاپمغه ایسه شتابلسه‌ده بوتون شاعرلر بونلری قبول ایتمه‌مشلردر .

«قافیهٔ مقیده» مع القدیم مقبول و فقط نادر ایدی . بونی بزم نظمزده عبدالحق حامد تکثیر و اتمام ایتمش و اك زیاده اسماعیل صفا کندیسنه پیرو اولمشدر . قافیهٔ مقیدهٔ اهل نظمك تأثیری ایچون پك زیاده عائد اهمیتی ایسه ده اجباری طبیعتله قبول ایدلدکجه روح شعر اولان صفایه بربار ایتدیکنده نغمتی ایکنه آفت اولیویریر .

قافیهٔ مقیده‌نك طبیعتی محافظه اك زیاده شنوی شکلنده قابل اوله‌جاقدر . ایکی

کر یاده » کبی کلمه‌لرک سکزینی دخی بر جهرایه دیزه‌رک قافیه یاپمامالیدر.
بو نلری نفس کلمه ده‌ده اولدیه « سلطاده ، بنزاده ، عرفاده » کبی « ا ،
ده » لرایله تحتنجه یاپیلمه لازم کلیر .

بر جیفه ده بولنونامده « فاجر ، نزار ، شاعر » یاپیلور « مجهول ، معلول
مشغول » کبی عربی کلمه‌لرده ده نهایت ایکی اوریج قافیه یاپیله بیلیر .
عربی جمعلری قوشلدیه‌رق بر قصیده یاپیلور . بر ترکیب بند یازیلسه ده نظم
جدیده کوره مقبول دکیلدر . مثلا : « آثار ، اشجار ، انوار ،
ازهار » کبی هم « جمعدات ، ذوقیات ، مؤمنات ، آفات » کبی
جمعلری قوشلدیه‌رق بسه اوده بیت یازیله ماز .
« جمع مؤنثلرک » بر ردیف یاپه تقفیه‌سی بیله موافق دکیلدر .
ثانیا : صوک حرفلرک ماقبلنده که حرکه خفت و ثقلت و ممدودیت و مقصوریتی
اعتباریله فرقلی اولمامالیدر . مثلا : « همت ، خدمت » قافیه‌لری ایدر ، چونکه
« ت » لری اولدینچه اول کلمه « م » حرفلرینک حرکه‌سی فتحه خفیفه‌در ؛
حالبوکه « حقیقت ، ملت » قافیه‌لری ثقلادر ؛ زیرا برنجیده « ق » نک
حرکه‌سی فتحه ثقیله ، ایکنجیده « ل » نک حرکه‌سی فتحه خفیفه‌در . بو قافیه‌لری هیچ
یاپیلمامالیدر . دینیله بیلیر : دیکر کوزه‌لی قافیه‌لر آره‌سنده بر ایکیسی ، هله بر
معنای متشابه افاده ایتدکجه ، تجویز اولونور ؛ فقط هر حالده بویله معلول و

تدقیق ایدەرك كوسترمەلیدرلر :

اولا قافیە تشكیل ایدەن صوڭ حرف بر ادات اولمامالیدر . ادات اولورسە
عینی معنایی تكرار ایدەرك تعریفمزە مغایردر :

مثلا : « اوی ، قلمی ، هكتی » كلمەلری مجرد « ی » حرف مفعولیتك
تكرارندن دولایی بربریلە مقفا اولەمازلر .

« اشعارم ، استادم ، وجدانم » لفظلری دە متكلم میمنك تكراریلە
بربرینە قافیە یاپیلمش اولماز .

عربی كلمەلردە لواحق اولان « تا ، مصدریت » كبی بعضا ادات بو قاعدەدن
مستثنادر . زیرا لسانمزدە بونلر ادات اولمقدن زیادە « نفس كلمەدن بر حرف »
تشكیل ایدییور . بناء علیه « محنت ، ملت ، خدمت » كبی كلمەلر قافیەلیدر .
شوقدر كە لسانمزدە ذوقه هنوز بوكوندن واصل اولدیغی مرتبهٔ نزاهت و
همت بویلە قافیەلرك زیادەجە تكرارینە مساعد دكیلدر .

بزجە دە بویلە « ت » ایلە نهایت بولان ایكی اوچ كلمەنك قافیە تشكیلنە جواز
ویریلورسەدە یكرمی اوتوز كلمەنك قافیە یاپیلمسی هیچ دە موافق كورولمیور .
نامق كمالك « كوردك احكام عصری مغرق صدق و سلامتدن » قصیدەسی
كبی مقفا بر شعر بوكون نظم ایدیلەمز .

فارسی كلمەلرە ملحق « ا ، ان » دە بو قبیلدندر . « بابالان ، خندان ...

آكلامادن اكمل انسانلر
آنجاق ارواح شاعرانه آكلار

«روبشوده» شعرنده

ایشته شاعر اعظمك بعضا بیتلرنده بویله قافیه‌لر كورولور. ثروت فنونجیلر ایكاله ادبیاته باشلرنده توفیق فكرت بولونوب اونلر سماعی قافیه‌لری كثرتله قبول ایتدیلر. «صدقسز بر قافیه پرور» اولان اسماعیل صفا بیله بونی تجویز حتی بر مقاله مخصوصه ایله لزوم قبولنی تأمین ایتدی. استاد اكرم ده دستورینی وضع ایتمش ایدی، سماعی قافیه‌لر قطعیاً قبول اولونمازدی.

قافیه‌نك سماعی اولماسنده كی اصابت محتاج اثبات دكیلدر. قوه سامعه‌یه عائد بر ذوقه قوه باصره‌یه عائد بر ذوقك ترجیحی قافیه‌لرده توافق اشكالی آرامق عبث بر تعصبدن باشقه برشی عد اولونه‌ماز. حروف عربیه‌نك مخارجی حیله‌سی نظر اعتباره آلمق ده شكلا قافیه‌ی بلا لزوم بر رعایتكارلقدر. قوافی جدیده البته قوافی قدیمه‌دن داها منطقی، داها «ذوقی»‌دیر. و بویله قوافینك قبولی لسان نظمی خیلی افاده‌ده وسعت بخش اولمشدر. لكن «قافیه سمع ایچوندر» دستورینی لزومندن فضله توسیع ایچون ایماله تغییرینه غیر معقول بر افراطه التزام ایتمك اقتضای اجتماعه تمسك اولمامالیدر. بنا بر این بیكی قافیه دستوریله نه دیمك اولدیغنی ایی اكلاملی قافیه‌لری، نه قافیه‌ده ویردیكمز قافیه تعریفنه توفیقاً

نه قادار تعجب ایدرسیکز دیکر قدمای شعرامز قافیه‌ده رسم خطک محافظه‌سنه افراطله ایله اعتنا ایدرلرکن‌ده قافیه‌نک روحی اولان توافق اصواتده غافل ایمشلر کبی بر چوق فنا قافیه‌لری تجویز ایدرلردی :

« اکرم ، اعظم » ، « حقیقت ، علت » ، « محقر ، گنده » ، « افزوده بولنده » ، « معاصی ، باسق » ، « اعتماد ، بقا » ، « برانه ، حرانه » « نهانه ، اوه » کبی بونلرده فنا قافیه‌لر اونلرک شعرلرینی دولدورردی !

ایشته بونلره بدل بر زمانلرده اکرم بکک « قافیه سمع ایچوندر » دستوری نهایت ویرمشدر .

سماعی » دیکلر قافیه‌لری هرکسده اول و فقط نادر اولرق عبدالحق حامد بک یازمشدر :

برجمله سکا هم دونیسه ترک لب
آه قوپدیکی آه معشوقه کم بیله

« طارقه » ده

زینب

عمرم اولدیغه خواب قریباً

هما

بیله آه ! سنک والده‌کم بیله

« زینب » ده

الفبامزده کی « ب ، ث ، ح ، خ ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع » حرفلری مخارج اصلیه سنی غائب ایتمشدر . بز بو حرفلری عربلر کبی تلفظ ایتمیز . عثمانلی لهجه سنده « ث » نك « س » دن ، « ح ، خ » نك « هـ » دن ، « ذ » نك « ز » دن ، « ص » نك « س » دن ، « ض » نك « ز » دن ، « ط » نك « ت » دن ، « ظ » نك « ز » دن ، « ع » نك « ا » دن فرقی یوقدر . بز « ب » حرفنی ده بعضا مقاملرده « پ » دن تفریق ایتمیز . مثلا : « اباء » ایله « آپسی » ، « الحاح » ایله « اکراه » ، « لذیذ » ایله « عزیز » ، « مقراض » ایله « یاس » ، « ایناصه » ایله « اپانه » ، « افراط » ایله « دهاقه » ، « محفوظ » ایله « بروزه » ، « برعه » ایله « ایاسه » ، « مذهب » ایله « هیب » ، تلفظده قطعا بربرندن آیری شیلر اولمامه ، حال بویله ایکن قدمای شعرامز قاعده عربجه حامدک ظهورینه قادر . بو دیلو « رسمی ، خطی » اولماملریله قافیه‌لری اصلا تجویز ایتمزلردی . آنلرک نظرنده بر فاده اوله روح بولوندرده . بر ایکی قافیه‌یه شایه تصادف ایدیلیرسه . بیله بو نظر کیری زمانلری ایچونده غایت مقدوح ومحل فضاحتدر . « حتی » ایله « اما » نك بربرینه قافیه یاپمق ده قدمایه کوره بر کناه ایدی . « هیچ » ی » ایله « ا » قافیه اولورمی ؟

* *

قافیه‌لرده، کرك بیتلرنده کرك مقطعلرنده، غنالری وایلری واردر.

قافیه‌لر، یوقاریده بیان ایتدیکمز «بربیته صوك حرفلرك عینی حرکه‌لی اولمه‌سی و یری آیری معنالی کلمه‌لرده بولونمه‌سی شرطیله تکرری» تعریفنه قارشی مطابق اولورسه بالطبع اوقادار ایی؛ بو تعریفدن قافیه آیریلیرسه اوقدرلرده فنا اولور. و بو قاعده‌نك بالطبع بر حدی واردر. بوکا تطبیقات ایله کوستره‌جکز. فقط بر مهم نکته‌یی داها اول موضوع بحث ایتمك لازم کلیور:

عرب و عجم اشعارنده و قاریسیده اسکی عثمانلی شعرلرنده قافیه، منه العدم هم سماعی هم «شکلی» یاخود «خطی» ایدی. یعنی صوك حرفلرك یالکز صدالری دکیل «شکللری» ده توافق ایتمك شرطیله قافیه‌لر یاپیلیردی. واقعا صداجه عینی اولورسه ایکیده اونلر ایدن حرفی یازیلمه‌سی قبیحدر. قافیه‌یی تأییده یارده‌ده یالکز بو حرف دکیل، ماقبلنده‌کی حرکه‌ده. فقط عینی صدانك بعضا حرفی تکریرله یازیلمسی ممکندر. مثلا عربی کلمه‌لرده «تنوین» نونه حرفیله یازیلماز: «موقتا» لفظنده‌کی خط اعتباریله اظهار اولونمایان بر «نون» موجوددر که تلفظ اعتباریله بوکا «بن» لفظنده‌کی نوندن هیچ فرقی یوقدر. صوکرا عینی صدانك باشقه باشقه حرفلر ایله یازیلمسی وقوع اوله‌بیلیر: تورکجه‌ده بولونان «ذال» ایله «دال» کبی. «شکا» لفظنده‌کی «ذال» حرفنك «آنا» لفظنده‌کی «دال» حرفنده صدا اعتباریله تفریقی ممکن دکلدر. داها صوکرا

قافیه‌نك لسان نظمده «لزوم مطلقنى» اثبات ایچون داها زیاده تطویل مقاله حاجت اولماسه گركدر. بونكله آلمان فیلسوفلرندن مشهور «هگل»ك حكمت بدیعه‌یه دائر اولان اثر معظمندن شو قاچ سوزى نقل ایله ختام ویره‌جكم:

«ایستر بولونان قیصه هجالرده، ایسترسه قیصه و اوزون هجالرده تشكل ایتسین. لسان نظمده وزن، تقطیع ایله تعیین ایدیلن اولچو «میزان» ماده‌جه بر تكرر، تمادى تشكیلیله اكمال ایشلر. قافیه ایسه بالعكس بر نقطه نظره گوره داها مادى برشیدر؛ فقط دیگر بر نقطه نظره گوره ده داها مجرد داها معنویدر. زیرا قافیه‌ده سامعه‌نك و عقلك دقت مخصوصه‌سى یك ساده اولمق اوزره عینى صدانك تكررى اوزرینه جلب ایدلمشدر. و بو صدالرده اكثریت اوزره افاده ایتدكلرى افكار ایله متناسبدر. ایشته بو دقت مخصوصه، بو موضوع انانیتك كندى موجودیتنى ادراك ایدرك كندى كندینى طانیماسى و فعالیت ذاتیه‌سنك بر انعكاسى ایچنده قالمه‌سنى محافظه اولماسیدر.

حكمت بدیعه هگل صحیفه ۲۰۴

«هگل»

بزیز تأمل ایدیلرسه آكلاشیلیر كه هگلك شو بر قاچ سطرلق سوزنده شیمدی‌یه قادار سرد ایتدیكمز قافیه مسئله‌سنك روحى مندمجدر.

اجزای عروضیسی مختلف اولان وزنلرده بو مطالعه وارد اولماز .
بونلرده وزنلر ایله قافیه‌سز شعرلرده یازیلابیلیر ؛ حتی مقصد شعرلر
بویله شعرلر یازیشلردر . لکن مادام که اجزای عروضیسی عیناً تکرر اولان
وزنلر ایچونده قافیه‌نک قبولی ضروریدر ، بو ضرورتی بولونان وزنلر تشکیل
ایتمک البته داها موافق اولور . خصوصیله قافیه‌نک انتظامی ال آهنکدار اولان
وزنلرده بیله آهنکی تأیید و تشدید ایدیجی قافیه‌سز شعر یازمق آهنکده هر
قوریتوملره نامشروع دیمکدر .

قافیه‌نک افادهٔ مرامی تصعیب ایتدیکی حتی بعضاً بو صعوبتک فوق‌العاده بر درجه‌یه
واردیغی غیر قابل انکاردر . لکن موزون و مسجوع یازمغه قولای برشی اولمادیغی
کبی لساننده نظمده مطلوب اولان سهولت دکیل ، آهنکدر . قولایجه افادهٔ مرام
ایچون لسان نثره مراجعت اولونور . شونی ده اونوتمامالیدرکه مقصدی بر
نظمک اسلنده وزن کبی قافیه‌ده تأمین آهنک ایچون بر واسطه‌ده اولیور . بو
اولدیغنی استدیکی کبی اویناتمق ، قوللانمق ، طورودرمق اویه قدرتلک
آرزو و سنه تابعدر . بونتده مسئله « جمعیت و آهنک » قانونلرینی بربرلیه
امتزاج ایتدیره‌رک بریک اغورینه اوبرینی محو ایتمه‌رک برموازنت محفوظاتنده
ترتیب کلام ایده بیلمکده‌درکه انک بدعتکارانه نظملر ، اوابدی عد اولونان
اثرلر ایشته بویله یازیلیر .

تماماً تطبيق ايدر. ذاتاً بو سايه‌ده وزنك تقطيعات متماديسی ده
يكنسقلقده قورتولمش اولور.

اوزان عروضيه‌يه گلنجه: بونلرده ممدود و مقصور هجالر موجود اولديغی ايچون
وزن عروضی ايله يازيلمش قافيه‌سز بر شعر حساب بنات ايله يازيلمش قافيه‌سز
بر شعردن داها زياده آهنگداردر. چونكه ممدود هجالر ايله مقصور
هجالرك مزجيله كلامده يكنسقلق قيريلمش اولور. فقط اجزای عروضيه‌سی
عيناً تكرر ايدن اوزانده ينه بر يكنسقلق واردر. مثلا: «مفاعيلن
مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن» وزننده اجزای عروضيه‌يی تركيب ايدن
هجالر اولا بر مقصور، ثانياً ايكی ممدود شكلنده ترتيب اولونور، روح بربرينه
نسبةً يكنسق اولمقدن قورتولمش ايسه ده ايكنجی جزء عروضينك عينی صورتده
مرتب هجالردن تشكيلی بو جزئك برنجيسنك عينی اولور، روح بر قسمنه وابسته بولونده
دولايی هجالر آره‌سنده محسوس اولمايان بر آهنگ، اجزای عروضيه آره‌سنده
بالعكس بر زياده حس اولونمه‌سی لازم گلمشدر. اوقات ذكر اجزای عروضيه‌سی
بربرينك عينی اولان بر وزن ايله قافيه‌سز بر شعر يازيلرسه سامعه عادتا
نفرت بخش ايدر. «بحر طويل» شكلنده قدمای شعرانك يازمش اولدقلری
شعرلر ايشته بوندن دولايی تحمل‌فرسادر. قافيه‌نك وجودی ايسه مستقل
بر تكرر ايله بو يكنسقلغی قيره‌رق آهنگی تأثيره تميم اولور.

هوا آچیق گونشه صیجاقده
بو کوده گزمك خوشسه اولهجق

"صیجاقده" ، "اولهجق" لفظلرینك صوکنده‌کی "جق" ، قوه سامعه‌مزه
بر آهنك القا ایدر . چونکه وزنه غیر تابع بر مستقل تکرردر !
کلمه‌لرك آره‌سنده‌کی "فاصله" نه اولورسه اولسون بو تکرر مستقل ثابتدر .
وزنی اونوتسه‌ده قافیه‌نك تکرر مستقلی ؛ قافیه محتاج اولدیغی بولونده
بولونده نفعی هر ایدر .

باغچه گوزلی هیچ روزگار یوقده هوا آچیق گونشه صیجاقده
هایدی گلك هپ چیقالم بو کوده چوق چوق گزه‌لم بز

ایشته بو بیتده کلمه‌لرك د . د . د . د . د . د . تقطیعنده حاصل اولدیغی آهنك
نزد منده فضله دوام ایتدیکی ایچون بر تکرر ده زیاده «یکنسق بر تکرر»
حالنی آلیر ؛ ذوقه یرینه کلالت بخش ایتمسی ده هانه زیاده ملحوظدر ! هله بر بیت
یرینه بر قاچ بیت ترتیب اولونورسه یکنسقی تحمل فرسا درجه‌یه واریر . حال بوکه
بیتی قافیه‌لی اولهرق :

باغچه گوزلی هیچ روزگار یوقده هوا آچیق گونشه صیجاقده
هایدی گلك هپ چیقالم بو کوده گزمك خوشسه اولهجق

شکلنده یازارسه‌ق قافیه‌نك تکرر مستقلی قوه سامعه‌نك احتیاج ذوقنی

(٢) هوا... آچیق ... كونش .. صیجاق

هایدی گلك گزه‌لم .... بز

بو صورتده ایسه مخاطب ، متكلمك «هوا» ، «آچیق» ، «كونش صیجاق» سوزلری آره سنده عینی مدت ؛ «كونش صیجاق» دن صوكرا داها آز ؛ «كزه‌لم» ایله «بز» دها پك چوق توقف وقتل ایتدیكنی حس ایدر.

(٣) هوا آچیق ... كونش صیجاق ....

هایدی گلك .... گزه‌لم بز .

سوزی بو شكلده سویلیه‌ن بر ذات ایسه مخاطبنه هیچ آهنك القا ایتمش اولور. چونكه هر دورت جمله‌نك آره سنده عینی زمانده توقفی اختیار ایتمشدر. حالبوكه جمله‌لر آره سنده «عینی زمانك اختیاری» «مجبوریتی» معنالی آهنك قید ایتمكده باشقه برشی دكلدر: متكلم برنجی صورتی افاده ایتمك ایستیورسه نه یاپار؟ فرض ایده‌لم كه متكلم هنوز بر آز مدر، هر كلمه دن صوكرا توقفه مجبوریتنده در. فقط سوزنی شویله سویلیه‌جك:

هوا... آچیق ... گونش ... صیجاق...

هایدی.. گلك .... گزه‌لم... بز .....

بو سوزده بر آهنك بقاسیله تأمل قابل اولور؟

شیمدی سوزك ایكنجی قسمنی تغییر ایده‌رك اونی شو حاله كتیره‌لم:

مصراعلرڭ دكل ، كلمه‌لرڭ بربرندن تفريقی ايچوندر . صوڭ هجالرينی
تلفظ ايدرجه اوقدر توقف اختيار ايتمك ساده بر لسانله تكلمده بيله منفرداً
جائز دكلدر . حتى بز بر كلامڭ معناسنی مخاطبمزه نه قادر ايی آكلاتمق
ايستر ايسه‌ك او كلامڭ اجزای مركبه‌سنی ، الفاظی اوقدر بربرندن تفريق ايدرك
سوزلريمزی دانه دانه سويلرز . لكن لسان نظمده لسان تكلمڭ وقفه‌لری
عجبا وقوع اوله بيلورمی ؟
اول امرده بو مسئله‌يی حساب ايتمه‌دن يازيلمش نظملرده تجربه ايده‌لم :

هوا آچيق كونش چيقاجق هايدی كزه‌لم بز !

كبی بر سوزی بر قاچ دفعه سويلمك قابلدر . كلمه‌لرڭ بربرندن تفريقنده
اختيار ايده‌جكمز زمانلره نظراً آره‌لرينه كوچوك نقطه‌لر وضع ايده‌رك
بو سوزی يازه‌لم :

هوا آچيق ...... كونش چيقاجق .... (١)

هايدی .. كزه‌لم بز .

شو صورتده توقف اختيار ايده‌رك بر متكلمڭ لساننده مخاطب اولان « هوا
آچيق » ديدكدن صوكرا « بر خيلی مدت » دوشونديكنی ، « كونش چيقاجق
» ديدكدن صكره « آه ، ها ايشته » ، « هايدی » ديدكدن صوكرا ده بيلمه
آنه قابل ايتديكنی آكلارز .

یاپیله بیلیر : چونکه مصراعلرده کی اختلاف تکرارک التزام اولونمادیغنی کوسترمکه کافیدر . اشعار قدیمه مزده بوکا بر چوق مثال بولونه بیلیر .

واری بر چاره‌یه ده بویله بر « عربی : جسد »
محکمه اولماز بوکا تقدیر بر « فارسی : قیمت »

زینهار دیرجه قالماسینه یانه « آچیق »
واعجبا حیده کلمسینه یانه « دوغانه »

کبی :

شو ایضاحاتده قافیه‌نک معنای حقیقیسی ، ماهیت صنعتکارانه‌سی آکلاشلمشدر . فقط عجبا شعرلرده قافیه‌یی داها طوغرو بر التزام اولونور ؟ اذن آهنگی قوه سامعه‌مزه نقلمه کفایت ایتمز می ؟ قافیه‌سز شعرلر یازیلسه داها قولای اولمز می ؟ بو حالده بز بوکونده بر اعتیاد قدیمه تبعیتله قافیه‌پردازلغی التزام ایده‌جکمزده یالکز موزون اولارق نظم اشعار ایده‌مز می یز ؟

ایشته بالاده آکلاشلمسی لازم کلن بر مسئله داها ! فکرمزده نظریاً آهنگه استناداً ایضاح ایده بیلیرز : نظمده آهنگک تشکیلی وتقرری ازمنه معینه‌ده تکرار ایتمکده اولان حرفلرک اقسام مخصوصه‌یه تفریقنه وابسته ایدی . شمدی بو تفریقی عجبا نصل یاپیله‌جقدر ؟ هیچ شبهه یوق که بعض کلمه‌لرک نهایتلرنده توقف ایده‌رک

چونکه بو تعاقبده اثر تفکر داها واسع تعبیر ایله «اثر حیات» یوقدر. طبیعتڭ بشر
ذی حیات اولمایان هر شیئڭ سسنده، مادیات وجمادات قابیلیتی سوقیده در. بر روزگار
گبی، ییلدیرم گبی. ذوی الحیوة اولمایان عناصر مادیه ده ده گاه وبیگاه
هیچ بکلنمز غرایب آهنگ تصادفاً ذوی الحیاتڭ آثارینه بڭزه دیگی ایچون ده بزه خوش
گلیر. یوقسه یاغمور شلاله سنڭ، بحر عمانڭ آواز غلغله داری بزه نه قادار القای
دهشت وعظمت ایتسه. بو سبب حالرده بز ذوی الحیاتڭ آهنگلرینه مشابهت
بولونمامسنده قطع نظر — هر حالده بر بولوطڭ اوکسوز وطاغلرڭ قورقولری قاهر عزلری
تقلید ایده گیده قوه سامعه مزه بخش ایتدیگی ذوق ودهشت وملایمتی القا ایدرز.
صوتڭ حرفلرڭ باشقه باشقه مقدارلر کلمه کلملرده ده اوکلماتڭ اجزاء اصلیه سنده ده
اولمیرق تکرارده ده بو قابلیت سببسنه بر لزوم بیلمدی. مثلا تورکجه ده
«در» اداتِ خبر «یور» مضارعه «مسه» ماضی بر خصوص مثاللرده.
شعرده «انساندر، عاقلدر، بیلیورلر، عالمیدر» و یا «گلیوردی،
گیدیوردی، سویلیوردی، گوریوردی، اولیوردی» و یاخود «گورمسه، قالمسه،
سومسه، ایچمسه» لفظلری بر حیثیه ده یازلسه قافیه بر تکریر التزام ایدلمسه اولورکه
بو اداتلرڭ هر کلمه ده معناسی بردر. وبوراده تکرار ایدلن «ر، مسه» حرفلری
نفسی کلماته ده اولمایرق مسامعده کلمده هر گوزده عین معنالری افاده ایتدیگی تکرار ایدیلیور
طوررلر. ایکی یره معنالری مختلف اولسه بر کلمه اولسه تکرار ایدیلسه ایلک اصلی قافیه

و قديم بر قانوندر آهنكده . عوام ، آهنككي ضرب امثالنده ، مكالمات
يوميه سنده قافيه ايله اظهار ايدر : « آريجه آچشم ؟ آغزيسز بالشم » ،
« كوله قوشوكر ، كلير باشيكه » الخ كبي هم توركجه كبي ، عجملرده ده قطره
قابلجه و بناءً عليه آهنكه ، اولمايان لسانلر ايچونده قافيه نظمك روحي ديمكدر .
قافيه نك منشأ قديمي حقنده بو درسده تدقيقات اجرا ايده جكز . شو قدر
سويليه بيليرز كه قافيه نك آثاريني اك قديم لسانلرده بوليورز قالبده .
قافيه ايچونده كوستره جه اولديغمز ايكي اساسلي شرط - تكرار صوتك حرفلرك عيني حركه لي
اولماسي و آيري آيري معنالي كلمه لرده بولونماسيدر . — عجبا قافيه بر قانون جميله
نشأت ايديور ؟ نظريه آهنكي تاكيل ايدرسه ك بو سؤالره كوزه ل جواب ويره
بيليرز . آهنك ، تكرارده دكل ، تكريرده حصوله كلير ؛ بو ايكي شرطه
رعايت ايدلديكي ده قافيه ده تكرار دوشونلمه سي اولور . في الحقيقه هر لسانده هر
صوت ايله نهايت بولنان بر چوق كلمه لر واردر ، بونلري فقط ياخود فقط
حرف نظراً صرف ايله ديرسه ك بر حسه تكرير ياپمش اولورميز ؟ مثلا « ناي » ،
« نوي » ، « ذير » ، « صرير » كلمه لرينه بر قطعه ده طوپلامش اولسه ق توليد آهنك
ايچون قافيه بر عمليه ذهنيه ياپمش اولورميز ؟ بر هيچ كبيدر ؟ اويله بر هيچ كه بر
چوجوق بيله بوني ياپه بيلير . قوه سامعه مز بويله بر التزام غريبه دن دائما
تنفر ايدر . « ر » حرفنك تعاقب ايتمسي بر حسه تكرير دكل ، بر تكرار قبيح اوليورير

اوزاق الله ایچون سندن بو یرده

— عبدالحق حامد —

بیتده قافیه «ه» حرفنک تکرارندندر . «ده» ایسه ملحق بر اداتدن عبارتدر .

نوریسی اوقونور بیلمیه هیچ

شاعرلکه آشنا میدر هیچ

— نامق کمال —

بیتده «ا» حرفنک تکراری قافیه‌یی تشکیل ایدر ، «میدر» ادات استفهامیله «هیچ» کلمه‌سی تأکیدیسی ایسه بو قافیه‌یه «ردیف» اولمشدر .

اوزرنده بریده ضعفی تزاید ایدیور

شبهه‌لر وجودی کیتدکجه تأیید ایدیور

— محمد عاکف —

بیتده «ی» قافیه‌سی و بر صیغه فعلیه اولان «ایدیور» ردیفی واردر .

ردیفک ایکی واوچ کلمه‌لیده یاپیلماسی ممکندر .

قافیه‌نک انواعی حقنده شو معلوماتی ویردکدن صکره روحی مسئله‌یه اماله نگاه ایده‌لم :

قافیه برچوق شاعرلرده حرف خلقتی آرهسنده مرغوب ملتزم و غایت طبیعی

بیتنده « ا ، م ، ت » حرفلری اوچر اوچر با تکرار ایتمشدر . ایشته بویله اولنلره قافیه‌لرده « قافیهٔ مقیده » نامی ویریلیر . قافیهٔ مقیده تعبیری : دها زیاده حرفلرک تکررینه موافقدر و اوته‌دن بری مقبول ایکن بو یولده قوافی‌یه فرانزجه‌دن ترجمه ایده‌رک « زنگین قافیه » دیمک مناسب اولماز .

قوافی مقیده‌ده دها حتی بش حرفک تکرری ده نادراً گورولور ایسه‌ده اک شایع و مرغوب اولانلری ایکی اوچ حرفک تکرریدر .

حرف روی مصراعلرک صوکنه کلمه‌لرک داها اوجه کتیریلیر . و مصراعلرک نهایتلرنده حرف رویدن صکره یا ادات یاخود حتی تام معنالی برکلمه عیناً تکرار اولنور ایسه قافیه‌لرده « ردیف » بولونمش اولور .

رمز بسم الله سر فیضندر افکارملک
نسخهٔ کبرای حکمت شرحیدر گفتارملک

- نامق کمال -

بیتده قافیه « ر » حرفنک تکررندن حاصل اولمش و « ملک » اداتی ایکی مصراعده ده عیناً بو حرفه الحاق ایدلمشدر . بناءً علیه بو بیتده « ردیفلی بر قافیه » واردر .

نه ایستدک حباب شباب سحرده

زیرا « ر » حرفنك ماقبلنده کی حرکه فتحه دکل ضمه در .

هوکده کی برحرفك تکرارندن حصوله کلن قافیه‌یه « قافیهٔ بسیطه » دینیلیر .

کلمه قافیه بربیتك هوکنده کی برقاچ حرفی ده تکرار ایله ده یاپیلیر .

ای نور الوهیتك ظلی عوالم

ظلك بیله اسرار ظهورك کبی مظلم

— محمد عاکف —

بیتده « ل ، م » حرفلری ؛

ای صحن مظالم اوت ای صحنهٔ عرا ،

ای صحنهٔ ذی شعشعهٔ هائله بیرا

— توفیق فکرت —

بیتده « ر ، ا » حرفلری ایکیشر ایکیشر ؛

گچوب شول ظلی سریع المرور

قریبه زوال اولدی فصل سرور

— عبدالحق حامد —

بیتده « و ، ا ، و ، ر » حرفلری ؛

یارب ، بو نه شورش و قیامت

هنگامهٔ حشره می علامت

— عبدالحق حامد —

اول امرده قافیه‌یی سویله‌یه‌لم :

عربیده «قافیه» کلمه‌سنڭ معنای لغویسی «قفا»یه معادلدرکه «انسه» دیمکدر . بو معنا مجازاً اولارق بر شیئڭ آرقه‌سی فقرتنی افاده ایدر . بو شکلده قافیه نظمڭ بر بیتڭ آرقه‌سنده کلمه اشکالی دیمک اولور .

قافیه‌نڭ تعریفی :

قافیه، مصراعلرده یاخود بیتلرده ایکی حرفڭ عین حرکه‌لی اولمق و باشقه باشقه لفظلرده نفس کلمه‌ده بولونمق شرطیله تکرریدر .

تکرر ایدن حرفه «حرف روی» دیرلر . حرف روی اکثریا مصراعلرڭ یاخود بیتلرڭ صوڭلرنده و بعضاً داها اولجه کلیر . مثال :

یا فاتحه یرده الحادیله حشر ایسه‌ڭ انکار
بار و باره دواری یوکسلسه بو هیسه هیکل اقرار

ـ محمد عاکف ـ

ایشته بو بیتده قافیه واردر . چونکه «ر» حرفی ایکی مصراعڭ صوڭنده نفس کلمه‌ده و ماقبلی مفتوح اولارق تکرر ایدیور . بو بیتڭ صوڭ کلمه‌سی اولان «اقرار» یرینه «انکار» یازلسه‌یدی قافیه یاپلمش اولمازدی . چونکه «ر» حرفی باشقه باشقه کلمه‌لرده دکل، عینی لفظده تکرر ایتمش اولوردی . کذا «اقرار» یرینه شاعر «زنار» یازسه‌یدی بو بیت قافیه‌لی اولوردی

"مفعول مفاعیل فعولن" ـا

نظم جدیدمزك اون ودها وزنلرنده اوچونجی كلیر. پك آهنكدار و رقصاندر. هیجانلی خطابلر، عاشقانه سرزنشلر، رقصان تصویرلر، حكیمانه منقدانه موضوعلر ایچون ده پك مساعد عد اولونور. نامق كمالك یاره‌نی ایلك وطن شرقیسی بو وزنده ایدی. حامدك، اكرمك، فكرتك بو وزنده ایله یازلمش غایت كوزل شعرلری واردر.

حالا باقیده بو وزنلرك متحولی عد اولونه بیله‌جك اون ده دورت تجاده.

مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن ـا

متفاعلن فعولن متفاعلن فعولن

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

كبی اون ده وزنلرك هر بری ایچون ده دیكر بر معیار استعمال بولنمق قابل ایسه ده بونكده بو وزنلر حقنده كلیاً متروك اولدقلرندن بونلری تكلیلده صرف نظر ایدیورز.

— قافیه مسئله‌سی —

مسائل نظمه عائد تدقیقاتمزه دوام ایده بیلمك ایچون ده قافیه‌نك اهمیتنی آكلامالی‌یز. بو قاعده‌ده سویله‌دیكمز كبی نظمك آهنكی وزن ایله برابر تكمیل ایدن قافیه‌در. و قافیه‌نك نظمده پك زیاده اهمیتی واردر. بو اهمیتك درجه‌سنی ایضاح ایده‌جكز.

اڭ ساده اڭ طبیعی نظملردن ، اڭ علوی اڭ هیجانلی شعرلره قدر ، بو وزنده موضوعلره تبعاً فوق العاده مساعد ، غایت آهنگدار بر وزندر . شاعرلرمز هجا وزننی هر شکل افاده‌سنی قبول ایدر . بونك ایچوندر که قدما شعرانك نظر قبولنی آلدیغی کبی رجائی زاده اکرم ، عبدالحق حامد ، جناب شهاب الدین ، توفیق فکرت ، محمد عاکف ، اسماعیل صفا کبی بوتون شاعرلرمزك دائره پیروانلری بو وزنده کنجلرك رغبت فوق العاده‌سنه مظهر اولمشدر . شاعرلرك مجلدات نظمیه‌سی بو وزنله منسوج ایمشدر . هله ثروت فنون مکتب ادبیسنه انتساب ایدن بوتون شعرلری بو وزنده ایله یازمشلردر . او قدر که گذشته استعمالده زمانه ایله موقعیتنده جلیلی غایب ایتمه‌سنه قورتولور :

اوزانك ، اوده بر داده اورده هجالری بو وزنه معادل عد اولنه بیلیر .

„ مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن „ یا

بو وزنده ده هجاده هجایه برابرلکی قدر شایعدر . فقط بلکه اوندن داها آهنگدار اولمغله برابر ، ساده سوزلره اوقدر مساعد دکلدر . علوی ، شدید ، حکیمانه ، عاشقانه شعرلره پك یاراشیر . بو وزنده یا قیلق مشهور سلطان سلیمانه مرثیه‌سنده ، فکرتك ، جنابك بوتون شعرلرینه قدر مجلدات آثار یازلمشدر .

هجا بنانده اوزنده اوده بری هجالری بو وزنه مماثل کبیدر .

„ مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن „ یا

« مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن » :

لسانمز نظم ایچون غیر مساعد اولمقله برابر اولدقجه آهنكدار بر وزندر . تصویر حسیات و علویاتده قبول اولونور . لكن قدمانك سوء استعماله اوغرادیغی ایچون بوكون متروكدر .

« فعولن فعولن فعولن فعول » :

غایت آهنكدار اولان بو وزن حسیات شدیده ، امواج علویه تصویراتنده ، حماسیاتده پك موافق ایسه ده لسانمز نظم ایچون اوقدر مساعد دكیلدر . بونك برده صوڭ جزء عروضیسی « فعولن » اولان شكلی واردر كه نظم جدیدیمزده ده مظهر قبول اولمشدر . قدمای شعرا طرفندن اولدقجه ابتذاله اوغرادیغی ایچون بوكون متروك كبیدر . معمافیه توفیق فكرت « یاغمور » شعرنده بو وزنی انتخاب ایدرك اجزای عروضیه نك تقاطع متمادیسیله یاغمور دامله لرینك فاصله لی سقوطلرینی پك كوزل تقلید ایتمشدر .

« متفاعلن متفاعلن متفاعلن متفاعلن » :

پك لطیف و رقصان بر وزندر . بو بحرله قلبك سرعتلری ، فكرك تلاطملری ، ایكی یانه یانه بایر ؛ طبیعتده كی امواج متحركه نك حسن تقلیدی ممكندر . فقط توركجه كلمه لرك قبولنه پك ده مساعد اولمادیغی ایچون نظم جدیدیمزده ده بر موقع طوته مامشدر .

معلم ناجی ، اسماعیل صفا بو وزنده ایكی اوچ شعر یازمشلرسه ده كندیلرینه كنج شاعرلردن هیچ كیمسه پیرو اولمامشدر .

« مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن » :

موافق، نظمده سهولت بخشه بر وزندر.

محمد عاکفک پك چوق چاتقم شعرلری بو تکله یازلمشدر. توفیق فکرتده «نفس» شعر مشهورینی و معظم شاعرک لسانی تقلید ایتمک ایسته‌دیکی ایچونده بو وزن ایله یازمشدر.

«فاعلاتن فاعلاتن، فاعلاتن فاعلن» :

قدمانک قسمنده سوء استعماله اوغرادیغی ایچونده بوکونده عادتا متروك قالمشده بو وزن ایله حسیات صحیحه، الواح علویه یازیله بیلیر. فقط اولدقجه کلفتلیدر. یکی شاعرلر آره‌سنده پك نادر اوله رق بو وزنه رغبت ایدنلر کورولور. محمد عاکفک بر ایکی کوزل شعرینه مصدر اولمشدر.

«مفاعلن مفاعلن مفاعلن مفاعلن» :

آهنکدار اولمقله برابر نوعیجه کلمه‌لری قوللانمغه پك ده مساعد اولمادیغندن یوکسك تصویرلر، علوی حسلر ایچونده موافق اولمادیغندن بو وزنده بوکونده متروك قالمشدر.

«مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن» :

حساب بناقلک اوده‌سه حکیلیسی بکا معادل عد اولنور بیلیر.

حسیات شدیده، افکار علویه‌یه، الواح معظمه‌یه غایت موافقدر. لسانده نظم ایچونده اولدقجه موافق و پك آهنکدار بر وزن اولدیغندن بو تکله نامق کمالک مشهور قصیده‌سی، عبدالحق حامدک کرسی استغناسی، توفیق فکرتک، محمد عاکفک بعض اشعاری کبی آثار مخلّده یازلمشدر.

ایله یازلمشدر . قدمای شعرامزده بو وزنه هیچ رغبت گوسترمشلردر .

«مفعول ، مفاعلن ، فعولن» :

حسیات شدیده‌یه ، علویات فکریه‌یه ، ساده تصویراته افاده ایچون پك الویرشلیدر . فضولینك لیلی مجنونی ، غالب دده‌نك حسن و عشقی ، نامق کمالك ، حامدك برچوق شعرلری بو وزنده‌در . عبدالحق حامد «اشبر» نده ده بو وزنی اختیار ایتمشدر . یالکز هنگامه و نغمه برابر «فعلاتن ، مفاعلن ، فعلن» وزنی قافیه‌سز لسانده نظمه مساعد دکیلدر .

«مفعول ، مفاعیل ، فعولن» :

طبیعتده‌کی هر نوع حرکاتی کمال موفقیتله تقلید ایدر . رقصانه وجد و شاعرانه افکاره وحسیات ایچون ده موافقدر . اك زیاده «عبدالحق حامد»ك مظهر قبولی اولان بو وزن ایله شاعر «زینب» تیاترو سنی یازمشدر . تکمیلی ده لسانه نظم ایچون ده پك موافق عد اولنه ماز .

«مفتعلن ، مفتعلن ، فاعلن» :

غالبا قدمانك کثرت استعمالی او غزل مانسنده ذوقلی شیلری متروك اولمشدر بو وزنده لطیف تصویرلر ، اکلنجه‌لی حکایه‌لر بعضاً ده علوم موضوعلری ایچون ده موافقدر .

«فعلاتن ، فعلاتن ، فعلاتن ، فعلن» :

ده ، لطیف تصویرلر ، حکایه‌لر حتی علوی هیجانلر اکثر موضوعلر ایچون غایت

«مفاعلن ، مفاعلن» :

رقصانه ، نشئه انگیز ، بعضاً دهشتلی موضوعلرده قبول ایدیلیر . حساب بانده بری هیچ تکلف ایتمیکز .

«فاعلاتن ، فاعلاتن ، فاعلن» :

ساده ، طبیعی شعرلرده شرقیلرده یازیلیسی موافقدر .

«مفاعیلن ، مفاعیلن ، فعولن» :

بوده ساده سوزلره یاقیشیر ، فقط ولوله‌جه آهنگداردر . عبدالحق حامد بکك شعرلرینك بر قاچنده بو وزنی اختیار ایتمشدر .

«مفتعلن ، مفتعلن ، فاعلن» :

شطارتلی ، رقصانه بر وزندر .

«مستفعلن ، مستفعلن» :

خفیف و لطیف ، آهنگدار بر وزن دیمکده ، ساده تصویرلرده ترجیح ایدیلیر .

«فعلاتن ، مفاعلن ، فعلن» :

قسمه وزنلر ایچنده هم عالی هم ساده سوزلر ، یوکسك تصویرلر ، طبیعی حکایه‌لر ایچون ده اك موافق اولانیدر . نا کره کلای و ویلادنی ، عبدالحق حامد بر چوق شعرلرینی خصوصیله «تزر» عنوانلی تیاتروسنی ، جناب شهاب الدین اشعارنده اکثرینی بو وزنده

گوستریله بیلیرسه ده شو ایکی وزنلی شعر ایله اکتفا ایده‌لم .

هر حالده وزنک قطعیتی اوزون نظملرده پک حائز اهمیتدر . بو یولک شاعرلرک اثرلرینی تدقیق ایدرکن انتخاب اولونان قالبک احراز موفقیات اولدیغنی و اوزونده همده انتخاب ایدیلن یدیلی زمانده نظملرک قالبک سقوطه محکوم قالدیغنی گوروروز .

اوزونلغی انتخابنده عبدالحق حامددن محمد عاکفه قادار . بونلرده بو یولک استادلری بالاتفاق قبول ایتدکلری بر نقطهٔ نظرده ، حکمت ایله تمامًا موفق اولمشلر «آهنگک و الفاظک سکوندن یا هیجاندن روح ایله تناسبی » در .

شاعرلریمز بعضاً وزنلری داها «طبیعی » داها « ساکتانه » بر طاقملرینی داها «آهنگدار » داها «مباهج » بولمشلردر . فقط بعضاً ده دیگر آره‌سنده فرق گورمه‌مش ایستیورلر ! حقیقت شودرکه حامد گبی ، فکرت گبی ، عاکف گبی لسانه نظمی قدرتی بارزه صفتلرینه رام ایدن بو یولک بارعلملری بو یولک شعرلرینی هانگی لسانده تشکیل ایله یازسه‌لر مکمل یازارلر ! معاقدینه بو معظم شاعرلریمزک اکثریتی آثارینی نظره ایدرسه‌ک وزنده مختلفه‌لرک ایکی موضوعلرده موفق اولمشلر قبول ایدیله بیله‌جکلری آزجوق گوستریر .

« فعلاتن ، فعلاتن فعلن »

ساده ، لطیف ، طبیعی تصویرلر ، حکایه‌لر ، شرقیلرده اختیار اولونور .

وزنده مدیده ستر هجا بکتا معادلدر .

یا قاره‌لره قید وعلوی ، بسوله آهنگ اوستنده

سکوت ای رعد وبرقا ، ای هرصدحرص وأمل ، ای شائبه
بونلوده انبای خلقت اک مظلم برده لر
بولو کیمه هرکوچوک تفکر کده بر عالم ویابرکور

شو علوی ساحل بی خواب وراحت ایسته غیظ وافتاده
دور دور قارشکده — هرشیده اوزاقده هرشی دونه‌جکور —
ایکلمک بیلمیه جبهۀ مغرور صخره‌لر !

— توفیق فکرت —

ایشته بو صورتله کوچوک بر منظومه وار . بو شعرده فکر اساسی ده هیکل معنای
فورطنه ترکیبنده «ایکلمک بیلمیه جبهۀ مغرور صخره‌لر» دورحاسنده بیلنارتدر .
معانی فیه بوکوچوک فکری شاعرانه تیه ایجونده یاپیلمش کوچوک منظومه ده اوزون
بر وزنده اختیار اولونمشدر . چونکه رعدلی برقلر ، فورطنه‌لر تصویر اولونه‌جقدر .
بونلر قیصه بر وزنله تصویر ایدیلسه یدی منظومه اوزانیر ، کوچوک برقلره ده
بو بوجلک بر جیوه یالکنسه اولوردی .
قیصه واوزون وزنلرک بربرینه ترجیحنده معیار اوله رق ذهابیک جوق کلیکلر

كبى جانلر رنجى سوداملك

نفسمده پاك خيالڭ دوشيرم

- جناب شهاب الدين -

شو منظومه‌ده ده فكر اساسى ، هر قطعه‌ده گورولور . شاعر رنجى سوداسنى اونوده مادیغنى سويلمك ايچون كنديني بر تابوته رنجى سوداسنڭ خيالنى ده بر نعشه تكزه تيور . ايشته بو كوچوجك بر فكردر . بويله بر فكرك افاده‌سى ايچون تطويل مقال ايتمك بر نوشه حموله يوكلتمك قبيلندن اولور . بوڭا اوفاق بر مقدمه يا پيلمه‌لى ، شعرك چوجوق حكمى چيزيلمه‌لى . قيصه بر وزن ده بو وظيفهٔ صنعتى تماماً ايفا ايدر .

هيكل سمى

شو افقده قويامه بر حزن شاقله ظلمتك
پریشانه بر بولوت حالنده تتره كسه بواديم ،
زديده ، حزنى عكسى صولغنله رعد صولار آه ،
قملدار بر سياه اژدر كبى آغوسنه واديم

بو نوده آفاق استيعابيه‌ده بو لشلقم ناتشنده
خيالر كزه‌ر . هيب بر يره خوار مستقل
بورومش ، مقتبس احساسلر ملمعى بر هيكل

اولسه‌یدی پاپاتیه عائد اوله‌رق احتمالكه برقطعه یازاردی ؛ فقط بوندن دها بدیع برمنظومه یازه‌مازدی . زیرا پاپاتیه حقنده اوزون اوزون سوز سویلمك كوزه‌للك اولور .

ایلك محبت

مرغ عشقك بولنوده ترانه‌لری
اندرون حرمده اهتزاز ایتدی ؛
لحظه‌یی آیرق بربهار اثری
گبی برموسم آیریلوب گیتدی . .

بیلیرم بن نه در بو رنك حسی :
مرغ عشقه سكوت لازمدر !
شمدی قلبمده برلطیفه گبی
قالمده انجلادر برنغمه نشئه‌در ،

گرچه بن شیمدی بر فتور سكوتده
قوشارم آرقه‌سنده ایامك ،
آه یا آه سوگیده اوزاقلاشیرم ؛

سوتك شلاسنه برپاتوته

یاپراقلری قیویر قیویر ،
اوده آیری بر كوزللك !
بوی بوس بویونده هپ ایچه‌جك !
هم كوزل هم ده نازلیدر .
كلیسه‌یوزلو پاپاتیه‌لر ،
آلتینه كوزلو پاپاتیه‌لر

§

دونه‌طاراپس ، طاه‌دیانه
طاه‌بویانه هپ برابر
دالغه دالغه ایكیلیدر !
فرح ویررلر انسانه
كوزل یوزلو پاپاتیه‌لر ،
آلتینه كوزلو پاپاتیه‌لر

"شرمیه" دن

ـ توضیح مكتب ـ

پاپاتیه‌كبی مینی مینی برچیچكی یازمق ایچونده شاعرك قیصه بر وزنده اختیار ایتمسه اولماسی طبیعی دكلمیدر ؟ اوزونجه بر وزنده اختیار ایتمه‌ده

وزنده دولده ویمده ایچونده سوز سویلمه‌ملی ! سوز سویلمك ایچونده وزنه قبول ایتملی . قدیمی شعرامزك بو حقیقتده ناصل غافل ، یا ذلها طوغروسی ، متغافل ! اولدقلرینی «لسانده نظمك نظاملی» بحثنده کوره‌جکز . شمدی ایکی اوروج شعر اوقویه‌رق شو سکز پی تنزیره چالیشه‌لم :

پاپاتیه

بهار اولسونده ده سیر ایدك
ناصل سوسلر بایرلری
زمرد کبی چاییرلری
یوزه کلنلسه اونلاذیه
کلسیه یوزلو پاپاتیه‌لر
آلتینه کوزلو پاپاتیه‌لر

٢

تارلالرده خوش کیده‌ده
صاری ، تورونجی ، پنبه ، بوره
برچوقده دلبر چیچکلر اولور ؛
نیجه دلبرده حسنیده
کولر یوزلو پاپاتیه‌لر
آلتین کوزلو پاپاتیه‌لر

— وزنلر ، موضوعلر —

ایستر مرکب ، ایستر بسیط اولسون ؛ ایستر قیصه ، ایستر اوزونده بو-
لونسون بر وزنک اختیارنده هر شیدن اول « موضوع مسئله » نظر اعتباره
آلینیر . لسان ، نه قدار آهنکدار اولسه یینه فکرک شکلندن ، بدنک
جسمندن باشقه برشی دکلدر . هر فکره کوره برشکل ، هر بدنه کوره
برجسم اولور . بو حقیقتی ایراد براهینیه اثباته حاجت بیله کورمم . شکل
و فکرک تناسبی یالکز وزنده مرعی دکل ، بالطبع وزنلرده ده جاریدر .
شکلک فکره تبعیتی تحققه ایدنجه وهلهٔ اولیده قبول و تسلیم ایدیلیرکه کوچوک
فکرلر قیصه وزنلر ایله یازلمالیدر . موضوعک هیئت عمومیه‌سنی خصوصیله افکاری
ادا ایچون ترتیب ایدیلن پلانک اجزاسی تفصیله مساعد ایسه اوزون وزنلر
ترجیح اولونور . قیصه وزنلر اوزون منظومه‌لر ، یاخود اوزون وزنلرله
کوچوک شعرلر یازلمالیدر . دیمک ایسته‌یورم : اوزون منظومه‌لر برچوق
کوچوک فکرلرک اجتماعندن حاصل اوله بیلیر ؛ بناءً علیه قیصه وزنلر ایله ده یازیلما
لیدر . نتیجه‌جه برشعرده مثلا برقطعه‌ده بولونه‌جق برایکی فکر بولونمامی
قابلدر ، او زمان ده اوزون وزنلر ترجیح اولونور . بزم اکلاتمق
ایسته‌دیکمز « مهمهٔ صنعت » شوندن عبارتدر :

یازیله آکنجسه ، بیر قسمی عادتا تحمل اولونه‌مایه دیگرلری دوشمشدر .
حالبکه « فاعلاتن » اجزای عروضیه سندن متشکل وزن بسیط موجب استکراه
اولمدیغی قادار سوء استعماله اوغرامشدر .

ایشته بو ایکی مهم سببک تحت تأثیرنده اولارق اوزان مرکبه یا ترجیح ایدن
مقتدر ناظملریمزی تقلید ایدن گنج شاعرلرک ده عینی وزنلری اختیار ایتمکده هم
اولمالرینی ده سویلرسه‌ک اوزان مرکبه‌نک نظم جدیده اسباب شیوعنی هم
تعیین ایتمش اولورز .

نظم جدیدمزک ایکی بیوک استادی اولان توفیق فکرت ، محمد عاکف شعرلرینک
یوزده طقساننی بو دورت وزن ایله یازمشلردر . مع مافیه فکرت مرحوم
موضوعلرینه توفیقاً اوزان بسیطه دن « مفاعیلن » و « فعولن » اشکالی
متوالیه سیله بلکه کوزه‌ل شعرلر یازمشدر . « مفاعیلن » وزننک
تکریرینه رغماً ، غایت آهنکدار . و دیکر اوزان بسیطه نک کافه‌سنه مرجح اولدیغنی
سویلملی یز .

محمد عاکف ده « فاعلاتن » وزنی ایله حسن تصرفه موفق اولارق ایکی
وزن ایله ایکی شعرلر ابداع ایده بیلمشدر .

یکیلکی باشقه بر اینجه‌لك آرار . داوولده یکیلکه آلشمسه بر کویلو جوجوغه بر داغ التنده کمانچه‌یی ایشتمکه سوقه اولونورسه آز زمانده صوڭرا داوولی سسنده نفرت ایده‌جك حاله کلیر . دیمك که آهنگك حد ذاتنده درجات مختلفه‌سی موجود و قوه سامعه‌یه کوره متفاوتدر .

بوکونده اڭ زیاده نظر رغبت اولدیغنی کوستره‌لم :

فاعلاتن مفاعلن فعلن

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

وزنلرینك بر دیگری ده «مرکب» در . اجزای عروضیه‌سی متفاوت اولانلر . اوزانده مرکبه‌لرك اجزای عروضیه‌سی عیناً تکرر ایدن اوزان بسیطه‌دن داها آهنگدار اولماسی مرکب وزنلرده بشرك طبعاً تغیراتیکی «یکنسقلی و تمادی» نك قیرلماسنده منبعثدر ، بونده مشتبه اولونه‌ماز . شو قدر که اوزان مرکبه‌نك صوك زمانلرده ترجیح ایدیلمه‌سی آهنکدن باشقه سببلرده واردر :

اولا : بو مرکب وزنلرده تورکجه کلمه‌لر داها زیاده سهولتله یازیله بیلیور . و شاعرك طبعنه کوره محافظه‌یه امکان حاصل اولیور .

ثانیاً : اوزان بسیطه نظم قدیمزده حتی شکلی مکتب ادبك نظمنده یازیله

بر دهانك زیاده ایکی بیتده ده عبارت شعرلرده قبول اولونمسه بر طاقم اوزانده واردر که « رباعی وزنلری » نامیله بیلینیر . بونلرده اجزای عروضیه‌نك بعضی حرکات و اجزاسی اسقاط و تبدیل اولنور : ان مشهور و معتاد اولانلری شو ایکیسیدر .

مفعول فاعلات مفاعیلن فع

مفعول مفاعیل مفاعیلن فع

بو رباعی وزنلری قدمای شعرامزك بر طاقم شعرلرنده یاپیلمشدر ؛ امثالنی آشاغیده کوره‌جکسکز . لکن دوره جدیدده شاعرلریمزك هیچ بری هنوز ثروت فنونده ارکانه رباعی یازمامشلردر . اونلر ، بو ایله قدیمه دکونك اوزانیله شعرلرنی معقده‌لیسر نثری قبول ایتمکی ترجیح ایدیورلردی .

عروضه سیاللری قالیشدیریلیرسه داها بر طاقم وزنلر خصوصیله اوزانه وضع اولونماده بر چوقده اصطلاحلر کورولور . لکن بونلرله اشتغال عبثدر : یوقاریده ایضاح ایتدیکمز ایکی اساسی بیلدکدن صوکرا هر وزنك هرکس نه قولایجه تقطیع ایده عجبا بعضی اوزانك دیکرلرینه ترجیحی آهنکلی ایلکنده ده فنالغنده ده باشقه سببلر وارمیدر ؟ ایشته بر سؤال که جوابنی قولایجه ویره‌بیلیرز . شبهه یوق که آهنگك قانونلرده بر تکامل تابعدر . قوه سامعه‌مز تأثیرات مختلفه جیعیه و محیطیه ایله کسب رقت و نزاکت ایتدکجه اصواتك ، نغمه‌لرك هم ترکیبنده باشقه بر

٤ — مفاعلتن ، فعلاتن ، مفاعلتن ، فعلاتن   نادر الاستعمال

٥ — مفاعلتن فعولن ، مفاعلتن ، فعولن   نظم قدیمده و شاعرلرینده نادر .

٦ — مفاعلتن ، فعولن ، مفاعلتن ، فعولن   کذا

٧ — مفتعلن ، فاعلن ، مفتعلن ، فاعلن   کذا

٨ — مفعول ، مفاعیلن ، مفعول ، مفاعیلن   کذا

شو جدولده کوردیکمز وزنلرده داخلا :

فاعلاتن ، فاعلن فاعلن

مستفعلن فاعلن مستفعلن

فعلاتن فعلن فعلاتن فعلن

مفاعلتن مفاعلتن فعولن

مفاعیلن مفاعلتن فعولن

فعولن مفاعیلن فعولن مفاعلن

کبی برچوق وزنلر عربیده شایع اولدقلری بعضیلری غایت مقبولدر .
« بحر طویل » نامیله معروف و متساوی اجزای عروضیه‌لی ارزندن فضله اثنادینه عبارت بر وزنده داها موجوددرکه مثالنی آشاغیده کوستره‌جکز . فارسیده‌ده بوکبی وزنلر واردر . بنا علیه نظم قدیمزده دخی بو یولده وزنلره تصادف اولونور .

٣ ـ مفعول ، مفاعیل ، فعولن   غایت آهنکدار . کوزلدر .

٤ ـ مفتعلن ، مفتعلن ، فاعلن   نظم قدیمده شایعدر . بشمدی متروك كبیدر .

ـ اوزون وزنلر ـ

١ ـ فعلاتن ، فعلاتن ، فعلاتن ، فعلن   پك مستحسن و مستعملدر .

٢ ـ فاعلاتن ، فاعلاتن ، فاعلاتن ، فاعلن   غایت نادردر .

٣ ـ مفاعلن ، مفاعلن ، مفاعلن ، مفاعلن   بو ده نادردر .

٤ ـ مفاعیلن ، مفاعیلن ، مفاعیلن ، مفاعیلن   اولدقجه کثیر الاستعمال

٥ ـ مستفعلن ، مستفعلن ، مستفعلن ، مستفعلن   بوکونده عادتا متروکدر

٦ ـ فعولن ، فعولن ، فعولن ، فعول   اولدقجه مرغوبدر .

٧ ـ متفاعلن ، متفاعلن ، متفاعلن ، متفاعلن   پك نادردر .

١ ـ مفاعلن ، فعلاتن ، مفاعلن ، فعلن   بوکونده فوق العاده مقبول و اك کثیر الاستعمال اولاندر .

٢ ـ مفعول ، فاعلات ، مفاعیل ، فاعلن   بو ده برنجیده صوکرا اك مقبول و شایع وزندر .

٣ ـ مفعول ، مفاعیل ، مفاعیل ، فعولن   پك سویملی آهنکلی و اولدقجه شایعدر .

لسانمزه انتقال ایدن اوزانله ایسه داها محدوددر . عثمانلی شعرلرنده مستعمل اولان زیاده شایع و مقبول اولان اوزان عروضیه‌نك بر جدولنی آتیده کوستردك ؛ بونلردن آره‌سنده بوکونده نظمده رغبتده اولانلر ایله نادر استعمال اولونانلری ده اشارت ایتدك :

— جدول اوزان —

قیصه وزنلر :

اوزان بسیطه	١ —	فعلاتن ، فعلاتن ، فعلن	کثیر الاستعمال
	٢ —	مفاعلن ، مفاعلن	نسبةً نادر الاستعمال
	٣ —	فاعلاتن ، فاعلاتن ، فاعلن	« «
	٤ —	مفاعیلن ، مفاعیلن ، فعولن	« « «
	٥ —	مفتعلن ، مفتعلن ، فاعلن	نظم قدیمده مرغوب ایدی ، بوکونده متروك کبیدر
	٦ —	مستفعلن ، مستفعلن	نادر الاستعمال
اوزان مرکبه	١ —	فعلاتن ، مفاعلن ، فعلن	غایت مرغوب و کثیر الاستعمال
	٢ —	مفعول ، مفاعیلن ، فعولن	قدیماً غایت مقبول ایدی شیمدیکی ادبیاتده ده پك شایعدر ، بوکونده رغبتده اولویور .

داها معاصرلر عادتا بربرسی

توفیق فکرت -

ایشته اوزان عروضیه‌ده بیوک شاعرلریمزک قبول ایتدکلری عادتلرک بعضیلرینی کوستردک. انک مراعات و تکراری اولنانلری بونلردر. فقط نظم جدیدیمزده مقبول و مستحسن عد ایدیله‌بیله‌جک داها بر طاقم عادتلر بولونور بیلیر. آنجق بونلری تعقیب ایدیورلرک آثار اشعاره ایلرلک ذوق و سلیقه عائددر. رجائی‌زاده اکرم، عبدالحق حامد، توفیق فکرت، جناب شهاب‌الدین بک استادلرلمزک آثارینی بو خصوصده مطالعه ایدنلر مقبول و لطیف عادتلر تصادف ایده‌جکلری کوستره‌جکدر. قدمای شعرانک بالخاصه عاجز ناظملرک بعضاً اثرلرینی اوقورکن کلامی موزون یازه‌بیلمک ایچون نه چرکین تصرفاته قالقیشدقلرینه‌ده مثاللر ویره‌جکز.

— لسانمزده مستعمل عروض وزنلری —

عروض وزنی عربلردن عجملره انتقال ایتمش، لسانمزه‌ده فارسیدن کلمشدر. فقط عجملر عربلرک اکثر اوزاننی قبول ایتمشلرسه‌ده بونلرک چوغی مرور زمان ایله ترک اولونمشدر.

اوزان عربیه تدقیق اولونورسه کورولورکه بونلرک بر چوغی نغمه آهنکه محروم‌در. بر لسانده موسیقی اطلاقنه سزاوار اولان فارسیده عربلرک قیدلرندن کوزل بر طاقم وزنلری واردر. اوله ماسوی جیبی ایدی.

بولنیقله فقط فغفوری وجهنك

— توفیق فکرت —

سینه‌ده بر لحظه آرام ایله تحمل عالم کبی
بکمه ای روح روانم عمر شتابانم کبی

— نسیم —

بو مثاللرده ایسه «د» ده «متحرك» اولدیغنده «الف» ه بونده «هجالری هپ ممدوددر.

برآشیانه مز هرکز بر طیور وطنده ل

— جناب شهاب الدین —

شاعرمزه کوره اولدیغی کبی «ا، ده» ترکیبه داخل اولدیغجه بالطبع ممدوددر.
قدما نظملرنده برده «وصل عجمه» مسئله‌سنی نظر اعتباره آلیرلر. و
فصحای شعرا بونی اصلا تجویز ایتمزلردی. عرب کلمه‌لرده «ع» حرفی بر
صامت اولدیغی ویا بلجه بر تلفظی بولونمدیغی ایچون بونی صائت بر «الف» کبی
اوقویه‌رق ماقبلنه وصل ایتمك مخل فصاحت ایدی.
بوکونکی نظمده ده «وصل عجمه» تجویز اولونیور.

بیلتوده انسانلر عقلنی، بولونده عالم سکیمه

— توفیق فکرت —

مثاللر :

سنی دوزنده دوشورملی ایستردی انتباهلکه
اونا اول دوشوردی مسه نگاه اعتبار گیده‌ده

— استاد اکرم —

عیدده باقوب قدر ویکسه المده ده دوشوردم آه
برده قاپاندی نسخهٔ پرعبرتك سنك.

— استاد اکرم —

بن ده صوفایه گیمیه‌م یاغدیردم موت وقطر.

— عبد الحق حامد —

جانانه گیده‌ده یندنده داغیلمی اولر ریزه‌ده
بویله گیجه‌لك خیر اولمولوی سحرده

— ضیا پاشا —

ایشته شو مثاللرده « ده » سایه اولدیغی گبی ده « الف ، نون ده » هجالرین هیئت مقصوره‌سیدر .

قوییجه زمانه گجدی ، قاپیجه زماننده

— توفیق فکرت —

ای سحر ای نتیجهٔ شب

سمی

الله اکبر ... الله اکبر

بر حمدِ علوی ، گویا طبیعت

خاموشه خاموشه ایلر عبادت

- توفیق فکرت -

بو قطعه‌ده‌ده ایکی گوزل نکته تانیمق واردر .

نظم قدیمده « الف ونون » ایله نهایت بولان کلمه‌لرده بو حرفك هجایی ممدود اوقونوردی غیرطبیعی بر حالده اوقونوردی . بوگون ده اگرچه معنا برلزوم گورولمیورسه بو اماله تجویز ایدیله بیلیر . زیرا « الف ونون » ایله منتهی « حیوان ، انسان ، جانان ، قابان » کبی عربی و فارسی کلمه‌لر لسانمزده کثیر الاستعمال اولدیغندن علاوه تورکجه‌لشمشدر . فقط بو کلمه‌لرده ترکیبه داخل اولورلرسه « الف ، نون » بالطبع ممدودیت اصلیه‌سنه رجوع ایدر . « نون » حرکه‌لندیکی زمانده ده « حیوان ، انسان » کبی لسانمزده بیلگیسی اولمایان الفاظك صوك هجالری ممدود اوقونمالیدر ؛ شیمدیکی شاعرلریمز مقصوریتده تجویز ایدیورلر .

خموشسن خاموشسن ایدەردی اغیاری

- غالب دده -

مصراعنده «سکته» واردر. زیرا مصراع « مفعول ، مفاعیلن ، فعولن » وزننده اولدیغی ایچون « خاموشسن خموشسن ایدردی اغیاری » شکلنده ترکیب ایدلمسی لازم گلیرکن « خاموشسن » کلمه‌سی برنجیده « شین » حرفنده بولونماسی ایجاب ایدرکن سره بلکه حذفی ایکنجیده « خموشسن » کبی اوقونمق لازم کلمه هجالرك « خاموشسن » اولەرق قرائتیله سکته‌لره اوغرامشدر.

بو عارضه طبیعت خواجه‌ده محسوس اولەرق توقفلری ، تردّدلری افاده یعنی طبیعتك سکته‌لری تقلید اولونمق ایچون قبول ایدلەجك لطیف اولور.

« عبدالحق حامد » ك « مقابله‌سیله نشر اولنان « نجمهٔ سحر » منظومه‌سنده سکتهٔ ملیحه‌نك بك گوزل مثاللری واردر.

دریا سکینه گلنه تتار

∴

پروانه ایتملی دلبرده روحم

∴

بر بخارم او پرده پرده

∴

اجتناب و تورکجه مقصور هجالری اجزای عروضیه‌نك مقصور اقسامنه معادل اولرق یاپمقده پك زیاده ابراز مهارت ایتمشلردر .

ایکنجیسی : « الف » ایله باشلایان کلمه‌لرك الفنی ماقبلنده‌کی حرفه وصل ایده‌رك اوقومق یعنی « صامت » الفی « صائت » یاپمقدر .

بو عادتده ماهرلر ده اولدقجه کثیر و نظر دقته چارپاجق شایاندر .

مثاللر :

یاشو جهانده ایتمسیدی اهل هنر ظهور

- عطار حکمت -

بکا ده اشعارده او حالتده ماهل وکدیرم

- رضا توفیق -

کوکلرده ده املر کبی ریزه‌لر اولسون قانه

- جناب شهاب الدین -

ایشته بو مصراعلرده‌کی « الف » لر ماقبلنه وصل ایدلمزسه وزن اخلال ایدلمش اولور .

اوچنجیسی : بعض کلمه‌لرده « سکته‌لی » بولونماسنده اپاری کلمه . لفظلرنده آکلاشیلدیغی کبی سکته یاپیلمه کلمه ده متحرك اولان بعض حرفلرك ساکن اوقونماسنده منبعثدر . .

بو بیتده ایکی اماله وار. برنجیسنك تعدیلی ممکن دکلدر، زیرا مصراع حسن افادەیه مالك بر مصراع برجسته در، لکن ایکنجی مصراع مثلا شو شکله کتیریله بیلیر :

قلبنده آتشسز کیسه بر دلی حجردر

بویولده افاده اولونجه « دلسنده » امالەسی اورتەدن قالقاجغی کبی مصراع ثانی قوتندن هیچ برشی ده غائب ایتمز، بلکه قازانمش اولور.

شمدی باقه ایشته بنم طوپراقده یوقدر اولدی بابام

– اسماعیل صفا –

بو مصراع ده مثلا : شو شکله کتیریله بیلیر :

شمدی باق : کیتمش بنم، طوپراقده، یوق اولدی بابام

« شمدی باقه » دیدکدن صکره بر ده ایشته دیمك افادەنك حقنی ویرمك دیمك اولەمز. حتی بونده امالەء ثقیلەدن قورتولمق ایچون ایکنجی شکل برنجی شکله مرجح عد ایدیله بیلور.

« ثروت فنون مکتب ادبی » نامنی ویره بیله جکمز دورهء تجدد ده نسا.. نظملرك طبیعت دهانه یا ده تقریبی ایچون بذل اولنان مساعی لی نظر تدقیقه کیریرسه‌ك کوروریکه توقف ایتدك، اسماعیل صفا، جناب شهاب الدین کبی مقتدر شاعرلریمز توجه کاملری جهتی اهمیتلرینه مغایر امالەلره قاپیلمقدن ممکن اولدیغی

بو حدلرده کورولدیکی اوزره امالەلرک جملەسی مقبولدر . زیرا افادەلر تکمیلده ، هیچ بریلک تغییر و تعدیلنه امکان بولونمامشدر .

بو دیکر امالەلرک مقبول اولمیانلرینه مثال :

شو سوکی طاشک آلتنده
کیمسه‌سز ایدی یاتارکن
اقرباسی نصیب ایدی مظلوم
خسته نفسنه طبیب ایدی محروم
اولمکه بیک غریب ایدی یاتارکن

- عبدالحق حامد -

خواجه تحسینک مرحوم مرثیه‌سندن

ایشته بو قطعه‌ده که « ایدی » امالەلری تجویز و قبول اولنور شیلردن دکلدر ؛ زیرا اماله بربری متعاقب درت دفعه کلیور . بو تکرار ایسه انشاده بلاغته یاده رکاکت بخش اولمشدر .

حتی افاده‌نک ایکی یاننده‌ده اولمایاجق اختیاری ایلیه امالەلرده مثاللر کتیره‌لم :

اهل کماله طعنی فریاده یتیشور دل
تا حسد دلنده بر دلی جزدر

- عبدالحق حامد -

ایشته «محق» کلمه‌سنده کی حرفك هجاکر وزنده «تفاعیله» فرعی ممدود اولسه‌ده «عیده‌ویا» سنه مقابل کلیور، ضرورت برماللردر. زیرا هرعدده افاده ایکیلك، زیاده دکیل تماماً مطلوبه موافقدر. آرتق بویله بر افاده ایچونده‌ده بولنقدر. بر قصوربیله تشکیل ایده‌مز.

بر قاچ مثال ده کوره‌لم:

هالیسه جهانی ظلمت سراپا

— استاد اکرم —

کومولدی جهانه ویره‌رك آیدنی یره‌جمی

— اسماعیل صفا —

سرادیشرقی عدیته آرم مطلع سرا

— عبدالحق حامد —

یتمسه قدیکز شهرتی عالمکیرك

— توفیق فکرت —

وقتاکه دولوب دهانمه خاك

— استاد اکرم —

یوکسلملی، دقوقالی آلنك سمالره

— توفیق فکرت —

جزءلرینك ممدوده مقابل اولسه ده « لسه » ضربه مقابل گلیور .
سو استعمال ایدلمه‌مك یعنی بر اوچ بیته علی التوالی تکرار اولونمامق شرطیله مسامحه
نظرنده ده اك زیاده مجاز اولسه ده عارضه بو کسره اماله‌سیدر .
تراکیب فارسیه‌نك کسره‌لرینه عارضه اولسه ده بو اماله‌لره خاصةً دقت ایتملیدرکه
اوزان عروضیه اخلال ویرادیه‌رك اوقونیلرك زیاده بو عارضه‌لی
تقدیر ایده‌بیلیردر .

بشنجیسی : ترکیب کلماتك مقصور اولسه ده صوك حرکه‌لرینی ممدود اوقومقدر .
بو ممدودیت اکثریتله وزنده مفعول بر و مفعولن‌لرك صوك هجالرنده ده
کوریلور . بعضاً مفعول فعیلاده ده بو کلمات و ادواتده ده واقع اولور ،
بو یولده امالات ایکولا ده ده شویله بر نظریه قبول اولونمشدر .
آکثر تلفظده هجوم افاده ایجاب ایدیورسه ، تکرار ایتمه‌مك شرطیله ، مفعول به
اولیه کبی ترکیب کلمه‌لرك صوك هجالرینی اماله ایتمك جائزدر . عکسی حالده جائز
دکیلدر .

مثال :

سحر بلبل جویبار جشن آهنك وحده یکدم
قیاسه فلك ایدیکم وادی صحتی حزیده حرم

— عبدالحق حامد —

کل ای وصل بهارانده ما یوق آیا م دخوابمسك

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

ایشی ها فرم ایات دل براخت قرآنمسك

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

نظمده گوچون خطلر اشارت ایتدیکم کسره‌لری وزنده «امالە» لره یاخود ایکی هجا مقدارنده تشکل هجالره معادل اولدیغی گوریلور. حالبوکه کسره هجالری ده ممدود ده دکل، مقصوره معادلدر.

دیکر مثال :

امید جاه ایله عرصه جهانده دیبالم
حریم یسرمده یز اشتکانه دیبالم

— هرسکلی عارف حکمت —

ایشته بو بیتك برنجی مصرعنده کسره نك مقصور، ممدود شکللرینك ایکیسی ده موجوددر :

امید جاه ایله عرصه رجا نه د بیالم

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

نظمده اشارتیله گوسترلن برنجی کسره وزنده «مفاعلن» جزؤنك «ع» حرفنده که مقصور هجادر، و ایکنجی کسره ایسه وزنده «فعلاتن»

ایشته بوراده « دلبر » کلمه‌سی بر اماله‌ٔ ممدوحه‌یه تابعدر ؛
فقط نه قدر اماله ایدیلسه دلبرک دهشت و هیبتی نظرده او قدر بیویوکلنده
بیله مقبول بیله مستحسندر .

اماله‌ٔ مقدوحه‌یه مثال :

بر کمالک وار ایسه معترف نقصانڭ اول
دیلک عجز ایلرک هر عاقله اوراڭ بتر

— هرسکلی عارف حکمت —

ایشته مصرع ثانیده « اوراڭ » لفظی بیله زیاده اماله ایدیلیور . بو اماله‌یه ایچونده ریب ده یوقدر . بناءً علیه بو کوتاکی مشوه نظمزه کوره هرسکلی عارف حکمت بیله مرحوملک حسب بو « اوراڭ » کلمه‌سی کبی اماله‌لرایله یازیلسه اولان غزلی خوشبه کورورز . مع مافیه بو مسئله نظم ایله اوغراشانلره متخصصلره عائددر . بز یالکز نظریه‌مزی کوسترمکله اکتفا ایده‌رز .

دردنجیسی : نظمده ترکیب فارسینک کسره‌سنی اماله ایتمکدر . مثال :

کل ای فصل بهارنده مایه‌ٔ آرام و خوابمسک ،
ایتسن خاطرم رازدل بر اخطار ایمسک .

— ندیم —

بیتی تقطیع ایدرسک کوررسکه بوتون اضافت کسره‌لری غایت ممدوددر .

لسانده نظمی بر آز توسیع ایده بیلمشلردر .

ایکنجیسی : موزون اولمق ایچون نظمده فارسی و عربی کلمه‌لرک ممدودلرینی معروف اولسه‌لر ده یینه ده فضله بر اماله‌یه تابع طوتمقدر . بونک اساسلی و دکیشمز بر قاعده‌سی واردر . دینیله‌مز ایسه ده شویله‌جه بر نظریه ایرادی ممکندر .

نظمده « اماله‌ٔ مدیده » مرغوبدر . اماله‌نک تمدید ایدنده معنایه‌کی بر قوت باشقه بر کوزه‌للک کتیریرسه ، مرغوبدر . مجرد وزنه طولدیرمق ایچون اجتناب اولونمسه ایسه بوکشده بر کلیسه ذهابا مثلا و یا بیسید ؛ نظمک لسانی لسان نثره کلمه‌دن . بز لسانه نظمده ، لسان نثرده تجویز ایتمه‌مک اماله‌لره جواز ویرمشز . مثلا « تاریخ » کلمه‌سنک یاسی تعلم ایدرکن ناموس اوقورکن هیچ اماله ایتمه‌یز ، شعرده ایسه اماله‌یه تابع ده طوتارز . بونک ایچوندرکه « معروف » اولمدقجه ده « فضله » قبیحی معیار اتخاذ ایدلم .

اماله‌ٔ مرغوبه‌یه مثال :

قدرت ایتدکده تفاوح نظر ملک احکامنه
قریحه‌یه بر پولدغوه ایتمسه اسارت نامنه

- نامق کمال -

مثال و آنسینی عرضه ایله‌یلم

ـ اکمال صفا ـ

برنجی مصراعده برنجی جزء عروضی ایکی حرف صامت، ایکنجی مصراعده ایسه بر الف ایله باشلار. بو حالده بیتک ایکی مصراعیده؛

فاعلاتن فعلاتن فعلن

وزننده در.

ایکنجیسی: وزنده «فعلن» اولسه ده صوک جزء عروضیک تحول ایتمسیله برابر بوده اکثر زیاده «فعلاتن» ترکیباتنده و معنا دیکر وزنلرده واقع اولور. و «فعلن» جزؤنده عین الفعلک مکسور ایکن ساکن قالماسندن عبارتدر. مثال:

کیمسه واقف سوزه ایتمز رغبت
فقط اونلرجه صدا صحبت

ـ اکمال صفا ـ

ایشته بو بیتده بولنان «رغبت» «صحبت» کلمه‌لری عینک سکونیله «فعلن» وزننده در.

بو یولده تحولات جزئیه وزنک آهنک صافیسنی اخلال ایتمه دیکنده ناظملری بونلرک تجویزنده طولایی مؤاخذه دکیل. بالعکس تقدیر ایتملی یز که

زلفی مشاطهٔ طبیعتدر .

چشمی هم رنك سرمه یتدر

او ده بر درسدر فضیلتدر .

سورم یارلاری پك سورم

— عبد الحق حامد —

بو قطعه نك برنجی ، ایکنجی ، اوچنجی مصراعلرنده ایلك هجالر برنجیسی متحرك ایکنجیسی ساکن ایکی حرف صامتدن حصوله کلیور . بو حالده وزنده مقصور بر هجا ایله دکل ، ممدود بر هجا ایله ابتدا ایلمکده در . و مصراعلرك اوچی ده :

فاعلاتن مفاعلن فعلن

وزنندهدر . حالبوکه وزنك اصلی :

فعلاتن مفاعلن فعلن

در . اصلی که در . اوچنجی مصراعنده شاعر ده وزنه اصلنه رجوع ایتمشدر :

او ده بر درسدر فضیلتدر .

فعلاتن مفاعلن فعلن

اجزای عروضیه سی « فعلاتن » لرك تعاقبندن حصوله کلن بر وزنده بسیطده ده برنجی « فعلاتن » یرینه « فاعلاتن » کله بیلیر . مثلا :

شویله بر عائله فرصت ایتیلم

— عوارض اوزانیه —

اوزان عروضیه‌ده هجالرك حركات و سكناتی حقلری ویریلرك مد و قصرلره تماماً رعایت اولونمزسه قرائت ایدلمز یعنی لسان طبیعیدن انحراف اولونماسی اساسی تشكیل ایدر ! فقط بو اساس هیچ بر زمان صورت مطرده‌ده رعایت اولونمامش . لسان طبیعیدن انحراف اولوندیغی وارد . بو انحرافاتده وزن عروضینك حد ذاتنی بعض تصرفاته مساعد اولمسیله برابر شاعرلرك كلام موزونده یازه بیلمك ایچون بر چوق مساعده‌لری قبول ایدیورسه اونلاردن ایلری كلمشدر . ایشته بز بو مساعدات « عوارض اوزانیه » دیورز .

اشعار قدیمه‌ده كوردیلمه مسامحاتی لسان نظمك تكاملنی فصلنی نظر اعتباره آلمیجغز . شیمدی موضوع بحث ایده‌جكمز « عوارض اوزانیه » لسان نظمنك بوكونكی دوره‌ی تكاملنه عائددر . بوكون وزن عروضیده موجود اولان عوارضك باشلیجه لرینی كوستره‌لم ! بونلرك

برنجیسی : وزنك برنجی جزء عروضینك تحوله اوغرامسیدر . بو حال « فعلاتن » جزؤلی باشلیان وزنلرده كورولور . « فعلاتن » یرینه « فاعلاتن » كلیر : مثال :

« دجلهٔ مرآت حسنه سیر ایتدی .

ومقصوریت » نظریه‌لرینه مخالف دکیلدر .

« متفاعلن ، متفاعلن » ، « مفاعلن ، مفاعلن » کبی بعض وزنلرده تقطیع بسیط تقطیع مرکبه مرجح اولیور . معمافیه بونلرده بیله صورت دائمه‌ده تقطیع بسیطه رعایتکار اولمغه قالقیشمه افادهٔ طبیعیه‌یی اخلال ایده‌جکندن بالنزوم بر تکلفدر . هم آشاغیده کوره‌جکمز کبی توالیٔ افاعیلاته تابع نظملرده هیچ برنده تقطیع بسیط جاری اولماز . خصوصیله اونلرده عروضیده تقطیع بسیط ومرکب نظملرک افادهٔ طبیعیه‌یله مشروط ومقیددر .

صبحا ئل ابتسا مردود گسه
مفعول مفاعلن فعولن

دوزدلی دونردارده بریسی ده دلر جیافلاه
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بر شالک قره بالاسی یاغسه یدی کفابلك
مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

یوره اولسون ده اوخدا دوغلم چته
فعولن فعولن فعولن فعول

شو مثاللر تدقیق اولنورسه گورولورکه تقطیع مرکبده کلمه‌لرک نهایه‌ت وحدتی مطرده‌ده اجزای عروضیه ایکی کلمه‌نک حروفندن ترکیب اولونمه‌سی لازم گلمیور؛ بعضاً بر تقطیع مرکبده اجزای تامه ده بولونیور. مثلا اسماعیل صفانک ایکنجی اولارق یازدیغی مصرعده «بن بوکولسه» تام بر جزء عروضیدر؛ حال بوکه ایکنجی فاعلاتن یعنی «ال ایاده بیته» مرکب بر جزء عروضی تشکیل ایدر.

تقطیع مرکب وزن عروضیده وزن ملیده اولدیغی کبی آهنگی اخلال ایتمز حتی بعضاً بالعکس تأیید ایدر. چونکه وزن عروضیده ممدود الهجالر واردر؛ بونلر کلمه‌لرک اورته‌سنده بولنقله صوکنده بولنمه «محدودیتی»

سرپن دعه هیالهای دلبرانی صفوف

- توفیق فکرت -

بل بوکولسه الآیامده تیزه صاراسه بیتابکن

- اسماعیل صفا -

صبح ازل ابتسامه دوشمه

- نامق کمال -

دونز دادیم دوادد برحسن ده دلی چاغلده

- عبدالحق حامد -

بر مشت خاک بالمه ایله یره کتابت

- اسماعیل صفا -

یره ادلسونه او دنیاده دفنم یته

- عبدالحق حامد -

بو مصراعلری تقطیع ایده لم :

سرپن ده   دهیالها   های دلبرا   نی صفوفی

فاعلاتن   فاعلاتن   فاعلاتن   فاعلن

بل بوکولسه   الآیامده تیه   ر صاراسه   بیتابکن

فاعلاتن   فاعلاتن   فاعلاتن   فاعلن

بو مصراعلرده وزنده تطبیق ایده‌رك نظره هر جزء عروضینك بر
تام کلمه نهایتنه دیگر جزء عروضیده آیریلمه اولمدیغی گورولور:

گوستردیگك معالی الهامده مسلسل
مستفعلن فعولن مستفعلن فعولن

کیمی شاعر کیمی ملك ده سلم
فعلاتن فعلاتن فعلن

لسانمزده اجزای عروضیه‌نك تام الحروف کلماته ایله توافقه دها بر ایتمسی ؟
مقبول و آهنگدار ایسه ده اکثریت اوزره عکسی حصوله گلیر.

تقطیع مرکب: موزونده بولنان کلماتك حروفنی بربرینه مزج ایده‌رك
وزنك اجزاسنه تفریق ایتمکدر. مثال:

نه جهانده اولسه نه جانده اولسه نه هجرانده اولسه

- اسناد اکرم -

بو مصراعی تقطیع ایده بیلمك ایچون کلمه‌لری ترکیب ایدن حروفی بربرینه علاوه ایتمك
لازم گلیر:

نه جهانده اول سه نه جانده اول سه نه هجرانده اولسه
فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

اوزانده مختلف وزنده بر قاچ مثال:

مسائلنی نقل مقال ایله ایضاح ایده‌جکز . بوراده بزه لازم اولان تقطیع ایسه وزنك اقسام مختلفه‌سنه آیرمقدن عبارتدر .

عروضجیلر وزنده بو « تقطیع تام » و « تقطیع ناقص » جانبنده که بونا « تقطیع بسیط » و « تقطیع مرکب » ده دیرلر .

تقطیع بسیط : موزونی یعنی کلام منظومی تام الحروف کلمات آیرده‌رق اجزای عروضیه‌یه بولمقدر . مثال :

بودینك عبادتی حمده

ـ عبد الحق حامد ـ

ایشته بو کلام موزونی تقطیع ایدرکسه « بودینك ، عبادتی ، حمده » شکلنده اوچ قسمه آییریرز . کلمه‌لرك حرفلری تامدر . یعنی بر کلمه و یا دیکر کلمه‌یه تجاوز ایتمدن هر جزء عروضی تعیین ایدر .

بودینك . عبادتی : حمده

فعلاتن . مفاعلن . فعلن

بر ایکی مثال داها کوستره‌لم :

کوستردیکك معالی الهامدر مسلسل

ـ عبد الحق حامد ـ

کیمی شاعر . کیمی ماهر . رسام

ـ اسماعیل صفا ـ

وزنك ایکنجی جزء عروضی برنجینك مكرری ، اوچونجیسی ده مخففیدر .

مفاعیلن ، مفاعیلن ، فعولن

وزنی ایسه ایکنجی جزء عروضی برنجینك تکرارندن عبارتدر ؛ اوچونجی جزء باشقه‌در .

اوزان مرکبه‌ده اجزای عروضیه یا کلیاً بربرینك غیری اولور .

مفعول مفاعلن فعولن

وزننده اولدیغی کبی .

یاخود اجزای عروضیه قسماً بربرینه مساوی ، قسماً بربرندن متفاوت اولور :

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

وزننده اولدیغی کبی .

— عروضده وزنلرین تقطیعی —

وزنلری بشنجی صورتده‌کی کبی موزونده بر سوزك وزنی آنجاق تقطیع ایله تعیین ایدر . برده اوزان عروضیه‌ده تقطیع تابعدر . فقط بوندن یا کلسه برمعنی اکلاشلماسین : تقطیع انشادده غایت نفرت انگیز اولور . هانکی وزنده یازلمش اولورسه اولسون بر نظمی تابع اولدیغی تقطیعاتی تمامیله کوستره‌رك اوقومق طبیعی حسك درجه مخلدر . بوجهتله «انشاد»

شکلنده تغییر ایدر . بیتك برنجی مصراعی بو وزنده اولوبده ایکنجی مصراعك وزنی ده بودر .

معرضه ایله تقطیع ایدیلن یاخود « فعلاتن » مادهٔ اصلیه سنك مشتقاتندن بریله کوستریلن هر شکله « جزء عروضی » نامی ویره جکز . ایشته « فعلاتن فعلاتن فعلن » وزننك اوچ جزء عروضی واردر . بونلرك برنجیسیله ایکنجیسی متساوی ، اوچنجیسی برنجیدن مخففدر .

اوزان عروضیه ایکی نوعدر :

« ۱ » اجزای عروضیه سی بربرینك عینی اولورده یا تماماً یاخود صوك جزئی قالدی تکرر ایدرسه بونلره « اوزان بسیطه » دیه جکز .

(۲) اجزای عروضیه سی بربرندن باشقه شکلده تغییر ایدرسه بونلره ده « اوزان مرکبه » نامنی ویره جکز .

اوزان بسیطه ده اجزای عروضیه یا عیناً تکرر ایدر :

مفاعیلن ، مفاعیلن ، مفاعیلن ، مفاعیلن .

مستفعلن ، مستفعلن ، مستفعلن ، مستفعلن

وزننده اولدیغی کبی ؛ یاخود صوك جزء عروضی اولکیلردن مخفف ویا اولکیلردن ماعدا اولورده کلیر :

فعلاتن ، فعلاتن ، فعلن

بيتنزه : مه ، مقصور ؛ ده ، مقصور ؛ فى ، ممدود ؛ يت ، ممدود ؛ نه ، مقصور ؛ دى ، مقصور ؛ يوه ، ممدود ؛ سك ، ممدود ... .

مقصور هجالرى بر نقطه ؛ ممدود هجالرى بر خط ايله گوستريلرك ميزانه تنظيم اولونه ايلك مصراعده شويله بر شكل چيقار .

— —   — — — . .   — — . .

بو شكلده ايكى نقطه ايكى خطك بركره تكرار ايتديكى صوكراده يالڭز ايكى خط حاصل اولدوغى نظر اعتباره آلرسه بربرينه بڭزه‌ين قسملره معترضه‌لرايله ايريرز :

(— —) (— — . .) (— . .)

صورتنده مصراعك شكل قطعيسى تعيين ايتمش اولور .

شيمدى بو شكلى « فعل » مادهٔ اصليه‌سندن الڭ مناسب گوردكجكمز مشتقاته ايله افاده ايده‌لم : اوله ايكى مقصور ، ايكى ممدود هجالى بر لفظ بولمه‌جغز . بويله بر لفظى فعل مادهٔ اصليه‌سنك مشتقاتنده الڭ مناسب اولهرق گوستره‌ن « فعلاتن » در .

شو حالده برنجى و ايكنجى معترضه‌لرده بو شكله ، اوچنجى معترضه‌يده « فعلن » لفظيله گوستره‌بيليرز . ايشته وزن :

فعلاتن فعلاتن فعلن

«بهار» کلمه‌سنده، «به» مقصور، «هار» ممدوددر.

«گندم» لفظنده، «گن» ممدود؛ «دم» ممدوددر.

«سوگیلرك» کلمه‌سنده، «سو» و «گی» ممدود؛ «له» مقصور، «رك» ممدود
در.

شو ایشی ایچه اکلامالی که ایکی صامتدن حاصل اولان هجانك ممدودیتی ایله حداثتی ممدود بر هجا آره‌سنده هیچ بر فرق یوقدر. مثلا: انفعال کلمه‌سنده «ان» نه‌قدر ممدود ایسه «فعال» ده اوقدار ممدوددر. و «انفعال»ك مقابلی «فاعلیت» اولدیغی گبی «فاعلیه» ده اوله‌بیلیر. بونلرده اوزاری یه ایشاعه لزوم گورمیورز؛ حتی بونی قبول ایتمشدر. «بر» کلمه‌یه اکتفا ایدرز. تطبیقاتده فرقلرك فقدانی بالفعل تعیین ایده‌جکز.

تورکجه کلمه‌لرك هجالری علی العموم مقصور اولدیغندن اوزادمه عروضه داخل اولان تورکجه کلمه‌لرك یالکز ایکی صامتدن تشکل ایدن هجالری ممدود، دیگرلری بالطبع مقصوردر. یوقاریده‌کی مثاللرده گوردیگمز گبی.

شو ایضاحاتدن صوکرا وزنلر موضوعنه بحث ایده‌بیلیرز:

مدنیت نه‌دیمیدك بیلمم

مدنیت یاشامقدر مرسم

یازه دیعنی مشهوردر :

لو کنت تعلم ما اقول عذرتنی
او کنت اجهل ما تقول عذلتکا
لکن جهلت مقالتی فعذلتنی
وعلمت انک جاهل فعذرتکا

— عروضده وزنلرك تشکیلی —

وزن عروضیده ایکی سهم اساسی موجوددر :

(۱) هجالرك ممدودلری و مقصورلری نظر اعتباره آلینیر ؛

(۲) برنجیسی متحرك ایکنجیسی ساکنه ایکی صامت حرفده وجوده گلن هجالر ممدود عد اولونور .

اسکی عروض کتابلرنده حتی بعضاً یکی ادبیات کتابلرنده بو ایکی اساسڭ حقیله ایضاح اولونمادیغی و بر چوق تفصیلاته بوغولدیغی ایچون عروض وزنی مبهم اولمقدن قورتوله‌مامشدر . حالبوکه مسئله غایت واضحدر .

ایکی اورنك کلمه اوزرنده تطبیقات یاپه‌لم .

« انفعال » کلمه‌سنده : ان ، ممدود ؛ فع ، مقصور ؛ عال ، ممدوددر .

« حدت » لفظنده : حد ، ممدود ؛ دت ، ممدوددر .

حس ایده‌رلر. فقط تعیین و تقریر ایده‌مزلردی. بوکونه بیله عوام آره‌سنده ییتیشن ساز شاعرلرنده یازیقلری قوشمه‌لرک، دستانلرک اوزانی صورولسه تعیینده عاجز قالیر.

آهنگ مادام که طبیعیدر، اونی حس ایتمک ده طبیعی اولور؛ شو فرقله که برشیئی دویمق باشقه، اکلامق باشقه‌در. ایشته اوزان عروضیه‌ده اثر بخاری‌ده «امام خلیل» تعیین و تقریره موفق اولمشدر. مشارالیه هجرتک یوز یتمشنجی سالنده وفات ایتمش اولدیغنه کوره علم عروض اسلامیتک ظهوری شعشعه‌دارنده بر، ابر بوچوق عصر صوکره تدوین اولونمشدر.

«امام خلیل» عرب شعرلرنده دویدیغی آهنگک انواع مختلفه‌سنی ایچونده حصر «مادهٔ اصلیه‌سیله اشتقاقی لزومنه کوره ترتیب و تنظیم ایده‌رک آهنگ نظری هجالرینک عددی و قصر و مدی معینه بر رقم اولمیه‌رق تطبیقه اویغون اولدیغنی «افاعیل و تفاعیل» ده مرکب مختلف اوزان عروضیه‌یی بولوب نظمله مقیاس و میزان اوله‌رق کوسترمکه موفق اولمشدر.

امام مشارالیهک برکونه الهیه حزین برلر اوره‌رق ده «فعل» ونتقه بولوتوده سلری قصه‌لری ایله اوقویه‌رق ده اوزانه مختلفه‌یی تعیین ایله اوغراشیرده اولدیغنی کوره‌ده اوغلی، باباسنک تجنن ایتمش اولدیغنه اعتقاد ایتدیکنی ده‌رک بونی اعلانه قالقشمش اوزرینه شو حکیمانه قطعه‌یی

ومقصوریت یوقدر . برخصوصیتده نه قدار ایکی ترکجه بیلسه عربی وفارسی
کلمه لرك ممدود هجالرینی نظراً مقصور اوقومقده کندینی آله مامز . بر ترك
ایسه بو هجالری مقصور اوقومقدن تنفر ایدر . « سلام ، نازك ،
خانه ، فاتح ، عالی » کبی عوامك ، چوجوقلرك لسانلرینه قدار انتقال
ایتمش کلمه لرك ده ممدود هجالری لسانمزده نظراً محافظه اولونور .
بو حال عثمانلی لهجه سنك اك مهم صفت ممیزه سیدر . شمدی عروضی ده
تحلیل ایده بیلیرز :

عروض کلمه سنك بر قاچ معناسی واردر . عروضجیلر عندنده
اوزانك بو لفظ ایله تلقیبی وتوصیفی معانئ مختلفه یه کوره ایضاح اولونور .
بونلردن اك مناسبی عروضك مقابله معناسنه اولدیغنی معارضه افاده
ایتمسی یعنی اوزان عروضیه ایله منظومه لر مقابله اولنورده صحیح الوزنده اولوب اولمدقلری
سقطلرندن تفریق ایدلمش اولدیغندن وزنه عروضی یه « وزنه مقابله »
دیمك مرجحدر .

عروض وزنی عربلرکدر . اسلامیتدن چوق اول جاهلیتده اشعار
عربك اوزان عروضیه یه موافق بولوندیغنی « معلقات سبع » کبی منظومه
لرده کوره بیلیورز . لکن بو وزنلر سماعی ایدی ، یعنی زمان جاهلیتك بدوی
شاعرلری یالکز فطری نظملرك مقیاسی کندی حسی طبیعتلری ، ذوق سلیملری ایله

بوتون زحافات ، اوزانه ، اجزاء اوزانه ، تقطیعاته عائد برچوق اصطلاحات ایله مالامالدر : وتد ، سبب ، قبض ، خبن ، قطف ؛ خرم ، نقص ؛ مخبون ، مشعث ، مسبغ ؛ دائرهٔ متفقه ، دائرهٔ مجتلبه ؛ بحر منسرح ، بحر مقتضب ، بحر مجتث ... الخ کبی . اوزان عاریه اولدیغندن الک اولا تحویل اولنمیه بر اصطلاح مخصوص احداث ایلمشدر ؛ بر درجه‌ده که عروضه رساله‌لرینی اوقویورده اصطلاحات بوغونلغنده قناعت بخش اوله‌جق معلومات ایدنمک ممکن دکیلدر دنیلسه مبالغه ایدلمش اولماز .

یکی ادبیات درس کتابلرنده ده ویریلن معلومات یا ناقص یا خود مشوشدر . هنوز نظمك وزنی موضوع بحث ایتمك وزنده کی آهنکی حقیله اکلاتمق ایچون اول امرده نظریهٔ آهنکی کوسترمك لازمدر . بر بو نظریه‌یی ایضاح ایتدکن ایچون اوزان عروضیه‌یی حقیله اکلاته بیلیرز :

عثمانلی تورکجه‌سنك هم ممدود هم مقصور هجالردن متشکل بر لسان اولدیغنی یوقاریده اخطار ایتمش ایدك . بیلیرسکز که لسانمزده استعمال اولونان عربی و فارسی کلمه‌لرك هجالرنده ممدود اولانلری پك چوقدر . بو هجالرك ممدود اولارق اوقونمسی یالکز لسان شعر و ادبیاتده دکل ، لسان تکلمده ده جاریدر . حتی خرستیان عثمانلیلر تورك عثمانلیلردن تفریق ایدن برنجی مرتبه‌ده حائز اهمیت «شیوهٔ لسان» بو هجالرده‌کی ممدودیت

— « عروضه وزنی » حقنده تدقیقات —

— وزنلرك تشكیلی —

وزنده عروضی نه ییچون ایچه بیلمه‌یورز .— عروضه وزنی عربلرکه .— عروضه وزنلرینك تشكیلی .— عروضه وزنلرینك تقطیعی .— عواممه اوزانده .— لسانمزده مستعمل اوزانده عروضه .— وزنلرده نوقصانلر .— قافیه مسئله‌سی .

وزنده عروضیك الهوشلماریچون هیچ برشكلی احتوا ایتدیكی معلومم اولمقله برابر دلمزده عروضه وزنیله یازلمسه نظملری بالذات شعر یازلمده ذواتدن باشقه کیمسه دوغرو درست اوقویه‌ماز دینیلیرسه مبالغه ایدلمسه اولماز . یالکز تحصیلی ناقص اولانلرك دكیل ، معلمات عالیه دخی مأذون بولونانلرك بیله یوزده دوقساناوزنده عروضیه ایله یازلمسه نظملری ، وزنلرینی دوشوره‌رك ، آهنكی آزچوق اخلال ایتمه‌دن انشاد ایده‌میورز . برملتك تحصیل كورمسه شبابه معرفتی ایچون كندی لساننك شعرینی اوقویه‌مامسی ادعاده بر نقیصه اولماسه كرکدر .

لكن عجبا بوده نشئت ایدیور ؟ هیچ شبهه یوقدرکه عروضه وزنی حقنده‌كی تدریساتك نقصاننده اسكی زمانلرده تألیف ایدلمسه اولان عروضه رساله‌لرندن هیچ برینه انسانه وزنه اوگره‌تجك ماهیتده دكیلدر .

«برجهانم» «کورشه کبی» «بوفساد» «اوجاغنه» «باغیرەرك»

کوریلیورکه اون سکز هجادن تشکل ایدن هر مصراع (٧) دورت (١) اوچ (١) دورت (١) اوچ شکلنده تقطیع ایدلسه و جفت هجالرك آرەسنه تك هجا یرلشدیرلسه ده . لکن بو بیتی شو شکلده یازمق قابلدر .

اوته بوکونده سمردنك اوتوز توبنج

اسرارینی اکلادرك

برجهانم کورشه کبی بوفساد

اوجاغنه باغیرەرك

بو شکل قبول اولونجه ده بیت ایکی مصراعی اولەرق ، ایکی مصراعی یدیشر هجادن مرکب بر قطعه حالنه کلیور . بر قطعەنك ایکیشر مصراعی بربرینه ربط ایدەرك یکی بر آهنك بولونمش اولماز .

حسابه بنا ایله یازلمش شعرلرده داها بر قسم یکی اشکال تقطیع بولوبده کوسترمك قابل ایسەده بونلر هپ «منثور اوزانده» دیمکدر . اوزانی بربرینه قاریشدیرمقده مقصد یکی بر معنالق ذوقه اینا سویلەجکز .

ای باغچه‌نده او چیچکلری سوه‌جک کیمده

« تورک سازی »

— محمد امین —

« اون درت هجا » ، (٥) ایله ایکییه آیریلیر دیک آهنکداردر :

« بن اویله‌یم که قانیله » « ارکوننده کلمش اجدادم »

تیزه تیمی شیلده هیچ بر کوننده دیز چوکمه‌مه

اونه قودوران جانوارلر نه ششکلی ییلدیریم

نه قاصرغه اوکنده قورقو یاشی دوکمه‌مه

« یللار سسلری »

— محمد امین —

« اون آلتی هجا » دورد، دورد، دورد، دورد تقطیع ایدیلیر بک مستعمل و آهنکدار دکیلدر :

« سن دنیاده » « هیچ برشیدن » « کوز یوممایان » « اودیماغکله »

دشمنلری اوصالار ایسه ارسلانکبی بیجاک کسه‌لک

هیچ بر وقت کوکده‌یره آلچالمایان سانجاغکله

برجبه‌ده برجبه برقیرمزی بولوت‌کبی قوشالک کززلک

« تورک سازی »

— محمد امین —

محمد امین بک بعض شعرلرنده تک وجفت هجالری تغییر و تنظیم ایده‌رک یکی

اشکال تقطیع قبول ایتمک ایسته‌مشدر .

« اوته‌اوکومه » « سن‌ده‌ دنیاک » « اوتوزتوتچ » « اسراری » « اکلادک »

خسته یاتیرم خزانه تیزه

هجا ایله اولدی حالی بزه

«شرمین» دن
ـ توفیق فکرتدن ـ

سکز هجالی وزنک باشقه بر شکل تقطیعنه تصادف ایتمدم (٢) اوچ (١) ایکی شکلنده رمز ایله تقطیع اولونه بیلیر .

«اون هجا» وزنی یازلمش نظملر کثیر دکیلدر . حالبوکه اون هجا ایله آهنکدار شعرلر یازیله بیلیر ؛ اون هجالی (٥) بشه آیریلیرسه ده پک قولایدر .

«حضرت عمر» «دنیالر قادار»

خزینه‌لری بیت المالک

جمع ایتسه ایکن کیزلی ینه

بیر فقیرانه بیر ساده یاشار

مالنه زینته ایتمزدی رغبت

شعرنده اولدیغی کبی .

«اون ایکی هجا» نادر استعمال ایدر ، اکثریا «٢» دورده آیریلیر .

«سلام سکا» «ای سوکیلی» «تماشای عثمانده»

ای کوزلری آلتایلی نقل ایله بیه

سلام سکا ای دولتلی اولوسنده

«اون بش هجا» وزننك (۲) وورت (۱) اوچ شكل تقطيعى قبول اولونمشدر.

محمد امين بك اكثر شعرلرينى بو وزنده ايله وبويلده تقطيع ايدرك يازار :

«بنم يادگارم[٤]» ، «شو ايكى يوز[٤]» ، «اوله كويده[٤]» ، «برايدى[٢]»

بويرلرده   اونك يوقدى   كوزللكده   منندى

او آچيلمسه   كل ياناغى   سوركرويوكى   كروانى

بسه اوردلو   صيرضيامى   بايلتردى   انسانى

ايشته حالد   بايغينمكسه   نه آهو   او كوزلر

«توران سازى»

— محمد امين —

تك هجالرده اون يدى اون درت كبى بك نادر ديك اهنكسز اوزانك تقطيعى تدقيقه لزوم كورديورز. بونلرى يازانلر تك وجفت هجالرى آييردرده بر تقطيعه رعايت ايديورلر ايسه ده نه اهنكدار اوله بيلورلر .

— جفت هجالى وزنلرده اشكال تقطيع —

«سكز هجا» (۲) دورده آييريلير :

«يانار آل آل» «تيوليجيلر»

چوكوك صولوده   ياناغنده

بويله سوز   كورده غنوده

او كونده ده   ياناغنده

"دیکلکیك بوك" "اوقه اشیرینه"

دیمسه‌که برکوره قاپیشیکی تپه‌نك

روزکار آلایانه کونشلی یاره‌یه

برباغ دیکیلسه ایچیه کیده‌ملکك

قطعه‌سنده اولدیغی کبی :

"اون اوچ هجا" وزنی (٦) ده (٧) بسه شکل تقطیعی جاریدر :

"یه برم" "اوچ شهزاده" "دوشدیلر یوله"

آقشام اوستی یوله آیرلدیلر اوچ بویوك قوله

کوره‌بك دیدی خیر بونده صباحه دوغرولدی

آی بك ایسه اورته‌ایزلی اوغورلو بولدی

کیدن کلمز یولی تالیدی تکرار کیسه

آز اوزکیتدی دالدی بر جوالك ایچنه

دیرله‌کورین بیك آکترده بر سوروده

صباحه آلدی آقشام اوستی صوتولدی اوده

"قزل الما" دن

— ضیا کوك آلب —

اون اوچ هجه دینك اجزاسی آهنکدار اولمق شرطیله بونی باشقه بر شکلده آییرمق قابل اولماسه کرکدر که اون اوچ هجالی وزنك دیکر بر شکل تقطیعنی کورمه‌دم .

تیتره‌دی آرقه‌دن   جرجانه تورك اوغلو

بر وقت دكیزده   قلیچلر چالدك

سزقادار آدالر   غنیمتلر آلدك

دشمنه اوکه سز   آتشلر صالدك

آتیردك علمه   دومانه تورك اوغلو

«تورکك دستانی»

— نظیم —

«ای شهیدك اوغلی» «عائشه سنه»

ای شهید کنچلك   هر جو سندن

ایریلیوب یاپراقده   قان دوشابه اولر

آه او یاپراق ایچومده   اولسه نفسلر

یوره رمك دره وینه   دیکلیورم ده بنه

شعرمله ایده   ایکلیورم ده بنه

دیایم سزلرده   انعکاسی ایتسنه

غایتك صسی   بقا ایتسین

«بیناده قلمه شهیدلكنه» شعرندن

— انیس بهیج —

«بسه» هجالری اول، «یالنی» هجالری صوکره تقطیع ایده رك یازیلسه اوده بر هجالی نظمده ده اهنکدار اولیور .

اونك ضعيف وجودينك اوستنه
بر كيمسه‌جك قانادكروب دوريليور.
اونك ايچونده هيچ بر يورك اسه‌ليور.
بو كوزلك بيلمه‌سه‌كه بابانه ؟..

معصومچجكى آچيلمه‌كورمه‌مك بوزونده
بو چوجوقده ده آناسنده دوغاركه

مينى مينى برقانادسز قوشجه كبى
يارالمه قانمزنه باشه‌الكسه
اوده ايسه سوچسيزده ايجنسه
نه والملك نه‌ده اولسونده نصيبى ؟.

« توزلك سازى »

ـ محمد امين ـ

ارده بر هجادنمز (١) آلتى و (١١) بشده شكل تقطيعى ده يك مرغوبده :

« بر وقت ماجارلى » . « سوسقولى اوده دلك »
اولك سيانمز ... سودانمز ده ولك
اودوكى ديانه ... اوكنه قوه زلك

باشلرنده چیچکلر

دیولرده آل باغلیور

کیزلی کیزلی اغلیور

قلیجمی چیقاردم

پریلری قوغاردم

قوغاردیغم پریلر

آدیم آدیم کزرلر

قاناتدیغی آچاردی

سلام ویره قاچاردی

«قیزل الما» دن

— حیا کوکلی آلپ —

ایشته بو نظمک هر مصراعی ، برنجی مصراعده کوستردیکمز کبی ، درت دانه هجایه ایرلمشدر .

«اون بر هجا» بو وزنده اك زیاده مرغوب و مستعمل اولان شكل تقطیع (٤) درت و (٣) اوچدر .

«بیچاره قیز» «هر یرده» «بو غربتده»

هرکس اولدی   بیچاره لر   ایچنده .

تقسیمنه کوره مصراعی تقطیع ایتمك ممکندر . مثلا سکز عددینی ٢+٢+٢+٢ یاخود ایکیشر ایکیشر آییرمه ویا ایکی کره اوچ برکره ده ایکی آحادیله کوسترمك قابل اولور . آنجق اختیار اولونه جق شکل تقسیم ناظمك ذوق سلیمنه قالمشدر . حساب بناسیله شعر یازان یکی شاعرلریمزك مختاری اولان وزنلرده بو تقطیعاتی قبول ایتدکلری تقطیعاتی کوره لم :

— تك هجالی وزنلرده اشکال تقطیع —

بش هجالی : تقطیعه پك ده مساعد دکلدر ؛ هر مصراع بر تقطیع تشکیل ایدر .

یدی هجالی : بالطبع ٤+٣ و ٣+٤ آیریلیر :

«یدیم شرلی» «المالی»

کوردم کیزلی رؤیالی
کوندوز اولدی کیجه‌لر
اوه صقاللی جوجه‌لر
قورقونج دیولر خورلادی
جنلر جریده اوینادی
کسیك باشلر یوروردی
صاچلیلری صوروردی
بوره‌ك قدم سلکلك

« يالکز فضا » ، « بلقدن قوپه‌ن قاه »

گورولیورکه ایکی مصراعده ده برنجی قسمك صوڭ هجاسی کلمه‌نك اورته‌سنده
بیتیور . ایکنجی قسمك ایلك هجاسی ده یه کلمه‌نك اورته‌سنده باشلایور . کلمه‌لری
بو یولده وقفه‌لره اوغراته‌رق قیرمه‌ق غیر طبیعی و بناءً علیه آهنکی مخلدر :
فقط تقطیع ناقصه هیچ ده جواز ویرمه‌مك لازم کلمز . طبیعی ، صمیمی ،
ساده موضوعلرده ، کوچوك حکایه‌لرده ، هله قیصه وزنلر اختیار اولوندقجه ،
تقطیع ناقصی قبول ایتملیدر . حتی هر زمان عکسنی التزام ایتمك برآز بیهوده
بر تصنع اولور . فکرتك شرمینده تقطیع ناقص کثیرله جاریدر ؛ چونکه چوجوقلر
ایچون یازلمش اولان بولوتده او شعرلر کوچوك کوچوك حکایه‌لردر .
بونلرده تام بر آهنك بولونمسی لازم کلمز . فقط افادهٔ تعبیریی فدا ایتمه‌ملی
ایچونده ساده ، خفیف نظملرده اختیار اولونان تقطیع ناقصك ذاتاً ایلك
اوقونوشده بر آهنکی بولونان هجا بابنده اوکوچوك آهنکسزلکلرده ده اخلال
ایتدیکی اوقونورکن طاماملانیر . موضوع یوکسلدکجه ، هیجانلی ، شدتلی سوزلر یازلدقجه
آرزو ایدلدکجه تقطیع تام قبول ایدلملیدر . محمد امین ، ضیا کوك آلپ
بکلرك شعرلرنده همان همان مطرداً تقطیع تام جاریدر .

هجا بابنده تقطیعك انواع مختلفه‌سی واردر : بر مصراعك هجالری
قاچ عددده متشکل ایسه او عددك بر مجموع تشکیل ایده‌بیلمك افاده قابلیت

« بیروا شفقت » « بیورا سیده »

« خیمه‌لرده » « اولی یاپامه »

« فقط یاددم » « سنك یتوداك »

« بر معرفت » « یوقاسیده »

« ترتیبه » ده

— توقیف فکرت —

ایشته سکز هجالی اولان بو نظمده بر « تقطیع تام » وار در . چونکه هر مصراعك هجالری ده ده ده ده ده ده ایکی قسمه ایریلیور . دیمکدن مقصد اعظمی کوستردیکمز کبی هر قسم بر صوك هجا ایله نهایت بولیور . دیمکده هجانك بر کلمه‌ده طوپلانمسی اولمسی لازم دکلدر ، ایکی اوچ کلمه‌ده ده بولونه بیلیر ؛ تقطیعك تام اولمسی ایسه انجاق صوك هجانك صوك کلمه‌ده نهایت بولمسنه توقف ایدر .

عقلی باشنده انسانلر
یالکز نه قدر قورقار

« شرمینه » ده

هر بیتنده ایسه بر تقطیع ناقص وار در . زیرا هجالری ده ده ده ده ده ده ایریلش حالده بیت شویله اوقونه بیلیر :

« عقلی باشند » « ده انسانلر »

— « حساب بنادیله یازیلان شعرلرده اصول تقطیع » —

« تقطیع » بر مصراعی اقسام مخصوصه‌یه آیرمق دیمکدر. که یوقاریده ده اشارت ایتدیکمز کبی وزنی تأمین ایدرك آهنگی فوق‌العاده تزیید و اعلا ایدر.

حساب بنادە تقطیع، مصراعده بولونان هجالری قسم قسم آیرمقله حصوله کلیر. بو هجالرك ده حروفی هر نه اولورسه اولسون تقطیعده هجالر نظر اعتباره آلینیر. مثلا « کل، آل، دن » بر هجا اولدیغی کبی « کوز، جان، عشق » دخی بر هجادر. اکر هجالرك تقسیمی تام اولور، یعنی هر تقطیع بر کلمه‌نك صوك هجاسنه اصابت ایدرسه وزنه « تقطیع تام »، تقطیعلر بعضاً کلمه‌لرك صوك بعضاً ده اورته هجالرینه تصادف ایتدیکی حالده ده وزنه « تقطیع ناقص » بولونمش اولور. بونلره « تقطیع بسیط » و « تقطیع مرکب » دیمك ده قابلدر.

لسانمزده کلمه‌لری بربرندن تفریق ایچون الفاظك هر کلکده اوزامه توقفلر اختیار ایتمك نه قدر طبیعی ایسه لسانمز نظمنده ده بو توقفلره رعایت درجه طبیعیدر. حتی حساب بنادیله یازیلان بر نظمی انشاد ایدرکن مصراعلرینی اقسام متساویه‌یه آیرمق اکثریا بر ضرورت حالنه کلیر.

اون ایکیلی هجالی :

أوت، آزتیه قورتولسه زمانك قیدنده ؛

یارینه یه سلطنت بوقدر ماده عرقکده .

ـ محمد امین ـ

اون درتلی هجالی .

اوت سزلر واراك بزه اصلا شعر یازدیرتمایك
شوملته جانده دیره جك بر صحیفه باصدیرتمایك
وحشت تمام اولمدن ایچومزده هر کسی قاپاتدیرك
بخاری شریف کبی قرآنی ده طوپلاتدیرك

ـ محمد امین ـ

اون آلتیلی هجالی

تك هجالی نظملرك چفت هجالی نظملردن داها آهنکدار اولدیغنه دائر بر اعتقاد واردر . بونك بك ده موافق حقیقت اولدیغنی تسلیم ایدرز. دیکرلرك آهنکی اك زیاده موضوعلرینه تناسب اولمسندن منبعث اولسه کرکدر .

كثير الاستعمال اولمازلردر ؛ حتى توفيق فكرت مرحوم « شرمين » عنوانيله چوجقلر ايچون نشر ايتديگی مجموعهٔ اشعارنده بوتون « سكز » هجا ايله يازمشدر . محمد امين بگك شعرلرنده ده « اون درت » هجايه چوق تصادف اولونور . ديگر جفت هجالر نادراً استعمال اولونور .

مثاللر : بهار اولسون ده سير ايدك

ناصل سوسلر باييرلرده ،

زمرد گبی چايرلرده ؛

يوزده گورولسه اوزانمش

كلسنه يوزلر ياپراقلر ،

آلتنده گوزلر ياپراقلر .

« شرمين » دن

سكز هجالی ؛ — توفيق فكرت —

توپراق سلجوقده پادشاهی محمود گبی

اولديغی گوره‌جك حيدر سانجاق آيرلمشدی ؛

لكن اك كندی طوپراغنده استقلالك

بر دالغه‌لی بايراغنه صاريلمشدی .

— محمد امين —

بوز ادیوردیم ، اکیلمش تارلالر .

ـ محمد امین ـ

« اون بر » هجالی :

بر پادشاه صاغلغنده ملاسنه ایچونده یارینی
حضورینه دعوت ایدر ، اوغوللرینی
دیر : « هانکیکز اولسه بیلیر بو ملکه نظام ؟
بونی بیلمك ایچون سزلرده نه ملك لازم . »

ـ ضیا کوك آلپ ـ

« اون اوچ » هجالی :

عجب شو اوزره بویله ایکسن ، سونوك ، قارانلق !
بانه ایچنده نه بر سرم وار نه بر چوجوغه سسی وار .
قاپیسنی برآچ لموزنده باباسنده دیرانمه ؛
نرده ایسه تمشی تونه یه جك بایقوشلر .

محمد امین

« اون بش » هجالی :

هیجت هجالر « سکز ، اون ، اون ایکی ، اون درت ، اون آلتی » عدد
لرنده تشکل ایدر . « سکز » و « اون درت » هجالی نظملر الك

«دوقوز» داها نادر یازیلیر. «یدی» ایله «اون‌درده» لرده‌نك هجالرك ترکیبندن اولمشدر.

مثالله :

حقك مرادی

خلقه نیرلادی

آیده جهادی

الله اکبر

— ضیا کوك آلپ —

«بش» هجالیه :

باجی باجی جانم باجی

قولنده سرجانم باجی

سن کیتدیك نره‌یه ؟

دوشدك هانکی دره‌یه ؟

— ضیا کوك آلپ —

«یدی» هجالیه !

یورویوردم ، اغلیوردی ایرماقلر !

یورویوردم ، دوشیوردی یاپراقلر !

یورویوردم صانکه شنلیك یایلالر !

شویله بر بیت یازالم :

بهار گلدی ؛ هوا گوزل ، چمن یشیل ، سما برّاق ، قوشلر اوتر ، گللر گولر صحراده بر گشایش ، بر لطافت ، بر سعادت پرّان اولور ، صباح اقشام ، گوکده یرده دیام
ایشته بو نظمه آهنگدار دیه بیلیرز . واقعا هجالر دن دن دن دن ایریلیور ، تقطیعات حصوله گلیور . فقط بو تقطیعات لزومندن فضله دوام ایتدیگی ایچون ده بزه بر سلسلهٔ تکرره دوشمش اولیور !

حال بوکه اوزان بسیطه هجاده تشکل ایدن نشو و نما مصراعلر بک آهنگدار بولونور :

بیلمز میسک هر بر دغدغه اولور اوزون ده یاشامانز
چوجوقلغک حق شوردار سوزینی آشامانز ؟
اگر بر یره اوطامسیدی بر چیوده مزار اولمازدی ،
قارا طوپراقده بونجه کوچوک کمیکلر دوالمازدی !

— محمد امین —

حساب پارمق وزنده یازیلان نظملرده مصراعلر « تام » « رقیقت » هجالر اوزان دن مرتب . تام هجالر یوقاریده سویلدیگمز کبی مستزادلرده بر دقت تنزل ایده بیلیرسه ده مصراعلرده دیگرلری ذوقونی ، اوندر ، اوندورت ، اون بش » اولور . بونلرک الک کثیر الاستعمال اولانی » اوندر » در . » بش » اوزان

بر تکریر التزامیه تحصیلدر. و مادام که او تکریرک تأثیری هیچده بر سلسله ایتکده
انقطاعه اوغرا دیره‌جقدر. بو قطعه و توزینه عملیه سنک بیک اوزونده فاصله‌لرینه
تطبیقی حالنده یکنسقی اکدر. آهنک تکریره غلبه چالمسه اولور :

بر تارلاده گزینیوردم آیاغمه قالی بر شی قاقیلدی .
باقدم گلیک ، دقت ایتدم ، بر انسانک قفاسنک کیکی؛
تکمه آچیر ! شیر پارچه‌سی قالاده باشی اوغرییوب المسه که
بیلمیورم کیمک باشی . بیلمیورم هانگی عصرک اولادی

— محمد امین —

قطعه‌نک هر مصراعی اونده دوقوز هجالیدر . برنجی مصراع اوقونورکن قوهٔ حافظه هجالری تعقیب ایده بیلیور ؛ سمع اقل قانونی اخلال ایدلمسه اولویور . و ایشته بو سببدن دولایی ذهن ، ایکنجی مصراعک ده اونده دوقوز هجالی بولوندیغنی استقبال ایدیور ، قطعه عادتا بر نثر پارچه‌سنه بکزه‌یور . واقعا اشاعیره ایضاح ایده‌جکمز وجهله بو نظمده ده تقطیع اصولنه رعایت ایدلمشدر . فقط تقطیعک لزومندن فضله تکریری ده بزی کسه اولمیور . بوراده اونده دوقوز هجا تجویز اولونه‌جق صوکره گری ایکی ، یکرمی التی اوتوز .... قدر بسه الخ . هجالی نظملرده تجویز اولونمالیدر . بو قدر اوزونده بر میزانه تابع اولان سوزلرده آهنک آرامق عبث اولور .

وزن ملیده مصراعلرك عدد هجاسی متفاوتدر . فقط اصغری هجا «بر» «۵» قادار اینه بیله‌جکی حالده اعظمی هجانك عددی «اون آلتی» یی تجاوز ایتمه‌ملیدر دینیله‌بیلیر .

«وزن عروضی» بحثنده ایضاح ایده‌جكمز «مستزاد» لر ایله بر هجایه قادار اینیله‌رك منثوره شبیه بر نظم یازمق ممكندر :

دكیز بوكون پك قارارمش ، دالغه‌لر
خیرچین خیرچین
ساحللری دوكر ، كوكرلر یالیلری ،
دونه‌رلر آزغین
اغلادیور اغاجلری سرسری
دونه‌رلر ،
قارا كلمه بر كوندز صباحدن بری
قاپیلدم
صرطلری ، جیجه‌كلری یوللری
قارا !

اعظمی عدد هجانك هر مصراعده نهایت اون آلتی‌یی تجاوز ایتمه‌مسی لزومنه كلنجه : بز بولنده نظریهٔ آهنكه استناداً قانع اولیورز . مادام كه آهنك

ذهنده یه حصوله کلیر . نظمك برنجی مصراعی « بیرایه نظم » ی تشکیل وارلی تعقیب ایدن مصراعلر برنجی مصراعی تکریر ایدرلر . بو دوزنده منظوم حتی شعرا لسانی « یارمه حساب » یاخود « حساب یارمه » نامیله معروفدر؛ « دوزنده ملی » نامیله ده یاد اولونور .

بو قاعده‌یی کوره دوکز نظریهٔ آهنك ایشته تماماً تطبیق اولونیور : هجالرك هر بری بر زمانه معین تلفظ اولوندیغی ایچون بر « سلسلهٔ تکرر »؛ مصراعلرك هر بری ده بر عدد معین قطع ایلدیکی ایچون بونلر ده بر « سلسلهٔ تکرر » در .

اقشام اولدی یه صولر قارارلدی ،
کوزده آتشدی کوکلده یه دیر واردی ،
بو عشقی بولموش ده قلبه صاردی ،
چوجقدی بر دوغومه ایشمز اوداده .

— رضمی —

معروف ترکی کتابلرله بانلیه ادبده بو قطعه‌ده اوزان معین دیه کوره ایدن مقصد هجالرله ایده بر قسم تقطیع و قطعیه متحمل بکرییرلر دیکه آهنگی ترجمانه‌سی القا ایدر ... ایروج مصراعده (١١) هجالرك تکرریده ده بر آهنگی تماماً تقدیر ایتمکده در .

— وزنه مباحثی —

لسانمزك ایكی وزنی واردر : وزن ملی ، وزن عروضی . — وزن ملی یاخود «بارمق» حقنده تدقیقات . — حساب بارمقده هجالرك عددی . — حساب بارمقده اصول تقطیع . — تقطیعده لهجه‌مزه رعایت اولونمالیدر . — تك هجالر . — جفت هجالر .

علی العموم لسانلری ایكی بویوك قسمه آیرمق ممكندر :

(١) الفاظی منحصراً مقصور هجالردن تشكل اولونان لسانلر ؛

(٢) الفاظی هم مقصور هم ممدود هجالردن تشكل اولونان لسانلر .

فرانسزجه ، انكلیزجه برنجی قسمه داخل السنه‌دندر . عربجه ، عجمجه ایكنجی قسمه‌دندر .

لسانمزه گلنجه : اصل توركجه برنجی قسمه داخلدر ؛ عثمانلی توركجه‌سی ایكنجی قسمه‌دندر .

اصل توركجه‌نك مستقیم «ملی» یاخود «بارمق» دیدیگمز بر وزنی موجود اولدیغی كبی عثمانلی توركجه‌سنك ده هم بارمق هم ده عجمدن منقول «عروضی» ایكی وزنی واردر .

حساب بارمقده وزن بر نظمك هر مصراعنك معین مقدارده هجادن تشكیل

متصل یوکسله‌رک شو اصولده حسنه قارار و اصلا ولمه‌یه ایچونده کشنک مساعده‌سی ،
آلماله برقدرت حس ایدر ! بوتونده بویوک شاعرلرک آثاری بو سعای قطعیاً
تأیید ایدن براصیصه ابدیدندر .

شمدی برسؤال قالیور : لسان نظم ایله لسان نثر بربرندن نه درجه‌یه
قدر آیریلیر ، نه قدر بربرینه تقرب ایدر ؟ لسان نظمک وجهه استقاقی
وتیره‌ٔ تعاملی نه‌در ؟ بونی ده تعیین ایتملی‌یز : ویره‌جکمز ایضاحاتدن اکلاشیلیر
که « آهنک » الک طبیعی والک قدیم برحادثهٔ لسانیه‌در . بوحادثه
لسان نظمده یوکسک برجایله تجلی ایدیور ؛ فقط الک طبیعی لسان نثرده ،
عادی برتکلمده بیله آهنکک وجودی غیرقابل انکاردر . عجبا لسان نظمده
بو ایکی آهنکدن بری ، دیکرینی مطرداً امحا ، یعنی « نظم » « نثر »ی
صورت مطلقه‌ده اماته می ایدیور ؟ خایر ؛ نظم و نثر یاخود آهنک و
طبیعت بربرینه ممتزجاً و افاده ایتدکلری افکار و معانی ایله متناسباً تعامل ایدوب
طورویور .

بو تعاملک صورت و درجاتی لسان نظم حقنده‌کی تدقیقاتمزی اجرا ایدرکن
کوره‌جکز . شمدیده عمومی بعض سوزلر سویلمکده ایسه اثنای تعاملک درجه‌سی
نظر اعتباره آلنمه‌سی مرجحدر .

ثالثاً : نظمده آهنگ ایچونده اختیار ایلنن اشکال مجرده تکلفاتنه، تنوعینه
و تفصیل صنعتلری و اقعا افکاری تحدید ایدهلر. بر زنجیر اسارت کبی تلقی
اولنه بیلیر. بو قیود مخصوصه مسلك رنكارنكده اولدیغی كبی افكار و معنانك
ایچونده لزوم غیر متفاوت دکیلدر. زیرا بن یالیکز بونلر تقلید اولنهرق
اشیای خارجیه بذاته ملحوظدر، حتی بونلر بسیط اولوندقده قطع نظر اولنیور
یالکز شایدر. شونلرده وزنده و قافیهنک قوه سامعه ایچونده تولید ایتدیکی
حظ مخصوص غیر قابل انکار اولمقله برابر، لطف عالی حسیات و افکارك
لسان نظمده اختیاری ضروری اولان اشکال مخصوصهیه قربان ایدلدیکی
بر امر واقع دکلمیدر؟

لسان نظمه توجیه ایدیلن بو اعتراضده ده بلك و هیچدر. زیرا نظمك افكاری
حریت تامه ایله تبلیغ ایدهمدیکی هیچ ده موافق حقیقت بر دعا اولمیان:
حقیقی بر هذیندر، بونیوك بر شاعر لسان نظمی اختیار ایدر، ایتمز قابیلسی
ایدهمدیکی معنای افكارك بونلرده لزوم ایتدیکنی امریه آماده بولور.
اور، بونلرده بو مواد ایتدیکنی آنده و ایتدیکی كبی، غایت طبیعی اولرق
ومتی اقتدارنده اوزر، حیور، اونلری ایستدیکی كبی قوللانیر
لسان نظمی قبول ایدر. ایتمز شاعر کندی عالمنه کیرمشدر؟ بو عالمده
خیرالله ایتدیکه باك ویرنده ضعف حسی ایتلمز نره ده قالیر، بالعكس یوكسلمك

طبیعتده کلیاً انحراف اولونمامیش اکثریتله واقعدر . افادهلری دوغرو کوره قافیه‌سنی دکیشدیریر ، سرعت و بطائتی التزام ایدر . کلمه‌لرك طبیعی محللرینی تحویل ایدر ، وزنده و اداده چوق قیصه قیصه سوزلر . قافیه لسانده بر چوق تصرفات اجرا ایدر .

« طبیعت » لسانده ده باشقه دکیلدر . حادثۀ اجتماعیه ده ده انسانلرك « حالت اولیه‌سنده » دکیل ، بلکه تکمیلاتلری تکاملات ایله بولوندقلری وصل اولدقلری « حال حاضرده » آرایمالی . بر وحشی ایچون پك غیرطبیعی اولان حال بزم ایچون اك طبیعی برشیدر : یازی یازمق کبی . دیمك اولویورکه لسانده نظمی آهنکدار اولمق ایچون غیرطبیعی بولمق قافشوه بشریتك تکاملاتندن غافل بولونمقدر .

ثانیاً : آهنك آغزیمزه فطرتده « نظم » ده چوق قدیم ، چوقده طبیعی اولهرق موجوددر . حتی « کلام » ی موسیقی تولید ایتمشدر . حیواناتك لسانلری ده نغمه دن عبارتدر . بر طاقم حیوانات انسانلرك موسیقیسنده بولندیغمز « اصول و وزن » موافق اولهرق ترنم ده ایدرلر . بر بلبلك نغماتنی اقسام مختلفه‌یه آییرمق ، اونده‌کی تکریره التزام میلنی بولوب کوسترمك هرزمان قابل اولور . شو حالده آهنکه قافیه غیرطبیعی دینیله بیلیر می ؟

آهنك نظم و لسان طبيعی

نظمك آهنكنی اختيار ايدن بر شاعر لسان طبيعيی فدا ايتمش اولور . فی الحقيقه الفاظی بر ميزانه تطبيق ايده رك سويلمك لسان تكلمه موافق بر طرز دكلدر ، و او قادار دكلدر كه بر انسان احوال عاديه ده موزون اولمز . فقط تكلم قالقشسه بزده بر لعب و تقليد حسنی حاصل ايدر .

بو حالده آهنك وزنيه طبيعی بر لسانی ناصل ترك ايدەبيليور ؟ بو لساندن تباعد ايتدكجه حاصل ايتدك ايسه ديكر تأثيراتك عكسنی حاصل ايتمش اولمازمييز ؟ غير طبيعی هر شی بزده بر حس نفرت ياخود بر حس تمسخر اويانديرير . بر شاعر تصور ايديكز كه سزه مفصل بر منظومه سنی اوقويور : او ، طبيعتدن كلياً انحراف ايده جك ، كلمه لرك يرلرينی دكيشديره رك ، بر طاقم حرفلری تكرار ايده رك ، بر قاچ هجاده بر توقفله دوشه رك سزه تكلم يرينه عادتا ترنم ايليه جكدر . سزك مفكره كز بوندن بيزار اولمازمی ؟ شاعرك بو لساندن آهنكداره توديع ايتمش اولديغی افكار مخصوصه يی اكلامقده بيكلرجه مشكلاته تصادف ايتمزمسكز ؟

لسان نظمه توجيه ايديلن بو اعتراض پك واهيدر :

اولا « لسان طبيعی » علی الاطلاق نه بر شكلده تجلی ايدر . لسان تكلمده ده

بر « توقف » حاصل اولیور ؛ ایکنجی درجه‌ده هجانک نهایتنده ده عینی توقف
تکرار ایدیور . ایشته بو وقفه‌لر مستلزم تکریردر . و مصراعک آهنک
کلیسنی ترکیب و تأیید ایدر .

بشریتک لسانده نظم تجسم ایتدیکی بر حس تکریرده عینیه حرفلرک مصراعلرک صوکلرنده تکرار ایتمکله حاصل اولور که « قافیه » نامنی آلمشدر . و نظمک آهنکنی تقرر ایتدیرمکله برابر تشکل مخصوصنده تعیین ایتدیکی مجموعه الحیتجه وزنه معادل و منجمه اوقدر فائده‌لر اساسیدر .

شو حالده بر نظمده اوچ شی نظر اعتباره النه‌رق تحلیل و تدقیق ایدلملیدر .

(۱) — هر مصراعده کوردکمز آهنک مخصوص یعنی : « وزن » ؛

(۲) — هر مصراعده بولنیلن وقفه‌لر یعنی : « اجزای وزنیه » ؛

(۳) — مصراعلرک صوکلرنده تکرر حروف یعنی « قافیه » .

بو اوچ عنصر نظمی بالاطراف تحلیل و تدقیق ایدرک کلام منظومک جاری اولان مختلف آهنکلرک ماهیتنه نفوذ ایتمک بزم ایچون بر وجیبه‌در ؛ فقط بو مباحثه شروع ایتمزدن اول لسانده نظم حقنده بعض مطالعات عمومیه یازمه‌لی یز :

تفریقیله تعقیب ایده‌رك مصراعلرك علی الاکثر هیئت مجموعه‌سنی و نادراً بر قافیه اجزاسنی تکرار ایده‌رك استحصال اولونور.

تعریفده که «آهنگ معینه» قیدینه خاصة نظر دقتکزی جلب ایدرم: هنوز آره‌سنده که زمانك ثابت اولماسی، آهنگك شرطی اولسیدی. زمانه متبدل اولوجه آهنگ «شماتت» اولوردی.

آهنگك اساسی «تکرار» اولوجه بو تکرارك ان مطرد تکاثرینه صوتلرله تأیید ایتمك بالطبع آهنگك تزیید و انکشافنه بادی اولور. بشریتك نظمنده آهنگی صور متعدده‌ده تجلی ایتدیرکه یا یتیشمه و هر شیده اول معیار نظم اولدقده و هجالرنده‌کی نه زمانك ثبوت مطلقیله ذاتاً بر تکرار التزاملی گوستره‌رك مصراعی یعنی «میزان نظمی» اجزای مختلفه‌یه ده آییره‌رق تکرار ایچنده بر تکرار داها گوسترمکه موفق اولمشدر. مقصدیمزی ایضاح ایچون بر بیت اوقویه‌لم:

مدنیت نه دیور سنی بیلمم
مدنیت یاشا مقدسسم

— عبدالحق حامد —

شو بیتك آهنگی برنجی مصراعی اوقوندقده اول تعقیب ایده‌مز: فقط ایکنجی مصراعده ده بر تکرار گوره‌رز: ایلك ایکی کلمه درت هجالی بر جزء و بر قطعه‌در. برنجی درت هجانك تلفظی اکمال اولونجه اوقافه

موسیقیده «اصول و وزن» آهنکی تأمین ایتدیکی کبی نظمده ده آهنکی
«هجالر» ایله «مصراع»لر وده حصوله کلیر.
ازمنهٔ معینه ده، عیناً موسیقیده حرکات رقاصیه یه تبعاً تکرر ایدن صدالر
کبی، تکرر ایدن سسلر «هجا»؛
ازمنهٔ معینه ده متکرر صدالرك اقسام متساویه یه آیرلماسیله حصوله کلن جزؤلرده
«مصراع» دیر.

موسیقیده قالب تماده بر نغمه، اصوله ده تابع اولسه، تقطیع ایدیلیرلر
وزنه تابع طوتولمادقده آهنکی تأمین ایده مزلر. نظمده ده هجالرك تعاقبی،
و هجالر بربرینه مساوی ده اولسه، مصراعلره آیرلمادقده آهنکی تأمین ایده مز.
تکرار ایدنده، آهنك بر تکرر تمادی کبی. بو «تکرار التزامی»
اسمنه مشتهردر.

شو حالده لسانده نظم حکمنده اولان آهنکی قطعیتله تعریف ایده بیلیرز.
آهنك نظم، ازمنهٔ معینه ده تکرر ایتمکده اولان صدالرك اقسام مخصوصه یه
تفریقیله تعیین ایدن وزنلرك علی الاکثر هیئت مجموعه سی. و عادتاً بر اقسام
اجزاسی تکرار ایدرك استعمال اولنور. صدالره «هجا»، اقسام
مخصوصه یه «مصراع» نامی ویریلیر. بوکا کوره تعریف شویله تکرار ایدرسه
آهنك نظم، ازمنهٔ معینه ده تکرر ایتمکده اولان هجالرك اقسام مخصوصه یه

قوه سامعه‌مزك آهنكده‌ده لذت‌ياب اولابيلمسی ايچونده، بو قاعده‌ده ده هر
سويلديكمز كبی «تكرر» يعنی التزامی اولوب‌ده تكرری «تكرار» ه يعنی
مجبوری اولوب‌ده تكرره ترجيح ايتمسی لازمدر. ايضاح اولونور بيلمم ده شونی
سويلمكلكی الغا ايده‌لم :

بشر طبعاً يكنسقيده‌ن متنفر و تحصيل ذوق ايچونده دخی سعی اوقل قالمونز قالبعده. مديد
بر تكرر يك يكنسقدر، متصنعدر؛ فقط تكررلر ايسه يكنسقيك سعادت
بخشه اولامز صورتده التزام اولونمز. علی‌الخصوص فكره اعتقاده نظراً شخصيت
افاده ايدن موجود اولمادیغنه دلالت ايدر. بناءً عليه روح صفا ويرير
بر آهنك سويله‌مك ديكله‌مز، اونك ويرديكی ذوق كوزه كلمز. چونكه هر حاده
فنالغنده قطع نظر، آهنكك يك يكنسق يك تماديدر. حالبوكه برطاقم وقائع
غيبت غنا قاری، ه وو تكرار ايچيده اولمقله برابر، بوده آهنكی بوزمكلك
ويرلسنده اهميت ويرلمز. زيرا برطاقم وقائعك غيبت غنا قاريده مديد بر تكرره كلمه
التزام اولونسه بر تكرير فرقی دور.

آهنك نظم

شو ويرديكمز ايضاحات مجمل اولمقله برابر موسيقيده‌كی مفهومی اولوب آهنك حقنده
بر فكر ويرمك ايچون ده كافيدر. شيمدی كلالم منظوم آهنكه نقل مقال ايده‌بيليرز.

تیزلکی و یاواشلغنده بر بربرینك عینی اولسه ده ، آرالرنده آز چوق بر «زمان» بولونمق شرطیله بربرینی تعقیب ایده جکلردر . ایلکنده ده بالطبع بر «اصول» حادث اولور . صوکرا اصول ایله اداییله نغمه لرك ترکیب و تقطیعنده «وزن» تکون ایدر .

شمدی بیلدیگمز کیبی دییه بیلیرزکه آهنك موسیقی حرکات قیاسیه یه تابع هوانك قسم آیره جق استعمال اولونور . بو عملیه هر سلسله تکرار و متعدد تکرر سلسله لری بولونمقله عبارتسیله ده افاده ایده بیلورز . هر تناسبده هر تکررده بر لطافت موجوددر . چونکه هر تناسب و تکرر «تنوعده وحدت» و آهنگی تشکیل ایدر . فرض ایده لم که بر رقاص ایشلیور ، بر کمانکشده ده او رقاصك حرکتلرینه تبعاً کماننده نغمه لر چیقاریور ؛ رقاصك حرکاتی بر «سلسله تکرر»دیر . فقط کمانکشك نغمه لرنده بر «سلسله تکرر» موجوددر زیرا مادام که کمانك نغمه لری مختلفدر . و مادام که کمانکش اوزون ده بر سلسله تکرر اولسه ده حرکات رقاصیه کندی کمانك نغمه لرینه تبعاً اقسام متساویه یه آیره جق تعداد ایده بیلیر . کمانك نغمه لریله کمانکشك صورت تعدادنده بر سلسله تکرر تصنیع و تکرار ایدیلیر «وزن» ده عبارتدر .

«وزن» اختراعات بشریه دن دکلدر . طبیعتده موجوددر . انسانلر هر یورودکجه ، قوشارکن چالیشیرکن ، حیوانلر آدیم آتارکن «وزن»ه تابع اولورلر .

ر قاعده‌یه تابع نغمات مد و قصر و سرعت و بطائت اعتباریله آیریلیر و
تقطیع ایدلمشدر . فقط بو « تقسیم » لر نه قادار کوزل اولورسه
اولسون یالڭز وزنده مدت دوام ایدرمز . حالبوکه قاچمازنده تقسیماره تخصیص
اولونانده قیصه مدتلره دقت اولونسه کافیدر . هر حالده بر تدریج ساعتلک
بر موسیقی فصلنده تقسیماره تخصیص اولونان زمانده سرعت بیله طوتمانه . بونده
ساعتده تقسیمارک قابل استماع اولماسی اونلرک تعاقباً کلمه‌جک اولان اصول تابع
نغماته مقدمه تشکیل ایتدکلرنده اولسه‌یدی . شونیده سویلیه‌لم که آوروپا
موسیقیده بویله کندینه مرتبطه قبیلنده اولسه تقسیماره برخیلی زمانده
تخصیص ایدلسه‌یسه ده آوروپانک موسیقیده بونلر غایت نادر . و مددده اولماره
یالڭز قیصه‌در . بویله اصول و مقیاسه تابع اولمایانلر نغماتده بر سوسه و ابهام
بر یالڭز آهنگی حکمنده مادر ! بونلرده عادتاً هیچ بر سیال شخصیت کالاشیلمیانه .
موسیقیده اصل مقصود اولسه طبیعی و شخصی ، ذی حیات تأثیراته آکجه اصول
وزنه تابع نغماتده بولنه و غرض شکل و شبهه دگز آره‌ده‌در .

نغماتک یالڭز ازمنه معینه‌ده تکرری ، یعنی تقطیع ایله وزنه تابع طوتلمه‌لری
تمادی ایتمسی حالنده قوه سامعه‌لک تلذذ دکیل یالکز تألم ایتدیکی بکه کلمز :
اینشته نظریه آهنگک روحی بو نقطه‌ده‌در : حقیقة اولده ثابتدرکه
... تغییر و ابدی بر صدا تصور ایدیلمز . و مادام که ایکی مختلف صدا ایله‌رسه

بر مثال آلهلم : غایت باریك ولطیف بر ساعت چاكی اوزرینه ایزجك
طوقماق ضربه‌لر تعیین ایده . چرخلری بوزوق اولسه اولسه ده تمادی ایتسه ،
اویله‌سه ، یكرمی ، اوتوز دفعه عینی صدا ویلوسه ، قوه سامعه‌ده
بر اضطراب عادتا بر نفرت حاصل اولور ؛ اوقدر كه ساعتك چرخلرینی
دورده‌ویرمك ایچون ساعتی كوستر بیلیر . حالبوكه چاكك صدای لطیفه ،
ضربه‌لرك آره‌سنده كه زمانلری غیر متحول اولدیغنی كوره‌رك ویلوسه‌ده صدا
برشماته دكیل بر نغمه‌در . لكن ضربه‌لر « متعاقب وزن اولمادیغی یعنی
اهتزازات صوتیه اوچر اوچر یاخود دردر ویا آلتیشر آلتیشر برنده
تعرفیه ایدیلرك اصول ووزنه تابع طوتولمادیغی ایچون چاكك نغمه‌سنده
خاصه موسیقی مفقوددر . عینی ساعت چاكنی بر اوركستر و خانمنده كمال
ممنونیله دیكله‌سكز ، چونكه صدالری « وزن » ه تابع اولور .
بو حادثه‌ی ماهرانه ملك ایله آكلاته‌یز . بر نغمه‌نك ــــــ ، وزنسز
اوله‌رق تمادیسی سامعه‌نزده اولدیغی خوشكلیور ؟ یاخود خوشنه كلمسه
بیلیه‌ز سبلكه نغمه‌لر (ویلی) قاذیسعلك ممنونیتی ایجاب ایده‌مییور ؟
اوت ، كوزل سماع برخواننده ملك تقسیملرینی ممنونا دیكله‌ر ؛ حالبوكه
بو تقسیملرده آنجق نغمه واردر . « اصول ودائره مفقوددر » . وزن ده
یعنی نغمه‌لر حركات وقاعده‌یه تابع طوتولمامه ، چونكه اوحركاتی

تقاطیع اهتزازاتدن عبارت اولان «وزن» ك موسیقیده اك بارز
ومخصوص تشکیلی بولونور.

اولا: عسکر موزیقه طاقمنی دیکلیکز. هرکز او موزیقه طاقمنده کی آلتلر،
بورولر، قلارنتلر، فلوتلر هپ صوصسهلر، یالکز بر ترامپته بر دقیقه
اول چالنمش اولان هوایی تکرار ایتسه. ترامپتهده اصوات مختلفه یوقدر،
کوچوك دکنکلرك ضربیله اوندن چیقهجق اولان صدا، تك بر سس تقلید
(ردو) یاخود (روول) صداسیدر. بونکله برابر آز چوق دقیق
موسیقیکز اولسه ترامپتهنك ضربلرینی دیکلمکله برابر اول چالنمش اولان هوایی
ذهنکزده تکراره موفق اولورسکز. چونکه او هوانك وزنی یعنی ده
«اهتزازات متمادیهسی آرهسندهکی تقاطیع» ترامپته ضربلریله تکرار ایدلمشدر.
جامع هیچ اولمازسه بر آدامك بر چامی ویرن یاره مقارله ضربه حقارتندن
کسندی ایچندن سویلمکده اولدیغی بر شرقی یا خارجده دهچی بر نغمه تعقیب ایتکسزین
ترنم ایتدیکی چوق دفعه کوروله‌جکلردندر. بلکه ده بشقه هرکسك باشندن
کچمشدر.

شوایضاحاتدن آکلاشیلیورکه بر «نغمهٔ موسیقی» مختلف صدالرك ازمنهٔ
معینهده تعاقبیله برابر بو سسلرك تمادی آرهسنده «تقطیعات» بولونمه
شرطیله حصوله کلمکدهدر. تقطیعلر فقدانی موسیقینك اماته ایدر،

شمدی یالکز «نغمه» «شماته» کلمه‌لرینک معناسنی براز ملاحظه ایده‌لم
تجربهٔ نفسیه‌مزه اعتماداً دیمک تسلیم ایده‌رزکه انسانلر نغمه‌دن تلذذ و شماته‌دن
مضطرب اولورلر. عجبا بو نیچون بویله‌در؟ بو جهته دقت لزومنی کوریورز.
شو قدرینی سویلیه‌لم که قابلیت تلذذ قوهٔ سامعه‌مزده فطرتاً الله تعالی نک ممتازه
وبلیغ بر احسانیدر. بو خاصه‌یی حیوانلرده بیله دریغ ایتمیه‌ن قدرت فاطره انسانلره
او ملکک اک رقیق اک عالی درجاتنی بخش ایتمشدر.

قوهٔ سامعه‌مزک بو قابلیتی تطمین ایدن «نغمه»دن صدالری تدقیق ایده‌لم بونلر
اولا: بو قاریده سویله‌دیکمز کبی «اهتزازات متساویه ومتمادیه»دن تکون ایدیکی.
ثانیاً: «متقابل وموزون» اولمسی مقتضیدر.

موسیقیده اهتزازات صوتیه‌نک ازمنهٔ معینه‌ده حرکات رقاصیه‌یه تبعیتی «اصول»
صدالرک بربرینه نسبةً مد وقصرنده، سرعت وبطائتنده حصوله کلن
تأثیر مخصوص ایسه «وزن» نامنی آلیر.

«اصول» ایله «وزن»ی بربرینه قاریشدیرمامالیدر. لسانده تکلمه
مقایسه اولونورسه «اصول» الفاظک حرفلرینه «وزن» ایسه هجالرینه بکزر.
یالکز حروفی تکلم ایده‌رك بر معنا افاده اولونه‌مادیغی کبی یالکز «اصول»ه
تبعیتله ده بر تأثیر حاصل ایده‌مز؛ آنجق وزن ایله درکه قوهٔ سامعه‌ده سعبه
بر تأثیر حصوله کلیر.

ایدلسه اولسون ینه روح مسئله‌یه نفوذ اولونامامشدر . حالبوکه لسانک نظری بتون مدرسه‌لری آکلایجه اوزون تکاملنده کی موسیقی‌یی تقدیر ایتمک ، آنی فهم حقنده بر مطالعهٔ مخصوصه ایدینمک ایچون نظریهٔ آهنکی بالاطراف تدقیقه احتیاج واردر . شو حالده آهنکی وقت و مکانک مساعده اولدیغی قدر ایضاح ایده‌لم :

نظریهٔ آهنک

حکمت طبیعیه مسائلنده مقدرا اولدیغی ایلریده تدریس ایده‌جکز عام روحی مباحثنده بالاطراف ایضاح اولونه‌جغی کبی قوهٔ سامعه ایچون ایکی نوع احساس واردر :

برنجیسی : اقسام و اجزاسی بربرینه مساوی اولوب متمادی بر صدادن حصوله کلیر که بونکا «نغمه» دینیر . موسیقینک اساسیدر .

ایکنجیسی : اقسام و اجزاسی بربرینه مساوی اولمایان غیر متمادی صدادن حاصل اولور که بونکا ده «شماتت» نامنی ویریرز .

دیاپازون دوکولسه بر صوتک حصوله کلدیکی صدا ده بر نغمه واردر . چونکه هر دیاپازونک آره‌سنده کی زمان بردر . آتلرک آدیم تماسی ده نغمه‌لیدر ، زیرا هر آدیم آره‌سنده عینی زمانی صرف ایدرلر . حالبوکه بر قوتک عجیب دیمه‌سی یاخود بر جامک قیرلماسی نغمه‌لی اولماز . زیرا بو صدالری تشکیل ایدن اهتزازات آره‌سنده زمان بر اولمادیغی کبی صدالر ایچون تمادی ده لازم دکلدر .

ثانیاً لسان ادبیاتك تكاملاتنی كوستره‌جكز .

دیمكده ایتدیكمز طرز تدریسك فوائدینی تعداد ایده‌جك ایسه‌ك بونلری دیكر تعقیب اولوندقجه آكلاشیلماسنی ترجیح ایده‌رز . بناءً علیه زیاده‌جه‌یزی بونلری اجمالاً سویله‌مكله اكتفا ایده‌رك درسمزه باشلایورز .

لسان ادبیات

نظم ونثر .ـ نظریهٔ آهنك .ـ آهنك
نظم .ـ آهنك نظم ولسان طبیعی .

لسان ادبیاتك نظم ونثره آیرلدیغی معلومدر . درسلریمزه لسان نظمدن باشلامغی ترجیح ایدیورم . نظمك بر لسان آهنكدار اولدیغی تدریساتمزده ده ایضاح ایدیلیر . حتی آهنك حقنده ده ایضاحات ویریلیر . فقط یالكز بو ایضاحات كافی دكلدر ؛ بناءً علیه آهنك حقنده حاصل اولان فكر «كلامده لفظلرك هجالرك سامعه‌یه لطیف كله‌جك صورتده ترتیبی» كبی بر شیدن عبارت قالیر مكاتبمزده تدریساتده نظریهٔ آهنك حقنده شاید بوندن ده فضله بر فكر حاصل

پك اعلا بيليرسكزكه ادبيات دينلنجه ذهنه ايكي فكر تبادر ايدر .

آثار ادبيه ،

اصول ادبيات .

آثار ادبيه نك تدقيقه و تنقيدينه عائد مسائل آريجه تدريس اولونيور . بزم درسلريمزك منحصراً اصول ادبياته عائددر . ينه پك اعلا بيليرسكزكه « اصول و نظريات ادبيه » درسلري ايكي قسمدر :

شكل و ادا ،

فكر و معنى

ايشته بو سنه بز منحصراً شكل و ادا ايله توغل ايده جكز .

« شكل و ادا » دن مقصود اولان معنايي تعميم ايچون بوكا ده « لسان ادبيات » نامني ويرمليييز .

« لسان ادبيات » درسلري عجبا نه دن عبارت اوله جقدر ؟ بز بو درسلري ممكن اوله بيلديكي قدر توسيع و تشميل ايتمك طرفدارييز :

اولا مكاتب اعداديه و سلطانيه‌ده كورولمش اولان مباحثي ايضاح و اكمال يعني شكل و اداية عائد اصول ادبياتي بوتون حقايقيله و ماهيتيله تشريحه چاليشه جغز .

تدریسات ادبیه‌یه باشلادن، باشلامازدن ادبیاتك مكمل بر تعریفنی یاپمق لازم گلیور. فقط بز بو تعریفی دیگر یرلرك نهایتنه براقمغی ترجیح ایدرك؛ حتی احتمال كه، ادبیاتك تعریفنی ادبیجی سزده گوسترمه‌جكز. چونكه انجاق او زمانه قادار بر چوق مسائل مهمهٔ ادبیه گوروله‌رك مخصوص حكمت بدایع دیگرلرینده تعقیب اولونه‌رق فلسفی وقطعی بر تعریفك ماهیتنه سهولتله نفوذ ایده‌بیلمك قابل اوله‌جقدر. تدریسات عالیه‌ده بیله سهولتدن صعوبته، مشخصدن مجرده چیقلمق تأمینه موفقیت ایچون ان سالم طریقه بو اولور.

تعریفی معلوم اولمایان بر موضوع اوزرینه درس ویرلمك قابلمیدر؟.
دنیلیرسه بو اعتراضه شویلجه مقابله ایدرز.

ادبیاتك تعریفی سزجه مجهول دكلدر؛ تدریسات تالیه‌ده بونی گوردیگز، اوگرندیگز. تعریف ایلی اولماسه‌ده برابر سزده ادبیات حقنده بر فكر ویرمشدر. ایشته شمدیلك بو حاصل ایتدیگز فكر ایله تقریر اولونه‌جق مسائل ادبیه‌یی اكلایه‌بیلیرسكز. مكمل بر تعریف ادبیاتی ایسه دیگرلرك هر كسنده داها الم فكری اوله‌رق اكلاتمه ممكن اوله‌جقدر.

PL
203
B65
v. 1-2

LIBRARY
NOV 3 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

2210

16/12

نظریات ادبیه درسلری

علی اکرم

۱۳۳۱ — ۳۳۲ سنهٔ تدریسیه سنده دارالفنونده تقریر

اولونان درسلردن تشکل .

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
203
B65
v.1-2

Bolayir, Ali Ekrem
Nazariyat-i edebiye
dersleri